

LATINSKY V 1000
SLOVECH

**Pro
soukromé
studium**

**Světové řeči
V 1000 SLOVECH**

Světové řeči

LATINSKY

Pro začátečníky

Mluvnice - Četba
Úlohy - Překlady
Latinská rčení atd.

v 1000 slovech

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 1.

SVĚTOVÉ ŘEČI

V 1000 SLOVECH.

LATINSKY V 1000 SLOVECH

Předmluva.

Budete se učit jazyku, jenž slove latinský jazyk, nebo krátce latina.

Ve starověku se ve střední Itálii při Tyrhenském moři prostíral kraj, zvaný *Latium* (vyslovte: *Lacijum*), jehož obyvatelé Latínové (vyslovte: *Latýnové*) mluvili jazykem, jenž měl odtud jméno „jazyk latinský“, „*lingua Latina*“ (vyslovte: *lingva Latýna*).

Jeden z kmenů tohoto národa *Latinů* (vysl.: *Latýnů*) byli Římané, *Romani* (vysl. *Rómáný*), kteří bydleli ve starobylém městě ve střední Itálii, jemuž dali jméno „*Roma*“ (vysl.: *Róma*). Toto město bylo vybudováno na místě, kde je dnešní hlavní město Itálie, jemuž dnešní Italové také říkají „*Roma*“ a jemuž v češtině jsme dali jméno „*Řím*“. *Řím* leží při dolním toku řeky *Tiberu*, asi hodinu cesty od ústí řeky *Tiberu* do *Tyrhenského moře*.

Řím byl původně nepatrná osada domácího rolnického obyvatelstva. Jen v této osadě a v okolním nevelikém *Latium* (vysl.: *Lacijum*) se s počátku mluvilo latinským jazykem. Šťastná poloha města a bojovnost i houževnatost povahy *Římanů* způsobily, že si *Římané* podrobili nejprve ostatní *Latiny* (vysl.: *Latýny*), potom poněáhlu celou *Itálii*; konečně — bylo k tomu třeba doby asi 700 let — *Římané* rozšířili své panství na všechny evropské a asijské země při *Středozezemním moři*, na značnou část severní *Afriky*, ba i na jiné země ve střední a jižní *Evropě*. Říše tato slula říše římská, *imperium Romanum* (vysl.: *imperijum Rómánum*).

Jak se šířilo panství Římanů, tak se šířil i latinský jazyk. Se vzrůstem politické moci Římanů rozšířila se latina nejprve po Itálii, potom na přilehlé ostrovy, pak po krajích při Středoze-
ním moři a po západní Evropě. Římané nevnucovali jiným svůj jazyk násilím, ale správa říše a kolonisace činila latinský jazyk nezbytně potřebným. Latina byla obcovacím, spisovným i úředním jazykem v celé říši římské. Do provincií jazyk latinský vnikal římskými vojíny, úředníky, kupci a osadníky a nabýval tam čím dále tím více půdy na úkor jazyků podrobených národů. Ale jazyk latinský se nešířil stejnou měrou po označeném území; na západě a severozápadě Evropy (v Hispanii, Galii, Britanii, na ostrovech Sardinii a Korsice) latinisování postupovalo lépe než ve východních zemích, kdež latině tuhý odpor kladla zejména řečtina. Zlatinisovati se podařilo ve 2. a 3. století po Kr. krajinu Dacii, t. j. dnešní Rumunsko (se Sedmihradskem), jak o tom svědčí ještě dnes rumunština.

Římané latinský jazyk nejen rozšířili, ale i vzdělali; vytvořili v něm rozsáhlou literaturu a přivedli jej k takové dokonalosti, že mohl čestně závoditi i se samou řečtinou. V té podobě, v jaké latinským jazykem psali vynikající spisovatelé a učenci prvního století před Kristem (na př. slavný řečník Markus Tullius Cicero, Gaius Julius Caesar, císař Augustus a j.), latina ustrnula; a tak se stalo, že znenáhla v době po Kristu byla tu dvojí latina: latina vzdělanců čili spisovná latina a lidová latina (*lingua Romana rustica*) (vysl.: *lingva Rómána rústyka*), jazyk čím dále tím více se lišící od spisovné latiny, kterým mluvili římsští kupci, římsští vojáci, římský lid i osadníci.

Lidová latina zatlačila u mnohých národů jejich domácí jazyk, zato sama pocítila na sobě vliv těchto jazyků a doznala hojných změn. Provincialismy čím dále tím více vnikaly do lidové latiny, zejména po pádu říše římské. Tak se chystal přechod od latiny k jazykům, jež zoveme románskými (jsou to franština, provenčálština, katalánština, španělština, portugalština, italština, rumunština, sardština, jazyky raetorománské); přechod od latiny k jazykům románským byl ponenáhly a trval asi dvě až tři století, účinně se jeví od 5. století po Kr., kdy poklesem politické moci i četnými nájezdy barbarů dochází k rozkladu římské kultury. Na počátku středověku žádný národ jako celek latinsky

již nemluvil. Latina přestala být živým národním jazykem. Jen spisovná latina se udržela u všech národů; kam pronikla, ale jen jako jazyk vhodný k účelům úředním, literárním, vědeckým a církevním. V těchto oborech žil jazyk latinský po celý středověk a po značnou část novověku, ba ve vědeckém světě spisovná latina byla jazykem spisovným a dorozumívacím ještě do nedávna. V některých vědeckých oborech se vydávají spisy v latinském jazyku ještě v přítomné době. Dodnes spisovná latina, ale v podobě poněkud změněné, se stala a jest bohoslužebným jazykem církve římsko-katolické — (církevní latina) — a dodává této církvi jako její úřední a liturgický jazyk mezinárodního rázu.

Jest latina opravdu mrtvý jazyk? O tom promluvíme jinde.

Proč se učíme latině a který prospěch z toho máme?

Spisovatel „Cvičebnice jazyka latinského“, profesor Dr. Josef Čapek, uvádí tyto zajímavé a pozoruhodné důvody, proč má každý vzdělanec poznati latinský jazyk:

1. Celá naše vzdělanost je založena na vzdělanosti řecko-římské, a tak učíce se latině a poznávající latinsky psaná díla starých Římanů, pronikáme k základům dnešní evropské vzdělanosti.

2. Staří Římané vynikali schopností vytvořiti, uspořádati a udržovati mocný stát. Seznamující se s jejich životem a s jejich písemnými památkami, získáváme na své výchově v občany prospěšné státu.

3. Mnohé naše vědecké obory budují přímo na tom, co v tom směru vytvořili starověcí národové, a téměř všechny mají názvův řecko-latinské. I mezinárodní názvy, vzaté z moderních jazyků, jsou valnou většinou odvozeny z latinských slov. A tak znalost latiny jest nezbytná pro studium práv, medicíny, theologie a pod. a velmi potřebná pro studium téměř všech vědních oborů ostatních.

4. Zvláštní schopnost latiny, pádně a výstižně vyjádřiti hluboké pravdy a životní moudrost, učinila mnohé věty, mnohá přísloví, průpovědi, úsloví i obraty latinské majetkem všeho

vzdělaného světa. Nápisy na budovách, na uměleckých památkách a pod. se píše latinsky, ježto jsou srozumitelné celému vzdělanému světu a působí vždy dojmem mohutnosti a trvalosti.

5. Pro studium románských jazyků poskytuje latina velmi výhodný podklad, který umožňuje hlouběji proniknouti tyto jazyky.

6. Latinský jazyk, jak jej vytvořili starověcí spisovatelé, se vyznačuje přesností ve svém tvarosloví i ve stavbě vět. Pronikající v tuto přesnost jazyka latinského, cvičíme svou soudnost, učíme se správně mysliti a výstižně vyjadřovati své myšlenky. Tím se zdokonalujeme i v ovládnutí svého mateřského jazyka.“

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

1. HODINA.

Především se naučte správně latinsky čísti a vyslovovati. Vyslovující jednotlivá slova, dbejte nejen toho, zda ta či ona samohláska je krátká či dlouhá, ale i toho, abyste vyslovovali slova s náležitým slovním přízvukem. Slovní přízvuk se řídí v latině jinými pravidly než v češtině. Abyste se naučili správně vyslovovati latinská slova, vyznačím s počátku všude ve výslovnosti, připojené ke každému slovu, na které slabice spočívá slovní přízvuk.

Někdo z vás se mne táže: »Co jest slovní přízvuk?« Hned to povím.

Vyslovte česká slova: »lékař, léčiti, uzdravovati«! Pozorujte, že jste ve slově »lékař« slabiku »lé-« vyslovili mocnějším a důraznějším hlasem než slabiku »-kař«; ve slově »léčiti« jste slabiku »lé-« vyslovili mocnějším a důraznějším hlasem než slabiky »-či-« a »-ti«; ve slově »uzdravovati« jste vyslovili slabiku »u« mocnějším a důraznějším hlasem než slabiky »-zdra-vo-va-ti«.

V tom, že jednu slabiku jednoho slova pronášíte mocnějším a důraznějším hlasem než ostatní slabiky téhož slova, záleží slovní přízvuk. Nezaměňujte při tom

přízvuk s délkou! Přízvučná slabika někdy je krátká, jindy dlouhá, jako tomu jest v češtině.

Vyslovte hlasitě ještě několik českých slov, dbajíce správného slovního přízvuku! Přispějí vám ke správné výslovnosti tím, že slabika, na které spočívá slovní přízvuk a která se proto vysloví mocnějším a důraznějším hlasem, bude vždy vytištěna jinými, silnějšími, tučnějšími literami, než ostatní slabiky téhož slova. Na př.:

„Povezu, nepovezu, přineseme, nepřineseme; škola; ve škole, do školy; následující; skrz les; dle všeho.“

K označení přízvučné slabiky latinského slova použijí ve výslovnosti, kde všude ji připojím, téhož způsobu označení, kterého jsem použil v těchto několika českých příkladech, t. j. přízvučná slabika, kterou nutno vysloviti mocnějším a důraznějším hlasem než ostatní slabiky téhož slova, bude buď celá — nebo aspoň samohláska (dvojhláska) v ní — vytištěna jinými silnějšími, tučnějšími literami než ostatní slabiky téhož slova.

Abych nemusil stále opakovati výrazy: »vyslovuje se« nebo »vyslovte«, použijí všude jednotného znaménka * (hvězdičky), jež tedy všude bude znamenati tolik, co: »vyslovuje se« nebo »vyslovte«.

Dříve ještě, než se pokusíte čísti latinská slova a latinské věty, povím něco málo o latinských samohláskách, dvojhláskách a souhláskách.

*

Samohlásky „a, e, i, o, u, y“

Samohlásky »a, e, i, o, u, y« jsou krátké a dlouhé; v vyslovujeme je stejně jako v češtině.

V textech latinských spisovatelů není žádného označení pro krátké a dlouhé samohlásky, neboť se předpokládá, že čtenář umí čísti do té míry dobře, že pozná bez jakéhokoliv zvláštního označení, kdy se samohláska vysloví krátce a kdy dlouze.

Ve cvičebnicích a mluvnicích se však, aspoň s počátku, užívá určitého znaménka k označení d l o u h ý c h samohlásek, někdy dokonce i znaménka k označení k r á t k ý c h samohlásek.

Dlouhé samohlásky se označují vodorovnou čárkou nad písmenem.

Krátké samohlásky se neopatřují žádným znaménkem, nebo se opatřují, vyžaduje-li toho potřeba, obloučkem nad písmenem.

Samohláska:	vysloví se krátce, jako naše krátké:	Samohláska:	vysloví se dlouze, jako naše dlouhé:
a nebo ä	a (krátké)	ā	á (dlouhé)
e „ ě	e („)	ē	é („)
i „ ě	i („)	ī	í („)
o „ ō	o („)	ō	ó („)
u „ ů	u („)	ū	ú („)
y „ ŷ	y („)	ȳ	ý („)

Mezi výslovností samohlásky »i« a samohlásky »y« není celkem — podobně jako v češtině — rozdíl. V latině se samohláska »y« vyskytuje jen ve slovech, jež latina přejala z jiných jazyků, na př. z řečtiny.

V tisku a písmu se pro latinské samohlásky užívá těchto znaků:

a (krátké): A (nebo Ā), a (nebo ä);

á (dlouhé): Ā, ā;

e (krátké): E (Ē), e (ě);

é (dlouhé): Ē, ē;

i (krátké): I (Ī), i (ĩ);

í (dlouhé): Ī, ī;

o (krátké): O (Ō), o (ō);

ó (dlouhé): Ō, ō;

u (krátké): U (Ū), u (ů);

ú (dlouhé): Ū, ū;
 y (krátké): Y, y (ÿ);
 ý (dlouhé): Ÿ, ŷ.

**Některé souhlásky;
 jejich výslovnost.**

Souhlásky »b, d, f, g, h, l, m, n, p, r, t, v« se vyslovují stejně jako v češtině.

Přečtěte hlasitě následující řadu slov; pod každým latinským slovem jest jeho výslovnost. Ve výslovnosti jest slabika, na niž je v latině slovní přízvuk, vysazena polotučnými literami. Tak na př. ve slově »* Amāre« vyslovte mocnějším a důraznějším hlasem slabiku »—mā—«, ve slově »Amó« slabiku »A—« atd.! (Výslovnost jest vždy uvedena pod latinským textem.)

Pamatujte! V prvních hodinách zvolil jsem tu úpravu cvičení, že vždy první řádek obsahuje latinská slova, druhý řádek jejich výslovnost, třetí řádek český překlad.

Slabiky, na nichž jest slovní přízvuk, jsou vytištěny zprvu vždy — v pozdějších hodinách jen někdy — polotučným písmem, někdy kursivovým písmem.

V dalším jsou někdy vyznačeny jen tím, že samohláska (dvojhláska) v nich jest vytištěna buď polotučným nebo kursivovým písmem.

	Amāre.	Amō.	Amat.	Amant.
*	<i>Amāre.</i>	<i>Amó.</i>	<i>Amat.</i>	<i>Amant.</i>
	Milovati.	Milují.	(On, ona) miluje.	(Oni, ony) milují.
	Puellā.	Narrāre.	Narrō.	Narrat.
*	<i>Puellā.</i>	<i>Narrāre.</i>	<i>Narrō.</i>	<i>Narrat.</i>
	Dívka.	Vypravovati.	Vypravují.	(On, ona) vypravuje.
	Narrant.	Fābulā.	Imperāre.	Imperō.
*	<i>Narrant.</i>	<i>Fābula.</i>	<i>Imperāre.</i>	<i>Imperō.</i>
	(Oni, ony) vypravují.	Bajka.	Rozkazovati.	Rozkazují.
	Imperat.	Imperant.	Rēgīnā.	
*	<i>Imperat.</i>	<i>Imperant.</i>	<i>Rēgīna.</i>	
	(On, ona) rozkazuje.	(Oni, ony) rozkazují.	Královna.	

„Hvězdička * před slovem značí: Vyslovte!“

Labōrō.	Labōrāre.	Labōrat.	Labōrant.
* <i>Labóró.</i>	<i>Labóráre.</i>	<i>Labórat.</i>	<i>Labórant.</i>
Pracuji. Pracovati. (On, ona) pracuje.		(Oni, ony) pracují.	

Fēminā.	Prōpěřō.	Prōpěřāre.	Prōpěřāt.
* <i>Fēmina.</i>	<i>Properō.</i>	<i>Properāre.</i>	<i>Properat.</i>
Žena.	Spěchám.	Spěchati.	(On, ona) spěchá.

Prōpěřant.	Villā.	Portō.	Portāre.
* <i>Properant.</i>	<i>Villa.</i>	<i>Portó.</i>	<i>Portāre.</i>
(Oni, ony) spěchají.	Dvorec.	Nesu, přináším.	Něsti, přináseti.

Portat.	Portant.	Umbrā.	Pūgnāre.
* <i>Portat.</i>	<i>Portant.</i>	<i>Umbra.</i>	<i>Pugnāre.</i>
Nese, přináší.	Nesou, přinášejí.	Stín.	Bojovati.

Pūgnō.	Pūgnāt.	Pūgnant.	Pūgnā!
* <i>Pugnó.</i>	<i>Pugnat.</i>	<i>Pugnant.</i>	<i>Pugná!</i>
Bojuji.	(On, ona) bojuje.	(Oni, ony) bojují.	Bojuj!

Pūgnā.	Nōn.	Silvā.	Ōrnāre.	Ōrnō.
* <i>Pugna.</i>	<i>Nón.</i>	<i>Silva.</i>	<i>Ōrnāre.</i>	<i>Ōrnó.</i>
Boj, bitva.	Ne, nikoli.	Les.	Zdobiti.	Zdobím.

Ōrnat.	Ōrnant.	Interrogō.	Interrogāre.
* <i>Ōrnat.</i>	<i>Ōrnant.</i>	<i>Interrogó.</i>	<i>Interrogāre.</i>
(On, ona) zdobí.	(Oni, ony) zdobí.	Táží se.	Tázati se.

Interrogat.	Interrogant.	Amā!	Amāte!
* <i>Interrogat.</i>	<i>Interrogant.</i>	<i>Amá!</i>	<i>Amáte!</i>
(On, ona) táže se.	(Oni, ony) táží se.	Miluj!	Milujte!

Narrā!	Narrāte!	Imperā!	Imperāte!
* <i>Narrá!</i>	<i>Narrāte!</i>	<i>Imperá!</i>	<i>Imperāte!</i>
Vypravuj!	Vypravujte!	Rozkazuj!	Rozkazujte!

Labōrā!	Labōrāte!	Prōpěřā.	Properāte!
* <i>Labórá!</i>	<i>Labóráte!</i>	<i>Properá!</i>	<i>Properāte!</i>
Pracuj!	Pracujte!	Spěchej!	Spěchejte!

Portā!	Portāte!	Pūgnā!	Pūgnāte!	Ōrnā!
* <i>Portá!</i>	<i>Portāte!</i>	<i>Pugnā!</i>	<i>Pugnāte!</i>	<i>Ōrná!</i>
Nes!	Neste!	Bojuj!	Bojujte!	Zdob!

Ornāte	Interrogā!	Interrogāte!
* Ornāte!	Interrogā!	Interrogāte!
Zdobte!	Taž se!	Tažte se!

Krátkou samohlásku označím obloučkem jen tehdy, je-li účelné důrazně upozorniti na krátkou výslovnost samohlásky; dlouhá samohláska v učebnicích a mluvnicích jest zpravidla všude vyznačena vodorovnou čárkou nad písmenem.

V uvedených příkladech úmyslně jsem opatřil obloučkem k označení krátké samohlásky slovo »**pūgnā** (* **pugna**) = boj, bitva«, abych je rozlišil od slova »**pūgnā** (* **pugnā**) = bojuj!«. Slovo »**prōpērō**« úmyslně jsem opatřil obloučky, aby nikdo nesprávně nevyslovil »**próperō**«, ani »**própérō**«, ani »**propérō**«, neboť se správně vysloví »**properō**« (slovní přízvuk na slabice »**pro-**«).

Povšimněte si v uvedených příkladech, že přízvučná slabika někdy je dlouhá, někdy je krátká. Nezaměňujte délky s přízvukem!

1. úloha.

Následující latinská slova přečtete několikrát hlasitě; přitom ve výslovnosti rozlišujte slabiku krátkou od dlouhé a slabiku přízvučnou od nepřízvučné!

Po přečtení opište tato slova do sešitu a přeložte!

1. ^{puoia} ~~labōrā~~; ^{impuānū nōn} ~~narrō~~; ^{ozechlū mltā} ~~portō~~; ^{de jē} ~~properō~~; ~~amō~~; ~~pūgnā~~;
^{ruōn dōr} ~~imperō~~; ^{rešēka} ~~ornō~~; ^{gāt} ~~interrogō~~;

2. ^{impuānū nōn} ~~Narrā~~; ^{impuānū nōn} ~~amā~~; ^{impuānū nōn} ~~interrogā~~; ^{ozechlū mltā} ~~ornā~~; ^{de jē} ~~labōrā~~; ^{de jē} ~~pūgnā~~;
^{ruōn dōr} ~~portā~~; ^{ruōn dōr} ~~imperā~~; ^{ruōn dōr} ~~properā~~;

3. ^{puoia} ~~Pūgnāte~~; ^{impuānū nōn} ~~interrogāte~~; ^{impuānū nōn} ~~labōrāte~~; ^{impuānū nōn} ~~amāte~~; ^{impuānū nōn} ~~imperāte~~;
^{impuānū nōn} ~~narrāte~~; ^{impuānū nōn} ~~ornāte~~; ^{impuānū nōn} ~~portāte~~; ^{impuānū nōn} ~~properāte~~!

4. ~~Fēmina~~; ~~rēgina~~; ~~puella~~; ~~umbra~~; ~~silva~~; ~~villa~~;
~~fābula~~; ~~pūgnā~~.

5. ~~Interrogat~~; ~~amat~~; ~~ornat~~; ~~properat~~; ~~imperat~~; ~~portat~~;
~~labōrat~~; ~~pūgnat~~; ~~narrat~~.

6. *Ornant; portant; imperant; narrant; pugnant; labōrant; interrogant; amant; properant.*

7. *Imperāre; properāre; pugnāre; portāre; ornāre; narrāre; interrogāre; labōrāre; amāre.*

2. HODINA.

Dvojhlasčky: ae, oe, au, eu

»**Ae, ae, Ae, ae**« vyslovte jako naše »é (dlouhé)«!

»**Oe, oe, Oe, oe**« vyslovte jako naše »é dlouhé« nebo jako německé »ö« (»ö«)!

»**Au, au, Au, au**« vyslovte jako naše »au« (jednoslabičné)!

»**Eu, eu, Eu, eu**« vyslovte jako naše »eu« (jednoslabičné)!

Čtete hlasitě tato latinská slova (v závorce je připojena výslovnost, v níž je polotučným písmem vyznačena slabika, na níž je slovní přízvuk)!

Aedēs (* *édés*); **Aetna** (* *étna*); **poena** (* *pöna, péna*); **coetus** (* *cötus, cétus*); **coepī** (* *cöpi, cépi*); **laudō** (* *laudó*); **pauper** (* *pauper*); **eheu** (* *eheu*); **Eurōpa** (* *Európa*); **Euboea** (* *Euböa, Eubéa*).

Nenáleží-li skupina »ae« nebo »oe« do jedné a téže slabiky, není dvojhlasčka. V tom případě se každá z obou samohlásek vyslovuje samostatně jako naše »a—e« nebo »o—e« a samohláska »e« se obyčejně v tisku i v písmu opatřuje dvěma tečkami (nad písmenem).

»**Aë, aë, Aë, aë**« vyslovte dvojslabičně »a—e«!

»**Aě, aě, Aě, aě**« vyslovte dvojslabičně »a—é«!

»**Āë, āë, Āë, āë**« vyslovte dvojslabičně »á—é«!

»**Oë, oë, Oë, oë**« vyslovte dvojslabičně »o—e«!

»**Oě, oě, Oě, oě**« vyslovte dvojslabičně »o—é«!

Āēr,	āēra,	poēta,	coö,	coērceö.
* Ā-ēr,	á-e-ra,	po-é-ta,	ko-e-ó,	ko-er-ce-ó.
(2 slab.)	(3 slab.)	(3 slab.)	(3 slab.)	(4 slab.)
<i>Vzduch,</i>	<i>vzduch,</i>	<i>bášínik,</i>	<i>scházím se,</i>	<i>krotím.</i>

Poznámka: Často u nás užívané slovo „koedukace“ vyslovujete pětislabičně »ko-e-du-ka-ce«; chybně jest výslovnost „kédukace (kődukace)“.

vychovna miloběžné učitelky
škola!

Souhláska „s“

Souhláska „s“ se všude vyslovuje jako naše „s“; jen mezi dvěma samohláskami (dvojháskami) se souhláska »s« vyslovuje u nás jako naše »z«. (Ve druhém řádku vždy jest uvedena výslovnost, proto k této řádce jest připojeno znaménko * (hvězdička). Ve výslovnosti slabika, na níž je slovní přízvuk, jest vyznačena polotučným písmem.)

Magistra,	stātuä;	rosa,	Müsa.	Spērö,
* Magistra,	statua;	roza,	Müza.	Spéró,
Učitelka,	socha;	růže,	Musa.	Doufám,
spēräs,	spērät,	spērāmus,		spērānt,
* spérás,	spérat,	spérāmus,		spérant,
doufáš,	doufá,	doufáme,		doufají,
spērāre,	spērā!	spērāte!		Mönströ,
* spérāre,	spérā!	spérāte!		Mönstró,
doufati,	doufejí!	doufejte!		Ukazuji,
mönsträre,		mönsträs,		mönsträt,
* mönsträre,		mönstrás,		mönstrat,
ukazovati,		ukazuješ,		ukazuje,
mönstrāmus,	mönstrānt,	mönstrā!		mönstrāte!
* mönstrāmus,	mönstrant,	mönstrā!		mönstrāte!
ukazujeme,	ukazují,	ukazují!		ukazujte!
Causä,	schölä,	semper,	stellä,	ínsülä,
* Kauza,	schola,	semper,	stella,	ínzula,
Příčina,	škola,	vždycky,	hvězda,	ostrov,

dōminūs, * dominus, pán, hospodář,	hōrtūs, hortus, zahrada,	epistūlā, epistula, dopis,	saepe, sēpe, často,
serva, * serva, otrokyně,	servus, servus, otrok,	avārus. avārus. lakomec.	Amās, Amās, Miluješ,
amāmus, * amāmus, milujeme,	imperās, imperās, rozkazuješ,		imperāmus, imperāmus, rozkazujeme,
interrogās * interrogās, tážeš se,	labōrās, labōrās, pracuješ,	interrogāmus, interrogāmus, tážeme se,	labōrāmus, labōrāmus, pracujeme,
narrās, * narrās, vypravuješ,	narrāmus, narrāmus, vypravujeme,	ornās, ornās, zdobíš,	ornāmus, ornāmus, zdobíme,
portās, * portās, neseš,	portāmus, portāmus, neseme,	prōperās, properās, spěcháš,	prōperāmus, properāmus, spěcháme,
pūgnās, * pugnās, bojuješ,	pūgnāmus. pugnāmus. bojujeme.		

Slova »cōnsul« (= konsul), »salsus« (= slaný), »īnsula« (= ostrov) a jiná podobná, v nichž »s« následuje po souhlásce, se vyslovují u nás „kónzul, salzus, ínžula“, ač by se měla vyslovovati »kónsul, salsus, ínšula«, jak se vyslovují tato slova dnes ve školách v západních zemích. V této knize podržím výslovnost u nás obvyklou.

Skupina »ss« se vždy vysloví jako ostré »s«.

Passus, * Passus, Krok,	missus, missus, poslaný,	messis, messis, žeň,	lassus, lassus. unavený.
---	--	--	--

Souhláska „c“

Souhláska »c« se kdysi v latině vyslovovala všude jako naše »k«; dnes se vyslovuje:

a) jako naše »c« před samohláskami »e, i, y« a před dvojháskami »ae, oe, eu«;

b) jako naše »k« před samohláskami »a, o, u«, před souhláskami a na konci slova.

ce . . . * <i>ce</i>	cei . . . * <i>kci</i>	cca . . . * <i>kka</i>
ci . . . * <i>ci</i>	ca . . . * <i>ka</i>	ccu . . . * <i>kku</i>
cy . . . * <i>cy</i>	co . . . * <i>ko</i>	cco . . . * <i>kko</i>
cae . . . * <i>cé</i>	cu . . . * <i>ku</i>	dūc . . . * <i>dūk</i>
coe . . . * <i>cé (cö)</i>	cā . . . * <i>ká</i>	fac . . . * <i>fak</i>
ceu . . . * <i>ceu</i>	cō . . . * <i>kó</i>	lāc . . . * <i>lák</i>
cē . . . * <i>cé</i>	cū . . . * <i>kū</i>	hic . . . * <i>hik</i>
cī . . . * <i>cí</i>	cr . . . * <i>kr</i>	haec . . . * <i>hék</i>
cȳ . . . * <i>cý</i>	ct . . . * <i>kt</i>	hoc . . . * <i>hok</i>
cce . . . * <i>kce</i>	cch . . . * <i>kch</i>	

Přečtěte hlasitě, dbajíce slovního přízvuku:

Centum (* *centum*), **Cicerō** (* *Ciceró*), **Cyprus** (* *Cyprus*), **caelum** (* *célum*), **coepī** (* *cépi*, nebo *cöpi*), **ceu** (* *ceu*), **cēdō** (* *cédó*), **cīris** (* *círís*), **cadō** (* *kadó*), **capra** (* *kapra*), **cancer** (* *kancer*), **amīca** (* *amíka*), **color** (* *kolor*), **cultūra** (* *kultúra*), **cārus** (* *kárus*), **pāscō** (* *páskó*), **cōnsultāre** (* *kónsultāre*), **cūra** (* *kúra*), **cūstōs** (* *kústós*), **cylindrus** (* *cylindrus*), **Cýrus** (* *Cýrus*), **cancrī** (* *kankrí*), **flectere** (* *flektete*), **Bacchus** (* *Bakchus*), **peccet** (* *pekcet*), **peccō** (* *pekkó*) **peccāre** (* *pekkāre*), **Flaccus** (* *Flakkus*), **Flacce** (* *Flakce*), **December** (* *December*), **cingere** (* *cingere*), **caedēs** (* *cédés*), **punctum** (* *punktum*), **rēctus** (* *réktus*).

Souhláska „k“

Souhláska »k« před samohláskami »a, o, u«, před souhláskami a na konci slova, jak bylo výše pověděno, se píše »c«.

Přesto se písmeno »k« píše v několika málo slovech:

Karthāgō (* *Karthágó*) = Karthago (slavné starověké

město v severní Africe na pobřeží Středoziemního moře);

Kalendae (* Kalendé) = kalendy (název 1. dne v každém měsíci);

Kaesō (* Kézó) = Kaeso (jméno Římana).

Jméno naší republiky bývá v latinských časopisech (na př. v »Alma Roma«) uvedeno latinsky: »Tsecoslovakia«.

Slabiky „di, ti, ni“

Slabiky »di, ti, ni« se vždy vyslovují jako naše »dy, ty, ny«.

Castigō,	castigāre;	medicīna,	medicus;	dic!
* Kastýgō,	kastýgāre;	medycīna,	medykus;	dýk!
Káram,	kárati;	lék,	lékař;	rci, řekni!
discipulus,	niger,	titulus,	minister,	
* dyscipulus,	nyger,	tytulus,	minyster,	
žák,	černý,	nāpis,	sluha,	
tigris;	disputō,	disputāre;	nīdus,	nihil;
* tygris;	dysputō,	dysputāre;	nýdus,	nyhil;
tygr;	rozprávím,	rozprávěti;	hnízdo,	nic;
amātis,	imperātis,	interrogātis,		
* amátys,	imperátys,	interrogátys,		
(vy) milujete,	(vy) rozkazujete,	(vy) tážete se,		
labōrātis,	narrātis,	ornātis,		
* labórátys,	narrátys,	ornátys,		
(vy) pracujete,	(vy) vypravujete,	(vy) zdobíte,		
portātis,	properātis,	pugnātis,		
* portátys,	properátys,	pugnátys,		
(vy) nesete,	(vy) spěcháte,	(vy) bojujete,		
spērātis,	mōnstrātis;	castigās,		
* spérátys,	mónstrátys;	kastýgās,		
(vy) doufáte,	(vy) ukazujete;	karáš,		
castigat,	castigāmus,	castigātis,	castigānt;	
* kastýgat,	kastýgāmus,	kastýgātys,	kastýgant;	
kará;	kárame,	kárate,	kárají;	

disputās, * <i>dysputās,</i> rozpráviš,	disputat, <i>dysputat,</i> rozprávi,	disputāmus, <i>dysputāmus,</i> rozpráviše,	disputātis, <i>dysputātys,</i> rozprávíte,
disputant; * <i>dysputant;</i> rozprávějí;	castigā! <i>kastýgá!</i> kárej!	castigāte! <i>kastýgāte!</i> kárejte!	disputā! <i>dysputā!</i> rozprávěj!
disputāte! * <i>dysputāte!</i> rozprávějte!	scintilla. <i>scintylla.</i> jiskra.		

Slabiky „de, te, ne“

Slabiky »de, te, ne« se vyslovují jako naše »de, te, ne«, čili vyslovují se, jak se píší.

Dēlectō * <i>Délektó,</i> Bavím, těším,	dēlectāre, <i>délektāre,</i> baviti, těšiti,	dēlectās, <i>délektās,</i> bavíš, těšíš,
dēlectat, * <i>délektat,</i> (on) baví, těší,	dēlectāmus, <i>délektāmus,</i> bavíme, těšíme,	dēlectātis, <i>délektātys,</i> bavíte, těšíte,
dēlectant, * <i>délektant,</i> (oni) baví, těší,	dēlectā! <i>délektā!</i> bav! těš!	dēlectāte! <i>délektāte!</i> bavte! těšte!
decem, * <i>decem,</i> deset,	bene, <i>bene,</i> dobře,	terra, <i>terra,</i> země,
templum, * <i>templum,</i> chrám,	nēmō. <i>némó.</i> nikdo.	stella, <i>stella,</i> hvězda,
		libenter, <i>libenter,</i> rád,

2. úloha.

Následující latinská slova několikrátě hlasitě přečtete; přitom číňte ve výslovnosti rozdíl mezi slabikou krátkou a dlouhou a slabikou přízvuknou a nepřívuknou!

Po přečtení opište tato slova do sešitu a přeložte!

1. *Amō, amās, amat, amāmus, amātis, amant; amā, amāte; amāre.*

2. *Causa, epistula, insula, magistra, medicīna, Mūsa, poeta, rosa, scintilla, serva, schola, statua, stella, terra.*

3. *Častīgō, castīgās, castīgat, castīgāmus, castīgātis, castīgant; castīgā, castīgāte; castīgāre.*

4. *Dēlectō, dēlectās, dēlectat, dēlectāmus, dēlectātis, dēlectant; dēlectā, dēlectāte; dēlectāre.*

5. *Disputō, disputās, disputat, disputāmus, disputātis, disputant; disputā, disputāte; disputāre.*

6. *Discipulus, dominus, hortus, medicus, nūdus, servus, titulus.*

7. *Imperō, imperās, imperat, imperāmus, imperātis, imperant; imperā, imperāte; imperāre.*

8. *Avārus, lassus, missus, niger, salsus.*

9. *Interrogō, interrogās, interrogat, interrogāmus, interrogātis, interrogant; interrogā, interrogāte; interrogāre.*

10. *Karthāgo, Kalendae, Kaeso.*

11. *Labōrō, labōrās, labōrat, labōrāmus, labōrātis, labōrant; labōrā, labōrāte; labōrāre.*

12. *Bene, libenter, saepe, semper.*

13. *Mōnstrō, mōnstrās, mōnstrat, mōnstrāmus, mōnstrātis, mōnstrant; mōnstrā, mōnstrāte; mōnstrāre.*

14. *Messis, tigris, āēr, cōnsul.*

15. *Narrō, narrās, narrat, narrāmus, narrātis, narrant; narrā, narrāte; narrāre.*

16. *Coērceō, coēō.*

17. *Ornō, ornās, ornat, ornāmus, ornātis, ornant; ornā, ornāte; ornāre.*

18. *Nēmō, nihil; nōn.*

19. *Portō, portās, portat, portāmus, portātis, portant; portā, portāte; portāre.*

20. *Decem; passus; templum; minister.*

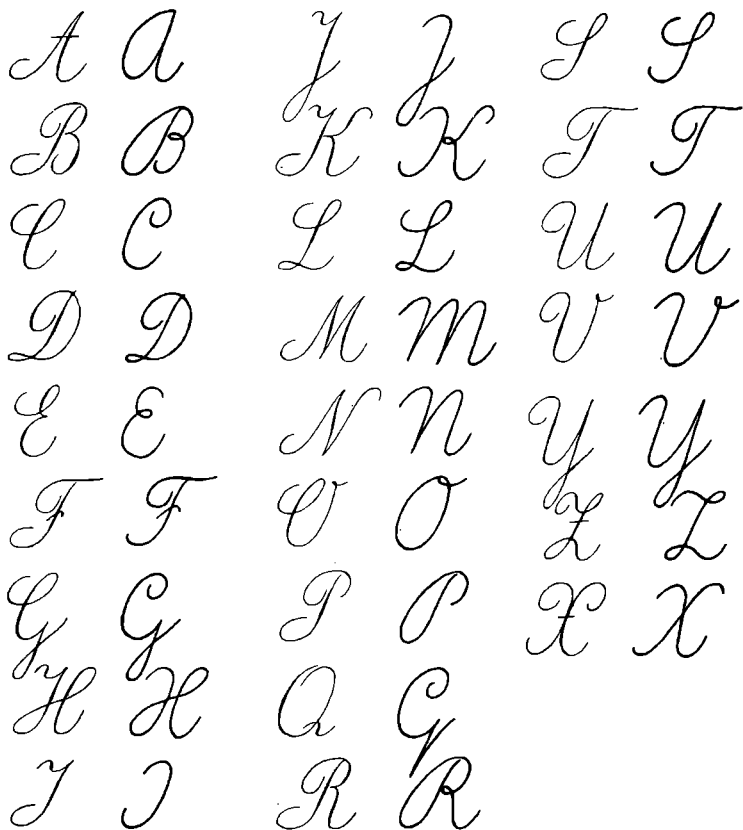
21. *Properō, properās, properat, properāmus, properātis, properant; properā, properāte; properāre.*

22. *Pugnō, pugnās, pugnat, pugnāmus, pugnātis, pugnant; pugnā, pugnāte; pugnāre.*

23. *Spērō, spērās, spērat, spērāmus, spērātis, spērant; spērā, spērāte; spērāre.*

Latinská abeceda.

Latinská abeceda má 24 písmeny:

1. A, a,	9. I, i,	17. R, r,
2. B, b,	10. K, k,	18. S, s,
3. C, c,	11. L, l,	19. T, t,
4. D, d,	12. M, m,	20. U, u,
5. E, e,	13. N, n,	21. V, v,
6. F, f,	14. O, o,	22. X, x,
7. G, g,	15. P, p,	23. Y, y,
8. H, h,	16. Q, q,	24. Z, z,

Velikých písmen, jimiž staří obyčejně psali, nyní se užívá jen:

1. na počátku věty,
2. u jmen vlastních (u jmen osobních, jmen měst, ostrovů, zemí, řek, národů a j.),
3. u jmen přídavných na označení příjmi (na př.: Alexander Veliký: **Alexander Magnus**; Kato Starší: **Cato Maior**),
4. u jmen přídavných a přísloví, odvozených ze jmen vlastních; na př.:

římský = **Rōmānus** (* *Rómānus*),
 řecký = **Graecus** (* *Grēkus*),
 latinský = **Latinus** (* *Latýnus*),
 latinsky = **Latīnē** (* *Latýné*).

V latině se n i k d y nepíše **J, j**.

„**H, h**“ není v latině pravou souhláskou; bylo vyslovováno jako ostrý přídech na následující samohlásce. Dnes se vyslovuje jako naše „**h**“.

3. HODINA.

Samohláska „i“

Skupiny „ia, ie, ii, io, iu“

Samohláska »i« se vyslovuje jako naše »i«.

Importāre,	ibi,	incola,	incitāre,	ira.
* <i>Importāre,</i>	<i>ibi,</i>	<i>inkola,</i>	<i>incitāre,</i>	<i>ira.</i>
Dovážeti,	tam,	obyvatel,	pobízeti,	hněv,

Skupiny »ia, ie, ii, io, iu, iā, iē, iī, iō, iū« uprostřed nebo na konci slova se vyslovují tak, že se při výslovnosti ykládá mezi ně »j«; vyslovujte je tedy »ija, ije, iji, ijo, iju, ijá, ijé, ijí, ijó, ijú«.

Bohēmia,	Bohēmoslovēnia,	Asia,	Itālia,
* Bohēmija,	Bohēmoslovényja,	Azija,	Italija,
Čechy,	Československo,	Asie,	Italie,
India,	Graecia,	Sicilia,	Sardinia,
* Indyja,	Grēcija,	Sicilija,	Sardynyja,
Indie,	Řecko,	Sicilie,	Sardinie,
Acadēmia,	pātria,	via,	concordia,
* Akadēmija,	patrija,	vija,	konkordyja,
akademie,	vlast,	cesta,	svornost,
discordia,	glōria;	filius,	lēgiōnārius,
* dyskordyja,	glōrija;	filijus,	legyjónārijus,
nesvornost,	sláva;	syn,	legionář,
			(řadový voják),
sōcius, filius, flūvius, glādius;	filii, legiōnārii,		
* socijus, filijus, fluvijus, gladyjus;	filijí, legijónārijí,		
druh, syn, řeka, meč;	synové, legionāři,		
sōcii, flūvii, gladii;	viōla;	labōriōsus,	
* socijí, fluvijí, gladyjí;	vijola;	labórijózus,	
druhové, řeky, meče;	fialka;	pracovitý,	
studiōsus, perniciōsus;	viae.		
* studyjózus, pernycijózus;	vijé.		
snaživý, záhubný;	cesty.		

Kdy se vysloví samohláska „i“ jako naše „j“?

1. Následuje-li za samohláskou »i« na počátku slova jiná samohláska, vyslovuje se »i« jako naše »j«. V latině se »j« nikdy nepíše.

Iūcundus,	iam,	Iānuārius,	iocus,
* Jūkundus,	jam,	Jānuārijus,	jokus,
Příjemný,	již,	leden,	žert,

Iūlius,	Iūnius,	iūs,	iūstus.
* Jūlijus,	Jūnyjus,	jūs,	jūstus.
červenec,	červen,	právo,	spravedlivý.

2. Samohláska »i« mezi dvěma samohláskami u v n i t ř slova se vyslovuje jako naše »j«. V latině se »j« nikdy nepíše.

Gāius,	Fontēius,	cuius?	maior.
* Gájus,	Fontéjus,	kujus?	major.
Gaius,	Fonteius,	čí? koho?	větší.

ODCHYLKA: V řeckých slovech, jež latina přejala, se samohláska »i«, která je na počátku slova, s následující samohláskou vyslovuje týmž způsobem, kterým se skupiny »ia, io atd.« vyslovují uprostřed a na konci slov latinských.

Iāsōn,	Iōnia,	iambus,	Iōnēs,	iō!
* ijásón,	ijónyja,	ijambus,	ijónés,	ijó!
Jason,	Jonsko,	jamb,	Jonové,	hejsa!

Souhlásky a skupiny: „ch, ph, qu, th, x, z“

»ch« se vyslovuje jako naše »ch«. — Ve slovníku jsou slova, počínající se souhláskou »ch«, uvedena pod písmenou »c« tak, jako by »ch« sestávalo ze dvou souhlásek »c + h«.

»ph« se vyslovuje jako naše »f«. V latině se vyskytuje pouze ve slovech přejatých z jiných jazyků (z řečtiny).

»th« vyslovujte jako naše »th« (nikoli jako naše »tch«)!

»z« se vyslovuje jako naše »z«. V latině se vyskytuje jen ve slovech, jež latina přejala z jiných jazyků.

»q« se vyskytuje vždy jen ve spojení se samohláskou »u«.

»qu« se vyslovuje jako naše »kv«.

»x« se vyslovuje jako naše »ks«.

Pulcher,	philosophia,	philosophus,	pharetra,
* Pulcher,	filozofija,	filozofus,	faretra,
Krásný,	filosofie,	filosof,	toulec,

Thēbae,	theātrum,	gāza,	zōna,	Philippus,
* Thēbé,	theātrum,	gāza,	zōna,	Filippus,
Theby,	divadlo,	poklady,	pás,	Filip,
aqua,	quīnque,	relinquō,	quercus,	
* akva,	kvínkve,	relinkvó,	kverkus,	
voda,	pět,	zanechávám,	dub,	
quod,	lēx,	mōx,	Xerxēs.	
* kvod,	léks,	moks,	Kserksés.	
protože,	zákon,	brzy,	Xerxes.	

Slabika „—ter“

Slabiku »—ter« vyslovujte jako naše »—ter« (nikoli podle němčiny »-tr-«)!

Magister (* *magister*; nikoli: *magistr*); **minister** (* *minyster*; nikoli: *minystr*); **pedester** (* *pedester*; nikoli: *pedestr*).

3. úloha.

Následující latinská slova několikrátě hlasitě přečtete; přitom číte ve výslovnosti rozdíl mezi slabikou *krátkou* a *dlouhou* a slabikou *přízvučnou* a *nepřízvučnou*!

Po přečtení opište tato slova do sešitu a přeložte!

1. *Acadēmia, Asia, Bohēmia, Bohēmoslovēnia, Graecia, India; Iōnia* (* čtyřslab.); *Italia, Sardinia, Sicilia.*

2. *Importāre, incitāre; relinquō.*

3. *Iocus; iambus* (* trojslab.); *philosophus.*

4. *Aqua, incola, ira, pharetra, viola, zōna.*

5. *Filius, fluvius, gladius, legiōnārius, socius.*

6. *Concordia, discordia, glōria, patria, philosophia, via.*

7. *Gāius, Fontēius; Iānuārius, Iūlius, Iūnius.*

8. *Filiū, fluvīū, gladīū, legiōnārīū, sociū.*

9. *Thēbae, viae.*

10. *Iūcundus, iūstus, labōriōsus, maior, perniciōsus, pulcher, studiōsus.*

11. *Theātrum; gāza.*

12. *Iāsōn* (* trojslab.); *Iōnēs* (* trojslab.); *iūs; lēx; quercus; Xerxēs.*

13. *Ibi; iam, mox; iō; quod.*

14. *Quīnque.*

4. HODINA.

Slabika „—ti“

1. Již výše bylo pověděno, že se latinská slabika »—ti—« vyslovuje jako naše »—ty—«.

Ale před samohláskami »a, e, i, o, u, ā, ē, ī, ō, ū« a před dvojhláskou »ae« se slabika »—ti—« vyslovuje jako naše »ci«;

pouze tehdy, předchází-li před slabikou »—ti—« souhláska »s« nebo »t« nebo »x«, i když za slabikou »—ti—« následuje kterákoli z uvedených samohlásek (nebo dvojhláska »ae«), slabika »—ti—« se vyslovuje jako naše »—ty—«.

Vyslovujte!

-tia . . . * -cija
-tiā . . . * -cijá
-tie . . . * -cije
-tiē . . . * -cijé
-tiae . . . * -cijé
-tio . . . * -cijo
-tiō . . . * -cijó
-tiu . . . * -ciju
-tīi . . . * -cijí
atd.

-stius . . . * -styjus
-stia . . . * -styja
-stium . . . * -styjum
-ttius . . . * -ttyjus
-xtius . . . * -kstyjus

atd.

Grātia,	amicitia,	diligentia,	sapientia,
* Grácijsa,	amicicija,	dýlígencijsa,	sapijencijsa,
Vděk, dík;	přátelství,	pečlivost,	moudrost,

abstinentia,	potentia,	dívítiae,	nūntius,
* abstynencijsa,	potencijsa,	dývicijé,	núncijus,
zdrželivost,	moc,	bohatství,	posel,

initium,	ētiam,	pretiōsus,	patientia,	nātiō.
* inycijum,	ecijam,	precijózus,	pacijencijsa,	nácijó.
počátek;	také, též;	drahocenný,	trpělivost,	národ.

Modestia,	bēstia,	ōstium,	Vettius,
* Modestyjsa	béstyjsa,	ōstyjum,	Vettyjus,
Skromnost,	zvíře,	ústí,	Vettius,

Bruttii,	Sextius,	míxtiō.
* Bruttyjí,	Sekstyjus,	míkstyjó.
Bruttiové,	Sextius,	smíšenina.

2. Je-li na krátké slabice »—**ti**—« nebo na dlouhé slabice »—**ti**—« slovní přízvuk, vyslovuje se krátká slabika »-**ty**-« a dlouhá slabika »—**tý**«, i když za ní následuje samohláska.

Tōtius,	petieram,	petierim.
* Tótýjus,	petyjeram	petyjerim.

3. Ve slovech, jež latina přejala z jiných jazyků (na př. z řečtiny), slabika »—**ti**—« se vyslovuje »—**ty**—«, i když za ní následuje samohláska. Na výslovnost těchto slov všude upozorním.

Miltiadēs,	Býzantium,	Aegyptius.
* Miltyjadés,	Býzantýjum,	égyptýjus.
Miltiades,	Cařihrad,	egyptský.
řecký hrdina.		

*

Až dosud jste se učili výslovnosti latinských slov, aniž jste tušili, že cílem tohoto učení vskutku bylo, abyste se seznámili s hojnými podstatnými jmény a slovesy a také s několika přídavnými jmény.

Podstatná jména.

Přídavná jména.

Podstatná jména čili **substantiva** (* *substantýva*) a přídavná jména čili **adjektiva** (* *adjektýva*) se skloňují čili **deklinují**.

Názvy »**substantivum**« (= podstatné jméno) a »**adjektivum**« (= přídavné jméno) jsou vzaty z latiny. Latinsky »podstatné jméno« sluje »**nōmen substantivum**«, »přídavné jméno« sluje »**nōmen adiectivum**«; (* *nōmen substantývum, adjektývum*). Také slova »**deklinovati**« (= skloňovati) a »**deklinace**« (= skloňování) jsou vzata z latiny [**dēclināre, dēclinātiō** (* *déklínāre, déklínációj*)].

Skloňovaná slova mají v češtině **sedm** pádů, v latině pouze **šest** pádů.

Názvy pádů, kterých užíváme v češtině, jsou vzaty z latiny. Jsou to: **(1. pád** ==) *nominativ* (* *nominatýv*); **(2. pád** ==) *genitiv* (* *genytýv*); **(3. pád** ==) *dativ* (* *datýv*); **(4. pád** ==) *akusativ* (* *akuzatýv*); **(5. pád** ==) *vokativ* (* *vokatýv*); **(6. pád** ==) *lokál*; **(7. pád** ==) *instrumentál*.

Pro první, druhý, třetí, čtvrtý a pátý pád užíváme v latině týchž názvů jako v češtině; šestý pád v latině sluje *ablativ* (* *ablatýv*).

V latinském skloňování je pouze šest pádů.

Název pádu: Latinský název pádu:	Na otázku:	Zkratka, které se zde užívá:
----------------------------------	------------	------------------------------

1. p. Nominativ <i>nōminātivus</i>	kdo? co?	Nom. nebo N.
2. p. Genitiv <i>genitivus</i>	čí? koho? čeho?	Gen. „ G.
3. p. Dativ <i>dativus</i>	komu? čemu?	Dat. „ D.
4. p. Akusativ <i>accūsātivus</i>	koho? co?	Ak. „ A.
5. p. Vokativ <i>vocātivus</i>	při zvolání	Vok. „ V.
6. p. Ablativ <i>ablātivus</i>	kým? čím?	Abl. „ A.

Substantiva (podstatná jména) a adjektiva (přídavná jména) mají dvojí číslo:

- a) jednotné číslo čili *s i n g u l ā r* (latinsky: *singulāris*);
- b) množné číslo čili *p l u r ā l* (latinsky: *plūrālis*).

Deklinace.

V latině je p ě t deklinací (patero skloňování).

Všecka latinská substantiva (podstatná jména) se rozdělují jednak podle zakončení *nominativu* singuláru (= 1. pádu jednotného čísla), jednak podle koncovky *genitivu* singuláru (= 2. pádu jednotného čísla) v p ě t skupin.

V každé z těchto pěti skupin některé substantivum (podstatné jméno) je vzorem, podle něhož se ostatní substantiva (podstatná jména) deklinují (= skloňují); v některé skupině jsou dva, po případě i více vzorů.

Každé z těchto skupin říkáme *d e k l i n a c e* (= skloňování). Jest tedy v latině p ě t deklinací (= patero skloňování), a to: první, druhá, třetí, čtvrtá, pátá deklinace.

Po této stránce latina jest snazší než čeština. Kolik různých vzorů je v češtině! Nahlédněte na př. jen do Mašínovy „České mluvnice a cvičebnice“ a projděte dlouhou řadu vzorů českého skloňování! Jsou tu vzory: »had, hrad, oráč, meč, Jiří, město, moře, znamení, žena, starosta, duše, paní, kost, kámen, rámě, kuře«; vedle nich pak co tu je odchylek!

Rod podstatných jmen.

Jako v češtině, tak i v latině jest trojí rod jmen:

- a) mužský rod čili *m a s k u l i n u m* (* *maskulínium*);
- b) ženský rod čili *f e m i n i n u m* (* *féminýnum*);
- c) střední rod čili *n e u t r u m* (* *neutrum*).

Názvy rodů jsou latinské: (genus) **masculinum**, (genus) **femininum**, (genus) **neutrum**; (genus = rod).

Substantiva mají zpravidla každé jen jediný určitý rod.

Pomnožná podstatná jména.

Také v latině — jako v češtině — se vyskytují podstatná jména, která mají jen plurál; říkáme jim *pomnožná* (**plurālia tantum** [** plurālija tantum*]). Jsou to vedle obecných jmen mnohá jména měst, hor, dní a svátků. Do češtiny se nezřídka překládají singulárem, ale i v češtině nezřídka tu bývá český tvar jen v množném čísle:

Athēnae, * Athéné, Athény (plur.),	Alpēs, Alpés, Alpy (pl.),	divitiae, dývicijé, bohatství (sing.),
liberī, * liberí, děti (pl.),	fastī, fastý, kalendář (sg.),	īnsidiae. īnsidyjé. úklady (pl.), záloha (sg.).

Slovní přízvuk v latině.

1. Jednoslabičná slova.

Latinská jednoslabičná slova mají přízvuk na této slabice. Vyslovte:

et = a, i (<i>* et</i>)	nunc = nyní (<i>* nunk</i>)
nam = neboť (<i>* nam</i>)	quod = protože, poněvadž
sed = ale, avšak, nýbrž (<i>* sed</i>)	(<i>* kvod</i>)

2. Dvouslabičná slova.

Latinská dvouslabičná slova mají přízvuk na druhé slabice od konce slova (t. j. tedy na první slabice). Vyslovte:

causa (** kau/za*), **Mūsa** (** Mů/za*), **schola** (** scho/la*),
stella (** stel/la*), **umbra** (** um/bra*), **villa** (** vil/la*);
bene (** be/ne*), **saepe** (** sé/pe*);
ornat (** or/nat*), **ornant** (** or/nant*), **spērat** (** spé/rat*),
spērant (** spé/rant*), **portō** (** por/tó*), **vocō** (** vo/kó*).

3. Trojslabičná a víceslabičná slova.

V latinských trojslabičných a víceslabičných slovech nesmí slovní přízvuk nikdy jíti dále než na **třetí slabiku od konce**.

Slovní přízvuk v těchto trojslabičných a víceslabičných slovech

a) jest na **druhé slabice od konce** slova, je-li tato **druhá slabika** od konce slova **dlouhá**,

b) jest na **třetí slabice od konce** slova, je-li **druhá slabika** od konce slova **krátká**. (Krátká slabika v uvedených příkladech jest vyznačena obloučkem nad samohláskou slabiky.)

a) Příklady slov, v nichž druhá slabika od konce slova jest přirozeně dlouhá a v nichž slovní přízvuk jest na této druhé slabice od konce slova:

Eu/rō/pa (* *Eurōpa*), **pro/pe/rā/mus** (* *properāmus*),
3. / 2. / 1. 4. / 3. / 2. / 1.

rē/gī/nā/rum (* *rēgīnārum*), **im/por/tā/re** (* *importāre*),
4. / 3. / 2. / 1. 4. / 3. / 2. / 1.

medicīna (* *me|dy|cī|na*), **rēgīna** (* *rē|gī|na*),
amāmus (* *a|mā|mus*), **vocātis** (* *vo|kā|tys*),
labōrant (* *la|bō|rant*), **incitāmus** (* *in|ci|tā|mus*),
incitātis (* *in|ci|tā|tys*), **fēminārum** (* *fē|mi|nā|rum*),
rēgīnis (* *rē|gī|nys*), **rēgīnae** (* *rē|gī|né*),
rēgīnās (* *rē|gī|nās*), **properāre** (* *pro|pe|rā|re*),
spērāre (* *spē|rā|re*), **spērāmus** (* *spē|rā|mus*),
spērātis (* *spē|rā|tys*), **poēta** (* *po|é|ta*).

V uvedených příkladech přízvukná slabika je přirozeně dlouhá. (Přirozeně dlouhá slabika je ta slabika, v níž je dlouhá samohláska nebo dvojhláska.)

Za stejnou s p ř i r o z e n ě dlouhou slabikou pokládá se v latině i taková slabika, v níž za k r á t k o u samohláskou následuje skupina dvou (nebo více) souhlásek nebo souhláska x. Takováto slabika se jmenuje »**polohou dlouhá**« slabika. Je-li ve tříslabičném (víceslabičném) slově **druhá** slabika **od konce** slova dlouhá **polohou**, slovní přízvuk jest na této **druhé** slabice **od konce** slova; **tato slabika**, dlouhá **polohou**, se vysloví sice krátce (neboť není v ní dlouhá samohláska ani souhláska), ale důrazně.

Příklady:

pu/el/la, 3./2./1.	ma/gi/stra, 3./2./1.	re/lin/quō, 3./2./1.
←═══════	←═══════	←═══════
(* puella,	magistra,	relinkvó),

scintilla (* scin/tyl/la), ministra (* mi/ny/stra),
iucundus (* jú/kun/dus), libenter (* li/ben/ter).

b) Příklady slov, v nichž **druhá** slabika **od konce** slova jest **krátká** (t. j. jest v ní **krátká** samohláska), a tudíž slovní přízvuk je na **třetí** slabice **od konce** slova:

fā/bŭ/la, 3./2./1.	e/pi/stŭ/la, 4./3./2./1.	sa/pi/ĕn/ti/a, 5./4./3./2./1.
←═══════	←═══════	←═══════
(* fábula,	epistula,	sapijenci)a),

fēmina (* fé/mi/na), statua (* sta/tu/a),

viola (* vi/jo/la), glōria (* gló/ri/ja),

Graecia (* Gré/ci/ja), grātia (* grá/ci/ja),

diligentia (* dý/li/gen/ci/ja), potentia (* po/ten/ci/ja).

Slovní přízvuk v různých pádech téhož podstatného jména (přídavného jména) a v různých osobách téhož slovesa, pokud je to nutno podle výše uvedených zásad o přízvuku, přechází nezřídka s jedné slabiky na jinou. Pozorujte zatím tyto příklady:

prōperō (* *properó*), **prōperās** (* *properás*), **prōperat** (* *properat*), **prōperāmus** (* *properāmus*), **prōperātis** (* *properātis*), **prōperant** (* *properant*), **prōperāre** (* *properāre*); **fēmina** (* *fēmina*), **fēminis** (* *fēminis*), **fēminārum** (* *fēminārum*).

V ýslovnost latinských slov vyznačuje se dále v této knize tím způsobem, že buď celá slabika, nebo aspoň samohláska (dvojhláska) přízvukné slabiky slova jest vytištěna literami jiného druhu tiskacího písma.

4. úloha.

Přečtěte následující latinská slova, dbajíce správného slovního přízvuku!

Amāmus, bene, causa, dīligentia, epistula, epistulārum, et, Eurōpa, fābula, fēmina, fēminārum, fēminis, glōria, grātia, Graecia, importāre, incitāmus, incitātis, iūcundus, labōrant, libenter, magistra, medicīna, ministra, Mūsa, nam, nunc, ornat, ornant, poēta, portō, potentia, properō, properās, properat, properāmus, properātis, properant, properāre, quod, rēgīna, rēgīnae, rēgīnīs, rēgīnās, relinquo, saepe, sapientia, schola, scintilla, sed, spērat, spērant, spērāmus, spērātis, spērāre, statua, stella, umbra, villa, viola, vocō, vocātis.

Přečtěte následující latinská slova, dbajíce správného slovního přízvuku, a přeložte!

1. Abstinētia, amīcītia, Athēnae, bēstia, dīligentia, dīvitiae, grātia, insīdiae, modestia, patientia, potentia, sapientia. *matulstka* *hol*

2. Nūntius, fastī, liberī; Bruttī, Sextius, Vettius; Aegyptius. *nahé hllady skumunt*

3. Initium, ōstium, Bȳzantium.

4. Mixtiō, Miltiadēs.

5. Alpēs; pretiōsus.

či nebyli, jednak bylo dáváno těm, kdož učili římskému právu na italských universitách. Od té doby byl doktorát pokládán za zvláštní akademickou hodnost. Když pak vznikaly četné nové university, udíleli kromě císaře také papežové universitám právo jmenovati doktory, zejména doktory práv a církevních zákonů. (O. S. N.)

Zkratka „**JUDr.**“ značí „**Juris universi doctor**“ (* *júris únyverzí doktor*) = doktor veškerého práva; této akademické hodnosti dosahují studující právnické fakulty po skončení studií universitních a po vykonání předepsaných přísných zkoušek.

Universita udílí studujícím po skončení studií a po vykonání předepsaných přísných zkoušek ještě tyto akademické hodnosti a tituly:

studujícím lékařské fakulty hodnost „**MUDr.**“, jež značí „**Medicinae universae doctor**“ (* *medycíné únyverzé doktor*) = doktor veškerého lékařství;

studujícím filosofické fakulty hodnost „**PhDr.**“, jež značí „**Philosophiae doctor**“ (* *filozofijé doktor*) = doktor filosofie;

studujícím přírodovědecké fakulty hodnost „**RNDr.**“, jež značí „**Rerum naturalium doctor**“ (* *rérum nátúrálijum doktor*) = doktor věcí, věd přírodních;

studujícím bohoslovecké čili theologické fakulty hodnost „**ThDr.**“, jež značí „**Theologiae doctor**“ (* *theologijé doktor*) = doktor bohosloví.

Vysoká škola technická uděluje studujícím po skončení studií a po vykonání předepsaných zkoušek hodnost „**RTDr.** (nebo **Dr. Techn.**)“, jež značí „**Rerum technicarum doctor**“ (* *rérum technykárum doktor*) = doktor věcí, věd technických.

Vysoká škola zvěrolékařská uděluje studujícím po skončení studií a po vykonání předepsaných zkoušek hodnost „**MVDr.**“, jež značí „**Medicinae veterinariae doctor**“ (* *medycíné veterinárijí doktor*) = doktor zvěrolékařství.

Vedle názvu „**doktor**“, jehož se užívalo (a užívá na praž-

ské universitě) pro doktory práv a lékařství, byl kdysi v užívání název „magister“ (= učitel), jenž příslušel magistrům theologie (= bohosloví) a magistrům filosofie; magister filosofie byl zván „magister liberalium artium“ (* *magister liberálíjím arcíjím*) = mistr svobodných umění.

Dodnes dostává se od university akademické hodnosti »magister« studujícím lékárnictví po skončení studií a vykonání předepsaných zkoušek: **Mg. Ph(arm).** = **magister pharmaciae** (* *magister farmacijé*) = magister lékárnictví.

K tomu ještě připojuji:

Dr. Mont. = doktor montanistických (báňských) věd.

Dr. h. c. = doctor honōris causā (* doktor honóris kauzá), t. j. čestný doktor. — Čestný doktorát udílí vysoké školy se schválením ministra školství a národní osvěty za zvláštní zásluhy o vědu, umění, národ či lidstvo bez povinnosti splniti rigorosním řádem předepsané podmínky; přece však vždy tu musí jíti o zásluhy v souvislosti s některou z věd na příslušné vysoké škole pěstovaných.

*

Jděte pražskými ulicemi, navštivte Hradčany! Co tu význačných budov, soch, pomníků, opatřených nápisy — latinskými. Snad si řeknete: „Jsou to nápisy ze starší doby, dnes už není ve zvyku opatřovati budovy, pomníky a sochy latinskými nápisy.“ Snad máte pravdu. Ale nemyslíte, že se ještě dnes nezřídka rádo sahá k latině, jde-li o stručné heslo, kterým chceme opatřiti tu či onu nově vystavenou význačnou budovu?

(Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 2.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

VARIA. - ROZMANITOSTI.

Znaménko * (hvězdička) značí: »Vyslovte!«

Vejděte na př. do prvního nádvoří pražského hradu! Spatřujete tu na Matyášově bráně nápis, jež rozluštití se často marně pokoušejí i ti, kdož se učili latině. Nápis hlásající, kdo dal postaviti tuto bránu, zní:

**D. Matthias El. Rom. Imp. S. Aug.
Hung. Boh. Rex etc. Anno MDCXIV.**

Nápis se čte:

Dux * <i>Duks</i> (Vůdce) císař	Matthias, <i>Mathijás,</i> Matyáš,	Electus <i>élektus</i> zvolený	Romanorum <i>Rómánórum</i> římský
Imperator, * <i>imperátor,</i> císař,	Semper <i>semper</i> vždy	Augustus <i>augustus</i> vznešený	Hungariae, <i>Hungarijé,</i> uherský,
Bohemiae * <i>Bohémijé</i> český	Rex <i>réc</i> král	et cetera. <i>et cetera.</i> atd.	Anno <i>Annó</i> Roku
			MDCXIV. 1914.

Na zemském museu v Praze čteme: **Museum regni Bohemiae** (* *múzeum régný Bohémijé*) = museum království Českého.

Na staroměstské radnici v Praze čteme: **Praga caput regni** (* *Praga kaput régný*) = Praha hlava (= hlavní město) království.

*

Ačkoli latina již od 16. století pomalu byla vytlačována z užívání jazyky některých evropských národů (na př. franštinou), udržela se a udržuje se jako jazyk úřední a liturgický v církvi římsko-katolické.

Liturgické pozdravení katolické církve, jež kněz několikrát dává věřícím při mši svaté a při jiných bohoslužeb-

Latinsky $\frac{V\ 1000}{SLOVECH}$

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

5. HODINA.

Co si zapamatujete u každého
podstatného jména?

U každého latinského substantiva (podst. jména) si zapamatujte:

- nominativ singuláru* (= 1. pád jedn. č.),
- genitiv singuláru* (= 2. pád jedn. č.),
- rod podstatného jména.

Podle této zásady jsou zpracovány i latinsko-české slovníky. Rod podstatného jména jest tu vyznačen pouze začátečním písmenem:

- »m.« = maskulinum, mužský rod;
- »f.« = femininum, ženský rod;
- »n.« = neutrum, střední rod.

Proč jest třeba, abyste si zapamatovali vedle nominativu singuláru (= 1. pádu jedn. č.) také ještě genitiv singuláru (= 2. pád jedn. č.)?

Latinské pádové koncovky se připínají k základu podstatného jména.

Základ podstatného jména.

»Základ« obdržíte, odepnete-li od genitivu singuláru (= 2. pádu jedn. č.) kteréhokoli podstatného jména genitivní pádovou koncovku. Abyste tedy dovedli skloňovati kterékoli latinské podstatné jméno, musíte znáti jeho »základ«; abyste uměli ihned určití základ každého podstatného jména, potřebujete znáti genitiv singuláru (= 2. pád jedn. č.) tohoto podstatného jména, od něhož odepnete genitivní koncovku.

Tato genitivní koncovka jest v každé z pěti deklinací jiná; podle ní také poznáte, do které deklinace se podstatné jméno řadí.

V první deklinaci jest v genit. singuláru koncovka »—ae«.	
V druhé „ „ „ „ „ „ „ »—ī«.	
Ve třetí „ „ „ „ „ „ „ »—is«.	
Ve čtvrté „ „ „ „ „ „ „ »—ūs«.	
V páté „ „ „ „ „ „ „ »—ei (—ēi)«.	

Protože podle koncovky genitivu singuláru (2. pádu jedn. čísla) poznáte, do které deklinace substantivum náleží, zapamatujte si u každého latinského substantiva vedle nominativu singuláru (1. pádu jedn. č.) také genitiv singuláru (2. pád jednot. čísla).

U pomnožných latinských substantiv, která mají pouze plurál (mn. číslo), zapamatujte si vedle nominativu plurálu i genitiv plurálu; u těchto pomnožných substantiv »základ« obdržíte, oddělíte-li ať od nominativu plurálu, ať od genitivu plurálu příslušnou pádovou koncovku.

První deklinace. — 1. část.

Učíte se latinské výslovnosti v 1., 2., 3. a 4. hodině, poznali jste nominativ singuláru (1. pád jedn. čísla) podstatných jmen, který jest zakončen v »-a«. Zopakujte si tato podstatná jména!

Abstinentia, Acadēmia, amīcītia, aqua, Asia, bēstia, Bohēmia, Bohēmoslovēnia (= Tsecoslovakia), causa, concordia, diligētia, discordia, epistula, fēmina, glōria, Graecia, grātia, India, īnsula, Iōnia, īra, Italia, magistra, modestia, Mūsa, patientia, patria, pharetra, philosophia, potentia, pugna, rēgina, rosa, sapientia, Sardinia, schola, scintilla, serva, Sicīlia, silva, statua, stella, terra, umbra, via, villa, viola, zōna, incola, poēta a j.

Tato všecka zde uvedená substantiva (podstatná jména) mají v genitivu singuláru (2. pádě jedn. čísla) koncovku »-ae« (vyslovte: »-é«); tvary genitivní jsou tedy na př.: **abstinentiae** (* *abstynencijé*), **amīcītiaē** (* *amycicijé*), **aquae** (* *akvé*), **Asiae** (* *Azijé*), **bēstiae** (* *béstyjé*), **Bohēmiaē** (* *Bohémijé*), **causae** (* *kauzé*), **concordiae** (* *konkordyjé*), **diligētiaē** (* *dýljencijé*), **discordiae** (* *dyskordyjé*), **epistulaē** (* *epistulé*), **fēminae** (* *féminé*), **incolae** (* *inkolé*), **poētaē** (* *poété*) atd.

Substantiva, která mají v nominativu singuláru (1. pádě jedn. č.) koncovku krátké »-a«, v genitivu singuláru (2. pádě jedn. č.) koncovku »-ae« (vyslovte »é«), řadí se do **první deklinace** (= do prvního skloňování).

Substantiva **první deklinace** zpravidla jsou **feminina** (= *ženského rodu*).

Jen substantiva znamenající muže, národy a názvy některých řek v první deklinaci jsou **maskulina** (= *mužského rodu*).

Mužského rodu tedy jsou na př. tato substantiva: **poēta** = básník; **nauta** = plavec, lodník; **incola** = obyvatel; **agricola** (* *agrikola*) = rolník; **Persa** = Peršan; **Sēquana** (* *Sékvana*) = Sekvana (starověké jméno dnešní francouzské řeky Seiny).

Ze substantiv, výše na počátku tohoto cvičení uvedených, všechna jsou **feminina**, kromě substantiv **poēta** a **incola**, která, jak právě bylo pověděno, jsou **maskulina**.

Jméno české řeky »**Vultava** (* *Vultava*) = Vltava« jest **femininum**.

Mluvnický rod latinských substantiv se někdy s mluvnickým rodem českých substantiv příslušného významu shoduje, jindy neshoduje. Pozorujte!

a) Substantivum jest v latině i v češtině femininum (ženského rodu), na př.: **fēmina** = žena; **fābula** = bajka, povídka; **puella** = dívka; **rēgina** = královna; a j.

b) Substantivum jest v latině femininum, v češtině maskulinum (mužského rodu), na př.: **silva**, f. = les, m.; **villa**, f. = dvorec, statek, m.; a j.

c) Substantivum jest v latině femininum, v češtině neutrum (středního rodu), na př.: **amicitia**, f. = přátelství, n.; **bēstia**, f. = zvíře, dravé zvíře, n.; a j.

Jak zapíšete substantiva první

deklinace do sešitu?

Jak jsou uvedena ve slovníku?

Jak si napíšete podstatná jména první deklinace (prvního skloňování) do svých sešitů a jak budete čísti tento zápis?

Pište!

fēmina, ae, f. (* *fēmina*, *fēminé*) = žena

fābula, ae, f. (* *fābula*, *fābulé*) = bajka, povídka

puella, ae, f. (* *puella*, *puellé*) = dívka, děvče

rēgina, ae, f. (* *rēgina*, *rēgíné*) = královna

silva, ae, f. (* *silva*, *silvé*) = les

villa, ae, f. (* *villa*, *villé*) = dvorec, statek (venkovský)

poēta, ae, m. (* *poēta*, *poé-té*) = básník

(V závorkách jest vyznačena výslovnost.)

Zapísejte si tedy substantiva první deklinace do sešitu tím způsobem, že napíšete:

a) nominativ singuláru (1. pád jedn. č.),

b) koncovku genitivu singuláru (2. p. jedn. č.),

c) zkratku mluvnického rodu substantiva (f. = femininum, ženský rod; m. = maskulinum, mužský rod; n. = neutrum, střední rod),

d) český význam podstatného jména.

Substantiva, takto napsaná do sešitu, čtete — a také se jim tak učte — tím způsobem, že nejdříve vyslovíte nominativ singuláru substantiva, potom genitiv singuláru substantiva (jako by byl napsán celý tvar), pak mluvnický rod (jako by bylo vyznačení mluvnického rodu substantiva napsáno celým slovem, nikoli zkratkou) a konečně český význam substantiva!

Čtete tedy a říkejte: * fémina, * féminé, * féminýnum, žena; * fábula, * fábulé, * féminýnum, bajka, povídka atd., * poéta, * poété, * maskulínium, básník.

Naučte se významu těchto substantiv z paměti!

Poznámka.

Ve slovnících se nevypisuje celý tvar genitivní »fēminae, rēgīnae«, nýbrž jen genitivní koncovka »-ae«. Avšak čtete-li substantivum v tištěném slovníku, čtete je tak, jako by tam byl vytištěn plný genitivní tvar. Také k označení rodu podstatného jména se užívá jen zkratek, jak již výše bylo pověděno, »m.«, »f.«, »n.«. U šesti posledně uvedených podstatných jmen jest zkratka »f.«, t. j. tato podstatná jména jsou feminina (rodu ženského). U jednoho z uvedených podstatných jmen jest zkratka »m.«, t. j. toto podstatné jméno jest maskulinum (rodu mužského).

Základ substantiva.

Pádové koncovky první deklinace.

Odepnete-li od genitivu singuláru koncovku »-ae«, obdržíte **základ**.

Základ: »fēmin-, rēgīn-, puell-, silv-, vill-, fābul-, poēt-«. Ostatní pády utvoříte, připojíte-li k základu pádovou koncovku příslušného pádu.

Abyste mohli skloňovati uvedená podstatná jména **první deklinace**, naučte se **z paměti** pádovým koncovkám **první deklinace**, jež jsou:

Pádové koncovky p r v n í deklinace.

	SINGULÁR.		PLURÁL.	
		Vyslovte.		Vyslovte:
1. Nom.	— a	(* a, krátké)	— ae	(* é)
2. Gen.	— ae	(* é, dlouhé)	— ārum	(* ārum)
3. Dat.	— ae	(* é, dlouhé)	— īs	(* īs)
4. Ak.	— am	(* am)	— ās	(* ās)
5. Vok.	— a!	(* a, krátké)	— ae!	(* é)
6. Abl.	— ā	(* ā, dlouhé)	— īs	(* īs)

Vzor první deklinace: **f ě m i n a**.

Především se naučte skloňovati vzor »**fěmina**« (žena)! Ve vzoru zde jsou úmyslně odděleny pádové koncovky od základu, které jinak v tisku i písmu tvoří se základem jeden celek.

	SINGULÁR.	Vyslovte!	Jak se tážeme?	Česky:
1. Nom.	fěmin - ā	(fěmina)	kdo? co?	<i>žena</i>
2. Gen.	fěmin - ae	(fěminé)	čí? koho? čeho?	<i>ženy</i>
3. Dat.	fěmin - ae	(fěminé)	komu? čemu?	<i>ženě</i>
4. Ak.	fěmin - am	(fěminam)	koho? co?	<i>ženu</i>
5. Vok.	fěmin - ā!	(fěmina!)	voláme:	<i>ženo!</i>
6. Abl.	fěmin - ā	(fěminá)	kým? čím?	<i>ženou</i>

	PLURÁL.	Vyslovte!	Jak se tážeme?	Česky:
1. Nom.	fěmin - ae	(fěminé)	kdo? co?	<i>ženy</i>
2. Gen.	fěmin - ārum	(fěminārum)	čí? koho? čeho?	<i>žen</i>
3. Dat.	fěmin - īs	(fěminýs)	komu? čemu?	<i>ženám</i>
4. Ak.	fěmin - ās	(fěminás)	koho? co?	<i>ženy</i>
5. Vok.	fěmin - ae!	(fěminé!)	voláme:	<i>ženy!</i>
6. Abl.	fěmin - īs	(fěminýs)	kým? čím?	<i>ženami</i>

Slovní přízvuk ve všech pádech je na slabice »**fě**« kromě genitivu plurálu, v němž je na slabice »-**nā**«.

Ablativ singuláru (6. p. jedn. č.) se překládá českým instrumentálem (7. pádem) jednotného čísla, ablativ plurálu (6. p. množ. č.) se překládá českým instrumentálem (7. pádem) množného čísla.

Naučte se skloňovati tento vzor první deklinace zpaměti, abyste mohli podle něho skloňovati všechna ostatní podstatná jména první deklinace.

*

Povšimněte si blíže pádových koncovek první deklinace!

Pádová koncovka »-ae« je v genitivu a dativu singuláru (2. a 3. p. jedn. č.) a v nominativu a vokativu plurálu (1. a 5. p. množ. č.).

Pádová koncovka »-īs« je v dativu a ablativu plurálu (3. a 6. p. množ. č.).

Jak poznáte, který pád jsou tvary »*fēminae, rēgīnae, puellae, silvae, villae, fābulae, poētae*«, v nichž je pádová koncovka »-ae«? Je to genitiv singuláru (2. p. jedn. č.) či dativ singuláru (3. p. jedn. č.) či nominativ plurálu (1. p. množ. č.) či vokativ plurálu (5. p. množ. č.)?

Jak poznáte, který pád jsou tvary »*fēminīs, rēgīnīs, puellis, silvis, villis, fābulis, poētis*«, v nichž je pádová koncovka »-īs«? Je to dativ plurálu (3. p. množ. č.) či ablativ plurálu (6. p. množ. č.)?

O tom rozhoduje stavba věty, především určitý tvar slovesný čili určité sloveso věty.

Je tomu stejně jako v češtině. Který pád jsou tvary »*růže, básníka, básníky, lesy*« a pod.? Za který pád nutno pokládati některý z těchto uvedených českých příkladů, na př. tvar »*lesy, básníka*«, o tom i v češtině rozhoduje určitý tvar slovesný čili určité sloveso. Příklady: »*Lesy (1. pád)* jsou černé. Vidím *lesy (4. p.)*. *Lesy (5. p.)*, jak jste krásné! Jdu *lesy (7. p.)*. Chválím *básníka (4. p.)*. *Knihy slavného básníka (2. p.)*.«

Pádová koncovka nominativu a vokativu singuláru (1. a 5. pádu jedn. č.) v první deklinaci jest »-a« (krátké);

pádová koncovka ablativu singuláru (6. p. jedn. č.) jest »-ā« (dlouhé).

Protože se v latinských textech nevyznačuje délka samohlásek, věnujte pozor tomu, za který pád v latinském textu máte pokládati tvary »*femina, regina, puella, silva, villa, poëta*«, jež mohou — takto vytištěny nebo napsány — býti pokládány za nominativ singuláru (1. p. jedn. č.) nebo za vokativ singuláru (5. p. jedn. č.) nebo za ablativ singuláru (6. p. jedn. č.).

Stavba věty, především určité sloveso věty, rozhoduje o tom, za který pád budete pokládati tyto tvary a jak je budete čísti, zda »*fēminā*« či »*fēminā*«, zda »*rēgīnā*« či »*rēgīnā*«, zda »*puellā*« či »*puellā*«, zda »*silvā*« či »*silvā*«, zda »*villā*« či »*villā*«, zda »*poëtā*« či »*poëtā*«.

Skloňujte podle vzoru »*fēmina*« jiná podstatná jména první deklinace, na př.: »*rēgīna* = *královna*«, »*silva* = *les*«, »*villa* = *dvorec*«, »*puella* = *dívka*«!

SINGULÁR.

1. <i>rēgīnā</i>	(* <i>régína</i>)	královna
2. <i>rēgīnae</i>	(* <i>régíné</i>)	královny
3. <i>rēgīnae</i>	(* <i>régíné</i>)	královně
4. <i>rēgīnam</i>	(* <i>régīnam</i>)	královnou
5. <i>rēgīnā!</i>	(* <i>régína!</i>)	královno!
6. <i>rēgīnā</i>	(* <i>régíná</i>)	královnou

PLURÁL.

1. <i>rēgīnae</i>	(* <i>régíné</i>)	královny
2. <i>rēgīnārum</i>	(* <i>régínārum</i>)	královen
3. <i>rēgīnis</i>	(* <i>régínýs</i>)	královnám
4. <i>rēgīnās</i>	(* <i>régínás</i>)	královny
5. <i>rēgīnae!</i>	(* <i>régīnae!</i>)	královny!
6. <i>rēgīnis</i>	(* <i>régínýs</i>)	královnami

Slovní přízvuk ve všech pádech je na slabice »*gī*«, kromě genitivu plurálu (2. p. množ. č.), v němž je na slabice »*-nā*«.

SINGULÁR.

1. silva	les	1. villa	statek	(kdo? co?)
2. silvae	lesa	2. villae	statku	(koho? čeho?)
3. silvae	lesu	3. villae	statku	(komu? čemu?)
4. silvam	les	4. villam	statek	(koho? co?)
5. silva!	lese!	5. villa!	statku!	
6. silvā	lesem	6. villā	statkem	(kým? čím?)

PLURÁL.

1. silvae	lesy	1. villae	statky	(kdo? co?)
2. silvārum	lesů	2. villārum	statků	(koho? čeho?)
3. silvis	lesům	3. villis	statkům	(komu? čemu?)
4. silvās	lesy	4. villās	statky	(koho? co?)
5. silvae!	lesy!	5. villae!	statky!	
6. silvis	lesy	6. villis	statky	(kým? čím?)

SINGULÁR.

1. puella	(* puella)	dívka	(kdo?)
2. puellae	(* puellé)	dívky	(čí? koho?)
3. puellae	(* puellé)	dívce	(komu?)
4. puellam	(* puellam)	dívku	(koho?)
5. puella!	(* puella)	dívko!	
6. puellā	(* puellá)	dívkou	(kým?)

PLURÁL.

1. puellae	(* puellé)	dívky	(kdo?)
2. puellārum	(* puellārum)	dívek	(čí? koho?)
3. puellis	(* puellis)	dívám	(komu?)
4. puellās	(* puellās)	dívky	(koho?)
5. puellae!	(* puellé)	dívky!	
6. puellis	(* puellis)	dívkami	(kým?)

SINGULÁR.

1. poëta	(* po-é-ta)	básník	(kdo?)
2. poëtae	(* po-é-té)	básníka	(čí? koho?)
3. poëtae	(* po-é-té)	básníku, -ovi,	(komu?)
4. poëtam	(* po-é-tam)	básníka	(koho?)
5. poëta!	(* po-é-ta)	básníku!	
6. poëtā	(* po-é-tá)	básníkem	(kým?)

PLURÁL.

1. poëtae	(* po-é-té)	básníci	(kdo?)
2. poëtārum	(* po-é-tārum)	básníků	(či? koho?)
3. poëtīs	(* po-é-tīs)	básníkům	(komu?)
4. poëtās	(* po-é-tās)	básníky	(koho?)
5. poëtae!	(* po-é-té)	básníci!	
6. poëtīs	(* po-é-tīs)	básníky	(kým?)

5. úloha.

Napište si do sešitu ještě tato následující latinská substantiva první deklinace, která jste poznali, učice se jejich výslovnosti a naučte se jim (jejich českému významu)!

aqua, ae, f. (* akva, akvé) voda	scintilla, ae, f. (* scintylla, scintyllé) jiskra
causa, ae, f. (* kauza, kauzé) příčina	serva, ae, f. (* serva, servé) otrokyně, služka
epistula, ae, f. (* epistula, epistulé) dopis, list	statua, ae, f. (* statua, statué) socha
insula, ae, f. (* ínzuła, ínzułé) ostrov	stella, ae, f. (stella, stellé) hvězda
ira, ae, f. (* íra, íré) hněv	terra, ae, f. (* terra, terré) země
magistra, ae, f. (* magistra, magistrae) učitelka	umbra, ae, f. (* umbra, umbré) stín
medicina, ae, f. (* medycína, medycíné) lék, lékařství	viola, ae, f. (* vijola, vijolé) fialka
Mūsa, ae, f. (* Mūza, Mūzé) Musa, bohyně umění	zōna, ae, f. (* zōna, zóné) pás; pásmo
pharetra, ae, f. (* faretra, faretré) toul, toulec	agricola, ae, m. (* agrykola, agrykolé) rolník, sedlák
pugna, ae, f. (* pugna, pugné) boj, bitva	incola, ae, m. (* inkola, inkolé) obyvatel
rōsa, ae, f. (* roza, rozé) růže	nauta, ae, m. (* nauta, nauaté) loďník; plavec
schola, ae, f. (* schola, scholé) škola	

(POZNÁMKA. Substantivům, takto do sešitu zapsaným, učte se tím způsobem, že je budete čísti a říkati takto: * *akva*, * *akvé*, * *féminýnum*, (česky:) voda; * *kauza*, * *kauzé*, *féminýnum*, (česky:) příčina atd.; * *agrikola*, * *agrikolé*, *maskulínium*, (česky:) rolník, sedlák atd. U každého substantiva řekněte vždy nominativ singuláru, genitiv singuláru, mluvnický rod a český význam!)

6. úloha.

Skloňujte podle vzoru »*fēmina*« latinsky a česky tato substantiva: *aqua* = voda; *epistula* = dopis, list!

Vypracování:

	SINGULÁR.		PLURÁL.	
N.	<i>aqua</i>	<i>epistula</i>	<i>aquae</i>	<i>epistulae</i>
G.	<i>aquae</i>	<i>epistulae</i>	<i>aquārum</i>	<i>epistulārum</i>
D.	<i>aquae</i>	<i>epistulae</i>	<i>aquīs</i>	<i>epistulis</i>
Ak.	<i>aquam</i>	<i>epistulam</i>	<i>aquās</i>	<i>epistulās</i>
V.	<i>aqua!</i>	<i>epistula!</i>	<i>aquae!</i>	<i>epistulae!</i>
A.	<i>aquā</i>	<i>epistulā</i>	<i>aquīs</i>	<i>epistulis</i>

Určete mluvnický rod těchto podstatných jmen v češtině a v latině:

a) boj, dopis, dvorec, hněv, lék, les, list, ostrov, statek, stín, toulec;

b) bajka, bitva, fialka, hvězda, jiskra, povídka, příčina, růže, socha, škola, voda, země;

c) básník, loďník, obyvatel, plavec, rolník, sedlák;

d) dívka, královna, Musa, otrokyně, služka, učitelka;

e) děvče, lékařství, pásmo.

Vypracování.

Podstatná jména: uvedená pod a) jsou v češtině maskulina, v latině feminina; uvedená pod b) jsou v češtině i latině feminina; uvedená pod c) jsou v češtině i latině maskulina, neboť jsou to jména mužů; uvedená pod d) jsou v češtině i v latině feminina, neboť jsou to jména žen; uvedená pod e) jsou v češtině neutra, v latině feminina.

6. HODINA.

Osobní zájmena. (Prōnōmina personālia.)

SINGULÁR.

1. osoba:	<i>ego</i> , (m. i f.)	= <i>já</i>	(* <i>ego</i>)
2. osoba:	<i>tū</i> , (m. i f.)	= <i>ty</i>	(* <i>tú</i>)
3. osoba:	<i>is</i> , (m.)	= <i>on; ten</i>	(* <i>is</i>)
	<i>ea</i> , (f.)	= <i>ona; ta</i>	(* <i>e-a; 2-slab.</i>)
	<i>id</i> , (n.)	= <i>ono; to</i>	(* <i>id</i>)

PLURÁL.

1. osoba:	<i>nōs</i> , (m. i f.)	= <i>my</i>	(* <i>nós</i>)
2. osoba:	<i>vōs</i> , (m. i f.)	= <i>vy</i>	(* <i>vós</i>)
3. osoba:	<i>īi</i> , (m.)	= <i>oni; ti</i>	(* <i>ijí</i>)
	<i>ea</i> e, (f.)	= <i>ony; ty</i>	(* <i>e-é; 2-slab.</i>)
	<i>ea</i> , (n.)	= <i>ona; ta</i>	(* <i>e-a; 2-slab.</i>)

P o z n á m k a. Zkratky v závorkách:

Zkratka »m.« = maskulinum, mužský rod.

»f.« = femininum, ženský rod.

»n.« = neutrum, střední rod.

Časování čili konjugace sloves. — Úvod.

V předcházejících hodinách jste poznali řadu sloves, na př. »*amāre* = milovati; *dēlectāre* = baviti; *labōrāre* = pracovati« a j.

Slovesa se časují čili konjugují.

Slovesa časujete čili konjugujete říkající:

amāre = milovati;

amō (* *amó*) = miluji;

amās (* *amás*) = miluješ;

amat (* *amat*) = miluje;

amāmus (* *amāmus*) = milujeme;

amātis (* *amātys*) = milujete;

amant (* *amant*) = milují.

Časování sloves sluje konjugace [z latinského »coniugātiō« (*konjugációj)].

Toliko slovesa se časují čili konjugují. (Podstatná jména, přídavná jména, zájmena a číslovky se skloňují čili deklinují.)

Co vyjadřuje **určitý** tvar slovesný?

Určitý tvar slovesný vyjadřuje: 1. gramatickou (mluvnickou) osobu; 2. gramatické číslo; 3. slovesný způsob; 4. slovesný čas; 5. slovesný rod.

Gramatická osoba je trojí; první osoba: **ego** = já, **nōs** = my; druhá osoba: **tū** = ty, **vōs** = vy; třetí osoba: **is, ea** (* *e-a*), **id** = on, ona, ono; **iī, eae** (* *e-é*), **ea** (* *e-a*) = oni, ony, ona.

Gramatické (mluvnické) číslo jest dvojí:

a) jednotné číslo čili **singulár**, (na př.: **amō** = miluji, **amās** = miluješ, **amat** = miluje),

b) množné číslo čili **plurál**, (na př.: **amāmus** = milujeme, **amātis** = milujete, **amant** = milují).

Slovesné způsoby si zatím pamatujte tyto:

a) oznamovací způsob čili **indikativ** (* *indykatív*), (na př.: **amō** = miluji atd.; **amābam** = miloval jsem; **amābō** = budu milovati);

b) rozkazovací způsob čili **imperativ** (* *imperatív*), (na př.: **amā!** = miluj! **amāte!** = milujte!).

Slovesný čas vyjadřuje děj přítomný, minulý a budoucí.

Děj v přítomnosti trvajícím a tudíž neukončeným vyjadřuje přítomný čas čili **présens** (* *prézens*), (na př.: **vocō** = volám, **vocās** = voláš, **vocat** = volá, **vocāmus** = voláme, **vocātis** = voláte, **vocant** = volají).

O tom, jak vyjadřuje latina děj minulý a děj budoucí, promluvíme v příštích hodinách.

Slovesný rod jest dvojí:

a) činný rod čili **aktivum** (* *aktívum*), [na př.: **amō** (* *amó*) = miluji, **amās** (* *amás*) = miluješ atd.; latinsky: **actívum genus** (* *áktívum genus*)];

b) trpný rod čili **pasivum** (* *pasívum*), [na př.: jsem milován = **amor** (* *amor*), jsi milován = **amāris** (* *amā-*

ris) atd.]; [latinsky: *passivum genus* (* *passivum genus*)]. ✓ Fe.

Neurčitý způsob čili infinitiv (* *infinitiv*) nevyjadřuje ani gramatické osoby ani gramatického čísla¹ a náleží ke jmenným tvarům slovesným. [Na př.: *milovati* = *amāre* (* *amāre*), *volati* = *vocāre* (* *vocāre*)]; [latinsky: *infinitivus* (* *infinitivus*)].

Čtvero latinských slovesných konjugací (časování).

Neurčitý způsob přítomného času činného rodu (aktivní přítomný infinitiv) téměř všech latinských sloves — až na nepatrné výjimky — jest zakončen:

- u jedné skupiny sloves v . . . — **āre** (* *āre*),
- u druhé skupiny sloves v . . . — **ēre** (* *ēre*),
- u třetí skupiny sloves v . . . — **ere** (* *ere*),
- u čtvrté skupiny sloves v . . . — **ire** (* *ire*).

Lze tedy latinská slovesa — až na nepatrné výjimky — podle koncovky neurčitého způsobu přítomného času činného rodu (= podle koncovky aktivního přítomného infinitivu) zařaditi do jedné ze čtyř skupin slovesných. Těmto skupinám se obyčejně říká **konjugace** (časování).

V latině jscu tedy **čtyři konjugace** (čtvero časování).

PRVNÍ KONJUGACE (ČASOVÁNÍ).

Do první konjugace (prvního časování) se řadí ta latinská slovesa, jejichž aktivní přítomný infinitiv (neurčitý způsob času přítomného rodu činného) se končí v »—**āre**«. Na př.:

laudāre = chváliti

vocāre = volati

amāre = milovati

labōrāre = pracovati

DRUHÁ KONJUGACE (ČASOVÁNÍ).

Do druhé konjugace (druhého časování) se řadí ta latinská slovesa, jejichž aktivní přítomný infinitiv (ne-

určitý způsob času přítomného rodu činného) se končí v »—**ēre**«. Na př.:

vidēre (* *vidēre*) = viděti

dēlēre (* *dēlēre*) = ničiti

monēre (* *monēre*) = napomínati

TŘETÍ KONJUGACE (ČASOVÁNÍ).

Do třetí konjugace (třetího časování) se řadí ta latinská slovesa, jejichž aktivní přítomný infinitiv (neurčitý způsob času přítomného rodu činného) se končí v »—**ēre**«. Na př.:

carpēre (* *carpere*) = trhati

lēgēre (* *legere*) = čísti

dicēre (* *dycere*) = mluvit, říkati

ČTVRTÁ KONJUGACE (ČASOVÁNÍ).

Do čtvrté konjugace (čtvrtého časování) se řadí ta latinská slovesa, jejichž aktivní přítomný infinitiv (neurčitý způsob času přítomného rodu činného) se končí v »—**īre**«. Na př.:

audīre (* *audyre*) = slyšeti

servīre (* *servire*) = sloužiti, otročiti

aperīre (* *aperire*) = otvírati

Základ slovesa.

Oddělíte-li od aktivního přítomného infinitivu (= neurčitého způsobu času přítomného rodu činného) kteréhokoli slovesa, náležejícího do některé ze čtyř konjugací, infinitivní koncovku (u sloves první konjugace koncovku »—**āre**«, u sloves druhé konjugace koncovku »—**ēre**«, u sloves třetí konjugace koncovku »—**ēre**«, u sloves čtvrté konjugace koncovku »—**īre**«), obdržíte **základ slovesa**.

Základ slovesa jest třeba znáti, abyste mohli časovati přítomného indikativ (= oznamovací způsob času přítomného) a imperativ (rozkazovací způsob).

Učíte se v předcházejících hodinách výslovnosti, poznali jste aktivní přítomný infinitiv těchto sloves první konjugace:

Infinitiv:	Výslovnost:	Základ:	
amāre,	(* <i>amāre</i>),	(am-)	= milovati
castīgāre,	(* <i>castīgāre</i>),	(castīg-)	= kárati
dēlectāre,	(* <i>dēlectāre</i>),	(dēlect-)	= baviti
disputāre,	(* <i>dysputāre</i>),	(disput-)	= rozprávěti
imperāre,	(* <i>imperāre</i>),	(imper-)	= rozkazovati
importāre,	(* <i>importāre</i>),	(import-)	= dovážeti
incitāre,	(* <i>incitāre</i>),	(incit-)	= pobízeti
interrogāre,	(* <i>interrogāre</i>),	(interrog-)	= tázati se
labōrāre,	(* <i>labórāre</i>),	(labōr-)	= pracovati
mōnstrāre,	(* <i>mónstrāre</i>),	(mōnstr-)	= ukazovati
narrāre,	(* <i>narrāre</i>),	(narr-)	= vypravovati
ornāre,	(* <i>ornāre</i>),	(orn-)	= zdobiti
portāre,	(* <i>portāre</i>),	(port-)	= nésti
prōperāre,	(* <i>properāre</i>),	(proper-)	= spěchati
pūgnāre,	(* <i>pugnāre</i>),	(pugn-)	= bojovati
spērāre,	(* <i>spérāre</i>),	(spēr-)	= doufati

**Aktivní přítomný indikativ
sloves první konjugace.**

Aktivní přítomný indikativ (= oznamovací způsob času přítomného rodu činného) sloves první konjugace utvoříte, přidáte-li k **základu** tyto koncovky:

SINGULÁR.	PLURÁL.
1. osoba: -ō	1. osoba: -āmus
2. osoba: -ās	2. osoba: -ātis
3. osoba: -at	3. osoba: -ant

V z o r : **laud-āre** = *chváliti*.

SINGULÁR..

1. os.: **laud-ō** (* *laudó*) = (já) *chválím*
2. os.: **laud-ās** (* *laudás*) = (ty) *chválíš*
3. os.: **laud-at** (* *laudat*) = (on, ona, ono) *chválí*

PLURÁL.

1. os.: **laud-āmus** (* *laudāmus*) = (my) *chválíme*
2. os.: **laud-ātis** (* *laudātys*) = (vy) *chválíte*
3. os.: **laud-ant** (* *laudant*) = (oni, ony, ona) *chválí*

Aktivní přítomný imperativ sloves první konjugace.

Aktivní přítomný imperativ (= rozkazovací způsob času přítomného rodu činného) sloves **první** konjugace utvoříte, přidáte-li k **základu** tyto koncovky:

SINGULÁR.

2. osoba: **-ā!**

PLURÁL.

2. osoba: **-āte!**

V z o r : **laud-āre** = *chváliti*.

Singulár, 2. osoba: **laud-ā!** (* *laudá*) = (ty) *chval!*
Plurál, 2. osoba: **laud-āte!** (* *laudáte*) = (vy) *chvalte!*

Jak si zapíšete slovesa do sešitu?

Slovesa si zapíšete do sešitu tím způsobem, že napíšete:
a) 1. osobu singuláru aktivního přítomného indikativu,
b) koncovku 2. osoby singuláru aktivního přítomného indikativu,
c) koncovku aktivního přítomného infinitivu;
d) k tomu připíšete číslici 1. (nebo 2., nebo 3., nebo 4),
jež značí, kolikátá je to konjugace, k níž sloveso náleží,
e) český význam.

Příklad:

laudō, ās, āre, 1. = *chváliti*.

[Tento zápis čtete, jako by byly slovesné tvary napsány celé: * laudō, laudās, laudāre, první konjugace, (česky:) chváliti.]

V tištěných slovnících se užívá buď téhož způsobu nebo způsobu jiného a to:

a) jest tu uvedena 1. osoba singuláru aktivního přítomného indikativu,

b) vedle ní pak koncovka aktivního přítomného infinitivu, k níž někdy jest, někdy však není připojena číslice, značící kolikátá je to konjugace, k níž sloveso náleží; tuto číslici není nutno připojovati, protože se podle infinitivní koncovky ihned pozná, kolikátá je to konjugace, k níž sloveso náleží.

Příklady z tištěného slovníku:

laudō, āre	=	} chváliti
laudō, āre, 1.	=	
laudō, 1.	=	

Záporné sloveso.

Sg. 1. os. nōn laudō	(* nōn laudō)	(já) nechválím
2. os. nōn laudās	(* nōn laudās)	(ty) nechválíš
3. os. nōn laudat	(* nōn laudat)	(on, ona, ono) nechválí
Pl. 1. os. nōn laudāmus	(* nōn laudāmus)	(my) nechválíme
2. os. nōn laudātis	(* nōn laudātis)	(vy) nechválíte
3. os. nōn laudant	(* nōn laudant)	(oni, ony, ona) nechválí

Poznámka. V latině se záporka »nōn = ne, nikoli« nespojuje se slovesem v jedno slovo, jako tomu jest v češtině.

První deklinace. 2. část.

V páté hodině jste se naučili skloňovati podle vzoru »fēmina« ta podstatná jména první deklinace, v nichž

v nominativu singuláru před koncovkou »-a« předchází souhláska. V dnešní hodině procvičte sklonění těch podstatných jmen první deklinace, v nichž v nominativu singuláru před koncovkou »-a« předchází samohláska.

Příklady:

Asia (* *Azija*), **Bohēmia** (* *Bohēmija*), **Bohēmoslovēnia** (* *Bohēmoslovēnyja*), **Graecia** (* *Grécija*), **India** (* *Indyja*), **Iōnia** (*Ijónyja*), **Italia** (*Italija*), **Sardinia** (* *Sardynyja*), **Sicilia** (* *Sicilija*), **abstinentia** (* *abstynencija*), **amīcītia** (* *amīcīcija*), **bēstia** (* *béstyja*), **concordia** (* *konkordyja*), **discordia** (* *dyskordyja*), **dīlīgentia** (* *dýlīgencija*) a j.

SINGULÁR.

N. grāti-a	(* <i>grácija</i>)	Asia	(* <i>Azija</i>)
G. grāti-ae	(* <i>grácijé</i>)	Asiae	(* <i>Azijé</i>)
D. grāti-ae	(* <i>grácijé</i>)	Asiae	(* <i>Azijé</i>)
Ak. grāti-am	(* <i>grácijam</i>)	Asiam	(* <i>Azijam</i>)
V. grāti-a!	(* <i>grácija!</i>)	Asia!	(* <i>Azija!</i>)
A. grāti-ā	(* <i>grácijá</i>)	Asiā	(* <i>Azijá</i>)

SINGULÁR.

N. bēsti-a	(* <i>béstyja</i>)	bēsti-ae	(* <i>béstyjé</i>)
G. bēsti-ae	(* <i>béstyjé</i>)	bēsti-ārum	(* <i>béstyjárum</i>)
D. bēsti-ae	(* <i>béstyjé</i>)	bēsti-īs	(* <i>béstyjis</i>)
Ak. bēsti-am	(* <i>béstyjam</i>)	bēsti-ās	(* <i>béstyjás</i>)
V. bēsti-a!	(* <i>béstyja!</i>)	bēsti-ae!	(* <i>béstyjé!</i>)
A. bēsti-ā	(* <i>béstyjá</i>)	bēsti-īs	(* <i>béstyjis</i>)

PLURÁL.

SINGULÁR.

(V latině singulár, v češtině plurál.)

N. Bohēmia	(* <i>Bohēmija</i>)	(kdo? co?)	Čechy
G. Bohēmiae	(* <i>Bohēmijé</i>)	(čí? koho? čeho?)	Čech
D. Bohēmiae	(* <i>Bohēmijé</i>)	(komu? čemu?)	Čechám
Ak. Bohēmiam	(* <i>Bohēmijam</i>)	(koho? co?)	Čechy
V. Bohēmia	(* <i>Bohēmija!</i>)	(voláme:)	Čechy!
A. Bohēmiā	(* <i>Bohēmijá</i>)	(kým? čím?)	Čechami

SINGULÁR.

N.	modestia	(* <i>modestyja</i>)	(kdo? co?)	<i>skromnost</i>
G.	modestiae	(* <i>modestyjé</i>)	(koho? čeho?)	<i>skromnosti</i>
D.	modestiae	(* <i>modestyjé</i>)	(komu? čemu?)	<i>skromnosti</i>
Ak.	modestiam	(* <i>modestyjam</i>)	(koho? co?)	<i>skromnost</i>
V.	modestia!	(* <i>modestyja!</i>)	(voláme:)	<i>skromnosti!</i>
A.	modestiā	(* <i>modestyjá</i>)	(kým? čím?)	<i>skromností</i>

PLURÁL.

(V latině plurál, v češtině singulár.)
(Substantivum *divitiae* jest v latině pomnožné.)

N.	divitiae	(* <i>dývicijé</i>)	(kdo? co?)	<i>bohatství</i>
G.	divitiarum	(* <i>dývicijárum</i>)	(koho? čeho?)	<i>bohatství</i>
D.	divitiīs	(* <i>dývicijīs</i>)	(komu? čemu?)	<i>bohatství</i>
Ak.	divitiās!	(* <i>dývicijās</i>)	(koho? co?)	<i>bohatství</i>
V.	divitiae!	(* <i>dývicijé</i>)	(voláme:)	<i>bohatství!</i>
A.	divitiīs	(* <i>dývicijīs</i>)	(kým? čím?)	<i>bohatstvím</i>

7. úloha.

Napište si do sešitu tato jména dílů světa a zemí (ostrovů), skloňující se podle vzoru »*fēmina*«, a naučte se jim (jejich českému významu)!

Asia , <i>ae, f.</i> , (* <i>Azija, Azijé</i>), Asie (díl světa)	India , <i>ae, f.</i> , (* <i>Indyja, Indyjé</i>), Indie (země)
Bohēmia , <i>ae, f.</i> , (* <i>Bohēmi-ja, Bohémijé</i>), Čechy (země)	Iōnia , <i>ae, f.</i> , (* <i>Ijónyja, Ijónnyjé</i>), Jonsko, Ionie (země)
Bohēmoslovēnia , <i>ae, f.</i> , (* <i>Bohēmoslovényja, Bohēmoslovényjé</i>), Československo (země)	Italia , <i>ae, f.</i> , (* <i>Italija, Italijé</i>), Italie (země)
Eurōpa , <i>ae, f.</i> , (* <i>Európa, Európe</i>), Evropa (díl světa)	Sardinia , <i>ae, f.</i> , (* <i>Sardynyja, Sardynyjé</i>) Sardinie (ostrov)
Graecia , <i>ae, f.</i> , (* <i>Grécija, Grécijé</i>), Řecko (země)	Sicilia , <i>ae, f.</i> , (* <i>Sicilija, Sicilijé</i>), Sicilie (ostrov)

(POZNÁMKA. Jménům, takto do sešitu zapsaným, učte se tím způsobem, že je budete čísti a říkati takto: * *Azija*, * *Azijé*, * *fémínýnum*, (česky:) *Asie*; * *Bohémija*, * *Bohémijé*, * *fémínýnum*, (česky:) *Čechy* atd. U každého jména řekněte vždy nominativ singuláru, genitiv singuláru, mluvnický rod a český význam!)

8. úloha.

Napište si do svých sešitů tato podstatná jména první deklinace, jež se skloňují stejně jako výše uvedená podstatná jména »*grātia*« (* *grácija*) a »*divitiae*« (* *dývicijé*), a naučte se jim (jejich českému významu)!

<p>abstinentia, <i>ae, f.</i>, (* <i>abstynencia, abstynencijé</i>), zdrženlivost, nezištnost</p>	<p>glōria, <i>ae, f.</i>, (* <i>glórijá, glórijé</i>), sláva</p>
<p>amīctia, <i>ae, f.</i>, (* <i>amícicija, amícicijé</i>), přátelství</p>	<p>grātia, <i>ae, f.</i>, (* <i>grácija, grácijé</i>), vděk, vděčnost; dík; přízeň</p>
<p>bēstia, <i>ae, f.</i>, (* <i>béstyja, béstyjé</i>), zvíře; dravé zvíře, šelma</p>	<p>modestia, <i>ae, f.</i>, (* <i>modestyja, modestyjé</i>), skromnost, umírněnost</p>
<p>concordia, <i>ae, f.</i>, (* <i>konkordyja, konkordyjé</i>), svornost</p>	<p>patientia, <i>ae, f.</i>, (* <i>pacijencia, pacijencijé</i>), trpělivost; otužilost</p>
<p>discordia, <i>ae, f.</i>, (* <i>dyskordyja, dyskordyjé</i>), nesvornost</p>	<p>patria, <i>ae, f.</i>, (* <i>patrija, patrijé</i>), vlast, otcina</p>
<p>dīligentia, <i>ae, f.</i>, (* <i>dýlignencia, dýlignencijé</i>), pečlivost, dbalost, svědomitost</p>	<p>philosophia, <i>ae, f.</i>, (* <i>filozofija, filozofijé</i>), filosofie</p>
<p>divitiae, <i>divitiārum, f.</i>, [<i>plur.</i>], (* <i>dývicijé, dývicijārum</i>), bohatství, n. (<i>sing.</i>)</p>	<p>potentia, <i>ae, f.</i>, (* <i>potenciaja, potencijé</i>), moc, vláda</p>
	<p>sapientia, <i>ae, f.</i>, (<i>f sapijencia, sapijencijé</i>), moudrost</p>
	<p>via, <i>viae, f.</i>, (* <i>vija, vijé</i>), cesta; silnice; dráha</p>

(Poznámka. Substantivům, takto do sešitu zapsaným, učte se tím způsobem, že je budete čísti a říkati takto:

* *abstynencija*, * *abstynencijé*, * *féminýnum*, (česky:) zdrženlivost, nezištnost; * *amicicija*, * *amicicijé*, * *féminýnum*, (česky:) přátelství atd. U každého substantiva řekněte vždy nominativ singuláru, genitiv singuláru, mluvnický rod a český význam!

9. úloha.

1. Skloňujte singulár podstatných jmen: **amīcītia** (* *amicicija*), **abstinentia** (* *abstynencija*), **concordia** (* *konkordyja*), **diligentia** (* *dýlignencija*), **glōria** (* *glórija*), **philosophia** (* *filozofija*)!

Vypracování (zkratky *N.*, *G.*, *D.*, *Ak.*, *V.*, *A.* znamenají pády):

N. amīcītia (* *amicicija*), *G.* amīcītiaē (* *amicicijé*), *D.* amīcītiaē (* *amicicijé*), *Ak.* amīcītiam (* *amicicijam*), *V.* amīcītia!, *A.* amīcītiā (* *amicicijá*).

N. abstinentia (* *abstynencija*), *G.* abstinentiaē (* *abstynencijé*), *D.* abstinentiaē (* *abstynencijé*), *Ak.* abstinentiam (* *abstynencijam*), *V.* abstinentia!, *A.* abstinentiā (* *abstynencijá*).

N. concordia (* *konkordyja*), *G.* concordiaē (* *konkordyjé*), *D.* concordiaē (* *konkordyjé*), *Ak.* concordiam (* *konkordyjam*), *V.* concordia!, *A.* concordiā (* *konkordyjá*).

N. diligentia (* *dýlignencija*), *G.* diligentiaē (* *dýlignencijé*), *D.* diligentiaē (* *dýlignencijé*), *Ak.* diligentiam (* *dýlignencijam*), *V.* diligentia!, *A.* diligentiā (* *dýlignencijá*).

N. glōria (* *glórija*), *G.* glōriaē (* *glórijé*), *D.* glōriaē (* *glórijé*), *Ak.* glōriam (* *glórijam*), *V.* glōria!, *A.* glōriā (* *glórijá*).

N. philosophia (* *filozofija*), *G.* philosophiaē (* *filozofijé*), *D.* philosophiaē (* *filozofijé*), *Ak.* philosophiam (* *filozofijam*), *V.* philosophia!, *A.* philosophiā (* *filozofijá*).

2. Skloňujte singulár a plurál podstatného jména: **via** (* *vija*)!

Vypracování:

SINGULÁR. N. via (* *vija*), G. viae (* *vijé*), D. viae (* *vijé*), Ak. viam (* *vijam*), V. via! A. viā (* *vijá*).

PLURÁL. N. viae (* *vijé*), G. vijarum (* *vijárum*), D. viis (* *vijís*), Ak. viās (* *vijás*), V. viae!, A. viis (* *vijís*).

Skloňujte ústně i písemně singulár podstatných jmen:

a) *patientia* (* *pacijencia*) = trpělivost, otužilost; *potentia* (* *potencia*) = moc, vláda; *sapientia* (* *sapijencia*) = moudrost; (skloňujte tato podstatná jména stejně jako výše skloňované podst. jméno »*diligentia*«);

b) *patria* (* *patrija*) = vlast; [podle »*glōria*«];

c) *discordia* (* *dyskordyja*) = nesvornost; [podle »*concordia*«];

d) *Bohēmoslovēnia* = Československo; *Graecia* = Řecko; *Italia* = Itálie; *Sicilia* = Sicílie; *Sardinia* = Sardinie; [podle »*Asia*«];

e) *Eurōpa* = Evropa; [podle »*fēmina*«]!

10. úloha.

Napište si do sešitu tato latinská slova a naučte se jim (jejich českému významu)! (Zkratka »Z.« značí »základ slovesa«.)

amō, ās, āre, 1., (Z. *am-*), (* *amó, amás, amáre*), milovati

castīgō, ās, āre, 1., (Z. *castīg-*), (* *kastýgó, kastýgás, kastýgáre*), kárati, plísniiti

dēlectō, ās, āre, 1., (Z. *dēlect-*), (* *délektó, délektás, délektáre*), baviti, těšiti

disputō, ās, āre, 1., (Z. *disput-*), (* *dysputó, dysputás, dysputáre*), rozpráveti, promlouvati

imperō, ās, āre, 1., (Z. *imper-*), (* *imperó, imperás, imperáre*), rozkazovati, poroučeti, nařizovati

importō, ās, āre, 1., (Z. *import-*), (* *importó, importás, importáre*), při-
vážeti, dovážeti

incitō, ās, āre, 1., (Z. incit-),
(* **incitō, incitās, incitāre**),
pobízeti

interrogō, ās, āre, 1., (Z. interrog-),
(* **interrogó, interrogās, interrogāre**),
tázati se, dotazovati se

labōrō, ās, āre, 1., (Z. labōr-),
(* **labóro, labóras, labóráre**),
pracovati

mōnstrō, ās, āre, 1., (Z. mōnstr-),
(* **mónstró, mónstrás, mónstrāre**),
ukazovati

narrō, ās, āre, 1., (Z. narr-),
(* **narró, narrás, narrāre**),
vypravovati

ornō, ās, āre, 1., (Z. orn-),
(* **ornó, ornás, ornāre**),
zdobiti, ozdobovati

portō, ās, āre, 1., (Z. port-),
(* **portó, portás, portāre**),
nésti, přináseti

properō, ās, āre, 1., (Z. proper-),
(* **properó, properás, properāre**),
spěchati, pospíchati, chvátati

pugnō, ās, āre, 1., (Z. pugn-),
(* **pugnó, pugnás, pugnāre**),
bojovati

spērō, ās, āre, 1., (Z. spēr-),
(* **spéro, spérás, spérāre**),
doufati; kojiti se na dějí

et (spojka) = a; i; (* et)

sed (spojka) = ale, avšak, však, nýbrž; (* sed)

cūr? (* kūr?) = proč? nač?

Sum = jsem. Esse = býti.

Ještě se seznamte se slovesem

sum = jsem, esse = býti,

které má své samostatné časování a jež se neřadí do žádné ze čtyř konjugací. (Vyslovuje se, jak se píše.)

PRÉSENTNÍ INDIKATIV.

(Oznamovací způsob přítomného času.)

SINGULÁR.

1. **sum (* sum) = (já) jsem**

2. **es (* es) = (ty) jsi**

3. **est (* est) = (on, ona, ono) jest**

PLURÁL.

1. **sumus** (* *sumus*) = (my) *jsme*
2. **estis** (* *estis*) = (vy) *jste*
3. **sunt** (* *sunt*) = (oni, ony, ona) *jsou*

PRÉSENTNÍ IMPERATIV.

(Rozkazovací způsob přítomného času.)

SINGULÁR.

2. os. **es!** (* *es*) = (ty) *buď!*

PLURÁL.

2. os. **este!** (* *este*) = (vy) *buďte!*

ZÁPORNÝ TVAR.

(Oznamovací způsob přítomného času.)

SINGULÁR.

1. **nōn sum** (* *nōn sum*) = (já) *nejsem*
2. **nōn es** (* *nōn es*) = (ty) *nejsi*
3. **nōn est** (* *nōn est*) = (on, ona, ono) *není*

PLURÁL.

1. **nōn sumus** (* *nōn sumus*) = (my) *nej sme*
2. **nōn estis** (* *nōn estis*) = (vy) *nejste*
3. **nōn sunt** (* *nōn sunt*) = (oni, ony, ona) *nej sou*

POZNÁMKA. V latině se záporka »**nōn**«, jak výše bylo pověděno, nespojuje se slovesným tvarem v jedno slovo (stejně je tomu na př. v němčině, nejsem = *ich bin nicht*); záporku »**nōn**«, náleží-li ke slovesu, kladte před sloveso! Záporka »**nōn**« popírá věty vypovídací a tázací; rozkazovací a práci větu popírá záporka »**nē**«.

11. úloha.

I.

Narrātis	et	dēlectātis.	Labōrāmus	et
* <i>Narrātys</i>	<i>et</i>	<i>dēlectātys.</i>	<i>Labōrāmus</i>	<i>et</i>
Vypravujete	a	bavíte.	Pracujeme	a

spērāmus. Portās et properās. Imperat, sed
 * *spērāmus. Portās et properās. Imperat, sed*
 doufáme. Neseš a spēcháš. (On, ona) poroučí, ale

nōn castigat. Nōs mōnstrāmus, vōs incitātis.
 * *nōn kastýgat. Nōs mōnstrāmus, vōs incitātys.*
 nekárá. My ukazujeme, vy pobízíte.

Ego pugnō et spērō. Tū disputās et
 * *Ego pugnó et spéró. Tú dysputās et*
 Já bojuji a doufám. Ty rozprávíš a

interrogās. Nōs nōn castigāmus, sed
 * *interrogās. Nōs nōn kastýgāmus, sed*
 tážeš se. My nekáráme, nýbrž

amāmus. Ornant et mōnstrant.
 * *amāmus. Ornant et mōnstrant.*
 milujeme. (Oni, ony) zdobí a ukazují.

Ego labōrō, tū cantās. Nōs labōrāmus, vōs
 * *Ego labóró, tú kantās. Nōs labórámus, vōs*
 Já pracuji, ty zpíváš. My pracujeme, vy

cantātis. Nōn labōrat, sed cantat.
 * *kantātys. Nōn labórat, sed kantat.*
 zpíváte. Nepracuje, ale zpívá.

Nōn est. Nōs nōn sumus, sed vōs estis. Ego
 * *Nōn est. Nōs nōn sumus, sed vōs estys. Ego*
 Není. My nejsme, ale vy jste. Já

sum, iī nōn sunt.
 * *sum, ijí nōn sunt.*
 jsem, ti (oni) nejsou.

Bavte a rozprávějte!

Dēlectāte et disputāte!

* *Dēlektāte et dysputāte!*

Proč nevypravuješ?

Cūr nōn narrās?

* *Kūr nōn narrās?*

Pracuji. (Oni) poroučejí a kárají. Bojuji a
 Labōrō. Imperant et castigant. Pugnō et
 * *Labóró. Imperant et kastýgant. Pugnó et*

doufám. **Milujeme** **a** **nepřísňíme.**
 spērō. Amāmus et nōn castigāmus.
 * spērō. Amāmus et nōn kastýgāmus.

Proč **ne** **bavíte** **a** **ne** **vypravujete?** **Tázeme**
 * Cūr nōn dēlectātis et nōn narrātis? Inter-
 * Kūr nōn délektātys et nōn narrātys? Inter-

se **a** **rozprá** **víme.** **Ukazuješ** **a**
 * rogāmus et disputāmus. Mōnstrās et
 * rogāmus et dysputāmus. Mōnstrās et

spěcháš. **(Ona)** **přináší** **a** **z** **dobí.** **Já**
 * properās. Portat et ornat. Ego
 * properās. Portat et ornat. Ego

pobízím **a** **ká** **rám.**
 * incitō et castīgō.
 * incitō et kastýgó.

Puella **labō** **rat.** **Puellae** **labō-**
 * *Puella* *labó* *rat.* *Puellé* *labó-*
 Dívka **pracuje.** **Dívky** **pracu-**

rant. **Incitō** **puellam.** **Incitō** **puellās.**
 * *rant.* *Incitó* *puellam.* *Incitó* *puellās.*
 jí. **Pobízím** **dívku.** **Pobízím** **dívky.**

Fēmina **poēt** **am** **laudat.** **Puellae**
 * *Fēmina* *po-é-tam* *laudat.* *Puellé*
 Žena **básníka** **chválí.** **Dívky**

poēt **as** **laudant.** **Laudā,** **puella,**
 * *po-é-tás* *laudant.* *Laudá,* *puella,*
 básníky **chválí.** **Chval,** **dívko,**

poēt **am!** **Laudā** **te,** **puellae,** **poētās!**
 * *poétam!* *Laudáte,* *puellé,* *poétás!*
 básníka! **Chval** **te,** **dívky,** **básníky!**

Cūr **poētās,** **puellae,** **nōn** **laudātis?**
 * *Kūr* *poétás,* *puellé,* *nōn* *laudātys?*
 Proč **básníky,** **dívky,** **ne** **chválíte?**

	Serva	aquam	portat.	Magistra	rosās	
*	<i>Serva</i>	<i>akvam</i>	<i>portat.</i>	<i>Magistra</i>	<i>rozās</i>	
	Otrokyně	vodu	přináší.	Učitelka	růže	
	amat.	Rosae	ornant	fēminās	et	puellās.
*	<i>amat.</i>	<i>Rozé</i>	<i>ornant</i>	<i>fēminās</i>	<i>et</i>	<i>puellās.</i>
	miluje.	Růže	zdobí	ženy	i	dívky.

II.

Přeložte do latiny!

1. Ženy a dívky vypravují povídky. — 2. Žena vypravuje povídku dívkám. — 3. Královna poroučí ženě a dívce (ženám a dívkám). — 4. Dívka miluje les. — 5. Dívky milují lesy. — 6. Ženy chválí královnu.

7. HODINA.

Předložky. (1.) — Předložkové pády.

V latině se pojí předložky některé jen s akusativem, některé jen s ablativem, některé s akusativem i s ablativem.

Překládáte-li předložkový pád z češtiny do latiny, neďtejbe toho, s kterým pádem je spojena česká předložka, a položte v latině ten pád, s kterým se pojí latinská předložka.

Překládáte-li předložkový pád z latiny do češtiny, neďtejbe toho, s kterým pádem jest spojena latinská předložka, a položte v češtině ten pád, s kterým se pojí česká předložka.

1. Předložka »**dē** = o (někom, něčem); s (něčeho)«.

Předložka »**dē**« v latině se pojí s ablativem; česká předložka »o« se pojí s lokálem; česká předložka »s, se« se pojí (na otázku: »odkud?«) s genitivem.

Příklady:

De puellā (* *Dé puellá*) = o dívce.

Dē puellis (* *Dé puellis*) = o dívkách.

*

2. Předložka »cum (* *kum*) = s, se (někým, něčím)«.

Latinská předložka »cum« se pojí s ablativem; česká předložka »s, se« se pojí (na otázku: »s kým? s čím?«) s instrumentálem.

Příklady:

Cum puellā (* *kum puellá*) = s dívkou.

Cum puellis (* *kum puellis*) = s dívkami.

*

3. Předložka »in« se pojí s akusativem a s ablativem.

Předložka »in = do (něčeho), na (něco)« (na otázku: »kam?«) se pojí v latině s akusativem.

Předložka »in = v (něčem), na (něčem)« (na otázku: »kde?«) se pojí v latině s ablativem.

Příklady:

In silvam [akus., kam?] (* *in silvam*) = do lesa.

In silvā [abl., kde?] (* *in silvā*) = v lese.

13. úloha.

Napište si do sešitu tato latinská slova a naučte se jim (jejich českému významu)! (Zkratka »Z.« znamená »základ«.)

corōna, ae, f., (* *koróna, koróné*), věnec

indūstria, ae, f., (* *indūstrija, indūstrijé*), příčinlivost, pilnost

dē, (předložka s ablativem), (* *dé*), o (někom, něčem)

cantō, ās, āre, 1., (Z. *cant-*), (* *kantó, kantás, kantáre*), zpívati, pěti

clāmō, ās, āre, 1., (Z. *clām-*), (* *klámó, klámás, klámáre*), křičeti, hlasitě volati

dictō, ās, āre, 1., (Z. *dict-*), (* *dyktó, dyktás, dyktáre*), předříkávati, dikto-vati

exspectō, ās, āre, 1., (Z. *exspect-*), (* *eksspektó, eksspektás, eksspektáre*), čekati, očekávati

laudō, ās, āre, 1., (Z. laud-),
 (* laudō, laudās, laudā-
 re), chváliti, oslavovati
 obtemperō, ās, āre, 1., (Z.
 obtemper-), (* obtempe-
 rō, obtemperās, obtempe-
 rare), poslouchati, býti
 poslušen
 ōrō, ās, āre, 1., (Z. ōr-),

(* ōró, ōrás, ōráre), pro-
 siti, prosebně žádati ;
 modliti se
 recitō, ās, āre, 1., (Z. recit-),
 (* recitō, recitās, recitā-
 re), předčítati
 salūtō, ās, āre, 1., (Z. salūt-),
 (* salūtō, salūtās, salūtā-
 re), zdraviti, pozdravovati

Dē puellis.

(* Dé puellis.)

O dívkách.

	Puella	labōrat.	Puellae	labōrant.	La-
*	<i>Puella</i>	<i>labórat.</i>	<i>Puellé</i>	<i>labórant.</i>	<i>La-</i>
	Dívka	pracuje.	Dívky	pracují.	Pra-
	bōrā,	puella!	Labōrāte,	puellae!	Cūr
*	bórá,	puella!	Labórate,	puellé!	Kūr
	cuj,	dívko!	Pracujte,	dívky!	Proč
	nōn	labōrās,	puella?	Cūr	nōn labōrātis,
*	nón	labórás,	puella?	Kūr	nón labórátyš,
		nepracuješ,	dívko?	Proč	nepracujete,
	puellae?	Ōrā	et labōrā,	puella!	Ōrāte
*	puellé?	Ōrá	et labórá,	puella!	Ōráte
	dívky?	Modli se a	pracuj,	dívko!	Modlete se
	et labōrate,	puellae!	Puella	properat.	
*	et labórate,	puellé!	<i>Puella</i>	<i>properat,</i>	
	a pracujte,	dívky!	Dívka	spěchá,	
	sed magistra	nōn properat.	Puellae	pro-	
*	sed magistra	nón properat.	<i>Puellé</i>	<i>pro-</i>	
	ale učitelka	něspěchá.	Dívky	spě-	
	perant, sed	magistrae	nōn	properant.	
*	perant, sed	magistré	nón	properant.	
	chají, ale	učitelky		něspěchají.	
	Puella	nōn	obtemperat.	Puellae	nōn
*	<i>Puella</i>	nón	obtemperat.	<i>Puellé</i>	nón
	Dívka	neposlouchá	(není poslušna).	Dívky	neposlouchají

obtemperant. Cūr nōn obtemperās, puella?
 * obtemperant. Kūr nōn obtemperās, puella?
 (nejsou poslušné). Proč neposloucháš, dívko?

Cūr nōn obtemperātis, puellae?
 * Kūr nōn obtemperātis, puellé?
 Proč neposloucháte, dívky?

Puella nōn cantat, sed clāmat.
 * Puella nōn kantat, sed klāmat.
 Dívka nezpívá, nýbrž křičí.

Puellae nōn cantant, sed clāmant. Puella
 * Puellé nōn kantant, sed klāmant. Puella
 Dívky nezpívají, nýbrž křičí. Dívka

bene nōn narrat, sed bene cantat. Puellae
 * bene nōn narrat, sed bene kantat. Puellé
 dobře nevypravuje, ale dobře zpívá. Dívky

bene nōn narrant, sed bene cantant.
 * bene nōn narrant, sed bene kantant.
 dobře nevypravují, ale dobře zpívají.

Puella servae imperat. Puella servam
 * Puella servé imperat. Puella servam
 Dívka otrokyni rozkazuje. Dívka otrokyni

exspectat. Serva salūtāt puellam. Serva
 * eksspektat. Serva salūtāt puellam. Serva
 očekává. Otrokyně pozdravuje dívku. Otrokyně

portat aquam puellae. Puella dictat
 * portat akvam puellé. Puella dyktat
 přináší vodu dívce. Dívka předříkává (diktuje)

epistulam servae. Puella servae fābulam
 * epistulam servé. Puella servé fābulam
 dopis otrokyni. Dívka otrokyni povídku

narrat.
 * narrat.
 vypravuje.

Puellae servīs imperant. Puellae servās
 * Puellé servīs imperant. Puellé servās
 Dívky otrokyním rozkazují. Dívky otrokyně

	expectant.	Servae	salūtant	puellās.
*	<i>eksspektant</i>	<i>Servé</i>	<i>salūtant</i>	<i>puellās.</i>
	očekávají.	Otrokyně	pozdravují	dívky.
	Servae	portant	aquam	puellis.
*	<i>Servé</i>	<i>portant</i>	<i>akvam</i>	<i>puellis.</i>
	Otrokyně	přinášejí	vodu	dívkám.
	dictant	epistulās	servīs.	Puellae servīs
*	<i>dyktant</i>	<i>epistulās</i>	<i>servīs.</i>	<i>Puellé servīs</i>
	předříkávají (diktuji)	dopisy	otrokyním.	Dívky otrokyním
	fābulās	narrant.		
*	<i>fābulās</i>	<i>narrant.</i>		
	povídky	vpravují.		
	Puella	magistram	amat.	Puellae
*	<i>Puella</i>	<i>magistram</i>	<i>amat.</i>	<i>Puellé</i>
	Dívka	učitelku	miluje.	Dívky
	magistram	amant.	Puellae	magistrās
*	<i>magistram</i>	<i>amant.</i>	<i>Puellé</i>	<i>magistrās</i>
	učitelku	milují.	Dívky	učitelky
	amant.	Puella	magistrae	fābulam
*	<i>amant.</i>	<i>Puella</i>	<i>magistré</i>	<i>fābulam</i>
	milují.	Dívka	učitelce	povídku
	dē	rēginā	īnsulārum	recitat.
*	<i>dē</i>	<i>rēginā</i>	<i>īnzulārum</i>	<i>recitat.</i>
	o	královně	ostrovů	předčítá.
	magistrīs	fābulam	dē	rēginā
*	<i>magistrīs</i>	<i>fābulam</i>	<i>dē</i>	<i>rēginā</i>
	učitelkám	povídku	o	královně
	recitant.	Puellae	magistrae	aquam
*	<i>recitant.</i>	<i>Puellé</i>	<i>magistré</i>	<i>akvam</i>
	předčítají.	Dívky	učitelce	vodu
	portant.	Magistra	indūstriam	puellārum
*	<i>portant.</i>	<i>Magistra</i>	<i>indūstriam</i>	<i>puellārum</i>
	přinášejí.	Učitelka	pilnost	dívek
	laudat.			
*	<i>laudat.</i>			
	chválí.			

ných úkonech, je „**Dominus vōbiscum!** (* *dominus vōbiscum*) = *Pán s vámi!*“ Přeje tím lidu všeho toho, co je dobré a spasitelné. A lid přeje navzájem knězi téhož a odpovídá na pozdrav „**Et cum spīritū tuō** (* *et cum spīritū tuō*) = *I s duchem tvým* = *I s tebou!*“

Navštivte katolický chrám a účastněte se „zpívané“ mše svaté! Z jednotlivých zpěvů, které tu uslyšíte, uvádím tyto:

a) Gloria (* *Glória*), počínající se slovy:

Glōria in excelsis Deō et in terrā pāx
(* *Glória in excelsis Deo et in terrā pāxs*
Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj

hominibus bonae voluntātis!
(* *hominibus bonē voluntātys!*)
lidem dobré vůle!

b) Credo (* *Krédó*), počínající se slovy:

Crēdō in ūnum Deum, factōrem caelī et terrae.
(* *Krédó in ūnum Deum, faktōrem celi et terrae.*)
Věřím v jednoho Boha, stvořitele nebe a země.

c) Sanctus (* *Sanktus*), počínající se slovy:

Sānctus, Sānctus, Sānctus, Dominus Deus Sabaoth.
(* *Sānctus, Sānctus, Sānctus, Dominus Deus Sabaoth.*)
Svatý, Svatý, Svatý, Pán Bůh Sabaoth.

d) Benedictus (* *Benedyktus*), počínající se slovy:

Benedictus, qui venit in nōmine Domini.
(* *Benedyktus kví venyt in nōmine Dominy.*)
Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně.

e) Agnus (* *Ágnus*), počínající se slovy:

Āgnus Dei, qui tollis peccāta mundi.
(* *Ágnus Deji, kví tollis pekkáta mundy.*)
Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa.

V křesťanských kostelích často slyšíme modlitbu Páně:

Pāter noster, quī es in caelīs, sānctificētur

* **Pater noster, kvī es in cělīs, sánktyficētur**

Otče náš, jenž jsi (v) na nebesích, posvěť se

nōmen tuum! Adveniat rēgnum tuum!

* **nómen tuum! Advenyjat rēgnum tuum!**

jméno tvé! Přijď (k nám) království tvé!

Fiat voluntās tua, sicut in caelō et

* **Fĳat voluntās tua, sikut in cėló et**

Staň se vůle tvá, jako v nebi tak i

in terrā! Pānem nostrum quotidiānum

* **in terrā! Pānem nostrum kvotydyjānum**

na zemi! Chléb náš (každ) denní

dā nōbīs hodiē et dimitte nōbīs dēbita

* **dā nóbīs hodyjé et dýmittle nóbīs dēbita**

dej nám dnes a odpusť nám (dluhy) viny

nostra, sicut et nōs dimittimus

* **nostra, sikut et nōs dýmittyimus**

naše, jako(ž) i my odpouštíme

dēbitōribus nostrīs. Et nē nōs indūcās

* **dēbitōribus nostrýs. Et né nōs indúkás**

(dlužníkům) viníkům našim. A nás neuved'

in tentātiōnem, sed liberā nōs ā malō!

* **in tentácijōnem, sed líberá nōs á maló!**

do (zkoušky=) pokušení, ale zbav nás zla!

Amen.

* **Amen.**

Amen (= staň se!).

*

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 3.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

VARIA. - ROZMANITOSTI.

Znaménko * (hvězdička) značí: »Vyslovte!«

Latina, která byla ve středověku a dlouho do nové doby mezinárodním jazykem církevním a vzdělaneckým, byla vedle němčiny pramenem, z něhož se nejhojněji přebírala slova do českého jazyka. Pozorujte tato slova česká a latinská!

Almara: **armārium** (* *armárijum*) = skříň. — Anděl: **angelus** = posel, boží posel. — Angrešt (ve starší češtině: agrešt: **agresta**. — Apoštol: **apostolus** = vyslaný; vyslanec Kristův. — Barvínek: **vinca pervinca**. — Bírnovati: **firmāre** = upevňovati. — Honositi se: **honōs** = čest, pocta. — Inkoust: **incaustum**. — Kalamář: **calamārium**. — Kapsa: **capsa** = pouzdro, schránka. — Karban: **corbōna** = pokladnice. — Kmín: **cumīnum**. — Kmotra: **com-māter**. — Koleda: **Kalendae** = 1. den každého měsíce. — Komnata: **camināta** = pokoj s krbem. — Komže: **camisia** = lněné spodní roucho (košile). — Konopí: **cannabis** = len. — Košile: **casula**. — Kruchta: **gructa**. — Kudla: **cultellus** = nožik. — Kukla: **cuculla** = pokrývka hlavy. — Larva: **larva** = škraboška, kukla; zakuklení. — Locika: **lactūca** = locika, salát. — Majorán: **maiorana**. — Malátný: **malatus**. — Mše: **missa**. — Okurka: **angurium**. — Oplatka: **oblāta**. — Palác: **palatium** = (císařský) palác. — Pepř: **piper**. — Placka: **placenta** = (obětní) koláč. — Pohan: **pāgānus** = vesničan, venkovan. — Rafije: **graphium** (* *grafijum*) = pisátko (kovové). — Růže: **rosa**. — Rusý: **rossus**. — Rosa: **rōs** = rosa, vlhko. — Rozmarýna: **rōs marīnus** = rozmarýna. — Škola: **schola** = přednáška; škola. — Škatule: **scatula**. — Švestka: **prunus sebastica** (Sebaste, jméno několika východních měst). — Topol: **pōpulus**. — Verš: **versus**. — Žák: **diaconus** (= kostelní služebník).

Mnohá latinská slova přešla do češtiny prostřednictvím německých a ve tvaru poněmčeném.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

8. HODINA.

Druhá deklinace.

1. část.

Učíte se latinské výslovnosti ve 2., 3. a 4. hodině, poznali jste podstatná jména, která jsou v nominativu singuláru zakončena jednak v »—us«, jednak v »—er«, jednak v »—um«. Zopakujte si tato podstatná jména! Jsou to:

a) *dominus, hortus, servus, avārus, medicus, discipulus, titulus, nīdus, legiōnārius, socius, fluvius, gladius, fīlius, iocus, philosophus, Gāius, Fontēius, Iānuārius, Iūnius, Iūlius, Vettius;*

b) *magister, minister;*

c) *templum, theātrum, ōstium, Bȳzantium.*

Všechna tato zde právě uvedená substantiva mají v genitivu singuláru (2. p. jedn. č.) koncovku »—ī«, která přistupuje k základu. Tvary genitivní jsou na př.:

.dominī (dominý), hortī (* hortý), servi (* serví), avārī (* aváří), medicī (* medycí), discipulī (* dyscipulí), titulī (* tytulí), nīdī (* nýdý), legiōnāriī (* legijónárijí), sociī (* socijí), fluvii (* fluvijí), gladii (* gladyjí), fīlii (* fílijí), ioci (* joci), philosophī (* filozofi);*

magistrī (* *magistrī*), **ministrī** (* *ministrī*);
templī (* *templī*), **theātrī** (*theātrī*), **ōstīi** (*ōstijī*).

Genitiv singuláru substantiv, zakončených v nominativu singuláru (1. p. jedn. č.) v »—us« a »—um«, jak pozorujete z uvedených příkladů, utvoříte tím způsobem, že od nominativu singuláru oddělíte koncovky »—us« a »—um« a místo nich přidáte k základu koncovku »—ī«.

Jinak jest tomu u podstatných jmen zakončených v nominativu singuláru v »—er«. Učíte se těmto podstatným jmenům a jejich českému významu, musíte si zapamatovati i genitiv singuláru, v němž u některých substantiv samohláska »—e—« před souhláskou »—r—« nemizí v žádném pádě, u jiných substantiv mizí ve všech pádech kromě nominativu a vokativu singuláru. V uvedených dvou příkladech »**magister, magistrī**« a »**minister, ministrī**« samohláska »—e—« před souhláskou »—r—« v genitivu singuláru mizí.

Znajíce genitiv singuláru, obdržíte **základ**, oddělíte-li od genitivu singuláru koncovku »—ī«.

Ostatní pády utvoříte, připojíte-li k **základu** pádovou koncovku příslušného pádu.

Substantiva, která mají v nominativu singuláru (1. pádě jedn. č.) koncovku

»-us« nebo »-er« nebo »-um«,

v genitivu singuláru (2. pádě jedn. č.) koncovku

»-ī«,

řadí se do **druhé** deklinace (= do druhého skloňování).

Abyste se lehce naučili skloňovati substantiva **druhé** deklinace, jsou zde rozvržena ve čtyři skupiny a pro každou skupinu podstatných jmen jest stanoveno jedno podstatné jméno za skloňovací vzor, podle něhož budete skloňovati substantiva náležející do této skupiny.

a) Do první skupiny náležejí všechna substantiva **druhé** deklinace, která mají v nominativu singuláru koncovku »-us«, v genitivu singuláru koncovku »-ī«. Vzor: **servus, serv-ī** = *otrok, služebník*. *Dominus*

b) Do druhé skupiny náležejí všechna substantiva druhé deklinace, která mají v nominativu singuláru koncovku »-er«, v genitivu singuláru koncovku »-ī«, a v nichž se podržuje samohláska »-e-« před souhláskou »-r« ve všech pádech. Vzor: **puer, puer-ī** = *hoch, chlapec*.

c) Do třetí skupiny náležejí všechna substantiva druhé deklinace, která mají v nominativu singuláru koncovku »-er«, v genitivu singuláru koncovku »-ī«, a v nichž ve všech pádech — mimo nominativ a vokativ singuláru — samohláska »-e-« před souhláskou »-r« mizí. Vzor: **ager, agr-ī** = *pole, role*.

d) Do čtvrté skupiny náležejí všechna substantiva druhé deklinace, která mají v nominativu singuláru koncovku »-um«, v genitivu singuláru koncovku »-ī«. Vzor: **verbum, verb-ī** = *slovo*.

Přehledně lze tedy substantiva druhé deklinace rozdělit, jak ukazuje připojený »Přehled. (Druhá deklinace.)«.

Druhá deklinace.

Přehled.

	Skupina			
	I.	II.	III.	IV.
Koncovka:				
v nom. sing.:	—us	—er	—er	—um
v gen. sing.:	—ī	—ī	—ī	—ī
		Samohláska »-e-« zůstává před souhláskou »-r« ve všech pádech.	Samohláska »-e-« zůstává před souhláskou »-r« jen v nominativu a vokativu singuláru mužského rodu. V ostatních pádech singuláru i plurálu mizí.	
Vzor:				
nom. sing.:	servus	puer	ager	verbum
gen. sing.:	serv-ī	puer-ī	agr-ī	verb-ī

Kromě těchto substantiv do druhé deklinace náleží také substantivum »**vir**, *vir-ī* = muž« a slova od něho odvozená, na př. »*triumvir*, *decemvir*«.

*

Substantiva druhé deklinace napište si do svých sešitů týmž způsobem, kterým jste si psali substantiva první deklinace (viz str. 36.), t. j. napište:

- a) nominativ singuláru (1. pád jedn. č.),
- b) koncovku genitivu singuláru (2. p. jedn. č.),
- c) zkratku mluvnického rodu substantiva (**m.**, **f.**, **n.**),
- d) český význam substantiva.

Substantiva, takto napsaná do sešitu, čtete — a také se jim tak učte — tím způsobem, že nejdříve vyslovíte nominativ singuláru substantiva, potom genitiv singuláru substantiva (jako by byl napsán celý tvar), pak mluvnický rod (jako by bylo vyznačení mluvnického rodu substantiva napsáno celým slovem, nikoli zkratkou) a konečně český význam substantiva!

Čtete tedy a říkejte: * *servus*, * *serví*, * *maskulínnum*, otrok, služebník; * *agnus*, * *agný*, * *maskulínnum*, jehně, beránek atd.

POZNÁMKA. V tištěných slovnících naleznete vždy jen úplný tvar nominativu singuláru, vedle něho jen koncovku genitivu singuláru (tedy nikoli plný tvar genitivní), potom jen zkratku k označení rodu a konečně český význam. Týmž způsobem jsou vytištěna substantiva druhé deklinace ve 14. úloze.

14. úloha.

1. Napište si do sešitu tato substantiva, která se skloňují podle vzoru »*servus*«, a naučte se jim (jejich českému významu)! Skloňovati tato substantiva budete se učiti až v 9. hodině (následující).

<i>servus</i> , <i>ī</i> , m., (* <i>servus</i> , <i>serví</i>), otrok, služebník		<i>amicus</i> , <i>ī</i> , m., (* <i>amíkus</i> , <i>amící</i>), přítel
<i>agnus</i> , <i>ī</i> , m., (* <i>agnus</i> , <i>agný</i>), jehně, beránek		<i>campus</i> , <i>ī</i> , m., (* <i>kampus</i> , <i>kampí</i>), pole, rovina, ni- va, luh

discipulus , <i>ī</i> , m., (* <i>dyscipulus</i> , <i>dyscipulī</i>), žák	lupus , <i>ī</i> , m., (* <i>lupus</i> , <i>lupī</i>), vlk
dominus , <i>ī</i> , m., (* <i>dominus</i> , <i>dominū</i>), pán (domu, rodiny i čeledi)	medicus , <i>ī</i> , m., (* <i>medykus</i> , <i>medycī</i>), lékař
equus , <i>equī</i> , m., (* <i>ekvus</i> , <i>ekví</i>), kůň ¹⁾	patrōnus , <i>ī</i> , m., (* <i>patrōnus</i> , <i>patrōnū</i>), ochránce; obhájce (u soudu)
hortus , <i>ī</i> , m., (* <i>hortus</i> , <i>hortý</i>) zahrada, sad	rūsticus , <i>ī</i> , m., (* <i>rūstykus</i> , <i>rūstycī</i>), venkovan, sedlák

2. Napište si do sešitu tato substantiva, která se skloňují podle vzoru »puer«, a naučte se jim (jejich českému významu)! Skloňovati tato substantiva budete se učiti až v 9. hodině (následující). (Zkratka »Z.« značí »základ podstatného jména«.)

puer , <i>puerī</i> , m., (Z. <i>puer-</i>), (* <i>puer</i> , <i>puerī</i>), (dítě); chlapec, hoch	socer , <i>socerī</i> , m., (Z. <i>socer-</i>), (* <i>socer</i> , <i>socerī</i>), tchán
gener , <i>generī</i> , m., (Z. <i>gener-</i>), (* <i>gener</i> , <i>generī</i>), zeť	vesper , <i>vesperī</i> , m., (Z. <i>vesper-</i>), (* <i>vesper</i> , <i>vesperī</i>), večer

3. Napište si do sešitu tato substantiva, která se skloňují podle vzoru »ager«, a naučte se jim (jejich českému významu)! Skloňovati tato substantiva budete se učiti až v 9. hodině (následující). (Zkratka »Z.« značí »základ podstatného jména«.)

ager , <i>agrī</i> , m., (Z. <i>agr-</i>), (* <i>ager</i> , <i>agrī</i>), pole, role	magister , <i>magistrī</i> , m., (Z. <i>magistr-</i>), (* <i>magister</i> , <i>magistrī</i>), učitel
aper , <i>apri</i> , m., (Z. <i>apr-</i>), (* <i>aper</i> , <i>apri</i>), kanec, divoký vepř	minister , <i>ministrī</i> , m., (Z. <i>ministr-</i>), (* <i>minyster</i> , <i>ministrī</i>), pomocník, sluha
cancer , <i>cancrī</i> , m., (Z. <i>cancer-</i>), (* <i>kancer</i> , <i>kancrī</i>), rak	

4. Napište si do sešitu tato substantiva, která se skloňují podle vzoru »verbum«, a naučte se jim (jejich českému významu)! (n. = neutrum, střední rod.). Skloňovati

tato substantiva budete se učití až v 9. hodině (následující). (Zkratka »Z.« značí »základ podstatného jména«.)

verbum, *ī*, n., (Z. **verb-**),
(* **verbum**, **verbí**), slovo

argentum, *ī*, n., (Z. **argent-**),
(* **argentum**, **argentý**),
stříbro

aurum, *ī*, n., (Z. **aur-**), (*
aurum, **aurí**), zlato

bellum, *ī*, n., (Z. **bell-**), (*
bellum, **bellí**), válka

dōnum, *ī*, n., (Z. **dōn-**), (*
dōnum, **dóný**), dar

ferrum, *ī*, n., (Z. **ferr-**),
(* **ferrum**, **ferrí**), železo

metallum, *ī*, n., (Z. **metall-**),
(* **metallum**, **metallí**), kov

oppidum, *ī*, n., (Z. **oppid-**),
(* **oppidum**, **oppidý**), město

periculum, *ī*, n., (Z. **pericul-**),
(* **periculum**, **perikulí**),
nebezpečí, nebezpečnost

O skloňování vzorů »*servus*, *puer*, *ager*, *verbum*« a o skloňování substantiv druhé deklinace, která se skloňují podle těchto vzorů, promluvíme v příští hodině.

Rod substantiv druhé deklinace.

1. Substantiva **druhé deklinace**, zakončená v nominativu singuláru v »-us«, která se skloňují podle vzoru »*servus*«, jsou zpravidla maskulina (mužského rodu).

Substantiva **druhé deklinace**, zakončená v nominativu singuláru v »-er«, která se skloňují podle vzoru »*puer*« a podle vzoru »*magister*«, jsou maskulina.

Některé odchylky od tohoto rodového pravidla poznáte později.

2. Substantiva **druhé deklinace**, zakončená v nominativu singuláru v »-um«, skloňující se podle vzoru »*verbum*«, jsou neutra (středního rodu).

POZNÁMKA. Mluvnický rod latinských substantiv se někdy s mluvnickým rodem českých substantiv příslušného významu shoduje, jindy neshoduje. Pozorujte!

a) Substantivum jest v latině i v češtině maskulinum (mužského rodu), na př.: »*servus*, *amīcus*, *discipulus*, *dominus*, *equus*, *lupus*« a j.;

b) substantivum jest v latině maskulinum, v češtině femininum (ženského rodu), na př.: »*campus* = niva, rovina, »*hortus* = zahrada« a j.;

c) substantivum jest v latině maskulinum, v češtině neutrum (středního rodu), na př.: »*agnus*« = jehně, »*campus* = pole, »*ager* = pole, role« a j.;

d) substantivum jest v latině i v češtině neutrum, na př.: »*verbum*, »*argentum*, »*aurum*, »*ferrum*, »*oppidum*, »*periculum*« a j.;

e) substantivum jest v latině neutrum, v češtině maskulinum, na př.: »*dōnum* = dar, »*metallum* = kov« a j.;

f) substantivum jest v latině neutrum, v češtině femininum, na př.: »*bellum* = válka« a j.

Latinský přivlastňovací genitiv.

České přivlastňovací přídavné jméno.

Rolníkova přičinlivost = přičinlivost rolníka,
= *indūstria agricolae*.

Rolníkova dcera = dcera rolníka.
= *fīlia agricolae*.

Rolníkovy dcery = dcery rolníka,
= *fīliae agricolae*.

Plavcovo vítězství = vítězství plavce,
= *victōria nautae*.

Učitelčina trpělivost = trpělivost učitelky,
= *patientia magistræ*.

Dívčina skromnost = skromnost dívky,
= *modestia puellæ*.

Panina přítelkyně = přítelkyně paní,
= *amīca dominae*.

České přivlastňovací přídavné jméno přeložte do latiny genitivem singuláru příslušného podstatného jména, jež značí vlastníka. Tento genitiv, vyjadřující vlastníka, slove *přivlastňovací genitiv*.

V uvedených příkladech jsou tyto latinské přivlastňo-

vací genitivy: *agricolae, nautae, magistras, puellae, dominae*.

Kdežto české přivlastňovací přídavné jméno se skloňuje, latinský přivlastňovací genitiv zůstává beze změny. Příklad skloňování:

rolníkova dcera = *fīlia agricolae*!

Skloňujte!

SINGULÁR.

- N. *fīlia agricolae* = rolníkova dcera (*kdo?*)
G. *fīliae agricolae* = rolníkovy dcery (*čí? koho?*)
D. *fīliae agricolae* = rolníkově dceři (*komu?*)
Ak. *fīliam agricolae* = rolníkovu dceru (*koho?*)
V. *fīlia agricolae!* = rolníkova dcero!
Abl. *fīliā agricolae* = rolníkovou dcerou (*kým?*)

PLURÁL.

- N. *fīliae agricolae* = rolníkovy dcery (*kdo?*)
G. *fīliārum agricolae* = rolníkových dcer (*čí? koho?*)
D. *fīliis agricolae* = rolníkovým dcerám (*komu?*)
Ak. *fīliās agricolae* = rolníkovy dcery (*koho?*)
V. *fīliae agricolae!* = rolníkovy dcery!
Abl. *fīliis agricolae* = rolníkovými dcerami (*kým?*)

SLOVOSLED. V latině přivlastňovací genitiv stojí někdy před podstatným jménem, znamenajícím vlastnictví (majetek), někdy za tímto podstatným jménem; v češtině přivlastňovací genitiv stojí vždy za podstatným jménem, znamenajícím vlastnictví; české přivlastňovací přídavné jméno však Čech zpravidla klade před podstatné jméno, znamenající vlastnictví (majetek).

P ř í k l a d y:

<i>agricolae fīliae,</i>	}	=	{	(dcery rolníká),
<i>fīliae agricolae</i>				rolníkovy dcery;
<i>magistras rosas,</i>	}	=	{	(růže učitelky),
<i>rosas magistras</i>				učitelčiny růže.

Latinský přivlastňovací genitiv singuláru (někdy i plurálu) *věcných* podstatných jmen lze do češtiny přeložit buď českým genitivem podstatného jména nebo někdy příslušným vhodným přídavným jménem významu přivlastňovacího.

Zvláště často se klade latinský přivlastňovací genitiv s u b s t a n t i v za česká zeměpisná p ř í d a v n á jména.

Příklady:

<i>umbra silvae</i> (* <i>umbra silvé</i>)	}	=	{	stín lesa,
<i>silvae umbra</i> (* <i>silvé umbra</i>)				lesní stín;
<i>umbra silvārum</i> (* <i>umbra silvārum</i>)	}	=	{	stín lesů,
<i>silvārum umbra</i> (* <i>silvārum umbra</i>)				lesní stín;
<i>oppidum Graeciae</i> (* <i>oppidum Grécijé</i>)	}	=	{	(město Řecka),
<i>Graeciae oppidum</i> (* <i>Grécijé oppidum</i>)				řecké město;
<i>victōria Persārum</i> (* <i>viktórija Perzārum</i>)	}	=	{	vítězství
<i>Persārum victōria</i> (* <i>Perzārum viktórija</i>)				Peršanů, perské vítězství;
<i>terra Eurōpae</i> (* <i>terra Európe</i>)	}	=	{	(země Evropy),
<i>Eurōpae terra</i> (* <i>Európe terra</i>)				evropská země;
<i>agricolae Italiae</i> (* <i>agrikolé Italiyé</i>)	}	=	{	(rolníci Itálie),
<i>Italiae agricolae</i> (* <i>Italiyé agrikolé</i>)				italští rolníci
<i>nautae Siciliae</i> (* <i>nauté Siciliyé</i>)	}	=	{	(plavci Sicílie),
<i>Siciliae nautae</i> (* <i>Siciliyé nauté</i>)				sicilští plavci;
<i>herba silvārum</i> (* <i>herba silvārum</i>)	}	=	{	(bylina lesů),
<i>silvārum herba</i> (* <i>silvārum herba</i>)				lesní bylina;

herbae silvae et agrī et hortī,
 (* herbé silvé et agrī et hortý),
 (byliny lesa a pole a zahrady ==)
 byliny lesní, polní a zahradní.

15. úloha.

Skloňujte latinsky a česky v singuláru:

patientia magistræ = učitelčina trpělivost;
poëtae glōria = básníková sláva.

Předložkové pády. — Cvičení.

Dē agricolā (* *Dé agrikolá*) = o rolníkovi.

Dē agricolís (* *Dé agrikolís*) = o rolnících.

Dē silvā (* *Dé silvá*) = o lese.

Dē silvís (* *Dé silvís*) = o lesích.

Dē herbā (* *Dé herbá*) = o rostlině.

Dē herbís (* *Dé herbís*) = o rostlinách.

Dē Bohēmiā (* *Dé Bohémijá*) = o Čechách.

Dē Bohēmoslovēniā (* *Dé Bohémoslovényjá*) =
o Československu.

Dē dōminā et ancillā (* *Dé dominá et ancillá*) = o paní
a služce.

Dē dōminís et ancillis (* *Dé dominýs et ancillís*) =
o paních a služkách.

Cum magistrā (* *kum magistrá*) = s učitelkou.

Cum magistrís (* *kum magistrís*) = s učitelkami.

Cum dōminā (* *kum dominá*) = s paní.

Cum dominís (* *kum dominýs*) = s paními.

Cum agricolā (* *kum agrikolá*) = s rolníkem.

Cum agricolís (* *kum agrikolís*) = s rolníky.

Cum nautā (* *kum nautá*) = s plavcem.

Cum nautís (* *kum nautýs*) = s plavci.

In silvās [akus., kam?] (* *in silvás*) = do lesů.

In silvís [abl., kde?] (* *in silvís*) = v lesích.

In scholam [akus., kam?] (* *in scholam*) = do školy.

In scholā [abl., kde?] (* *in scholá*) = ve škole.

In Siciliam [akus., kam?] (* *in Sicilijam*) = na Sicilii.

In Siciliā [abl., kde?] (* *in Sicilijá*) = na Sicilii.

In Bohēmiam [akus., kam?] (* *in Bohēmijam*) = do Čech.
In Bohēmiā [abl., kde?] (* *in Bohēmijā*) = v Čechách.
In mēnsam [akus., kam?] (* *in mēnzam*) = na stůl.
In mēnsā [abl., kde?] (* *in mēnzā*) = na stole.
In villam [akus., kam?] (* *in villam*) = do dvorce.
In villā [abl., kde?] (* *in villā*) = ve dvorci.
In Italiam [akus., kam?] (* *in Italijam*) = do Itálie.
In Italiā [abl., kde?] (* *in Italijā*) = v Itálii.
In Sardiniam [akus., kam?] (* *in Sardynyjam*) = na
Sardinii.
In Sardiniā [abl., kde?] (* *in Sardynyjā*) = na Sardinii.
In viā [abl., kde?] (* *in vijā*) = na cestě.
In viīs [abl., kde?] (* *in vijīs*) = na cestách.
In Eurōpā [abl., kde?] (* *in Eurōpā*) = v Evropě.

*

Jiné příklady:

O Evropě = **dē Eurōpā** (* *dē Eurōpā*); do Evropy
(kam?) = **in Eurōpam** (* *in Eurōpam*); o Itálii = **dē**
Italiā (* *dē Italijā*); na Korsice (*kde?*) = **in Corsicā** (* *in*
Korzikā); na Korsiku (*kam?*) = **in Corsicam** (* *in Korzi-*
kam); do Asie (*kam?*) = **in Asiam** (* *in Azijam*); v Asii
(kde?) = **in Asiā** (* *in Azijā*); o básnících = **de poētīs**
 (* *dē poētýs*); o vítězství = **dē victōriā** (* *dē viktōrijā*);
 o vítězstvích = **dē victōriīs** (* *dē viktōrijīs*).

Slovosled v latině.

V latině je slovosled — stejně jako v češtině — daleko
 volnějši než v některých jiných jazycích (než na př. v něm-
 čině a ve francouzštině). Latiník však přece jen dbá určit-
 ých pravidel ve slovosledu.

P ř í s u d e k (určité sloveso) klade Latiník nezřídka
 až na konec věty, a to nejen ve větě hlavní, ale i ve větě
 vedlejší; (v češtině zpravidla klademe určité sloveso za
 podmět).

Příklad:

<i>Svornost</i>	<i>zdobí</i>	<i>rolníky.</i>		<i>Concordia agricolās ornat.</i>
1.	2.	3.		1. 2. 3
Podmět.	Určité sloveso.	Předmět.		Podmět. Předmět. Určité sloveso.

Společný podmět. a společný předmět bývají v čele souvětí.

Spojky, náležející k hlavní větě, bývají v čele souvětí.

Na začátek věty Latiník rád klade *p o d m ě t*; od tohoto pravidla se uchyluje tehdy, jde-li o takové jiné větné členy, na nichž je větný přízvuk (důraz), jež pak klade v čelo věty, někdy i na konec věty.

Někdy i libozvuk rozhoduje o slovosledu větných členů (podmětu, přísudku atd.).

Několik málo slov v latině zachovává určité postavení ve větě; jsou některá slova, která musí býti vždy v čele věty (souvětí), a jsou některá slova, která nesmějí býti v čele věty.

Pozorujte slovosled v jednotlivých větách předcházejícího článku »*Dē puellis*« (viz str. 62.) a následujícího článku »*Dē dominā et ancillis*« (viz str. 78.)!

Doplňk.

Růže jest **královnou** (*instrumentál*) rostlin (květin).

Rosa est rēgīna (nominativ) herbārum.

(* *Roza, est régína herbārum.*)

Žena jest **družkou a pomocnicí** (*instrumentál*) mužovou (= muže).

Fēmina est socia et ministra (nominativ) virī.

(* *Fēmina est socija et minystra virī.*)

Hněv bývá (= jest) často **příčinou** (*instrum.*) nesvornosti obyvatel.

Īra est saepe causa (nominativ) discordiae incolārum.

(* *Īra est sépe kauza dyskordyjé inkolārum.*)

V uvedených větách vyhledejte doplněk!

V první větě: větný člen »královnou« jest doplněk.

Ve druhé větě: větné členy »družkou«, »pomocníci« jsou doplňky.

Ve třetí větě: větný člen »příčinou« jest doplněk,

V češtině doplněk při slovese »jsem, jsi, jest atd.«, vyjádřený jménem podstatným nebo přídavným, jest *někdy* v nominativu, *někdy* v instrumentále.

V latině doplněk při slovese »sum, es, est atd.«, vyjádřený jménem podstatným nebo přídavným, jest *vždy* v nominativu.

Proto doplňkové podstatné a přídavné jméno, které jest v češtině při slovese »jsem, jsi, jest atd.« v instrumentále, přeložte do latiny *vždy* nominativem!

V uvedených větách doplňky, které jsou v češtině v instrumentále, v latině jsou v nominativu.

16. úloha.

Napište si do sešitu tato latinská slova a naučte se jejich českému významu! (Zkratka »Z.« značí »základ«.)

ancilla , <i>ae, f.</i> , (* <i>ancilla, ancillé</i>), služka, služebná	adventō , <i>ās, āre, 1.</i> , (Z <i>advent-</i>), (* <i>adventó, adventáre</i>), přicházeti
cēna , <i>ae, f.</i> , (* <i>cēna, céné</i>), oběd, hostina	advocō , <i>ās, āre, 1.</i> , (Z <i>advoc-</i>), (* <i>advokó, advokáre</i>), přivolávati
dōmina , <i>ae, f.</i> , (* <i>domina, dominé</i>), paní	apportō , <i>ās, āre, 1.</i> , (Z <i>apport-</i>), (* <i>apportó, apportáre</i>), přinášeti
filia , <i>ae, f.</i> , (Z. <i>fili-</i>), (* <i>filija, filijé</i>), dcera	appropinquō , <i>ās, āre, 1.</i> , (Z. <i>appropinqu-</i>), (* <i>appropinkvó, appropinkváre</i>), blížiti se, přibližovati se
mēnsa , <i>ae, f.</i> , (* <i>ménza, ménzé</i>), stůl	
pecūnia , <i>pecūniae, f.</i> , (Z. <i>pecūni-</i>), (* <i>pekūnyja, pekūnyjé</i>), peníze; (v latině <i>singulár, v češtině plurál</i>)	

dōnō, ās, āre, 1., (Z. dōn-),
(* *dónó, dónáre*), darova-
ti, dáti

parō, ās, āre, 1., (Z. par-),
(* *paró, paráre*), přípra-
vovati, chystati, strojiti;
zjednávatí

purgō, ās, āre, 1., (Z. purg-),
(* *purgó, purgáre*), čisti-
ti, omlouvati, ospravedl-
ňovati

**resalūtō, ās, āre, 1., (Z. re-
salūt-),** (* *resalūtó, resal-
lūtáre*), navzájem zdravi-
ti, navzájem pozdravovati
et — et, i — i; jednak —
jednak

ētiam (* *eciám*), též, také, i
nunc (* *nunk*), nyní, teď
saepe (* *sépe*), často, zhusta
semper (* *semper*), vždy,
vždycky, stále, ustavičně

Poznámka. Substantivum »*pecūnia* = *peníze*« jest v latině v singuláru, který se do češtiny překládá plurálem.

Fráze.

cēnam parāre, (* *cēnam paráre*), připravovati, strojiti oběd
glóriam parāre, (* *glóriám paráre*), připravovati, zjedná-
vati slávu

dīvitiās parāre, (* *dývicijás paráre*), připravovati, zjed-
návatí bohatství

villae appropinquāre, (* *villé appropinkváre*), blížití se,
přibližovati se ke statku, ke dvorci

Poznámka. Ve rčení (frázi) »*villae appropinquāre*« jest v latině »*villae*« prostý *d a t i v* bez předložky, který se přeloží do češtiny předložkovým pádem: »*ke dvorci, ke statku*«.

*

Dē dominā et ancillis.

(* *Dé dominá et ancillis.*)

O paní a služkách.

Domina	ancillās	advocat.	Ancillae	dominam
* Domina	ancillās	advokat.	Ancillé	dominam
Paní	služky	přivolává.	Služky	paní

salūtant. Domina ancillās resalūtāt. Domina
 * salūtant. Domina ancillās resalūtāt. Domina
 pozdravují. Paní služky navzájem zdraví. Paní

ancillis imperat, ancillae obtemperant. Domina
 * ancillis imperat, ancillé obtemperant. Domina
 služkám poroučí, služky poslouchají. Paní

cēnam parat. Ancillae aquam apportant.
 * cēnam parat. Ancillé akvam apportant.
 oběd připravuje (strojí). Služky vodu přinášejí.

Ancillae mēnsam purgant et ornant. Domina
 * Ancillé ménzám purgant et ornant. Domina
 Služky stůl čistí a zdobí. Paní

diligentiam ancillarum laudat. Filiae agricolae
 * dýlgencijám ancillarum laudat. Fílijé agrikolé
 pečlivost služek chválí. Dcery (rolníka =) rol-

adventant et villae appropinquant. Ancilla
 * adventant et villé appropinkvant. Ancilla
 níkovy přicházejí a ke dvorci se blíží. Služka

agricolae filiis viam mōnstrat. Filiae
 * agrikolé fílijís vijám mónstrat. Fílijé
 (rolníka =) rolníkovým dcerám cestu ukazuje. Dcery

agricolae pecūniam ancillae dōnant.
 * agrikolé pekúnyjam ancillé dónant.
 (rolníka =) rolníkovy peníze služce dávají (darují).

Domina filiis agricolae et ancillis
 * Domina fílijís agrikolé et ancillís
 Paní dcerám (rolníka =) rolníkovým a služkám

fābulās narrat. Fābulae filiās agricolae
 * fābulás narrat. Fābulé fílijás agrikolé
 povídky vypravuje. Povídky dcery (rolníka =) rolníkovy

et ancillās dēlectant.
 * et ancillás délektant.
 a služky bavi.

11. úloha. (II.)

Vypracování. (Str. 60.)

1. **Fēminae** et **puellae** **fābulās** **narrant.** —
* *Fēminé* et *puellé* *fābulās* *narrant.* —
2. **Fēmina** **puellis** **fābulam** **narrat.** — 3. **Rē-**
* *Fēmina* *puellis* *fābulam* *narrat.* — *Ré-*
- gīna** **fēminae** et **puellae** (**fēminis** et
* *gīna* *fēminé* et *puellé* (*fēminys* et
- puellis**) **imperat.** — 4. **Puella** **silvam** **amat.**
* *puellis*) *imperat.* — *Puella* *silvam* *amat.*
- 5. **Puellae** **silvās** **amant.** — 6. **Fēminae**
* *Puellé* *silvās* *amant.* *Fēminé*
- rēgīnam** **laudant.**
* *rēgīnam* *laudant.*

Opakování.

1. Co znamenají názvy a výrazy: substantivum, substantiva, adjektivum, adjektiva? singulár, plurál? deklinovati, deklinace? konjugovati, konjugace? maskulinum, femininum, neutrum? indikativ, imperativ, infinitiv? présens? aktivum, pasivum?

2. Který jest počet a které jsou názvy pádů v češtině a latině?

3. Které tvary každého podstatného jména jest nutno znáti, chcete-li skloňovati podstatné jméno?

4. Proč je třeba znáti genitiv singuláru podstatného jména? Kterou část podstatného jména nazýváme základem podstatného jména?

5. Která podstatná jména se řadí do první deklinace?

6. Kterými zkratkami je vyznačen ve slovníku rod podstatných jmen?

7. Kterého rodu je většina podstatných jmen první deklinace?

8. Která jména jsou v latině vždy mužského rodu, ať jsou zakončena jakkoli?

9. Které tvary podstatného jména napíšete, opisující z tištěného slovníku do svých sešitů podstatná jména první deklinace?

10. Pod kterým písmenem ve slovníku budete hledati slova, jež se počínají souhláskou »ch«?

11. Kolik je latinských deklinací? kolik konjugací?

12. Kterého pádu koncovka vás poučí o tom, do které deklinace se podstatné jméno řadí?

13. Podle koncovky kterého slovesného způsobu zařadíte latinské sloveso do některé ze čtyř konjugací? Které jsou to koncovky?

14. Jak obdržíte základ slovesa? Proč je třeba znáti základ slovesa?

15. Které jsou koncovky aktivního přítomného: a) indikativu? b) imperativu? c) infinitivu první deklinace?

16. Které slovesné tvary a jak si napíšete do sešitu, opisující si slovesa do sešitu z tištěného slovníku?

9. HODINA.

Druhá deklinace.

2. část.

Odepnete-li od genitivu singuláru (2. pádu jedn. č.) podstatných jmen **druhé** deklinace koncovku »-ī«, obdržíte **základ** (viz str. 34.). Ostatní pády utvoříte, připojíte-li k **základu** pádovou koncovku příslušného pádu.

Základ podstatných jmen, která jste si v minulé hodině napsali do sešitu, jest:

a) *serv-*, *āgn-*, *amīc-*, *camp-*, *discipul-*, *domin-*, *equ-*, *hort-*, *lup-*, *medic-*, *patrōn-*, *rūstic-*;

b) *puer-*, *gener-*, *socer-*; (pozorujte, že jest u těchto substantiv základ totožný s tvarem nominativu singuláru);

c) *agr-*, *apr-*, *cancr-*, *magistr-*, *ministr-*;

d) *verb-*, *argent-*, *aur-*, *bell-*, *dōn-*, *ferr-*, *metall-*, *oppid-*, *pericul-*.

Abyste mohli skloňovati vzory a uvedená substantiva druhé deklinace, naučte se z paměti pádovým koncovkám druhé deklinace, jež jsou:

Pádové koncovky druhé deklinace.

Singulár.

	1. skupina	2. skupina	3. skupina	4. skupina
N.	-us	-er	-er	-um
G.	-ī	(... er-)-ī	(... r-)-ī	-ī
D.	-ō	(... er-)-ō	(... r-)-ō	-ō
Ak.	-um	(... er-)-um	(... r-)-um	-um
V.	-e!	-er!	-er!	-um!
A.	-ō	(... er-)-ō	(... r-)-ō	-ō

Samohláska „e“ před „r“ zůstává ve všech pádech.

Samohláska „e“ mizí ve všech pádech kromě nominativu a vokativu singuláru.

Plurál.

	1. skupina	2. skupina	3. skupina	4. skupina
N.	-ī	(... er-)-ī	(... r-)-ī	-a
G.	-ōrum	(... er-)-ōrum	(... r-)-ōrum	-ōrum
D.	-īs	(... er-)-īs	(... r-)-īs	-īs
Ak.	-ōs	(... er-)-ōs	(... r-)-ōs	-a
V.	-ī!	(... er-)-ī!	(... r-)-ī!	-a!
A.	-īs	(... er-)-īs	(... r-)-īs	-īs

Samohláska „e“ před „r“ zůstává ve všech pádech plurálu.

Samohláska „e“ mizí ve všech pádech plurálu.

Naučivše se pádovým koncovkám druhé deklinace, pokuste se skloňovati vzory druhé deklinace: »servus«, »puer«, »ager«, »verbum«!

I. Vzor »servus«.

	Singulár.	Vyslovte!	Jak se tážeme?	Česky:
N.	serv-us	(servus)	kdo? co?	otrok
G.	serv-ī	(servi)	čí? koho? čeho?	otroka
D.	serv-ō	(servó)	komu? čemu?	otroku, -ovi
Ak.	serv-um	(servum)	koho? co?	otroka
V.	serv-e!	(serve!)	voláme:	otroku!
A.	serv-ō	(servó)	kým? čím?	otrokem

	Plurál.	Vyslovte!	Jak se tážeme?	Česky:
N.	serv-ī	(<i>serví</i>)	<i>kdo? co?</i>	otroci
G.	serv-ōrum	(<i>servórum</i>)	<i>čí? koho? čeho?</i>	otroků, -ův
D.	serv-īs	(<i>servís</i>)	<i>komu? čemu?</i>	otrokům
Ak.	serv-ōs	(<i>servós</i>)	<i>koho? co?</i>	otroky
V.	serv-ī!	(<i>serví!</i>)	<i>voláme:</i>	otroci!
A.	serv-īs	(<i>servís</i>)	<i>kým? čím?</i>	otroky o) otroci!

2. Vzor »p u e r«.

	Singulár:	Česky:		Plurál:	Česky:
N.	puer	hoch	<i>kdo? co?</i>	puer-ī	hoši
G.	puer-ī	hocha	<i>čí? koho? čeho?</i>	puer-ōrum	hochů, -ův
D.	puer-ō	hochu, -ovi	<i>komu? čemu?</i>	puer-īs	hochům
Ak.	puer-um	hocha	<i>koho? co?</i>	puer-ōs	hochy
V.	puer!	hochu!	<i>voláme:</i>	puer-ī!	hoši!
A.	puer-ō	hochem	<i>kým? čím?</i>	puer-īs	hochy

3. Vzor »a g e r«.

	Singulár:	Česky:		Plurál:	Česky:
N.	ager	pole	<i>kdo? co?</i>	agr-ī	pole
G.	agr-ī	pole	<i>čí? koho? čeho?</i>	agr-ōrum	polí
D.	agr-ō	poli	<i>komu? čemu?</i>	agr-īs	polím
Ak.	agr-um	pole	<i>koho? co?</i>	agr-ōs	pole
V.	ager!	pole!	<i>voláme:</i>	agr-ī!	pole!
A.	agr-ō	polem	<i>kým? čím?</i>	agr-īs	poli

4. Vzor »v e r b u m«.

	Singulár:	Česky:		Plurál:	Česky:
N.	verb-um	slovo	<i>kdo? co?</i>	verb-a	slova
G.	verb-ī	slova	<i>čí? koho? čeho?</i>	verb-ōrum	slov
D.	verb-ō	slovu	<i>komu? čemu?</i>	verb-īs	slovům
Ak.	verb-um	slovo	<i>koho? co?</i>	verb-a	slova
V.	verb-um!	slovo!	<i>voláme:</i>	verb-a!	slova!
A.	verb-ō	slovem	<i>kým? čím?</i>	verb-īs	slovy

Pozorujte koncovku některých pádů!

1. Substantiva, která se skloňují podle vzoru »*servus*«, mají ve vokativu *singuláru* (5. p. jedn. č.) koncovku »-e«; na př.:

serve! (* *serve!*) = otroku! *domine* (* *domine!*) = pane! *agne!* (* *agne!*) = beránku! *amice!* (* *amice!*) = příteli! *discipule!* (* *dyscipule!*) = žáku! *medice!* (* *medyce!*) = lékaři! *patrōne!* (* *patrōne!*) = ochránce! *rústice!* (* *rústyce!*) = venkovane! *lupe!* (* *lupe!*) = vlku! *eque!* (* *ekve!*) = koni!

Substantiva, která se skloňují podle vzorů »*puer*« a »*ager*«, a substantivum »*vir*« mají ve vokativu *singuláru* též tvar jako v *nominativu singuláru*; nepřibírá tedy vokativ *singuláru* těchto substantiv žádné koncovky. Na př.:

puer! (* *puer!*) = hochu! *magister!* (* *magister!*) = učiteli! *minister!* (* *minyster!*) = pomocníku! *sluho!* *gener!* (* *gener!*) = zeti! *socer!* (* *socer!*) = tcháne! *vir!* = muži!

Ve vokativu *plurálu* všech substantiv druhé deklinace je též tvar jako v *nominativu plurálu*.

2. U substantiv skloňujících se podle vzorů »*servus*«, »*puer*« a »*ager*« jest:

a) koncovka »-ī« v *genitivu singuláru* (2. p. jedn. č.), v *nominativu plurálu* (1. p. množ. č.) a ve vokativu *plurálu* (5. p. množ. č.);

b) koncovka »-ō« v *dativu* a *ablativu singuláru* (3. a 6. p. jedn. č.);

c) koncovka »-īs« v *dativu* a *ablativu plurálu* (3. a 6. p. množ. č.).

3. Vzor »*verbum*« a všechna substantiva, která se podle něho skloňují, jsou *neutra*, t. j. jsou středního rodu.

Všetchna *neutra* (= podstatná jména rodu středního) mají:

a) též tvar v *nominativu*, *akusativu* a *vokativu singuláru* (1., 4. a 5. p. jedn. č.),

b) týž tvar v nominativu, akusativu a vokativu plurálu (1., 4. a 5. p. množ. č.),

c) v nominativu, akusativu a vokativu plurálu (1., 4. a 5. p. množ. č.) mají vždy koncovku »-a«.

**Která podstatná jména
se skloňují podle vzorů**

»*servus, puer, ager, verbum*«?

1. Vzor »*servus*«.

Podle vzoru »*servus*« se skloňují všechna substantiva druhé deklinace, která se končí v nominativu singuláru (1. p. jedn. č.) v »-us« a v genitivu singuláru (2. p. jedn. č.) mají koncovku »-ī«. Na př.: *agnus* (* *ágnus*) = jehně, beránek; *amicus* (* *amíkus*) = přítel; *campus* (* *kampus*) = pole, rovina; *discipulus* (* *discipulus*) = žák; *dominus* (* *dominus*) = pán; *equus* (* *ekvus*) = kůň; *hortus* (* *hortus*) = zahrada; *lupus* (* *lupus*) = vlk; *medicus* (* *medykus*) = lékař; *patrōnus* (* *patrónus*) = ochránce; *rūsticus* (* *rústykus*) = venkovan, sedlák; *fluvius* (* *fluvius*) = tok, řeka; *socius* (* *socijus*) = druh, společník; a j.

Výjimku tvoří tři podstatná jména, zakončená v nominativu singuláru v »-us«, v genitivu singuláru v »-ī«:

pelagus, *ī*, n., (* *pelagus*) = moře,

vīrus, *ī*, n., (* *vīrus*) = jed,

vulgus, *ī*, n., (* *vulgus*) = lid, chátara.

Tato podstatná jména »*pelagus, vīrus, vulgus*« vytvářejí jen singulár; jsou neutra (středního rodu); protože jsou neutra, mají v akusativu singuláru a vokativu singuláru (4. a 5. p. jedn. č.) týž tvar jako v nominativu singuláru (»*pelagus, vīrus, vulgus*«). Substantivum »*vulgus*« v akusativu singuláru (4. p. jedn. č.) vedle tvaru »*vulgus*« někdy má druhý tvar »*vulgum*«.

2. Vzor »*puer*«.

Podle vzoru »*puer*« se skloňují všechna substantiva druhé deklinace, která se končí v nominativu singuláru (1. p.

jedn. č.) v »-er« a v genitivu singuláru (2. p. jedn. č.) mají koncovku »-ī« a která podržují samohlásku »-e-« před souhláskou »-r« ve všech pádech. Na př.: *gener* (* *gener*) = zeť; *socer* (* *socer*) = tchán; *vesper* (* *vesper*) = večer; a j.

3. Vzor »a g e r«.

Podle vzoru »ager« se skloňují všechna substantiva druhé deklinace, která se končí v nominativu singuláru v »-er« a v genitivu singuláru mají koncovku »-ī« a v nichž ve všech pádech singuláru i plurálu — mimo nominativ a vokativ singuláru — samohláska »-e-« před souhláskou »-r« mizí. Na př.: *aper* (* *aper*) = kanec; *cancer* (* *kancer*) = rak; *magister* (* *magister*) = učitel; *minister* (* *miny-ster*) = pomocník, sluha; a j.

4. Vzor »v e r b u m«.

Podle vzoru »verbum« se skloňují všechna substantiva druhé deklinace, která se končí v nominativu singuláru v »-um« a v genitivu singuláru mají koncovku »-ī«. Na př.: *argentum* (* *argentum*) = stříbro; *aurum* (* *aurum*) = zlato; *bellum* (* *bellum*) = válka; *dōnum* (* *dōnum*) = dar; *ferrum* (* *ferrum*) = železo; *metallum* (* *metallum*) = kov; *oppidum* (* *oppidum*) = město (venkovské); *periculum* (* *perikulum*) = nebezpečení; *cōnsilium* (* *kónzilijum*) = rada; *imperium* (* *imperijum*) = vláda, vrchní velitelství; *praemium* (* *prémijum*) = čestný dar, odměna; a j.

Všechna tato substantiva jsou neutra (středního rodu).

17. úloha.

Skloňujte podle vzoru »servus« tato substantiva druhé deklinace: »dominus, amicus, equus, Graeci, Rōmāni«!

Singulár.

N. dominus (* *dominus*) = (kdo?) pán; *G. domini* (* *dominý*) = (čí? koho?) pána; *D. dominō* (* *dominó*) =

(komu?) pánu, pánovi; Ak. **dominum** (* **dominum**) = (koho?) pána; V. **domine!** (* **domine!**) = pane!; A. **dominō** (* **dominó**) = (kým?) pánem.

*

N. **amicus** (* **amíkus**) = (kdo?) přítel; G. **amicī** (* **amíci**) = (čí? koho?) přítele; D. **amicō** (* **amíkó**) = (komu?) příteli; Ak. **amicum** (* **amíkum**) = (koho?) přítele; V. **amice!** (* **amíce!**) = příteli!; A. **amicō** (* **amíkó**) = (kým?) přítelem.

*

N. **equus** (* **ekvus**) = (kdo?) kůň; G. **equī** (* **ekví**) = (čí? koho?) koně; D. **equō** (* **ekvó**) = (komu?) koni; Ak. **equum** (* **ekvum**) = (koho?) koně; V. **eque!** (* **ekve!**) = koni! A. **equō** (* **ekvó**) = (kým?) koněm.

Plurál.

N. **dominī** (* **dominý**) = (kdo?) páni, pánové; G. **dominōrum** (* **dominórum**) = (čí? koho?) pánů; D. **dominīs** (* **dominýs**) = (komu?) pánům; Ak. **dominōs** (* **dominós**) = (koho?) pány; V. **dominī!** (* **dominý!**) = páni! pánové! A. **dominīs** (* **dominýs**) = (kým?) pány. — (Slovní přízvuk jest ve všech pádech singuláru i plurálu tohoto substantiva — kromě genitivu plurálu — na krátké slabice »nō-«; v genitivu plurálu je slovní přízvuk na slabice »nō-«. — Toto substantivum vyslovujte »**dominus**«, nikoli »**dóminus**«!)

*

N. **amicī** (* **amíci**) = (kdo?) přátelé; G. **amicōrum** (* **amíkórum**) = (čí? koho?) přátel; D. **amicīs** (* **amícís**) = (komu?) přátelům; Ak. **amicōs** (* **amíkós**) = (koho?) přítele; V. **amicī!** (* **amící!**) = přátelé!; A. **amicīs** (* **amícís**) = (kým?) přáteli.

*

N. **equī** (* **ekví**) = (kdo?) koně; G. **equōrum** (**ekvórum**) = (čí? koho?) koňů, koní; D. **equīs** (* **ekvís**) = (komu?) koňům, koním; Ak. **equōs** (* **ekvós**) = (koho?)

koně; *V. equi!* (* *ekví!*) = koně!; *A. equis* (* *ekvís*) = (*kým?*) koni, koňmi.

*

N. Graeci (* *Gréci*) = (*kdo?*) Řekové; *G. Graecorum* (* *Grékórum*) = (*čí? koho?*) Řeků; *D. Graecis* (* *Grécis*) = (*komu?*) Řekům; *Ak. Graecós* (* *Grékós*) = (*koho?*) Řeky; *V. Graeci!* (* *Gréci!*) = Řekové!; *A. Graecis* (* *Grécis*) = (*kým?*) Řeky.

*

N. Rōmāni (* *Rómáný*) = (*kdo?*) Římané; *G. Rōmānōrum* (* *Rómánórum*) = (*čí? koho?*) Římanů; *D. Rōmānis* (* *Rómánýs*) = (*komu?*) Římanům; *Ak. Rōmānós* (* *Rómánós*) = (*koho?*) Římany; *V. Rōmāni!* (* *Rómáný*) = Římané!; *A. Rōmānis* (* *Rómánýs*) = (*kým?*) Římany.

18. úloha.

Skloňujte podle vzoru »*puer*« tato substantiva druhé deklinace: »*gener, socer*«!

Singulár: *N. gener* (* *gener*) = (*kdo?*) zeť; *G. generi* (* *generí*) = (*čí? koho?*) zetě; *D. generō* (* *generó*) = (*komu?*) zeti, zeťovi; *Ak. generum* (* *generum*) = (*koho?*) zetě; *V. gener!* = zeti!; *A. generō* (* *generó*) = (*kým?*) zetěm.

Plurál: *N. generī* (* *generí*) = (*kdo?*) zeťové; *G. generōrum* (* *generórum*) = (*čí? koho?*) zeťů; *D. generis* (* *generís*) = (*komu?*) zeťům; *Ak. generōs* (* *generós*) = (*koho?*) = zetě; *V. generī!* = zeťové!; *A. generis* (* *generís*) = (*kým?*) zeti.

*

Singulár: *N. socer* (* *socer*) = tchán; *G. socerī* (* *socerí*) = tchána; *D. socerō* (* *soceró*) = tchánu, -ovi; *Ak. socerum* (* *socerum*) = tchána; *V. socer!* (* *socer*) = tcháne!; *A. socerō* (* *soceró*) = tchánem.

Plurál: *N. socerī* (* *socerí*) = tchánové; *G. socerōrum* (* *socerōrum*) = tchánů; *D. socerīs* (* *socerís*) = tchánům; *Ak. socerōs* (* *socerós*) = tcháňy; *V. socerī!* = tchánové!; *A. socerīs* (* *socerís*) = (*kým?*) tcháňy.

19. úloha.

Skloňujte podle vzoru »ager« tato substantiva druhé deklinace: »magister, cancer«!

Singulár: *N. magister* (* *magister*) = (*kdo?*) učitel; *G. magistrī* (* *magistrí*) = (*čí? koho?*) učitele; *D. magistrō* (*magistró*) = (*komu?*) učiteli; *Ak. magistrum* (* *magistrum*) = (*koho?*) učitele; *V. magister!* = učiteli!; *A. magistrō* (* *magistró*) = (*kým?*) učitelem.

Plurál: *N. magistrī* (* *magistrí*) = (*kdo?*) učitelé; *G. magistrōrum* (* *magistrōrum*) = (*čí? koho?*) učitelů; *D. magistrīs* (* *magistrís*) = (*komu?*) učitelům; *Ak. magistrōs* (*magistrós*) = (*koho?*) učitele; *V. magistrī!* (* *magistrí!*) = učitelé!; *A. magistrīs* (* *magistrís*) = (*kým?*) učiteli.

*

Singulár: *N. cancer* (* *kancer*) = (*kdo?*) rak; *G. cancrī* (* *kankrī*) = (*čí? koho?*) raka; *D. cancrō* (* *kankró*) = (*komu?*) raku, rakovi; *Ak. cancrum* (* *kankrum*) = (*koho?*) raka; *V. cancer!* = raku!; *A. cancrō* (* *kankró*) = (*kým?*) rakem.

Plurál: *N. cancrī* (* *kankrī*) = raci; *G. cancrōrum* (* *kankrōrum*) = raků; *D. cancrīs* (* *kankrís*) = rakům; *Ak. cancrōs* (* *kankrós*) = raky; *V. cancrī!* = raci!; *A. cancrīs* (* *kankrís*) = raky.

20. úloha.

Skloňujte podle vzoru »verbum« tato substantiva druhé deklinace: »bellum, oppidum«!

Singulár: *N. bellum* (* *bellum*) = (*kdo? co?*) válka;

G. bellī (bellí) = (koho? čeho?) války; D. bellō (* belló) = (komu? čemu?) válce; Ak. bellum (* bellum) = (koho? co?) válku; V. bellum! = válko!; A. bellō (* belló) = (kým? čím?) válkou.*

Plurál: *N. bella (* bella) = (kdo? co?) války; G. bellōrum (* bellórum) = (koho? čeho?) válek; D. bellis (* bellís) = (komu? čemu?) válkám; Ak. bella (* bella) = (koho? co?) války; V. bella! = války!; A. bellis (* bellís) = (kým? čím?) válkami.*

*

Singulár: *N. oppidum (* oppidum) = město; G. oppidi (* oppidý) = města; D. oppidō (* oppidó) = městu; Ak. oppidum (* oppidum) = město; V. oppidum! = město!; A. oppidō (* oppidó) = městem.*

Plurál: *N. oppida (* oppida) = města; G. oppidōrum (* oppidórum) = měst; D. oppidis (* oppidýs) = městům; Ak. oppida (* oppida) = města; V. oppida! = města!; A. oppidis (* oppidýs) = městy.*

Slovesné časy.

Časová období kteréhokoli děje jsou tři: přítomnost, minulost a budoucnost.

»Slovesným časem« se často zve »slovesný tvar časový«.

Čeština má čtyři slovesné časové tvary:

a) *přítomný* — přítomný čas, (na př.: chválím, jsem chválen),

b) *minulý* — minulý čas, (na př.: chválil jsem, byl jsem chválen),

c) *předminulý* — (na př.: ^(byl jsem pochválen) byl jsem chválil); (v obecné mluvě se tento tvar vyskytuje již jen zřídka),

d) *budoucí* — budoucí čas, (na př.: budu chváliti, budu chválen).

*

Latina — stejně jako němčina — má šestero slovesných tvarů časových čili, jak se krátce říká, má »šestero časů«. Jsou to:

a) présens (* <i>prézéns</i>), [(latinsky:) <i>praesēns tempus</i> , přítomný čas];	}	Přítomnost.
b) imperfektum [(latinsky:) <i>imperfectum tempus</i> , souminulý čas];		
c) perfektum , [(latinsky:) <i>perfectum tempus</i> , minulý čas];	}	Minulost.
d) plusquamperfektum (* <i>pluskvamperfektum</i> , [(latinsky:) <i>plūsquamperfectum tempus</i> , předminulý čas];		
e) první futurum (* <i>futūrum</i>), [(latinsky:) <i>futūrum primum tempus</i> , první budoucí čas];		
f) druhé futurum (* <i>futūrum</i>), [(latinsky:) <i>futūrum exāctum tempus</i> , <i>futūrum secundum tempus</i> , budoucně skonaleý čas, druhý čas budoucí].	}	Budoucnost.

**Záporný genitiv
u českých přechodných sloves.**

Služka přináší dopisy.
(*akus.*).

Služka nepřináší dopisů.
(*genitiv záporný*).

Rolník orá pole (*akus. plur.*).

Rolník neorá polí (*záporný genitiv*).

Ancilla epistolās (*akus.*)
portat.

(* *Ancilla epistolās portat.*)
Ancilla epistolās (*akus.*)
nōn portat.

Agricola agrōs (*akus.*) **arat.**
(* *Agrikola agrōs arat.*)

Agricola agrōs (*akus.*) **nōn arat.**

Česká přechodná slovesa mají předmět v akusativu; předmět českých **záporných** přechodných sloves bývá v genitivu, který odtud sluje »**záporný genitiv**«.

V latině předmět přechodných sloves, ať kladných či záporných, jest vždy v akusativu. Proto český záporný genitiv (v uvedených příkladech: »nepřináší *dopisů*«, »neorá *polí*«; v následujícím článku »O básnících« v 3. větě: »nechválí *povídek*«), závislý na záporných přechodných slovesech, přeložte do latiny vždy jen akusativem!

21. úloha.

arō, arās, arāre, 1., (Z. ar-),
(* *aró, arás, arāre*), orati,
rolničiti

celebrō, ās, āre, 1., (Z. ce-
lebr-), (* *celebró, cele-*
brás, celebrāre), velebiti,
oslavovati

cōgitō, ās, āre, 1., (Z., cō-
git-), (* *kógitó, kógitás,*
kógitāre), mysliti, přemýšleti, uvažovati; zámýšleti

ēducō, ās, āre, 1., (Z. ēduc-),
(* *ēdukó, ēdukás, ēdukā-*
re), vychovávati, pěstiti

mandō, ās, āre, 1., (Z. mand-),
(* *mandó, mandás, mandā-*
dás, mandāre), odevzdati,
svěřiti

plantō, ās, āre, (Z. plant-),
(* *plantó, plantás, plantā-*
tāre), sázeti, štěpovati

spectō, ās, āre, (Z. spect-),
(* *spektó, spektás, spektā-*
tāre), pozorovati, dívati
se, pohlížeti

agricultūra, ae, f., (* agri-
kultūra), vzdělávání polí;
rolnictví, hospodářství

Corsica, ae, f., (* Korzika,
Korzicé), Korsika (ostrov
ve Středozezemském moři)

memōria, ae, f., (* memori-
ja, memorié), pamět, upomínka

ministra, ae, f., (* minystra,
minystré), pomocnice,
služka

rīpa, ae, f., (* rīpa, rīpé)
břeh (říční)

socia, ae, f., (* socija, so-
cijé) družka, společnice

victōria, ae, f., (* viktōrija,
viktōrijé), vítězství

bene (* bene), (příslovce),
dobře

nam (* nam), (spojka, klade
se ve větě na první mí-
sto), neboť, totiž, vždyť

aliquis (* alikvis), (neurčité
zájmeno), někdo

aliquid (* *aliquid*), (1. a 4. pád *sing. neurč. zájmena*), něco

aliquid (4. pád) **memoriae** (3. pád) **mandāre**, něco svěřiti paměti; něco vštěpovati v paměť, do pamě-

ti; něco si zapamatovati
ubi? (* *ubi* nebo *ubi?*), kde?
quō? (* *kvō*), kam?
unde? (* *unde?*), odkud?
quā? (* *kvā?*), kudy?
quandō? (* *kvandō?*) kdy?

Tázací zájmeno.

(Prōnōmen interrogātivum.)

Nom.	quis?	(* <i>kvis?</i>)	kdo?
Gen.	cuius?	(* <i>kujus?</i>)	čí? koho?
Dat.	cui?	(* <i>kuji?</i>)	komu?
Ak.	quem?	(* <i>kvem?</i>)	koho?
Vok.	—	—	—
Abl.	quō?	(* <i>kvō?</i>)	kým? o krm?

*

Nom.	quid?	(* <i>kvíd?</i>)	co?
Gen.	cuius rei?	(* <i>kujus rejí?</i>)	(<i> které věci? </i>) čeho? čí?
Dat.	cui rei?	(* <i>kuji rejí?</i>)	(<i> které věci? </i>) čemu?
Ak.	quid?	(* <i>kvíd?</i>)	co?
Vok.	—	—	—
Abl.	quā rē?	(* <i>kvā ré?</i>)	(<i> kterou věci? </i>) čím? (o čem)

Dē agricolis.

(* *Dé agrikolís.*)

O rolnících.

Agricolae sunt et in Bohēmoslovēniā et in Italiā et

* **Agrikolé sunt et in Bohémoslovényjá et in Italijá et**

Rolníci jsou i v Československu i v Itálii i

in Siciliā et in Sardiniā et in Corsicā et in Graeciā.

* **in Sicilijá et in Sardynyjá et in Korziká et in Grécijá.**

na Sicílii i na Sardinii i na Korsice i v Řecku.

Agricolae ripās aquārum et umbram silvārum amant.

* **Agrikolé ripās akvárum et umbram silvārum amant.**

Rolníci břehy vod a stín (lesů) lesní milují.

- Agricolae rosās plantant. Poëtae agricolās Italiae et Si-**
 * **Agrikolé rozás plantant. Poété agrikolás Italijé et Si-**
 Rolníci rúže štěpují. Básníci rolníky italské a si-
ciliae celebrant. Poëtae agricolīs glōriam parant,
 * **cilijé celebrant. Poété agricolīs glórijam parant,**
 cilské oslavují. Básníci rolníkům slávu zjednávaají,
nam agricolae terram arant. Agricola indūstriā dīvitiās
 * **nam agrikolé terram arant. Agrikola indūstrijá dývicijás**
 neboť rolníci zemi ořou. Rolník pilností bohatství
parāre cōgitat. Agricultūram amāte, agricolae!
 * **parāre kōgitat. Agrikultūram amāte, agrikolé!**
 zjednávati zamýšlí. Rolnictví milujte, rolníci!

Fēmina est sociā et ministrā (nomin.) agricolae.

* **Fēmina est socija et minystra agrikolé.**

Žena jest družkou a pomocnicí (*instrum.*) (rolníka)
 = rolníkovou.

Fēmina cēnam agricolae parat. Fēmina indūstriam

* **Fēmina cēnam agrikolé parat. Fēmina indūstryjam**

Žena oběd rolníkovi strojí. Žena pilnost

agricolae laudat.

* **agrikolé laudat.**

(rolníka =) rolníkovu chválí.

Fēminam in viā spectāmus ; fēmina filiās

* **Fēminam in vijá spektāmus ; fēmina filijás**

Ženu na cestě pozorujeme ; žena dcery

agricolae exspectat. Agricolae

* **agrikolé eksspektat. Agrikolé**

(rolníka =) rolníkovy očekává. (Rolníka =) rolníkovy

filiae labōrant. Filiās agricolae magistra

* **filijé labórant. Filijás agrikolé magistra**

dcery pracují. Dcery (rolníka =) rolníkovy učitelka

laudat. Agricola filiīs fābulās poētārum narrat.

* **laudat. Agrikola filijís fābulās poētārum narrat.**

chválí. Rolník dcerám povídky básníků vypravuje.

22. úloha.

Přeložte do latiny! Dbejte latinského slovosledu!

děle do O básnících.

1. Básníci baví ženy a dívky povídkami.
2. Povídky básníků dobře vychovávají. *edu*
3. Kdo nechválí povídek básníků?
4. Povídky básníků si zapamatujte! *mem*
5. Básníci zjednávali slávu vlasti a obyvatelům. *no*
6. Básníci vypravují o vítězstvích plavců. *av*
7. Básníci velebí rolníky, neboť rolníci orají půdu (= zemi). *celi*

23. úloha.

Odpovězte latinsky na tyto otázky na základě článků »*Dē puellis*« (str. 62.), »*Dē dominā et ancillis*« (str. 78.) a »*Dē agricolis*« (str. 93.)!

1. *Cui puella imperat?* (Komu?)
2. *Quem puella exspectat?* (Koho?)
3. *Quis servam exspectat?* (Kdo?)
4. *Quem serva salutāt?* (Koho?)
5. *Quid serva puellae portat?* (Co?)
6. *Cui puella epistolam dictat?* (Komu?)
7. *Quid puella servae narrat?* (Co?)
8. *Quem amant puellae?* (Koho?)
9. *Dē quō puella magistrae fābulam recitat?*
(O kom?)
10. *Cuius indūstriam magistra laudat?* (Čí pilnost . . .?)
11. *Quid puellae purgant et ornant?* (Co?)
12. *Quis adventat?* (Kdo?)
13. *Cui rei filiae agricolae appropinquant?*
(K čemu?)
14. *Cui ancilla viam mōnstrat?* (Komu?)

15. *Quis pecūniam ancillae dōnat?* (Kdo?)
16. *Cuius filiae pecūniam ancillae dōnant?* (Čí dcery . .?)
17. *Cui filiae agricolae pecūniam dōnant?* (Komu?)
18. *Quid filiae agricolae ancillae dōnant?* (Co?)
19. *Quem fābulae dēlectant?* (Koho?)
20. *Ubi sunt agricolae?* (Kde?)
21. *Quid agricolae amant?* (Co?)
22. *Quis agricolās celebrat?* (Kdo?)
23. *Cūr poētae agricolīs glōriam parant?* (Proč?)
24. *Quā rē agricola divitiās parāre cōgitat?* (Čím?)
25. *Quem spectātis in viā?* (Koho?)
26. *Cuius filiās fēmina exspectat?* (Čí dcery?)
27. *Quem magistra laudat?* (Koho?)
28. *Cui agricola fābulās poētārum narrat?* (Komu?)

15. úloha. — Vypracování.

- N. *magistrae patientia* = učitelčina trpělivost (kdo? co?)
 G. » » *patientiae* = učitelčiny trpělivosti (koho? čeho?)
 D. » » *patientiae* = učitelčině trpělivosti (komu? čemu?)
 A. » » *patientiam* = učitelčinu trpělivost (koho? co?)
 V. » » *patientia* = učitelčina trpělivosti!
 A. » » *patientiā* = učitelčinou trpělivostí (kým? čím?)

*

N. *glōria poētae* (* *glōrija poété*) = (kdo? co?) básníková sláva; G. *glōriae poētae* (* *glōrijé poété*) = (koho? čeho?) básníkovy slávy; D. *glōriae poētae* (* *glōrijé poété*) = (komu? čemu?) básníkově slávě; Ak. *glōriam poētae* (* *glōrijam poété*) = (koho? co?) básníkovu slávu; V. *glōria poētae!* (* *glōrija poété*) = básníková slávo!; Abl. *glōriā poētae* (* *glōrijá poété*) = (kým? čím?) básníkovou slávou.

Bažant (Fasan): **phasiānus gallus** (* *faziánus*) = fassidský (kolchidský) kohout = bažant. — Biskup (Bischof) (staré: biscof): **episcopus** = dozorce, představený. — Cihla (Ziegel): **tegula** = taška (na střeše). — Clo (Zoll): **telōnium** = celní dům. — Činže (Zins): **cēnsus** = odhad jmění občanů římských a s ním spojené sčítání občanů. — Fara (Pfarre): **parochia** = okrsek pod správou biskupa. Kalich (Kelch): **calix** = pohár, číše. — Kára (Karre): **carrus** = vůz (čtyřkolý). — Komín (Kamin): **caminus** = komín, pec, krb. — Komora (Kammer): **camera** = klenutí, sklepení. — Křída (Kreide): **crēta** = bílá hlínka, křída. — Mince (Münze): **monēta** = mincovna, mince. — Mnich (staré něm.): **munich**: **monachus**. — Probošt (Propst): **prōpositus** = představený. — Ředkev (Retich): **rādix** (* *rádýks*) = kořen, jedlý kořen. — Rýže (Reis): **risium**. — Soumar (Saumtier): **sauma** = nákladní sedlo. — Šindel (Schindel): **scindula** = šindel. — Ústřice (Auster): **ostrea** = škeble, ústřice. — Varhany (Orgel): **organum, organa** (v hudbě: hudební nástroj dechový). — Žalm (Psalm): **psalmus** = žalm. — Papír (Papier): **papýrus** = papyrus (rostlina); papír vyrobený z papyrových proužků, jež byly ve vrstvách na sebe nakladeny a slepeny.

Prostřednictvím němčiny převzata byla do češtiny na př. také tato slova: Špendlák: **spīna** = trn: **spinula**. — Židle: **sedīle** = sedátko, lavice. — Skříně: **scrīnium** (* *skrýnyjum*) = pouzdro, krabice, skříňka na knihy a papír. — Ocet: **acētum** (= ocet). — Míle (Meile): **mille passūs** = 1000 dvojkroků. — Láhev: **lagēna** (= láhev). — Kuchyně: **coquīna**; Küche.

Kolik latinských průpovědí, přísloví a hesel slyšíte v mluvě vzdělanců! Kolik latinských hesel jest mottem spisů a básní spisovatelů a básníků! Z nich podávám zde některé průpovědi atd.

Vita brevis, ars longa.

(* *Vita brevis, ars longa.*)

Život (jest) krátký, umění (jest) dlouhé. — (Z *Hippokratových* „Aforismů“, kolem r. 400 př. Kr.)

Sapienti sat (=satis est).
(* *Sapijentý sat.*)

Moudrému dostačí, (t. j. moudrému dostačí jen napovědět; jen hloupému jest třeba vše povědět a vyloužit zevrubně). (Chytrému napověz, hloupému dolož.) — (*Plautus.*)

Varietas delectat.
(* *Varijetás délektat.*)

Střídání těší (t. j. změna je vždy příjemná). — (*M. Tullius Cicero.*)

Non scholae, sed vitae discimus.
(* *Nón scholé, sed vité dyscimus.*)
[Seneka v »Listech« dí:
Non vitae, sed scholae
discimus.]

Nikoli pro školu, nýbrž pro život se učíme. — Tak se opravuje výrok Senekův, jenž v »Listech« vyčítavě volá: „Nikoli pro život, nýbrž pro školu se učíme.“

Vox populi, vox Dei.
(* *Vóx populí, vóx Dejí.*)

Hlas lidu, hlas boží. — (Nikdy není marná řeč, kterou povídá mnoho lidí; i ona jest jakýsi bůh.)
(*Hesiodos.*)

Errare humanum est.
(* *Erráre hómánnum est.*)

Chybovat i jest lidské (= v povaze člověka). — (*Sv. Jeronym.*)

Errando discimus.
(* *Errandó dyscimus.*)

Chybováním (= chybami) se učíme.

Audiatur et altera pars.
(* *Audyjatur et altera pars.*)

Budiž slyšena i druhá strana. — (Toto rčení vzniklo asi v 15. až 16. století po Kr. na základě Senekova výroku smyslem podobného.) (Při každé věci, při každém sporu buďte slyšeny obě strany.)

Quot homines, tot sententiae.
(* *Kvot homínés, tot sentencié.*)

Kolik lidí, tolik mínění. — (*Terentius.*)

(Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 4.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

VARIA. - ROZMANITOSTI.

Znaménko * (hvězdička) značí »Vyslovte!«

- Quot capita, tot sensus.**
(* *Kvot kapita, tot sénzús.*)
Kolik hlav, tolik smyslů.
- Quot capitum vivunt, totidem studiorum milia.**
(* *Kvot kapitum vívunt, totydem studyjórur mília.*)
Kolik (tisíc) hlav žije, tolik tisíc (je) zálib. — (*Q. Horatius Flaccus.*)
- Aurora Musis amica.**
(* *Auróra Múzís amíka.*)
Jitřenka (je) příznivá, nakloněna Musám. — (Ranní ptáče dál doskáče. Vstávej časné ráno, kdo studuješ, a puť se chutě do práce; práce ti půjde lehce.)
- Per aspera ad astra!**
(* *Per aspera ad astra!*)
Drsnou drahou k hvězdám! — (Jen tuhou prací dosáhneš úspěchu. Jen bojem dojdeš čestného vítězství.) (Obtížnou cestou ke vznešenému cíli.)
- Ne quid nimis!**
(* *Né kvíd nymis!*)
Nic příliš! — (Zachovej míru, umírněnost ve všech věcech! — (*Solon.*))
- In medio virtus!**
(* *In medyjó virtús.*)
V prostředku (stává, je) ctnost! — (Zlatá je střední cesta ve všech věcech; zachovej míru a rozvahu ve všech věcech.) — (Heslo pana *Viléma Lva z Říčan*, v 16. stol.)
- Vestigia me terrent.**
(* *Vestýgija mé terrent.*)
Stopy mě děsí. — (Slova lišky v bajce k nemocnému lvu, který zval lišku do své jeskyně, když liška viděla, že sice všechny stopy jiných návštěvníků vedou do lvího brlohu, ale žádná stopa že neukazuje na návrat.) — (*Q. Horatius Flaccus.*)

Latinsky $\frac{V\ 1000}{SLOVECH}$

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

10. HODINA.

Imperfektum. — Souminulý čas.

Který minulý děj vyznačuje imperfektum?

Jak se latinské imperfektum překládá do češtiny?

V předcházejících hodinách naučili jste se oznamovacímu způsobu (indikativu), rozkazovacímu způsobu (imperativu) a neurčitému způsobu (infinitivu) času **přítomného** rodu činného sloves první konjugace a oznamovacímu, rozkazovacímu a neurčitému způsobu **přítomného** času slovesa »sum, esse«.

Než se naučíte aktivnímu indikativu **imperfekta** (= oznamovacímu způsobu času souminulého rodu činného) sloves **p r v n í** konjugace a slovesa »esse«, zapamatujte si, jaký děj se vyznačuje latinským *imperfektem*.

Latinským imperfektem se vyznačuje minulý děj, který

se v minulosti vyvíjel a v ní $\left\{ \begin{array}{l} \text{trval} \\ \text{nebo} \\ \text{se opakoval.} \end{array} \right.$

Do češtiny se latinské imperfektum překládá **minulým** časem sloves **trvacích** nebo **opětovacích**. (Viz následující »Cvičení«!)

**Imperfektum
slovesa »esse«.**

**Imperfektum
sloves první
konjugace.**

Indikativ imperfekta slovesa »E S S E«.
(*Oznamovací způsob souminulého času.*)

	<i>Latinsky:</i>	<i>Česky:</i>	<i>Vyslovte:</i>
Singulár:	1. eram	byl, byla, bylo jsem	(* <i>eram</i>)
	2. erās	byl, byla, bylo jsi	(* <i>erās</i>)
	3. erat	byl, byla, bylo	(* <i>erat</i>)
Plurál:	1. erāmus	byli, byly, byla jsme	(* <i>erāmus</i>)
	2. erātis	byli, byly, byla jste	(* <i>erātys</i>)
	3. erant	byli, byly, byla	(* <i>erant</i>)

**Koncovky aktivního indikativu imperfekta sloves
P R V N Í konjugace, jež přistupují k základu.**

(Indicātivus imperfecti activi.)
(*Oznamovací způsob souminulého času činného rodu.*)

<i>Singulár:</i>		<i>Plurál:</i>
1. -ābam (* <i>ābam</i>)		1. -ābāmus (* <i>ābāmus</i>)
2. -ābās (* <i>ābās</i>)		2. -ābātis (* <i>ābātys</i>)
3. -ābat (* <i>ābat</i>)		3. -ābant (* <i>ābant</i>)

Aktivní indikativ imperfekta slovesa »L A U D Ā R E«.
(*Indicātivus imperfecti activi.* — *Oznamovací způsob souminulého času činného rodu.*)

(V z o r.)

<i>Singulár:</i>		
1. laud-ābam	(* <i>laudābam</i>)	chválil (-a, -o) jsem,
2. laud-ābās	(* <i>laudābās</i>)	chválil (-a, -o) jsi,
3. laud-ābat	(* <i>laudābat</i>)	chválil, chválila, chválilo;
<i>Plurál:</i>		
1. laud-ābāmus	(* <i>laudābāmus</i>)	chválili (-y, -a) jsme,
2. laud-ābātis	(* <i>laudābātys</i>)	chválili (-y, -a) jste,
3. laud-ābant	(* <i>laudābant</i>)	chválili, chválily, chválila.

V latině jest pro všechny tři rody (mužský, ženský a střední) společný tvar (jako v němčině a franštině); v češtině přičestí má jiný tvar pro mužský rod (»*chválil*«), jiný tvar pro ženský rod (»*chválila*«), jiný tvar pro střední rod (»*chválilo*«), jiný tvar pro singulár, jiný tvar pro plurál.

Slovní přízvuk ve všech osobách výše uvedeného vzoru je na druhé slabice od konce; v singuláru je na slabice »-*dā*-«, v první a druhé osobě plurálu přechází na slabiku »-*bā*-«, ve třetí osobě plurálu se vrací na slabiku »-*dā*-«.

Cvičení.

Amābam (* *amābam*), miloval (milovala, milovalo) jsem.

Advocābam (* *advokābam*), přivolával (-a, -o) jsem.

Aegrōtābam (* *égrótābam*), byl jsem nemocen, byla jsem nemocna, bylo jsem nemocno.

Ambulābam (* *ambulābam*), procházel (-a, -o) jsem se.

Apportābam (* *apportābam*), přinášel (-a, -o) jsem.

Appropinquābam (* *appropinkvābam*), blížil, přibližoval (-a, -o) jsem se.

Arābam (* *arābam*), oral (-a, -o) jsem.

Cantābam (* *kantābam*), zpíval (-a, -o) jsem.

Castigābam (* *kastýgābam*), káral (-a, -o) jsem.

Celebrābam (* *celebrābam*), velebil (-a, -o) jsem.

Clāmābam (* *klāmābam*), křičel (-a, -o) jsem.

Cōgitābam (* *kógitābam*), myslil, přemýšlel, zamýšlel (-a, -o) jsem.

Dēlectābam (* *délektābam*), bavil (-a, -o) jsem.

Disputābam (* *dysputābam*), rozprávěl (-a, -o) jsem.

Ēducābam (* *édukābam*), vychovával (-a, -o) jsem.

Imperābam (* *imperābam*), poroučel, rozkazoval, nařizoval (-a, -o) jsem.

Importābam (* *importābam*), přivážel, dovážel (-a, -o) jsem.

Incitābam (* *incitābam*), pobízel (-a, -o) jsem.

Interrogābam (* *interrogābam*), tázal (-a, -o) jsem se.

Intrābam (* *intrābam*), vstupoval, vcházel (-a, -o) jsem.

- Labōrābam** (* *labórābam*), pracoval (-a, -o) jsem.
Lacrimābam (* *lakrimābam*), plakal (-a, -o) jsem.
Mōnstrābam (* *mōnstrābam*), ukazoval (-a, -o) jsem.
Narrābam (* *narrābam*), vypravoval (-a, -o) jsem.
Obtemperābam (* *obtemperābam*), poslouchal (-a, -o) jsem; byl jsem poslušen, byla jsem poslušna, bylo jsem poslušno.
Ornābam (* *ornābam*), zdobil (-a, -o) jsem.
Parābam (* *parābam*), připravoval, strojil, zjednával (-a, -o) jsem.
Portābam (* *portābam*), nesl, přinášel (-a, -o) jsem.
Properābam (* *properābam*), spěchal, pospíchal (-a, -o) jsem.
Pugnābam (* *pugnābam*), bojoval (-a, -o) jsem.
Recitābam (* *recitābam*), předčítal (-a, -o) jsem.
Salūtābam (* *salūtābam*), zdravil, pozdravoval (-a, -o) jsem.
Servābam (* *servābam*), zachovával, chránil (-a, -o) jsem.
Stābam (* *stābam*), stál (-a, -o) jsem.
Spectābam (* *spektābam*), pozoroval (-a, -o) jsem; díval (-a, -o) jsem se.
Spērābam (* *spērābam*), doufal (-a, -o) jsem.

Č A S U J T E !

- Sg. 1. **amābam** (* *amābam*) = (*já*) jsem miloval (-a, -o)
 2. **amābās** (* *amābās*) = (*ty*) jsi miloval (-a, -o)
 3. **amābat** (* *amābat*) = (*on, ona, ona*) miloval (-a, -o)
 Pl. 1. **amābāmus** (* *amābāmus*) = (*my*) jsme milovali (-y, -a)
 2. **amābātis** (* *amābātis*) = (*vy*) jste milovali (-y, -a)
 3. **amābant** (* *amābant*) = (*oni, ony, ona*) milovali (-y, -a)

*

- Sg. 1. **ambulābam** (* *ambulābam*)
 = procházel (-a, -o) jsem se; (*já*)
 2. **ambulābās** (* *ambulābās*)
 = procházel (-a, -o) jsi se; (*ty*)

3. **ambulābat** (* *ambulābat*)
= procházel (-a, -o) se; (*on, ona, ono*)

Pl. 1. **ambulābāmus** (* *ambulābāmus*)
= procházeli (-y, -a) jsme se; (*my*)

2. **ambulābātis** (* *ambulābātis*)
= procházeli (-y, -a) jste se; (*vy*)

3. **ambulābant** (* *ambulābant*)
= procházeli (-y, -a) se; (*oni, ony, ona*)

CVIČENÍ VE VĚTÁCH.

Puer cantābat. (* *Puer kantābat.*) Hoch zpíval.

Puella cantābat. (* *Puella kantābat.*) Dívka zpívala.

Pueri cantābant. (* *Pueri kantābant.*) Hoši zpívali.

Puellae cantābant. (* *Puellé kantābant.*) Dívky zpívaly.

Ego (puer) cantābam.

(* *Ego puer kantābam.*) Já (hoch) jsem zpíval.

Ego (puella) cantābam.

(* *Ego puella kantābam.*) Já (dívka) jsem zpívala.

Nōs (pueri) cantābāmus.

(* *Nōs pueri kantābāmus.*) My (hoši) jsme zpívali.

Nōs (puellae) cantābāmus.

(* *Nōs puellé kantābāmus.*) My (dívky) jsme zpívaly.

Tū, puer, in silvā erās.

(* *Tū, puer, in silvā erās.*) Ty jsi byl, hochu, v lese.

Tū, puella, in silvā erās.

(* *Tū, puella, in silvā erās.*) Ty jsi byla, dívko, v lese.

Vōs, pueri, exspectābātis.

(* *Vōs, pueri, eksspektābātis.*) Vy, hoši, jste očekávali.

Vōs, puellae, exspectābātis.

(* *Vōs, puellé, eksspektābātis.*) Vy, dívky, jste očekávaly.

Vōs, amīci, in silvā erātis.

(* *Vōs amīci, in silvā erātis.*) Vy, přátelé, jste byli v lese.

Vōs, fēminae, in silvā erātis. (* *Vōs, fēminé, in silvā erātis.*) Vy, ženy, jste byly v lese.

Z latinské skladby.

1. Sicilie, Sardinie a Korsika jsou ostrovy.
Sicilia et Sardinia et Corsica insulae sunt.
Sicilia, Sardinia, Corsica insulae sunt.
(* Sicilija, Sardynyja, Korzika ínzulé sunt.)
2. Ženy, dívky a služky jsou v lese.
Fēminae et puellae et ancillae in silvā sunt.
Fēminae, puellae, ancillae in silvā sunt.
(* Féminé, puellé, ancillé in silvá sunt.)

Tři nebo více větných členů, které mají stejnou platnost (na př. »Sicilie, Sardinie a Korsika«, »ženy, dívky a služky«), řadí se v latině k sobě:

a) buď *nespojité*, t. j. vůbec beze spojky (na př. »Sicilia, Sardinia, Corsica«, »fēminae, puellae, ancillae«),

b) nebo *spojité*, t. j. spojka »et« se vloží mezi všechny členy (na př. »Sicilia et Sardinia et Corsica«, »fēminae et puellae et ancillae«).

V češtině se klade spojka »a« jen mezi poslední dva členy (na př. »muži, ženy, hoši a dívky«).

Bezspojkové spojení takovýchto větných členů slove **asyndeton**; to spojení, v němž se spojka »et« opakuje mezi všemi takovými větnými členy, slove **polysyndeton**.

*

Postavení vokativu (5. pádu) ve větě. Latiník rád klade vokativ za první nebo druhé (atd.) slovo věty nebo na konec věty.

24. úloha.

(Zkratka »Z.« značí »základ«.)

<i>anica, ae, f., (* amíka, amícé), přítelkyně</i>	<i>crēta, ae, f., (* kréta, krété), křída</i>
<i>discipula, ae, f., (* dyscipula, dyscipulé), žákyně, žačka</i>	<i>paeninsula, ae, f., (* péninsula, pénínzulé), poloostrov</i>

sella, ae, f., (* sella, sellé), židle, křeslo, stolice	intrō, ās, āre, 1., (Z. intr-), (* intrō, intrās, intrāre), vstoupiti, vejítí, vcházeti
tabula, ae, f., (* tabula, ta- bulé), prkno, deska; psací deska, tabulka; tabule	lacrimō, ās, āre, 1., (Z., lacrim-), (* lakrimó, la- krimās, lakrimāre), roniti slzy, plakati
Maria, ae, f., (* Marija, Ma- rijé), Marie	tum (* tum), (příslovce), tu, tehdy
aegrōtō, ās, āre, 1., (Z. aegrōt-), (* égrótó, égró- tās, égrótāre), churavěti, býti nemocen (nemocna, nemocno)	quod (* kvod), (spojka), protože, poněvadž, ježto

*

In scholā.

* *In scholā.*

Ve škole.

In scholā tabula et mēnsa sunt; etiam sellae in

* *In scholā tabula et mēnsa sunt; ecijam sellé in*

Ve škole tabule a stůl jsou; také židle ve

scholā sunt. In mēnsā crēta est. Magistra intrat.

* *scholā sunt. In mēnzá krēta est. Magistra intrat.*

škole jsou. Na stole křída jest. Učitelka vstupuje.

Nunc schola est. Discipulae ōrant et cantant.

* *Nunk schola est. Dyscipulé órant et kantant.*

Nyní škola jest. Žačky se modlí a zpívají.

Maria nōn cantat, sed lacrimat. Tum magistra

* *Marija nón kantat, sed lakrimat. Tum magistra*

Marie nezpívá, nýbrž pláče. Tu učitelka

interrogat: »Cūr lacrimās, Maria? Cūr nōn cantās?«

* *interrogat: »Kūr lakrimās, Marija? Kūr nón kantās?«*

se táže: »Proč pláčeš, Marie? Proč nezpíváš?«

Maria nōn cantat, quod aegrōtat. In scholā

* *Marija nón kantat, kvod égrótat. In scholā*

Marie nezpívá, protože jest nemocna. Ve škole

	amīca	amīcae	fābulam	narrat.	Magistra
*	<i>amīka</i>	<i>amīcé</i>	<i>fābulam</i>	<i>narrat.</i>	<i>Magistra</i>
	přítelkyně	přítelkyni	povídku	vypravuje.	Učitelka
	indūstriam	discipulārum	laudat.		
*	<i>indūstrijam</i>	<i>dyscipulārum</i>	<i>laudat.</i>		
	pilnost	žáček	chválí.		

*

O evropských zemích.

Dē Eurōpae terrīs.

Italie jest evropská země. Také Československo jest Italia Eurōpae terra est. Etiam Bohēmoslovēnia Eurōpae terra est. Italia a Československo jsou v Evropě. Itālia et Bohēmoslovēnia in Eurōpā sunt.

Italie jest poloostrov; Sicilie, Sardinie a Korsika Italia paeninsula est; Sicilia et Sardinia et Corsica jsou ostrovy. I v Itālii i na Siciliā jsou rolníci insulae sunt. Et in Itāliā et in Siciliā agricolae

a plavci.
et nautae sunt.

Druhá deklinace. — 3. část.

Podle vzoru »servus« skloňujte také všechna substantiva druhé deklinace, která jsou zakončena v nominativu singuláru (1. p. jedn. č.) v »-ius« (* *ijus*), na př.: **filius** (* *fīlijus*) = syn; **fluvius** (* *fluvijus*) = tok, řeka; **socius** (* *socijus*) = druh, společník; **legiōnārius** (* *legijónárijus*) = legionář, řadový voják; **genius** (* *genyjus*) = genius, strážný duch; a j.

Ve vokativu singuláru (5. p. jedn. č.) mají tato substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-ius«, koncovku »-e!«. Na př.: **socie!** (* *socije!*) = druhu! společníku!, **legiōnārie!** (* *legijónárije!*) = legionáři!, **genie!** (* *genyje!*) = strážný duchu!

Jen substantivum »**filius**« a vlastní jména, zakončená v nominativu singuláru v »-ius«, na př.: **Gāius** (* *Gájus*), **Horātius** (* *Horácijus*), **Valerius** (* *Valerijus*), **Vergilius** (* *Vergilijus*), **Tullius** (* *Tullijus*), **Mercurius** (* *Merkurijus*) a j., tvoří vokativ singuláru (5. p. jedn. č.) odchylně: mají totiž vokativ singuláru rovný jejich kmeni, zakončený v »-ī«. Na př.:

fili! (* *fíli!*) = synu! **Gāi!** (* *Gájí!*) = Gaje! **Horāti!** (* *Horátý!*) = Horatie! (* *Horácije!*); **Valerí!** (* *Valerí!*) = Valerie! (* *Valerije!*); **Vergilí!** (* *Vergilí!*) = Vergilie! (* *Vergilije!*); **Tullí!** (* *Tullí!*) = Tullie! (* *Tullije!*); **Mercurí!** (* *Merkurí!*) = Merkure! Merkurie! (* *Merkurije!*).

Skloňování: »filius = syn«.

Singulár.

N. filius	(* <i>filijus</i>)	syn
G. filiī	(* <i>filijī</i>)	syna
D. filiō	(* <i>filijó</i>)	synu, -ovi
Ak. filium	(* <i>filijum</i>)	syna
V. fili!	(* <i>fíli!</i>)	synu!
A. filiō	(* <i>filijó</i>)	synem

Plurál.

N. filiī	(* <i>filijī</i>)	synové
G. filiōrum	(* <i>filijórum</i>)	synů
D. filiīs	(* <i>filijís</i>)	synům
Ak. filiōs	(* <i>filijós</i>)	syny
V. filiī!	(* <i>filijī!</i>)	synové!
A. filiīs	(* <i>filijís</i>)	syny

Vyskytne-li se substantivum »**filius** = *syn*« ve spojení se substantivem »**filia** = *dcera*« v dativu nebo v ablativu plurálu, jest tvar dativu a ablativu plurálu (3. a 6. p. množ. č.) substantiva »**filia**« odchylný; místo »**filiīs**« odchylnou jest »**filiābus**«.

Synům a dcerám = **filiis filiabusque.**
(* *filijs filijabusque*)

Se syny a dcerami = **cum filiis filiabusque.**
(* *kum filijs filijabusque*)

Poznámka. Spojka »-que = a« se v latině zakládá za druhé slovo; na př.:

Syn a dcera = *filius et filia* = *filius filiaque.*

Bůh a bohyně = *deus et dea* = *deus deaque.*

Skloňování: »v i r = muž«.

S i n g u l á r.

N. vir	(* <i>vir</i>)	muž
G. virī	(* <i>virī</i>)	muže
D. virō	(* <i>virō</i>)	muži, -ovi
Ak. virum	(* <i>virum</i>)	muže
V. vir!	(* <i>vir!</i>)	muži!
A. virō	(* <i>virō</i>)	mužem

P l u r á l.

N. virī	(* <i>virī</i>)	muži, ové
G. virōrum	(* <i>virōrum</i>)	mužů
D. virīs	(* <i>virīs</i>)	mužům
Ak. virōs	(* <i>virōs</i>)	muže
V. virī!	(* <i>virī!</i>)	muži, -ové!
A. virīs	(* <i>virīs</i>)	muži

Skloňování: »d e u s = bůh«.

S i n g u l á r.

N. deus	(* <i>deus</i>)	bůh	(<i>kdo?</i>)
G. deī	(* <i>de[j]ī</i>)	boha	(<i>čí? koho?</i>)
D. deō	(* <i>deō</i>)	bohu, -ovi	(<i>komu?</i>)
Ak. deum	(* <i>deum</i>)	boha	(<i>koho?</i>)
V. deus!	(* <i>deus!</i>)	bože!	
A. deō	(* <i>deō</i>)	bohem	(<i>kým?</i>)

P l u r á l.

N. dīi, dī, (deī)	(* <i>dý</i>)	bozi, bohové
G. deōrum	(* <i>deōrum</i>)	bohů
D. dīis, dīs, (deīs)	(* <i>dýs</i>)	bohům
Ak. deōs	(* <i>deós</i>)	bohy
V. dīi, dī, (deī)!	(* <i>dý</i>)	bozi, bohové!
A. dīis, dīs, (deīs)	(* <i>dýs</i>)	bohy

Poznámky:

1. Ve vokativu singuláru (5. p. jedn. č.) jest odchylkou tvar totožný s nominativem singuláru: »**deus!** = bože!«

2. V genitivu plurálu (2. p. množ. č.) se někdy užívá druhého tvaru »**deūm**«, ale jen v určitém spojení, o čemž se stane zmínka později.

3. Vyskytne-li se substantivum »**deus** = *bůh*« ve spojení se substantivem »**dea** = *bohyně*« v dativu nebo v ablativu plurálu (3. nebo 6. p. množ. č.), jest tvar dativu a ablativu plurálu substantiva »**dea**« odchýlný; odchylkou jest »**deābus**«.

Bohům a bohyním = **dīis** (nebo **dīs**) **deābusque**.
 (* *dýs deābusque*)

S bohy a bohyněmi = **cum dīis** (nebo **dīs**) **deābusque**.
 (* *kum dýs deābusque*)

22. úloha. — Vypracování.

(Str. 95.)

O básnících. — Dē poētīs.

* *Dé poétýs.*

1. **Poētae fēminās et puellās fābulīs dēlectant.**
 * *Poété fēminās et puellās fābulīs délektant.*

2. **Poētārum fābulae bene ēducant.** 3. **Quis poētārum**
 * *Poētārum fābulé bene édukant. Kvis poētārum*

- fābulās nōn laudat? 4. Poētārum fābulās memōriāe
 * fābulās nōn laudat? Poētārum fābulās memoriē
 mandāte! 5. Poētae glōriam patriae et incolīs parant.
 * mandāte! Poētē glōrijam patriē et inkolīs parant.
 6. Poētae dē victōriīs nautārum narrant. (Poētae dē
 * Poētē dé viktórijs nautārum narrant. (Poētē dé
 nautārum victōriīs narrant.) 7. Poētae agricolās
 * nautārum viktórijs narrant.) Poētē agrikolās
 celebrant, nam agricolae terram arant.
 * celebrant, nam agrikolé terram arant.

11. HODINA.

Adjektiva (přídavná jména).

Adjektiva (přídavná jména) (* *adjektýva*) jsou:

a) **trojvýchodná**, t. j. taková, která mají pro každý mluvnický rod samostatný tvar, na př.:

m.	bonus	=	<i>dobrý</i> ,
f.	bona	=	<i>dobrá</i> ,
n.	bonum	=	<i>dobré</i> ;

b) **jednovýchodná**, t. j. taková, která mají pro všechny tři rody jeden společný tvar; (česká jednovýchodná přídavná jména: *jarní, pěší, zdejší, obecní a j.*);

c) **dvojvýchodná**, t. j. taková, která mají jeden společný tvar pro mužský a ženský rod, druhý samostatný tvar pro střední rod; přídavných jmen dvojvýchodných čeština nemá, ale latina je má.

Nejprve poznáte trojvýchodná přídavná jména zakončená v nominativu singuláru (1. pádě jedn. č.) v mužském rodě v »-us«, v ženském rodě v »-a«, ve středním rodě v »-um«.

První skupina adjektiv:

Trojvýchodná v „-us, -a, -um“.

K první a druhé deklinaci náležejí trojvýchodná přídavná jména zakončená v nominativu singuláru (1. p. jedn. č.)

v mužském rodě v »-us«,

v ženském rodě v »-a«,

ve středním rodě v »-um«.

Mužský rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv druhé deklinace »servus«.

Ženský rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv první deklinace »fēmina«.

Střední rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv druhé deklinace »verbum«.

Koncovky »-us, -a, -um« přistupují k základu přídavného jména.

25. úloha.

Napište si do sešitu tato trojvýchodná přídavná jména, zakončená v »-us, -a, -um«, a naučte se jim (jejich českému významu)!

alb-us, alb-a, alb-um
(* *albus, alba, album*)

} = bíl-ý, bíl-á, bíl-é

alt-us, alt-a, alt-um
(* *altus, alta, altum*)

} = { vysok-ý, -á, -é
hlubok-ý, -á, -é

avār-us, avār-a, avār-um
(* *avārus, avāra, avārum*)

} = { lakom-ý, -á, -é
skoup-ý, -á, -é

bōn-us, bōn-a, bōn-um (* <i>bonus, bona, bonum</i>)	} =	dobr-ý, -á, -é
cār-us, cār-a, cār-um (* <i>kārus, kára, kárum</i>)	} =	{ mil-ý, -á, -é drah-ý, -á, -é
cert-us, cert-a, cert-um (* <i>certus, certa, certum</i>)	} =	{ jist-ý, -á, -é určit-ý, -á, -é
clār-us, clār-a, clār-um (* <i>klārus, klára, klárum</i>)	} =	{ jasn-ý, -á, -é slavn-ý, -á, -é
dūr-us, dūr-a, dūr-um (* <i>dūrus, dūra, dūrum</i>)	} =	{ tvrd-ý, -á, -é tuh-ý, -á, -é trudn-ý, -á, -é
grāt-us, grāt-a, grāt-um (* <i>grātus, grāta, grátum</i>)	} =	{ mil-ý, -á, -é vítan-ý, -á, -é vděčn-ý, -á, -é
hūmān-us, hūmān-a, hūmān-um (* <i>hūmānus, hūmāna, hūmānum</i>)	} =	lidsk-ý, -á, -é
iūst-us, iūst-a, iūst-um (* <i>jūstus, jūsta, jūstum</i>)	} =	spravedliv-ý, -á, -é
laet-us, laet-a, laet-um (* <i>lētus, léta, létum</i>)	} =	{ vesel-ý, -á, -é radostn-ý, -á, -é
Graec-us, Graec-a, Graec-um (* <i>Grékus, Gréka, Grékum</i>)	} =	řeck-ý, -á, -é
Rōmān-us, Rōmān-a, Rōmān-um (* <i>Rómānus, Rómāna, Rómānum</i>)	} =	římsk-ý, -á, -é

Uvedená trojvýchodná přídavná jména jsem vám podal v nezkráceném tvaru mužském, ženském a středním, při čemž jsem v každém tvaru oddělil koncovku.

Tato trojvýchodná přídavná jména si však budete zapisovati do svých sešitů jiným způsobem, a to:

a) napíšete si celý tvar mužského, nominativu singuláru (1. p. jedn. č.),

b) vedle něho pak si napíšete jen koncovku ženského a středního nominativu singuláru (1. p. jedn. č.),

c) konečně si napíšete český význam latinského adjektiva; v češtině v tom případě se obvykle píše jen mužský nominativ singuláru adjektiva (1. p. jedn. č.).

Čtouce napsané latinské tvary, vyslovujte je tak, jako by byl napsán celý tvar mužského i ženského i středního nominativu singuláru (1. p. jedn. č.).

Takovým způsobem bývají trojvýchodná adjektiva uvedena i v tištěných latinsko-českých slovnících. Lexikografové (= skladatelé slovníků) píší (a tisknou) také jen český mužský nominativ singuláru adjektiva, vynechávající český ženský a střední nominativ singuláru (1. p. jedn. č.) adjektiva, neboť předpokládají, že každý, kdo používá latinsko-českého slovníku, jest do té míry mocen českého jazyka, že si snadno utvoří ženský a střední rad adjektiva.

Píše se ! Tiskne se!
albus, a, um, bílý
bonus, a, um, dobrý
Graecus, a, um, řecký;
 atd.

Čte se! Vyslovuje se!
albus, alba, album,
 bílý, bílá, bílé
bonus, bona, bonum,
 dobrý, dobrá, dobré
Græcus, Græka, Græcum,
 řecký, řecká, řecké;
 atd.

V latinsko-českých slovnících bývají tato trojvýchodná adjektiva uváděna také tím způsobem, že tu jest uveden pouze mužský latinský nominativ singuláru (1. p. jedn. č.), vedle něho jest napsána číslice »3.« znamenající, že adjektivum jest trojvýchodné, a konečně český mužský nominativ singuláru adjektiva. V tom případě lexikograf předpokládá, že každý, kdo používá latinsko-českého slovníku, znaje latinský mužský nominativ singuláru (1. p. jedn. č.) adjektiva, umí utvořiti i ženský i střední latinský nominativ singuláru adjektiva.

Tiskne se!
albus 3., bílý
bonus 3., dobrý
 atd.

Čte se! Vyslovuje se!
albus, alba, album, bílý, bílá, bílé
bonus, bona, bonum, dobrý, dobrá, dobré
 atd.

Skloňování trojvýchodných adjektiv v „-us, -a, -um“.

Již výše bylo řečeno, že:

a) mužský rod trojvýchodných přídavných jmen, zakončených v nominativu singuláru (1. p. jedn. č.) maskulina v »-us«, se skloňuje podle vzoru »servus« (2. deklinace) (viz str. 82),

b) ženský rod trojvýchodných přídavných jmen, zakončených v nominativu singuláru feminina v »-a«, se skloňuje podle vzoru »fēmina« (1. deklinace) (viz str. 38),

c) střední rod trojvýchodných přídavných jmen, zakončených v nominativu singuláru neutra v »-um«, se skloňuje podle vzoru »verbum« (2. deklinace) (viz str. 83).

Příklady skloňování, na nichž pozorujte koncovky přídavného jména v singuláru i plurálu všech tří rodů (proto ve všech pádech jsou koncovky odděleny), buďtež:

bonus dominus	=	dobrý pán,
bona fēmina	=	dobrá žena,
bonum verbum	=	dobré slovo.

Mužský rod. (Maskulinum.) — Singulár.

N.	bõn-us	<i>domin-us</i>	<i>quis?</i>	dobrý	pán
G.	bõn-ī	<i>domin-ī</i>	<i>cuius?</i>	dobrého	pána
D.	bõn-õ	<i>domin-õ</i>	<i>cui?</i>	dobrému	pánu, -ovi
Ak.	bõn-um	<i>domin-um</i>	<i>quem?</i>	dobrého	pána
V.	bõn-e	<i>domin-e!</i>	—	dobrý	pane!
A.	bõn-õ	<i>domin-õ</i>	<i>quõ?</i>	dobrým	pánem

Mužský rod. — Plurál.

N.	bõn-ī	<i>domin-ī</i>	<i>quis?</i>	dobří	páni, -ové
G.	bõn-õrum	<i>domin-õrum</i>	<i>cuius?</i>	dobrých	pánů
D.	bõn-īs	<i>domin-īs</i>	<i>cui?</i>	dobrým	pánům
Ak.	bõn-õs	<i>domin-õs</i>	<i>quem?</i>	dobré	pány
V.	bõn-ī	<i>domin-ī!</i>	—	dobří	páni, -ové!
A.	bõn-īs	<i>domin-īs</i>	<i>quõ?</i>	dobřími	pány

Poznámka: Slovní přízvuk ve všech pádech přídavného jména »bonus« kromě genitivu plurálu (2. p. množ. č.) jest na krátké kmenové slabice »bo-«, v genitivu plurálu jest na dlouhé slabice »-nõ-«.

Ženský rod. (Femininum.) — Singulár.

N.	bõn-ā	<i>fēmin-ā</i>	<i>quis?</i>	dobrá	žena
G.	bõn-ae	<i>fēmin-ae</i>	<i>cuius?</i>	dobré	ženy
D.	bõn-ae	<i>fēmin-ae</i>	<i>cui?</i>	dobré	ženě
Ak.	bõn-ām	<i>fēmin-ām</i>	<i>quem?</i>	dobrou	ženu
V.	bõn-ā	<i>fēmin-ā!</i>	—	dobrá	ženo!
A.	bõn-ā	<i>fēmin-ā</i>	<i>quõ?</i>	dobrou	ženou

Ženský rod. — Plurál.

N.	bŏn-ae	<i>fēmin-ae</i>	<i>quis?</i>	dobré	ženy
G.	bŏn-ārum	<i>fēmin-ārum</i>	<i>cuius?</i>	dobrých	žen
D.	bŏn-īs	<i>fēmin-īs</i>	<i>cui?</i>	dobrým	ženám
Ak.	bŏn-ās	<i>fēmin-ās</i>	<i>quem?</i>	dobré	ženy
V.	bŏn-ae	<i>fēmin-ae!</i>	—	dobré	ženy!
A.	bŏn-īs	<i>fēmin-īs</i>	<i>quō?</i>	dobrými	ženami

Poznámka. Slovní přízvuk ve všech pádech přídavného jména »bona« kromě genitivu plurálu (2. p. množ. č.) jest na krátké kmenové slabice »bo-«, v genitivu plurálu jest na dlouhé slabice »-nā-«.

Střední rod. (Neutrum.) — Singulár.

N.	bŏn-um	<i>verb-um</i>	<i>quid?</i>	dobré	slovo
G.	bŏn-ī	<i>verb-ī</i>	<i>cuius rei?</i>	dobrého	slova
D.	bŏn-ō	<i>verb-ō</i>	<i>cui rei?</i>	dobrému	slovu
Ak.	bŏn-um	<i>verb-um</i>	<i>quid?</i>	dobré	slovo
V.	bŏn-um	<i>verb-um!</i>	—	dobré	slovo!
A.	bŏn-ō	<i>verb-ō</i>	<i>quā rē?</i>	dobrým	slovem

Střední rod. — Plurál.

N.	bŏn-a	<i>verb-a</i>	<i>quid?</i>	dobrá	slova
G.	bŏn-ōrum	<i>verb-ōrum</i>	<i>cuius rei?</i>	dobrých	slov
D.	bŏn-īs	<i>verb-īs</i>	<i>cui rei?</i>	dobrým	slovům
Ak.	bŏn-a	<i>verb-a</i>	<i>quid?</i>	dobrá	slova
V.	bŏn-a	<i>verb-a!</i>	—	dobrá	slova!
A.	bŏn-īs	<i>verb-īs</i>	<i>quā rē?</i>	dobrými	slovy

Poznámka. Slovní přízvuk ve všech pádech přídavného jména »bonum« kromě genitivu plurálu (2. p. množ. č.) jest na krátké kmenové slabice »bo-«, v genitivu plurálu jest na dlouhé slabice »-nō-«.

C V I Č E N Í.

Singulár.

N.	<i>iūstus puer (vir)</i>	}	(<i>quis?</i>)	spravedlivý
	(* <i>iūstus puer, vir</i>)			

G. <i>iūstī puerī (virī)</i> } (* <i>jūstý puerí, virí</i>) }	(<i>cuius?</i>)	spravedlivého hocha (muže)
D. <i>iūstō puerō (virō)</i> } (* <i>jūstó pueró, viró</i>) }	(<i>cui?</i>)	spravedlivému hochovi (muži)
Ak. <i>iūstum puerum (virum)</i> } (* <i>jūstum puerum, virum</i>) }	(<i>quem?</i>)	spravedlivého hocha (muže)
V. <i>iūste puer (vir)!</i> } (* <i>jūste puer, vir!</i>) }	—	spravedlivý hochu (muži)!
A. <i>iūstō puerō (virō)</i> } (* <i>jūstó pueró, viró</i>) }	(<i>quō?</i>)	spravedlivým hochem (mužem)

Plurál.

N. <i>iūstī puerī (virī)</i> } (* <i>jūstý puerí, virí</i>) }	(<i>quis?</i>)	spravedliví hoši (mužové)
G. <i>iūstōrum puerōrum (virōrum)</i> } (* <i>jūstōrum puerórum, virórum</i>) }	(<i>cuius?</i>)	spravedlivých hochů (mužů)
D. <i>iūstīs puerīs (virīs)</i> } (* <i>jūstýs puerís, virís</i>) }	(<i>cui?</i>)	spravedlivým hochům (mužům)
Ak. <i>jūstōs puerós (virós)</i> } (* <i>jūstós puerós, virós</i>) }	(<i>quem?</i>)	spravedlivé hochy (muže)
V. <i>iūstī puerī (virī)!</i> } (* <i>jūstý puerí, virí</i>) }	—	spravedliví hoši (mužové)!
A. <i>iūstīs puerīs (virīs)</i> } (* <i>jūstýs puerís, virís</i>) }	(<i>quō?</i>)	spravedlivými hochy (muži)

**Přídavná jména
přivlastkem a doplňkem.**

Dobrý pán	=	<i>bonus dominus; dominus bonus.</i>
Dobrá učitelka	=	<i>bona magistra; magistra bona.</i>
Dobré slovo	=	<i>bonum verbum; verbum bonum.</i>
Dobří páni	=	<i>bonī dominī; dominī bonī.</i>
Dobré učitelky	=	<i>bonae magistrae; magistrae bonae.</i>
Dobrá slova	=	<i>bona verba; verba bona.</i>

Učitel chválí vděčného hochu.

*Magister grātum puerum
puerum grātum laudat.*

Učitelka chválí vděčnou dívku.

*Magistra grātam puellam
puellam grātam laudat.*

Učitelé chválí vděčné hochy.

*Magistrī grātōs puerōs
puerōs grātōs laudant.*

Učitelky chválí vděčné dívky.

*Magistrae grātās puellās
puellās grātās laudant.*

V uvedených příkladech přídavné jméno jest **přívlastkem**. Pozorujte na těchto příkladech, že se přívlastkové přídavné jméno shoduje s podstatným jménem, k němuž náleží, v rodě, čísle a pádě.

Přívlastkové přídavné jméno má v latině své místo *před* podstatným jménem, k němuž náleží; ale vlivem větého přízvuku, někdy pro větší zřetelnost, někdy pro libozvuk přívlastkové přídavné jméno v latině své místo mění a klade se *za* podstatné jméno, k němuž náleží. (Pozorujte výše uvedené příklady!)

Pán jest dobrý = *dominus est bonus; dominus bonus est.*

Učitelka jest dobrá = *magistra est bona; magistra bona est.*

Slovo jest dobré = *verbum est bonum; verbum bonum est.*

Páni jsou dobří = *dominī sunt bonī; dominī bonī sunt.*

Učitelky jsou dobré = *magistrae sunt bonae; magistrae bonae sunt.*

Slova jsou dobrá = *verba sunt bona; verba bona sunt.*

V uvedených příkladech přídavné jméno jest **doplňkem**. Pozorujte na těchto příkladech, že se doplňkové přídavné jméno shoduje s podstatným jménem, k němuž náleží, v rodě, čísle a pádě.

Při překladu přívlastkového a doplňkového přídavného jména z češtiny do latiny určete si rod, číslo a pád *latinského* podstatného jména — zejména však dejte pozor na rod *latinského* podstatného jména, k němuž přídavné jméno náleží, — a potom teprve utvořte příslušný latinský tvar přídavného jména!

Dobré přátelství (neutr.)	{	<i>bona amicitia</i> (femin.)
	{	<i>amicitia bona</i> (femin.)
Veliká zahrada (femin.)	{	<i>magnus hortus</i> (mascul.)
	{	<i>hortus magnus</i> (mascul.)
Veliký dvorec (mascul.)	{	<i>magna villa</i> (femin.)
	{	<i>villa magna</i> (femin.)
Veliká válka (femin.)	{	<i>magnum bellum</i> (neutr.)
	{	<i>bellum magnum</i> (neutr.)
Veliké pole (neutr.)	{	<i>magnus ager</i> (mascul.)
	{	<i>ager magnus</i> (mascul.)
Veliké bohatství (n. sing.)	{	<i>magnae divitiae</i> (fem. plur.)
	{	<i>divitiae magnae</i> (fem. plur.)

Předložky „*ā*, *ab*; *ad*“.

4. Předložka »*ā*, *ab* = *od* (někoho, něčeho)«.

Latinská předložka »*ā* = *od* (někoho, něčeho)« se pojí s ablativem (6. pádem) a klade se před slovy, jež se počínají souhláskou (mimo *h*—).

Latinská předložka »*ab* = *od* (někoho, něčeho)« se pojí s ablativem (6. pádem) a klade se před slovy, jež se počínají samohláskou (dvouhláskou) nebo souhláskou »*h*—«.

Česká předložka »*od*« se pojí s genitivem (2. pádem).

Bud'te pozorni při překladu českého předložkového výrazu s předložkou »*od*« do latiny! Nedejte se svést českým genitivem (2. pádem) u předložky »*od*« k použití genitivu (2. pádu) také v latině! V latině předložku »*ā*, *ab*« vždy spojujte pouze s ablativem (6. pádem)!

Příklady:

- ā dominō* (* *á dominó*) = od pána;
ā dominis (* *á dominýs*) = od pánů;
ā dominā (* *á dominá*) = od paní (*sing.*);
ā dominis (* *á dominýs*) = od paní (*plur.*);
ā poētā (* *á poétá*) = od básníka;
ā poētis (* *á poétýs*) = od básníků;

ab amicō (* *ab amíkó*) = od přítele;
ab agricolā (* *ab agríkolá*) = od rolníka;
ab agricolis (* *ab agríkolís*) = od rolníků;
ā fēminā (*á fēminá*) = od ženy;
ā fēminis (* *á fēminýs*) = od žen;
ab aviā (* *ab avijá*) = od babičky;
ab avō (* *ab avó*) = od děda.

5. Předložka »**ad** = **k, ke, ku** (někomu, něčemu)«.

Latinská předložka »**ad**« se pojí s **a k u s a t i v e m** (4. pádem).

Buďte pozorní při překladu českého předložkového výrazu s předložkou »**k, ke, ku**« do latiny! Nedejte se svéstí českým **d a t i v e m** (3. pádem) u předložky »**k, ke, ku**« k použití dativu (3. pádu) i v latině! V latině předložku »**ad**« vždy spojujte s **a k u s a t i v e m** (4. pádem)!

Příklady:

Ad amicū (* *ad amíkum*) = k příteli.
Ad amicōs (* *ad amíkós*) = k přátelům.
Ad avū (* *ad avum*) = k dědovi.
Ad avōs (* *ad avós*) = k dědům.
Ad dominū (* *ad dominum*) = k pánovi.
Ad dominōs (* *ad dominós*) = k pánům.
Ad fēminam (* *ad fēminam*) = k ženě.
Ad fēminās (* *ad fēminás*) = k ženám.
Ad agricolam (* *ad agríkolam*) = k rolníkovi.
Ad agricolās (* *ad agríkolás*) = k rolníkům.
Ad poētam (* *ad poētam*) = k básníkovi.
Ad poētās (* *ad poētás*) = k básníkům.

Předložkové pády. — Cvičení.

Dē bonō dominō = o dobrém pánovi.
Cum bonō dominō = s dobrým pánem.
Ā bonō dominō = od dobrého pána.
Ad bonū dominū = k dobrému pánovi.
Dē bonīs dominīs = o dobrých pánech.
Cum bonīs dominīs = s dobrými pány.

Ā bonīs dominīs = od dobrých pánů.

Ad bonōs dominōs = k dobrým pánům.

Dē bonā magistrā = o dobré učitelce.

Cum bonā magistrā = s dobrou učitelkou.

Ā bonā magistrā = od dobré učitelky.

Ad bonam magistram = k dobré učitelce.

Dē bonīs magistrīs = { o dobrých učitelích.
o dobrých učitelkách.

Cum bonīs magistrīs = { s dobrými učiteli.
s dobrými učitelkami.

Ā bonīs magistrīs = { od dobrých učitelů.
od dobrých učitelek.

Ad bonōs magistrōs = k dobrým učitelům.

Ad bonās magistrās = k dobrým učitelkám.

Druhá deklinace. — 4. část.

Vlastní jména v „-ius“.

Již výše (str. 105.) jsem uvedl některá vlastní jména zakončená v »-ius«, na př.: *Gāius, Horātius, Valerius, Vergilius, Tullius, Mercurius*.

Také o vokativu singuláru (5. p. jedn. č.) těchto jmen jsem se zmínil. Zmíním se ještě o genitivu singuláru (2. p. jedn. č.) těchto vlastních jmen.

V genitivu singuláru mají tato vlastní jména, zakončená v »-ius«, někdy stažený tvar (»-iī«, se stáhne v »-ī«), při čemž slovní přízvuk zůstává ve staženém tvaru na té slabice, na které byl ve tvaru nestaženém.

Nom. Valerius, Vergilius, (Valerijus, Vergilijus).*

Gen. { Valerīi, Vergilīi, (Valerijī, Vergilijī),
nebo
Valerī, Vergilī, (* Valerī, Vergilī).*

Vok. Valerī, Vergilī, (Valerī, Vergilī).*

(Nom.) Gāius Sallustius Crispus.

(Gājus Sallustyjus Krīspus):*

(Gen.) Zahrady Gaja Sallustia Krispa.

Horti Gaii Sallustii Crispi.

(* **Hortý Gájí Sallustý Krispí.**)

Kniha Valeriova.

Liber Valerii (nebo) Valeri.

(* **Liber Valerijí (nebo) Valerí.**)

Básně básníka Vergilia.

Carmina Vergilii (nebo) Vergili poetae.

(* **Karmina Vergilijí (nebo) Vergilí poété.**)

Mám, míti.

České sloveso »mám, míti« se v latině vyjádří několika-kerým způsobem.

Jde-li o majetek a majetníka, Latiník r á d české sloveso »míti« vyjadřuje slovesem »esse = býti«, u něhož majetek jest v nominativu (1. pádě), majetník v dativu (3. pádě).

Já mám něco = něco jest mně.

Chcete-li přeložiti českou větu, v níž jest sloveso »mám, míti«, do latiny pomocí slovesa »sum, esse = jsem, býti«, upravte si dříve českou větu pro překlad a teprve potom ji přeložte! *Příklady:*

Žena má růže a fialky.
Majetník. Singulár. Majetek.

Upravte!

Ženě jsou růže a fialky.
Dativ. Plurál. Nominativ.

Fēminae sunt rosae et violae
(* **Fēminé sunt rozé et vijolé.**)
Dativ Plurál. Nominativ
singuláru. plurálu.

Pán má zahradu. } **Dominō est hortus.**
(* **Pánovi jest zahrada.**) } (* **Dominó est hortus.**)

Pán má zahrady. (<i>Pánovi jsou zahrady.</i>)	} (Dominō sunt hortī. (* Dominó sunt hortý.)
Páni mají zahradu. (<i>Pánům jest zahrada.</i>)	} (Hortus est dominīs. (* Hortus est dominýs.)
Páni mají zahrady. (<i>Pánům jsou zahrady.</i>)	} (Hortī sunt dominīs. (* Hortý sunt dominýs.)
Římané vždy měli otroky. (<i>Římanům otroci vždy byli.</i>)	} (Rōmānis servi semper erant. (* Rómánýs servi semper erant.)
Rolníci měli koně. (<i>Rolníkům koně byli.</i>)	} (Agricolīs equī erant. (* Agricolís ekví erant.)

26. úloha.

(Zkratka »Z.« značí »základ«.)

ambulō, ās, āre, 1., (Z. ambul-), (* ambuló, ambulás, ambuláre), procházeti se	herba, ae, f., (Z. herb-), (* herba, herbé), bylina, rostlina
avia, aviae, f., (* avija, avijé), babička	latebra, ae, f., (Z. latebr-), (* latebra, latebré), úkryt, skrýše, doupě
cōpia, cōpiae, f., (Z. cōpi-), (* kópija, kópijé), zásoba, hojnost,	porta, ae, f., (Z. port-), (* porta, porté), brána
fera, ae, f., (Z. fer-), (* fera, feré), divoké zvíře, šelma	sē (* sé), (akus. zvratného zájmena, na otázku: koho?) se, sebe

Dē puellis.

(* **Dé puellís.**)

O dívkách.

Puellae in viīs ambulant. Puellae corōnis sē
 * **Puellé in vijís ambulant. Puellé korónýs sé**
 Dívky na cestách se procházejí. Dívky věnci se(be)

ornant. **Fēminae mēnsam rosis, puellae portam corōnīs**
* ornant. **Fēminē mēnzam rozis, puellē portam korónýs**
zdobí. Ženy stůl růžemi, dívky bránu věnci

ornant. **Cūr clāmātis, puellae? Magistrae laudant**
* ornant. **Kūr klámátys, puellé? Magistré laudant**
zdobí. Proč křičíte, dívky? Učitelky chválí

puellās, quod patriam amant.
* **puellās, kvod patriam amant.**
dívky, protože vlast milují.

O lese. (I.)

Dě silvā (I.)

V lese je hojnost bylin (rostlin); les bývá (= jest) skřýsí divokých zvířat.

Dívky milují les a často spěchají do lesa.

Les těší dívky stínem.

Ženy a dívky často pracují v lese.

Dívky jsou v lese a zpívají.

Ženy a dívky, proč milujete les a byliny?

Spěchejte do lesa, ženy a dívky!

In silvā herbārum cōpia (cōpia herbārum) est; silva latebra ferārum (ferārum latebra) est.

Puellae silvam amant et in silvam saepe properant.

Silva puellās umbrā dēlectat.

Fēminae et puellae saepe in silvā labōrant.

Puellae in silvā sunt et cantant.

Cūr silvam et herbās, fēminae et puellae, amātis?

In silvam properāte, fēminae et puellae!

27. úloha.

Časujte aktivní indikativ imperfekta (oznamovací způsob času souminulého rodu činného) těchto sloves latinsky a česky:

a) **vocāre**: — **vocābam**, volal (-a, -o) jsem, atd.;

b) **narrāre**: — **narrābam**, vypravoval (-a, -o) jsem, atd.;

c) **ēducāre**: — **ēducābam**, vychovával (-a, -o) jsem, atd.

12. HODINA.

28. úloha.

(Zkratka »Z.« značí »základ«.)

corōnō, ās, āre, 1., (Z. **co-rōn-**), (* *korónó, koróná-re*), věnciti, zdobiti věnci
cūrō, ās, āre, 1., (Z. **cūr-**), (* *kūró, kūrāre*), starati se, pečovatí, ošetřovatí, opatrovatí
excitō, ās, āre, 1., (Z. **excit-**), (* *ekscitó, ekscitāre*), povzbuzovatí, povzbuditi, podněcovatí; rozohniti, vzpružiti; popuditi; (*o ohni:*) rozdělati, zanítiti, založiti; (*o válce:*) roz-nítiti

levō, ās, āre, 1., (Z. **lev-**), (* *levó, levāre*), ulehčovati, nadlehčovati; zdvihati
renovō, ās, āre, 1., (Z. **re-nov-**), (* *renovó, reno-vāre*), obnoviti, občerstviti, osvěžiti
servō, ās, āre 1., (Z. **serv-**), (* *servó, servāre*), zachovávatí; chrániti, zachrániti
visitō, ās, āre, 1., (Z. **visit-**), (* *vizitó, vizitāre*), navštěvovatí

29. úloha.

benevolentia, ae, f., (Z. **be-nevolenti-**), (* *benevolenci-ja, benevolencijé*), laskavost, náklonnost, přízeň, obliba
cūra, ae, f., (Z. **cūr-**), (* *kūra, kuré*), starost, péče
familia, ae, f., (Z. **famili-**) (* *familija, familijé*), domácnost, rodina
fenestra, ae, f., (Z. **fenestr-**) (* *fenestra, fenestré*) okno; střílna, otvor

flamma, ae, f., (Z. **flamm-**) (* *flamma, flammé*), plamen; oheň
fortūna, ae, f., (Z. **fortūn-**), (* *fortūna, fortūné*), osud, náhoda; šťastný, osud, štěstí
lūcerna, ae, f., (Z. **lūcern-**), (* *lūcerna, lūcerné*), svítilna
filius, filiū, m., (Z. **fili-**), (* *filius, filijí*) syn

assiduē, (* *assiduē*), (*pří-*
slovice), ustavičně, stále,
neustále, vytrvale
praecipuē, (* *précipué*),
(*přísl.*), obzvláště, přede-
vším, zejména

rārō, (* *ráró*), zřídka, málo-
kdy
cum diligentiā, (* *kum dýli-*
gencijá), s pečlivostí, peč-
livě, dbale, svědomitě

30. úloha.

Správně přečtěte a přeložte do češtiny!

Dē herbīs.

1. *Puellae herbās amant; fēminae herbās plantant.*
2. *Fēminae puellās rosīs et violīs saepe ornant.*
3. *Etiā avia rosās amat.*
4. *Rosa herbārum rēginā (1. pád) est.*
5. *Rosa in silvīs nōn est; silvārum herba nōn est.*
6. *Rosīs portās ornāmus.*
7. *Eurōpae herbae in Asiā semper nōn sunt.*

Fráze.

(řčení)

agrī (1. p. mn. č.) **sunt dominō** (3. p. jedn. č.), (pole jsou pánovi ==) pán má pole
āgnū cūrāre, ošetřovati, opatrovati beránka
equū cūrāre, ošetřovati, opatrovati koně; starati se, pečovatí o koně
villam cūrāre, opatrovati dvorec, statek; starati se, pečovatí o dvorec, o statek
morbū cūrāre, léčiti nemoc
āgnū ā lupō servāre, chrániti, zachraňovati beránka před vlkem
dominō (3. p. jedn. č.) **obtemperāre**, poslouchati, býti poslušen pána

Poznámka 1. Předmět (osoba, které jest někdo poslušen, kterou někdo poslouchá) při slovese »**obtemperāre**« v latině jest v dativu (3. pádě), v češtině při výrazu »**býti**

poslušen« v genitivu (2. *pádě*), při slovese »**poslouchati**« v akusativu (4. *pádě*). *poslušně se bori s dádív*

Poznámka 2. Předmět, t. j. osoba nebo věc, o kterou někdo pečuje, o kterou se někdo stará, kterou někdo opatruje, ošetřuje, při slovese »**cūrāre**« v latině jest v akusativu (4. *pádě*), v češtině jednak v akusativu (»**opatrovati, ošetřovati** někoho, něco«); jednak v *pádě předložkovém* (»**starati se, pečovati** o někoho, o něco«).

Povšimněte si frázi!

31. úloha.

antiquus, antiqua, antiquum, (Z. **antiqu-**), (* **antýkvus, antýkva, antýkvum**), starodávný, starobylý; starý; starověký

bellicōsus, a, um, (Z. **bellicōs-**), (* **bellikózus, bellikóza, bellikózum**), bojovný, bojechtivý

doctus, a, um, (Z. **doct-**), (* **doktus, dokta, doktum**), učený, vzdělaný

fidus, a, um, (Z. **fid-**), (* **fíduš, fída, fídum**), věrný, spolehlivý

iūcundus, a, um, (Z. **iūcund-**), (* **júkundus, júkunda, júkundum**), příjemný, lahodný, půvabný

labōriōsus, a, um, (Z. **labōriōs-**), (* **labórijózus, labórijóza, labórijózum**), pracovitý

lātus, a, um, (Z. **lāt-**), (* **látuš, láta, látum**), široký, širý, širošířý, rozsáhlý

longus, a, um, (Z. **long-**), (* **longuš, longa, longum**), dlouhý

magnus, a, um, (Z. **magn-**), (* **magnuš, magna, magnum**), veliký; veliký (= *silný, prudký; důležitý, vážný, významný; vznešený, vysoce postavený; velebný; mocný*)

malus, a, um, (Z. **mal-**), (* **maluš, mala, malum**), špatný, zlý

multus, a, um, (Z. **mult-**), (* **multuš, multa, multum**), mnohý, četný

nōtus, *a, um*, (Z. nōt-), (* nōtus, nōta, nōtum), známý
 parvus, *a, um*, (Z. parv-), (* parvus, parva, parvum),
 malý, skrovný, nepatrný
 perītus, *a, um*, (Z. perīt-), (* perītus, perīta, perītum),
 zkušený, znalý, zběhlý
 sevērus, *a, um*, (Z. sevēr-), (* sevērus, sevēra, sevērum),
 přísný, krutý
 vērus, *a, um*, (Z. vēr-), (* vērus, véra, vérum), pravý,
 pravdivý

Dē dominis et servis.

(* Dé dominýs et servís.)

O pánech a otrocích (= služebnících).

Dominus servō fidō epistulam longam dictat.
 * Dominus servó fidó epistulam longam dyktat.
Pán otrokovi věrnému dopis dlouhý diktuje.

Servus dominō medicī epistulam portat.
 * Servus dominó medyci epistulam portat.
Otrok pánovi (lékaře =) lékařův dopis přináší.

Medicus dominum in villā saepe visitat. Servus
 * Medykus dominum in villá sépe vizitat. Servus
Lékař pána ve dvorci často navštěvuje. Otrok

saepe dominī medicus (1. pád) et
 * sépe dominý medykus et
často (pána =) pánovým lékařem (7. pád) a

magister filiōrum dominī erat.
 * magister filijórum dominý erat.
učitelem synů (pána =) pánových býval (= byl).

Dominō (3. pád) erant magnī agri et magnī hortī
 * Dominó erant magný agri et magný hortý
 [Pánovi byly =] }
Pán (1. pád) měl } veliká pole, veliké zahrady

et magnae silvae (1. pád). In silvis, in agris,
 * et magné silvé. In silvis, in agris,
a veliké lesy (4. pád). V lesích, na polích a

in hortis domini servi labōriōsi labō-
 * in hortýs domíný serví labórijózí labó-
 v zahradách (pána ==) pánových otroci pracovití pra-

rābant. Fīdus servus domini minister erat.
 * rābant. Fīdus servus domíný minyster erat.
 covali. Věrný otrok (pána ==) pánovým sluhou byl.

Dominus sevērus servum nōn semper laudābat, rārō
 * Dominus sevērus servum nón semper laudābat, ráró
 Pán přísný otroka ne vždy chválil, zřídka

amābat. Boni domini familiam fidī servī amābant.
 * amábat. Boný domíný familijam fidý serví amábant.
 miloval. Dobrého pána rodinu }
 Rodinu dobrého pána } věrní otroci milovali.

Dominus in hortō magnō cum fidō servō
 * Dominus in hortó magnó cum fidó servó
 Pán v zahradě veliké s věrným otrokem

ambulābat. Magna domini benevolentia saepe
 * ambulábat. Magna domíný benevolenciija sépe
 se procházel. Veliká (pána ==) pánova laskavost často

servōrum fortūnam levābat. Dominus saepe
 * servórum fortūnam levábat. Dominus sépe
 (otroků osud =) osud otroků zmirňovala. Pán často

servōrum patrōnus erat.

* servórum patrónus erat.

* otroků ochráncem byl.

Labōriōsus servus domini agrum arat. In

* Labórijózus servus domíný agrum arat. Īn

Pracovitý otrok pánovo pole oře. Na

agrō domini, fide serve, cum dīligentiā labōrā!

* agró domíný, fide serve, kum dýligencijá labórá!

* poli pánově, věrný otroku, pečlivě pracuj!

Dominus iustus servī dīligentiam laudat. Dominus

* Dominus jústus serví dýligencijam laudat. Dominus

* Pán spravedlivý otrokovu svědomitost chválí. Pán

- servō labōriōsō imperat, sed servum nōn castigat.
 * servó labórijózó imperat, sed servum nón kastýgat.
 * *otrokovi pracovitému poroučí, ale otroka nekárá.*

- Obtemperā, bone serve, dominō (3. pád)! Malus
 * Obtemperā, bone serve, dominó! Malus
Bud' poslušen, dobrý otroku, pána (2. pád)! Špatný

- servus dominī íram saepe excitat. Assiduē
 * servus dominý íram sépe ekscitat. Assiduē
otrok (pána =) pánův hněv často rozněcuje. Vytrvale

- cum dominō labōrā, fide serve!
 * kum dominó labórá, fide serve!
s pánem pracuj, věrný otroku!

- Servī cūrae dominus praecipuē equum mandat.
 * Serví kúré dominus précipué ekvum mandat.
Otrokově péči pán zejména koně svěřuje.

- Dominī equum cum diligentiā cūrā, labō-
 * Dominý ekvum kum dýligncijá kúrá, labó-
(Pána=) pánova koně pečlivě ošetřuj, pra-

- riōse serve! Servus etiam dominī āgnōs cūrat.
 * rijóze serve! Servus ecijam dominý āgnōs kúrat.
covitý otroku! Otrók také o pánovy beránky pečuje.

- In magnā dominī silvā lupus est; servus āgnum
 * In magná dominý silvá lupus est; servus āgnum
Ve velikém pánově lese vlk jest; otrok beránka

- dominī ā lupō servat.
 * dominý á lupó servat.
pánova před vlkem chrání.

Úloha. Vyhledejte si v tomto článku věty, v nichž doplněk jest v latině v nominativu (1. pádě), v češtině v instrumentále (7. pádě)! — Vyhledejte si v tomto článku všechny přivlastňovací latinské genitivy a povšimněte si, jak se jedenkaždý vhodně přeloží do češtiny!

Správně přečtěte a přeložte!

a) 1. *Cum bonō magistrō; dē bonō magistrō; ā bonō magistrō; ad bonum magistrum.* — 2. *Dē amīcīs iūstīs; ab amīcīs iūstīs; cum amīcīs iūstīs; ad amīcōs iūstōs.* — 3. *Ad cārūm filiūm; ā cārō filiō; dē cārō filiō; cum cārō filiō.* — 4. *Ad grātās filiās; ā grātīs filiīs filiābusque.* — 5. *In agrō magnō; in hortō parvō.* — 6. *In agrīs magnīs; in hortīs parvis.* — 7. *Dē equō; cum equō; ad equum.* — 8. *Dē equīs; cum equīs; ad equōs.* — 9. *Cum dominō sevērō; dē dominō sevērō; ā dominō sevērō; ad dominum sevērūm.* — 10. *Ad bonōs dominōs; ā bonīs dominīs; cum bonīs dominīs; dē bonīs dominīs.*

b) 1. O slavných Řecích; k slavným Řekům; od slavných Řeků; se slavnými Řeky. — 2. S milým druhem (společníkem); o milém druhovi (společníkovi); k milému druhovi (společníkovi); od milého druha (společníka). — 3. Do veliké války; ve veliké válce; o veliké válce. — 4. O dobrém muži a vděčném hochovi; od dobrého muže a vděčného hochy; s dobrým mužem a vděčným hochem; k dobrému muži a vděčnému hochovi. — 5. S dobrými muži a vděčnými hochy; o dobrých mužích a vděčných hoších; k dobrým mužům a vděčným hochům; od dobrých mužů a vděčných hochů. — 6. O velikých válkách; do velikých válek; ve velikých válkách. — 7. O kovech. — 8. O starověkých (starých) Římanech; k starověkým (starým) Římanům; od starověkých (starých) Římanů; se starověkými (starými) Římany. — 9. O pracovité dívce; s pracovitou dívkou; k pracovité dívce; od pracovité dívky. — 10. S pracovitými dívkami; k pracovitým dívkám; od pracovitých dívek; o pracovitých dívkách.

Honores mutant mores,
(*sed raro in meliores.*)
(* *Honórés mútant mórés,*
sed raro in melijórés.)

Repetitio est mater studio-
rum.
(* *Repetýcijó est máter*
studyjórum.)

Manus manum lavat.
(* *Manus manum lavat.*)

Sero venientibus ossa.
(* *Séro venyjentybus ossa.*)

Si tacuisses, philosophus
mansisses.
(* *Sí takujissés, filozofus*
mánzissés.)

Nil mortalibus ardui est.
(* *Nýl mortálibus ardui*
est.)

Si vis pacem, para bellum!
(* *Sí vis pácem, pará*
bellum!)

Veni, vidi, vici.
(* *Vény, vídý, vící.*)

Důstojenství mění mravy,
(ale zřídka v lepší). — (Mno-
zí lidé poctou, nově nabytým důsto-
jenstvím a pod. nezřídka mění své
chování k lidem ve svém okolí, ke sta-
rým přátelům, zejména povzneslo-li je
důstojenství vysoko nad postavení
přátel.) — (*Přísloví středověké.*)

Opakování jest matkou
studií. — (Stále opakování náleží
k základním nezbytnostem všeho stu-
dia.)

Ruka ruku myje. — (*Přísloví.*)

Pozdním přichozím kosti.
— (Pozdě přicházejícím se dostává
jen kostí, zbytků, t. j. toho, co už jiní
nechtěli.)

Kdybys byl býval mlčel,
byl bys zůstal filosofem. —
(Říkává se tak podle starověké ane-
doty, pronese-li někdo něco hloupého;
v anekdotě se hlupák, který ve společ-
nosti filosofů dlouho mlčel a také byl
pokládán za filosofa, konečně hloupou
řečí prozradil.) — (*Boethius.*)

Nic není smrtelníkům ne-
snadného. — (*Q. Horatius Flac-*
cus.)

Chceš-li mír, chystej vál-
ku! — (*Vegetius; 4. stol. po Kr.*)

Přišel jsem, uviděl jsem,
zvítězil jsem. — (Tak prý ozná-
mil Caesar svému příteli do Říma
rychlé vítězství, jehož dobyl r. 47 př.
Kr. u Zely nad pontským králem Far-
nakem.)

Bis dat, qui cito dat.
(* *Bis dat, kví citó dat.*)

Dvojnásob dává, kdo rychle dává. — (Pomoz hned, po smrti pečeně marná.)

Audaces fortuna iuvat.
(* *Audácés fortúna juvat.*)

Odvážným štěstí přeje.

Audi, vide, tace, si vis vivere in pace.
(* *Audý, vidé, tacé, sí vis vivere in páce.*)

Slyš, viz, mlč, chceš-li žítí v míru.

Festina lente!
(* *Féstýná lenté!*)

Chvátej pomalu! — (*Heslo císaře Augusta.*)

Dies diem docet.
(* *Dyjés dyjem docet.*)

(Jeden) den učí (druhý) den. — (Každý den přináší nové poučení.)

Ora et labora!
(* *Órá et labórá!*)

Modli se a pracuj!

Suaviter in modo, fortiter in re.
(* *Sváviter in modó, fortýter in ré.*)

Jemně, vlídně ve způsobu, (ale) rázně ve věci. — (Předpis pro vládnoucí, jehož původcem se jmenuje generál jesuitů Aquaviva v 2. polovici 16. stol.)

Non multa, sed multum!
(* *Nón multa sed multum!*)

Nikoli mnohé, nýbrž mnoho! — (Lépe je znáti určité věci, třeba je jich méně, důkladně, do hloubky, než velmi mnoho věcí, ale jen povrchně, mělce.) (*Plinius Mladší.*)

Multum, non multa!

Post nubila Phoebus.
(* *Post núbila Fébus.*)

Po mracích Fébus (= slunce). — (Po dešti se objevuje slunce. Po smutku přichází radost.) (*Příслови.*)

Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.
(* *Konkordýjá parvé rés kréskunt, dyskordýjá maxímé dýlábuntur.*)

Svorností malé věci rostou, nesvorností i největší věci se rozpadávají. — (*Sallustius.*)

(Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 5.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

V A R I A . - R O Z M A N I T O S T I .

Znaménko * (hvězdička) značí »Vyslovte!«

**Quod bonum, faustum,
felix fortunatumque sit!**

(* *Qvod bonum, faustum,
félix fortunátumkve sit!*)

**Omne tulit punctum, qui
miscuit utile dulci.**

(* *Omne tulit punktum, kvi
miskuit útyle dulcí.*)

Vivat, floreat, crescat!

(* *Vívat, flóreat, kréskat!*)

Vivant sequentes!

(* *Vívant sekventés!*)

Nulla dies sine linea!

(* *Núlla dyjés sine líneá!*)

Carpe diem!

(* *Karpe dyjem!*)

**Qui tacet, consentire
videtur.**

(* *Kví tacet, kónsentýre
vidétur.*)

Ne sutor ultra crepidam!

(* *Né sůtor ultrá krepí-
dam!*)

Staniž se to dobrým, bla-
hým, šťastným a příznivým!
— Budiž to k blahu a štěstí!

Všechnu chválu si získal,
kdo sloučil užitečné s při-
jemným. — Vší chvály si zaslouží,
kdo dovede spojití příjemné s užiteč-
ným.

Ať žije, vzkvétá a vzrůstá!

Ať žijí následující (následovníci)!

Žádný den bez (aspoň jediné)
čáry! — (Porekadlo, kterého prý
podle zprávy Plinia Staršího užíval
řecký malíř Apelles, chtěje naznačiti,
že se nemá prozaháleti ani jediný den.)

Užívej dne! — (Využij každého
okamžiku, každé příležitosti!) — He-
slo básníka Quinta Horatia Flakka,
jež nabylo, často jsouc citováno, vý-
znamu přísloví.)

Kdo mlčí, budí dojem, že
souhlasí. — (Papež Bonifác VIII.)

Švec nejdí za střevíc! Švec
nechť zůstane u svého kopyta a ne-
plete se do věci, kterým nerozumí! —
(Těmito slovy prý podle zprávy Plinia
Staršího řecký malíř Apelles odmítl
kritiku domýšlivého ševce, jenž se
odvážil kritisovati Apellův obraz.)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

13. HODINA.

33. úloha.

str. 49

Přeložte do latiny tyto věty!

1. Otroci bývali (= *byli*) sluhy (7. *pád*) pánů.
2. Přísní páni otroky ne vždy chválili, zřídka milovali.
3. Římští (= *Římanů*) otroci milovali pánovy syny.
4. Páni se procházeli ve velikých zahradách s věrnými otroky.
5. Páni často bývali ochránci (7. *pád*) otroků.
6. Otroci pečlivě pracovali na polích pánů.
7. Pracovití otroci orali veliká pole pánů.
8. Dobří páni chválili svědomitost otroků.
9. Spravedliví páni otrokům poroučeli, ale otroků (2. *pád*) nekárali.
10. Věrní otroci bývali poslušni pánů (2. *pád*).
11. Špatní otroci často rozněcovali hněv přísných pánů.
12. Péči otroků páni svěřovali zejména koně; ale otroci neošetřovali vždy pečlivě koně pánů.
13. Také o pánovy beránky otroci pečovali.

14. V pánově lese byli vlci; otroci chránili pánovy beránky před vlky.
 15. Otroci vytrvale pracovali s pány.

34. úloha.

Napište si tato latinská substantiva a zájmena do sešitu a naučte se jejich významu! (Z. = »základ«.)

clémentia, <i>ae, f.</i>, (Z. clémenti-), (* <i>klémencija, klémencijé</i>), mírnost, laskavost innocentia, <i>ae, f.</i>, (Z. innocenti-), (* <i>innocencija, innocencijé</i>), nevinnost, bezúhonnost, nezištnost. iūstitia, <i>ae, f.</i>, (Z. iūstiti-), (* <i>jústycija, jústycijé</i>), spravedlnost laetitia, <i>ae, f.</i>, (Z. laetiti-), (* <i>létycija, létycijé</i>), radost, veselost cum laetitiā, (* <i>kum létycijá</i>), s radostí = radostně, vesele animus, <i>ī, m.</i>, (Z. anim-), (* <i>anymus, anymí</i>), duch; mysl, srdce avus, <i>ī, m.</i>, (Z. av-), (* <i>avus, aví</i>), děd, dědeček fluvius, <i>ū, m.</i>, (Z. fluvi-), (* <i>fluvijus, fluvijí</i>), řeka, tok inimicus, <i>ī, m.</i>, (Z. inimíc-), (* <i>inymíkus, inymící</i>), nepřítel (osobní)	morbus, <i>ī, m.</i>, (Z. morb-), (* <i>morbus, morbí</i>), nemoc rīvus, <i>ī, m.</i>, (Z. rīv-), (* <i>rīvus, ríví</i>), potok socius, <i>ū, m.</i>, (Z. soci-), (* <i>socijus, socijí</i>), druh, společník vīcus, <i>ī, m.</i>, (Z. vīc-), (* <i>vīkus, vící</i>), ves, vesnice, dědina vir, <i>virī, m.</i>, (Z. vir-), (<i>vir, virí</i>), muž mē, (4. p. jedn. č. osob. zájm.), mne, mě, (na otázku: <i>koho?</i>) tē, (4. p. jedn. č. osob. zájm.), tebe, tě, (na otázku: <i>koho?</i>) nōs, (1. p. množ. č. osob. zájm.), my (na ot.: <i>kdo?</i>) nōs, (4. p. množ. č. osob. zájm.), nás (na otázku: <i>koho?</i>) vōs, (1. p. množ. č. osob. zájm.), vy (na ot.: <i>kdo?</i>) vōs, (4. p. množ. č. osob. zájm.), vás (na otázku: <i>koho?</i>)

35. úloha.

Napište si tato latinská slova do sešitu a naučte se jejich významu! (Z. = »základ«.)

appellō, ās, āre, 1., (Z. appell-), (* *appellō, appellāre*), jmenovati, nazývati

conciliō, ās, āre, 1., (Z. concili-), (* *concilijó, concilijāre*), nakloňovati, ziskávati, připoutati

invītō, ās, āre, 1., (Z. invīt-), (* *invītó, invītāre*), zvāti, pozvati

mūtō, ās, āre, 1., (Z. mūt-), (* *mūtó, mūtāre*), měniti, zaměňovati, vyměňovati

salvē! (* salvé), buď zdrav! buď vítán! (2. os.)

salvēte! (salvéte!), buďte zdraví (-y)! buďte vítáni (-y)! (2. os.)

vituperō, ās, āre, 1., (Z. vituper-), (* *vituperó, vituperāre*), kárati, haněti, tupiti

clam, (* klam), tajně, podtají

interdum, (* interdum), časem, někdy

libenter, (libenter), rád, ochotně

ōlim, (* ólim), kdysi, jednou, před časem

palam, (* palam), zjevně, veřejně

Fráze.

amicum parāre = opatřovati, zjednávatí přítele

amicum ex morbō servāre = zachraňovati přítele z nemoci

amicōs in inimicōs mūtāre = přátele měniti v nepřátele

Vazba dvojího akusativu.

Appellō	→ tē	amicum.
	Akusativ	Akusativ
	předmětný.	doplňkový.
<i>Nazývám</i>	<i>tě</i>	<i>přítelem.</i>

V uvedeném příkladu na slovese »**appellō**«³² závisí předmět v akusativu (*akusativ předmětný*) a doplněk v akusativu (*akusativ doplňkový*). Setká-li se u některého

slovesa předmětný akusativ s doplňkovým akusativem, vzniká **vazba dvojího akusativu**, akusativu předmětného a doplňkového.

Vazba dvojího akusativu stává při latinských slovesech znamenajících: »nazývati, jmenovati, voliti, pokládati a j.«. *Koho? (přec) za co? (druhé)*

Předmětný akusativ překládá se tu do češtiny akusativem.

*Doplňkový akusativ překládá se tu do češtiny buď instrumentálem (na př.: nazývati, jmenovati někoho **někým, něčím**; voliti někoho **někým, něčím**), nebo volnějším vazbami (na př.: pokládati, míti někoho **za někoho, za něco**; voliti, prohlašovati někoho **za někoho**, dáti, vzíti si někoho **za někoho** a j.).*

V uvedeném příkladě latinský doplňkový akusativ přeložte českým instrumentálem!

Kdekoli se v této knize vyskytne latinská vazba dvojího akusativu, budete na ni upozorněni a poučeni, jak se přeloží do češtiny.

Předložka »ē, ex«.

6. Předložka »ē, ex = z, ze (něčeho) (na otázku: *z čeho? odkud?*).

Latinská předložka »ē = z, ze (něčeho)« se pojí s ablativem (6. pádem) a klade se před slovy, jež se počínají souhláskou.

Latinská předložka »ex = z, ze (něčeho)« se pojí s ablativem (6. pádem) a klade se před slovy, jež se počínají samohláskou, ale i před slovy, jež se počínají souhláskou.

Česká předložka »z, ze« se pojí s genitivem (2. pádem).

Buďte pozorni při překladu českého předložkového výrazu s předložkou »z, ze« do latiny! Nedejte se svést českým genitivem (2. pádem) u předložky »z, ze« k použití genitivu (2. pádu) také v latině! V latině předložku »ē, ex« vždy spojíte s ablativem (6. pádem)!

Příklady:

ē hortō, ex hortō (* <i>é hortó, ex hortó</i>)	} = ze zahrady
ē (nebo ex) magnīs hortīs (* <i>é, eks magnýs hortýs</i>)	} = z velikých zahrad
ē (ex) parvā villā (* <i>é, eks parvá villá</i>)	} = z malého dvorce (statku)
ex aquā (* <i>eks akvá</i>)	= z vody

36. úloha.

Dě amicis. — (I.)

1. *Amīci villa in vicō est. Amīcus mē epistolā invitat.*

2. *Amīcus mē salūtat: »Salvē, amīce!« Etiam amīci avus mē salūtat: »Salvē, puer!«*

3. *Amīcus etiam socium exspectat et cum laetitiā salūtat. Sociō equōs amīcus mōnstrat.*

4. *Etiam medicum (předmět) amīcus amīcum (doplňek) appellat. Laudāmus tē, medice, quod amīcum ex morbō servās.*

5. *Puerī amīcōs, puellae amīcās visitant. Concordia amīcōs ornat; ira saepe amīcōs in inimīcōs mūtāt.*

O přátelích. — (I.)

1. Přítelův statek je ve vesnici. Přítel mne zve dopisem.

2. Přítel mě zdraví (pozdravuje): »Buď zdráv (buď vítán), příteli!« Také přítelův děd mě zdraví (pozdravuje): »Buď zdráv (buď vítán), hochu!«

3. Přítel očekává také druha a radostně (jej) pozdravuje. Druhovi přítel ukazuje koně.

4. Také lékaře přítel nazývá¹ přítelem. Chválíme tě, lékaři, protože zachraňuješ přítele z nemoci.

5. Hoši navštěvují přátele, dívky přítelkyně. Svornost zdobí přátele; hněv často mění přátele v nepřátele.

6. *Pueri et puellae interdum libenter cum amicis in ripis rivorum et fluviorum ambulat.*

7. *Amici amicos amant et clam vituperant, sed palam laudant.*

8. *Iustitia et innocentia animos amicorum conciliamus; etiam clementiam amicos paramus.*

9. *Ubi amicos exspectas? In ripa fluvii amicos exspecto. Viam amicis monstrā!*

10. *Cūr olim amici erātis, nunc inimici estis?*

6. Hoši a dívky se někdy rádi procházejí s přáteli na březích potoků a řek.

7. Přátelé milují přátele a podtají (je) kárají, ale veřejně (je) chválí.

8. Spravedlností a nezištností získáváme myslí (= srdce) přátel; také laskavostí zjednáváme přátele.

9. Kde očekáváš přátele? Očekávám přátele na břehu řeky. Ukaž přátelům cestu!

10. Proč jste byli kdysi přáteli (v češtině doplněk v 7. pádě), nyní jste nepřáteli?

Druhá skupina adjektiv:

Trojvýchodná v „-er, -era, -erum“.

Do druhé skupiny latinských trojvýchodných přídavných jmen, která skloněním náležejí k první a druhé deklinaci, jsou zařaděna přídavná jména zakončená v nominativu singuláru (1. p. jedn. č.)

v mužském rodě v »-er«,

v ženském rodě

v »(. . . er-) -a«,

Mužský rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv druhé deklinace »puer« (str. 83).

Ženský rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv první deklinace »fēmina« (str. 38).

ve středním rodě
v »(... er-) -um«.

Střední rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv *druhé* deklinace »**verbum**« (str. 83).

Tato přídavná jména podržují samohlásku »-e-« před »-r« ve všech pádech singuláru i plurálu všech tří rodů.

Pádové koncovky přistupují k z á k l a d u přídavného jména; u této skupiny přídavných jmen z á k l a d je tožný s tvarem nominativu singuláru (1. p. jedn. č.) mužského rodu.

37. úloha.

Napište si do sešitu tato trojvýchodná přídavná jména a naučte se jim (jejich českému významu)!

asper, asper-a, asper-um	} =	drsn -ý, -á, -é
(* <i>asper, aspera, asperum</i>)		krut -ý, -á, -é.
frūgifer, frūgifer-a, frūgifer-um	} =	úrodn -ý, -á, -é
(* <i>frūgifer, frūgifera, frūgiferum</i>)		
liber, liber-a, liber-um	} =	svobodn -ý, -á, -é
(* <i>liber, líbera, líberum</i>)		voln -ý, -á, -é
miser, miser-a, miser-um	} =	uboh -ý, -á, -é
(* <i>mizer, mizera, mizerum</i>)		bídn -ý, -á, -é
mortifer, mortifer-a, mortifer-um	} =	smrtonosn -ý, -á, -é
(* <i>mortyfer, mortyfera, mortyferum</i>)		smrtící
prōsper, prōsper-a, prōsper-um	} =	přízniv -ý, -á, -é
(* <i>prōsper, prōspera, prōsperum</i>)		zdárn -ý, -á, -é
tener, tener-a, tener-um	} =	útl -ý, -á, -é
(* <i>tener, tenera, tenerum</i>)		něžn -ý, -á, -é
dexter, dexter-a, dexter-um	} =	prav -ý, -á, -é
(* <i>dekster, dekstera, deksterum</i>)		(o straně)

Uvedená trojvýchodná přídavná jména jsem vám podal v nezkráceném tvaru mužském, ženském a středním, při čemž jsem ve tvaru ženském a středním oddělil koncovku.

Adjektiva této skupiny budete si přistě do svých sešitů zapisovati jiným způsobem, než jsou zde podána. Použijete způsobu, kterého používají lexikografové v latinsko-českých slovnících.

V latinsko-českých slovnících jest uveden nezkrácený tvar mužského nominativu singuláru (1. p. jedn. č.), vedle něho pak ženský a střední nominativ singuláru jest vyznačen pouze koncovkami »**era, erum**«. Takto jest patrné, že se u těchto adjektiv samohláska »-e-« podržuje všude ve všech pádech před souhláskou »-r-«. K tomu ve slovnících přistupuje český význam adjektiva, ovšem jen v mužském rodě, což dostačí.

Píše se! Tiskne se!
asper, era, erum, drsný,
 krutý

miser, era, erum, ubohý,
 bídný; atd.

Čte se! Vyslovuje se!
asper, aspera, asperum,
 drsný, drsná, drsné; kru-
 tý, krutá, kruté
miser, misera, miserum,
 ubohý, ubohá, ubohé; bíd-
 ný, bídná, bídné; atd.

**Skloňování trojvýchodných
 adjektiv v „-er, -era, -erum“.**

Již výše bylo řečeno, že se trojvýchodná adjektiva této skupiny skloňují v mužském rodě podle vzoru »**puer**« (viz str. 83), v ženském rodě podle vzoru »**fēmina**« (viz str. 38), ve středním rodě podle vzoru »**verbum**« (viz str. 83).

Vokativ singuláru (5. p. jedn. č.) maskulina je totožný s nominativem singuláru (1. p. jedn. č.) maskulina.

Příklady skloňování, na nichž pozorujte koncovky přídavného jména v singuláru i plurálu všech tří rodů (proto ve všech pádech koncovky jsou odděleny), buďtež:

liber puer	=	svobodný hoch,
libera fēmina	=	svobodná žena,
liberum oppidum	=	svobodné město.

Mužský rod. (Maskulinum.) — Singulár.

N.	liber	<i>puer</i>	<i>quis?</i>	svobodný	hoch
G.	liber-ī	<i>puer-ī</i>	<i>cuius?</i>	svobodného	hoča
D.	liber-ō	<i>puer-ō</i>	<i>cui?</i>	svobodnému	hochu, -ovi
Ak.	liber-um	<i>puer-um</i>	<i>quem?</i>	svobodného	hoča
V.	liber	<i>puer!</i>	—	svobodný	hochu!
A.	liber-ō	<i>puer-ō</i>	<i>quō?</i>	svobodným	hochem

Mužský rod. — Plurál.

N.	liber-ī	<i>puer-ī</i>	<i>quis?</i>	svobodní	hoši
G.	liber-ōrum	<i>puer-ōrum</i>	<i>cuius?</i>	svobodných	hochů
D.	liber-īs	<i>puer-īs</i>	<i>cui?</i>	svobodným	hochům
Ak.	liber-ōs	<i>puer-ōs</i>	<i>quem?</i>	svobodné	hochy
V.	liber-ī	<i>puer-ī!</i>	—	svobodní	hoši!
A.	liber-īs	<i>puer-īs</i>	<i>quō?</i>	svobodnými	hochy

Ženský rod. (Femininum.) — Singulár.

N.	liber-a	<i>fēmin-a</i>	<i>quis?</i>	svobodná	žena
G.	liber-ae	<i>fēmin-ae</i>	<i>cuius?</i>	svobodné	ženy
D.	liber-ae	<i>fēmin-ae</i>	<i>cui?</i>	svobodné	ženě
Ak.	liber-am	<i>fēmin-am</i>	<i>quem?</i>	svobodnou	ženu
V.	liber-a	<i>fēmin-a!</i>	—	svobodná	ženo!
A.	liber-ā	<i>fēmin-ā</i>	<i>quō?</i>	svobodnou	ženou

Ženský rod. — Plurál.

N.	liber-ae	<i>fēmin-ae</i>	<i>quis?</i>	svobodné	ženy
G.	liber-ārum	<i>fēmin-ārum</i>	<i>cuius?</i>	svobodných	žen
D.	liber-īs	<i>fēmin-īs</i>	<i>cui?</i>	svobodným	ženám
Ak.	liber-ās	<i>fēmin-ās</i>	<i>quem?</i>	svobodné	ženy
V.	liber-ae	<i>fēmin-ae!</i>	—	svobodné	ženy!
A.	liber-īs	<i>fēmin-īs</i>	<i>quō?</i>	svobodnými	ženami

Střední rod. (Neutrum.) — Singulár.

N.	liber-um	<i>oppid-um</i>	<i>quid?</i>	svobodné	město
G.	liber-ī	<i>oppid-ī</i>	<i>cuius rei?</i>	svobodného	města
D.	liber-ō	<i>oppid-ō</i>	<i>cui rei?</i>	svobodnému	městu
Ak.	liber-um	<i>oppid-um</i>	<i>quid?</i>	svobodné	město
V.	liber-um	<i>oppid-um!</i>	—	svobodné	město!
A.	liber-ō	<i>oppid-ō</i>	<i>quā rē?</i>	svobodným	městem

Střední rod. — Plurál.

N. liber-a	<i>oppid-a</i>	<i>quid?</i>	svobodná města
G. liber-ōrum	<i>oppid-ōrum</i>	<i>cuius rei?</i>	svobodných měst
D. liber-īs	<i>oppid-īs</i>	<i>cui rei?</i>	svobodným městům
Ak. liber-a	<i>oppid-a</i>	<i>quid?</i>	svobodná města
V. liber-a	<i>oppid-a!</i>	—	svobodná města!
A. liber-īs	<i>oppid-īs</i>	<i>quā rē?</i>	svobodnými městy

Poznámka. Slovník přízvuk ve všech pádech přídavného jména »**liber, libera, liberum**« kromě genitivu plurálu (2. p. množ. č.) jest na slabice »**li-**«, v genitivu plurálu jest na slabice »-**rō-**«, »-**rā-**«, »-**rō-**«.

Sloveso »**dō, dāre**«

Sloveso »**dō, dās, dāre** = **dāti, dávati**« se časuje podle vzoru sloves první konjugace »**laudāre**« v přítomnosti a imperfektu (a také v prvním futuru) s tou odchylkou, že některé tvary slovesa »**dāre**« mají krátké »-**ā-**« tam, kde vzor »**laudāre**« má dlouhé »-**ā-**«. Vyhledejte v následujících tvarech, které jsou to tvary, jež se liší od vzoru »**laudāre**«!

1. Aktivní indikativ přítomnosti. (*Oznamovací způsob času přítomného rodu činného.*)

Singulár.

Plurál.

1. dō (* <i>dó</i>) dávám	1. dāmus (* <i>damus</i>) dáváme
2. dās (* <i>dás</i>) dáváš	2. dātis (* <i>datys</i>) dáváte
3. dāt (* <i>dat</i>) dává	3. dānt (* <i>dant</i>) dávají

2. Aktivní imperativ přítomnosti. (*Rozkazovací způsob času přítomného rodu činného.*)

<i>Singulár:</i>	2. dā! (* <i>dá!</i>)	dávej! dej!
<i>Plurál:</i>	2. dāte! (* <i>date!</i>)	dávejte! dejte!

3. Aktivní infinitiv přítomnosti. (*Neurčitý způsob času přítomného rodu činného.*)

↓ **dāre** (* *dare*) = **dāti, dávati**.

4. Aktivní indikativ imperfekta. (*Oznamovací způsob času souminulého rodu činného.*)

Singulár.

1. **dābam** (* *dabam*) = dával (dávala, dávalo) jsem
2. **dābās** (* *dabās*) = dával (dávala, dávalo) jsi
3. **dābāt** (* *dabat*) = dával (dávala, dávalo)
(on, ona, ono)

Plurál.

1. **dābāmus** (* *dabāmus*) = dávali (dávaly, dávala) jsme
2. **dābātis** (* *dabātys*) = dávali (dávaly, dávala) jste
3. **dābant** (* *dabant*) = dávali (dávaly, dávala)
(oni, ony, ona)

27. úloha. — Vypracování.
(Str. 121.)

Singular. 1. *vocābam, narrābam, ēducābam*; *vocābās, narrābās, ēducābās*; 3. *vocābat, narrābat, ēducābat*. — Plurál. 1. *vocābāmus, narrābāmus, ēducābāmus*; 2. *vocābātis, narrābātis, ēducābātis*; 3. *vocābant, narrābant, ēducābant*.

30. úloha. — Vypracování.
(Str. 123.)

Dě herbis. — O rostlinách (bylinách).

1. Dívky milují rostliny; ženy sázejí rostliny.
2. Ženy často zdobí dívky růžemi a fialkami.
3. Také babička miluje růže.
4. Růže jest královnou (7. *pád*) rostlin.
5. Růže není v lesích; není lesní rostlina.
6. Růžemi zdobíme brány.
7. Evropské rostliny nebývají vždy v Asii.

14. HODINA.

38. úloha.

Napište si tato latinská substantiva do sešitu a naučte se jejich českému významu! (Z. = »základ«.)

casa, *ae*, f. (Z. *cas-*), (* *ka-za*, *kažé*), chatrč, chyše
fidūcia, *ae*, f., (Z. *fidūci-*), (* *fidūcija*, *fidūcijé*), důvěra; důvěřivost
formīca, *ae*, f., (Z. *formīc-*), (* *formīka*, *formīcé*), mravenec
lingua, *ae*, f. (Z. *lingu-*), (* *lingva*, *lingvé*) jazyk; řeč, mluva
poena, *ae*, f. (Z. *poen-*), (* *pōna*, *pēna*, *pōné*, *pēné*), pokuta, trest
rāna, *ae*, f., (Z. *rān-*), (* *rāna*, *rāné*), žába
vīnea, *vīneae*, f., (Z. *vīne-*), (* *vīnea*, *vīneé*), vinice, vinohrad
famulus, *ī*, m., (Z. *famul-*), (* *famulus*, *famulí*), sluha, služebník
fūmus, *ī*, m., (Z. *fūm-*), (* *fūmus*, *fūmí*), dým, kouř
oculus, *ī*, m. (Z. *ocul-*), (* *okulus*, *okulí*) oko
exemplum, *ī*, n., (Z. *exempl-*), (* *exemplum*, *exemplí*), ukázka, vzor; příklad

cōnsilium, *ī*, n., (Z. *cōnsili-*), (* *kónzilijum*, *kónzilijí*, též *kónsilijum*), rada; předsevzetí, úmysl, záměr
ōvum, *ī*, n., (Z. *ōv-*), (* *óvum*, *óví*), vejce
templum, *ī*, n., (Z. *templ-*), (* *templum*, *templí*), chrám, svatyně
vīnum, *ī*, n., (Z. *vīn-*), (* *vīnum*, *vīný*), víno.
dēsiderium, *ī*, n., (Z. *dēsideri-*), (* *déziderijum*, *déziderijí*), touha, tužba; přání, požadavek
gaudium, *ī*, n., (Z. *gaudi-*), (* *gaudyjum*, *gaudyjí*), radost, potěšení
imperium, *ī*, n., (Z. *imperi-*), (*imperijum*, *imperijí*), a) rozkaz, nařízení; b) vláda, vrchní velení; c) stát, říše
incendium, *ī*, n., (Z. *incendi-*), (* *incendyjum*, *incendyjí*), požár, oheň; žár
praemium, *ī*, n., (Z. *praemi-*), (* *prémijum*, *prémijí*), a) pocta, čestný dar, vyznamenání; b) odměna, odplata

studium, *ũ, n.*, (Z. **studi-**), (* **studyjum**, **studyjí**), **a**) snaha, úsilí, horlivost; **b**) zaměstnání, vědecké zaměstnání; **studium littera**, *ae, f.*, (Z. **litter-**), (* **littera**, **litteré**), písmeno **litterae**, *ārum, f.*, (* **litteré**, **litterārum**), (*plur.*), **a**)

dopis (*singul.*); **b**) písemnictví (*sing.*); **c**) vědecké zaměstnání (*sing.*); vědy, nauky (*plur.*) **arma**, *ōrum, n. plur.* (*po-množné*), (Z. **arm-**), (* **arma**, **armōrum**), zbroj, zbraň (*sing.*)

39. úloha.

amoenus, *a, um*, (* **amōnus**, **amōna**, **amōnum**), rozkošný, půvabný, líbezný
caecus, *a, um*, (* **cēkus**, **cēka**, **cēkum**), slepý, nevidomý
dēnsus, *a, um*, (* **dēnzus**, **dēnza**, **dēnzum**), hustý, hustě porostlý
ēgregius, *ēgregia, ēgregium*, (Z. **ēgregi-**), (* **ēgregijus**, **ēgregija**, **ēgregijum**), výborný, výtečný, znamenitý
fessus, *a, um*, (* **fessus**, **fessa**, **fessum**), unavený, vysílený, zemdlený
imprōbus, *a, um*, (* **improbus**, **improba**, **improbum**), nehodný, nedobrý, nešlechtný
indūstrius, *indūstria, indūstrium*, (Z. **indūstri-**), (* **indūstrijus**, **indūstrija**, **indūstrijum**), příčinnivý, pilný, horlivý
Latinus, *a, um*, (* **Latýnus**, **Latýna**, **Latýnum**), latinský
modestus, *a, um*, (* **modestus**, **modesta**, **modestum**), skromný, umírněný
pāternus, *a, um*, (* **paternus**, **paterna**, **paternum**), otcovský, po otci zděděný
perfidus, *a, um*, (* **perfidus**, **perfida**, **perfidum**), nevěrný, věrolomný, zrádný
periculōsus, *a, um*, (* **perikulōzus**, **perikulōza**, **perikulōzum**), nebezpečný
plēnus, *a, um*, (* **plēnus**, **plēnus**, **plēnum**), plný
sēdulus, *a, um*, (* **sēdulus**, **sēdula**, **sēdulum**), upřímný; čilý, horlivý, příčinnivý

superbus, *a, um*, (* *superbus*, *superba*, *superbum*), pyšný, hrdý, zpupný
timidus, *a, um*, (* *timidus*, *tymida*, *tymidum*), bázlivý, bojácný; zbabělý

**Adjektivum přívlastkem
a doplňkem. — Cvičení.**

V příkladech zde uvedených povšimněte si koncovek, jež proto jsou vytištěny polotučným písmem. Slovní přízvuk v uvedených příkladech není označen; vyhledejte si sami slabiky, na nichž je slovní přízvuk, a čtouce nahlas uvedené příklady, dbejte správné výslovnosti! (Zopakujte učivo na str. 114, 115, 116!)

1. V češtině i v latině mužský rod:

Věrný přítel. — Právý přítel jest věrný. — Věrní přátelé. — Práví přátelé jsou věrní.

Milý děd. — Děd jest milý. — Milí dědové. — Dědové jsou milí.

Horlivý žák. — Žák jest horlivý. — Horliví žáci. — Žáci jsou horliví.

Pyšný (hrdý, zpupný) pán. — Pán jest pyšný. — Pyšní (hrdí, zpupní) páni. — Páni jsou pyšní.

Římský národ.

Lakomý sluha. — Sluha jest lakomý. — Lakomí sluhové. — Sluhové jsou lakomí.

Amicus fidus. — *Amicus vērus fidus est.* — *Fidī amīci.* — *Vēri amīci fidī sunt.*

Avus cārus. — *Avus cārus est.* — *Avī cārī.* — *Avī cārī sunt.*

Discipulus sēdulus. — *Discipulus sēdulus est.* — *Discipulī sēdulī.* — *Discipulī sēdulī sunt.*

Dominus superbus. — *Dominus superbus est.* — *Dominī superbī.* — *Dominī superbī sunt.*

Populus Rōmānus; (v tomto názvu přídavné jméno vždy jest za podstatným jménem).

Famulus avārus. — *Famulus avārus est.* — *Famulī avārī.* — *Famulī avārī sunt.*

Skromný syn. — Syn jest skromný. — Skromní synové. — Synové jsou skromní.

Bojovný národ. — Bojovní národové. — Starověcí národové byli bojovní.

Malý hoch. — Malí hoši.

Věrolomný otrok. — Věrolomní otroci.

Špatný druh. — Špatní druhové.

Slepý muž. — Slepí mužové.

Učení Řekové a bojovní Římané.

Slova hrdého pána. (Či slova?) — Slova zpupných pánů.

Pilnost věrného otroka. — Pilnost věrných otroků.

Rada zlého (špatného) přítele. — Rada zlých (špatných) přátel.

Trest věrolomného sluhy. — Trest věrolomných sluhů.

Život nešlechtného muže. — Život nešlechtných mužů.

Modestus filius (filius modestus). — Filius modestus est. — Modesti filii (filii modesti). — Filii modesti sunt.

Populus bellicōsus. — Populi bellicōsi. — Antiqui populi bellicōsi erant.

Puer parvus. — Pueri parvi.

Servus perfidus. — Servi perfidi.

Socius malus. — Socii mali.

Vir caecus. — Viri caeci.

Graeci docti et Romani bellicōsi.

Verba domini superbi; superbi domini verba. (Cuius verba?) — Verba superbōrum dominōrum; dominōrum superbōrum verba.

Industria servi fidi (fidi servi). — Industria servōrum fidōrum (fidōrum servōrum).

Cōsiliū amīci malī (malī amīci); malī amīci (amīci malī) cōsiliū. — Cōsiliū amicōrum malōrum (malōrum amicōrum).

Famuli perfidi poena. — Famulōrum perfidōrum poena.

Vita improbi viri. — Vita improbōrum virōrum.

2. V češtině i v latině ženský rod:

Věrná přítelkyně. — Přítelkyně je věrná. — Věrné přítelkyně. — Přítelkyně jsou věrné.

Milá (drahá) babička.

Slepá žena. — Žena jest slepá. — Slepé ženy. — Ženy jsou slepé.

Přísná učitelka. — Přísné učitelky.

Slovo hrdé paní. — Slova hrdých paní.

Trest věrolomné (nevěrné) služky. — Trest věrolomných služek.

Knihorahabivá dívka. — Knihorahabivé dívky.

Rada špatné (zlé) přítelkyně. — Rady špatných (zlých) přítelkyň.

Pilnost skromné ženy. — Pilnost skromných žen.

Veliká sláva. — Sláva mnohých mužů jest veliká.

Římské dějiny; (v češtině plurál).

Amīca fīda (fīda amīca). — *Amīca fīda est.* — *Amīcae fīdae (fīdae amīcae).* — *Amīcae fīdae sunt.*

Avia cāra (cāra avia).

Fēmina caeca. — *Fēmina caeca est.* — *Fēminae caecae.* — *Fēminae caecae sunt.*

Magistra sevēra. — *Magistrae sevērae.*

Verbum dominae superbae (superbae dominae). — *Verba dominārum superbārum (superbārum dominārum verba).*

Poena ancillae perfidae. — *Ancillārum perfidārum poena.*

Puellae sēdulae liber. — *Libri puellārum sēdulārum.*

Cōnsilium malae amīcae (amīcae malae). — *Cōnsilia amīcārum malārum (malārum amīcārum).*

Indūstria fēminae modestae. — *Indūstria fēminārum modestārum.*

Glōria magna. — *Glōria multōrum virōrum magna est.*

Historia Rōmāna; (v latině singulár).

3. V češtině i v latině střední rod:

Malé vejce. — Malá vejce.

Parvum ōvum. — *Parva ōva.*

Pravdivé slovo. — Slovo je pravdivé. — Pravdivá slova. — Slova jsou pravdivá.

Veliké nebezpečství. — Veliká nebezpečství. — Válečné (= války) nebezpečství je veliké.

Dobré víno. — Dobrá vína. — Italské víno (= víno Italie) jest dobré. — Italská vína jsou dobrá.

Malé město. — Malá města. — Česká města jsou malá.

Verbum vērum. — *Verbum vērum est.* — *Verba vēra.* — *Verba vēra sunt.*

Periculum magnum. — *Pericula magna.* — *Bellī periculum magnum est.*

Vinum bonum. — *Vina bona.* — *Italiae vinum (vinum Italiae) bonum est.* — *Italiae vina (vina Italiae) bona sunt.*

Oppidum parvum. — *Oppida parva.* — *Bohēmiae oppida parva sunt.*

4. V češtině mužský rod, v latině ženský rod:

Malý mravenec. — Malí mravenci. — Mravenec jest malý. — Mravenci jsou malí.

Veliký ostrov. — Veliké ostrovy. — Ostrov je veliký. — Ostrovy jsou veliké.

Spravedlivý trest. — Spravedlivé tresty.

Půvabný břeh. — Půvabné břehy. — Břehy mnohých řek jsou půvabné.

Hustý les. — Husté lesy.

Veliký statek (dvorec). — Veliké statky (dvorce). — Dědův statek je veliký. — Statky přátel jsou veliké.

¹⁴⁰*Formīca parva.* — *Formīcae parvae.* — *Formīca parva est.* — *Formīcae parvae sunt.*

Insula magna. — *Insulae magnae.* — *Insula magna est.* — *Insulae magnae sunt.*

Poena iūsta. — *Poenae iūstae.*

¹⁴¹*Rīpa amoena.* — *Rīpae amoenae.* — *Rīpae multōrum fluviōrum amoenae sunt.*

¹⁴²*Dēnsa silva.* — *Dēnsae silvae.*

Villa magna. — *Villae magnae.* — *Avī villa magna est.* — *Villae amicorum magnae sunt.*

Lidský život — Život jest plný nebezpečností a starostí.

Pilnost malého mravence je veliká. — Chválíme pilnost malých mravenců.

Stín hustého lesa jest příjemný. — Mužové milují příjemný stín hustých lesů.

5. V češtině mužský rod, v latině střední rod:

Veliký dar. — Veliké dary. — Dědův (= děda) dar je veliký. — Dědovy dary jsou veliké.

Zlý (špatný) příklad. — Zlé (špatné) příklady. — Dobré příklady slavných mužů.

Veliký požár. — Veliké požáry.

Slavný chrám řecký (= Řecka). — Slavné řecké a římské (= Řeků a Římanů) chrámy.

Vita hūmāna. — Vita periculōrum et cūrārum plēna est.

Indūstria formīcae parvae magna est. — Indūstriam parvārum formīcārum laudāmus.

Umbra silvae dēnsae iucunda est. — Viri iucundam umbram dēnsārum silvārum amant.

Magnum dōnum (dōnum magnum). — Magna dōna (dōna magna). — Avī dōnum magnum est. — Avī dōna magna sunt.

Exemplum malum. — Exempla mala. — Bona exempla clārōrum virōrum.

Incendium magnum. — Incendia magna.

Clārum Graeciae templum. — Clāra Graecōrum et Rōmānōrum templa.

6. V češtině ženský rod, v latině mužský rod:

Veliká zahrada. — Dědova zahrada je veliká. — Veliké zahrady. — Dědovy zahrady jsou veliké.

Zlá nemoc. — Zlé nemoci.

Malá řeka. — Italské (= Itálie) řeky jsou malé.

Hortus magnus. — Avī hortus magnus est. — Horti magnī. — Avī horti magnī sunt.

Morbus malus (malus morbus). — Morbi malī (malī morbi).

Fluvius parvus. — Italiae fluvii parvi sunt.

7. V češtině ženský rod, v latině střední rod:

Dlouhá válka. — Válka byla dlouhá. — Dlouhé války. — Války byly dlouhé.

Říše římská. — Říše římská byla veliká.

Veliká radost. — Radost přátel byla veliká.

Malá odměna. — Odměna byla malá. — Malé odměny.

Bellum longum. — *Bellum longum erat.* — *Bella longa.* — *Bella longa erant.*

Imperium Rōmānum. — *Imperium Rōmānum erat.*

Gaudium magnum. — *Amīcōrum gaudium magnum erat.*

Praemium parvum (*parvum praemium*). — *Praemium parvum erat.* — *Praemia parva.*

8. V češtině střední rod, v latině mužský rod:

Veliké pole. — Dědovo (= děda) pole jest veliké.

Veliká pole. — Pole jsou veliká.

Ager magnus. — *Avi ager magnus est.*

Agri magni. — *Agri magni sunt.*

9. V češtině je singulár, v latině plurál (pomnožná podstatná jména):

Veliké bohatství. — Bohatství jest veliké.

Bohatství starých (starověkých) Římanů bylo známé. Řecké písemnictví.

Divitiae magnae. — *Divitiae magnae sunt.*

Divitiae antiquōrum Rōmānōrum nōtae erant.

Litterae Graecae.

10. Maskulina první deklinace s přídavným jménem (přívlastkovým, doplňkovým):

Slavný básník. — Slavní básníci.

Vergilius, slavný básník římský (= Římanů).

Příčinnivý rolník. — Příčinniví rolníci.

Rolník jest pracovitý.

Poëta clārus. — *Poëtae clāri.*

Vergilius, clārus Rōmānōrum poëta.

Agricola indūstrius. — *Agricolae indūstrii.*

Agricola labōriōsus est.

Rolníci jsou pracovití.
Odměna příčinlivého a
pracovitého rolníka.

Odměny příčinlivých a
pracovitých rolníků.

Zkušený lodník (plavec).
— Zkušení lodníci (plavci).

Starověký obyvatel. —
Starověcí (staří, dávní)
obyvatelé.

Bojovný Peršan. — Bo-
jovní Peršané. — Peršané
byli bojovní (bojechtiví).
Sláva bojovných Peršanů.

Agricolae labōriōsī sunt.
Indūstrii et labōriōsī agri-
colae praemium.

Praemia indūstriōrum et
labōriōsōrum agricolārum.

Nauta peritus. — Nautae
peritī.

Incola antīquus. — Inco-
lae antīquī.

Persa bellicōsus. — Per-
sae bellicōsī. — Persae belli-
cōsī erant. — Glōria belli-
cōsōrum Persārum.

40. úloha. 166

Skloňte latinsky:

- a) **poēta, vir ēgregiūs** = básník, znamenitý muž;
b) **magistra indūstria** = pilná učitelka.

32. úloha. — Vypracování. (Str. 128.)

a) 1. S dobrým učitelem; o dobrém učiteli; od dobrého učitele; k dobrému učiteli. — 2. O spravedlivých přátelích; od spravedlivých přátel; se spravedlivými přáteli; k spravedlivým přátelům. — 3. K milému synovi; od milého syna; o milém synu (synovi); s milým synem. — 4. K vděčným dcerám; od vděčných synů a dcer. — 5. Na velikém poli; v malé zahradě. — 6. Na velikých polích; v malých zahradách. — 7. O koni; s koněm; ke koni. — 8. O koních; s koni (koňmi); ke koním (koňům). — 9. S přísným pánem; o přísném pánu (pánovi); od přísného pána; k přísnému pánovi. — 10. K dobrým pánům; od dobrých pánů; s dobrými pány; o dobrých pánech.

b) 1. *Dē clārīs Graecīs; ad clārōs Graecōs; ā clārīs Graecīs; cum clārīs Graecīs.* — 2. *Cum sociō cārō; dē sociō cārō; ad socium cārū; ā sociō cārō.* — 3. *In magnum bellum; in magnō bellō; dē magnō bellō.* — 4. *Dē bonō virō et grātō puerō (dē virō bonō et puerō grātō); ā bonō virō et grātō puerō; cum bonō virō et grātō puerō; ad bonum virum et grātum puerum.* — 5. *Cum bonīs virīs et grātīs puerīs; dē bonīs virīs et grātīs puerīs; ad bonōs virōs et grātōs puerōs; ā bonīs virīs et grātīs puerīs.* — 6. *Dē magnīs bellīs; in magna bella; in magnīs bellīs.* — 7. *Dē metallīs.* — 8. *Dē antiquīs Rōmānīs; ad antiquōs Rōmānōs; ab antiquīs Rōmānīs; cum antiquīs Rōmānīs.* — 9. *Dē labōriōsā puellā (dē puellā labōriōsā); cum labōriōsā puellā; ad labōriōsam puellam; ā labōriōsā puellā.* — 10. *Cum labōriōsis puellis (cum puellis labōriōsis); ad labōriōsās puellās; ā labōriōsis puellis; dē labōriōsis puellis.*

33. úloha. — Vypracování.
(Str. 129.)

1. *Servī dominōrum ministrī (1. pád) erant.*
2. *Dominī sevērī servōs nōn semper laudābant, rārō amābant.*
3. *Rōmānōrum servī dominī filiōs amābant.*
4. *Dominī in magnīs hortīs (in hortīs magnīs) cum fidīs servīs (cum servīs fidīs) ambulābant.*
5. *Dominī saepe servōrum patrōnī (1. pád) erant.*
6. *Servī in agrīs dominōrum cum dīligentiā labōrābant.*
7. *Servī labōriōsī (labōriōsī servī) magnōs dominōrum agrōs arābant.*
8. *Bonī dominī (dominī bonī) servōrum dīligentiam laudābant.*
9. *Dominī iūstī (iūstī dominī) servīs imperābant, sed servōs (4. pád) nōn castigābant.*
10. *Fidī servī dominīs (3. pád) obtemperābant.*

11. *Servī maī (maī servī) dominōrum sevērōrum iram saepe excitābant.*
12. *Servōrum cūrae dominī praecipuē equōs mandābant; sed servī nōn semper cum dīligentiā dominōrum equōs (4. pād) cūrābant.*
13. *Etiam dominī āgnōs (4. pād) servī cūrābant.*
14. *In silvā dominī lupī erant; servī dominī āgnōs ā lupīs servābant.*
15. *Servī cum dominīs assiduē labōrābant.*

15. HODINA.

41. úloha.

abundō, ās, āre, 1., (Z. abund-), (* abundó, abundāre), oplývati, míti nadbytek

exornō, ās, āre, 1., (Z. exorn-), (* exornó, exornāre), (vy)zdobiti, (vy)krášliti

bellō, ās, āre, 1., (Z. bell-), (* belló, bellāre), válčiti

flō, ās, āre, 1., (Z. fl-), (* fló, flāre), foukati, vahnouti

ignōrō, ās, āre, 1., (Z. ignōr-), (* ignóró, ignóráre), neznati, nevědēti

inundō, ās, āre, 1., (Z. inund-), (* inundó, inundāre), zaplavovati

irrigō, ās, āre, 1., (Z. irrig-), (* irrigó, irrigāre), zavlažovati, zavodňovati

murmurō, ās, āre, 1., (Z. murmur-), (* murmuró, murmurāre), mručeti, hučeti, šuměti

stō, stās, stāre, 1., (Z. st-), (* stó, stāre), stojím, státi

vastō, ās, āre, 1., (Z. vast-), (* vastó, vastāre), pustošiti, pleniti

ventitō, ās, āre, 1., (Z. ventit-), (* ventytó, ventytāre), přicházívati, chodívati

doctrīna, ae, f., (Z. doctrīn-), (* doktrīna, doktrīné), vyučování; vědomost, vzdělanost; nauka, věda

historia, ae, f., (Z. histori-), (* historija, historijé), dějepis, dějepisné dílo, dějiny

historia Bohēmiae, (* *historija Bohémijé*), (dějiny Čech =) české dějiny

historia Rōmānōrum, (dějiny Římanů =) římské dějiny

unda, *ae*, *f.*, (Z. *und-*), (* *unda*, *undé*), vlna; vodstvo, voda

insulānus, *i*, *m.*, (Z. *insulān-*), (* *inzulānus*, *inzulāný*), ostrovan

lūdus, *i*, *m.*, (Z. *lūd-*), (* *lūdus*, *lúdý*), hra

oppidānus, *i*, *m.*, (Z. *oppidān-*), (* *oppidānus*, *oppidāný*), měšťan, (obyvatel města)

pōpulus, *i*, *m.*, (Z. *pōpul-*), (* *populus*, *populí*), národ; lid

pōpulus clārus, slavný národ

pōpulus, *i*, *f.*, (Z. *pōpul.*), (* *pōpulus*, *pōpulí*), topol

Aesōpus, *i*, *m.*, (Z. *Aesōp-*), (* *Ězōpus*, *Ězópí*), Ezop, skladatel řeckých bajek; žil asi v 7. století př. Kr.

Graeci, *ōrum*, *m.*, (Z. *Graec-*), (* *Gréci*, *Grékórum*), Řekové, starověký národ

Horātius, *Horātī* nebo *Horātī*, *m.*, (Z. *Horāti-*), (* *Horácijus*, *Horácijí*), Horatius (* *Horácijus*), (rodové jméno mnohých Římanů; jméno slavného římského básníka)

Titus Līvius, *Titī Līvī*, *m.*, (Z. *Tit-Līvi-*), (* *Tytus Lívijus*, *Tytý Lívijí*), Titus Livius (* *Tytus Lívijus*), římský dějepisec, jehož život spadá do r. 59 př. Kr. — 17 po Kr.

Ovidius, *Ovidī*, *m.*, (Z. *Ovidi-*), (* *Ovidyjus*, *Ovidyjí*), Ovidius, slavný římský básník, žil od r. 43 př. Kr. do r. 17 po Kr.

pōpulus alta, vysoký topol

ventus, *i*, *m.*, (Z. *vent-*), (* *ventus*, *ventý*), vítr

vīcīnus, *i*, *m.*, (Z. *vīcīn-*), (* *vīcīnus*, *vīcīný*), soused

vitium, *ī*, *n.*, (Z. *viti-*), (* *vicijum*, *vicijí*), chyba, vada, neřest

liber, *librī*, *m.*, (Z. *libr-*), (* *liber*, *librí*), lýko; kniha

quis puerōrum?, (*genitiv celkový*), (* *kvis puerórum*), kdo z hochů?

quis virōrum?, (*genitiv celkový*), (* *kvis virórum*), kdo z mužů?

imprīmīs, (* *imprímīs*), obzvláště, především

interdiū, (* *interdyjū*), za dne, ve dne

prōpě, (*příslowce*), blízko, nablízku

Rōmānī, ōrum, m., (Z. **Rōmān-**), (* *Rōmānŷ, Rōmānōrum*),
Římané, starověký národ

Tacitus, ī, m., (Z. **Tacit-**), (* **Tacitus, Tacitŷ**), Tacitus,
římský dějepisec, žil ve 2. polovině 1. století po Kr.

Vergilius, Vergiliŷ, m., (Z. **Vergili-**), (* *Vergilijus, Vergi-
lijŷ*), Vergilius, římský básník, žil od r. 70 do r. 19 př. Kr.

cŷra vĭtae, (* *kŷra vĭtē*), životní starost

poēta Graecōrum, (* *poēta Grēkōrum*), (básník Řeků =)
řecký básník

poēta Rōmānōrum, (* *poēta Rōmānōrum*), (básník Říma-
nů =) římský básník

equum cŷrae (3. *pád*) **servōrum mandāre,** koně svěřiti péči
otrokŷ; koně odevzdati otrokŷ na péči, na starost

Poznámka. »**Celkový genitiv**« [genitivus partitivus
(* *genytŷvus partytŷvus*)] značí celek, z něhož se bere díl
(část) vyjádřený tím slovem, na němž celkový genitiv
závisí. Latinský celkový genitiv se do češtiny překládá
někdy prostým českým genitivem, někdy předložkovým
pádem. Výše uvedené celkové genitivy »*puerōrum, virō-
rum*« přeložte do češtiny předložkovým pádem, a to před-
ložkou »z, ze« s genitivem: »z *hochŷ, z mužŷ*«.

42. ŷloha. 167

Přeložte do latiny!

1. O mužovi. 1. Muž bojuje v boji. — 2. Bojuj, muži,
v boji! — 3. Hra těší muže. — 4. Hoch rád vypravuje
o mužovi. — 5. Muž rád vypravuje hochovi o zemích a zví-
řatech.

2. O mužích. 1. Muži bojují v bojích. — 2. Bojujte, muži,
v bojích! — 3. Hry těší muže. — 4. Hoši rádi vypravují
o mužích. — 5. Mužové rádi vypravují hochŷ o zemích
a zvířatech.

3. O válce. 1. Válka připravuje nebezpečnoství vlasti. — 2. Rolníci nemilují válek (*gen. záporný*), protože války pustoší statky, zahrady, nivy, města a země. — 3. Také obyvatelé měst neválčí rádi.

Zájmena přivlastňovací. — I.
Prōnōmina possessīva.

Přivlastňovací zájmena 1. a 2. osoby singuláru jsou:

meus, mea, meum } = můj, má, mé
(* **meus, mea, meum**)

tuus, tua, tuum } = tvůj, tvá, tvé
(* **tuus, tua, tuum**)

Přivlastňovací zájmeno zvrátané jest:

suus, sua, suum } = svůj, svá, své
(* **suus, sua, suum**)

Přivlastňovací zájmena »**meus, mea, meum**«, »**tuus, tua, tuum**«, »**suus, sua, suum**« se skloňují jako adjektiva první a druhé deklinace (t. j. podle vzoru »**bonus, bona, bonum**«). Odchylný jest pouze tvar vokativu singuláru (5. p. jedn. č.) maskulina zájmena »**meus**«; ve vokativu singuláru tohoto zájmena jest tvar »**mī!**«; na př.:

můj pane! = **mī domine!**

můj synu! = **mī fili!**

můj bože! = **mī deus!**

v církev. latine
vokat. mī
deus

Cvičení.

Skloňujte:

meus (*tuus, suus*) **dominus** = můj (tvůj, svůj) pán;
mea (*tua, sua*) **magistra** = má (tvá, svá) učitelka;
meum (*tuum, suum*) **verbum** = mé (tvé, své) slovo.

Singulár. — (Maskulinum.)

N. <i>me-us (tu-us, su-us) dominus</i>	<i>Vyslovte!</i>
G. <i>me-ī (tu-ī, su-ī) dominī</i>	* <i>meus, tuus, suus</i>
D. <i>me-ō (tu-ō, su-ō) dominō</i>	* <i>me(j)ī, tu(j)ī, su(j)ī</i>
Ak. <i>me-um (tu-um, su-um) dominum</i>	* <i>meó, tuó, suó</i>
V. mi domine!	* <i>meum, tuum, suum</i>
A. <i>me-ō (tu-ō, su-ō) dominō</i>	* <i>mī</i>
	* <i>meó, tuó, suó</i>

Plurál. — (Maskulinum.)

N. <i>me-ī (tu-ī, su-ī) dominī</i>	<i>Vyslovte!</i>
G. <i>me-ōrum (tu-ōrum, su-ōrum) dominōrum</i>	* <i>me(j)ī, tu(j)ī, su(j)ī</i>
D. <i>me-īs (tu-īs, su-īs) dominīs</i>	* <i>meōrum, tuōrum, suōrum</i>
Ak. <i>me-ōs (tu-ōs, su-ōs) dominōs</i>	* <i>me(j)īs, tu(j)īs, su(j)īs</i>
V. <i>me-ī (tu-ī, su-ī) dominī!</i>	* <i>meós, tuós, suós</i>
A. <i>me-īs (tu-īs, su-īs) dominīs</i>	* <i>me(j)ī, tu(j)ī, su(j)ī</i>
	* <i>me(j)īs, tu(j)īs, su(j)īs</i>

Singulár. — (Femininum.)

N. <i>me-a (tu-a, su-a) magistra</i>	<i>Vyslovte!</i>
G. <i>me-ae (tu-ae, su-ae) magistrae</i>	* <i>mea, tua, sua</i>
D. <i>me-ae (tu-ae, su-ae) magistrae</i>	* <i>meé, tué, sué</i>
Ak. <i>me-am (tu-am, su-am) magistram</i>	* <i>meé, tué, sué</i>
V. <i>me-a magistra!</i>	* <i>meam, tuam, suam</i>
A. <i>me-ā (tu-ā, su-ā) magistrā</i>	* <i>mea</i>
	* <i>meá, tuá, suá</i>

Plurál. — Femininum.

N. <i>me-ae (tu-ae, su-ae) magistrae</i>	<i>Vyslovte!</i>
G. <i>me-ārum (tu-ārum, su-ārum) magistrārum</i>	* <i>meé, tué, sué</i>
D. <i>me-īs (tu-īs, su-īs) magistrīs</i>	* <i>meārum, tuārum, suārum</i>
Ak. <i>me-ās (tu-ās, su-ās) magistrās</i>	* <i>me(j)īs, tu(j)īs, su(j)īs</i>
V. <i>me-ae magistrae!</i>	* <i>meás, tuás, suás</i>
A. <i>me-īs (tu-īs, su-īs) magistrīs</i>	* <i>meé</i>
	* <i>me(j)īs, tu(j)īs, su(j)īs</i>

Singulár. — Neutrum.

Vyslovte!

N. <i>me-um (tu-um, su-um) verbum</i>	* <i>meum, tuum, suum</i>
G. <i>me-ī (tu-ī, su-ī) verbī</i>	* <i>me(j)ī, tu(j)ī, su(j)ī</i>
D. <i>me-ō (tu-ō, su-ō) verbō</i>	* <i>meó, tuó, suó</i>
Ak. <i>me-um (tu-um, su-um) verbum</i>	* <i>meum, tuum, suum</i>
V. <i>me-um verbum!</i>	
A. <i>me-ō (tu-ō, su-ō) verbō</i>	* <i>meó, tuó, suó</i>

Plurál. — Neutrum.

Vyslovte!

N. <i>me-a (tu-a, su-a) verba</i>	* <i>mea, tua, sua</i>
G. <i>me-ōrum (tu-ōrum, su-ōrum) verbōrum</i>	* <i>meōrum, tuōrum, suōrum</i>
D. <i>me-īs (tu-īs, su-īs) verbīs</i>	* <i>me(j)īs, tu(j)īs, su(j)īs</i>
Ak. <i>me-a (tu-a, su-a) verba</i>	* <i>mea, tua, sua</i>
V. <i>me-a verba!</i>	
A. <i>me-īs (tu-īs, su-īs) verbīs</i>	* <i>me(j)īs, tu(j)īs, su(j)īs</i>

43. úloha. 167

1. Dē magistrīs et discipulis.

Ego sum tuus magister, tū es meus discipulus (1. pád).

Discipulī indūstriū magistrum cārum salūtant: »Salvē, magister!«

Magister discipulōs suōs resalūtāt: »Salvēte, discipulī!«

→ *Discipulus rosās magistrō suō in scholam portat.*

Etiā Bohēmiae historiam magister discipulō narrat, nam discipulus patriam suam amat.

↓
žák

O učitelích a žácích.

Já jsem tvým učitelem (7. pád), ty jsi mým žákem (7. pád).

Pilní žáci pozdravují milého učitele: »Buď vítán, učiteli!«

Učitel navzájem pozdravuje své žáky: »Buďte zdraví (buďte vítáni), žáci!«

Žák přináší učiteli do školy růže.

Také české dějiny učitel vypravuje žákovi, neboť žák miluje svou vlast.

In scholam properā, discipule indūstrie!

Magister discipulō suō dē antiquīs Rōmānīs saepe narrat.

Magistrī liber discipulum dēlectat; magister discipulō librum dat.

Magister animum discipulī doctrīnā exornat.

Sēdulum discipulum magister vocat et laudat; magister imperat, discipulus obtemperat.

Diligentiā laetitiam magistrō, discipule, parās; indūstria discipulum ornat.

Pilný žáku, spěchej do školy!

Učitel často vypravuje svému žákovu o starověkých Římanech.

Učitelova kniha baví (těší) žáka; učitel dává žákovu knihu.

Učitel krásí žákovu ducha vzdělaností.

Horlivého žáka učitel volá a chválí; učitel poroučí, žák poslouchá.

Dbalostí připravuješ, žáku, učitelu radost; pilnost zdobí žáka.

Přeložte do češtiny!

2. Dē rīvīs et fluvīīs. *Bohēmia rīvīs et fluvīīs abundat. Rīvī ēt fluvīū hortōs et agrōs irrigant. Rīvōrum et fluvīōrum undae interdum campōs inundant. Rīpās rīvōrum et fluvīōrum pōpulī altae ornant. Amīcī in rīpā rīvī et fluvīū libenter ambulant. Etiam bēstiae rīvōs et fluvīōs amant.*

Přeložte do latiny!

3. O učitelích a žácích. My jsme učitelu, vy jste žáku. Žáci často přinášejí svému učitelu do školy rúže. Učitelé vypravují žákum o starověkých Řecích a Římanech. Protože žáci milují svou vlast, učitelé žákum vypravují české dějiny. Učitelé krásí ducha (*plur.*) žáků vzdělaností. Knihy učitelu baví žáku; učitelé dávají žákum knihy. Horlivé žáku učitelé volají a chválí; učitelé žákum poroučejí, žáci jsou poslušni učitelu. Dbalostí připravujete, žáci, učitelu radost; pilnost zdobí žáku.

Přeložte do češtiny!

4. Dē rūsticō. *Rūsticus oppidānī amīcus est. Rūsticus ad oppidānum in oppidum properat et oppidānum et amīcōs*

suōs in villam suam invitat. Oppidānus cum amīcīs suīs ad rūsticum ventitat, quod rūsticum amat. Rūsticus amīcīs dē equīs narrat; equōs suōs cūrae servōrum (servōrum cūrae) mandat. Oppidānus et amīcī rūsticō in hortō villae dē cūrīs vītae narrant.

5. O bajkách.

Muže a ženy, především hochy a dívky baví bajky.

Hochům a dívkám bajky vypravují učitel a učitelka.

Hoši a dívky bajky milují a v pamět si vštěpují.
(paměti vštěpují)

Vypravujte, hoši a dívky, Ézópovy bajky!

Kdo z hochů a dívek nezná bajky (2. p. j. č.) o koni a kanci a bajky (2. p. j. č.) o rakovi?

6. Dē metallīs. — (I.)

Aurum (et) argentum (et) ferrum metalla sunt.

Aurum, argentum, ferrum terrae dōna (dōna terrae) sunt.

Metalla in terrā sunt.

Eurōpa metallīs abundat.

Aurum interdum vitia (vicija) excitat.*

5. Dē fābulīs.

Virōs et fēminās, imprīmīs puerōs et puellās fābulae dēlectant.

Puerīs et puellīs fābulās magister et magistra narrant.

Puerī et puellae fābulās amant et memoriae mandant.

Aesōpī fābulās, puerī et puellae, narrāte!

Quis puerōrum et puellārum fābulam (4. p. jedn. č.) dē equō et aprō et fābulam dē cancrō ignōrat?

6. O kovech. — (I.)

Zlato, stříbro a železo jsou kovy.

Zlato, stříbro a železo jsou dary země.

Kovy jsou v zemi.

Evropa oplývá kovy (má nadbytek kovů).

Zlato někdy podněcuje nepravosti.

7. Dē Rōmānis.

* Dé Rómánýs.

O Římanech.

Rōmānī in Italiā erant. Rōmānī et cum vicinīs et

* Rómáný in Italijá erant. Rómáný et kum vicínýs et
Římané v Italii byli. Římané i se sousedy i

cum ĩsulānīs saepe bellābant. Rōmānī litterās

* kum ĩzulánýs sépe bellābant. Rómáný litterás
s ostrovany často válčili. Římané písemnictví

amābant. Horātius, Ovidius, Vergilius Rōmā-

* amábant. Horácius, Ovidyus, Vergilijus Rómá-
mĭlovali. Horatius, Ovidius a Vergilius (Římanů =)

nōrum poētae erant. Historiam Rōmānōrum Titus

* nórur poété erant. Historijam Rómánórum Tytus
římští básníci byli. Dějiny (Římanů =) římské Titus

Livius et Tacitus narrant.

* Lívijus et Tacitus narrant.
Livius a Tacitus vypravují.

Přeložte do latiny!

8. O venkovanech. Venkované bývají přáteli obyvatelů měst. Často spěchají do města a zvou obyvatele města (měšťany) a své dobré přátele do svých velikých dvorců. Měšťané (obyvatelé města) přátele přicházejí k venkovanům, protože venkovany milují. Venkované vypravují svým přátelům o svých koních; své koně venkované rádi odevzdávají na péči příčinlivým otrokům. Přátele časem vypravují venkovanům v zahradách statků o trudných starostech životních.

Řadové číslovky.
Numerālia ordinālia.

Kolikrát v řadě:

Latinské řadové číslovky se končí:

a) u čísel: 1.—19. v »-us, -a, -um«,

b) u čísel od dvaceti počínaje výše v »-simus, -sima, -simum«.

Latinské řadové číslovky se skloňují podle vzoru trojvýchodných přídavných jmen »bonus, bona, bonum«.

Od 13 do 17 jdou menší řadové číslovky před většími.

1. **prīmus, a, um** = první
(* *prīmus, prīma, prīmum*)
2. **secundus, a, um** = druhý, -á, -é
(* *sekundus, sekunda, sekundum*)
3. **tertius, tertia, tertium** = třetí
(* *tercijus, tercija, tercijum*)
4. **quārtus, a, um** = čtvrtý, -á, -é
(* *kvārtus, kvārta, kvartum*)
5. **quīntus, a, um** = pátý, -á, -é
(* *kvīntus, kvīnta, kvintum*)
6. **sextus, a, um** = šestý, -á, -é
(* *sextus, seksta, sextum*)
7. **septimus, a, um** = sedmý, -á, -é
(* *septymus, septyma, septymum*)
8. **octāvus, a, um** = osmý, -á, -é
(* *oktāvus, oktáva, oktávum*)
9. **nōnus, a, um** = devátý, -á, -é
(* *nōnus, nōna, nōnum*)
10. **decimus, a, um** = desátý, -á, -é
(* *decimus, decima, decimum*)
11. **ūndecimus, a, um** = jedenáctý, -á, -é
(* *ūndecimus, ūndecima, ūndecimum*)
12. **duodecimus, a, um** = dvanáctý, -á, -é
(* *duodecimus, duodecima, duodecimum*)
13. **tertius decimus, tertia decima, tertium decimum** } = třináctý, -á, -é
(* *tercijus decimus, tercija decima, tercijum decimum*)
14. **quartus decimus, quarta decima, quartum decimum** } = čtrnáctý, -á, -é
(* *kvartus decimus, kvārta decima, kvartum decimum*)

15. **quintus decimus, quinta decima, } = patnáctý, -á, -é**
quintum decimum
 (* kvintus decimus, kvinta decima, kvintum decimum)
16. **sextus decimus, sexta decima, } = šestnáctý, -á, -é**
sextum decimum
 (* sekstus decimus, seksta decima, sekstum decimum)
17. **septimus decimus, septima decima, } = sedmnáctý, -á, -é**
septimum decimum
 (* septymus decimus, septyma decima, septymum decimum)
18. **duodēvicēsimus, duodēvicēsima, } = osmnáctý, -á, -é**
duodēvicēsimum
 (* duodēvicēzimus, duodēvicēzima, duodēvicēzimum)
19. **ūndēvicēsimus, ūndēvicēsima, } = devatenáctý, -á -é**
ūndēvicēsimum
 (* ūndēvicēzimus, ūndēvicēzima, ūndēvicēzimum)
20. **vīcēsīmus, vīcēsīma, vīcēsīmum = dvacátý, -á, -é**
 (* vīcēzīmus, vīcēzīma, vīcēzīmum)
30. **trīcēsīmus, a, um = třicátý, -á, -é**
 (* trīcēzīmus, trīcēzīma, trīcēzīmum)
40. **quadrāgēsīmus, a, um = čtyřicátý, -á, -é**
 (* kvadrāgēzīmus, kvadrāgēzīma, kvadrāgēzīmum)
50. **quīnquāgēsīmus, a, um = padesátý, -á, -é**
 (* kvīnkvāgēzīmus, kvīnkvāgēzīma, kvīnkvāgēzīmum)
60. **sexāgēsīmus, a, um = šedesátý, -á, -é**
 (* seksāgēzīmus, seksāgēzīma, seksāgēzīmum)
70. **septuāgēsīmus, a, um = sedmdesátý, -á -é**
 (* septuāgēzīmus, septuāgēzīma, septuāgēzīmum)
80. **octōgēsīmus, a, um = osmdesátý, -á, -é**
 (* oktōgēzīmus, oktōgēzīma, oktōgēzīmum)
90. **nōnāgēsīmus, a, um = devadesátý, -á, -é**
 (* nōnāgēzīmus, nōnāgēzīma, nōnāgēzīmum)
100. **centēsīmus, a, um = stý, -á, -é**
 (* centēzīmus, centēzīma, centēzīmum)

Hodie mihi, cras tibi.
(* *Hodyjé mihi, krás tybi.*)

Dnes mně, zítra tobě. —
(*Přísloví.*)

Nil admirari!
(* *Nýl admíráři!*)

Ničemu se nediviti! — (Tato zásada podle básníka *Horatia* jest jediná věc, jež činí a zachovává člověka blaženým a šťastným.)

Habeas tibi!
(* *Habeás tybi!*)

Měj si! — (Budiž po tvém, ale připiš si následky!)

Habeat sibi!
(* *Habeat sibi!*)

Nechať si (on, ona) má! — (Budiž po jeho! Budiž po její!) (*Terentius.*)

Inter arma silent leges.
(* *Inter arma silent légés.*)

Mezi zbraněmi mlčí zákony. — Za války zákony jsou bez moci, neplatí. (*Cicero.*) — (Podle této myšlenky vznikla myšlenka:)

Inter arma silent Musae.
(* *Inter arma silent Múzé.*)

Mezi zbraněmi mlčí Musy. — Za války mlčí Musy (t. j. neprospívá žádné umění ani básnictví, nevede se žádnému umění).

**Magnificat anima mea
Dominum.**
(* *Magnyifikat anyma mea
Dominum.*)

Velebí duše má Pána (Hospodina). — (Začátek biblického chvalozpěvu *Mariina* v domě *Zachariášově*, dnes církevní hymnus, který se zpívá při nešporách.)

**Incidit in Scyllam, qui vult
vitare Charybdim.**
(* *Incidyt in Scyllam, kví
vult vítare Charybdym.*)

Upadá do *Skylly*, kdo se chce vyhnouti *Charybdě*. — (Přijíti z deště pod okap; přijíti z bláta do louže.) — (Pořekadlo, upravené z verše *Gualtherova*. *Skylla* a *Charybdis*, původně báječné bytosti řeckého bájesloví, pak nebezpečné víry v *Mesinské úžině*.)

Homo trium litterarum.
(* *Homó trijum litterárum.*)

Člověk o třech písmenech, (t. j. zloděj, neboť latinsky „zloděj“ = „fur“, slovo sestávající ze tří písmen).

**Lupus non curat numerum
ovium.**
(* *Lupus nón kúrat nu-
merum ovijum.*)

Vlk nedbá počtu ovcí (t. j. rozsápe jich tolik, kolik mu libo). —
(*Přísloví.*)

Qui bene distinguit, bene docet.

(* *Kví bene dystyngvit, bene docet.*)

Homo proposuit, sed Deus disponit.

(* *Homó própozuit, sed Deus dyspónyt.*)

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

(* *Kvidkvid dělirant régés, plektuntur Achívi.*)

Quos deus perdere vult, prius dementat.

(* *Kvós deus perdere vult, prius démentat.*)

Quod licet Iovi, non licet bovi.

(* *Kvod licet Joví, nón licet boví.*)

Quod non est in actis, non est in mundo.

(* *Kvod nón est in áktýs, nón est in mundó.*)

Quidquid agis, prudenter agas et respice finem!

(* *Kvidkvid agis, prudenter agás et respice finem!*)

Kdo dobře rozeznává, dobře učí.

Člověk si umínil, ale Pán (Bůh) pořádá, upravuje. — (Člověk míní, Pán Bůh mění.)

Cokoli bláznivého spáchají králové, za to pykají Achajští (= Řekové před Trojou). — (Lid, národ pykává za pošetilost a nerozum vladařů.) — (*Horatius.*)

Které (lidi) Bůh chce zničit, ty dříve zbavuje rozumem. — (Koho Bůh chce uvrhnouti do záhuby, toho dříve oslepí.)

Co jest dovoleno Jovovi, není dovoleno volovi. — (Tytéž činy se rozličně posuzují podle společenského postavení, jména, moci a vlivu jednajících osob; jde-li o osoby mocné a vlivné, bývá úsudek mírnější.)

Co není v úředních spisech, není na světě. — (Zásada bývalého písemného soudního řízení.)

Cokoli konáš, rozvážně čiň a stále měj na mysli konec (cíle, účel díla)! — (Středověký verš založený na jednom biblickém citátu; heslo *Jak. Krčína z Jelšan*; poslední slova („hled' ke konci“) byla heslem nejvyššího kancléře *Joachima z Hradce.*) (Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 6.

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

DAT.

VARIA. - ROZMANITOSTI.

Znaménko * (hvězdička) značí »Vyslovte!«

Beati possidentes!

(* *Beátý possidentés!*)

Šťastní držitelé! — (Lépe je býti majetným než nemajetným! Ti, kdož mají nějaký majetek, nějakou hodnotu, nějaké důstojenství, moc, bývají ve výhodě proti lidem bez moci, bez majetku, bez pocty.)

Non omnia possumus

omnes.

(* *Nón omnyja possumus omnés.*)

Ne vše můžeme všichni. — (Nelze každému vyniknouti ve všem.) (*Lucilius.*)

Non cuivis homini contingit adire Corinthum.

(* *Nón kujivis hominý kontyngit adýre Korinthum.*)

Ne každému člověku se dostane navštívit Korint. — (*Horatius.*) — (*Komenský:* Ne každému dřevu dostane se býti fládrem.)

Mens sana in corpore sano.

(* *Méns sána in korpore sánó.*)

Zdravá mysl ve zdravém těle. — (*Decimus Junius Juvenalis.*)

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

(* *Dúkunt volentem fáta, nólentem trahunt.*)

Chtějícího (člověka) osud vede, nechťejícího táhne. — (*Seneka.*)

Justitia regnorum fundamentum.

(* *Jústycija régnórum fundámentum.*)

Spravedlnost (je) základem říší.

Lex civium dux.

(* *Léx civijum dux.*)

Zákon (je) vůdcem občanů. — (*Nápis na Karolinu v Praze.*)

Consuetudo (est quasi) altera natura.

(* *Kónsvétúdo est kvazi altera nátúra.*)

Zvyk (jest jaksi) druhá přirozenost. — (*Aristoteles, Cicero.*)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

16. HODINA.

Třetí skupina adjektiv:

Trojvýchodná v „-er, -ra, -rum“.

Do třetí skupiny latinských trojvýchodných přídavných jmen, která skloněním náležejí k první a druhé deklinaci, jsou zařaděna přídavná jména zakončená v nominativu singuláru (*1. p. jedn. č.*)

v mužském rodě v »-er«,

Mužský rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv *druhé* deklinace »ager« (str. 83).

v ženském rodě v »(...r-)-a«,

Ženský rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv *první* deklinace »fēmina« (str. 38).

ve středním rodě v

»(...r-)-um«.

Střední rod těchto přídavných jmen se skloňuje podle vzoru substantiv *druhé* deklinace »verbum« (str. 83).

Od druhé skupiny trojvýchodných adjektiv (str. 134) se tato třetí skupina trojvýchodných adjektiv liší tím, že samohláska »-e-« před souhláskou »-r-« mizí ve všech pádech singuláru i plurálu maskulina, feminina a neutra *kromě* nominativu singuláru (1. p. j. č.) a vokativu singuláru (5. p. j. č.) maskulina (mužského rodu).

Příklady trojvýchodných adjektiv této třetí skupiny, jež si napište do sešitu a jimž (jejichž českému významu) se naučte, jsou:

aeger, aegr-a, aegr-um } = { churav-ý, -á, -é
 (* *éger, égra, égrum*) } = { nemocn-ý, -á, -é

āter, ātr-a, ātr-um } = { tmav-ý, -á, -é
 (* *áter, átra, átrum*) } = { temn-ý, -á, -é

crēber, crēbr-a, crēbr-um } = { čast-ý, -á, -é
 (* *kréber, krébra, krébrum*) } = { hojn-ý, -á, -é

impiger, impigr-a, impigr-um } = { čil-ý, -á, -é
 (* *impiger, impigra, impigrum*) } = { příčinliv-ý, -á, -é
 { podnikav-ý, -á, -é

niger, nigr-a, nigr-um } = čern-ý, -á, -é
 (* *nyger, nygra, nygrum*) }

piger, pigr-a, pigr-um } = { lín-ý, -á, -é
 (* *piger, pigra, pigrum*) } = { leniv-ý, -á, -é

pulcher, pulchr-a, pulchr-um } = { krásn-ý, -á, -é
 (* *pulcher, pulchra, pulchrum*) } = { pěkn-ý, -á, -é
 { hezk-ý, -á, -é

ruber, rubr-a, rubr-um } = červen-ý, -á, -é
 (* *ruber, rubra, rubrum*) }

dexter, dextr-a, dextr-um } = prav-ý, -á, -é
 (* *dekster, dekstra, dekstrum*) }

sinister, sinistr-a, sinistr-um } = lev-ý, -á, -é
 (* *sinyster, sinystra, sinystrum*) }

Uvedená trojvýchodná přídavná jména jsem vám podal v nezkráceném tvaru mužském, ženském a středním, při čemž jsem v ženském a středním tvaru oddělil koncovku.

Adjektiva této skupiny budete si příště do svých sešitů zapisovati jiným způsobem, než jsou zde podána. Použijete způsobu, kterého používají lexikografové v latinsko-českých slovnících.

V latinsko-českých slovnících jest uveden nezkrácený tvar mužského nominativu singuláru (1. p. jedn. č.), vedle něho pak ženský a střední nominativ singuláru jest vyznačen pouze koncovkami »ra, rum«, k nimž jest připojena předcházející souhláska, takže je patrné, že u těchto adjektiv samohláska »-e-« ve femininu a neutru před souhláskou »-r-« mizí (a tím i ve všech pádech maskulina kromě nominativu a vokativu singuláru). K tomu ve slovnících přistupuje český význam adjektiva, ovšem jen v mužském rodě, což dostačí.

Píše se! Tiskne se!

aeger, gra, grum, churavý, nemocný

āter, tra, trum, tmavý, temný

**crēber, bra, brum, častý
hojný atd.**

Čte se! Vyslovuje se!

* **éger, égra, égrum, churavý, churavá, churavé; nemocný, nemocná, nemocné**

* **āter, ātra, ātrum, tmavý, tmavá, tmavé; temný, temná, temné**

* **krēber, krēbra, krēbrum, častý, častá, časté; hojný, hojná, hojně**

Přídavné jméno »**dexter**« nalézáte v druhé (str. 135) i v třetí skupině trojvýchodných adjektiv; u tohoto adjektiva samohláska »-e-« před souhláskou »-r-« někdy se podržuje, někdy mizí. Tuto okolnost vyznačuji takto:

Píše se! Tiskne se!

dexter, t(e)ra, t(e)rum, pravý.

Čte se! Vyslovuje se!

* **dekster, dekstera** nebo **dekstra, deksterum** nebo **dekstrum, pravý, pravá, pravé.**

Skloňování trojvýchodných adjektiv v „-er, -ra, -rum“.

Již výše bylo řečeno, že se trojvýchodná adjektiva této skupiny skloňují v mužském rodě podle vzoru »**ager**« (viz str. 83), v ženském rodě podle vzoru »**fēmina**« (viz str. 38), ve středním rodě podle vzoru »**verbum**« (viz str. 38).

Vokativ singuláru (5. p. jedn. č.) maskulina je totožný s nominativem siguláru (1. p. jedn. č.) maskulina.

Příklady skloňování, na nichž pozorujte koncovky přídavného jména v singuláru i plurálu všech tří rodů (proto ve všech pádech koncovky jsou odděleny), bud'tež:

ager pulcher = krásné pole,

fēmina pigra = líná žena,

exemplum pulchrum = krásný příklad.

Mužský rod. (Maskulinum.) — Singulár.

N.	<i>ager</i>	pulcher	<i>quid?</i>	krásné	pole
G.	<i>agr-ī</i>	pulchr-ī	<i>cuius rei?</i>	krásného	pole
D.	<i>agr-ō</i>	pulchr-ō	<i>cui rei?</i>	krásnému	poli
Ak.	<i>agr-um</i>	pulchr-um	<i>quid?</i>	krásné	pole
V.	<i>ager</i>	pulcher!	—	krásné	pole!
A.	<i>agr-ō</i>	pulchr-ō	<i>quā rē?</i>	krásným	polem

Mužský rod. — Plurál.

N.	<i>agr-ī</i>	pulchr-ī	<i>quid?</i>	krásná	pole
G.	<i>agr-ōrum</i>	pulchr-ōrum	<i>cuius rei?</i>	krásných	polí
D.	<i>agr-īs</i>	pulchr-īs	<i>cui rei?</i>	krásným	polím
Ak.	<i>agr-ōs</i>	pulchr-ōs	<i>quid?</i>	krásná	pole
V.	<i>agr-ī</i>	pulchr-ī!	—	krásná	pole!
A.	<i>agr-īs</i>	pulchr-īs	<i>quā rē?</i>	krásnými	poli

Ženský rod. (Femininum.)

Singulár.			Plurál.	
N.	<i>fēmin-a</i>	pigr-a	<i>fēmin-ae</i>	pigr-ae
G.	<i>fēmin-ae</i>	pigr-ae	<i>fēmin-ārum</i>	pigr-ārum
D.	<i>fēmin-ae</i>	pigr-ae	<i>fēmin-īs</i>	pigr-īs
Ak.	<i>fēmin-am</i>	pigr-am	<i>fēmin-ās</i>	pigr-ās
V.	<i>fēmin-a</i>	pigr-a!	<i>fēmin-ae</i>	pigr-ae!
A.	<i>fēmin-ā</i>	pigr-ā	<i>fēmin-īs</i>	pigr-īs

Střední rod. (Neutrum.)

	Singular.		Plural.	
N.	<i>exempl-um</i>	pulchr-um	<i>exempl-a</i>	pulchr-a
G.	<i>exempl-ī</i>	pulchr-ī	<i>exempl-ōrum</i>	pulchr-ōrum
D.	<i>exempl-ō</i>	pulchr-ō	<i>exempl-īs</i>	pulchr-īs
Ak.	<i>exempl-um</i>	pulchr-um	<i>exempl-a</i>	pulchr-a
V.	<i>exempl-um</i>	pulchr-um!	<i>exempl-a</i>	pulchr-a!
A.	<i>exempl-ō</i>	pulchr-ō	<i>exempl-īs</i>	pulchr-īs

**Adjektivum přívlastkem
a doplňkem. — Cvičení.**

(Zopakujte učivo na str. 142 a násl.!)

Ubohý muž. — Ubozí mužové. — Otok jest ubohý. — Otroci jsou ubozí.

Ubohá žena. — Ubohé ženy.

Bídny osud. — Život nešlechetného muže jest bídný.

Krásná bajka. — Krásné bajky.

Černý les. — Lesy jsou černé.

Krásná zahrada. — Zahrady jsou krásné.

Krásná kniha. — Knihy jsou krásné.

Pravé oko. — Levé oko.

Krásná kniha čilého hochá.

Krásné knihy čilého hochá.

Vir miser. — Virī miserī. — Servus miser est. — Servī miserī sunt.

Fēmina misera. — Fēminae miserae.

Fortūna misera. — Vīta improbī virī misera est.

Fābula pulchra. — Fābulae pulchrae.

Silva nigra. — Silvae nigrae sunt.

Hortus pulcher. — Hortī pulchrī sunt.

Liber pulcher. — Librī pulchrī sunt.

Oculus dexter. — Oculi sinister.

Pulcher liber impigrī puerī.

Librī pulchrī puerī impigrī.

Krásné knihy svobodných
a čilých hochů.

Lenivý otrok. Lenivá dívka. Otrok je líný. Dívka je líná.

Leniví otroci. Lenivé dívky. Otroci jsou líní. Dívky jsou líné.

Nemocný syn. Nemocní synové. Nemocný hoch. Nemocní hoši. Nemocný učitel. Nemocní učitelé. Nemocná dcera. Nemocné dcery.

Červená růže. Červené růže.

Zbraň je krásná (1. p. jedn. č. žen. r.).

*Librī pulchrī liberōrum
et impigrōrum puerōrum.*

Servus piger. Puella pigra. Servus piger est. Puella pigra est.

Servī pigrī. Puellae pigrae. Servī pigrī sunt. Puellae pigrae sunt.

Filius aeger. Filiū aegrī. Puer aeger. Puerī aegrī. Magister aeger. Magistrī aegrī. Filia aegra. Filiae aegrae.

Rosa rubra. Rosae rubrae.

Arma pulchra (1. p. množ. č. střed. r.) sunt.

40. úloha. — Vypracování
(Str. 148.)

Singulár.

N. <i>poēta,</i>	<i>vir</i>	<i>ēgregi-us</i>
G. <i>poētae,</i>	<i>virī</i>	<i>ēgregi-ī</i>
D. <i>poētae,</i>	<i>virō</i>	<i>ēgregi-ō</i>
Ak. <i>poētam,</i>	<i>virum</i>	<i>ēgregi-um</i>
V. <i>poēta,</i>	<i>vir</i>	<i>ēgregi-e!</i>
A. <i>poētā,</i>	<i>virō</i>	<i>ēgregi-ō</i>

Plurál.

N. <i>poētae,</i>	<i>virī</i>	<i>ēgregi-ī</i>
G. <i>poētārum,</i>	<i>virōrum</i>	<i>ēgregi-ōrum</i>
D. <i>poētīs,</i>	<i>virīs</i>	<i>ēgregi-īs</i>
Ak. <i>poētās,</i>	<i>virōs</i>	<i>ēgregi-ōs</i>
V. <i>poētae,</i>	<i>virī</i>	<i>ēgregi-ī!</i>
A. <i>poētīs,</i>	<i>virīs</i>	<i>ēgregi-īs</i>

Singulár.

- N. *magistra indūstri-a*
 G. *magistrae indūstri-ae*
 D. *magistrae indūstri-ae*
 Ak. *magistrā indūstri-am*
 V. *magistra indūstri-a!*
 A. *magistrā indūstri-ā*

Plurál.

- magistrae indūstri-ae*
magistrārum indūstri-ārum
magistrīs indūstri-īs
magistrās indūstri-ās
magistrae indūstri-ae!
magistrīs indūstri-īs

42. úloha. — Vypracování.
 (Str. 153.)

1. Dē virō.

1. *Vir in pugnā pugnāt.* —
 2. *Pugnā, vir, in pugnā!* —
 3. *Lūdus virum dēlectat.* —
 4. *Puer dē virō libenter nar-*
rat. — 5. *Vir puerō dē terrīs*
et bēstīs libenter narrat.

2. Dē virīs.

1. *Virī in pugnīs pugnāt.*
 — 2. *Pugnāte, virī, in pu-*
gnīs. — 3. *Lūdī virōs dē-*
lectant. — 4. *Puerī dē virīs*
libenter narrant. — 5. *Virī*
puerīs dē terrīs et bēstīs li-
benter narrant.

3. **Dē bellō. (I.)** — 1. *Bellum patriae periculum parat.* —
 2. *Agricolae bella nōn amant, quod bella villās, hortōs,*
campōs, oppida, terrās (villās et hortōs et campōs et oppi-
da et terrās) vastant. — 3. *Etiam oppidānī nōn libenter*
bellant.

43. úloha. — Vypracování.
 (Str. 157 a 159.)

2. **O potocích a řekách.** Čechy oplývají potoky a řekami (= mají nadbytek potoků a řek). Potoky a řeky zavlažují (zavodňují) zahrady a pole. Vody potoků a řek časem zaplavují nivy. Břehy potoků a řek zdobí vysoké topoly. Přátelé se rádi procházejí na břehu potoka a řeky. Také zvířata milují potoky a řeky.

3. **Dē magistrīs et discipulis.** *Nōs sumus magistrī, vōs estis discipulī. Discipulī magistrīs suīs rosās in scholam*

saepe portant. Magistrī discipulīs dē antiquīs Graecīs et Rōmānīs narrant. Quod discipulī patriam suam amant, magistrī discipulīs historiam Bohēmiaē narrant. Magistrī discipulōrum animōs doctrinā exornant. Magistrōrum librī discipulōs dēlectant; magistrī discipulīs librōs dant. Discipulōs sēdulōs magistrī vocant et laudant; magistrī discipulīs imperant, discipulī magistrīs obtemperant. Dīligentiā laetitiam (dýligencijá létycijam) magistrīs, discipulī, parātis; indūstria discipulōs ornat.*

4. O venkovanovi. Venkovan je přítelēm měšťanovým (přítelēm obyvatele města). Venkovan spěchá k měšťanovi (k obyvatele města) do města a zve měšťana (obyvatele města) a své přátele do svého statku (dvorce). Měšťan (obyvatel města) přicházívá se svými přáteli k venkovanovi, protože miluje venkovana. Venkovan vypravuje přátelům o koních; své koně svěřuje péči otroků (své koně odevzdává na péči, na starost otrokům). Měšťan a přátelé vypravují venkovanovi v zahradě statku (dvorce) o životních starostech.

8. Dē rūsticīs. Rūsticī oppidānōrum amīcī sunt. Saepe in oppidum properant et oppidānōs et suōs bonōs amīcōs in suās magnās villās invitāt. Oppidānī et amīcī ad rūsticōs ventitāt, quod rūsticōs amant. Rūsticī suīs amīcīs dē suīs equīs narrant; suōs equōs rūsticī libenter sēdulōrum servōrum cūrae mandant. Amīcī interdum rūsticīs in hortīs villārum dē dūris vītae cūrīs narrant.

Zájmena přivlastňovací. — II.
Prōnōmina possessīva.

Přivlastňovací zájmena 1. a 2. osoby plurálu jsou:

noster, nostr-a, nostr-um (* noster, nostra, nostrum)	} = náš, naše, naše,
vester, vestr-a, vestr-um (* vester, vestra, vestrum)	
	} = váš, vaše, vaše.

Přivlastňovací zájmena mužského rodu »noster, vester« se skloňují podle vzoru substantiv druhé deklinace »ager« (viz str. 83).

Přivlastňovací zájmena ženského rodu »nostra, vestra« se skloňují podle vzoru substantiv *první* deklinace »fēmina« (viz str. 38).

Přivlastňovací zájmena středního rodu »nostrum, vestrum« se skloňují podle vzoru substantiv *druhé* deklinace »verbum« (viz str. 83).

Cvičení.

Singulár.

- N. **Noster magister iustus est.** (*Quis?*)
Náš učitel jest spravedlivý. (Kdo?)
- G. **Libri nostri magistrī pulchrī sunt.** (*Cuius?*)
Knihy našeho učitele jsou krásné. (Čí? koho?)
- D. **Puer epistulam nostrō magistrō portat.** (*Cui?*)
Hoch přináší dopis našemu učiteli. (Komu?)
- Ak. **Discipulī nostrum magistrum laudant.** (*Quem?*)
Žáci chválí našeho učitele. (Koho?)
- V. **Discipulōrum indūstriam, noster magister, laudā!**
Chval pilnost žáků, náš učiteli!
- A. **Amīci cum nostrō magistrō disputant.**
Přátelé rozmlouvají s našim učitelem.

Plurál.

- N. **Nostrī servī labōriōsī sunt.** (*Quis?*)
Naši otroci jsou pracovití. (Kdo?)
- G. **Indūstriam nostrōrum servōrum dominus laudat.**
(*Cuius?*)
Pilnost našich otroků pán chválí. (Čí? koho?)
- D. **Nostrīs servīs dominus magna dōna dat.** (*Cui?*)
Našim otrokům pán dává veliké dary. (Komu?)
- Ak. **Dominus nostrōs servōs vocat.** (*Quem?*)
Pán volá naše otroky. (Koho?)
- Abl. **Dominus et domina in nostrō hortō cum nostrīs servīs ambulat.**
Pán a paní se procházejí v naší zahradě s našimi otroky.

Aliquis, aliquid.

Skloňujte neurčité zájmeno: »*aliquis* = někdo, *aliquid* = něco«!

<i>N.</i>	aliquis	(* <i>alikvis</i>)	někdo
<i>G.</i>	alicuius	(* <i>alikujus</i>)	někoho, něčí
<i>D.</i>	alicui	(* <i>alikuji</i>)	někomu
<i>Ak.</i>	aliquem	(* <i>alikvem</i>)	někoho
<i>V.</i>	—	—	—
<i>Abl.</i>	aliquō	(* <i>alikvó</i>)	někým
	ab aliquō	(* <i>ab alikvó</i>)	od někoho
	dē aliquō	(* <i>dé alikvó</i>)	o někom
	cum aliquō	(* <i>kum alikvó</i>)	s někým

<i>N.</i>	aliquid	(* <i>alikvid</i>)	něco
<i>G.</i>	alicuius rei	(* <i>alikujus reji</i>)	něčeho
<i>D.</i>	alicui rei	(* <i>alikuji reji</i>)	něčemu
<i>Ak.</i>	aliquid	(* <i>alikvid</i>)	něco
<i>V.</i>	—	—	—
<i>Abl.</i>	aliquā rē	(* <i>alikvá ré</i>)	něčím
	dē aliquā rē	(* <i>dé alikvá ré</i>)	o něčem
	cum aliquā rē	(* <i>kum alikvá ré</i>)	s něčím

Multī, -ae, -a.

Paucī, -ae, -a.

Multī virī (* *multý viri*) = mnozí mužové; mnoho mužů.

Multae fēminae (* *multé fēminé*) = mnohé ženy; mnoho žen.

Multa verba (* *multa verba*) = mnohá slova; mnoho slov.

Multī poētae (* *multý poété*) = mnozí básníci; mnoho básníků.

Multa oppida (* *multa oppida*) = mnohá města; mnoho měst.

Satis multī virī (* *satys multý viri*) = dosti mužů.

Paucī virī (* *paucí viri*) = málo, několik málo mužů.

Paucae fēminae (* *paucé fēminé*) = málo, několik málo žen.

Pauca verba (* *pauca verba*) = málo, několik málo slov.

Pauci nostrī (* *pauci nostrī*) = několik našich (lidí, našinců a p.).

Multi virōrum (*genitiv celkový*) = mnozí z mužů.

Pauci virōrum (*genitiv celkový*) = málokterí z mužů.

Pauci ex nostrīs
Pauci dē nostrīs } = málokterí z našich (lidí, našinců a p.).

Magister multōs puerōs et multās puellās laudat.

In Bohēmiā multa oppida sunt.

Nōs pauci sumus.

Graecis et Rōmānis multī servī erant.

Medicī multōs morbōs cūrānt.

Učitel chválí mnoho hochů a mnoho dívek (= mnohé hochy a mnohé dívky).

V Čechách **jest** mnoho měst (= jsou mnohá města).

Nás je málo (= my jsme málokterí).

Řekové a Římané měli mnoho otroků (= Řekům a Římanům byli mnozí otroci).

Lékaři léčí mnoho nemocí (= mnohé nemoci).

Plurál přídavných jmen »**multi**, *multae, multa*« a »**pauci**, *paucae, pauca*« se do češtiny překládá dvojím způsobem:

a) plurálem přídavného jména (**multi**, *ae, a* = mnoho, mnohé, mnohá; **pauci**, *ae, a* = málokterí, málokteré, málokterá),

b) singulárem zpodstatnělého přídavného jména (**multi**, *ae, a* = mnoho; **pauci**, *ae, a* = málo, několik málo).

S počátku, než nabudete zběhlosti v překládání z češtiny do latiny, upravte si výrazy (věty), v nichž se vyskytuje zpodstatnělé »**mnoho, málo**«, tím způsobem, že nahradíte zpodstatnělé »**mnoho, málo**« přídavnými jmény »*mnozí, mnohé, mnohá*« a »*málokterí, málokteré, málokterá*« v příslušném pádě a rodě a podle toho upravíte stavbu výrazu (věty).

Multae et magnae terrae = (mnohé a to veliké země =) mnoho velikých zemí.

Multae et magnae terrae nunc nōbis nōtae sunt = (mnohé a to veliké země jsou nám nyní známé =) mnoho velikých zemí jest nám nyní známo.

Multa et longa bella = (mnohé a to dlouhé války =) mnoho dlouhých válek.

Historia dē multis et longis bellis narrat = dějepis vypravuje (o mnohých a dlouhých válkách =) o mnoha dlouhých válkách.

Multī et clārī poētae = mnozí slavní básníci (mnoho slavných básníků).

Přistoupí-li k podstatnému jménu vedle přídavného jména »**multī, ae, a**«, jež značí *mnohost*, ještě jiné přídavné jméno, jež značí *jakost*, Latiník zpravidla spojuje tato obě přídavná jména spojkou »**et**«; Čech v tom případě spojky »**a**« neklade, proto v takových výrazech latinské spojky »**et**« do češtiny nepřekládejte! Povšimněte si českého překladu v příkladech právě uvedených!

Avšak spojky »**et**« nekladte v takovýchto výrazech a spojeních:

Multa bella magna = mnoho velikých válek.

Multae statuae pulchrae = mnoho krásných soch.

Multa supplicia iūsta = mnoho spravedlivých trestů.

Multī pigrī puerī = mnoho (líných hochů =) lenochů.

Multī doctī virī = mnoho (učených mužů =) učenců.

Multī fortēs virī = mnoho (statečných mužů =) hrdin.

Paucī amici nostrī = málo našich přátel.

17. HODINA.

Futūrum I. (primum). První čas budoucí.
--

Futurum I. (* *futūrum primum*), t. j. **první čas budoucí**, vyjadřuje prostý děj budoucí trvací, jednodobý i opětovací.

Do češtiny se latinské futurum I. překládá budoucím časem sloves *trvacích* nebo *opětovacích* nebo *o k o n a v ý c h*.

Český budoucí čas sloves trvacích a opěťovacích — jak známo — jest tvar složený (*budu, budeš* atd. + infinitiv slovesa trvacího nebo opěťovacího), na př.: *budu nésti, budu přicházeti, budu přicházívati* a j.

U sloves dokonavých se budoucí čas nevyjadřuje tímto složeným tvarem, protože jejich přítomní tvary již samy sebou mají význam budoucí, na př.: *padnu, přinesu, zavolám* a j.

Ale i slovesa trvací mívají pro budoucí čas místo složeného tvaru často přítomní tvar příslušného dokonavého slovesa, na př.: *nésti — budu nésti* nebo *ponesu; hráti — budu hráti* nebo *zahraji*, a j.

Následující cvičení (str. 174, 175) poskytne dosti příkladů, jak lze překládati latinské futurum I. do češtiny.

Futurum I.
slovesa »**esse**«.

Futurum I. sloves
první konjugace.

Indikativ futura I. slovesa »E S S E«.

(Oznamovací způsob prvního budoucího času.)

	<i>Latinsky:</i>	<i>Česky:</i>	<i>Vyslovte:</i>
Singulár:	1. erō	(já) budu	(* eró)
	2. eris	(ty) budeš	(* eris)
	3. erit	(on, ona, ono) bude	(* erit)
Plurál:	1. erimus	(my) budeme	(* erimus)
	2. eritis	(vy) budete	(* eritys)
	3. erunt	(oni, ony, ona) budou	(* erunt)

Koncovky aktivního indikativu futura I. sloves

P R V N Ī konjugace, jež přistupují k základu.

(Indicātīvus futūrī primī āctīvī.)

(Oznamovací způsob prvního budoucího času činného rodu.)

Singulár:		Plurál:
1. -ābō (* ábó)		1. -ābimus (* ábimus)
2. -ābis (* ábis)		2. -ābitis (* ábitys)
3. -ābit (* ábit)		3. -ābunt (* ábunt)

Abyste vytvořili aktivní indikativ futura I. (oznamovací způsob prvního budoucího času rodu činného) sloves první konjugace, připojte tyto koncovky k základu slovesa!

Aktivní indikativ futura I. nacvičte především na vzoru sloves první konjugace »**laudāre**«!

K základu slovesa »**laud-**« připojte zde uvedené koncovky aktivního indikativu futura I. sloves první konjugace!

V následujícím vzoru pozorujte základ a koncovky, které jsou pro snažší nacvičení odděleny od základu, jinak ovšem vždy se základem tvoří **jedno** slovo.

Aktivní indikativ futura I. slovesa »L A U D Ā R E«.

(*Indicātīvus futūrī primī actīvī.* — Oznamovací způsob prvního budoucího času činného rodu.)

(V z o r.)

S i n g u l á r :

1. **laud-ābō** (* *laudábó*) budu chváliti; pochválím
2. **laud-ābis** (* *laudábis*) budeš chváliti; pochválíš
3. **laud-ābit** (* *laudábit*) bude chváliti; pochválí

P l u r á l :

1. **laud-ābimus** (* *laudábimus*) budeme chváliti; pochválíme
2. **laud-ābitis** (* *laudábitis*) budete chváliti; pochválíte
3. **laud-ābunt** (* *laudábunt*) budou chváliti; pochválí

Poznámka. Slovní přízvuk je ve všech osobách singuláru i plurálu na slabice »-**dā**-«.

Cvičení.

Am-āre; **am-ābō** (* *amábó*), budu milovati.

Advoc-āre; **advoc-ābō** (* *advokábó*), přivolám.

Ambul-āre; **ambul-ābō** (* *ambulábó*), budu se procházeti.

Apport-āre; **apport-ābō** (* *apportábó*), přinesu.

Appropinqu-āre; **appropinqu-ābō** (*appropinkvábó*), budu se blížit, přibližovati; přiblížím se.

Ar-āre; **ar-ābō** (* *arábó*), budu orati.

Cant-āre; **cant-ābō** (* *kantábó*), budu zpívati; zazpívám.
Castig-āre; **castig-ābō** (* *kastýgábó*), budu kárati; pokárám.

Celebr-āre; **celebr-ābō** (* *celebrábó*), budu velebiti.

Clām-āre; **clām-ābō** (* *klámábó*), budu křičeti.

Cōgit-āre; **cōgit-ābō** (* *kógitábó*), budu mysliti, budu přemýšleti.

Dēlect-āre; **dēlect-ābō** (* *délektábó*), budu baviti; pobavím.

Disput-āre; **disput-ābō** (* *dysputábó*), budu rozprávěti; porozprávím.

Ēduc-āre; **ēduc-ābō** (* *édukábó*), budu vychovávati; vychovám.

Imper-āre; **imper-ābō** (* *imperábó*), budu poroučeti, nařizovati, rozkazovati; poručím, nařídím, rozkáži.

Import-āre; **import-ābō** (* *importábó*) budu přivážeti, dovážeti; přivezu, dovezu.

Incit-āre; **incit-ābō** (* *incitábó*), budu pobízeti; pobídnu.

Interrog-āre; **interrog-ābō** (* *interrogábó*), budu se tázati, ptáti; otáži se, zeptám se.

Intr-āre; **intr-ābō** (* *intrábó*), budu vstupovati, vcházeti; vstoupím, vejdu.

Labōr-āre; **labōr-ābō** (* *labórábó*), budu pracovati.

Mōnstr-āre; **mōnstr-ābō** (* *mónstrábó*), budu ukazovati, ukáži.

Narr-āre; **narr-ābō** (* *narrábó*), budu vypravovati.

Orn-āre; **orn-ābō** (* *ornábó*), budu zdobiti; ozdobím.

Par-āre; **par-ābō** (* *parábó*), budu připravovati, strojiti, zjednávat; připravím, vystrojím, zjednám.

Proper-āre; **proper-ābō** (* *properábó*), budu spěchati, pospíchati; pospíším.

Pugn-āre; **pugn-ābō** (* *pugnábó*), budu bojovati.

Salūt-āre; **salūt-ābō** (* *salútábó*), budu zdraviti, pozdravovati; pozdravím.

Serv-āre; **serv-ābō** (* *servábó*), budu chrániti, zachovávati; ochráním, zachovám.

St-āre; **st-ābō** (* *stábó*), budu státi.

Spect-āre; **spect-ābō** (* *spektábó*), budu pozorovati.

Spēr-āre; **spēr-ābō** (* *spérábó*), budu doufati.

Časujte!

Sg. 1. **mōnstrābō** (*mōnstrābó*), budu ukazovati, ukáží; 2. **mōnstrābis** (** mōnstrābis*), budeš ukazovati, ukážeš; 3. **mōnstrābit** (*mōnstrābit*), bude ukazovati, ukáže. — Pl. 1. **mōnstrābimus** (*mōnstrābimus*), budeme ukazovati, ukážeme; 2. **mōnstrābitis** (** mōnstrābitys*), budete ukazovati, ukážete; 3. **mōnstrābunt** (** mōnstrābunt*), budou ukazovati, ukáží.

*

Sg. 1. **imperābō**, budu poroučeti (rozkazovati, nařizovati), poručím (rozkáží, nařídím); 2. **imperābis**, budeš poroučeti, poručíš; 3. **imperābit**, bude poroučeti, poručí. — Pl. 1. **imperābimus**, budeme poroučeti, poručíme; 2. **imperābitis**, budete poroučeti, poručíte; 3. **imperābunt**, budou poroučeti, poručí.

*

Sg. 1. **narrābō**, budu vypravovati; 2. **narrābis**, budeš vypravovati; 3. **narrābit**, bude vypravovati. — Pl. 1. **narrābimus**, budeme vypravovati; 2. **narrābitis**, budete vypravovati; 3. **narrābunt**, budou vypravovati.

*

Budu pilen = **indūstrius erō**. Budu poslušen = **obtemperābō**. Budu pracovati = **labōrābō**. Dívka bude pilna = **puella indūstria erit**. Dívka bude poslušna své učitelky = **puella magistrae suae** (3. *pád*) **obtemperābit**. Dívka bude pracovati = **puella labōrābit**. Budeme pilni = **indūstrii erimus** (** indūstriji erimus*). Budeme poslušni svých (= našich) učitelů = **magistris nostris obtemperābimus**. Budeme pracovati = **labōrābimus**. Mužové budou spravedliví = **viri iūsti erunt**. Mužové budou bojovati = **viri pugnābunt**.

*

Sloveso »**dō, dāre** = **dāti, dávati**« se také ve futuru I. — jak bylo pověděno na str. 138 — časuje podle vzoru sloves první konjugace »**laudāre**«, avšak s tou odchylkou, že kmenová slabika »**dā-**« jest ve všech osobách singuláru a plurálu aktivního indikativu futura I. krátká.

Sg. 1. **dābō** (* **dabó**) = budu dávati, dám; 2. **dābis** (* **dabis**) = budeš dávati, dáš; 3. **dābit** (* **dabit**) = bude dávati, dá. — Pl. 1. **dābimus** (* **dabimus**) = budeme dávati, dáme; 2. **dābitis** (* **dabitys**) = budete dávati, dáte; 3. **dābunt** (* **dabunt**) = budou dávati, dají.

*

Časujte ústně latinsky i česky aktivní indikativ futura I. všech sloves, která v předcházejícím cvičení jsou uvedena v 1. osobě singuláru aktivního indikativu futura I.

*

Záporný indikativ futura I. slovesa »esse = býti«. Sg. 1. **nōn erō** = nebudu; 2. **nōn eris** = nebudeš; 3. **nōn erit** = (on, ona, ono) nebude. — Plur. 1. **nōn erimus** = nebudeme; 2. **nōn eritis** = nebudete; 3. **nōn erunt** = (oni, ony, ona) nebudou.

Záporný aktivní indikativ futura I. slovesa »laudāre = chváliti«. Sg. 1. **nōn laudābō** = nebudu chváliti, nepochválím; 2. **nōn laudābis** = nebudeš chváliti, nepochválíš; 3. **nōn laudābit** = (on, ona, ono) nebude chváliti, nepochválí. — Plur. 1. **nōn laudābimus** = nebudeme chváliti, nepochválíme; 2. **nōn laudābitis** = nebudete chváliti, nepochválíte; 3. **nōn laudābunt** = (oni, ony, ona) nebudou chváliti, nepochválí.

Pozorujte, jak se přeloží do češtiny několik sloves v indikativu aktivního futura I. v jedné větě!

Narrābō et laudābō = budu vypravovati a chváliti; (»budu« se klade jen jedenkrát).

Ambulābō et spectābō et disputābō = budu se procházeti, pozorovati a rozprávěti.

44. úloha.

(»Z.« = základ.)

adnumerō, ās, āre, 1., (Z. adnumer-), (* adnumeró, adnumerāre), připočítá- vati, počítati; <i>aliquid</i>	(4. pád) <i>adnumerāre ali-</i> <i>cui rei</i> (3. pád) = něco po- čítati k něčemu (= něco považovati za něco)
---	---

cenō, ās, āre, 1., (Z. cen-), (* **cenó, cenáre**), obědvati, jísti

firmō, ās, āre, 1., (Z. firm-), (* **firmó, firmáre**), **a**) upevňovati, utužovati, zesilovati, posilovati; **b**) siliti, posilniti, vzpružiti, vzmužiti; **c**) dokazovati; tvrditi

habitō, ās, āre, 1., (Z. habit-), (* **habitó, habitáre**), bydleti, obývati; **silvās** (4. pád) **habitáre** = bydleti v lesích (pád předložkový)

numerō, ās, āre, 1., (Z. numer-), (* **numeró, numeráre**), čítati, počítati

probō, ās, āre, 1., (Z. prob-), (* **probó, probáre**), zkoušeti, zkoumati; schvalovati; dokázati, dovoditi

terminō, ās, āre, 1., (Z. termin-), (* **terminó, termináre**), omezovati, ohraničovati

cultūra, ae, f., (Z. cultūr-), (* **kultūra, kultúré**); **a**) pěstění, pěstování, vzdělávání; **b**) vzdělávání polí, rolnictví; **c**) vzdělávání, zušlechtění (*duševní, mravní*); (str. 92)

forma, ae, f., (Z. form-), (* **forma, formé**), (vnější) tvar; postava, podoba

memoria, (str. 92), památka

opulentia, ae, f., (Z. opulenti-), (* **opulenciya, opulencijé**), bohatství, zámožnost; moc

pluvia, ae, f., (Z. pluvi-), (* **pluviya, pluvijé**), dešť

Āfrica, ae, f., (Z. Āfric-), (* **Āfrika, Āfricé**), Afrika (*díl světa*)

Athēnae, ārum, f. plur., (Z. Athēn-), (* **Athéné, Athénárum**), Athény, (hlavní město Attiky, krajiny ve středním Řecku)

Dīana, ae, f., (Z. Dīan-), (* **Dýjána, Dýjáné**), Diana, bohyně luny (měsíce) a lovu, dcera nejvyššího boha Jova a Latony, sestra boha Apollina

Lātōna, ae, f., (Z. Lātōn-), (* **Látóna, Látóné**), Latona, matka boha Apollina a bohyně Diany; své dítky podle bájesloví porodila na ostrově Delu

Sparta, ae, f., (Z. Spart-), (* **Sparta, Sparté**), Sparta, hlavní město Lakónska na Peloponnesu (v jižním Řecku)

Thēbae, ārum, f. plur., (Z. Thēb-), (* **Thébé, Thébárum**), Theby, město ve středním Řecku v krajině Boiotii (* **Bojótiji**), podle pověsti založené od Kadma; (* **Théby**)

autumnus, *ī*, m., (Z. **au-**
tumn-), (* *autumnus*, *au-*
tumnŭ), podzim, jeseň

autumnō, (* *autumnō*),
(v *lat. prostý ablativ*, t.
zv. ablativ časový), na
podzim, (v *češtině před-*
ložkový pád)

Nīlus, *ī*, m., (Z. **Nīl-**), (*
Nīlus, *Nīlī*), Nil, egypt-
ská řeka

līberī, *ōrum*, m. plur., (Z.
līber-), (* *līberī*, *līberō-*
rum), (svobodní členové
rodiny); děti, dívky. —
(Rozlišujte: *līberī*, *līberō-*
rum = děti, dívky; *lībrī*,
lībrōrum = knihy!)

bonum, *ī*, n., (Z. **bon-**), (*
bonum, *bonŭ*), a) dobro,
prospěch, výhoda; b)
(hmotné) dobro, statek,
jmění

damnum, *ī*, n., (Z. **damn-**),
(* *damnum*, *damnŭ*), ztrá-
ta, zkáza, pohroma, škoda

factum, *ī*, n., (Z. **fact-**), (*
faktum, *faktŭ*), a) čin,
skutek; b) událost

ornāmentum, *ī*, n., (Z. **ornā-**
ment-), (* *ornāmentum*,
ornāmentŭ), výzdoba, o-
zdoba; **ornāmentō** (*prostý*
dativ) **esse** = býti k ozdo-
bě (*předložkový pád*)

pōmārium, *ī*, n., (Z. **pōmā-**
ri-), (* *pōmārijum*, *pō-*

mārijī), ovocný sad, štěp-
nice

praedium, *ī*, n., (Z. **praedi-**),
(* *prēdyjum*, *prēdyjī*),
statek, dvůr

pretium, *ī*, n., (Z. **preti-**),
(* *precijum*, *precijī*), ce-
na (*kupní cena*, *hodnota*,
vážnost)

prīncipium, *ī*, n., (Z. **prīnci-**
pi-), (* *prīncipijum*, *prīn-*
cipijī), začátek, počátek,
původ, vznik

sōlum, *ī*, n., (Z. **sōl-**), (* *so-*
lum, *solī*), a) půda, spo-
dek, dno; b) půda (*polní*
půda, *země*)

is, **ea**, **id** (str. 44); **iīs** (*
ijīs) = těm, jim, (3. p.
množ. č. všech 3 rodů, na
ot. »komu?«)

nōs, (str. 44, 130); **nōbīs**
= nám, (3. *pád*, na *ot.*
»komu?«)

aliquamdiū, (*přísl.*), (* *ali-*
kvamdyjū), (po) dlouhý
čas, dosti dlouho

attamen, (* *attamen*), než
přece; přece však

cotidiē, (* *kotýdyjé*), den-
ně, každodenně

diū, (* *dyjū*), dlouho

etiam nunc, (* *ecijam nunk*),
ještě nyní

frūstrā, (* *frūstrā*), marně,
nadarmo

nōn solum — sed etiam, (* *nōn solum* — *sed ecijam*),
nejen (netoliko) — ale i
(ale také, nýbrž i)
plērumque, (* *plērumkve*),
zpravidla, obyčejně, vel-
mi často
valdē, (* *valdé*), silně, tuze,
velmi, velice
sī, (* *sī*), (*spojka, uvádí ve-*
dlejší větu podmínkovou;
s indikativem všech slo-
vesných časů), jestliže, -li;
sī laudō = jestliže chvá-
lím, chválím-li; **sī laudā-**

bam = jestliže jsem chvá-
lil, chválil-li jsem; **sī lau-**
dābō = jestliže budu chvá-
liti, budu-li chváliti
laetō animō, (str. 130), s ve-
selou myslí
Aegyptum appellō dōnum,
(vazba 2 akus., str. 131),
Egypt nazývám darem
Apollō, (* *Apolló*), = Apol-
lon, starořecký a staro-
římský bůh, syn nejvyš-
šího boha Jova a Latony,
bratr bohyně Diany, bůh
slunce a světla

Jména měst, zemí, ostrovů.

O rodu jmen měst, zemí, ostrovů, skloňujících se podle vzorů substantiv první a druhé deklinace, rozhoduje koncovka:

a) jména, zakončená v 1. pádě jedn. č. v »-a«, v 2. p. jedn. č. v »-ae«, jsou feminina; na př. **Rōma magna et clāra**, veliký a slavný Řím; *Sicilia*, f.; *Sardinia*, f.; *Corsica*, f.; *Italia*, f., a j.;

b) pomnožná jména, zakončená v 1. pádě množ. čísla v »-ae«, v 2. pádě množ. č. v »-ārum«, jsou feminina; na př. **Syrācūsae magnae** (* *Syrākūzé magné*), veliké Syrakusy (* *Syrakūzy*), (kdysi hlavní město ostrova Sicílie); **Athēnae clārae**, slavné Athény, a j.;

c) jména, zakončená v 1. pádě jedn. č. v »-us«, v 2. p. jedn. č. v »-ī«, náležejí k rodovým výjimkám a jest o nich více pověděno v následujícím odstavci »Druhá deklinace. Rodové výjimky«, (viz str. 184);

d) jména, zakončená v 1. pádě jedn. č. v »-um«, v 2. p. jedn. č. v »-ī«, jsou neutra (středního rodu), na př. **Her-
culānum nōtum**, známé Herkulanum; **Arpīnum parvum**, malé Arpinum, a j.

e) pomnožná jména, zakončená v 1. pádě množ. č. v »-ī«, v 2. p. množ. č. v »-ōrum«, jsou maskulina (mužského rodu), na př. **Delphī clārī** (* **Delfí klárí**), slavné Delfy; **Vēī nōtī** (* **Véjí nótý**), známé Veje, a j.;

f) pomnožná jména, zakončená v 1. pádě množ. č. v »-a«, v 2. p. množ. č. v »-ōrum«, jsou neutra (středního rodu), na př. **Leuctra nōta** (* **Leuktra nōta**), [genitiv: *Leuctrōrum nōtōrum*], známá Leuktra; **Bactra clāra**, *Bactrōrum clārōrum*, slavné Baktry, a j.

45. úloha.

Áfricus, a, um, (* **Áfrikus, Áfrika, Áfrikum**), africký
externus, a, um, (* **eksternus, eksterna, eksternum**), zevní;
cizozemský, cizí

fēcundus, a, um, (* **fékundus, fékunda, fékundum**), úrodný, plodný

idōneus, a, um (Z. **idōne-**), (* **idóneus, idónea, idóneum**), vhodný, příhodný, způsobilý, schopný; (*ad aliquid*, k něčemu)

mīrus, a, um, (* **mírus, míra, mírum**), divný, podivuhodný; zvláštní

necessārius, a, um, (Z. **necessāri-**), (* **necessārijus, necessārija, necessārijum**), nutný, nevyhnutelný, nezbytný, nezbytně potřebný

novus, a, um, (Z. **nov-**), (* **novus, nova, novum**), (nevyslovujte: **nóvus**), nový, (= čerstvý, nevidaný, neslýchaný, neobyčejný a p.); **novum, ī, n.**, (* **novum, noví**), novota, novinka

obnoxius, a, um, (Z. **obnoxi-**), (* **obnoksius, obnoksia, obnoksium**), podrobený, poddaný (někomu); závislý (na někom); **imperīō** (3. pád) **obnoxius sum**, jsem podroben vládě, nadvládě; jsem závislý na vládě, na nadvládě; jsem pod vládou, pod nadvládou

opulentus, a, um, (* **opulentus, opulenta, opulentum**), bohatý, zámožný; mocný

patulus, a, um, (* **patulus, patula, patulum**), rozlehlý, rozložitý; košatý

perniciōsus, *a, um*, (* *pernycijōzus*, *pernycijōza*, *pernycijōzum*), záhubný, zhoubný, škodlivý
praeclārus, *a, um*, (* *préklārus*, *préklāra*, *préklārum*),
a) přeslavný, velmi slavný, proslulý, proslavený; **b)** skvělý, znamenitý, vynikající
pretiōsus, *a, um*, (Z. **pretiōs-**), (* *precijōzus*, *precijōza*, *precijōzum*), cenný, drahocenný, drahý, vzácný
prōcērus, *a, um*, (* *prócērus*, *prócēra*, *prócērum*) štíhlý, ztepilý
sānctus, *a, um*, (* *sānktus*, *sānkta*, *sānktum*), (božstvu zasvěcený, ochraně bohů svěřený); svatý, posvátný; ctihodný
umbrōsus, *a, um*, (* *umbrōzus*, *umbrōza*, *umbrōzum*), stinný
varius, *a, um*, (Z. **vari-**), (* *varijus*, *varija*, *varijum*), pestrý, rozmanitý, rozličný, různý
vīvus, *a, um*, (* *vīvus*, *vīva*, *vīvum*), **a)** živý; **b)** čerstvý, svěží
sacer, *cra, crum*, (* *sacer*, *sakra*, *sakrum*), posvátný, svatý
ad vesperum, (str. 69), k večeru, navečer

Předložky:

ante, (*předl. s akusativem*), **před** (*někým, něčím*), (*o místě i o čase*); **ante villam**, před dvorcem, před statkem
contrā, (*předl. s akusativem*), (* **kontrā**), proti, naproti (*někomu, něčemu*), (*v češtině s dativem*)
ob, (*předl. s akusativem*), (*o účelu a příčině:*) pro, k vůli, za; **ob eam rem**, (pro tu věc =) proto
per, (*předl. s akusativem*), skrze, přes, po; **per campōs et agrōs**, po nivách a polích
sub, (*předložka s akusativem na otázku »kam?«*), pod (*něco*); (*předložka s ablativem na otázku »kde?«*), pod (*něčím*)

Druhá deklinace. Rodové výjimky.

Substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-us«, která se skloňují podle vzoru »servus«,

jsou zpravidla maskulina (viz str. 70). K rodovým výjimkám, uvedeným na str. 85, přistupují ještě tyto výjimky:

1. Jména stromů, zakončená v nominativu singuláru v »-us« a v genitivu singuláru v »-i«, jsou vždy Feminina (ženského rodu). — (Povšimněte si mluvnického rodu plodů některých stromů!)

cedrus, *ī*, f., (* *cedrus*, *cedrí*), cedr; **cedrus alta**, vysoký cedr
cupressus, *ī*, f., (* *kupressus*, *kupressí*) cypřiš; **cupressus pulchra**, krásný cypřiš

fāgus, *ī*, f., (* *fāgus*, *fāgí*), buk; **fāgus umbrōsa**, stinný buk
ficus, *ī*, f., (* *fíkus*, *fíci*), fíkovník, fík, smokvoň; (*strom i plod*)

laurus, *ī*, f. (* *laurus*, *laurí*), vavřín; **laurus sacra**, posvátný vavřín

mālus, *ī*, f., (* *mālus*, *máli*), jabloň; **mālus pulchra**, krásná jabloň; **mālum**, *ī*, n., (* *mālum*, *máli*), jablko; **mālum pulchrum**, krásné jablko

myrtus, *ī*, f., (* *myrtus*, *myrtý*), myrta (*strom*, *věvec*, *háj*); **myrtum**, *ī*, n., (* *myrtum*, *myrtý*), myrtový plod

pirus, *ī*, f., (* *pirus*, *pirí*), hruška, hrušeň (*strom*); **pirus pulchra**, krásná hrušeň; **pirum**, *ī*, n., hruška (*plod*); **pirum pulchrum**, krásná hruška (*plod*)

pōmus, *ī*, f., (* *pōmus*, *pōmí*), ovocný strom; **pōmus tenera**, útlý, mladý ovocný strom; **pōmum**, *ī*, n., (* *pōmum*, *pōmí*), ovocný plod

pōpulus, *ī*, f., (* *pōpulus*), topol; **pōpulus prōcēra**, štíhlý topol

prūnus, *ī*, f., (* *prūnus*, *prūný*), slíva, švestka, (*strom*); **prūnum**, *ī*, n., (* *prūnum*, *prūný*), slíva, švestka, (*ovoce*)

ulmus, *ī*, f., (* *ulmus*), jilm

K těmto názvům stromů, jež si vštepte v paměť, pro zajímavost připojuji ještě tyto: **amygdalus**, *ī*, f., mandloň; **buxus**, *ī*, f., zimostřád; **cytissus**, *ī*, f., vojtěška, jetýlek; **juniperus**, *ī*, f., jalovec, (* *jūnyperus*); **platanus**, *ī*, f., platan; **taxus**, *ī*, f., tis.

2. Jména měst, zemí a ostrovů, zakončená v nominativu singuláru v »-us« a v genitivu singuláru v »-ī«, jsou vždy feminina (ženského rodu).

- Corinthus**, ī, f., (* *Korinthus, Korinthī*), Korint, (město ve středním Řecku); **Corinthus opulenta**, bohatý Korint
Ephesus, ī, f., (* *Efezus, Efezi*), Efesus, Efesos, (město v Malé Asii proti ostrovu Samu, pověstné slavným chrámem Artemidy či Diany); **Ephesus clāra**, slavný Efesus
Aegyptus, ī, f., (* *Ēgyptus, Ēgyptý*), Egypt, (země v Africe); **Aegyptus fēcunda**, úrodný Egypt
Cyprus, ī, f., (* *Cyprus, Cypri*), Kypr, (ostrov ležící ve Středozezemním moři jižně od Malé Asie); **Cyprus frūgīfera**, úrodný Kypr
Dēlus, ī, f., (* *Dēlus, Délī*), Delos (* *Dēlos*), (ostrov v Egejském moři); **Dēlus clāra**, slavný Delos
Naxus, ī, f., (* *Naksus, Naksi*), Naxos, (ostrov v Egejském moři); **Naxus parva**, malý Naxos
Rhodus, ī, f., (* *Rhodus, Rhodý*), R(h)odos, (ostrov u jihozápadního břehu Malé Asie); **Rhodus clāra**, slavný R(h)odos
Samus, ī, f., (* *Samus, Samí*), Samos, (ostrov při pobřeží Malé Asie); **Samus nōta**, známý Samos
Paphus, ī, f., (* *Pafus, Pafi*), Pafos, (město na ostrově Kypru známé slavným chrámem bohyně Afrodity)

3. K rodovým výjimkám náleží podstatná jména »pelagus, virus, vulgus« (viz str 85), která jsou neutra (středního rodu), a podst. jm. »humus«, které jest femininum:

humus, ī, f., (* *humus, humí*), půda, prst; **humus ārida**, vyprahlá půda

46. úloha.

1. Dē amicīs. — O přátelích. (II.)

Iūstitiā	et	innocentiā	animōs
* <i>Jūstycijā</i>	et	<i>innocenciā</i>	<i>anymōs</i>
Spravedlností	a	nezištností	(myslí ==) srdce

multōrum amicōrum conciliābimus.
 * *multōrum amikōrum koncilijābimus.*
 mnohých (mnoha) přátel (budeme získavati) získáme.

Amicus fidus bonum magnum est, sed fidōrum
 * *Amikus fidus bonum magnum est, sed fidōrum*
 Přítel věrný jmění veliké jest, ale věrných

amicōrum numerus parvus est. Cūr amicōs numerā-
 * *amikōrum numerus parvus est. Kūr amikós numerā-*
 přátel počet malý jest. Proč přátele budeme po-

bimus, sī fortūna nobis divitiās dābit ?
 * *bimus, sí fortūna nobis dývicijás dabit ?*
 čítati (= míti), jestliže štěstěna nám bohatství dá?

Amicī bonī, sī aegri erunt, epistolā longā
 * *Amicí boný, sí égrí erunt, epistolá longá*
 Přátelé dobří, jestliže churaví budou, dopisem dlouhým

nōs frustrā nōn invitābunt. Amicōs aegrōs cotidiē
 * *nós frustrá nón invítābunt. Amikós égrós kotýdyjē*
 nás marně nebudou zváti. Přátele nemocné každodenně

visitābimus. Etiam puellae amicās aegrās
 * *visitābimus. Ecijam puellé amikás égrás*
 budeme navštěvovati. Také dívky přítelkyně churavé

saepe visitābunt et iis nova
 * *sépe vizitābunt et ijs nova*
 často budou navštěvovati (navštíví) a jim novinky

narrābunt. Vita nostrōrum amicōrum fidōrum
 * *narrābunt. Víta nostrórum amikōrum fidōrum*
 budou vypravovati. Život našich přátel věrných

nōbis semper cāra erit. Malōrum amicōrum
 * *nóbis semper kára erit. Malórum amikōrum*
 nám vždy drahý bude. Zlých (špatných) přátel

cōnsilia nōn probābimus. —> 172
 * *kónzilija (kónzilija) nón probābimus.*
 rad (gen. záporný) nebudeme schvalovati (neschválíme).

*

2. Dē silvā. (II.) *Umbra silvae et fēminīs et puellis et virīs et puerīs iūcunda (* jūkunda) est. Amāte, fēminae et puellae, umbram silvae dēnsae!*

Multae silvae magnae sunt. Magnae et dēnsae silvae etiam ferīs iūcundae sunt, nam ferae silvās dēnsās amant et plērumque habitant.

Quod in silvīs magna herbārum variārum cōpia (vari-jārum kōpija) est, pluviae magnīs et parvīs silvīs necessāriae sunt. Mīris herbārum formīs silvae nōn solum rūsticōs, sed etiam oppidānōs dēlectant.*

Multae terrae Eurōpae silvīs magnīs abundant.

*

3. Dē metallis. (II.) *In terrā multa metalla sunt. Metallōrum numerus magnus est. Pretium (* precijum) aurī et argentī magnum, pretium ferrī parvum est. Aurum et argentum pretiōsis (* precijōsis) metallīs adnumerāmus. Aurum et argentum pretiōsa (* precijōza) metalla sunt. Agricolae indūstriō ferrum necessārium (* necessārijum) est.*

*

4. Dē Aegyptō et insulis et oppidīs antiquīs.

(Dé Ēgyptó et ínzulīs et oppidýs antýkvīs.)*

Aegyptus, terra África, fēcunda erat; etiam nunc

** Ēgyptus, terra Áfrika, fékunda erat; ecijam nunk*

Aegyptus fēcunda est. Aegyptus diū libera, sed aliquam-

** Ēgyptus fékunda est. Ēgyptus dyjū libera, sed alikvam-*

diū imperiō externōrum populōrum obnoxia erat.

** dyjū imperijó eksternōrum populōrum obnoksia erat.*

Nilus Aegyptī fēcundae fluvius magnus est. Rōmānī

** Nýlus Ēgyptý fékundé fluvijus magnus est. Rómáný*

Aegyptum appellābant dōnum Nili fluvii.

** Ēgyptum appellābant dónum Nýlí fluvijí.*

Cyprus insula magna est. Cyprus ōlim multīs et

** Cyprus ínzula magna est. Cyprus ōlim multýs et*

pulchris templis clāra erat. Tum Cyprus multīs nautīs

** pulchris templis klāra erat. Tum Cyprus multýs nautýs*

nōta erat. Paphus clārum oppidum insulae Cypri erat ;
* nōta erat. Pafus klārum oppidum insulē Cypri erat ;

Paphus templō pulchrō nōta erat.

* *Pafus templō pulchrō nōta erat.*

Dēlus, Naxus, Rhodus parvae insulae erant. Naxus

* *Dēlus, Naxus, Rhodus parvė insulė erant. Naxus*

vīnō praeclāra erat. Multi incolae insulārum Dēlum

* *vīnō prėklāra erat. Multý inkolé insulārum Dėlum*

sānctam et Rhodum pulchram visitābant. Dēlus pa-

* *sānktam et Rhodum pulchram vizitābant. Dėlus pa-*

tria (1. pād) liberōrum Lātōnae erat. Apollō et Diāna

* *trija liberōrum Lātōnė erat. Apollō et Dýjana*

Lātōnae liberī erant. Lātōna liberōs suos valdē amābat.

* *Lātōnė liberī erant. Lātōna liberós suós valdė amābat.*

Ob eam rem Dēlus clāra et Graecīs cāra erat.

* *Ob eam rem Dėlus klāra et Grėcīs kára erat.*

Athēnae, Sparta, Thēbae, Corinthus nōta Graeciae

* *Athėnė, Sparta, Thėbė, Korinthus nōta Grėcijė*

oppida erant. Clārae Corinthī memoria puerīs nostrīs

* *oppida erant. Klārė Korinthī memoriija puerīs nostrīs*

nōta est. Etiam Corinthum opulentam multi incolae

* *nōta est. Ecijam Korinthum opulentam multý inkolé*

Graeciae saepe visitābant.

* *Grėcijė sėpe vizitābant.*

Ephesus, magnum oppidum Asiae, templō Diānae

* *Efezus, magnum oppidum Asiae, templō Dýjanė*

nōta erat. Glōria Ephesī opulentae, Corinthī clārae, Dēli

* *nōta erat. Glórija Efezi opulentė, Korinthī klārė, Dėli*

sacrae, Rhodī puchrae magna erat.

* *sakrė, Rhodý pulchrė magna erat.*

*

5. In villā avī. In villam avī meī laetō animō properō.
Viam ad villam avī pōpulī prōcērae ornant et villam contrā
ventōs servant. Ante villam rosae pulchrae sunt. Hortō
avī multae et patulae fāgī, altae ulmī, vīvae cupressī

ornāmentō sunt. Scholam ā villā avī etiam cupressī pulchrae terminant. In umbrā fāgōrum altārum interdiū saepe cum amīcō meō stābimus, sub pōpulō albā dē librīs meis disputābimus. Ad vesperum sub fāgō umbrōsā cenābimus, cantābimus, fābulās narrābimus. Per campōs et agrōs libenter cum pueris ambulābō.

*

6. Dē patriā nostrā.

* *Dé pátrijá nostrá.*

Bohēmia terra parva, sed cāra patria nostra est.

* *Bohémija terra parva, sed kára patrija nostra est.*

Patria nostra pulchra est. Quam amoenae sunt Vultavae

* *Patrija nostra pulchra est. Kvam amöné sunt Vultavé*

rīpae! Et in dextrā et in sinistrā rīpā Vultavae fluvii

* *rīpé! Et in dekstrá et in sinystrá rīpá Vultavé fluviji*

multa oppida pulchra sunt. Patriam nostram poëtae

* *multa oppida pulchra sunt. Patrijam nostram poété*

librīs suīs laudant. In patriā esse iucundum est. Nōs

* *librīs su(j)is laudant. In patrijá esse júkundum est. Nós*

patriam nostram semper amābimus.

* *patrijam nostram semper amábimus.*

*

7. Dē bellō. Scintilla parva saepe incendium magnum excitat. Belli principium saepe parvum est, sed belli damnum magnum. Bellum plēnum periculi est; belli periculum magnum est. Agriculae indūstriō belli periculum iucundum nōn est, nam bellum saepe patriae perniciosum est. Attamen interdum bellum patriae opulentiam (* *opulencijam*) firmat. Multī populi bellis clārī erant. Exempla factorum clārōrum patriam glōriā semper ornābant.

*

8. In nostrō pōmāriō.

* In nostrō pōmārijō.

V naší štěpnici.

779
In praediō nostrō pōmārium magnum est. Nostrōs

* In prēdyjō nostrō pōmārijum magnum est. Nostrōs

hortōs variae pōmī, imprīmīs multae et patulae māli,

* hortōs varijé pōmī, imprīmīs multé et patulé māli,

pirī, prūnī ornant. Nostra māla, pira, prūna ēgregia

* pirī, prūný ornant. Nostra māla, pira, prūna ēgregija

sunt, nam solum¹⁷⁹ praediī nostrī ad cultūram mālōrum,

* sunt, nam solum prēdyjí nostrī ad kultūram mālōrum,

pirōrum, prūnōrum idōneum est. Autumnō nostrae māli

* pirōrum, prūnōrum idōneum est. Autumnó nostré māli

et pirī et prūnī plēnae pōmōrum bonōrum et pulchrōrum

* et pirī et prūný pléné pōmōrum bonōrum et pulchrōrum

sunt. Pōma imprīmīs puerīs et puellis iūcunda sunt, nam

* sunt. Pōma imprīmīs puerīs et puellis jūkunda sunt, nam

puerī et puellae bona māla et pira et prūna amant.

* puerī et puellé bona māla et pira et prūna amant.

*

Řadové číslovky. — (Viz str. 158 a násl.!)

100. centēsimus, a, um = stý, stá, sté

(* centézimus, centézima, centézimum).

200. ducentēsimus, a, um = dvoustý, -á, -é

(* ducentézimus, ducentézima, ducentézimum).

300. trecentēsimus, a, um = třístý, -á, -é

(* trecentézimus, trecentézima, trecentézimum).

400. quadingentēsimus, a, um = čtyřstý, -á -é

(* kvadingentézimus, kvadingentézima, kvadingentézimum).

500. quingentēsimus, a, um = pětistý, -á, -é

(* kvingentézimus, kvingentézima, kvingentézimum).

600. **sescentēsimus**, *a, um* = šestistý, -á, -é
 (* *sescentézimus, sescentézima, sescentézimum*).
700. **septingentēsimus**, *a, um* = sedmistý, -á, -é
 (* *septyngentézimus, septingentézima, septyngentézimum*).
800. **octingentēsimus**, *a, um* = osmistý, -á, -é
 (* *oktyngentézimus, oktyngentézima, oktyngentézimum*).
900. **nōngentēsimus**, *a, um* = devítistý, -á, -é
 (* *nóngentézimus, nóngentézima, nóngentézimum*).
1000. **millēsimus**, *a, um* = tisící, -í, -í
 (* *míllézimus, míllézima, míllézimum*).

*

46. úloha. - Vypracování.

2. **O lese. (II.)** (Lesa =) lesní stín jest příjemný i ženám i dívkám i mužům i hochům. Ženy a dívky, milujte stín hustého lesa!

Mnohé lesy jsou veliké. Veliké a husté lesy jsou příjemné také divokým zvířatům (šelmám), neboť divoká zvířata (šelmy) milují husté lesy a velmi často [v nich] bydlí.

Protože v lesích jest veliká hojnost pestrých (rozmanitých) bylin, velikým i malým lesům deště jsou nezbytně potřebné. Podivuhodnými tvary bylin lesy baví (těší) nejen venkovany, ale i obyvatelé měst.

Mnohé (Evropy =) evropské země oplývají velikými lesy (mají nadbytek velikých lesů). [Mnoho evropských zemí oplývá velikými lesy (má nadbytek velikých lesů).] — (Viz str. 186!)

*

3. **O kovech. (II.)** V zemi (jsou mnohé kovy =) jest mnoho kovů. Počet kovů jest veliký. Cena zlata a stříbra (jest) veliká, cena železa jest malá. Zlato a stříbro po-

čítáme ke drahým (vzácným) kovům. Zlato a stříbro jsou drahé (vzácné) kovy. Pilnému rolníkovi železo jest nezbytně potřebné. — (Viz str. 186!)

*

4. O Egyptu, ostrovech a antických (starověkých) městech. Egypt, africká země, byl úrodný; ještě nyní jest úrodný. Egypt dlouho byl svobodný, ale dosti dlouho (byl podroben nadvládě cizích národů —) byl pod (nad)vládou cizích národů. Nil jest veliká řeka úrodného Egypta. Římané nazývali Egypt (*předmět*) darem (*doplňek*) řeky Nilu.

Kypr je veliký ostrov. Kypr kdysi (druhy) byl slavný mnoha krásnými chrámy. Tehdy Kypr byl známý mnohým lodníkům. Pafos byl slavné město ostrova Kypru; Pafos byl známý krásným chrámem.

Delos, Naxos a R(h)odos byly malé ostrovy. Naxos byl proslulý vínem. Mnozí obyvatelé ostrovů navštěvovali posvátný Delos a krásný R(h)odos. Delos byl otčinou dětí (Latony —) Latoniných. Apollo a Diana byli (Latony —) Latoniny děti. Latona velice milovala své děti. Proto Delos byl slavný a Řekům milý.

Athény, Sparta, Theby a Korint byla známá řecká města. Památka slavného Korinta našim hochům jest známá. Mnozí obyvatelé Řecka často navštěvovali také bohatý Korint.

Efesus, veliké (Asie —) asijské město, byl známý (pověstný) chrámem (Diany —) Dianiným. Sláva bohatého Efesu, slavného Korinta, posvátného Delu a krásného R(h)odu byla veliká. — (Viz str. 186!)

*

5. V dědově dvorci. (Na dědově statku.) Do dědova dvorce (statku) pospíchám (spěchám) s veselou myslí. Cestu k dědovu dvorci (statku) zdobí štíhlé topoly a chrání dvorec (statek) proti větrům. Před dvorcem (statkem) jsou krásné růže (růžové keře). Dědově zahradě mnoho košatých buků, vysoké jilmy a svěží cypřiše jsou k ozdobě. Školu od dědova dvorce (statku) ohraničují také krásné cypřiše. Ve stínu vysokých buků ve dne často budeme státi

s mým přítelem, pod bílým topolem budeme rozprávěti o mých knihách. K večeru pod stinným bukem budeme jísti (večeřeti), zpívati a vypravovati povídky. Po nivách a polích rád se budu procházeti s hochy. — (Viz str. 187!)

*

6. O naší vlasti. Čechy jsou malá země, ale *jsou* naše drahá vlast (otčina). Naše vlast (otčina) jest krásná. Jak půvabné jsou (Vltavy ==) vltavské břehy! I na pravém i na levém břehu řeky Vltavy jest mnoho krásných měst. Naši vlast (otčinu) básníci chválí *ve* svých knihách (spisech). Býti (= žíti) ve vlasti jest příjemné (milé). My budeme vždy milovati (naši ==) svou vlast (otčinu). — (Viz str. 188!)

*

7. O válce. Často malá jiskra rozněcuje (roznítí) veliký požár. Počátek války často bývá malý (nepatrný), ale válečná škoda (pohroma) bývá veliká. Válka jest plná nebezpečností; válečné nebezpečí jest veliké. Pilnému rolníkovi válečné nebezpečství není příjemné (milé), neboť válka často bývá zhoubná (škodlivá) vlasti. Přece však někdy válka upevňuje bohatství (zámožnost, moc) vlasti. Mnozí národové byli slavní (= proslavili se) válkami. Příklady slavných činů vždy zdobily vlast slávou. — (Viz str. 188!)

*

8. V naší štěpnici. (V našem ovocném sadě.) V našem statku (dvoře) jest veliká štěpnice (veliký ovocný sad). Naše zahrady zdobí rozmanité ovocné stromy, především mnoho košatých jabloní, hrušní a švestek (švestkových stromů). Naše jablka, hrušky a švestky jsou výborné (znamenité), neboť půda našeho statku jest vhodná k pěstění jabloní, hrušní a švestek (švestkových stromů). Na podzim naše jabloně, hrušně a švestky (švestkové stromy) jsou plny dobrých a krásných ovocných plodů. Ovocné plody jsou příjemné (milé) především hochům a dívkám, neboť hoši a dívky milují (mají rádi) dobrá jablka, hrušky a švestky. — (Viz str. 189!)

Finis coronat opus.

(* *Finys korónat opus.*)

Vana sine viribus ira.

(* *Vána sine víribus íra.*)

Fiat iustitia (et) pereat mundus!

(* *Fíjat jústycija et pe-reat mundus!*)

Longum iter est per praecepta, breve et efficax per exempla.

(* *Longum iter est per praecepta, breve et effikax per exempla.*)

I v obecné mluvě vzdělanci, v odborné mluvě odborníci a v denních listech zpravodajové užívají hojně latinských obrátů a rčení.

In continuo, (* *in kontynuó* = nepřetržitě, souvisle.

In corpore, (* *in korpore*) = v celku, hromadně.

In duplo, (* *in dupló*) = dvojnásobně, dvojitě.

In eventum, (* *in éventum*) = pro případ.

In flagranti, (* *in flagrantý*) = za tepla, při činu (na př. někoho přistihnouti); (právníká fráze z kodexu Justinianova z r. 529).

In honorem, (* *in honórem*) = ke cti, na počest (něčí).

In infinitum, (* *in infínýtum*) = do nekonečna.

In margine, (* *in margine*) = na okraj, na okraji.

In medias res, (* *in medyjás rés*) = doprostřed věci; doprostřed událostí; ihned k věci samé bez jakéhokoli úvodu a bez líčení předcházejících méně vý-

Konec kráší dílo. — (*Ovidius.*)

Marný (jest) hněv bez síly, bez moci.

Staniž se spravedlnost, byť i zahynul svět. — (Heslo císaře Ferdinanda I., jež žertovně přeložil filosof Kant: Ať vládne spravedlnost, i kdyby měli zhytnout všichni darebáci na světě!)

Dlouhá jest cesta skrze naučení, krátká a úspěšná skrze příklady. — (*Seneka.*) — (Příklady, nikoli pravidla a předpisy, bývají nejlepšími učiteli.)

znamných událostí, okolností, vytáček, omluv a pod. (*Horatius*, římský básník, chválí řeckého básníka *Homéru*, že nevykládá v básnické skladbě o válce trojské — v »*Iliadě*« — široce čtenáři vše od prvopočátku, nýbrž uvádí ho hned »doprostřed věcí«, do středu děje samého bez dlouhých úvodů.)

In memoriam, (* *in memoryjam*) = na památku.

In natura, (* *in nátúrá*) = v přirozené (původní) podobě.

In optima forma, (* *in optymá formá*) = nejlepším způsobem; jak se sluší; slušně; řádně.

In perpetuum, (* *in perpetuum*) = navždy.

In pleno, (* *in plénó*) = v plném (shromáždění), v plenu, za přítomnosti všech oprávněných členů (spolku, korporace).

In spe, (* *in spē*) = (v naději); mající naději, že bude...; budoucí, příští...
In suspenso, (* *in suspēnzó*) = (na pochybách), nerozhodnuté; (na př.: nechati něco »nerozhodnuto«).

In vino veritas, (* *in vínó véritás*) = ve víně pravda; (starobylé řecké přísloví).

Post festum, (* *post fēstum*) = (po slavnosti), »s křížkem po funuse«, pozdě (na př. přijítí).

Post scriptum, (* *post skriptum*) = (po psaní), douška (v dopise).

Ad verbum audiendum, (* *ad verbum audijendum*) = (k slyšení slova), k vyslechnutí důtky, k napomenutí a pod.

Ad captandam benevolentiam, (* *ad kaptandam benevolentiam*) = k získání přízně.

Ad gloriam, (* *ad glórijam*) = k slávě.

Ad maiorem Dei gloriam, (* *ad majórem Dejí glórijam*) = k větší slávě boží; (heslo je-suitského řádu).

Ad hoc, (* *ad hók*) = k tomuto; za zvláštním účelem (na př. provedené opatření, poradní schůze a pod.).

Ad honorem, (* *ad honórem*) = k poctě, na počest (na př. něco konati »k poctě« něčí); (nějaké důstojenství propůjčené jen »na počest«, nepřinášející s sebou ani moci, ani příslušných příjmů).

Ad infinitum, (* *ad infínýtum*) = do nekonečna.

Ad notam, (* *ad notam*) = (něco dáti, vzíti) na vědomost, na pamětnou (něco dáti, vzíti).

Ad libitum = po libosti, dle libosti.

Ad oculos, (* *ad okulós*) = (demonstrovati, něco předvésti) před očima; (něco tak názorně vysvětlovati, jako by to člověk měl před očima).

Ad rem = k věci; (na př. mluvití, přistoupiti k projednávání věci).

Ad referendum, (* *ad referendum*) = k podání zprávy.

Ad vocem..., (* *ad vócem*) = ke slovu...; co se týká (něčeho); ve příčině...; pamatuj, že...; poslyš!

Cum grano salis, (* *kum gráno sális*) = (se zrnem soli), s troškou vtipu; (něčemu rozuměti, *cum gráno sális* = něčemu rozuměti, něco vzíti ne doslovně, nýbrž s náležitým rozpoznáním vedlejších okolností, jimiž smysl toho, čemu máme rozuměti, se pozměňuje).

Per maiora, (* *per majóra*) = většinou hlasů.

Per nefas (* *per nefás*) = neprávem; bezprávím.

Per pedes, (* *per pedés*) = pěšky.

Per pedes apostolorum, (* *per pedés apostolórum*) = pěšky, jako chodívali apoštolové.

(Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 7.

SVĚTOVÉ ŘEČI

V 1000 SLOVECH.

DAT.

VARIA. - ROZMANITOSTI.

Znaménko * (hvězdička) značí »Vyslovte!«

Amicus Plato, amicus Aristoteles, magis amica veritas.

(* *Amikus Plató, amikus Aristotelés, magis amika véritás.*)

Milý (jest mi) Plato, milý (jest mi) Aristoteles, milejší (však mi je) pravda. — (Smysl: Pravda má nám býti nejdražší ze všeho.)

De gustibus et coloribus non est disputandum.

(* *Dé gustybus et colóribus nón est dysputandum.*)

O vkusu a barvách nelze se p ř í t i. — (Každý má svůj vlastní vkus, svou vlastní zálibu.) — (*Scholastické přísloví.*)

Divide et impera!

(* *Dývide et imperá!*)

[Heslo francouzského krále Ludvíka XI. († 1483.)

Rozděluj a vládni! — (Zásada, s níž se často setkáváme ve veřejném životě. Jak často se rozdrobují velké celky, veliké korporace úsilím jednotlivců, aby buď jednotlivci nebo malá skupina lidí mohla vládnouti, řídit podnik a pod.!)

Melior est certa pax quam incerta victoria.

(* *Melijor est certa páks kvam incerta viktórija.*)

Lepší jest jistý mír než nejisté vítězství.

Omne nimium nocet.

(* *Omne nymijum nocet.*)

Všeho moc škodí.

Omne principium grave.

(* *Omne princípium grave.*)

Každý začátek těžký.

Omnia mea mecum porto.

(* *Omnyja mea mékum portó.*)

Vše své nosím s sebou (t. j. vše, co mám, nosím s sebou). — (Tento výrok se přičítá jednomu ze sedmi mudrců, Biantovi z Prieny. Bias z Prieny prý jej pronesl, když všechno své jmění rozdál k dobročinným účelům.)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

18. HODINA.

Třetí deklinace (skloňování). Substantiva. — První část.

Abyste uměli skloňovati podstatná jména III. (třetí) deklinace, nezbytně musíte znáti jejich »z á k l a d«. Abyste určili základ každého podstatného jména III. deklinace, potřebujete znáti genitiv singuláru (2. p. jedn. č.).

»Z á k l a d« obdržíte, odepnete-li od genitivu singuláru (2. p. jedn. č.) genitivní koncovku. Koncovka genitivu singuláru podstatných jmen III. deklinace jest »-is«. — Zopakujte si výklad na str. 33 a 34!

Nominativ singuláru (1. p. jedn. č.) všech podstatných jmen první deklinace jest zakončen v »-a«; nominativ singuláru všech podstatných jmen druhé deklinace jest u jedné skupiny zakončen v »-us« (str. 82, vzor »servus«), u druhé skupiny je zakončen v »-er« (str. 83, vzory »puer, ager«), u třetí skupiny je zakončen v »-um« (str. 83, vzor »verbum«).

Ve třetí deklinaci je tomu jinak: nominativ singuláru (1. p. jedn. č.) podstatných jmen III. deklinace má nejroz-

manitější tvar, nezřídka velice se lišící od genitivu singuláru a od ostatních pádů.

Až dosud jste shledali, že si lehce tvoříte genitiv singuláru jmen I. až II. deklinace, znáte-li jejich nominativ singuláru.

U podstatných jmen III. deklinace tomu tak není. Proto, učíte-li se podstatným jménům III. deklinace, bezpodmínečně se naučte a zapamatujte si vedle nominativu singuláru také genitiv singuláru každého podstatného jména! Tím budete znáti i »z á k l a d« každého podstatného jména III. deklinace a budete uměti skloňovati toto podstatné jméno ve všech pádech. Kromě toho vštípte si v paměť i mluvnický rod každého podstatného jména! Zvykněte tomu hned od počátku! Vaše práce nebude marná.

Na několika příkladech zde uvedených pozorujte výše uvedené vlastnosti podstatných jmen III. deklinace! (»Z.« = základ.)

*

hōmō, *hōmin-is*, m., (Z. **homin-**), (* **homó**, **hominys**), (viz str 197, 202), člověk; **homō bonus**, dobrý člověk

dux, *duc-is*, m., (Z. **duc-**), (* **duks**, **ducis**), (viz str. 218), vůdce, velitel; **dux nōtus**, známý vůdce

mīlēs, *mīlit-is*, m., (Z. **mīlit-**), (* **mīles**, **mīlitys**), (viz str. 219), vojín, voják; **noster mīles**, náš voják

rēx, *rēg-is*, m., (Z. **rēg-**), (* **rēks**, **rēgis**), král, vladař; **rēx clārus**, slavný král

pāter, *pātr-is*, m., (Z. **pātr-**), [* **pater** (nikoli **pāter!**), **patris** (nikoli **pātris**)], otec; **pāter sēvērus**, přísný otec

cōnsul, *cōnsul-is*, m., (Z. **cōnsul-**), (* **kónzul**, **kónzulis**), konsul; (ve svobodné římské obci byli ročně voleni dva nejvyšší úředníci, zvaní konsulové); **cōnsul iūstus**, spravedlivý konsul

pēs, *pēd-is*, m., (Z. **pēd-**), (* **pēs**, **pedys**), noha; **pēs parvus**, malá noha

leō, *leōn-is*, m., (Z. **leōn-**), (* **leó**, **leónys**), lev; **leō magnus**, veliký lev

- soror**, *sorōr-is*, f., (Z. *sorōr-*), (* *soror*, *sorōris*), sestra;
soror parva, malá sestra
- virtūs**, *virtūt-is*, f., (Z. *virtūt-*), (* *virtūs*, *virtūtys*), muž-
 nost, udatnost, ctnost; (viz str. 203); **virtūs magna**,
 veliká mužnost, udatnost
- mulier**, *mulier-is*, f., (Z. *mulier-*), (* *mulijer*, *mulijeris*),
 žena (vdaná); **mulier indūstria**, pilná žena
- civitas**, *civitāt-is*, f., (Z. *civitāt-*), (* *civitas*, *civitātys*),
 (viz str. 218), obec, stát; občanstvo; **civitas Rōmāna**,
 římská obec
- nōmen**, *nōmin-is*, n., (Z. *nōmin-*), (* *nōmen*, *nōminys*),
 (viz str. 219), jméno, název; **nōmen clārum**, slavné
 jméno; (*plur.:*) **nōmina clāra**, slavná jména
- caput**, *capit-is*, n., (Z. *capit-*), (* *kaput*, *kapitys*), a) hla-
 va; b) hlava, hrdlo, život; c) hlava, náčelník, vůdce,
 hlavní město; **caput magnum**, veliká hlava
- iter**, *itiner-is*, n., (Z. *itiner-*), (* *iter*, *ityneris*), (viz str.
 219), cesta; **iter novum**, nová cesta; (*plur.:*) **itinerā
 nova**, nové cesty, dráhy, směry
- corpus**, *corpor-is*, n., (Z. *corpor-*), (* *korpus*, *corporis*),
 tělo; (viz str. 199, 202); **corpus magnum**, veliké tělo;
 (*plur.:*) **corpora pulchra**, krásná těla

*

Z uvedených příkladů pozorujete, že k třetí deklinaci ná-
 ležejí podstatná jména rodu mužského, ženského i střed-
 ního.

Pozorujte ještě nominativ singuláru a základ některých
 podstatných jmen třetí deklinace!

Základ je shodný s nominativem singuláru: **cōsul**,
mulier.

Základ se liší od tvaru nominativu singuláru: **hōmō** (Z.
hōmin-), **dux** (Z. *dūc-*), **mīles** (Z. *mīlit-*), **rēx** (Z. *rēg-*),
pater (* *patr-*), **pēs** (* *pēd-*), **leō** (Z. *leōn-*), **sorōr** (Z. *so-
 rōr-*), **virtūs** (Z. *virtūt-*), **civitas** (Z. *civitāt-*), **nōmen** (Z.
nōmin-), **caput** (Z. *capit-*), **iter** (Z. *itiner-*), **corpus** (Z.
corpōr-).

Sklonění podstatných jmen třetí deklinace.

Pádové koncovky. — Příkladů skloňování.

Abyste mohli skloňovati podstatná jména třetí deklinace, naučte se z paměti pádovým koncovkám, jež přistupují, jak jest uvedeno v tabulce, v jednotlivých pádech k z á k l a d u !

Pádové koncovky substantiv třetí deklinace.

Maskulinum. — Femininum.

	Singulár.	Plurál.
N.	zakončení různé	(základ) - ēs
G.	(základ) - is	(základ) - um
D.	(základ) - ī	(základ) - ibus
Ak.	(základ) - em	(základ) - ēs
V.	jako nominativ singuláru	jako nominativ plurálu - ē
A.	(základ) - e	(základ) - ibus

Neutrum.

	Singulár.	Plurál.
N.	zakončení různé	(základ) - a
G.	(základ) - is	(základ) - um
D.	(základ) - ī	(základ) - ibus
Ak.	jako nominativ singuláru	jako nominativ plurálu - a
V.	jako nominativ singuláru	jako nominativ plurálu - a
A.	(základ) - e	(základ) - ibus

Pamatujte!

V mužském a ženském rodě: Ve vokativu singuláru jest týž tvar jako v nominativu singuláru; ve vokativu plurálu jest týž tvar jako v nominativu plurálu.

Ve středním rodě: V akusativu a vokativu singuláru jest týž tvar jako v nominativu singuláru; v akusativu a vokativu plurálu jest týž tvar jako v nominativu plurálu.

Některá podstatná jména třetí deklinace, jak se později dozvíte, mají v některých pádech jiné koncovky, než jsou uvedeny v tomto přehledu. Zatím však se naučte dobře zpaměti těmto pravidelným pádovým koncovkám zde uvedeným! Až se jim naučíte, pokuste se skloňovatí výše uvedená podstatná jména třetí deklinace! Pro vaši kontrolu připojuji zde skloňování několika podstatných jmen třetí deklinace.

Singulár. — Maskulinum.

Základ: **homin-**.

N.	<i>quis?</i>	homō	(* homó)	člověk
G.	<i>cuius?</i>	homin-is	(* hominys)	člověka
D.	<i>cui?</i>	homin-ī	(* hominý)	člověku
Ak.	<i>quem?</i>	homin-em	(* hominem)	člověka
V.	—	homō!	(* homó!)	člověče!
A.	<i>quō?</i>	homin-e	(* homine)	člověkem
	(<i>dē quō?</i>)	<i>dē</i>		[o člověku]

Plurál. — Maskulinum.

N.	<i>quis?</i>	homin-ēs	(* hominés)	lidé
G.	<i>cuius?</i>	homin-um	(* hominum)	lidí
D.	<i>cui?</i>	homin-ibus	(* hominibus)	lidem
Ak.	<i>quem?</i>	homin-ēs	(* hominés)	lidí
V.	—	homin-ēs!	(* hominés!)	lidé!
A.	<i>quō?</i>	homin-ibus	(* hominibus)	lidmi

Singulár. — Maskulinum.

Základ: **milit-**.

Základ: **duc-**.

N.	mīlēs	(* mīles)	dŭx	(* duks)
G.	mīlit-is	(* mīlitys)	dŭc-is	(* ducis)
D.	mīlit-ī	(* mīlity)	dŭc-ī	(* duci)
Ak.	mīlit-em	(* mīlitem)	dŭc-em	(* ducem)
V.	mīlēs!	(* mīles!)	dŭx!	(* duks!)
A.	mīlit-e	(* mīlite)	dŭc-e	(* duce)

Plurál. — Maskulinum.

N.	milit-ēs	(* <i>milités</i>)		duc-ēs	(* <i>ducés</i>)
G.	milit-um	(* <i>militum</i>)		duc-um	(* <i>dukum</i>)
D.	milit-ibus	(* <i>militibus</i>)		duc-ibus	(* <i>ducibus</i>)
Ak.	milit-ēs	(* <i>milités</i>)		duc-ēs	(* <i>ducés</i>)
V.	milit-ēs!	(* <i>milités!</i>)		duc-ēs!	(* <i>ducés!</i>)
A.	milit-ibus	(* <i>militibus</i>)		duc-ibus	(* <i>ducibus</i>)

Singulár. — Maskulinum.

	Základ: rĕg-			Základ: patr-	
N.	rĕx	(* <i>réks</i>)		păter	(* <i>pater</i>)
G.	rĕg-is	(* <i>régis</i>)		pătr-is	(* <i>patris</i>)
D.	rĕg-ĭ	(* <i>régí</i>)		pătr-ĭ	(* <i>patrí</i>)
Ak.	rĕg-em	(* <i>régem</i>)		pătr-em	(* <i>patrem</i>)
V.	rĕx!	(* <i>réks!</i>)		păter!	(* <i>pater!</i>)
A.	rĕg-e	(* <i>rége</i>)		pătr-e	(* <i>patre</i>)

Plurál. — Maskulinum.

N.	rĕg-ēs	(* <i>régés</i>)		pătr-ēs	(* <i>patrés</i>)
G.	rĕg-um	(* <i>régum</i>)		pătr-um	(* <i>patrum</i>)
D.	rĕg-ibus	(* <i>régibus</i>)		pătr-ibus	(* <i>patribus</i>)
Ak.	rĕg-ēs	(* <i>régés</i>)		pătr-ēs	(* <i>patrés</i>)
V.	rĕg-ēs!	(* <i>régés!</i>)		pătr-ēs!	(* <i>patrés!</i>)
A.	rĕg-ibus	(* <i>régibus</i>)		pătr-ibus	(* <i>patribus</i>)

Singulár. — Femininum.

	Základ: sorōr-			Základ: virtūt-	
N.	sorōr	(* <i>soror</i>)		virtūs	(* <i>virtūs</i>)
G.	sorōr-is	(* <i>soróris</i>)		virtūt-is	(* <i>virtūtys</i>)
D.	sorōr-ĭ	(* <i>soróri</i>)		virtūt-ĭ	(* <i>virtūtý</i>)
Ak.	sorōr-em	(* <i>sorórem</i>)		virtūt-em	(* <i>virtūtēm</i>)
V.	sorōr!	(* <i>soror!</i>)		virtūs!	(* <i>virtūs!</i>)
A.	sorōr-e	(* <i>soróre</i>)		virtūt-e	(* <i>virtūte</i>)

Plurál. — Femininum.

N.	sorōr-ēs	(* sorórés)	virtūt-ēs	(* virtútés)
G.	sorōr-um	(* sorórum)	virtūt-um	(* virtútum)
D.	sorōr-ibus	(* soróribus)	virtūt-ibus	(* virtútybus)
Ak.	sorōr-ēs	(* sorórés)	virtūt-ēs	(* virtútés)
V.	sorōr-ēs!	(* sorórés!)	virtūt-ēs!	(* virtútés!)
A.	sorōr-ibus	(* soróribus)	virtūt-ibus	(* virtútybus)

Singulár. — Neutrum.

Základ: nōmin-.			Základ: capit-.		
N.	nōmen	(* nómēn)	caput	(* kaput)	
G.	nōmin-is	(* nómínys)	capit-is	(* kapitys)	
D.	nōmin-ī	(* nómíný)	capit-ī	(* kapity)	
Ak.	nōmen	(* nómēn)	caput	(* kaput)	
V.	nōmen!	(* nómēn!)	caput!	(* kaput!)	
A.	nōmin-e	(* nómīne)	capit-e	(* kapite)	

Plurál. — Neutrum.

N.	nōmin-a	(* nómīna)	capit-a	(* kapita)
G.	nōmin-um	(* nómīnum)	capit-um	(* kapitum)
D.	nōmin-ibus	(* nómīnybus)	capit-ibus	(* kapitybus)
Ak.	nōmin-a	(* nómīna)	capit-a	(* kapita)
V.	nōmin-a!	(* nómīna!)	capit-a!	(* kapita!)
A.	nōmin-ibus	(* nómīnybus)	capit-ibus	(* kapitybus)

Singulár. — Neutrum.

Základ: itiner-.			Základ: corpor-.		
N.	iter	(* iter)	corpus	(* korpūs)	
G.	itiner-is	(* itýneris)	corpor-is	(* korporis)	
D.	itiner-ī	(* itýnerí)	corpor-ī	(* korporí)	
Ak.	iter	(* iter)	corpus	(* korpūs)	
V.	iter!	(* iter!)	corpus!	(* korpūs!)	
A.	itiner-e	(* itýnere)	corpor-e	(* korpore)	

Plurál. — Neutrum.

<p>N. itiner-a (* <i>itynera</i>) G. itiner-um (* <i>itynerum</i>) D. itiner-ibus (* <i>ityneribus</i>) Ak. itiner-a (* <i>itynera</i>) V. itiner-a! (* <i>itynera!</i>) A. itiner-ibus (* <i>ityneribus</i>)</p>	}	<p>corpor-a (* <i>korpora</i>) corpor-um (* <i>korporum</i>) corpor-ibus (* <i>korporibus</i>) corpor-a (* <i>korpora</i>) corpor-a! (* <i>korpora!</i>) corpor-ibus (* <i>korporibus</i>)</p>
--	---	---

Cvičení.

Zkratky: Sg. = singular; Pl. = plurál; 1. = nominativ; 2. = genitiv; 3. = dativ; 4. = akusativ; 5. = vokativ; 6. = ablativ; Z. = základ.

*

(Maskulinum.) — Sg. 1. **leō** (* *leó*); 2. **leōnis** (* *leónys*); 3. **leōni** (* *leóný*); 4. **leōnem** (* *leónem*); 5. **leō!** (* *leó!*); 6. **leōne** (* *leóne*). — Pl. 1. **leōnēs** (* *leónés*); 2. **leōnum** (* *leónum*); 3. **leōnibus** (* *leónybus*); 4. **leōnēs** (* *leónés*); 5. **leōnēs!** (* *leónés!*); 6. **leōnibus** (* *leónybus*). — Z.: **leōn-**.

*

(Femininum.) — Sg. 1. **mulier** (* *mulijer*); 2. **mulieris** (* *mulijeris*); 3. **mulieri** (* *mulijerí*); 4. **mulierem** (* *mulijerem*); 5. **mulier!** (* *mulijer!*); 6. **muliere** (* *mulijere*). — Pl. 1. **mulierēs** (* *mulijerés*); 2. **mulierum** (* *mulijerum*); 3. **mulieribus** (* *mulijeribus*); 4. **mulierēs** (* *mulijerés*); 5. **mulierēs!** (* *mulijerés!*); 6. **mulieribus** (* *mulijeribus*). — Z. **mulier-**.

*

(Femininum.) — Sg. 1. **cīvitās**; 2. **cīvitātis**; 3. **cīvitātī**; 4. **cīvitātem**; 5. **cīvitās!**; 6. **cīvitāte**. — Pl. 1. **cīvitātēs**; 2. **cīvitātum**; 3. **cīvitātibus**; 4. **cīvitātēs**; 5. **cīvitātēs!**; 6. **cīvitātibus**. — Z. **cīvitāt-**.

*

(Maskulinum.) — Sg. 1. *cōsul*; 2. *cōsulis*; 3. *cōsulī*; 4. *cōsulem*; 5. *cōsul!* 6. *cōsule*. — Pl. 1. *cōsulēs*; 2. *cōsulum*; 3. *cōsulibus*; 4. *cōsulēs*; 5. *cōsulēs!* 6. *cōsulibus*. — Z. *cōsul*.

*

(Maskulinum.) — Sg. 1. *pēs*; 2. *pedis*; 3. *pedī*; 4. *pedem*; 5. *pēs!* 6. *pede*. — Pl. 1. *pedēs*; 2. *pedum*; 3. *pedibus*; 4. *pedēs*; 5. *pedēs!* 6. *pedibus*. — Z. *ped*.

*

47. úloha.

»Z.« = základ; *plur.* = plurál, množné číslo; římská číslice u podstatných jmen v závorce značí deklinaci. U neuter je připojen plurál s koncovkou nominativní a genitivní.

inflammō, ās, āre, 1., (Z. **inflamm-**), (* *inflammō*), zapalovati, rozněcovati; **aliquem amōre inflammāre**, v někom lásku rozněcovati, vznítiti

labōrāre, (str. 56); trápiti se, trpěti, strádati, býti v nesnázi

superō, ās, āre, 1., (Z. **super-**), (* *superó*), a) převyšovati, předčiti (*něko-ho*), vynikati (*nad něko-ho*); b) přemoci (*něko-ho*), zvítěziti (*nad někým*); **superāre aliquem** (v *lat. předmět v akusativu*)

temptō, ās, āre, 1., (Z. **tempt-**), (* *temptó*), zkoušet; pokoušet se (o ně-

co); drážditi, dorážeti, zachvátiti; podnikati; **temptāre aliquid** (v *lat. předmět v akusativu*)

vignāvia, ae, f. (I.), (Z. **ignāvi-**), (* *ignāvija, ignāvijé*), lenost, bázlivost, zbabělost

v inōpia, ae, f. (I.), (Z. **inōpi-**), (* *inopija, inopijé*), nouze, nedostatek, chudoba

v luxuria, ae, f. (I.), (Z. **luxuri-**), (* *luksurija, luksurijé*), přepych; rozmařilost, hýřivost, prostopášnost, zhýralost

v malum, ī, n. (II.), (Z. **mal-**), (* *malum, malí*), a) zlo, špatnost, vada; b) neštěstí, nehoda, utrpení; útrapa, zhoub

ōtium, ōtīi n. (II.), (Z. **ōti-**), (* **ōcijum, ōcijī**), **a**) nezaměstnanost, prázdný čas, prázdeň; **b**) klid; život v ústraní; **ustraní; nečin-** | **nost; c**) pokoj, klid (od války), (mír)
quam ...! (* **kvam**), jak! jak velice! jak málo!

āmor, āmōris, m. (III.), (Z. **āmōr-**), (* **amor, amōris**), láska; touha, milostná vášeň, žádostivost; **āmor patriae (genitiv)**, láska k vlasti; **āmor pūgnae**, bojechtivost; **āmor magnus**, veliká láska

cōrpus, corpōris, n. (III.), (Z. **corpōr**), (* **korpus, korporis**), (plur. **corpor-a, -um**), (viz str. 195, 199), **a**) tělo, těleso, hmota; **b**) tělo (*lidské i zvířecí*); **c**) těleso, celek, souhrn; sbor, korporace; svod, sbírka; **corpus meum**, mé tělo

dolor, dolōris, m. (III.), (Z. **dolōr-**), (* **dolor, dolōris**), **a**) bolest; zármutek, hoře, žalost, bol; **b**) rozmrzelost, rozhořčení, hněv, rozčilení; **dolor magnus**, veliká bolest, veliký bol

hōmō (viz str. 194, 197); (*plur.:*) **hōminēs, hōminum**, m. (III.), lidé; **hōminēs malī**, zlí lidé

lūx, lūcis, f. (III.), (Z. **lūc-**), (* **lūks, lūcis**), **a**) světlo, svit, lesk, záře, třpyt; **b**) okrasa, chlouba; „hvězda“; **c**) spása; hvězda spásy, štěstí; **lūx aeterna**, věčné světlo

mōs, mōris, m. (III.), (Z. **mōr-**), (* **mós, mōris**), mrav, zvyk, obyčej; způsob; (*plur.:*) **mōrēs, mōrum**, m., **a**) mravy, zvyky; **b**) povaha; **c**) mravnost; **mōs Rōmānus**, římský mrav, obyčej

ōpus, ōperis, n. (III.), (Z. **oper-**), (* **opus, operis**), **a**) (*jako činnost:*) dílo, práce, zaměstnání; **b**) (*jako výtvor:*) dílo, práce, výtvor; stavba; (*umělecké*) dílo, (*literární*) dílo; **opus praeclārum**, přeslavné dílo; [*plur.:*] **opera, operum, n.**]

rōbur, rōbōris, n. (III.), (Z. **rōbor-**), (* **róbur, róboris**), (plur.: **rōbor-a, -um**), **a**) tvrdost, bezcitnost; **b**) síla, pevnost

scriptor, scriptōris, m. (III.), (Z. **scriptōr-**), (* **skriptor, skriptōris**), **a**) písař; **b**) spisovatel; **rērum scriptor**, dějepisec

sermō, *sermōnis*, m. (III.), (Z. **sermōn-**), (* **sermó**, *sermónys*), a) řeč (*prostá, neumělá*), všední hovor; b) rozmluva, (roz)hovor, rozprávka; c) mluva, jazyk; **sermō hūmānus**, **sermō hominum**, lidská řeč; **sermō Persārum**, jazyk perský

sōl, *sōlis*, m. (III.), (Z. **sōl-**), (* **sól**, *sólis*), slunce; (sluneční světlo, sluneční paprsky, sluneční teplo); **sōl nimius**, přílišné slunce, přílišné (sluneční) vedro

virtūs, *virtūtis*, f. (III.), (Z. **virtūt-**), (* **virtūs**, *virtūtys*), a) mužnost (*jako souhrn vlastností pravého muže*), mužná zdatnost, síla; b) mužná povaha; c) zmužilost, statečnost, udatnost; d) ctnost, mravní síla; e) přednost, schopnost, zdatnost, výtečnost; výbornost; (*plur.:*) **virtūtēs**, *virtūtum*, f., ctnosti; ušlechtilé vlastnosti, vynikající vlastnosti, přednosti

voluptās, *voluptātis*, f. (III.), (Z. **voluptāt-**), (* **voluptās**, *voluptātys*), r o z k o š, slast, požitek; pochoutka; zábava, choutka, chtíč

dēditus, *a, um*, (* **dēdytus**, *dēdyta, dēdytum*), oddaný, nakloněný, zcela se věnující (*něčemu*)

prōbus, *a, um*, (* **probus**, *proba, probum*), řádný, bezúhonný, poctivý, počestný, mravný

pātrius, *a, um*, (Z. **patri-**), a) otcovský; po otci zděděný; rodinný, dědičný; b) domácí, (v zemi) obvyklý; **sermō pātrius**, (otcovská řeč, t. j.) mateřská řeč; **carmen pātrium**, národní píseň; **pātrii mōrēs**, domácí zvyky, obyčeje, mravy

*

1. **Dē hōmine**. (I.) *Str. 222*
(* *Dé homine.*)

Hōminēs bonōs variaē virtūtēs ornant. Ignāvia
(* **Hominēs bonós varijé virtūtēs ornant. Ignāvija**)

animō et corpori hōminis pernicioša est. Sed hōmini
(* **anymó et korpori hominys pernycijóza est. Sed hominij**)

interdum etiam ōtium necessārium est, nam hōmō
(* *interdum ecijam ōcijum necessārijum est, nam homō*)

ōtiō rōbora corporis ad nōva ōpera firmat. Multae
(* *ōcijō rōbora korporis ad nova opera firmat. Multē*)

bēstiae hōminem rōboribus corporis superant.
(* *bēstyjé hominem rōboribus korporis superant.*)

Glōria multōrum ōperum hōminum magna est. Multi
(* *Glōrija multōrum operum hominum magna est. Multý*)

hōminēs luxūriae et voluptātibus dēditi sunt. Deus
(* *hominés luksurijé et voluptátybus dēdytý sunt. Deus*)

malis et dolōribus hōminēs saepe temptat. Hōmō prōbus
(* *malis et dolōribus hominés sépe temptat. Homó probus*)

facta et sermōnēs hōminum imprōbōrum vituperābit.
(* *fakta et sermónés hominum improbōrum vituperābit.*)

Multi hōminēs inōpiā pecūniae semper labōrābunt.
(* *Multý hominés inopijá pekūnyjé semper labórābunt.*)

Lūx sōlis et hōminibus et bēstiis necessāria est.
(* *Lúks sólis et hominybus et bēstyjis necessārija est.*)

*

2. Dē sermōne. 5.

(* *Dé sermóne.*)

Sermōnem pātrium amāmus et semper amābimus.
(* *Sermónem patrijum amāmus et semper amābimus.*)

Quam iūcundus est hominī bonō sermō pātrius!
(* *Kvam jūkundus est hominý bonó sermó patrijus!*)

Libri scriptōrum nostrōrum sermōnem pātrium
(* *Libri skriptōrum nostrōrum sermónem patrijum*)

exornant et animōs nostrōs amōre patriae inflam-
(* *eksornant et anymós nostrós amōre patrijé inflam-*)

mant. **Variī sunt sermōnēs hominum, variī sunt**
 (* *mant. Varijī sunt sermōnēs hominum, varijī sunt*)
 etiam eōrum¹ mōrēs. In vestrīs sermōnibus modestī
 (* *ecijam eōrum mōrés. In vestrīs sermōnybus modestý*)
 este !
 (* *este !*)

Základní číslovky. (I.)
 Numerālia cardinālia.

a) Číslovky, které se skloňují (mají všechny pády a tři mluvnické rody) :

- 1 **ūnus, ūna, ūnum**, jeden, jedna, jedno,
 (* *únus, úna, únum*)
 2 **duō, duae, duō**, dva, dvě, dvě,
 (* *duo, dué, duo*)
 3 **trēs, trēs, tria**, tři.
 (* *trés, trés, trija*)

b) Číslovky, které se neskloňují (mají jeden tvar pro všechny pády a rody, který se nemění) :

4 quattuor ,	(* <i>kvattuor</i>),	čtyři,
5 quīnque ,	(* <i>kvínkve</i>),	pět,
6 sex ,	(* <i>seks</i>),	šest,
7 septem ,	(* <i>septem</i>),	sedm,
8 octō ,	(* <i>októ</i>),	osm,
9 novem ,	(* <i>novem</i>),	devět,
10 decem ,	(* <i>decem</i>),	deset,
11 undecim ,	(* <i>undecim</i>),	jedenáct,
12 duodecim ,	(* <i>duodecim</i>),	dvanáct,
13 trēdecim ,	(* <i>trēdecim</i>),	třináct,
14 quattuordecim ,	(* <i>kvattuordecim</i>),	čtrnáct,
15 quīndecim ,	(* <i>kvīndecim</i>),	patnáct,
16 sēdecim ,	(* <i>sēdecim</i>),	šestnáct,

¹ = jejich.

17 septendecim,	(* septendecim),	sedmnáct,
18 duodēvigintī,	(* duodēvigintý),	osmnáct,
19 undēvigintī,	(* undēvigintý),	devatenáct,
20 vigintī,	(* vigintý),	dvacet,
30 trīgintā,	(* trīgintá),	třicet,
40 quadrāgintā,	(* kvadrāgintá),	čtyřicet,
50 quinquāgintā,	(* kvinkvāgintá),	padesát,
60 sexāgintā,	(* seksāgintá),	šedesát,
70 septuāgintā,	(* septuāgintá),	sedmdesát,
80 octōgintā,	(* oktōgintá),	osmdesát,
90 nōnāgintā,	(* nōnāgintá),	devadesát,
100 centum,	(* centum),	sto.

c) Jak se v latině vyjadřují číslovky: 18, 19, 28, 29, 38, 39, 48, 49 atd. . . . 98, 99?

Číslovky 18, 28 . . . 88 se vyjadřují odčítáním »dvou« od následující desítky; 18 jest »2 od 20«, 28 jest »2 od 30«, 38 jest »2 od 40« atd.; celý složený tvar jest nesklonný.

18 = duodēvigintī (t. j. duo-dē-vīgintī),
28 = duodētrīgintā (t. j. duo-dē-trīgintā),
38 = duodēquadrāgintā (* duodēkvadrāgintá),
48 = duodēquīquāgintā (duodēkvīnkvāgintá),
58 = duodēsexāgintā (* duodēseksāgintá),
68 = duodēseptuāgintā (* duodēseptuāgintá),
78 = duodēoctōgintā (* duodēoktōgintá),
88 = duodēnōnāgintā (* duodēnōnāgintá).

Číslovky 19, 29 . . . 89 se vyjadřují odčítáním »jedné« od následující desítky; 19 jest »1 od 20«, 29 jest »1 od 30«, 39 jest »1 od 40« atd.; číslovka »ūnus« se zkracuje ve tvar »un-«; celý složený tvar jest nesklonný.

19 = undēvigintī (t. j. un-dē-vīgintī),
29 = undētrīgintā (t. j. un-dē-trīgintā),
39 = undēquadrāgintā (* undēkvadrāgintá),
49 = undēquīquāgintā (* undēkvīnkvāgintá),
59 = undēsexāgintā (* undēseksāgintá),
69 = undēseptuāgintā (* undēseptuāgintá),
79 = undēoctōgintā (* undēoktōgintá),
89 = undēnōnāgintā (* undēnōnāgintá).

Číslovky 98 (devadesát osm) a 99 (devadesát devět) však se vyjadřují:

98 = **nōnāgintā octō** nebo **octō et nōnāgintā**;
99 = **nōnāgintā novem** nebo **novem et nōnāgintā**.

d) Jak se v latině vyjadřují základní číslovky 21—27, 31—37... 91—97?

Při tvoření těchto číslovek

1. buď se jednotky kladou před desítky a mezi jednotky a desítky se vkládá spojka »et«,

2. nebo se jednotky kladou za desítky, avšak beze spojky.

21 = **ūnus et vīgintī** nebo **vīgintī ūnus** (ūna, ūnum),

22 = **duo (duae) et vīgintī** nebo **vīgintī duo (duae)**,

23 = **trēs (tria) et vīgintī** nebo **vīgintī trēs (tria)**,

24 = **quattuor et vīgintī** nebo **vīgintī quattuor**,

25 = **quīnque et vīgintī** nebo **vīgintī quīnque**,

26 = **sex et vīgintī** nebo **vīgintī sex**,

27 = **septem et vīgintī** nebo **vīgintī septem**,

31 = **ūnus et trīgintā** nebo **trīgintā ūnus** (ūna, ūnum),

42 = **duo (duae) et quadrāgintā** nebo **quadrāgintā duo (duae)**,

53 = **trēs (tria) et quīnquāgintā** nebo **quīnquāgintā trēs (tria)**,

64 = **quattuor et sexāgintā** nebo **sexāgintā quattuor**,

75 = **quīnque et septuāgintā** nebo **septuāgintā quīnque**,

86 = **sex et octōgintā** nebo **octōgintā sex**,

97 = **septem et nōnāgintā** nebo **nōnāgintā septem**.

Cvičení.

Rychle tvořte tyto latinské základní číslovky: 44, 76, 33, 95, 52, 24, 69, 82, 28, 54, 39, 65, 41, 75, 57, 89, 63, 96, 99, a to obojím způsobem, kde to je možné!

19. HODINA.

Aktivní perfektum (historické).

Minulý čas; (činný rod.) —
(Perfectum historicum.)

Slovesný čas, který vyjadřuje **minulý děj ukončený** — bez všeho zření ke krátkosti či délce jeho trvání, bez všeho zření k jeho následkům v přítomnosti, bez všeho zření k jinému minulému ději — v latině sluje **historické perfektum** (*perfectum historicum*), stručně zvané »perfektum«. ^{dok. na i}

Perfektum vždy vyjadřuje děj pro mluvčící osobu již ukončený, dovršený.

Perfektem vyjadřuje se také děj, který v minulosti trval, pokud se nám jeví jako děj shrnutý v jednu dobu. (Tak na př. v latině lze položití aktivní perfektum v těchto větách: Římané *chtěli* míti Numu Pompilia králem. Sokrates *byl* dobrým občanem. Scipio *truchlil* nad pádem Karthaginy. Za druhé války perské Athéňané *žádali* za pomoc jiné řecké obce. Tarkvinius Hrdý *kraloval* v Římě.)

Latinské historické perfektum se do češtiny překládá **minulým časem sloves dokonavých**.

Připojuji zde *aktivní* indikativ historického *perfekta* — třeba jste dosud nepoznali, jak se tvoří — vedle *aktivního* indikativu *imperfekta*, abyste se na uvedených příkladech *naučili* poznávati rozdíl v překladu latinského aktivního imperfekta a latinského aktivního historického perfekta do češtiny.

Présens.
Aktivní
infinitiv.

educāre
(* *educāre*)
vychovávat

imperāre
(* *imperāre*)
poroučeti,
nařizovati,
rozkazovati

Imperfektum.
Aktivní
indikativ.

educābam
(* *educābam*)
vychovával jsem

imperābam
(* *imperābam*)
poroučel jsem,
nařizoval jsem,
rozkazoval jsem

Perfectum.
Aktivní
indikativ.

educāvi
(* *educāvi*)
vychoval jsem

imperāvi
(* *imperāvi*)
poručil jsem,
nařídil jsem,
rozkázal jsem

importāre
(* *importāre*)
přivážeti,
dovážeti

incitāre
(* *incitāre*)
pobizeti

intrāre
(* *intrāre*)
vstupovati,
vcházeti

mōnstrāre
(* *mōnstrāre*)
ukazovati

advocāre
(* *advokāre*)
přivolávati

appropinquāre
(* *appropinkvāre*)
blížiti se,
přibližovati se

cantāre
(* *kantāre*)
zpívati

castigāre
(* *kastýgāre*)
kárati

clāmāre
(* *klámāre*)
křičeti

dēlectāre
(* *dēlektāre*)
baviti

interrogāre
(* *interrogāre*)
tázati se,
ptáti se,

ōrnāre
(* *ōrnāre*)
zdobiti

importābam
(* *importābam*)
přivážel jsem,
dovážel jsem

incitābam
(* *incitābam*)
pobízel jsem

intrābam
(* *intrābam*)
vstupoval jsem,
vcházel jsem

mōnstrābam
(* *mōnstrābam*)
ukazoval jsem

advocābam
(* *advokābam*)
přivolával jsem

appropinquābam
(* *appropinkvābam*)
blížil jsem se,
přibližoval jsem se

cantābam
(* *kantābam*)
zpíval jsem

castigābam
(* *kastýgābam*)
káral jsem

clāmābam
(* *klámābam*)
křičel jsem

dēlectābam
(* *dēlektābam*)
bavil jsem

interrogābam
(* *interrogābam*)
tázal jsem se,
ptal jsem se

ōrnābam
(* *ōrnābam*)
zdobil jsem

importāvī
(* *importāvī*)
přivezl jsem,
dovezl jsem

incitāvī
(* *incitāvī*)
pobídl jsem

intrāvī
(* *intrāvī*)
vstoupil jsem,
vešel jsem

mōnstrāvī
(* *mōnstrāvī*)
ukázal jsem

advocāvī
(* *advokāvī*)
přivolal jsem

appropinquāvī
(* *appropinkvāvī*)
přiblížil jsem se

cantāvī
(* *kantāvī*)
zazpíval jsem

castigāvī
(* *kastýgāvī*)
pokáral jsem

clāmāvī
(* *klámāvī*)
vzkřikl jsem,
vykřikl jsem

dēlectāvī
(* *dēlektāvī*)
pobavil jsem

interrogāvī
(* *interrogāvī*)
otázal jsem se,
optal, zeptal jsem
se

ōrnāvī
(* *ōrnāvī*)
ozdobil jsem

parāre

(* *parāre*)
připravovati,
strojití,
zjednávatí

properāre

(* *properāre*)
spěchati

spectāre

(* *spectāre*)
pozorovati

salūtāre

(* *salūtāre*)
zdraviti,
pozdravovati

servāre

(* *servāre*)
chrániti,
zachovávatí

laudāre

(* *laudāre*)
chváliti

parābam

(* *parābam*)
připravoval jsem,
strojil jsem,
zjednával jsem

properābam

(* *properābam*)
spěchal jsem

spectābam

(* *spectābam*)
pozoroval jsem

salūtābam

(* *salūtābam*)
zdravil jsem,
pozdravoval jsem

servābam

(* *servābam*)
chránil jsem,
zachovával jsem

laudābam

(* *laudābam*)
chválil jsem

parāvī

(* *parāvī*)
připravil jsem,
nastrojil jsem,
zjednal jsem

properāvī

(* *properāvī*)
pospíšil jsem

spectāvī

(* *spectāvī*)
zpozoroval jsem

salūtāvī

(* *salūtāvī*)
pozdřivil jsem

servāvī

(* *servāvī*)
zachránil jsem,
zachoval jsem

laudāvī

(* *laudāvī*)
pochválil jsem

Na uvedených příkladech pozorujete, že se od českého **trvacího** slovesa pro překlad latinského (historického) perfekta utvoří příslušné **dokonavé** sloveso, jehož minulým časem se latinské (historické) perfektum přeloží do češtiny. Na př.: *zdobiti* — *ozdobiti* — *ozdobil jsem*; *chrániti* — *zachrániti*, *ochrániti* — *zachránil jsem*, *ochránil jsem*; *připravovati* — *připraviti* — *připravil jsem*, atd.

Někdy ovšem nelze v češtině k **trvacímu** slovesu utvořit příslušné dokonavé sloveso, a tudíž ani minulý čas takového případného dokonavého slovesa. V tom případě se do češtiny překládá latinský aktivní indikativ imperfekta (oznamovací způsob souminulého času činného rodu) i latinský aktivní indikativ (historického) perfekta (oznamovací způsob minulého času činného rodu) stejným tvarem. Čech ovšem vždy dobře vycítí, kdy tento český minulý tvar vyjadřuje minulý děj *trvací* nebo *opětovací* a kdy vyjadřuje *minulý* děj již *ukončený*.

Pokusím se na připojených příkladech doložit to, co právě o některých trvacích slovesech bylo pověděno.

K českým slovesům »*vypravovati, doufati, bo'ovati, býti, rozprávěti a j.*« nelze utvořití příslušného českého dokonavého slovesa. Minulý čas těchto sloves někdy vyjadřuje minulý děj trvací, jindy děj minulý ukončený bez všeho zření ke krátkosti či délce jeho trvání.

narrāre, (* narrāre), vypravovati;

aktivní indikativ imperfekta: narrābam (narrābam), vypravoval jsem;*

aktivní indikativ perfekta: narrāvī (narrāvī), vypravoval jsem; (= podal jsem zprávu, zvěst; jednou jsem něco pověděl a tuto událost dnes shrnuji v jednu dobu bez zření k tomu, jaké doby vyžadovalo toto vypravování)*

pugnāre, (* pugnāre), bojovati;

akt. indik. imperfekta: pugnābam (pugnābam), bojoval jsem;*

akt. indik. perfekta: pugnāvī (pugnāvī), bojoval jsem (= svedl jsem boj; i když boj trval dlouho, pokládám dnes tento časový úsek za dokonaný uzavřený časový celek bez zření ke krátkosti či délce boje)*

spērāre, (* spērāre), doufati;

akt. indik. imperfekta: spērābam (spērābam), doufal jsem;*

akt. indik. perfekta: spērāvī (spērāvī), doufal jsem (= pojal jsem důvěru; byl jsem naplněn nadějí)*

P o d o b n ě :

esse = býti; (imperf. :) eram = byl jsem; (perf. :) fui
[fu(j)i] = byl jsem;*

labōrāre = pracovati; (imperf. :) labōrābam = pracoval jsem; (perf. :) labōrāvī = pracoval jsem;

disputāre = rozprávěti, promlouvati; (*imperf.:*) **disputābam** = rozprávěl jsem [= vedl jsem rozprávku, hovor (dlouho ; několikráte ; často)] ; (*perf.:*) **disputāvī** (* *dysputāvī*) = rozprávěl jsem [= pronesl jsem řeč, rozprávku (jednou)] ;

cōgitāre = přemýšleti, uvažovati; (*imperf.:*) **cōgitābam** = přemýšlel jsem, uvažoval jsem; (*perf.:*) **cōgitāvī** (* *kōgitāvī*) = přemýšlel jsem (= uvážil jsem);

celebrāre = velebiti, oslavovati; (*imperf.:*) **celebrābam** = velebil jsem [= oslavoval jsem; zahrnoval jsem chválou, slávou (dlouho ; několikráte; často)] ; (*perf.:*) **celebrāvī** (* *celebrāvī*) = velebil jsem [= oslavil jsem; zahrnul jsem chválou, slávou].

Koncovky aktivního indikativu perfekta (minulého času).

Indicātīvus perfectī āctīvī.

Oznamovací způsob perfekta (minulého času) činného rodu.

Koncovky aktivního indikativu perfekta všech sloves, jež přistupují ke kmeni **perfektnímu**, jsou:

Singulár :	Plurál :
1. -ī (* <i>í</i>)	1. -imus (* <i>imus</i>)
2. -istī (* <i>istý</i>)	2. -istis (* <i>istys</i>)
3. -it (* <i>it</i>)	3. -ērunt (* <i>érunt</i>)

P o z n á m k y :

1. Slovní přízvuk ve 2. osobě singuláru a ve 2. a 3. osobě plurálu je na předposlední slabice koncovky, jak je označeno ve výslovnosti.

2. V latině je společný tvar pro všechny tři mluvnické rody (mužský, ženský, střední); v češtině se přičestí minulé činné liší v rodě a čísle.

3. **Aktivní indikativ perfekta** (oznamovací způsob perfekta čili minulého času rodu činného) **utvoříte, připojíte-li koncovky zde právě uvedené k »perfektnímu kmeni« slovesa.**

Perfektní kmen.

Dosud jste se naučili tvořiti aktivní indikativ přítomný, imperfekta a prvního futura sloves první konjugace, pak aktivní imperativ přítomný a aktivní infinitiv přítomný těchto sloves. Tyto slovesné tvary jste tvořili tím způsobem, že jste příslušné koncovky připojovali k **základu**. O základu jsem obšírně promluvil na str. 47.

Chcete-li utvořiti

- a) aktivní perfektum (minulý čas),
- b) „ plusquamperfektum (předminulý čas),
- c) „ druhé futurum (budoucně skonaleý čas),

potřebujete nezbytně znáti **perfektní kmen** slovesa.

(Výklad o slovesných časech viz na str. 90 a 91!)

Utvořiti perfektní kmen kteréholiv latinského slovesa nejsnáze se naučíte tím způsobem, že *se naučíte zpaměti první osobě singuláru aktivního indikativu perfekta* (oznamovacího způsobu perfekta čili minulého času); odloučíte-li od tohoto tvaru koncovku 1. osoby singuláru »-ī«, obdržíte **perfektní kmen** slovesa.

Pokuste se rychle tvořiti perfektní kmen sloves uvedených v předcházejícím odstavci (str. 208 a násl.)! :

Perfektní kmen: *ēducāv-*, *imperāv-*, *importāv-*, *incitāv-*, *intrāv-*, *mōnstrāv-*, *advocāv-*, *cantāv-*, *laudāv-* atd.

Perfektní kmen slovesa »esse = býti«: *fu-*.

Pozorujete-li bedlivě perfektní kmen uvedených sloves první konjugace, shledáváte, že u všech zde uvedených sloves první konjugace *perfektní kmen vznikl tím, že k základu přistouplila slabika »-āv-«*.

1. osoba sing. akt. indikativu perfekta:

Kmen perfektní:		Kon-
		covka:
laud-	āv-	ī
cant-	āv-	ī
spect-	āv-	ī
par-	āv-	ī

V latinsko-českých slovnících bývá u sloves uvedena 1. osoba singuláru aktivního indikativu perfekta, a to proto, aby si každý, kdo používá slovníku, dovedl ihned vytvořit perfektní kmen a mohl pak vytvořit všechny slovesné tvary aktivního perfekta, aktivního plusquamperfekta a aktivního druhého futura.

Lexikografové uvádějí buď celý tvar 1. osoby singuláru aktivního indikativu perfekta nebo jen její ukončení. U pravidelných sloves první konjugace uvádějí lexikografové pouze koncovku »-āvī«. Příklady:

Píše se! Tiskne se!
laudō, ās, āre, āvī,
cantō, ās, āre, āvī,
 atd.

Čte se! Vyslovuje se!
laudó, laudás, laudáre, laudávi,
kantó, kantás, kantáre, kantávi,
 atd.

V dalších úlohách použijí u pravidelných sloves první konjugace toto zde uvedené vyznačení tvaru 1. osoby aktivního indikativu perfekta.

Znajíce perfektní kmen a koncovky aktivního indikativu perfekta, pokuste se časovatí vzor »laudāvī« a podle něho časujte aktivní indikativ perfekta všech sloves uvedených na str. 208 a násl.; dbejte při tom správného slovního přízvuku!

Aktivní indikativ perfekta slovesa »LAUDĀRE«.

Indicātīvus perfectī āctīvī. — Oznamovací způsob
minulého času činného rodu.

(Vzor.)

Singulár:

1. laudāv-ī	(* <i>laudāvī</i>)	pochválil (-a, -o) jsem
2. laudāv-istī	(* <i>laudāvistī</i>)	pochválil (-a, -o) jsi
3. laudāv-it	(* <i>laudāvīt</i>)	(<i>on, ona, ono</i>) pochválil,
(-a, -o)

Plurál:

1. laudāv-imus	(* <i>laudāvimus</i>)	pochválili (-y, -a) jsme
2. laudāv-istis	(* <i>laudāvistis</i>)	pochválili (-y, -a) jste
3. laudāv-ērunt	(* <i>laudāvērunt</i>)	(<i>oni, ony, ona</i>) pochválili
(-y, -a)

V latině jest pro všechny tři rody (mužský, ženský, střední) společný tvar (jako v němčině); v češtině přičestí má jiný tvar pro mužský rod (»*pochválil*«), jiný tvar pro ženský rod (»*pochválila*«), jiný tvar pro střední rod (»*pochválilo*«), jiný tvar pro singulár, jiný tvar pro plurál.

Slovní přízvuk ve 2. osobě singuláru, 2. osobě plurálu a 3. osobě plurálu je na předposlední slabice koncovky. Hlasitě časující perfektum, dbejte správného slovního přízvuku!

Č A S U J T E !

Sg. 1. **mōnstrāvī** (* *mónstrávi*), ukázal (-a, -o) jsem; 2. **mōnstrāvistī** (* *mónstrávistý*), ukázal (-a, -o) jsi; 3. **mōnstrāvit** (* *mónstrávit*), (*on, ona, ono*) ukázal (-a, -o). — Pl. **mōnstrāvimus** (* *mónstrávimus*), ukázali (-y, -a) jsme; **mōnstrāvistis** (* *mónstrávistys*), ukázali (-y, -a) jste; **mōnstrāvērunt** (* *mónstrávērunt*), (*oni, ony, ona*) ukázali (-y, -a).

*

Sg. 1. **imperāvī** (* *imperávi*), poručil (-a, -o) jsem; nařídil (-a, o) jsem; rozkázal (-a, -o) jsem; 2. **imperāvistī** (* *imperávistý*), poručil (-a, -o) jsi atd.; 3. **imperāvit** (* *imperávit*), (*on, ona, ono*) poručil (-a, -o) atd. — Pl. 1. **imperāvimus** (* *imperávimus*), poručili (-y, -a) jsme; 2. **imperāvistis** (* *imperávistys*), poručili (-y, -a) jste; 3. **imperāvērunt** (* *imperávērunt*), (*oni, ony, ona*) poručili (-y, -a) atd.

*

Sg. 1. **interrogāvī** (* *interrogávi*), otázal (-a, -o) jsem se; zeptal (-a, -o) jsem se; 2. **interrogāvistī** (* *interrogávistý*), otázal (a, -o) jsi se; 3. **interrogāvit** (* *interrogávit*), (*on, ona, ona*) se otázal (-a, -o). — Pl. 1. **interrogāvimus** (* *interrogávimus*), otázali (-y, -a) jsme se; 2. **interrogāvistis** (* *interrogávistys*), otázali (-y, -a) jste se; 3. **interrogāvērunt** (* *interrogávērunt*), (*oni, ony, ona*) se otázali (-y, -a).

*

Pozorujte, jak se přeloží do češtiny několik sloves v indikativu aktivního perfekta (v téže osobě) v jedné větě!
Vocāvī et laudāvī = zavolal a pochválil jsem; (*pomocné sloveso* »jsem« se v češtině obvykle klade jen jednou).
Mōnstrāvīmus et imperāvīmus = ukázali (jsme) a poručili jsme.

Záporný aktivní indikativ perfekta.

Singulár:

1. nōn laudāvī	(* nōn laudāvī)	nepochválil (-a, -o) jsem
2. nōn laudāvistī	(* nōn laudāvistī)	nepochválil (-a, -o) jsi
3. nōn laudāvīt	(* nōn laudāvīt)	nepochválil (-a, -o) (on, ona, ono)

Plurál:

1. nōn laudāvīmus	(* nōn laudāvīmus)	nepochválili (-y, -a) jsme
2. nōn laudāvistis	(* nōn laudāvistis)	nepochválili (-y, -a) jste
3. nōn laudāvērunt	(* nōn laudāvērunt)	nepochválili (-y, a) (oni, ony, ona)

*

Indikativ perfekta slovesa „esse”.

Perfektní kmen: **fu-**

Singulár:

1. fu-ī	[* fu(j)ī]	byl, byla, bylo jsem
2. fu-istī	[* fu(j)istī]	byl, byla, bylo jsi
3. fu-it	[* fu(j)it]	byl, byla, bylo (on, ona, ono)

Plurál:

1. **fu-imus** [* **fu(j)imus**] byli, byly, byla jsme
2. **fu-istis** [* **fu(j)istys**] byli, byly, byla jste
3. **fu-erunt** [* **fuērunt**] byli, byly, byla (*oni, ony, ona*)

Záporný indikativ perfekta:

Sing.: 1. *nōn fuī*, nebyl (nebyla, nebylo) jsem; *nōn fuisti*, nebyl (nebyla, nebylo) jsi; *nōn fuit*, (on, ona, ono) nebyl (nebyla, nebylo).

Plur. 1. *nōn fuimus*, nebyli (nebyly, nebyla) jsme; *nōn fuistis*, nebyli (nebyly, nebyla) jste; *nōn fuērunt*, (oni, ony, ona) nebyli (nebyly, nebyla).

48. úloha.

»Z.« = základ; »*plur.*« = *plurál*, množné číslo; římská číslice u podstatných jmen v závorce značí deklinaci; u neuter je připojen plurál s koncovkou nominativní a genitivní; »*kmen perf.*« = kmen perfektní.

aedificō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **aedific-**), (* **édyfikó**), stavěti, budovati; zřizovati; (kmen perf.: **aedificāv-**)

oppugnō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **oppugn-**), (* **oppugnó**), dobývati, obléhati; (kmen perf.: **oppugnāv-**)

portō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **port-**), (* **portó**), nésti, donášeti, přinášeti; dovážeti, dopravovati; (kmen perf.: **portāv-**)

territō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **territ-**), (* **territó**), strašiti, děsiti; (kmen perf.: **territāv-**)

vulnerō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **vulner-**), (* **vulneró**), raniti, poraniti; ublížiti, uraziti; (kmen perf.: **vulnerāv-**)

glōria bellī, (str. 53, 70), válečná sláva

glādius, gladiū, m., (II.), (Z. **gladi-**), (* **gladyjus, gladyjí**), meč (*rovný, na obě strany broušený, asi 66 cm dlouhý*)

mūrus, ī, m., (II.), (Z. **mūr-**), (* **mūrus, mūrí**), zeď; (*plur.:*) **mūrī**, zdi, hradby
castra, ōrum, n. plur., (II.), (Z. **castr-**), (* **kastra, ka-**

strórum), vojenské ležení, tábor (*opevněný náspem a příkopem*); (*v lat. pomnožné podst. jméno, v češtině singulár*); **castra magna sunt**, tábor jest veliký

pílum, *ī*, n., (II.), (Z. **píl-**), (* **pílum**, **píli**), oštěp, kopí (házečí)

proelium, *proeliū*, n., (II.), (Z. **proeli-**), (* **prōlijum**, **prōlijí**), (plur. *proeli-a, -ōrum*), bitva, boj; zápas

ac, atque, (* **ak**, **atkve**), **a**) (*spojka slučovací:*) a, i; **b**) (*spojka stupňovací:*)

a k tomu; a to; a nadto; a též; jakož i; [*spojka ac se neklade před samohláskami ani před souhláskou h, zřídka se klade před c, g, qu*]

prō, (* **pró**), (*předložka v lat. s ablativem*), 1. **pro**, **za**, **o** (*někoho, něco*) (= k něčí ochraně, ve prospěch něčí); 2. **místo** (*někoho, něčeho*) (o zastupování); 3. **dle**, **podle** (*někoho, něčeho*) (o způsobu a přiměřenosti); **prō patriā pugnāre**, bojovati za vlast

*

agger, *aggeris*, m., (III.), (Z. **agger-**), (* **agger**, **aggeris**), násep, val (*k opevnění tábora*); hráze; hromada, hranice; **agger altus**, vysoký násep, val

cīvitās, *cīvitātis*, f., (III.), (*viz str. 195*), **a**) občanské právo; **b**) občanstvo; **c**) obec, stát; (*v době poklasické:*) město; **cīvitās ūniversa**, veškero občanstvo, celá obec, celý stát

dux, *ducis*, m., (III.), (*viz str. 194*), **a**) vůdce, (voje) vůdce, velitel; **b**) vládce, pán, (císař)

dux, *ducis*, f., (III.), vůdkyně, průvodkyně

equēs, *equitis*, m., (III.), (Z. **equit-**), (* **ekves**, **ekvitys**), **a**) jezdec (= *člověk, vojín, který jezdí na koni*); **b**) jezdec, rytíř (= *příslušník středního stavu římského občanstva, který slul »stav rytířský«, ōrdō equester*); **eques Rōmānus**, římský rytíř

honor (*nebo honōs*), *honōris*, m., (III.), (Z. **honōr-**), (* **honor**, **honós**, **honóris**), **a**) čest, úcta, pocta, vážnost; **b**) významení, hodnost, čestný úřad; **c**) čestný dar,

- cena, odměna; **honor magnus**, veliká úcta, pocta; **aliquid alicui est honōri** (*dativ*), něco někomu jest ke cti, k poctě
- iter**, (viz str. 195), (plur. *itinerā*), **a**) chůze, cesta, pochod; denní pochod; průchod; **b**) cesta, silnice, stezka, pěšina, ulice, dráha, tok; **c**) cesta (= prostředek, způsob)
- labor**, *labōris*, m., (III.), (Z. *labōr-*), (* *labor*, *labōris*), **a**) práce, námaha, úsilí; **b**) dílo, čin; **c**) útrapa, strast, svízel, tíseň; **labor assiduus**, neustálá, ustavičná práce
- laus**, *laudis*, f., (III.), (Z. *laud-*), (* *laus*, *laudis*), **a**) chvála, pochvala; **b**) čest, sláva; **c**) slavný čin, zásluha; výtečnost, proslulost; (*plur.* :) **laud-ēs**, *-um*, velebení, chvalořeč; **laus magna**, veliká sláva
- libertās**, *libertātis*, f., (III.), (Z. *libertāt-*), (* *libertās*, *libertātys*), **a**) svoboda, volnost; **b**) svoboda (politická); svobodné zřízení, samospráva; **c**) přímost, upřímnost; **libertās nostra**, naše svoboda
- miles**, (viz str. 194), vojín, voják; prostý vojín; (pěší) vojín; pěšák (*na šachovnici*)
- mors**, *mortis*, f., (III.), (Z. *mort-*), (* *mors*, *mortys*), smrt; **mors necessāria**, (nevyhnutelná =) přirozená smrt
- nōmen**, *nōminis*, n., (III.), (viz str. 195), (Z. *nōmin-*), (* *nōmen*, *nōminys*), **a**) jméno, pojmenování, název; **b**) rodové jméno (*římského občana*); (*plur.* *nōmin-a*, *-um*); **nōmen clārum**, slavné jméno
- pāx**, *pācis*, f., (III.), (Z. *pāc-*), (* *pāks*, *pācis*), **a**) pokoj, mír; **b**) pokoj, klid (*duševní*); **pāx grāta**, milý, vítaný mír
- pectus**, *pectoris*, n., (III.); (Z. *pector-*), (* *pektus*, *pektoris*), (*plur.* *pector-a*, *um*); **a**) prsa, hrud'; **b**) cit, srdce; duch; mysl, smýšlení; **pectus tōtum**, celé srdce, celá duše, všechna duše
- pēdēs**, *pēditis*, m., (III.), (Z. *pedit-*), (* *pedes*, *pedytys*), pěší, pěšák, (pěší vojín); **pedes Rōmānus**, římský pěšák (pěší vojín)

salūs, salūtis, f., (III.), (Z. salūt-), (* salūs, salūtys),
a) zdraví; b) blaho, štěstí; c) záchrana, spása; d) pozdrav; **salūs mea, mé blaho, má spása**

viātor, viātōris, m., (III.), (Z. viātōr-), (* vijátor, vijátōris), pocestný, cestující, chodec

vulnus, vulneris, n., (III.), (Z. vulner-), (* vulnus, vulneris), (plur. *vulner-a, -um*), a) rána, poranění; b) rána = úraz, pohroma, škoda, ztráta; c) (duševní) rána, bolest, bol, útrapa, trýzeň: **vulnus honestum, čestná rána, čestné poranění**

glōriōsus, a, um, (* glōrijōzus, glōrijōza, glōrijōzum),
a) slavný; b) honosivý, chvástavý, chlubný

honestus, a, um, (* honestus, honesta, honestum), a)
ctěný, vážený, ctihodný; b) čestný, cti dodávající, důstojný; c) (zevnějškem) krásný, ušlechtilý

situs, a, um, (* situs, sita, situm), postavený; ležící, prostírající se, položený; **situs sum**—a) ležím, prostírám se; b) zakládám se (*na něčem*), spočívám (*v, na něčem*); c) jsem pohřben, pochován

vulnerātus, a, um, (* vulnerātus, vulnerāta, vulnerātum),
zraněný, poraněný

*

Dē militibus. - 2 -

(* *Dé mílitybus.*)

Militēs in proeliis prō libertāte et salūte patriae pugnant;
(* *Mílitéš in prōlījīs pró líbertāte et salūte patrijé pu-*)

victōriā civitāti salūtem et libertātem parant.
(* *gnant; viktórijá civitátý salūtem et líbertātem parant.*)

Periculum mortis militēs bonōs nōn territat, nam in
(* *Períkulum mortys mílitéš bonós nōn territat, nam in*)

victōriā mors glōriōsa est. Victōria et in virtūte
(* *viktórijá mors glōrijōza est. Viktórija et in virtūte*)

militum et in cōsiliō ac virtūte dūcis sita est.
(* *mílitum et in kónzilijó ak virtūte ducis sita est.*)

- Militum victōria et militibus laudem magnam et civi-
 (* *Militum viktōrija et militibus laudem magnam et civi-*
 tāti pācem grātam parat. Dux militēs ad virtūtem
 (* *tātý pācem grātam parat. Dux militēs ad virtūtem*)
 semper excitābit. Miram virtūtem nostrōrum militum
 (* *semper ekscitābit. Miram virtūtem nostrōrum militum*)
 semper laudābimus et celebrābimus. Militēs et dūcēs
 (* *semper laudābimus et celebrābimus. Militēs et ducēs*)
 nostrōs magna glōria belli ornābit. Quis ignōrat glō-
 (* *nostrōs magna glōrija belli ornābit. Kvis ignōrat glō-*
 riōsa nōmina nostrōrum militum et dūcum? Pectoris
 (* *rijóza nōmina nostrōrum militum et dukum? Pektoris*)
 vulnera honesta et vulnerātis militibus magnō honōri
 (* *vulnera honesta et vulnerātýs militibus magnó honóri*)
 sunt. Militibus dūx bonus, dūcī militēs bonī ne-
 (* *sunt. Militibus dux bonus, ducí militēs boný ne-*
 cessārii sunt.
 (* *cessáriji sunt.*)

- Dūx cum peditibus et equitibus oppidum oppugnā-
 (* *Dux kum pedytybus et ekvitybus oppidum oppugnā-*
 vit. Militibus viātor iter mōnstrāvit. Peditēs arma
 (* *vit. Militibus vijátor iter mōnstrāvit. Pedytēs arma*)
 in castra portāvērunt. Peditēs aggerem altum et
 (* *in kastra portávērunt. Pedytēs aggerem altum et*)
 mūrū longum aedificāvērunt. Labōrēs peditum et
 (* *mūrū longum édyfikávērunt. Labórés pedytum et*)
 equitum magnī erant. Peditēs oppidānōs pīlīs et gla-
 (* *ekvitum magný erant. Pedytēs oppidánós pīlīs et gla-*
 diīs suis vulnerāvērunt.
 (* *dyjis suis vulnerávērunt.*)

*

47. úloha. (Str. 203, 204.) — Vypracování.

1. **O člověku.** Dobré lidi zdobí různé (rozmanité) ctnosti (přednosti). Lenost duchu i tělu člověka jest zhoubná (škodlivá). Ale člověku někdy (časem) také klid (nečinost) jest nezbytně potřebný, neboť člověk utužuje klidem (síly těla ==) tělesné síly k novým pracím. Mnohá zvířata převyšují člověka (silami těla ==) tělesnými silami [= mnoho zvířat převyšuje člověka tělesnými silami]. Sláva mnohých (děl lidí ==) lidských děl (= prací, výtvorů) jest veliká. Mnozí lidé jsou oddáni rozmařilosti (zhýralosti, prostopášnosti) a rozkoším (= choutkám, chtíčům) [= mnoho lidí jest oddáno . . .]. Bůh často zkouší lidi útrapami (nehodami, neštěstím) a bolestmi (boly). Rádný (poctivý) člověk bude haněti (tupiti, kárati) činy a řeči nehodných (nešlechtných) lidí. Mnozí lidé vždy budou strádati nedostatkem peněz (*v lat. sing., v češtině plur.*) [= mnoho lidí vždy bude strádati . . .]. (Světlo slunce ==) sluneční světlo jest nezbytně potřebné i lidem i zvířatům.

2. **O řeči.** Milujeme a vždy budeme milovati mateřskou řeč. Jak příjemná jest mateřská řeč dobrému člověku! Knihy (= spisy) našich spisovatelů krásí mateřskou řeč a [zapalují naše mysli (srdce) láskou k vlasti ==] rozněcují lásku k vlasti v našich myslích (srdcích). Rozmanité jsou řeči lidí, rozmanité jsou také jejich mravy (rozmanitá jest také jejich povaha). Ve (vašich ==) svých řečích buďte skromní! — (*Poznámka: Latiník říká »sermō patrius«, t. j. »otcovská řeč«, Čech říká »mateřská řeč«.*)

*

Ovičení. (Str. 207.) — Vypracování.

quadrāgintā quattuor, quattuor et quadrāgintā; septuāgintā sex, sex et septuāgintā; trīgintā trēs (tria), trēs (tria) et trīgintā; nōnāgintā quīnque, quīnque et nōnāgintā; quīnquāgintā duo (duae), duo (duae) et quīnquāgintā;

vīgintī quattuor, quattuor et vīgintī ; undēseptuāgintā ; octōgintā duo (duae), duo (duae) et octōgintā ; duodētrīgintā ; quīnquāgintā quattuor, quattuor et quīnquāgintā ; undēquadrāgintā ; sexāgintā quīnque, quīnque et sexāgintā ; quadrāgintā ūnus, ūnus et quadrāgintā ; septuāgintā quīnque, quīnque et septuagintā ; quīnquāgintā septem, septem et quīnquāgintā ; undēnōnāgintā ; sexāgintā trēs (tria), trēs (tria) et sexāgintā ; nōnāgintā sex, sex et nōnāgintā ; nōnāgintā novem, novem et nōnāgintā.

48. úloha. (Str. 220.) — Vypracování.

O vojínech. Vojínové bojují v bitvách za svobodu a blaho (spásu) vlasti; vítězstvím zjednávají obci (státu) blaho (spásu) a svobodu. Nebezpečenství smrti neděsí dobrých (= statečných) vojáků (*v češtině záporný genitiv*), neboť slavná je ve vítězství smrt. Vítězství spočívá i v mužnosti (ve statečnosti) vojáků i v rozvaze (ve věhlase) a mužnosti (statečnosti) vůdcově. Vítězství vojáků zjednává i (jednak) velikou chválu (pochvalu, čest, slávu) vojákům i (jednak) vítaný mír obci (státu). Vůdce vždy bude povzbuzovati vojiny k mužnosti (ke statečnosti). Podivuhodnou mužnost (statečnost) našich vojáků vždy budeme chváliti a velebiti (oslavovati). Naše vojiny a vůdce bude zdobiti veliká válečná sláva. Kdo nezná slavných jmen (*v češtině záporný genitiv*) našich vojáků a vůdců? (Rány prsou =) rány na prsou [jsou] čestné a poraněným vojákům jsou k veliké cti. Vojínům dobrý (=statečný, vynikající) vůdce, vůdci dobří (=stateční) vojínové jsou nezbytně potřební.

Vůdce s pěšími vojiny (s pěšáky) a jezdci oblehl město. Vojínům pocestný ukázal cestu. Pěší vojínové (pěšáci) přinesli (zanesli, donesli) zbraň do tábora. Pěší vojínové (pěšáci) vystavěli vysoký násep a dlouhou zeď. Práce pěších vojáků (pěšáků) a jezdců byly veliké. Pěší vojínové (pěšáci) poranili obyvatele měst svými oštěpy (kopími) a meči.

Základní číslovky. (II.) (Str. 205.)
Numerālia cardinālia.

- 100 = **centum**, (* *centum*), sto,
200 = **ducentī, ducentae, ducenta**, dvě stě, (v latině: jako přídav.)
(* *ducentý, ducenté, ducenta*)
300 = **trecentī, trecentae, trecenta**, tři sta,
(* *trecentý, trecenté, trecenta*)
400 = **quadringentī, quadringentae, quadringenta**, čtyři sta,
(* *kvadringentý, kvadringenté, kvadringenta*)
500 = **quīngentī, quīngentae, quīngenta**, pět set,
(* *kvīngentý, kvīngenté, kvīngenta*)
600 = **sescentī, sescentae, sescenta**, šest set,
(* *sescentý, sescenté, sescenta*)
700 = **septingentī, septingentae, septingenta**, sedm set,
(* *septyngentý, septyngenté, septyngenta*)
800 = **octingentī, octingentae, octingenta**, osm set,
(* *oktingentý, oktyngenté, oktingenta*)
900 = **nōngentī, nōngentae, nōngenta**, devět set,
(* *nōngentý, nōngenté, nōngenta*)
1000 = **mille**, (* *mille*), (*nesklonné*), tisíc.

Číslovky 200, 300 900 v latině jsou adjektiva v plurálu a skloňují se podle plurálu vzoru přídavných jmen »**bonus, bona, bonum**« (str. 112 a 113).

Číslovky 100 (*centum*) a 1000 (*mille*) jsou nesklonné (jest jediný tvar pro všechny pády a rody).

Poznámka.

Označte si sami znamením délky na str. 159 tyto číslovky řadové:

4. = **quārtus, a, um**, (* *kvártus, kvárta, kvártum*),
14. = **quārtus decimus, quārta decima, quārtum decimum**.

V těchto dvou číslovkách ve tvaru »**un-**« zrušte znamení délky (str. 159 a 160):

11. = **undecimus, a, um**, (* *undecimus, undecima, undecimum*),
19. = **undēvīcēsīmus, a, um**, (* *undévícésīmus, undévícésīma, undévícésīmum*).

Qualis rex, talis grex.
(* *Kvális réks, tális greks.*)

**Principes mortales,
res publica aeterna.**
(* *Principés mortálés, rés
públíka éterna.*)

**Suorum quisque verborum
optimus interpres.**
(* *Suorum kvískve verbó-
rum optymus interpres.*)

Quod discis, tibi discis.
(* *Kvod dyscis, tybi dys-
cis.*)

**Tamdiu discendum est,
quamdiu vivis.**
(* *Tamdyjů dyscendum
est, kvamdyjů vívis.*)

**Optima et pessima pars ho-
minis est lingua.**
(* *Optyma et pessima pars
hominys est lingua.*)

**Vituperare facillimum,
emendare difficillimum.**
(* *Vituperare facillimum,
émendare dyfficillimum.*)

**Iucundiores faciet libertatem
servitutis recordatio.**
(* *Jůkundyjórem facijet
libertátem servitútys re-
kordácijů.*)

**Multos timere debet, quem
multi timent.**
(* *Multós tymére debet,
kvem multý tyment.*)

Jaký král, takové stádo. —
(Jaký pán, taková čeládka. Jaký pán,
takový krám.)

Vladaři jsou smrtelní, ale
stát jest věčný. — (*Tacitus.*)

Každý jest nejlepším vy-
kladačem svých slov.

Čemu se učíš, pro sebe se
učíš. (*Petronius.*)

Tak dlouho se musíš učit,
pokud žiješ. (*Seneka.*)

Nejlepší a nejhorší část
člověka jest jazyk.

Pohaněti (jest) velmi snad-
né, napraviti velmi nesnad-
né. — (Jest velmi snadné na hoto-
vém díle nalézati a vytýkati vady, ale
provésti dokonalejší dílo bylo by pro
takovéhoho přísného kritika velmi
často velmi nesnadné, ne-li nemožné.)

Vzpomínka na porobu učí-
ní porobu příjemnější.
(*Cicero.*)

Mnohých lidí musí se báti
ten, jehož se mnoho lidí
bojí.

Degeneres animos timor arguit.

[* *Dégenerés anymós tymor argu(j)it.*]

Vigilantibus iura!

(* *Vigilantibus júra!*)

Homo homini lupus.

(* *Homó hominý lupus.*)

Fortuna vitrea est.

(* *Fortúna vitrea est.*)

Omnia praeclara rara.

(* *Omnyja préklára rára.*)

Naturalia non sunt turpia.

(* *Nátúrálíja nón sunt turpíja.*)

Nulla regula sine exceptione.

(* *Núlla régula sine ekcep-cijóne.*)

Omne simile claudicat.

(* *Omne simile klaudykat.*)

Certa amittimus, dum incerta petimus.

(* *Certa ámittymus, dum incerta petymus.*)

Quod latet, ignotum est; ignoti nulla cupido.

(* *Kvod latet, ignótum est; ignótý núlla kupidó.*)

Nešlechetné myslí strach usvědčuje. — (*Vergilius.*)

Bdělým (ostrážitým) právo náleží. — (Smysl: Každý sám má být dbalý svých práv; kdo se o své právo nestará, často ho pozbývá.)

Člověk člověku vlkem. — (*Plautus.*)

Štěstí jest křehké.

Vše, co je znamenité, vynikající, jest řídké, vzácné.

Co jest přirozené, není ošklivé, hanebné. — (Za to, co jest přirozené, není třeba se hanbiti.)

Žádné pravidlo bez výjimky.

Všeliké přirovnání pokulhává, t. j. nevystihuje skutečnosti.

Ženouce se za nejistým, ztrácíme jisté. (Usilujíce o nejisté, ztrácíme jisté.) — (*Plautus.*)

Co jest skryto, je neznámé; po neznámé věci není touhy. — (Smysl: Člověk netouží po tom, o čem neví, čeho nezná.) — (*Ovidius.*)

(Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 8.

SVĚTOVÉ ŘEČI

V 1000 SLOVECH.

Znaménko * (hvězdička) značí »Vyslovte!«

Latinské hříčky a hádanky.

I. O římském básníku Publiu Vergiliu Maronovi (žil r. 70—19 př. Kr.) koluje anekdota, že prý kdysi napsal anonymně, t. j. bez označení původce, na vrata paláce císaře Augusta pěkné distichon (dvojverší). Za skladatele dvojverší se však vydával jakýsi Bathyllus. Tu prý Vergilius napsal pod dvojverší čtyřikrát pod sebe tato slova:

»*Sic vōs nōn vōbis.*«

Nikdo nedovedl doplniti tyto poloverše. Vergilius chtěje ukázati, že se chlubitv Bathyllus vychloubá cizím peřím, připsal prý ke svým čtyřem poloveršům jeden verš a poloverše doplnil. A Římané četli:

*Hōs ego versiculōs fēcī, tulit alter honōrēs.
Sic vōs nōn vōbis aedificātis, avēs!
Sic vōs nōn vōbis vellera fertis, ovēs!
Sic vōs nōn vōbis mellificātis, apēs!
Sic vōs nōn vōbis fertis arātra, bovēs!*

*

II. Sedm starověkých mudrců:

*Cum Solōne Thalēs, Cleobūlus cum Periandrō,
Chilō Spartānus, Pittacus atque Biās.*

*

III. Sudičky byly tři:

Clōtho colum baiulat, Lachesis trahit, Atropos occat.

*

IV. Dvanáct Herkulových prací:

*Strangulat Alcīdēs dominō pōscente leōnem.
Ūsque renāscentem prūdēns contundit echidnam.
Captat ahēnipodem cervam cum cornibus aureis.
Excipit in silvā metuendum Erymanthide verrem.*

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

20. HODINA.

Trpný rod slovesný. — Passivum.

Celý trpný rod čili passivum vytvářejí jen přechodná slovesa. (Přechodná slovesa jsou slovesa, která mají předmět v akusativu; na př.: chváliti, volati, pobízeti, milovati někoho, něco a j.)

Nepřechodných sloves může se užívati v latině v trpném rodě jen ve 3. osobě singuláru (na př. »jde se, přišlo se, žije se« a j. vyjádří se v latině passivem).

Latinský trpný rod slovesný čili passivum lze přeložiti do češtiny u mnohých sloves několikerým způsobem.

Především a nejčastěji se latinské passivum překládá do češtiny českým trpným rodem.

Latina užívá trpného rodu daleko více než čeština; jednak má více přechodných sloves, jež vytvářejí celé passivum ve všech osobách, než čeština, jednak nerada klade za podmět aktivní věty podstatné jméno abstraktní, v kterémž případě raději užije passivní vazby.

Proto se často setkáte s případy, kdy latinská věta (vazba) passivní bude přeložena do češtiny aktivní větou (vazbou).

**Passivní infinitiv přítomný;
jeho koncovky.**

Již výše (str. 46 a 47) bylo pověděno, že jsou v latině čtyři konjugace (čtvero časování).

Koncovky passivního přítomného infinitivu (neurčitého způsobu přítomného času trpného rodu), které přistupují k základu, jsou:

{	v první konjugaci -āri ,	
{	na př. laud-āri = býti chválen, (-a, -o),	
{	v druhé konjugaci -ēri ,	
{	na př. mon-ēri = býti napomínán (-a, -o),	
{	ve třetí konjugaci -i ,	
{	na př. carp-i = býti trhán (-a, -o),	
{	ve čtvrté konjugaci -iri ,	
{	na př. aud-iri = býti slyšen (-a, -o).	

**Passivní přítomný indikativ
sloves první konjugace.**

Koncovky. — Vzor.

Passivní přítomný indikativ (= oznamovací způsob přítomného času trpného rodu) sloves první konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

Koncovky:

Singulár:	Plurál:
1. osoba: -or (* <i>or</i>)	1. osoba: -āmur (* <i>āmur</i>)
2. osoba: -āris (* <i>āris</i>)	2. osoba: -āmini (* <i>āminy</i>)
3. osoba: -ātur (* <i>ātur</i>)	3. osoba: -antur (* <i>antur</i>)

V z o r : **laud-āri** = býti chválen (-a, -o).

Singulár.

1. os.: laud-or (* <i>laudor</i>)	jsem chválen (-a, -o)
2. os.: laud-āris (* <i>laudāris</i>)	jsi chválen (-a, -o)
3. os.: laud-ātur (* <i>laudātur</i>)	jest chválen (-a, -o)

Plurál.

1. os.: **laud-āmur** (* *laudāmur*) jsme chváleni (-y, -a)
2. os.: **laud-āminī** (* *laudāminī*) jste chváleni (-y, -a)
3. os.: **laud-antur** (* *laudantur*) jsou chváleni (-y, -a)

Poznámka.

Povšimněte si rozdílů mezi latinským a českým passivním přítomným indikativem!

1. V latině jest v každé osobě singuláru i plurálu vždy jeden společný tvar pro všechny tři mluvnické rody (mužský, ženský, střední); v češtině přičestí minulé trpné (*chválen, -a, -o; -i, -y, -a*) má samostatný tvar pro každý mluvnický rod a každé číslo.

2. V latině tu je passivní tvar vyjádřen jedním slovem, kdežto v češtině jest šložený tvar (pomocné sloveso čili spona »*jsm, jsi, jest*« atd. + přičestí minulé trpné). Při překladu z češtiny do latiny tato okolnost nezřídka svádí k nesprávnému překladu českého passivního přítomného indikativu do latiny. **Varujte se tu překládati do latiny českou sponu »*jsm, jsi, jest, jsme, jste, jsou*«!** Při překladu z češtiny do latiny vždy si dříve vyhledejte **celý slovesný tvar** (»*jsm, jsi, jest* atd. + *přičestí minulé trpné*«) a teprve potom přeložte tento tvar do latiny!

3. Pozorujte, že slovní přízvuk v 1. osobě singuláru jest na základu, v ostatních osobách na slabice »-**dā**-« (»-**da**-«).

**Záporný passivní přítomný indikativ
sloves první konjugace.**

Singulár.

1. os.: **nōn laud-or** (* *nōn laudor*)
 nejsem chválen (-a, -o)
2. os.: **nōn laud-āris** (* *nōn laudāris*)
 nejsi chválen (-a, -o)
3. os.: **nōn laud-ātur** (* *nōn laudātur*)
 není chválen (-a, -o)

Plurál.

1. os.: nōn laud-āmur	(* nōn laudāmur)
	nej sme chváleni (-y, -a)
2. os.: nōn laud-āminī	(* nōn laudāminī)
	nej ste chváleni (-y, -a)
3. os.: nōn laud-antur	(* nōn laudantur)
	nej sou chváleni (-y, -a)

Passivní indikativ imperfekta
sloves první konjugace.
Koncovky. — Vzor.

O imperfektu (souminulém čase) bylo zde vyloženo na str. 97.

Passivní indikativ imperfekta (oznamovací způsob souminulého času trpného rodu) sloves první konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

Koncovky: .

Singulár:	Plurál:
1. os.: -ābar (* ābar)	1. os.: -ābāmur (* ābāmur)
2. os.: -ābāris (* ābāris)	2. os.: -ābāminī (* ābāminī)
3. os.: -ābātur (* ābātur)	3. os.: -ābantur (* ābantur)

V z o r : laud-āri = býti chválen (-a, -o).

Singulár.

1. laud-ābar	(* laudābar)	
	byl (-a, o) jsem chválen	(-a, -o)
2. laud-ābāris	(* laudābāris)	
	byl (-a, -o) jsi	chválen (-a, -o)
3. laud-ābātur	(* laudābātur)	
	byl (-a, -o)	chválen (-a, -o)

P l u r á l.

1. laud-ābāmur	(* <i>laudābāmur</i>)	byli (-y, -a) jsme chváleni (-y, -a)
2. laud-ābāmini	(* <i>laudābāminy</i>)	byli (-y, -a) jste chváleni (-y, -a)
3. laud-ābantur	(* <i>laudābantur</i>)	byli (-y, -a) chváleni (-y, -a)

Poznámka.

Latinský passivní indikativ imperfekta se do češtiny překládá oznamovacím způsobem trpného rodu minulého času sloves tr v a c í c h nebo o p ě t o v a c í c h.

V latině tu je passivní tvar vyjádřen jedním slovem, kdežto v češtině je složený tvar (»*byl jsem, byl jsi* atd. + *příčestí minulé trpné*«). Při překladu z češtiny do latiny tato okolnost nezřídka svádí k nesprávnému překladu českého passivního indikativu imperfekta do latiny. **Varujte se tu překládati do latiny české pomocné sloveso »*byl jsem, byl jsi* atd.«!** Při překladu z češtiny do latiny vždy si dříve vyhledejte celý slovesný tvar (»*byl jsem, byl jsi* atd. + *příčestí minulé trpné*«) a teprve potom přeložte tento tvar do latiny!

V latině — jako v passivním indikativu přítomném — tak i v passivním indikativu imperfekta jest v každé osobě singuláru i plurálu vždy jeden společný tvar pro všechny tři mluvnické rody (mužský, ženský, střední); v češtině minulé příčestí má samostatný tvar pro každý mluvnický rod a každé číslo.

Pozorujte, že slovní přízvuk mění své místo.

Záporný passivní indikativ imperfekta.

S i n g u l á r.	1. nōn laudābar	(* <i>nōn laudābar</i>)
	2. nōn laudābāris	(* <i>nōn laudābāris</i>)
	3. nōn laudābātur	(* <i>nōn laudābātur</i>)
	1. nebyl (-a, -o) jsem	}
	2. nebyl (-a, -o) jsi	
	3. nebyl (-a, -o)	

- Plurál.
1. nōn laudābāmur	(* nōn laudābāmur)	
2. nōn laudābāminī	(* nōn laudābāminý)	
3. nōn laudābantur	(* nōn laudābantur)	
1. nebyli (-y, -a)	j sme	} chváleni (-y, a)
2. nebyli (-y, -a)	j ste	
3. nebyli (-y, -a)		

Cvičení.

Amāre = milovati; **Z.** (= základ): **am-**;
am-ārī, (* *amāri*), býti milován (-a, -o);
am-or, (* *amor*), jsem milován (-a, -o);
am-ābar, (* *amābar*), byl (-a, -o) jsem milován (-a, -o).

Castigāre = kárati; **Z.:** **castig-**;
castig-ārī, (* *kastýgāri*), býti kárán (-a, -o);
castig-or, (* *kastýgor*), jsem kárán (-a, -o);
castig-ābar, (* *kastýgābar*), byl (-a, -o) jsem kárán
 (-a, -o).

Ēducāre = vychovávati; **Z.:** **ēduc-**;
ēduc-ārī, (* *ēdukāri*), býti vychováván (-a, -o);
ēduc-or, (* *ēdukor*), jsem vychováván (-a, -o);
ēduc-ābar, (* *ēdukābar*), byl (-a, -o) jsem vychováván
 (-a, -o).

Incitāre = pobízeti; **Z.:** **incit-**;
incit-ārī, (* *incitāri*), býti pobízen (-a, -o);
incit-or, (* *incitor*), jsem pobízen (-a, -o);
incit-ābar, (* *incitābar*), byl (-a, -o) jsem pobízen (-a, -o).

*

Ōrnāri, (* *ornāri*), býti zdoben (-a, -o).

Sg. 1. **ōrnor**, (* *ornor*), jsem zdoben (-a, -o); 2. **ōrnāris**,
 (* *ornāris*), jsi zdoben (-a, -o); 3. **ōrnātur**, (* *ornātur*),
 jest zdoben (-a, -o). — Pl. 1. **ōrnāmur**, (* *ornāmur*), jsme
 zdobeni (-y, -a); 2. **ōrnāminī**, (* *ornāminý*), jste zdobeni
 (-y, -a); 3. **ōrnantur**, (* *ornantur*), jsou zdobeni (-y, -a).

Sg. 1. **ōrnābar**, (* *ornābar*), byl (-a, -o) jsem zdoben
 (-a, -o); 2. **ōrnābāris**, (* *ornābāris*), byl (-a, -o) jsi zdoben

(-a, -o); 3. **ōrnābātur**, (* *ōrnābātur*), byl (-a, -o) zdoben (-a, -o). — Pl. 1. **ōrnābāmur**, (* *ōrnābāmur*), byli (-y, -a) jsme zdobeni (-y, -a); 2. **ōrnābāmini**, (* *ōrnābāminý*), byli (-y, -a) jste zdobeni (-y, -a); 3. **ōrnābantur**, (* *ōrnābantur*), byli (-y, -a) zdobeni (-y, -a).

*

Jste voláni a chváleni.

Byl jsi pozdravován.

Vojín jest zachraňován;

žena jest zachraňována;

město jest zachraňováno.

Hoši jsou zachraňováni;

dívky jsou zachraňovány;

města jsou zachraňována.

Strážce byl volán; ctnost

byla chválena; město bylo

obléháno.

Květy byly neseny; básníci

byli oslavováni; slova

byla kárána.

Vocāminī et laudāminī.

Salūtābāris.

Miles servātur;

fēmina servātur;

oppidum servātur.

Puerī servantur;

puellae servantur;

oppida servantur.

Cūstōs vocābātur; virtūs

laudābātur; oppidum op-

pugnābātur.

Flōrēs portābantur; poētae

celebrābantur; verba ca-

stīgābantur.

*

Časujte passivní indikativ présentní a imperfekta latinsky a česky těchto sloves: *amāre, incitāre, educāre, vulnerāre, mōnstrāre!*

49. úloha.

»Z.« = základ; »*plur.*« = plurál, množné číslo; římská číslice u podstatných jmen v závorce značí deklinaci; »*kmen perf.*« = kmen perfektní.

efflō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **effl-**), (* **efflō**), vydech-
nouti; (kmen perf. : **ef-**
flāv-)

figūra, ae, f. (I.), (Z. **fi-**
gūr-), (* **figūra, figuré**),
a) tvar, podoba; postava;
b) sličná podoba, sličnost

víta, ae, f. (I.), (Z. vít-),
(* *víta, víté*), **a)** život;
b) dech, duše; **c)** způsob
života; **d)** živobytí; **e)** ži-
votopis

Alexander Magnus, Alexan-
drī Magnī, m. (II., podle
vzoru »ager«, str. 83),
(* *Aleksander*), Alexan-
der Veliký, syn Filipa,
krále makedonského, vy-
nikající král starověký,
největší válečník staro-
věký, (r. 356—323 př.
Kr.); učitelem jeho byl
Aristoteles; (*české sklo-*
nění: 1. Alexander, 2. a 4.
Alexandra, 3. a 6. Alexan-
drovi, 7. Alexandrem)

Augustus, ī, m. (II.), (Z.
August-), (* *Augustus,*
Augustý), Augustus, římský
císař, (žil v r. 63 př.
Kr. — 14 po Kr.); původ-
ně slul Gaius Octavianus;

byl adoptován Gaiem Ju-
liem Caesarem; uzavřel
triumvirát s Markem An-
toniem a Lepidem; po od-
stranění Lepida a po
smrti Marka Antonia stal
se císařem; 17. ledna r.
27 př. Kr. udělil mu senát
čestné příjmení »*Augus-*
tus« (= vznešený, veleb-
ný); toto čestné příjmení
přešlo i na ostatní panov-
níky římské (*Augustus* =
císař, Veličenstvo); [(*čes-*
ké sklonění): 1. Augus-
tus; 2. a 4. Augusta; 3. a
6. Augustovi; 5. Auguste!
7. Augustem]

imperium (str. 140); impe-
rium Rōmānum, říše římská

věrē, (* véré), a) pravdivě,
vpravdě, opravdu, vskut-
ku; **b)** upřímně, opravdo-
vě, poctivě

Aristotelēs, Aristotelis, m. (III.), (Z. Aristotel-), (* *Ari-*
stotelés, Aristotelis), Aristoteles, nejslavnější řecký filo-
sof, žák Platonův, učitel Alexandra Velikého; žil v r.
384—322; [(*české sklonění*): 1. Aristoteles; 2. a 4.
Aristotela; 3. a 6. Aristotelovi; 5. Aristotele! 7. Aristo-
telem]

Caesar, Caesāris, m. (III.), (Z. Caesār-), (* *Cézar, Cézaris*),
Gaius Julius Caesar, (r. 100—44 př. Kr.), slavný státník
a vojevůdce římský; r. 60 spojil se s Pompeiem a Kras-
sem v triumvirát; v r. 58—52 př. Kr. podmanil Gallii,
vtrhl do Germanie a Britannie. Byl zavražděn, stav se
samovládcem, 15. března r. 44 př. Kr. od spiklenců, v je-

jichž čele byl Gaius Cassius a Markus Junius Brutus ; [(české sklonění:) 1. Caesar; 2. a 4. Caesara; 3. a 6. Caesarovi; 5. Caesare! 7. Caesarem]

carcer, carcēris, m. (III.), (Z. carcer-), (* karcer, karceris), vězení, žalář

Cicerō, Cicerōnis, m. (III.), (Z. Cicerōn-), (* Ciceró, Cicerónys), Markus Tullius Cicerō, slavný řečník a státník římský, (106—43 př. Kr.); narodil se v Arpinu; jsa konsulem r. 63 př. Kr. odkryl spiknutí Katilinovo; po smrti Julia Caesara připravil válku proti Marku Antoniovi, na jehož popud byl r. 43 zavražděn; [(české sklonění:) 1. Cicero; 2. a 4. Cicerona; 3. a 6. Ciceronovi; 5. Cicerone! 7. Ciceronem]

Dēmōsthēnēs, Dēmōsthēnis, m. (III.), (Z. Dēmōsthen-), (* Dēmōsthenés, Dēmōsthenys), Demosthenes (* Dēmōsthenés), nejslavnější řecký řečník athénský, (kol r. 384—322 př. Kr.), slavný obhájce svobody a samostatnosti řecké proti makedonskému králi Filipovi II.; zemřel otrávil se pro nešťastný obrat athénské povstání, k němuž vybízel; [(české sklonění:) 1. Demosthenes; 2. a 4. Demosthena; 3. a 6. Demosthenovi; 5. Demosthene! 7. Demosthenem]

hērēs, hērēdis, m. (III.), (Z. hērēd-), (* hérés, hérédys), dědic

hērēs, hērēdis, f. (III.), dědička

imperātor, imperātōris, m. (III.), (Z. imperātōr-), (* imperātor, imperátōris), a) velitel, vojevůdce; b) (název císařů, jenž se kladl před jméno, na př.:) **imperātor Titus, císař Titus**

Miltiadēs, Miltiadis, m. (III.), (Z. Miltiad-), (* Miltijadés, Miltijadys), Miltiades, slavný vojevůdce athénský, vůdce řeckého vojska proti Peršanům, které porazilo Peršany v bitvě u Marathona r. 490 př. Kr.; [(české sklonění:) 1. Miltiades (* Miltijadés), 2. a 4. Miltiada (* Miltijada); 3. a 6. Miltiadovi (* Miltijadovi); 5. Miltiade! (* Miltijade!); 7. Miltiadem (* Miltijadem)]

nepōs, nepōtis, m. (III.), (Z. nepōt-), (* nepós, nepótys), vnuk

ōrātor, ōrātōris, m. (III.), (Z. **ōrātōr-**), (* **órātor, órátōris**), a) mluvčí, vyjednávač; b) řečník

Platō, Platōnis, m. (III.), (Z. **Platōn-**), (* **Plató, Platónys**), Platon (* **Platón**), slavný řecký filosof, (428—347 př. Kr.), žák filosofa Sokrata, učitel Aristotelův, zakladatel akademie v Athénách; [(české sklonění:)] 1. Platon, 2. a 4. Platona; 3. a 6. Platonovi; atd.]

praeceptor, praeceptōris, m. (III.), (Z. **praeceptōr-**), (* **préceptor, préceptōris**), učitel

armātus, a, um, (* **armātus, armáta, armátum**), ozbrojený

pūblicus, a, um, (* **pūblicus, pūblika, pūblikum**), a) obecní; státní; veřejný; b) obecný, veřejný, všeobecný, společný

perītus alicuius rei, (viz str. 125), znalý něčeho, zkušený v něčem, zběhlý v něčem; **perītus bellī**, zkušený ve válce

rēgius, a, um, (Z. **rēgi-**), (* **régijus, régija, régijum**), a) královský (= králi patřící, králův); b) královský (= králi slušící, krále důstojný)

*

1. **Dē virīs clārīs.** 2

(* **Dé virīs klárīs.**)

Miltiadēs, dux bellī perītus, in carcere pūblicō vi-
(* **Miltyjadés, duks bellī perītus, in karcere pūblikó ví-**)

tam efflāvit. Dēmōsthenēs et Cicerō ōrātōrēs clārī
(* **tam efflāvit. Dēmōsthenés et Ciceró órátórés klári**)

fuērunt. Aristotelēs, Platōnis discipulus, Alexandri
(* **fuérunt. Aristotelés, Platónys discipulus, Aleksandri**)

Magnī praeceptor fuit. Augustus, nepōs et hērēs
(* **Magný préceptor fujit. Augustus, nepós et hérés**)

Caesaris, prīmus imperātor Rōmānus, imperium Rō-
(* **Cézaris, prīmus imperátor Rómānus, imperijum Ró-**)

mānum firmāvit et multīs victōriīs clārus fuit.
(* **mánum fírmávit et multýs víktórijs klārus fujit.**)

*

2. Dē leōne. (I.)

Leōnis figūra vērē rēgiā est. Hōminēs leōnem rēgem bēstiārum appellānt. Leōnēs etiā armātīs hōminibus periculōsī sunt. Rōbur leōnum magnum est. In Africā et in Asiā multī leōnēs erant.

Cvičení. Skloňujte: *leō periculōsus; rōbur magnum; dux perītus; carcer pūblicus; ōrātor clārus; p̄rimus imperātor.*

Radové číslovky. — (Viz str. 158, 189!)

18. = **duodēvicēsīmus, -a, -um, osmnáctý** *dua od dvacátek*
 (* *duodēvicēzīmus, duodēvicēzīma, duodēvicēzīmum*)
19. = **undēvicēsīmus, -a, -um, devatenáctý** *jeden od dvacátek*
 (* *undēvicēzīmus, undēvicēzīma, undēvicēzīmum*)
28. = **duodētricēsīmus, -a, -um, dvacátý osmý**
 (* *duodētricēzīmus, duodētricēzīma, duodētricēzīmum*)
29. = **undētricēsīmus, -a, -um, dvacátý devátý**
 (* *undētricēzīmus, undētricēzīma, undētricēzīmum*)
38. = **duodēquadrāgēsīmus, -a, -um, třicátý osmý**
 (* *duodēkvadrāgēzīmus, duodēkvadrāgēzīma, duodēkvadrāgēzīmum*)
39. = **undēquadrāgēsīmus, -a, -um, třicátý devátý**
 (* *undēkvadrāgēzīmus, undēkvadrāgēzīma, undēkvadrāgēzīmum*)
48. = **duodēquīnquāgēsīmus, -a, -um, čtyřicátý osmý,**
 (* *duodēkvīnkvāgēzīmus, duodēkvīnkvāgēzīma, duodēkvīnkvāgēzīmum*)
49. = **undēquīnquāgēsīmus, -a, -um, čtyřicátý devátý,**
 (* *undēkvīnkvāgēzīmus, undēkvīnkvāgēzīma, undēkvīnkvāgēzīmum*)
58. = **duodēsēxāgēsīmus, -a, -um, padesátý osmý,**
 (* *duodēsēksāgēzīmus, duodēsēksāgēzīma, duodēsēksāgēzīmum*)
59. = **undēsēxāgēsīmus, -a, -um, padesátý devátý,**
 (* *undēsēksāgēzīmus, undēsēksāgēzīma, undēsēksāgēzīmum*)
68. = **duodēsēptuāgēsīmus, -a, -um, šedesátý osmý,**
 (* *duodēsēptuāgēzīmus, duodēsēptuāgēzīma, duodēsēptuāgēzīmum*)

69. = **undēseptuāgēsimum, -a, -um, šedesátý devátý,**
 (* *undēseptuāgēzimum, undēseptuāgēzima, undēseptuāgēzimum*)
78. = **duodēoctōgēsimum, -a, -um, sedmdesátý osmý,**
 (* *duodēoctōgēzimum, duodēoctōgēzima, duodēoctōgēzimum*)
79. = **undēoctōgēsimum, -a, -um, sedmdesátý devátý,**
 (* *undēoctōgēzimum, undēoctōgēzima, undēoctōgēzimum*)
88. = **duodēnōnāgēsimum, -a, -um, osmdesátý osmý,**
 (* *duodēnōnāgēzimum, duodēnōnāgēzima, duodēnōnāgēzimum*)
89. = **undēnōnāgēsimum, -a, -um, osmdesátý devátý,**
 (* *undēnōnāgēzimum, undēnōnāgēzima, undēnōnāgēzimum*)
98. = **duodēcentēsimum, -a, -um, devadesátý osmý,**
 (* *duodēcentēzimum, duodēcentēzima, duodēcentēzimum*)
99. = **undēcentēsimum, -a, -um, devadesátý devátý.**
 (* *undēcentēzimum, undēcentēzima, undēcentēzimum*)

Řadové číslovky 18., 19., 28., 29. . . . 98., 99. se vyjadřují odčítáním »dvou (*duo-*)«, případně »jedné (*un-*)« od řadové číslovky následující desítky;

duo-dē-vicēsimum = 18.

dva-od-dvacát(ého) = (20.—2) = 18.

Tyto řadové číslovky se tvoří obdobným způsobem jako základní číslovky 18, 19, 28, 29 atd. (Viz str. 206!)

21. HODINA.

**Passivní indikativ futura I.
sloves první konjugace.**

Koncovky. — Vzor.

O futuru I. (prvním budoucím čase) bylo zde vyloženo na str. 172 a 173.

Passivní indikativ futura I. (oznamovací způsob prvního budoucího času trpného rodu) sloves první konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

K o n c o v k y :

S i n g u l á r.	P l u r á l.
1. osoba: -ābor (* ābor)	1. os.: -ābimur (* ābimur)
2. osoba: -āberis (* āberis)	2. os.: -ābimīni (* ābiminī)
3. osoba: -ābitur (* ābitur)	3. os.: -ābuntur (* ābuntur)

V z o r: **laud-ārī** = býti chválen (-a, -o).

S i n g u l á r.

1. os.: laud-ābor	(* <i>laudābor</i>)	budu chválen (-a -o)
2. os.: laud-āberis	(* <i>laudāberis</i>)	budeš chválen (-a, -o)
3. os.: laud-ābitur	(* <i>laudābitur</i>)	bude chválen (-a, -o)

P l u r á l.

1. os.: laud-ābimur	(* <i>laudābimur</i>)	budeme chváleni (-y, -a)
2. os.: laud-ābimīni	(* <i>laudābiminī</i>)	budete chváleni (-y, -a)
3. os.: laud-ābuntur	(* <i>laudābuntur</i>)	budou chváleni (-y, -a)

P o z n á m k a.

Latinský passivní indikativ futura I. (prvního futura) se do češtiny překládá oznamovacím způsobem trpného rodu budoucího času sloves trvacích, opětovacích i dokonavých.

Do češtiny se tedy »**laudābor**« přeloží buď »*budu chválen*« nebo »*budu pochválen*«. Který z obou tvarů zvolíme pro překlad, o tom rozhodne smysl věty.

V latině tu je passivní tvar vyjádřen jedním slovem, kdežto v češtině je složený tvar (»*budu, budeš* atd. + *příčestí minulé trpné*«). Při překladu z češtiny do latiny tato okolnost nezřídka svádí k nesprávnému překladu českého passivního indikativu budoucího času do latiny. **Varujte se tu překládati do latiny české pomocné sloveso »budu, budeš atd.«!** Při překladu z češtiny do latiny vždy si dříve vyhledejte celý slovesný tvar (»*budu, budeš* atd. + *příčestí minulé trpné*«) a teprve potom přeložte tento tvar do latiny!

V latině — jako v passivním indikativu přítomném a imperfekta — tak i v passivním indikativu futura I. jest v každé osobě singuláru i plurálu vždy jeden společný tvar pro všechny tři mluvnické rody (mužský, ženský, střední); v češtině přídělné má samostatný tvar pro každý mluvnický rod a každé číslo.

**Záporný passivní indikativ
futura I.**

S i n g u l á r.

1. nōn laudābor	(* nōn laudābor)	nebudu chválen (-a, -o)
2. nōn laudāberis	(* nōn laudāberis)	nebudeš chválen (-a, -o)
3. nōn laudābitur	(* nōn laudābitur)	nebude chválen (-a, -o)

P l u r á l.

1. nōn laudābimur	(* nōn laudābimur)	nebudeme chváleni (-y, -a)
2. nōn laudābimini	(* nōn laudābiminī)	nebudete chváleni (-y, -a)
3. nōn laudābuntur	(* nōn laudābuntur)	nebudou chváleni (-y, -a)

Cvičení.

Amāre = milovati; Z. (= základ): **am-**;

am-ābor, (* *amābor*), budu milován (-a, -o).

Castigāre = kárati; Z.: **castig-**;

castig-ābor, (* *castýgābor*), budu kárán (-a, -o).

Ēducāre = vychovávati; Z.: **ēduc-**;

ēduc-ābor, (* *ēdukābor*), budu vychováván (-a, -o).

Incitāre = pobízeti; Z.: **incit-**;

incit-ābor, (* *incitābor*), budu pobízen (-a, -o).

*

Ůrnāri, (* *ŕrnāri*), býti zdoben (-a, -o).

Sg. 1. **ŕrnābor**, (* *ŕrnābor*), budu zdoben (ozdoben) (-a, -o); 2. **ŕrnāberis**, (* *ŕrnāberis*), budeš zdoben (ozdoben) (-a, -o); 3. **ŕrnābitur**, (* *ŕrnābitur*), bude zdoben (ozdoben) (-a, -o). — Pl. 1. **ŕrnābimur**, (* *ŕrnābimur*), budeme zdobeni (ozdobeni) (-y, -a); 2. **ŕrnābiminī**, (* *ŕrnābiminī*), budete zdobeni (ozdobeni) (-y, -a); 3. **ŕrnābuntur**, (* *ŕrnābuntur*), budou zdobeni (ozdobeni) (-y, -a).

*

Budete voláni a chváleni.
Obyvatelé města budou obléháni; města budou obléhána.
Básníci budou oslavováni.
Hoch bude chválen; dívka bude chválena.
Mír bude zachováván.

*Vocābiminī et laudābiminī.
Oppidānī oppugnābuntur;
oppida oppugnābuntur.*

Poētae celebrābuntur.

Puer laudābitur; puella laudābitur.

Pāx servābitur.

Jak se vyjadřuje původce děje při passivních slovesech?

česky:
Latinsky: jen *passivus*

Je-li při passivním slovese uvedena **osoba**, která jest původcem děje, jest vyznačena

v češtině:

- a) buď předložkovým pádem (s předložkou »od«),
- b) nebo prostým instrumentálem.

v latině jen:

předložkovým pádem (s předložkou »*ā*, *ab*«).
(Předložka *ā*, *ab* se spojí s ablativem; viz str. 116!)

Hoch jest chválen $\left\{ \begin{array}{l} \text{od otce.} \\ \text{otcem.} \end{array} \right\} = \text{Puer } \bar{a} \text{ patre laudatur.}$

Socha byla zdobena $\left\{ \begin{array}{l} \text{od dívek.} \\ \text{dívkami.} \end{array} \right\} = \text{Statua } \bar{a} \text{ puellis } \bar{r}rn\bar{a}b\bar{a}t\bar{u}r.$

Město bude obléháno $\left\{ \begin{array}{l} \text{od vojinů.} \\ \text{vojiný.} \end{array} \right\} = \text{Oppidum } \bar{a} \text{ militibus } oppugnābitur.$

Z uvedených příkladů vysvítá, že jest nutno český prostý instrumentál, vyznačující osobu, která jest původcem děje, při passivním slovese do latiny přeložiti vždy pádem předložkovým (s předložkou »ā, ab«). Buďte toho pamětlivi!

50. úloha.

253

1. *A magistrō educāris; puerī ā magistrīs educābantur; puellae ā magistrīs educābantur.* — 2. *Indūstria filiōrum et filiārum ā patre laudābātur.* — 3. *Statua poētae a puellis rosīs ornābitur.* — 4. *Amicitia concordia firmātur.* — 5. *Patria ā militibus servābātur.* — 6. *Vitia servōrum ā dominīs vituperābantur.* — 7. *Sī pigri estis, vituperāminī; sī pigri erātis, vituperābāminī; sī pigri eritis, ab hominibus vituperābiminī.* — 8. *Fābula dē leōne puellis ā magistrā narrābātur.* — 9. *Magistrō diligentiā discipulōrum laetitia (* létycija) magna parābitur.* — 10. *Ad arma vocābiminī, militēs, nam bellum est.* — 11. *Agricolārum indūstria civitāti divitiae (* dývicijé) magnae parantur et parābuntur.* — 12. *Graecia ā Persīs vāstābātur.* — 13. *Viae prōcērīs pōpulis ornantur.* — 14. *Sī ā malīs laudābiminī, ā bonīs vituperābiminī.* — 15. *Corinthus clāra ā multis scriptōribus laudābātur.* — 16. *Laudābātis nōs et ā nōbis laudābāminī.* — 17. *Sorōrēs ā sorōribus semper amābuntur.* — 18. *Ab amicō in villā expectābāmur.* — 19. *Animī amicōrum iūstitiā et innocentia (* jústycijá et innocencijá) conciliābuntur.* — 20. *Servōrum cūrae praecipuē equī ā dominīs mandābantur; sed dominōrum equī nōn semper cum diligentiā a servīs cūrābantur.*

51. úloha.

»Z.« = základ; »p.« = pád; »*plur.*« = plurál; »*kmen perf.*« = perfektní kmen; římská číslice u podstatných jmen v závorce značí deklinaci; u neuter je připojen plurál s koncovkou nominativní a genitivní.

afflictō, ās, āre, āvī, 1., (Z. afflict-), (*afflíktó), trýzniti, trápití, skličovati; (kmen perf.: *afflīctāv-*)

comparō, ās, āre, āvī, 1., (Z. compar-), (*komparó), srovnávati (*někoho s někým*), přirovnávati (*někoho k někomu*); (*aliquem cum aliquō*); (*aliquem alicui*); (kmen perf.: *comparāv-*)

cōnfōrmō, ās, āre, āvī, 1., (Z. cōnfōrm-), (*kónfórmó), vytvořiti, utvářiti; vzdělávati, vycvičiti; (kmen perf.: *cōnfōrmāv-*)

cūrāre morbum (viz str. 122, 123)

liberō, ās, āre, āvī, 1., (Z. liber-), (*líberó), osvobodovati; zbavovati, zprostiti; uvolňovati; **aliquem** (4. p.) **aliquā rē** (6. p.) **liberāre**, osvoboditi někoho **od** něčeho; zbaviti, zprostiti někoho (4. p.) něčeho (2. p.); (kmen perf.: *liberāv-*)

servāre (viz str. 122); **ōrdinem servāre**, zachovávatí pořádek

vacō, ās, āre, āvī, 1., (Z. vac-), (*vakó), býti prázdén; býti volný; býti prost, svoboden, zbaven; nemítí; býti bez něčeho; **aliquā rē** (*labōribus*) (*v latině ablativ*) **vacō**, jsem prost, zbaven něčeho (prací) (*v češtině 2. pád*); nemám něčeho (prací); jsem bez něčeho (bez prací); (kmen perf.: *vacāv-*)

vocō, ās, āre, āvī, 1., (Z. voc-), (*vokó), a) volati, zavolati, povolati, přivolati; **b)** zvátí, lákati; **vzývati**; **c)** svolávati; **d)** nazývati, jmenovati; (kmen perf.: *vocāv-*)

lūna, ae, f. (I.), (*lūna, lūné), měsíc

nātūra, ae, f. (I.), (*nátūra, nátúré), a) přirozenost; přirozená povaha; (přirozený) ráz; **b)** příroda; **c)** povaha, charakter; **nātūrā** (*ablativ*) = od přirozenosti

opera, ae, f. (I.), (*opera, operé), práce, námaha; **alicui rei** (*dativ*) **operam dare**, věnovati práci něče-

mu; něčím (7. pád) se zabývati; něco (4. pád) přestovati

annus, *ī*, m. (II.), (* **annus**, **anný**), rok; léto (= rok); (plur.:) **annī** = (o letech lidského věku:) věk

negōtium, *negōtīū*, n. (II.), (Z. **negōti-**), (* **negōcium**, **negōcijí**), a) zaměstnání, práce, činnost; b) úkol; záležitost; c) veřejná činnost

ōrnāmentō esse (viz str. 179)

ita, (* **ita**), tak

mōdō, (* **modo**), (ve významu časovém:) právě, právě teď, nedávno, nedávno ještě; **modo** — **modo**, brzy — brzy, hned — hned

ut — **ita**; **ut** — **sic**, jak — tak, (přirovnává co do způsobu)

ut, jako; jako = 'ku příkladu, na příklad, tak na příklad; (spojka **ut** vyskytne se vám v rozmanitém významu, jež postupně poznáte)

genus, *generis*, n. (III.), (Z. **gener-**), (* **genus**, **generis**), (plur.: *gener-a*, *-um*), a) rod, původ; b) rod, rodina; c) kmen; národ, pokolení; d) druh, třída, (lidí); e) (o zvířatech a p.:) rod, plémě, druh; f) druh, rás, povaha, jakost, způsob; **genus hūmānum** (příd. jm.), **genus hominum** (*genit. plur.*), lidské pokolení

mūtātiō, *mūtātiōnis*, f. (III.), (Z. **mūtātiōn-**), (* **mūtációj**, **mūtációjnys**), změna, proměna, záměna

ōrdō, *ōrdinis*, m. (III.), (Z. **ōrdin-**), (* **órdó**, **órdynys**), a) řada, vrstva; řada sedadel v divadle; b) (ve vojensství:) řada, četa, šik vojska; setnina; hodnost setnická; (setník); c) stav, třída (občanská); d) řád, p o ř á d e k

sāl, *sālis*, m. (III.), (Z. **sāl-**), (* **sāl**, **sālis**), a) sůl; b) slaná voda; moře; c) duševní bystrost, vtip, říz, dobrý vkus

splendor, *splendōris*, m. (III.), (Z. **splendōr-**), (* **splendor**, **splendōris**), a) lesk, třpyt; nádhera, vnější lesk; b) jasnost, zvučnost; znamenitost

tempus, *temporis*, n. (III.), (Z. **tempor-**), (* **tempus**, **temporis**), (plur. *tempor-a*, *-um*), a) čas, doba; b) určený čas, lhůta; c) pravý, příhodný čas; vhodná chvíle;

d) okolnosti, poměry, stav; e) roční počasí; **antiquis temporibus**, (*ablativ časový*), za starých, dávných, starodávných časů; **anni tempora** počasí (roku =) roční

cadūcus, *a, um*, (* *kadūkus, kadūka, kadūkum*), a) padající, opadávající; k pádu zralý; b) pomíjející, nestálý, vratký, prchavý

infirmitas, *a, um* (* *infirmitas, infirma, infirmitas*), a) ne-silný, nepevný, slabý; b) (duševně) slabý, bojácny, n-smělý

molestus, *a, um* (* *molestus, molesta, molestum*), obtížný, nepřijemný, trapný; škodlivý

nimius, *a, um*, (Z. **nimi-**), (* *nymijus, nymija, nymijum*), p ř í l i š n ý; neobyčejně veliký; nemírný, míru překračující

splendidus, *a, um*, (Z. **splendid-**), (* *splendydus, splendyda, splendydum*), lesklý, trpytný, zářící, skvělý, skvoucí se, skvostný, nádherný; jasný

*

1. Dē labōre.

Corpus hominis nātūrā infirmum et cadūcum est. Labor generi hūmānō necessārius est. Labōribus corpora nostra firmāmus. Sed nimii (nymiji) labōrēs et cūrae corpora nostra afflīctant. Vita hominum plēna labōrum variōrum est, quā²⁴¹ modo iūcundā modo molesti sunt. Virō indūstriō labor iūcundus est. Incolae oppidōrum labōribus variis (* variis) operam dant. Homō interdum animum et corpus labōre liberat et labōre²⁴¹ vacāt. Etiam in parvis labōribus, mī amice, ordinem certum servā, nam ordō certus — labor parvus!*

*

¹ = které, jež

²) liberō aliquā re²⁴¹ — osvobodit se — 243 —

2. DĚ SŮLE.

Sōl splendidus terram illūstrat. Sōl splendōre lūnam et stellās superat. Oculīs hominis splendor sōlis perniciosus est. Multōs morbōs medicī sōle cūrant. Sōl et sāl hominibus ad vītā necessāriū (necessāriji) sunt.*

Sōl clārus nōs in hortōs, agrōs, silvās vocat.

Sōl annī tempora cōnfōrmat; mūtātiō (mūtācijó) temporum annī hominibus grāta et multīs generibus herbārum necessāria est. Poētae cum sōle splendidō amīcitiām (* amīcicijam) comparant, nam ut sōl nātūrae, ita amīcitiā (* amīcicija) vītāe ōrnāmentō est.*

Cvičení. Skloňujte: *sōl splendidus; mūtātiō grāta; multa genera herbārum; corpus infirmum; labor necessārius; ōrdō certus.*

Řadové číslovky. — (Viz str. 158, 189, 224!)

Při tvoření řadových číslovek 21.—27., 31.—37., 91.—97.

a) buď se jednotky kladou před desítky a v tom případě mezi jednotky a desítky se vkládá spojka »et«,

b) nebo se jednotky kladou za desítky, avšak beze spojky.

Při tom řadové číslovky 21., 31. 91. se skládají:

a) z číslovky »ūnus« a příslušné desítky a mezi ně vložené spojky »et«, předcházejí-li jednotky před desítkami,

b) nebo z číslovky »prīmus« a příslušné desítky, následují-li jednotky za desítkami, (ovšem bez spojky).

Řadové číslovky 22., 32. 92. se skládají:

a) z číslovky »alter«, příslušné desítky a spojky »et« mezi ně vložené, (neužívá se tu číslovky »secundus«),

b) nebo z příslušné desítky a číslovky »alter« (beze spojky).

Pro cvičení uvedu zde příklady, ale jen v mužském rodě. Ponechávám vám za úlohu vytvořit ženský a střední rod. Znova připomínám, že se řadové číslovky skloňují podle vzoru přídavných jmen »bonus, bona, bonum« (str. 112, 113).

Číslovka »ūnus, ūna, ūnum« má některé odchylky ve skloňování, rovněž číslovka »alter, altera, alterum«; skloňování těchto číslovek uvádím níže v této knize.

21. = { *ūnus et vīcēsīmus*, } dvacátý první,
 { *vīcēsīmus prīmus* } jedenadvacátý
22. = { *alter et vīcēsīmus*, } dvacátý druhý,
 { *vīcēsīmus alter* } dvadvacátý
23. = { *tertius et vīcēsīmus* } dvacátý třetí,
 { *vīcēsīmus tertius* } třiadvacátý
24. = { *quārtus et vīcēsīmus* } dvacátý čtvrtý,
 { *vīcēsīmus quārtus* } čtyřicetý
25. = { *quīntus et vīcēsīmus* } dvacátý pátý,
 { *vīcēsīmus quīntus* } pětadvacátý
26. = { *sextus et vīcēsīmus* } dvacátý šestý,
 { *vīcēsīmus sextus* } šestadvacátý
27. = { *septīmus et vīcēsīmus* } dvacátý sedmý,
 { *vīcēsīmus septīmus* } sedmadvacátý

52. úloha.

Rychle tvořte tyto latinské řadové číslovky: 44. (čtyřicátý čtvrtý), 76. (sedmdesátý šestý, šestasedmdesátý), 33. (třicátý třetí, třiatřicátý), 95., 52., 69., 82., 28., 54., 39., 65., 41., 75., 57., 89., 63., 96., 99., a to obojím způsobem, kde je to možné!

22. HODINA.

Složení slovesa „sum, esse“.

Některé složeniny slovesa »sum, esse«, které se časují jako sloveso »sum«:

absum, abesse, (perf.:) *āfuī*, (kmen, perfektní: *āfu-*), jsem nepřítomen, jsem vzdálen

dēsum, dēesse, (perf.:) *dēfuī*, (* *dēsum, dē-es-se, dēfuji*), (kmen perf.: *dēfu-*), scházím, chybím

obsum, obesse, (perf.:) *obfuī* nebo *offuī*, (* *obsum, ob-es-se, obfuji, of-fu-ji*), (kmen perf.: *obfu-, offu-*), překážím, škodím.

Časujte!

Présentní indikativ. — Sg. 1. *absum*; 2. *abes*; 3. *abest*. — Pl. 1. *absumus*; 2. *abestis* (* *abestys*); 3. *absunt*.

Sg. 1. *dēsum*; 2. *dēes* (* *dées*); 3. *dēest* (* *déest*). — Pl. 1. *dēsumus*; 2. *dēestis* (* *déestys*); 3. *dēsunt*.

Sg. 1. *obsum*; 2. *obes*; 3. *obest*. — Pl. 1. *obsumus*; 2. *obestis* (* *obestys*); 3. *obsunt*.

Indikativ imperfekta. — Sg. 1. *aberam*, byl (-a, -o) jsem nepřítomen (-mna, -mno), byl (-a, -o) jsem vzdálen (-a, -o), neúčastnil (-a, -o) jsem se, různil (-a, -o) jsem se, lišil (-a, -o) jsem se; 2. *aberās*; 3. *aberat*. — Pl. 1. *aberāmus*; 2. *aberātis*; 3. *aberant*.

Sg. 1. *dēeram* (* *dé-e-ram*), scházel (-a, -o) jsem, chyběl (-a, -o) jsem; 2. *dēerās* (* *dé-e-rás*); 3. *dēerat* (* *dé-e-rat*). — Pl. 1. *dēerāmus* (* *dé-e-rā-mus*); 2. *dēerātis* (* *dé-e-rā-tys*); 3. *dēerant* (* *dé-e-rant*).

Sg. 1. *oberam*, překážel (-a, -o) jsem, škodil (-a, -o) jsem; 2. *oberās*; 3. *oberat*. — Pl. 1. *oberāmus*; 2. *oberātis*; 3. *oberant*.

Indikativ futura I. — Sg. 1. **aberō**, budu nepřítomen, vzdálen (-a, -o), nebudu se účastniti, nezúčastním se, budu se různiti, budu se lišiti; 2. **aberis**; 3. **aberit**. — Pl. 1. **aberimus**; 2. **aberitis**; 3. **aberunt**.

Sg. 1. **dēerō** (* **dé-e-ró**), budu scházeti, budu chyběti; 2. **dēeris** (* **dé-e-ris**); 3. **dēerit** (* **dé-e-rit**). — Pl. 1. **dēerimus** (* **dé-e-rimus**); 2. **dēeritis** (* **dé-e-ritys**); 3. **dēerunt** (* **dé-erunt**).

Sg. 1. **oberō**, budu překážeti, budu škoditi, uškodím; 2. **oberis**; 3. **oberit**. — Pl. 1. **oberimus**; 2. **oberitis**; 3. **oberunt**.

Indikativ (historického) perfecta. — Sg. 1. **āfuī** (* **áfují**), byl jsem nepřítomen, vzdálen (-a, -o), nezúčastnil (-a, -o) jsem se, různil (-a, -o) jsem se, lišil (-a, -o) jsem se; 2. **āfuistī** (* **áfujistý**); 3. **āfuit** (* **áfujit**). — Pl. 1. **āfuimus** (* **áfujimus**); 2. **āfuistis** (* **áfujistys**); 3. **āfuērunt** (* **áfuéerunt**).

Sg. 1. **dēfuī**, scházel (-a, -o) jsem, chyběl (-a, -o) jsem; 2. **dēfuistī**; 3. **dēfuit**. — Pl. 1. **dēfuimus**; 2. **dēfuistis**; 3. **dēfuērunt**.

Sg. 1. **obfuī**, **offuī**, překážel (-a, -o) jsem, uškodil (-a, -o) jsem; 2. **obfuistī**, **offuistī**; 3. **obfuit**, **offuit**. — Pl. 1. **obfuimus**, **offuimus**; 2. **obfuistis**, **offuistis**, 3. **obfuērunt**, **offuērunt**.

*

V každém zde uvedeném tvaru sloves »**abesse**«, »**dēesse**«, »**obesse**« nalézáte příslušný tvar slovesa »**esse**«, před nějž přestoupily předpony (původně předložky) »**ab-**«, »**dē-**«, »**ob-**«.

Vztažné zájmeno

»**quī**, **quae**, **quod**«.

Prōnōmen relātivum.

Vztažné zájmeno (relativní zájmeno, »*prōnōmen relātivum*« či krátce »*relātivum*«) »**quī**, **quae**, **quod**« (* *kví kvé, kvod*) = »**který**, **která**, **které**«, »**jenž**, **jež**, **jež**« se skloňuje takto:

Singulár.

	(Mužský rod.)	(Ženský rod.)	(Střední rod.)
N.	quī (* kví) který, jenž	quae (* kvé) která, jež	quod (* kvod) které, jež
G.	cuius (* kuj-jus) kterého, jehož	cuius (* kuj-jus) které, již	cuius (* kuj-jus) kterého, jehož
D.	cui (* kuj) kterému, jemuž	cui (* kuj) které, již	cui (* kuj) kterému, jemuž
Ak.	quem (* kvem) kterého, jehož	quam (* kvam) kterou, již	quod (* kvod) které, jež
V.	—	—	—
A.	quō (* kvó) kterým, jímž	quā (* kvá) kterou, již	quō (* kvó) kterým, jímž

Plurál.

N.	quī (* kví) kteří, již; které, jež	quae (* kvé) které, jež	quae (* kvé) která, jež
G.	quōrum (* kvórum) kterých, jichž	quārum (* kvárum) kterých, jichž	quōrum (* kvórum) kterých, jichž
D.	quibus (* kvibus) kterým, jímž	quibus (* kvibus) kterým, jímž	quibus (* kvibus) kterým, jímž
Ak.	quōs (* kvós) které, jež	quās (* kvás) které, jež	quae (* kvé) která, jež
V.	—	—	—
A.	quibus (* kvibus) kterými, jimiž	quibus (* kvibus) kterými, jimiž	quibus (* kvibus) kterými, jimiž

Vztažné (relativní) zájmeno uvádí vztažnou (relativní) větu. Vztažné (relativní) zájmeno se shoduje s podstatným jménem, k němuž se vztahuje, v rodě a čísle. Buďte pamětlivi tohoto pravidla, proti němuž se často chybuje při překladu z češtiny do latiny. Nedbejte ni rodu, ni čísla českého podstatného jména! Rod a číslo vztažného (relativního) zájmena latinského určujte podle rodu a čísla latinského substantiva, k němuž se vztažné (relativní) zájmeno vztahuje.

Předložka »cum = s, se« se zakládá za latinské vztažné (relativní) zájmeno a tvoří s ním jedno slovo:

quōcum (* *kvókum*) = s kterým, s nímž;

quācum (* *kvákum*) = s kterou, s níž;

quōcum (* *kvókum*) = s kterým, s nímž;

quibuscum (* *kvibuscum*) = s kterými, s nimiž.

Cvičení.

Muž, který pracuje, jest chválen. — Muži, kteří pracují, budou chváleni. — Žena, která pracovala, byla chválena. — Ženy, které budou pracovati, budou chváleny.

Hoch, kterého chválíš, jest pilen. — Hoši, které jste chválili, byli pilni. — Dívka, kterou káráš, není pilna. — Dívky, které jsi káral, nebyly pilny.

Učitel, jehož (*genitiv*) žáci poslouchají, jest žáky (= od žáků) milován. — Učitelé, jichž (*genitiv*) žáci poslouchali, byli žáky (= od žáků) milováni.

Milujte učitele, od nichž (*genitiv*) jste chváleni! — Milujte, dívky, učitelku, od níž (*genitiv*) jste chváleny!

Hoši, s nimiž přicházíváte do našeho statku, rádi pracují.

Vir, quī labōrat, laudātur. — **Virī, quī labōrant, laudābuntur.** — **Fēmina, quae labōrābat, laudābātur.** — **Fēminae, quae labōrābunt, laudābuntur.**

Puer, quem laudās, indūstrius est. — **Puerī, quōs laudābātis, indūstrīi erant.** — **Puella, quam castigās, indūstria nōn est.** — **Puellae, quās castigābās, indūstriae nōn erant.**

Magister, cui (v lat. dativ) discipulī obtemperant, ā discipulīs amātur. — **Magistrī, quibus (v lat. dativ) discipulī obtemperābant, ā discipulīs amābantur.**

Amāte magistrōs, ā quibus (v lat. ablativ) laudāminī! — **Amāte, puellae, magistram, ā quā (v lat. ablativ) laudāminī.**

Puerī, quibuscum in nostram villam ventitātis, libenter labōrant.

Není vždy blažený člověk,
jehož bohatství jest veliké.

Mužové, jimž vlast jest
drahá, vpravdě milují vlast.

Topol, o němž vypravuješ,
jest štíhlý.

Korint, o němž jsi vypra-
voval, byl slavný.

Zbroj, kterou vojín chvá-
lil, byla krásná.

*Nōn est semper beātus
homō, cuius divitiae magnae
sunt.*

*Viri, quibus patria cāra
est, vērē patriam amant.*

Pōpulus, dē quā (v lat.
ženský rod) *narrās, prōcēra
est.*

*Corinthus, dē quā narrā-
bās, clāra erat.*

Arma, quae (akus. plur.
neutr.) *mīles laudābat, pul-
chra erant.*

53. úloha.

„Z.“ = základ; římská číslice u podstatných jmen v závorce značí deklinaci; „kmen perf.“ = perfektní kmen.

absum, abesse, āfū, (kmen perf.: **āfu-**), býti nepřítomen; vzdálen; neúčastniti se; různiti se, lišiti se, nehoditi se

allectō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **allect-**), (* **allektó**), vábiti, vábívatí; (kmen perf.: **allectāv-**)

fōrmō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **fōrm-**), (* **fórmó**), vytvářeti, upravovati, sestavovati; krášlití, šlechtití; vzdělávati, pěstovati; (kmen perf.: **fōrmāv-**)

spectō, ās, āre, āvī, 1., (str. 92), (*aliquem, aliquid, prostý akusativ*), dívati se, pohlížeti (*na někoho,*

na něco, předložkový pád), hleděti (*k něčemu*), zkoumati, zkouseti, pozorovati (*někoho, něco, prostý akusativ*); (kmen perf.: **spectāv-**)

āra, ae, f. (I.), (Z. ār-), (* **āra, āré**), oltář

hōra, ae, f. (I.), (Z. hōr-), (* **hóra, hóré**), hodina; **hōris mātūtīnis,** (*ablativ časový*), v ranních hodinách

procella, ae, f. (I.), (Z. procell-), (* **procella**), bouře, vichřice

numerus, ī, m. (II.), (Z. numer-), (* **numerus, numerí**), číslo; počet; množství

sepulcrum, *ī*, n. (II.), (Z. **sepulcr-**), (* *sepulkrum*, *sepulkrī*), hrob, hrobka, náhrobek, mohyla

enim, (* *enym*), (*spojka stojící na druhém místě ve větě za slovem nebo za skupinou slov*), neboť, totiž; (viz: **nam**, str. 92)

iam, (* *jam*), již

itaque, (* *itakve*), (*spojka výsledná*), tedy, tudíž; proto, a proto; tak tedy

per, (viz str. 182); **per hortōs et silvās ambulāre**, procházeti se po zahradách a lesích; procházeti se zahradami a lesy (7. *pád*)

cēnsor, *cēnsōris*, m. (III.), (Z. **cēnsōr-**), (* *cēnsor*, *cēnsōris*), censor (* *cēnsor*), (římský úředník volený z nejváženějších občanů; pravomoc censorů: konali odhad jmění římského občanstva a s tím spojené sčítání, dohlíželi na veřejnou mravnost a vedli vrchní správu státních financí); **cēnsor iūstus**, spravedlivý censor

color, *colōris*, m. (III.), (Z. **colōr-**), (* *kolor*, *kolōris*),

barva; **color pulcher**, krásná barva

cūstōs, *cūstōdis*, m. (III.), (Z. **cūstōd-**), (* *kūstōs*, *kūstōdys*), strážce, hlídač, dozorce, ochránce; **cūstōs fidus**, věrný strážce

cūstōs, *cūstōdis*, f. (III.), strážkyně, opatrovnice, ochránkyně; **cūstōs fida**, věrná strážkyně

flōs, *flōris*, m. (III.), (Z. **flōr-**), (* *flōs*, *flōris*), květina, květ; **flōs parvus**, malá květina, malý květ

nātiō, *nātiōnis*, f. (III.), (Z. **nātiōn-**), (* *nációjó*, *nácijónys*), národ, kmen; **nātiō magna**, veliký národ, kmen

odor, *odōris*, m. (III.), (Z. **odōr-**), (* *odor*, *odōris*), zápach; (příjemný zápach), vůně; (nepříjemný zápach), smrad; **odor iūcundus**, příjemná vůně

olitor, *olitōris*, m. (III.), (Z. **olitōr-**), (* *olitor*, *olitōris*), zelinář, zahradník (*který pěstuje zeleninu*); **olitor indūstrius**, pilný zelinář, zahradník

cotīdiānus, *a*, *um*, (* *kotýdyjánus*, *kotýdyjána*, *kotýdyjánum*), každodenní, denní; všední

liber, *era*, *erum*, (viz str. 135), svobodný, volný; **liber aliquā rē** (*ablativ*), osvobozený od něčeho; prostý, zbavený

něčeho (*genitiv*); **liber negotiis**, (* **liber negociis**),
prostý zaměstnání, práci (*genitiv*)

mātūtīnus, *a, um*, (* **mātūtīnus**, **mātūtīna**, **mātūtīnum**),
ranní, jitřní

peregrīnus, *a, um*, (* **peregrīnus**, **peregrīna**, **peregrīnum**),
přespolní, cizí, cizozemský

*

1. Dē flōribus.

Sōl splendidus terram illūstrāvit. Puerī, quī negotiis
(* *negociis*) *libēri⁵ erant, hōris mātūtīnis per hortōs et*
silvās ambulābant. Puerōs imprimīs flōrēs amoenī dēlectā-
bant, itaq̄ue variōs colōrēs flōrum pulchrōrum spectābant.
Multī enim flōrēs pulchrīs colōribus oculōs hominum
semper allectant² et dēlectant. Multī flōrēs, imprimīs rosa
et viola, etiam odōre iucundō hominēs dēlectant. Olitōrēs
indūstriū iam labōribus cotīdiānis operam dabant.

Magnus est numerus flōrum, variae sunt fōrmæ eōrum¹,
variū sunt colōrēs. Flōrēs hominibus iucundī sunt. Agri-
colae villās suās flōribus pulchrīs ōrnant. Puerī et puellae
ex variīs (variis) flōribus corōnās fōrmant; templa,*
ārās, sepulcra variīs flōribus et pulchrīs corōnis ōrnant.

Asperī ventī et nimiae pluviae et procellae flōribus tene-
rīs perniciosae sunt. Vitam hominis poētae cum flōre
tenerō comparant, nam homō infirmus et cadūcus est ut²
flōs tener.

*

2. Dē mōribus.

Variū (variis) sunt mōres hominum. Rōmānōrum*
mōrēs ōlim sevērī erant. Apud Rōmānōs cēnsōrēs cū-

¹ = jejich.

² = jako.

stōdēs bonōrum mōrum erant. Mōres nostrī ā mōribus nātiōnum antiquārum (nācijōnum antýkvārum) absunt³. Mōrēs perēgrīnōs libenter spectāmus et cum mōribus peregrīnīs mōrēs patriōs comparāmus.*

Mala exempla bonōs mōrēs corrumpunt⁴ (korrumpunt).*

Cvičení. Skloňujte: *hōra mātūtīna; flōs amoenus; color varius; odor iūcundus; olitor indūstrius; labor cotīdiānus; flōs tener; mōs bonus; nātiō antiq̄ua.*

49. úloha. (Str. 234, 235.) — Vypracování.

1. **O slavných mužích.** Miltiades, vůdce zkušený ve válce (vydechl život, duši =) zemřel ve státním vězení. Demosthenes a Cicero byli slavní řečníci. Aristoteles, žák (Platona =) Platonův, byl učitelem (*v češl. 7. pád*) Alexandra Velikého. Augustus, vnuk a dědic (Caesara =) Caesarův, první římský císař, upevnil římskou říši a byl slavný mnohými (mnoha) vítězstvími.

*

2. **O lvu. (I.)** Postava lva je vpravdě královská. Lidé nazývají lva k r á l e m zvířat (*v lat. vazba 2 akus., v češtině doplněk je v instrumentále*). Lvi i ozbrojeným lidem jsou nebezpeční. Síla lvů jest veliká. V Africe a v Asii bylo mnoho lvů.

50. úloha. (Str. 240.) — Vypracování.

1. Jsi vychováván od učitele (učitelem); hoši byli vychováváni od učitelů (učiteli); dívky budou vychovávány

³ = se různí, se liší;

⁴ = kazí.

od učitelek (učitelkami). — 2. Příčinnost synů a dcer byla chválena od otce (otcem). — 3. Básníková socha bude zdobena (ozdobena) od dívek růžemi. — 4. Přátelství jest utužováno (upevňováno) svorností. — 5. Vlast byla zachraňována od vojínů (vojíny). — 6. Neřesti otroků byly haněny (kárány) od pánů. — 7. Jestliže jste (= jste-li) líní, jste haněni (káráni); jestliže jste byli (= byli-li jste) líní, byli jste haněni (káráni); jestliže budete (= budete-li) líní, budete od lidí haněni. — 8. Bajka o lvu byla dívkám vypravována od učitelky. — 9. Učiteli svědomitostí žáků veliká radost bude připravována. — 10. Budete voláni, vojínové, (ke zbrani=) do zbraně, neboť jest válka. — 11. Pilností rolníků obci (státu) veliké bohatství jest [zjednáváno] a bude zjednáváno. — 12. Řecko bylo pustošeno Peršany (od Peršanů). — 13. Cesty jsou zdobeny štíhlými topoly. — 14. Jestliže budete (= budete-li) chváleni od zlých (od špatných), od dobrých budete haněni (tupeni). — 15. Slavný Korint byl chválen od mnohých spisovatelů. — 16. Chválili jste nás a byli jste chváleni od nás. — 17. Sestry od sester (sestrami) vždy budou milovány. — 18. Byli jsme očekáváni od přítele ve dvorci (ve statku). — 19. Srdce (= myslí) přátel budou získávána spravedlností a nezištností. — 20. Péči otroků zejména koně od pánů byli svěřováni; ale koně pánů nebyli vždy od otroků pečlivě ošetřováni.

51. úloha. (Str. 243, 244.) — Vypracování.

O práci. Lidské tělo jest od přirozenosti slabé a vratké. Práce lidskému pokolení jest nezbytně potřebná. Pracemi utužujeme (naše=) svá těla. Ale přílišné námahy a starosti skličují naše těla. Život lidský jest pln rozmanitých námah, které jsou brzy příjemné, brzy obtížné (nepříjemné). Pilnému (příčinnivému) muži práce (námaha) jest příjemná. Obyvatelé měst se zabývají rozmanitými pracemi (*v lat. dativ, v češ. instrumentál*). Člověk někdy

(časem) zbavuje (zproštuje) ducha i tělo práce a jest bez práce. Také v malých pracích, můj příteli, zachovávej jistý (přesný) pořádek, neboť jistý (přesný) pořádek — malá práce!

2. O slunci. Zářící slunce osvětluje zemi. Slunce převyšuje třpytem (leskem) měsíc a hvězdy. Očím (člověka =) lidským třpyt (slunce =) sluneční jest škodlivý (zhoubný). Lékaři léčí mnohé nemoci sluncem (= slunečním světlem, slunečními paprsky). Slunce a sůl jsou k životu nezbytně potřebné *Li dem*.

Jasně slunce nás zve do zahrad, polí a lesů.

Slunce utváří roční počasí; změna ročních počasí lidem jest milá a mnohým druhům rostlin nutná (nezbytně potřebná). Básníci srovnávají přátelství se zářícím sluncem, neboť jako slunce přírodě, tak přátelství životu jest k ozdobě.

52. úloha. (Str. 245.) — Vypracování.

quadrāgēsīmus quārtus, quārtus et quadrāgēsīmus; septuāgēsīmus sextus, sextus et septuāgēsīmus; trīcēsīmus tertius, tertius et trīcēsīmus; nōnāgēsīmus quīntus, quīntus et nōnāgēsīmus; quīnquāgēsīmus alter, alter et quīnquāgēsīmus; undēseptuāgēsīmus; alter et octōgēsīmus, octōgēsīmus alter; duodētrīcēsīmus; quīnquāgēsīmus quārtus, quārtus et quīnquāgēsīmus; undēquadrāgēsīmus; sexāgēsīmus quīntus; ūnus et quadrāgēsīmus, (quadrāgēsīmus prīmus); quīntus et septuāgēsīmus, septuāgēsīmus quīntus; septīmus et quīnquāgēsīmus, quīnquāgēsīmus septīmus; undēnōnāgēsīmus; sexāgēsīmus tertius, tertius et sexāgēsīmus; sextus et nōnāgēsīmus, nōnāgēsīmus sextus; undēcentēsīmus.

53. úloha. (Str. 252.) — Vypracování.

1. **O květinách. (O květech.)** Zářící slunce osvětlilo zemi. Hoši, kteří byli prosti zaměstnání, v ranních hodinách se procházeli po zahradách a lesích. Hochy těšily především rozkošné květiny (květy), a proto [*hoši*] pozorovali pestré barvy krásných květin (květů) [= dívali se na pestré barvy . . .]. Mnohé květiny totiž vždy vábí a těší oči lidí krásnými barvami. Mnohé květiny [= mnoho květin], především růže a fialka, těší lidi také příjemnou vůní. Pilní zelináři (zahradníci) již se věnovali (oddávali) každodenním pracím [= již se zabývali každodenními pracemi].

Veliký jest počet květin (květů), rozmanité jsou jejich tvary, rozmanité (pestré) jsou [*jejich*] barvy. Květiny jsou lidem příjemné (milé). Rolníci zdobí své statky krásnými květinami. Hoši a dívky upravují (sestavují) z pestrých květin věnce; pestrými květinami (květy) a krásnými věnci zdobí chrámy, oltáře a hroby.

Drsné větry a přílišné deště a bouře (vichřice) jsou škodlivé (zhoubné) útlým (něžným) květinám (květům). Život (člověka =) lidský básníci srovnávají s útlou květinou (s útlým, něžným květem), neboť člověk je slabý a vratký jako útlá květina (útlý, něžný květ).

*

2. **O mravech (zvycích).** Různé jsou mravy (zvyky) lidí. (Římanů =) římské mravy kdysi byly přísné. U Římanů censorové byli strážci dobrých mravů. Naše mravy (zvyky, obyčeje) se liší od mravů (zvyků, obyčejů) starověkých národů.

Cizí (cizozemské) mravy (zvyky, obyčeje) rádi pozorujeme a s cizími (cizozemskými) mravy (zvyky, obyčeji) srovnáváme domácí mravy (zvyky, obyčeje).

Špatné příklady kazí dobré mravy.

*Hesperios carpit fructus serpente necato.
Caedit Geryonem turbas abigitque bovillas.
Divitis Augiae stabulum squallore repurgat.
Occidit saevas volucres Stymphala colentes.
Raptat cornipedes humanae carnis edaces.
Vivum Cretaeo deportat litore taurum.
Fortis Amazonidum reginae cingula solvit.
Tartareis dirum subducit Cerberon oris.*

*

V. Jména větrů:

*Flant Subsolanus, Vulturus et Eurus ab ortu.
Circius occasum Zephyrusque, Favonius adflant.
E solis medio surgunt Notus, Africus, Auster.
Conveniunt Aquilō, Boreas et Caucasus ab ursā.*

*

VI. Několik latinských hádanek:

1. *Mittō tibi »nāvem« prōrā puppique carentem.*
2. *Mittō tibi »metulas«; sī vīs cōgnōscere, vertās!*
3. *Sī caput est, currit; ventrem coniunge, volābit;
adde pedem, comedās; et sine ventre, bibēs.*
4. *Rēs volat in silvīs, nigrō vestīta colōre;
sī caput abstulerit, rēs erit alba nimis.*
5. *Tete roro mama nunu dada tete lala tete.*
6. RA RA RA
ES ET IN
RAM RAM RAM
I I
7. *Vires atque vires, cape vires, ne cape vires!*
8. *Nobis per pontem.*
9. *Nate mea Romam! Ne mea nata, ego suam.*
10. *Mea pater lupus filium tuum est.*

*

VII. Zábavné čtení:

1. *Amōre, mōre, ōre, rē probantur amīcitiae.*
2. *Fer firmē; facilis fiet fortuna ferendō.*
3. *Perfer petienda; parit patientia palmam.*

4. *Sī quā sēde sedēs et erit tibi commoda sēdēs, illā sēde sedē nec ab illā sēde recēde!*
5. *Fīlia sub tiliā nēbat subtīlia fīla.*
6. *Sī tē dēficit aes, miser es et pingua nōn ēs.*
7. *At tuba terribilī sonitū taratantara dīxit.*
8. *Sunt puerī semper puerī; puerīlia tractant.*
9. *Ó Tite tūte Tatī tibi tanta tyranne tulistī.*

*

VI. Rozřešení hádanek:

1. »*n-ave-m*« bez první a poslední souhlásky: »*ave!*« (= buď zdráv!)

2. »*metulas*«, čtete pozpátku: »*salutem*« (= pozdrav).

3. »*caput*« = hlava; zde: »první slabika«; **mus** (= myš) ; »*venter*« = břicho; zde: »prostřední slabika«; **-ca-**; *musca* = moucha; »*pes*« = noha; zde: »třetí slabika, koncová slabika«; **-tum**; celé slovo: **muscatum**; první a třetí slabika: **mustum** (= vinný mošt).

4. *Cor-nīx* (vrána); *nīx* = sníh.

5. *Tē terō, Rōma, manū nūdā! Date tēla! Latēte!*

6. *Ter-ra* (třikrát »*ra*«; *terra* = země, hlína) *es in ter-ram ī-bis* (dvakrát »*ī*«; *ībis* = půjdeš).

7. *Vir es atque virēs* (= jsi svěží, silen); *cape virēs* (= síly); *nē cape vī* (= násilím) *rēs*.

8. *Nō* (= plavu) *bis* (= dvakrát) *per pontem*.

9. *Nāte* (= synu), *meā* (= jdi) *Rōmam! Nē meā, nāta* (= nechod', dcero), *ego suam* (= já budu šíti).

10. *Meā* (= jdi), *pater, lupus filium tuum ēst* (= edit) (= požírá).

*

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 9.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

VARIA. - ROZMANITOSTI.

Znaménko * (hvězdička) značí »Vyslovte!«

Alma mater, (* *alma máter*), [= živná matka]; tak byla od Římanů nazývána bohyně plodivé síly přírodní; dnes se tohoto výrazu užívá v přeneseném smyslu o **universitě**, jež poskytuje svým žákům »živné dary duševní«.

Homo novus, (* *homó novus*), (nesprávná je výslovnost: *hómo nóvus*), [= nový člověk]; u Římanů se tímto názvem označoval muž, který, ač nepocházel z rodu, jehož členové již zastávali vysoké úřady, přece se domohl vysokého úředního postavení. Takovým »*homo novus*« byli na př. Markus Tullius Cicero, který dosáhl r. 63 př. Kr. hodnosti konsulské, a Gaius Marius. — Dnes se užívá tohoto názvu ve významu »nový člověk«, t. j. »nová významná osobnost«, »nový zjev«, »nový pracovník« a pod.

Habent sua fata libelli.

(* *Habent sua fáta libellí.*)

„Knihy mají své osudy.“ — (Tato myšlenka jest vyňata ze spisu Terentiana Maura „De litteris, syllabis, metris liber“. Celé místo zní: „*Pro captū lectoris habent . . .*“, t. j. posuzování knih závisí na stupni vzdělání čtenářů.)

Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango.

(* *Vívós vokó, mortuós plangó, fulgura frangó.*)

Živé volám (svolávám), mrtvé oplakávám, blesky lám u. — [Motto slavné básně německého básníka Bedřicha Schillera „Píseň o zvonu“ (Das Lied von der Glocke). Od té doby často bylo tohoto motto použito za nápis na kostelní zvon.]

Sic transit gloria mundi!

(* *Sík tránsit glórija mundý.*)

Tak pomijí sláva světa!

De mortuis nil nisi bene.

(* *Dé mortujís níl nyzi bene.*)

O mrtvých (nemluv) nic, než co je dobré. — [Řecký mudrc Chilon; (6. stol. př. Kr.).]

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

23. HODINA.

Číslovky »ūnus, duo, trēs«.

Skloňování číslovek »ūnus, duo, trēs«.

Singulár :

N.	ūnus (* ūnus)	ūna	ūnum	Tato číslovka se skloňuje jako přídavné jméno »bonus, bona, bonum« s tou odchylkou, že v genitivu singuláru všech tří rodů jest tvar »ūnīus«, v dativu singuláru všech tří rodů tvar »ūnī«.
G.	ūnīus (* ūnījūs)	ūnīus	ūnīus	
D.	ūnī (* ūnīj)	ūnī	ūnī	
Ak.	ūnum (* ūnum)	ūnam	ūnum	
V.	ūne! (* ūne!)	ūna!	ūnum!	
A.	ūnō (* ūnó)	ūnā	ūnō	

Pl. N.	ūnī	ūnae	ūna	V plurále se skloňuje číslovka »ūnus, ūna, ūnum« jako přídavné jméno »bonus, bona, bonum«.
G.	ūnōrum	ūnārum	ūnōrum	
D.	ūnīs	ūnīs	ūnīs	
Ak.	ūnōs	ūnās	ūna	
V.	ūnī!	ūnae!	ūna!	
A.	ūnīs	ūnīs	ūnīs	

D u á l (dvojné číslo):

	(<i>Maskulinum.</i>)	(<i>Femininum.</i>)	(<i>Neutrum.</i>)
N. duo	(* duo)	duae (* dué)	duo
G. duōrum	(* duórum)	duārum (* duārum)	duōrum
D. duōbus	(* duóbus)	duābus (* duābus)	duōbus
Ak. duōs, duo	(* duós, duo)	duās (* duás)	duo
V. duo!	(* duo!)	duae! (* dué!)	duo!
A. duōbus	(* duóbus)	duābus (* duābus)	duōbus

Plurál:

	(<i>Maskulinum.</i>)	(<i>Femininum.</i>)	(<i>Neutrum.</i>)
N. trēs	(* trés)	trēs	tria (* trija)
G. trium	(* trijum)	trium	trium (* trijum)
D. tribus	(* tribus)	tribus	tribus (* tribus)
Ak. trēs	(* trés)	trēs	tria (* trija)
V. trēs!	(* trés!)	trēs!	tria! (* trija!)
A. tribus	(* tribus)	tribus	tribus (* tribus)

54. úloha.

»Z.« = základ; »kmen perf.« = perfektní kmen; »plur.« = plurál; římská číslice u podstatných jmen v závorce značí deklinaci; u neuter je připojen plurál s koncovkou nominativní a genitivní.

nōbilitō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **nōbilit-**), (* **nōbilitō**), činiti známým, rozhlásiti; oslaviti; (*kmen perf.*: **nōbilitāv-**)

obscurō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **obscur-**), (* **obskuró**), zatemňovati; skrýti, zahaliti, zastiňovati, zakrývati; (*kmen perf.*: **obscurāv-**)

Odyssēa (* **Odyssēa**), (gen.): **Odyssēae** (* **Odyssēé**), f. (I.), (Z. **Odyssē-**), Odyssea, Odysseja, [epická

básnická skladba o osudech řeckého hrdiny Odyssea (či Ulixa), vracejícího se domů od Troje po vyvrácení tohoto města Řeky; za skladatele byl pokládán básník Homér]

sententia, ae, f. (I.), (Z. **sententi-**), (* **sentencijsa, sentencijsé**), mínění, úsudek; myšlenka

Homērus, ī, m. (II.), (Z. **Homēr-**), (* **Homērus**), Homér, Homeros, (slavný

epický básník řecký, neznámého původu, věku i osobnosti, skladatel Iliady a Odysseje)

Trōiānī, ōrum, m. (II.), (Z. Trōiān-), (* Trójáný, Trójánórum), Trojané, (obyvatelé starověkého maloasijského města Troje)

fundāmentum, ī, n. (II.), (Z. fundāment-), (* fundāmentum), základ

carmen, carminis, n. (III.), (Z. carmin-), (* karmen, karminys), (plur. carmina, -um), píseň; báseň

certāmen, certāminis, n. (III.), (Z. certāmin-), (* certāmen, certāminys), (plur. certāmin-a, -um), a) boj, zápas; b) závod, zápolení; c) spor, svár

decus, decōris, n. (III.), (Z. decōr-), (* dekus, decoris), (plur. decor-a, -um), a) ozdoba, okrasa; půvab; b) lesk, sláva, oslava; vyznamenání; c) ozdoba, chlouba

fēlicitās, fēlicitātis, f. (III.), (Z. fēlicitāt-), (* fēlicitās, fēlicitātys), štěstí, zdar

fortitūdō, fortitūdinis, f. (III.), (Z. fortitūdin-), (* fortitūdō, fortitūdynys),

vitium, ū, n., (viz str. 151), (mravní chyba), špatnost, nepravost

quasi, (* kvazi), jakoby, takřka, jako

ferē, (* feré), asi, skoro, téměř

post, (předložka s akusativem), a) (o místě:) za (něčím); b) (o čase:) po (něčem); post mortem, po smrti, (v lat. akusativ, v češtině lokál)

*

síla, statečnost, zmužlost, udatnost, ráznost

Ílias, Íliadis, f. (III.), (Z. Íliad-), (* ílijas, ílijadys), Ilias (* ílijas), epická básnická skladba, jednající o událostech desátého roku t. zv. trojské války: za skladatele byl pokládán básník Homér

lūmen, lūminis, n. (III.), (Z. lūmin-), (* lūmen, lūminys), (plur. lūmin-a, -um), a) světlo, lesk, třpyt, záře; b) okrasa, chlouba

marmör, marmöris, n. (III.), (Z. marmör-), (* marmor, marmoris), (plur. marmor-a, -um), mramor

pietās, pietātis, f. (III.), (Z. pietāt-), (* pijetās, pijetātys), a) poctivost, svědomitost; b) zbožnost; c) oddanost, věrnost; d)

láska (děti k rodičům ; otcovská, mateřská, přátelská a p.)

pulchritūdō, *pulchritūdinis*, f. (III.), (Z. **pulchritūdin-**), (* *pulchritūdō*, *pulchritūdynys*), krása, znamenitost, výbornost

servitūs, *servitūtis*, f. (III.),

(Z. **servitūt-**), (* *servitūs*, *servitūtys*), otroctví, poddanství, poroba

vetustās, *vetustātis*, f. (III.), (Z. **vetustāt-**), (* *vetustās*, *vetustātys*), stáří, sešlost, starobylost; stará doba, starověk

*

aeternus, *a, um*, (* *éternus*, *éterna*, *éternum*), věčný, stálý, nepomíjející, neustálý, ustavičný

arduus, *a, um*, (Z. **ardu-**), (* *arduus*, *ardua*, *ardu-um*), a) příkrý, strmý; neschůdný; b) obtížný, nesnadný, pracný

bellicus, *a, um*, (* *bellikus*), válečný, vojenský

candidus, *a, um*, (* *kandydus*), běloskvoucí, sněhobílý, bělostný, (jasně) bílý; zářivý, jasný

cūnctus, *a, um*, (* *kūnktus*, *kūnkta*, *kūnktum*), veškeren, všečen, celý

Numidicus, *a, um*, (Z. **Numidic-**), (* *Numidykus*, *Numidyka*, *Numidykum*), numidský; (Numidia byla

krajina v Africe, dnešní Alžírsko)

Parius, *a, um*, (Z. **Pari-**), (* **Parijus**, **Parija**, **Parijum**), parský; [Parus, *ī*, f., Paros, ostrov v Egejském moři, proslulý bílým mramorem]

refertus, *a, um*, (* *refertus*, *referta*, *refertum*), nappaný, plný

tranquillus, *a, um*, (* *trankvillus*, *trankvilla*, *trankvillum*), klidný, pokojný, tichý

Trōiānus, *a, um*, (* **Trójānus**, **Trójāna**, **Trójānum**), trojský; [Trōia, *Trōiae*, f., (* **Trója**, **Trójé**), Troja, starověké maloasijské město, opěvané Homérem v epické básni Iliadě]

1. Dē virtūte.

Glōria virtūtis aeterna est. Virtūtis praemium honor est. In virtūte vērā fēlicitās sita est. Magnī poētae virtūtem cum lūce splendidā comparant.

Sunt multae virtūtēs, ut¹ pietās (pijetās), iūstitia (* jústycija), fortitūdo. Vērus amor patriae praeclāra virtūs est. Ad virtūtēs via ardua est. Praeclāra imprimīs est laus virtūtis bellicae, nam bellica virtūs militum ducisque (* duciskve), quī bellī perītus est, patriam miserā servitūte liberat et libertātem pācemque tranquillam (* pācemkve trankvillam) civitātī firmat.*

Virtūtēs hominēs bonī, vitia (vicija) hominēs malī amant. Vitia multōrum hominum interdum virtūtēs eōrum² obscurant.*

*

2. Dē pāce.

Pāx civitātī semper grāta erat et est et erit. Pāx tranquilla quāsi lūx et salūs civitātis est. Bonī virī et in pāce et in bellō salūtī civitātis operam dant. Vēra salūs civitātis in virtūte et in indūstria incolārum sita est. Etiam libertās fundamentum salūtis civitātis est.

*

3. Dē carminibus.

Poēta clārus carmine pulchrō patriam celebrat. In librīs vestrīs, puerī, magnus numerus carminum pulchrōrum est. Multa carmina poētārum bonōrum et magnōrum pulchra sūnt. Pulchritūdō carminum poētam post mortem nōbilitābit. Nōn cūncta carmina poētārum Rōmānōrum praeclāra opera sunt.

*

4. Dē Homērō.

Carmina antiquōrum poētārum Graecōrum cūnctīs ferē nātiōnibus nōta sunt. Etiam nōs amāmus carmina pulchra

1 = jako (na př.)

2 = jejich.

poētārum magnōrum, imprīmis carmina Homēri. Suōrum operum glōriā poētās cūnctārum nātiōnum et cūnctorum temporum superāvit Homērus, quī vetustātis lūmen ac decus erat. Glōria carminum Homēri iam antiquīs temporibus magna erat.

Quis ignōrat nōmen Homēri? Nōmen Homēri praecelārum est. Īlias et Odyssēa clāra et pulchra carmina Homēri sunt. Suīs carminibus Homērus Graecōrum et Trōiānōrum certāmina celebrāvit. Carmina Homēri praecelāris sententiīs referta sunt.

Tempora, patriam, vītam Homēri iam antiquī Graeci et Rōmānī ignōrābant.

Memōria Trōiae (Trójé) et Trōiānōrum (* Trójánōrum) sempiterna erit. Glōria clārōrum facinōrum Graecōrum et Trōiānōrum aeterna erit.*

*

5. Dē marmore.

Marmōris colōrēs variū sunt. Marmor Pārium candidum est. Pulchritūdinem marmōris Pārū scriptōrēs laudant. Marmōra nōta erant (marmor) Parium et Numidicum.

24. HODINA.

Slovesa. — Druhá konjugace.
(Druhé časování slovesné.)

Do druhé konjugace se řadí ta latinská slovesa, jejichž aktivní přítomný infinitiv (neurčitý způsob času přítomného rodu činného) se končí v »-ēre«. — (Viz str. 46 a 47!)

Oddělíte-li od aktivního přítomného infinitivu slovesa druhé konjugace infinitivní koncovku »-ēre«, obdržíte základ slovesa. — (Str. 47.)

Základ slovesa jest potřetí znáti, abyste mohli časovati: *a*) aktivní a passivní indikativ přítomného času, imperfekta (souminulého času) a prvního futura (prvního budoucího času); *b*) přítomného imperativu.

1. **osoba** singuláru aktivního přítomného indikativu (oznamovacího způsobu času přítomného rodu činného) sloves **druhé** konjugace má koncovku »-eō«, která přistupuje k z á k l a d u.

Příklady sloves druhé konjugace:

<i>Aktivní přítomný indikativ:</i>	<i>Aktivní přítomný infinitiv:</i>	<i>Základ:</i>	<i>Česky:</i>
aug-eō (* <i>augeó</i>)	aug-ēre (* <i>augére</i>)	aug-	{ zvětšovati, roz množovati
coerc-eō (* <i>ko-er-ceó</i>)	coerc-ēre (* <i>ko-er-cére</i>)	coerc-	{ držeti pohromadě, svíratí, omezovati; krotiti
děl-eō (* <i>déleó</i>)	děl-ēre (* <i>délére</i>)	děl-	{ ničiti, hubiti, vyhladiti, zahladiti
exerc-eō (* <i>exercéó</i>)	exerc-ēre (* <i>exercére</i>)	exerc-	cvičiti
flōr-eō (* <i>flóreó</i>)	flōr-ēre (* <i>flórēre</i>)	flōr-	{ kvěsti, slynouti, býti na vrcholku (* <i>slávy, štěstí, moci</i>)
hab-eō (* <i>habeó</i>)	hab-ēre (* <i>habére</i>)	hab-	míti
mon-eō (* <i>moneó</i>)	mon-ēre (* <i>monére</i>)	mon-	{ napomínati, vybízetí
vid-eō (* <i>videó</i>)	vid-ēre (* <i>vidére</i>)	vid-	viděti

**Slovesa druhé konjugace.
Aktivní indikativ přítomný,
imperfekta a futura I.**

Aktivní indikativ přítomný (přítomného času), imperfekta (souminulého času) a prvního futura (prvního bu-

doucího času) sloves **druhé** konjugace utvoříte, přidáte-li k základu koncovky, jež jsou zde uvedeny:

Koncovky aktivního indikativu:

prézentního:

Singulár:	Plurál:
1. os.: -eō (* eó)	1. os.: -ēmus (* émus)
2. os.: -ēs (* és)	2. os.: -ētis (* étys)
3. os.: -ēt (* et)	3. os.: -ēnt (* ent)

imperfekta:

Singulár:	Plurál:
1. os.: -ēbam (* ébam)	1. os.: -ēbāmus (* ébāmus)
2. os.: -ēbās (* ébās)	2. os.: -ēbātis (* ébātys)
3. os.: -ēbat (* ébat)	3. os.: -ēbant (* ébant)

futura I.:

Singulár:	Plurál:
1. os.: -ēbō (* ébó)	1. os.: -ēbimus (* ébimus)
2. os.: -ēbis (* ébis)	2. os.: -ēbitis (* ébitys)
3. os.: -ēbit (* ébit)	3. os.: -ēbunt (* ébunt)

Vzor: **mon-ēre** = napomínati. — Základ: **mon-**.

Aktivní indikativ *prézentní*:

Sg. 1. os.: mon-eō	(* moneó)	(já) napomínám
2. os.: mon-ēs	(* monés)	(ty) napomínáš
3. os.: mon-ēt	(* monet)	(on, ona, ono) napomíná
Pl. 1. os.: mon-ēmus	(* monēmus)	(my) napomínáme
2. os.: mon-ētis	(* monétys)	(vy) napomínáte
3. os.: mon-ēnt	(* monent)	(oni, ony, ona) napomínají

Aktivní indikativ imperfekta:

Sg. 1. os.:	mon-ēbam	(* <i>monēbam</i>) (já) jsem napomínal (-a, -o)
2. os.:	mon-ēbās	(* <i>monēbās</i>) (ty) jsi napomínal (-a, -o)
3. os.:	mon-ēbat	(* <i>monēbat</i>) (on, ona, ono) napomínal (-a, -o)
Pl. 1. os.:	mon-ēbāmus	(* <i>monēbāmus</i>) (my) jsme napomínali (-y, -a)
2. os.:	mon-ēbātis	(* <i>monēbātis</i>) (vy) jste napomínali (-y, -a)
3. os.:	mon-ēbant	(* <i>monēbant</i>) (oni, ony, ona) napomínali (-y, -a)

Aktivní indikativ prvního futura:

Sg. 1. os.:	mon-ēbō	(* <i>monēbō</i>) budu napomínati; napomenu
2. os.:	mon-ēbis	(* <i>monēbis</i>) budeš napomínati; napomeněš
3. os.:	mon-ēbit	(* <i>monēbit</i>) bude napomínati; napomeně
Pl. 1. os.:	mon-ēbimus	(* <i>monēbimus</i>) budeme napomínati; napomeneme
2. os.:	mon-ēbitis	(* <i>monēbitis</i>) budete napomínati; napomenete
3. os.:	mon-ēbunt	(* <i>monēbunt</i>) budou napomínati; napomenou

*

V následujícím cvičení uvedu zpravidla český překlad vždy jen první osoby singuláru; české tvary v ostatních osobách singuláru i plurálu si tvořte sami podle českého tvaru uvedeného při 1. osobě singuláru!

*

Aktivní indikativ přítomný. — Singulár: 1. **coërceō** (* *koerceó*), krotím, svírám, omezují; 2. **coërcēs** (* *koercés*); 3. **coërcet** (* *koercet*). — Plurál: 1. **coërcēmus** (* *koercēmus*); 2. **coërcētis** (* *koercētis*); 3. **coërcent** (* *koercent*).

Aktivní indikativ imperfekta. — Singulár: 1. **coërcēbam** (* *koercēbam*), krotil(-a, -o) jsem,

svíral (-a, -o) jsem, omezoval (-a, o) jsem; 2. **coërcēbās** (* *koercébás*); 3. **coërcēbat** (* *koercébat*). — Plurál: 1. **coërcēbāmus** (* *koercébāmus*); 2. **coërcēbātis** (* *koercébātis*); 3. **coërcēbant** (* *koercébant*).

Aktivní indikativ prvního futura. — Singulár: 1. **coërcēbō** (* *koercébó*), budu krotiti, budu svíratí, budu omezovati; zkrotím, sevrú, omezím; 2. **coërcēbis** (* *koercébis*); 3. **coërcēbit** (* *koercébit*). — Plurál: 1. **coërcēbimus** (* *koercébimus*); 2. **coërcēbitis** (* *koercébitis*); 3. **coërcēbunt** (* *koercébunt*).

Pozor na výslovnost! Čtēte * »*ko-er-ceó*«!

*

Indicātivus praesentis activī. — Singulár: 1. **dēleō** (* *déleó*), ničím, hubím, vyhlazuji; 2. **dělēs** (* *délés*); 3. **dēlet** (* *délet*). — Plurál: 1. **dělēmus** (* *délémus*); 2. **dělētis** (* *délétis*); 3. **dēlent** (* *délent*).

Sing.: 1. **habeō** (* *habeó*), mám; 2. **habēs** (* *habés*), máš; 3. **habet** (* *habet*), má. — Plur.: 1. **habēmus** (* *habémus*), máme; 2. **habētis** (* *habétis*), máte; 3. **habent** (* *habent*), mají.

Sing.: 1. **videō** (* *videó*), vidím; 2. **vidēs** (* *vidés*), vidíš; 3. **videt** (* *videt*), (*on, ona, ono*) vidí. — Plur.: 1. **vidēmus** (* *vidémus*), vidíme; 2. **vidētis** (* *vidétis*), vidíte; 3. **vident** (* *vident*), (*oni, ony, ona*) vidí.

Sing.: 1. **flōreō** (* *flóreó*), kvetu, slynu; 2. **flōrēs** (* *flórés*); 3. **flōret** (* *flóret*). — Plur.: 1. **flōrēmus** (* *flórémus*); 2. **flōrētis** (* *flórétis*); 3. **flōrent** (* *flórent*).

Sing.: 1. **exerceō** (* *exerceó*), cvičím; 2. **exercēs** (* *exercés*); 3. **exercet** (* *exercet*). — Plur.: 1. **exercēmus** (* *exercémus*); 2. **exercētis** (* *exercétis*); 3. **exercent** (* *exercent*).

*

Indicātivus imperfecti activī. — Sing.: 1. **dělēbam** (* *délēbam*), ničil (-a, -o) jsem; hubil (-a, -o) jsem; vyhlazoval (-a, -o) jsem; 2. **dělēbās** (* *délébás*), ničil,

hubil, vyhlazoval (-a, -o) jsi; 3. **dělēbat** (* *délēbat*), (*on, ona, ono*) ničil, hubil, vyhlazoval (-a, -o). — Plur.: 1. **dělēbāmus** (* *délēbāmus*), ničili, hubili, vyhlazovali (-y, -a) jsme; 2. **dělēbātis** (* *délēbātys*), ničili, hubili, vyhlazovali (-y, -a) jste; 3. **dělēbant** (* *délēbant*), (*oni, ony, ona*) ničili, hubili, vyhlazovali (-y, -a).

Sing.: 1. **habēbam** (* *habēbam*), měl (měla, mělo) jsem; 2. **habēbās** (* *habēbās*), měl (-a, -o) jsi; 3. **habēbat** (* *habēbat*), (*on, ona, ono*) měl (-a, -o). — Plur.: 1. **habēbāmus** (* *habēbāmus*), měli (měly, měla) jsme; 2. **habēbātis** (* *habēbātys*), měli (-y, -a) jste; 3. **habēbant** (* *habēbant*), (*oni, ony, ona*) měli (-y, -a).

Sing.: 1. **vidēbam** (* *vidēbam*), viděl (-a, -o) jsem; 2. **vidēbās** (* *vidēbās*); 3. **vidēbat** (* *vidēbat*). — Plur.: 1. **vidēbāmus** (* *vidēbāmus*), viděli (-y, -a) jsme; 2. **vidēbātis** (* *vidēbātys*); 3. **vidēbant** (* *vidēbant*).

Sing.: 1. **flōrēbam** (* *flōrēbam*), kvetl (-a, -o) jsem, slynul (-a, -o) jsem; 2. **flōrēbās** (* *flōrēbās*); 3. **flōrēbat** (* *flōrēbat*). — Plur.: 1. **flōrēbāmus** (* *flōrēbāmus*); 2. **flōrēbātis** (* *flōrēbātys*); 3. **flōrēbant** (* *flōrēbant*).

Sing.: 1. **exercēbam** (* *exercēbam*), cvičil (-a, -o) jsem; 2. **exercēbās** (* *exercēbās*); 3. **exercēbat** (* *exercēbat*). — Plur.: 1. **exercēbāmus** (* *exercēbāmus*); 2. **exercēbātis** (* *exercēbātys*); 3. **exercēbant** (* *exercēbant*).

*

Indicātivus futuri primī activī. — Sing.: 1. **dělēbō** (* *délēbó*), budu ničiti, budu hubiti, budu vyhlazovati; zničím, zhubím, vyhubím, vyhladím; 2. **dělēbis** (* *délēbis*); 3. **dělēbit** (* *délēbit*). — Plur.: 1. **dělēbimus** (* *délēbimus*); 2. **dělēbitis** (* *délēbitys*); 3. **dělēbunt** (* *délēbunt*).

Sing.: 1. **habēbō** (* *habēbó*), budu míti; 2. **habēbis** (* *habēbis*), budeš míti; 3. **habēbit** (* *habēbit*), (*on, ona, ono*) bude míti. — Plur.: 1. **habēbimus** (* *habēbimus*), budeme míti; 2. **habēbitis** (* *habēbitys*), budete míti; 3. **habēbunt** (* *habēbunt*), (*oni, ony, ona*) budou míti.

Sing.: 1. **vidēbō** (* *vidébó*), budu viděti, uvidím; 2. **vidēbis** (* *vidébis*); 3. **vidēbit** (* *vidébit*). — Plur.: 1. **vidēbimus** (* *vidébimus*); 2. **vidēbitis** (* *vidébitys*); 3. **vidēbunt** (* *vidébunt*).

Sing.: 1. **flōrēbō** (* *flórébó*), budu kvěsti, pokvetu, budu slynouti; 2. **flōrēbis** (* *flórébis*); 3. **flōrēbit** (* *flórébit*). — Plur.: 1. **flōrēbimus** (* *flórébimus*); 2. **flōrēbitis** (* *flórébitys*); 3. **flōrēbunt** (* *flórébunt*).

Sing.: 1. **exercēbō** (* *exercébó*), budu cvičiti, vycvičím; 2. **exercēbis** (* *exercébis*); 3. **exercēbit** (* *exercébit*). — Plur.: 1. **exercēbimus** (* *exercébimus*); 2. **exercēbitis** (* *exercébitys*); 3. **exercēbunt** (* *exercébunt*).

Záporné sloveso.

Sg.	1. os.: nōn moneō	(* <i>nón moneó</i>)	(<i>já</i>) nenapominám
	2. os.: nōn monēs	(* <i>nón monés</i>)	(<i>ty</i>) nenapomináš
	3. os.: nōn monet	(* <i>nón monet</i>)	{ (<i>on, ona, ono</i>) nenapominá
Pl.	1. os.: nōn monēmus	(* <i>nón monémus</i>)	(<i>my</i>) nenapomináme
	2. os.: nōn monētis	(* <i>nón monétys</i>)	(<i>vy</i>) nenapomináte
	3. os.: nōn monent	(* <i>nón monent</i>)	{ (<i>oni, ony, ona</i>) nenapominají

*

Sg.	1. os.: nōn monēbam	(* <i>nón monēbam</i>)	nenapomínal (-a, -o) jsem
	2. os.: nōn monēbās	(* <i>nón monēbás</i>)	nenapomínal (-a, -o) jsi
	3. os.: nōn monēbat	(* <i>nón monēbat</i>)	(<i>on, ona, ono</i>) nenapomínal (-a, -o)

Pl.	1. os.: nōn monēbāmus	(* <i>nón monēbāmus</i>)	nenapomínali (-y, -a) jsme
	2. os.: nōn monēbātis	(* <i>nón monēbātys</i>)	nenapomínali (-y, -a) jste
	3. os.: nōn monēbant	(* <i>nón monēbant</i>)	(<i>oni, ony, ona</i>) nenapomínali (-y, -a)

*

Singulár:

1. os.: nōn monēbō	(* <i>nōn monēbō</i>)	{ nebudu napomínati, nenapomenu
2. os.: nōn monēbis	(* <i>nōn monēbis</i>)	{ nebudeš napomínati, nenapomeneš
3. os.: nōn monēbit	(* <i>nōn monēbit</i>)	{ (<i>on, ona, ono</i>) nebude napomínati, nenapomene

Plurál:

1. os.: nōn monēbimus	(* <i>nōn monēbimus</i>)	{ nebudeme napomí- nati, nenapomeneme
2. os.: nōn monēbitis	(* <i>nōn monēbitis</i>)	{ nebudete napomínati, nenapomenete
3. os.: nōn monēbunt	(* <i>nōn monēbunt</i>)	{ (<i>oni, ony, ona</i>) nebudou napomínati, nenapomenou

Jak si zapíšete do sešitu slovesa druhé konjugace?

Slovesa druhé konjugace si zapíšete do sešitu týmž způsobem, jež jsem uvedl na str. 49; napíšete si:

moneō, ēs, ēre, 2. = napomínati, vybízeti.

[Tento zápis čtete: * **moneó, monés, monére**, druhá konjugace, (*česky:*) napomínati, vybízeti.]

V tištěných slovnících se užívá buď téhož způsobu nebo někdy jiného způsobu, jak jsem poznamenal u sloves první konjugace na str. 50:

moneō, ēre	}	napomínati, vybízeti.
moneō, ēre, 2.		
moneō, 2.		

Slovesa druhé konjugace. Aktivní přítomný imperativ.

Aktivní přítomný imperativ (= rozkazovací způsob času přítomného rodu činného) sloves druhé konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

Singulár:
2. os.: **-ě!** (* *é!*)

Plurál:
2. os.: **-ěte!** (* *éte!*)

Vzor: **mon-ěre** = *napomínati*.

Singulár: 2. os.: **mon-ě!** (* *moné!*) *napomínej!*
Plurál: 2. os.: **mon-ěte!** (* *monéte!*) *napomínejte!*

Příklady:

Coěrcě! (* *Koercé!*) Kroť (svírej, omezuj, zkroť, sevři, omez, drž na uzdě)! — **Coěrcěte!** (* *Koercéte!*) Krotte (svírejte, omezujte, zkrotte, sevřete, omezte, držte na uzdě)!

Děle (* *Délé!*) Nič (hub, vyhlazuj, znič, vyhub, vyhlad')! — **Děleťe!** (* *Déléte!*) Ničte (hubte, vyhlazujte, zničte, vyhubte, vyhlad'te)!

Habě! (* *Habé!*) Měj! — **Haběte!** (* *Habéte!*) Mějte!

Vidě! (* *Vidé!*) Viz! — **Viděte!** (* *Vidéte!*) Vizte!

Exercě! (* *Exercé!*) Cvič! — **Exercěte!** (* *Exercéte!*)

Cvičte!

55. úloha.

»Z.« = základ.

augeō, *ēs, ēre*, 2. (Z. **aug-**), (* *augeó*), rozmnožovati, zvětšovati, zvyšovati, zveličovati, zvelebovati, povznášeti

coerceō, *ēs, ēre*, 2., (Z. **coerc-**), (* *coerceó*), a) držeti pohromadě, svíratí, omezovati, b) držeti na uzdě, krotiti

děbeō, *ēs, ēre*, 2., (Z. **děb-**), (* *děbeó*), býti dlužen; býti povinen, býti zavá-

zán, míti povinnost, musiti

děleō, *ēs, ēre*, 2., (Z. **děl-**), (* *děleó*), ničiti, hubiti, zničiti, zhubiti, vyhubiti, vyhladiti, zahladiti; **memoriam dělěre**, zahladiti vzpomínku

doceō, *ēs, ēre*, 2., (Z. **doc-**), (* *doceó*), a) učiti, vyučovati, poučovati; b) vykládati, dávatí zprávu

ēmineō, *ēs, ēre, 2.* (Z. **ēmin-**), (* **ēmineó**), **a**) vyčnívati, vypínati, strměti; **b**) vynikati, předčítí; významenávati se

exerceō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **exerc-**), (* **exerceó**), **a**) cvičiti; **b**) provozovati (konati, pěstovati) něco; **c**) znepokojuvati, sužovati, trápiti; **d**) (o půdě:) zorati, vzdělávati; **memoriam exercēre**, cvičiti pamět; (*viz str. 287*)

fleō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **fl-**), (* **fleó**), plakati, oplakávati, naříkati

flōreō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **flōr-**), (* **flōreó**), **a**) kvéstí; **b**) slynouti, vynikati, býti v květu, býti na vrcholku (*šťěstí, moci, slávy*)

habeō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **hab-**), (* **habeó**), **a**) míti; míti (= *míti na sobě, u sebe, při sobě, v sobě; chovati v sobě*); míti (= *míti v majetku, v moci, ve správě, v užívání*); míti (= *něco obsahovati v sobě, zahrnovati v sobě*); **b**) pokládati, míti (*něko ho za někoho, za něco*); **c**) **honōrem alicui habēre**, někomu prokazovati počtu; **grātiam alicui habēre**, někomu projevovati přízeň; **in animō habēre**,

míti v duchu, na mysli; chovati na mysli; míti v úmyslu; zamýšleti

lūceō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **lūc-**), (* **lūceó**), svítiti, zářiti

moneō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **mon-**), (* **moneó**), **a**) napomínati, napomenouti, domlouvati, varovati; vyzývati, vybízeti; **b**) upomenouti, připamatovati

noceō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **noc-**), (* **noceó**), škoditi; křivditi

pāreō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **pār-**), (* **pāreó**), **a**) poslouchati, býti poslušen; [**alicui (patrī) pārēre**, poslouchati, býti poslušen někoho (otce), (*v lat. dativ, v češtině genitiv*)] ; **b**) býti poddán, býti podroben (*někomu*)

placeō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **plac-**), (* **placeó**), líbiti se, zalíbiti se, býti milý, býti příjemný; vyhovovati; býti po chuti; **alicui placet**, někomu se líbí; někdo uznává za dobré, za vhodné; někdo schvaluje; souhlasí; někdo zamýšlí, jest rozhodnut, stanoví, ustanovuje, navrhuje

praebeō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **prae-**), (* **praebeó**), **a**) poskytovatí, propůjčovati, dávati, udělovati; pro-

kazovati; **b)** dokazovati, prokazovati, projevovati, osvědčovati; **exemplum praebēre**, poskytovat, dávatí příklad; **sē praebēre bonum**, osvědčovati se, ukázati se dobrým
respondeō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **respond-**), (* **respondeó**), odpovídati, odvětití
suādeō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **suād-**), (* **svādeó**), raditi; doporučovati, navrhopati
taceō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **tac-**), (* **taceó**), **a)** mlčeti, (nemluvití); **b)** smlčeti, zamlčeti
teneō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **ten-**), (* **teneó**), **a)** držeti; chovati, udržovati; [**aliquid memoriā tenēre**, něco chovati v paměti, míti na paměti, pamatovati]; **b)** míti v moci (v držení), spravovati, řídití, ovládatí; **c)** pevně držeti, poutati, vázati; jímati, zaujmoutí, zachvacovati; **d)** držeti (= *zdržovati, zadržovati, překážeti, zabraňovati*)
terreō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **terr-**), (* **terreó**), strašiti, děsiti, zastrašovati, odstrašovati, postrašiti, (po)lekati
timeō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **tim-**), (* **tymeó**), báti se, strachovati se; **timeō aliquem (patrem)**, bojím se něko-

ho (otce), (*v lat. akusativ, v češt. genitiv*); **timeō aliquid (mortem, poenam)**, bojím se něčeho (smrti, trestu)
valeō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **val-**), (* **valeó**), **a)** býti silen, míti sílu; býti zdráv; **b)** míti sílu, váhu, vliv, význam; platiti, (*něco*) znamenati
videō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **vid-**), (* **videó**), viděti, hleděti, patřiti, (po)dívati se
apud (* **apud**), (*předložka s akusativem*), **u** (někoho, něčeho, *v češt. genitiv*), **při** (někom, něčem, *v češt. lokál*); **apud Rōmānōs**, u Římanů
dignus, *a, um*, (* **dygnus, dygna, dygnum**), hodný, hoden (hodna, hodno); důstojný, přiměřený; zasluhující; zasloužený; **aliquā rē dignus**, hoden něčeho, (*v lat. ablativ, v češt. tině genitiv*); **dignus sum laude (poenā)**, jsem hoden chvály (trestu); zasluhuji chvály (trestu), (*v lat. ablativ*)
ēloquentia, *ae, f. (I.)*, (Z. **ēloquenti-**), (* **élokvenција, élokvencijé**), výmluvnost
magnopere (* **magnopere**), velice, velmi

nātūra, (viz str. 141), **a**) přirozenost; přirozená povaha; přirozený ráz; **b**) příroda; **c**) vesmír, svět; **d**) povaha, charakter, (letora, temperament); **e**) přírodní řád, přírodní zákon

prōverbium, *ī*, n. (II.), (Z. **prōverbi-**), (* *prōverbi-jum*, *prōverbijī*), úsloví, přísloví, pořekadlo

ruīna, *ae*, f. (I.), (Z. **ruīn-**), (* *rujīna*), **a**) zřícenina, trosky, ssutina; **b**) zřícení, pád, zkáza

tyrannus, *i*, m. (II.), (Z. **tyrann-**), (* *tyrannus*), **a**) samovládce, vládce, (*původně bez hanlivého významu*); **b**) tyran, despot, (*v hanlivém významu*)
cum (* *kum*), (spojka časová), k d y ž, a ž

Cvičení.

Dívka cvičí, cvičila, bude cvičiti pamět. — Dívky cvičí, cvičily, budou cvičiti pamět.

Cvič, pilný hochu, pamět!
— Cvičte, pilní hoši, pamět!

Nesvornost lidem škodí, škodila, bude škoditi.

V paměti chováme, chovali jsme, budeme chovati slávu vlasti.

Vidíte, viděli jste, budete viděti přírodu plnou krásných rostlin.

Italie vyniká zříceninami.

Žák odpovídá, odpovídal, bude odpovídati (odpoví) učiteli. — Žáci odpovídají,

Puella memoriam exercet, exercēbat, exercēbit. — Puellae memoriam exercent, exercēbant, exercēbunt.

Memoriam exercē, puer indūstriē! — Memoriam exercēte, puerī indūstriī (indūstrijī)!*

Discordia hominibus nocet, nocēbat, nocēbit.

Memoriā glōriam patriae tenēmus, tenēbāmus, tenēbimus.

Nātūram plēnam herbārum pulchrārum vidētis, vidēbātis, vidēbitis.

Italia ruīnīs (rujínys) ēminet.*

*Discipulus magistrō respondet, * respondēbat, respondēbit. — Discipulū magi-*

odpovídali, budou odpovídati (odpovědí) učitelům.

Krásná jest zbraň, kterou máte. — Chválíš mou zbraň, která jest krásná.

Topol, jež vidíš, jest bílý.

Před vašima očima zářil slavný Korint, vynikala pověst posvátného Delu.

Vůdce napomíná vojína. — Vůdcové napomínají vojíny.

Proč jsi, dobrý vůdce, ne-napomínal vojíny [vojínů (*gen. záporný*)]? Proč jste, dobří vůdcové, nenapomínali vojíny (vojínů)?

Žena pláče; dívka neplakala; služka bude plakati.

Proč pláče ženy? Proč ne-plakaly dívky? Proč budou plakati služky?

Jezdec má krásného koně; jezdcové mají krásné koně.

Žák poslouchá učitele (*v češtině genitiv, v latině dative*); žáci poslouchají učitelů.

Proč jsi, hochu, neposlouchal učitele? Proč jste, hoši, neposlouchali učitelů?

Lenivý žák se bojí trestu (*v lat. akusativ, v češt. genitiv*). Leniví žáci se bojí trestu.

stris respondent, respondēbant, respondēbunt.

Pulchra sunt arma, quae habētis. — Arma mea, quae pulchra sunt, laudās.

Pōpulus, quam vidēs, alba est.

Ante oculōs vestrōs lūcēbat Corinthus clāra, ēminēbat fāma Dēi sacrae.

Dux mīlitem monet. — Ducēs mīlitēs monent.

Cūr nōn monēbās mīlitēs, bone dux? Cūr mīlitēs nōn monēbātis, bonī ducēs?

Mulier flet; puella nōn flēbat; ancilla flēbit.

Cūr mulierēs flent? Cūr puellae nōn flēbant? Cūr ancillae flēbunt?

Eques equum pulchrum habet; equitēs equōs pulchrōs habent.

Discipulus magistrō pāret; discipulī magistrīs pārent.

Cūr magistrō nōn pārebās, puer? Cūr magistrīs nōn pārebātis, puerī?

Discipulus piger poenam timet. Discipulī pigrī poenam timent.

Pilný žák se nebude báti přísného trestu (učitele =) učitelova.

Spravedlivého člověka smrt neděsí. Tyrana vždy něco bude děsiti.

Proč se bojíte smrti (v češt. *genitiv*, v *lat. akusativ*), vojínové?

Drž na uzdě (kroť) jazyk a v paměti chovej (na paměti měj) přísloví: »Mlčeti zřídka škodí.«

Mužové, kteří učí milovati vlast, jsou hodni chvály.

Útlému (mladému) ovocnému stromu škodí drsný vítr.

Discipulus industrius severam poenam magistrī nōn timēbit.

Iustum hominem mors nōn terret. Tyrannum semper aliquid terrēbit.

Cūr mortem timētis, milites?

Lingua coercē et memoriā tenē semper prōverbium: »Tacere rārō nocet.«

Virī, quī patriam amāre docent, laude dignī sunt.

Pōmō tenerae ventus asper nocet.

56. úloha.

Přeložte do latiny!

1. Děd má ve své zahradě krásné jabloně. — 2. Vojíni mají dobrého vojevůdce. — 3. Bojte se, leniví hoši, přísného trestu učitelova! — 4. Radíš-li přáteli, rad' dobře! — 5. Až budete raditi přátelům, rad'te dobře! — 6. Jestliže se budeš líbiti (budeš-li se líbiti) dobrým lidem, budeš se líbiti také nám. — 7. Budeš-li nešlechtný, budeš dávati (= poskytovat) lidem špatný příklad a (budeš) škoditi vlasti. — 8. U Řeků a Římanů velice kvetla výmluvnost. — 9. Jsi-li zdrav, jest dobře; já jsem zdrav. — 10. Paměť musíme cvičiti. — 11. Hněv lidem škodí; proto mužové krotili hněv. — 12. Dědovy růže se líbily otcí. — 13. Dívky nemlčely. Proč nemlčíte, dívky? Dívky již budou mlčeti. — 14. Hoši, proč necvičíte paměť? — 15. Učitelčiny povídky dívky budou chovati v paměti.

25. HODINA.

Substantiva. — Čtvrtá deklinace.
(Čtvrté skloňování podstatných jmen.)

Podstatná jména čtvrté deklinace (čtvrtého skloňování) mají v genitivu singuláru koncovku »-ūs«. — (Zopakujte výklad na str. 33 a 34!)

Podle zakončení nominativu singuláru substantiva čtvrté deklinace se dělí ve dvě skupiny.

V první skupině se substantiva končí v nominativu singuláru v »-us«, v druhé skupině se končí v »-ū«.

První skupina.	Druhá skupina.
Nom. sing.: -us.	Nom. sing.: -ū.
Gen. sing.: -ūs.	Gen. sing.: -ūs.

Substantiva první skupiny, která se končí v nominativu singuláru v »-us« a v genitivu singuláru v »-ūs«, jsou — (až na několik málo výjimek, která jsou ženského rodu) — maskulina (= mužského rodu).

P ř í k l a d y (napište si je do sešitu a naučte se českému významu):

currus, *curr-ūs*, m. (IV.), (* *kurrus*, *kurrūs*), (Z. *curr-*), vůz, povoz

equitātus, *equitāt-ūs*, m. (IV.), (* *ekvitātus*, *ekvitātūs*), (Z. *equitāt-*), jízda, jezdeckvo

exercitus, *exercit-ūs*, m. (IV.), (* *exercitus*, *exercitūs*), (Z. *exercit-*), (vycvičené mužstvo), v o j -

s k o; (*plur.:*) **exercitūs**, *exercituum*, vojska, vojenské sbory

metus, *met-ūs*, m. (IV.), (* *metus*, *metūs*), (Z. *met-*), strach, obava

peditātus, *peditāt-ūs*, m. (IV.), (* *pedytātus*, *pedytātūs*), pěchota (pěší vojsko)

Substantiva druhé skupiny, která se končí v nominativu singuláru v »-ū« a v genitivu singuláru v »-ūs«, jsou vesměs neutra (středního rodu).

Příklady (napište si je do sešitu a naučte se českému významu):

cornū, *corn-ūs*, n. (IV.), (* **kornū**, *kornūs*), (Z. **corn-**), a) roh; paroh; b) roh (*k troubení*); c) (ve *vojenství*;) křídlo (*šiku, voje*); d) růžky měsíce; násada pro chochol na přílbě; konec lodního ráhna; **cornū dextrum et sinistrum**, pravé a levé křídlo (*šiku, voje*); (plur.: 1. p. *cornua*; 2. p. *cornuum*)

gelū, *gel-ūs*, n. (IV.), (* **gelū**, *gelūs*), (Z. **gel-**), led; jinovatka, mráz, třeskatá zima

genū, *gen-ūs*, n. (IV.), (* **genū**, *genūs*), (Z. **gen-**), koleno; (plur.: 1. p. *genua*, 2. p. *genuum*)

verū, *ver-ūs*, n. (IV.), (* **verū**, *verūs*), (Z. **ver-**), a) rožeň; b) kopí

Substantiva čtvrté deklinace запиšte si do sešitu způsobem uvedeným na str. 36; napište si nominativ singuláru, koncovku genitivu singuláru, zkratku mluvnického rodu (*m., f., n.*) a český význam substantiva!

V tištěných slovnících latinsko-českých není uveden celý genitivní tvar, nýbrž jen genitivní koncovka »**ūs**«; čtete-li však substantivum čtvrté deklinace v tištěném slovníku, čtete je tak, jako by tu byl vytištěn plný genitivní tvar.

Píše se! Tiskne se!

currus, *ūs*, m., vůz, povoz

genū, *ūs*, n., koleno

Čte se!

kurrus, *kurrūs*, maskulinum, vůz, povoz

genū, *genūs*, neutrum, koleno

V následujícím použijte u substantiv čtvrté deklinace tohoto způsobu, obvyklého v tištěných slovnících latinsko-českých; při čtení substantiv čtvrté deklinace ve slovníku si veďte způsobem zde uvedeným!

Sklonění substantiv čtvrté deklinace. Pádové koncovky. — Vzory.

Abyste mohli skloňovati substantiva čtvrté deklinace, naučte se z paměti pádovým koncovkám čtvrté deklinace, jež přistupují v jednotlivých pádech k základu. Základ obdržíte, oddělíte-li od genitivu singuláru koncovku »-ūs«.

Pádové koncovky substantiv čtvrté deklinace. (Přistupují k základu.)

	Mužský rod. (Ženský rod.)		Střední rod.	
	Singulár.	Plurál.	Singulár.	Plurál.
N.	-us	-ūs	-ū	-ua
G.	-ūs	-uum	-ūs	-uum
D.	-uī	{-ibus (-ubus)}	-ū	{-ibus (-ubus)}
Ak.	-um	-ūs	-ū	-ua
V.	-us!	-ūs!	-ū!	-ua!
A.	-ū	{-ibus (-ubus)}	-ū	{-ibus (-ubus)}

Pozorujte!

V mužském (a ženském) rodě: v nominativu a vokativu singuláru je stejný tvar; v nominativu a vokativu plurálu je stejný tvar; v dativu singuláru je koncovka »-uī« (zřídka, a to jen u některých substantiv, vyskytuje se starší tvar s koncovkou »-ū«). V dativu a ablativu plurálu jest pravidelná koncovka »-ibus«; některá substantiva mají v dativu a ablativu plurálu původní koncovku »-ubus«, o čemž pověděno níže (viz str. 302, 303).

Ve středním rodě: v nominativu, akusativu a vokativu singuláru je stejný tvar; v nominativu, akusativu a vokativu plurálu je stejný tvar; v dativu a ablativu plurálu některá substantiva mají původní koncovku »-ubus«, o čemž pověděno níže (viz str. 302, 303).

Vzory čtvrté deklinace.

	Singulár.		Plurál.
N.	curr-us	[* kurrus]	curr-ūs (* kurrūs)
G.	curr-ūs	[* kurrūs]	curr-uum (* kurruum)
D.	curr-uī	[* kurru(j)ī]	curr-ibus (* kurribus)
Ak.	curr-um	[* kurrum]	curr-ūs (* kurrūs)
V.	curr-us!	[* kurrus!]	curr-ūs! (* kurrūs!)
A.	curr-ū	[* kurrū]	curr-ibus (* kurribus)

<i>Singulár.</i>			<i>Plurál.</i>	
N.	corn-ū	(* kornū)	corn-ua	(* kornua)
G.	corn-ūs	(* kornūs)	corn-uum	(* kornuum)
D.	corn-ū	(* kornū)	corn-ibus	(* kornybus)
Ak.	corn-ū	(* kornū)	corn-ua	(* kornua)
V.	corn-ū!	(* kornū!)	corn-ua!	(* kornua!)
A.	corn-ū	(* kornū)	corn-ibus	(* kornybus)

Skloň u j t e !

<i>Singulár.</i>			<i>Plurál.</i>	
N.	exercit-us	[* exercitus]	exercit-ūs	(* exercitūs)
G.	exercit-ūs	[* exercitūs]	exercit-uum	(* exercituum)
D.	exercit-uī	[* exercitu(j)ī]	exercit-ibus	(* exercitybus)
Ak.	exercit-um	[* exercitum]	exercit-ūs	(* exercitūs)
V.	exercit-us!	[* exercitus!]	exercit-ūs!	(* exercitūs!)
A.	exercit-ū	[* exercitū]	exercit-ibus	(* exercitybus)

<i>Singulár.</i>		<i>Plurál.</i>		<i>Singulár.</i>		<i>Singulár.</i>	
N.	genū	genua	equitātus	metus			
G.	genūs	genuum	equitātūs	metūs			
D.	genū	genibus	equitātūi	metūi			
Ak.	genū	genua	equitātum	metum			
V.	genū!	genua!	equitātus!	metus!			
A.	genū	genibus	equitātū	metū			

Slovesa. — Druhá konjugace.

Passivní indikativ přítomný,
imperfekta a futura I.

Passivní infinitiv přítomný.

Passivní indikativ **přítomný** (přítomného času), **imperfekta** (souminulého času) a **prvního futura** (prvního budoucího času) utvoříte, přidáte-li k základu koncovky, jež jsou:

Koncovky passivního indikativu:

a) přítomného:

Singular.		Plurál.	
1. os.:	-eor (* <i>eor</i>)	1. os.:	-ēmur (* <i>émur</i>)
2. os.:	-ēris (* <i>éris</i>)	2. os.:	-ēminī (* <i>éminý</i>)
3. os.:	-ētur (* <i>étur</i>)	3. os.:	-entur (* <i>entur</i>)

b) imperfekta:

Singular.		Plurál.	
1. os.:	-ēbar (* <i>ébar</i>)	1. os.:	-ēbāmur (* <i>ébāmur</i>)
2. os.:	-ēbāris (* <i>ébāris</i>)	2. os.:	-ēbāminī (* <i>ébāminý</i>)
3. os.:	-ēbātur (* <i>ébātur</i>)	3. os.:	-ēbantur (* <i>ébantur</i>)

c) futura I.:

Singular.		Plurál.	
1. os.:	-ēbor (* <i>ébor</i>)	1. os.:	-ēbimur (* <i>ébimur</i>)
2. os.:	-ēberis (* <i>éberis</i>)	2. os.:	-ēbiminī (* <i>ébiminý</i>)
3. os.:	-ēbitur (* <i>ébitur</i>)	3. os.:	-ēbuntur (* <i>ébuntur</i>)

Koncovka passivního infinitivu přítomného sloves druhé konjugace. — Vzor.

Koncovka: **-ēri** (* *éri*).

Vzor: **mon-ēri** (* *monéri*) = býti napomínán (-a, -o; -i, -y, -a).

*

Vzor: **monēre** = napomínati.

Passivní indikativ přítomní:

Singular:

1. os.:	mon-eor (* <i>noneor</i>)	jsem napomínán (-a, -o)
2. os.:	mon-ēris (* <i>monéris</i>)	jsi napomínán (-a, -o)
3. os.:	mon-ētur (* <i>monétur</i>)	jest napomínán (-a, -o)

Plurál:

1. os.:	mon-ēmur (* <i>monémur</i>)	jsme napomínáni (-y, -a)
2. os.:	mon-ēminī (* <i>monéminý</i>)	jste napomínáni (-y, -a)
3. os.:	mon-entur (* <i>monentur</i>)	jsou napomínáni (-y, -a)

STAROVĚKÁ GALIE.

Příloha k „Latinsky v 1000 slovech“.

Nákladem Zemědělského knihkupectví A. Neuberta v Praze.

STAROVĚKĀ ITALIE.

Passivní indikativ imperfekta:

Singulár.

1. mon-ēbar	(* <i>monébar</i>)	byl (-a, -o) jsem	} napominán
(-a, -o)
2. mon-ēbāris	(* <i>monébāris</i>)	byl (-a, -o) jsi	
3. mon-ēbātur	(* <i>monébātur</i>)	byl (-a, -o)	

Plurál:

1. mon-ēbāmur	(* <i>monébāmur</i>)	byli (-y -a) jsme	} napomináni
(-y, -a)
2. mon-ēbāminī	(* <i>monébāminý</i>)	byli (-y, -a) jste	
3. mon-ēbantur	(* <i>monébantur</i>)	byli (-y, -a)	

Passivní indikativ prvního futura:

Singulár.

1. mon-ēbor	* <i>monébor</i>)	budu	} napominán (-a, -o)
2. mon-ēberis	(* <i>monéberis</i>)	budeš	
3. mon-ēbitur	(* <i>monébitur</i>)	bude	} napomenut (-a, -o)

Plurál.

1. mon-ēbimur	(* <i>monébimur</i>)	budeme	} napomináni (-y, -a)
2. mon-ēbiminī	(* <i>monébiminý</i>)	budete	
3. mon-ēbuntur	(* <i>monébuntur</i>)	budou	} napomenuti (-y, -a)

*

V následujících cvičeních uvedu zpravidla český překlad vždy jen první osoby singuláru a plurálu; české tvary v ostatních osobách singuláru i plurálu si tvořte sami!

*

Passivní indikativ přítomný. — Singulár: 1. **coërceor** (* *koerceor*), jsem krocen, svírán, omezován (-a, -o); 2. **coërcēris** (* *koercēris*); 3. **coërcētur** (* *koercētur*). — Plurál: 1. **coërcēmur** (* *koercēmur*), jsme kroceni, svíráni, omezováni (-y, -a); 2. **coërcēminī** (* *koercēminý*); 3. **coërcēntur** (* *koercēntur*).

Passivní indikativ imperfekta. — Singulár: 1. **coërcēbar** (* *koercēbar*), byl (-a, -o) jsem krocen, svírán, omezován (-a, -o); 2. **coërcēbāris** (* *koercēbāris*); 3. **coërcēbātur** (* *koercēbātur*). — Plurál: 1. **coërcēbāmur** (* *koercēbāmur*), byli (-y, -a) jsme kroceni, svíráni, omezováni (-y, -a); 2. **coërcēbāminī** (* *koercēbāminý*); 3. **coërcēbantur** (* *koercēbantur*).

Passivní indikativ prvního futura. — Singulár: 1. **coërcēbor** (* *koercēbor*), budu krocen, svírán, omezován, zkrocen, sevřen, omezen (-a, -o); 2. **coërcēberis** (* *koercēberis*); 3. **coërcēbitur** (* *koercēbitur*). — Plurál: 1. **coërcēbimur** (* *koercēbimur*), budeme kroceni, svírání, omezování, zkrocení, sevření, omezení (-y, -a); 2. **coërcēbiminī** (* *koercēbiminý*); 3. **coërcēbuntur** (* *koercēbuntur*).

Passivní infinitiv přítomný. — **coërcēri** (* *koercēri*), býti krocen, svírán, omezován, (-a, -o; -i, -y, -a).

*

Indicativus praesentis passivī. — Sing.: 1. **dēleor** (* *dēleor*), jsem ničen, huben, vyhlazován (-a, -o); 2. **dēlēris** (* *déléris*); 3. **dēlētur** (* *délétur*). — Plur.: 1. **dēlēmur** (* *délémur*); 2. **dēlēminī** (* *déléminý*); 3. **dēlentur** (* *déléntur*).

Sing.: 1. **videor** (* *videor*), jsem viděn, spatřován (-a, -o); 2. **vidēris** (* *vidéris*); 3. **vidētur** (* *vidétur*). — Plur.: 1. **vidēmur** (* *vidémur*); 2. **vidēminī** (* *vidéminý*); 3. **videntur** (* *videntur*).

Sing.: 1. **exerceor** (* *exerceor*), jsem cvičen (-a, -o); 2. **exercēris** (* *exercéris*); 3. **exercētur** (* *exercétur*). — Plur.: 1. **exercēmur** (* *exercémur*); 2. **exercēminī** (* *exercéminý*); 3. **exercentur** (* *exercentur*).

*

Indicativus imperfecti passivī. — Sing.: 1. **dēlēbar** (* *délébar*), byl (-a, -o) jsem ničen, huben, vyhlazován (-a, -o); 2. **dēlēbāris** (* *délébāris*); 3. **dēlēbātur** (* *délébātur*). — Plur.: 1. **dēlēbāmur** (* *délébāmur*); 2. **dēlēbāminī** (* *délébāminý*); 3. **dēlēbantur** (* *délébantur*).

Sing.: 1. **vidēbar** (* *vidébar*), byl (-a, -o) jsem viděn, spatřován (-a, -o); 2. **vidēbāris** (* *vidébāris*); 3. **vidēbātur** (* *vidébātur*). — Plur.: 1. **vidēbāmur** (* *vidébāmur*); 2. **vidēbāminī** (* *vidébāminý*); 3. **vidēbantur** (* *vidébantur*).

Sing.: 1. **exercēbar** (* *exercēbar*), byl jsem cvičen (-a, -o); 2. **exercēbāris** (* *exercēbāris*); 3. **exercēbātur** (* *exercēbātur*). — Plur.: 1. **exercēbāmur** (* *exercēbāmur*); 2. **exercēbāminī** (* *exercēbāminī*); 3. **exercēbantur** (* *exercēbantur*).

Indicātivus futūrī primī passivī. — Sing.: 1. **dēlēbor** (* *délébor*), budu ničén, huben, vyhlazován (-a, -o); budu zničén, zahuben, vyhlazen (-a, -o); 2. **dēlēberis** (* *déléberis*); 3. **dēlēbitur** (* *délébitur*). — Plur.: 1. **dēlēbimur** (* *délébimur*); 2. **dēlēbiminī** (* *délébiminī*); 3. **dēlēbuntur** (* *délébuntur*).

Sing.: 1. **vidēbor** (* *vidēbor*), budu viděn, uviděn, spatřován, spatřen (-a, -o); 2. **vidēberis** (* *vidēberis*); 3. **vidēbitur** (* *vidēbitur*). — Plur.: 1. **vidēbimur** (* *vidēbimur*); 2. **vidēbiminī** (* *vidēbiminī*); 3. **vidēbuntur** (* *vidēbuntur*).

Sing.: 1. **exercēbor** (* *exercēbor*), budu cvičén (-a, -o); 2. **exercēberis** (* *exercēberis*); 3. **exercēbitur** (* *exercēbitur*). — Plur.: 1. **exercēbimur** (* *exercēbimur*); 2. **exercēbiminī** (* *exercēbiminī*); 3. **exercēbuntur** (* *exercēbuntur*).

Infinitivus praesentis passivī. — **dēlēri** (* *déléri*), býti ničén, huben, vyhlazován (-a, -o; -i, -y, -a); **vidēri** (* *vidéri*), býti viděn, spatřován (-a, -o; -i, -y, -a); **exercēri** (*exercéri*), býti cvičén (-a, -o; -i, -y, -a); **augēri** (* *augéri*), býti zvětšován, rozmnožován (-a, -o; -i, -y, -a).

Záporné sloveso.

Singulár:

1. os.: nōn moneor	(* <i>nōn moneor</i>)	nejsem	} napominán (-a, -o)
2. os.: nōn monēris	(* <i>nōn monēris</i>)	nejsi	
3. os.: nōn monētur	(* <i>nōn monētur</i>)	není	

Plurál:

1. os.: nōn monēmur	(* <i>nōn monēmur</i>)	nejsume	} napomináni (-y, -a)
2. os.: nōn monēminī	(* <i>nōn monēminī</i>)	nejste	
3. os.: nōn monentur	(* <i>nōn monentur</i>)	nejsou	

Singulár:

1. nōn monēbar	(* <i>nōn monēbar</i>)	nebyl (-a, -o) jsem	} napo-
mínán
(-a, -o)
2. nōn monēbāris	(* <i>nōn monēbāris</i>)	nebyl (-a, -o) jsi	
3. nōn monēbātur	(* <i>nōn monēbātur</i>)	nebyl (-a, -o)	

Plurál:

1. nōn monēbāmur	(* <i>nōn monēbāmur</i>)	nebyli (-y, -a) jsme	} napo-
mínání
(-y, -a)
2. nōn monēbāminī	(* <i>nōn monēbāminī</i>)	nebyli (-y, -a) jste	
3. nōn monēbantur	(* <i>nōn monēbantur</i>)	nebyli (-y, -a)	

*

Singulár:

1. nōn monēbor	(* <i>nōn monēbor</i>)	nebudu	} napomínán
(-a, -o)
2. nōn monēberis	(* <i>nōn monēberis</i>)	nebudeš	
3. nōn monēbitur	(* <i>nōn monēbitur</i>)	nebude	

Plurál:

1. nōn monēbimur	(* <i>nōn monēbimur</i>)	nebudeme	} napomínání
(-y, -a)
2. nōn monēbiminī	(* <i>nōn monēbiminī</i>)	nebudete	
3. nōn monēbuntur	(* <i>nōn monēbuntur</i>)	nebudou	

57. úloha.

»Z.« = základ; *kmen perf.* = perfektní kmen; *plur.:* = plurál.

errō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **err-**; kmen perf. **errāv-**), (* **errō**), mýliti se, chybovati

dēfleō, ēs, ēre, 2., (Z. **dēfl-**), (* **dēfleō**), oplakávati

dēterreō, ēs, ēre, 2., (Z. **dēterr-**), (* **dēterreō, dēterre**), odstrašovati, (strachem) odvraceti, odrazovati

damnum, ī, n. (II.), (* **damnum, damný**), (Z. **damn-**), a) ztráta, zkáza, pohro-

ma; vada; škoda; b) pokuta, trest

stultus, a, um, (* **stultus, stulta, stultum**), hloupý, pošetilý

stultus, ī, m. (II.), pošetilec, hlupák

calamitās, calamitātis, f. (III.), (* **kalamitās**), (Z. **calamitāt-**), a) pohroma, nehoda; škoda; úraz, neštěstí; b) válečná pohroma, porážka (v boji); c) (něčí) zkáza, záhuba,

(smrt); **calamitās magna**, veliká pohroma, nehoda
frāter, frātris, m. (III.), (*
frāter, frātris), (Z. **frā-**
tr-), (plur. **frātrēs, frā-**
trum), bratr; **frāter meus**,
můj bratr
māter, mātris, f. (III.), (*
māter, mātris), (Z. **mātr-**),

(plur. **mātrēs, mātrum**),
matka; **māter mea**, má
matka
scelus, sceleris, n. (III.), (*
scelus), (Z. **sceler-**), (plur.
scelera, scelerum), zločin,
hanebnost; **scelus foedum**,
hanebný zločin

*

cantus, ūs, m. (IV.), (* **kan-**
tus, kantūs), (Z. **cant-**),
zpěv, zpívání, píseň; (o
vráně:) krákání; (o *ko-*
houtu:) kokrhání; (o *hu-*
debních nástrojích:) zvuk,
hlas

cāsus, ūs, m. (IV.), (* **ká-**
zus, kázūs), (Z. **cās-**),
a) pád; úpadek; zkáza, zá-
huba, smrt; **b)** případ, ná-
hoda, příhoda, událost; **c)**
stav, osud; **d)** šťastná
(vítaná) příhoda; **e)** ne-
šťastná příhoda, nehoda,
neštěstí, pohroma; **f)** pád
(v *mluvnici*)

cursus, ūs, m. (IV.), (* **kur-**
zus, kurzūs), (Z. **curs-**),
a) běh; cval; klus; rych-
lost; **b)** běh, jízda (o *zá-*
vod); **c)** životní dráha;
jízda (na koni); let (*vzdu-*
chem); plavba; tok (*ře-*
ky); běh, průběh (*událo-*
stí); cesta, dráha, směr

ēventus, ūs, m. (IV.), (*
ēventus, éventūs), (Z.

ēvent-), **a)** výsledek; **b)**
(*zdárný výsledek* =) zdar;
(*opak*:) nezdar; **c)** skon-
čení, konec; **d)** událost,
příběh

frūctus, ūs, m. (IV.), (*
frūctus, frūctūs), (Z.
frūct-), **a)** výnos, užitok;
b) plod(ina), ovoce; úro-
da; **c)** požitok, rozkoš; **d)**
užitok, prospěch, čistý
zisk, důchod; **e)** odplata,
odměna

impetus, ūs, m. (IV.), (*
impetus, impetūs), (Z.
impet-), **a)** náraz, nával;
příboj; prudkost; **b)** ú-
tok, přepadení; **c)**
prudká touha, nadšení,
vzlet, vnuknutí; (*toto sub-*
stantivum se vyskytuje
jen v 1., 2., 4. a 6. pádě
sing., v 1. a 4. pádě plur.;
chybějící pády se nahra-
zují ze substantiva III.
deklinace »incursiō, -iō-
nis.)

interitus, ūs, m. (IV.), (* *in-*

teritus, interitūs), (Z. *interit-*), zánik, záhuba, zkáza

mōtus, ūs, m. (IV.), (* *mōtus, mōtūs*), (Z. *mōt-*), a) pohyb; b) pohyblivost, živost; c) hnutí mysli, vášně, rozčilení; d) nepokoj, vzpoura, státní převrat; *terrae mōtus*, zemětřesení

portus, ūs, m. (IV.), (* *portus, portūs*), (Z. *port-*), a) přístav; b) útočiště, bezpečí (= *spásný přístav*); (viz str. 303)

saltus, ūs, m. (IV.), (* *saltus, saltūs*), (Z. *salt-*), skok

saltus, ūs, m. (IV.), (* *saltus, saltūs*), (Z. *salt-*), a)

hvozd, les, (lesnatá hornatina); b) lesnatý sráz, rokle, průsmyk; *Teutoburgiēnsis saltus*, Teutoburský les, (*mezi horní Emží a Vesperou*; *zde byl poražen od Germánů římský vojevůdce Publius Quintilius Varus r. 9 po Kr.*)

ūsus, ūs, m. (IV.), (* *úzus, úzūs*), (Z. *ūs-*), a) užívání, používání; b) prospěch, užitek, zisk, výhoda, přednost; c) cvik; d) zkušenost, zběhlost, obratnost, znalost; e) zvyklost, zvyk, obyčej; f) potřeba, nutnost; *ūsui esse*, býti *ku* prospěchu, býti *k* užitku, hoditi se, býti *k* potřebě

Cvičení.

Bajkami, ve kterých se vypravuje (= jest vypravováno) o lvu, jsme poučováni a vychováváni.

Dívko, jsi napomínána od učitelky. — Dívky, jste napomínány od učitelek.

Životem dobře jste (poučováni) a budete poučováni.

Otcovy a matčiny hovory dlouho jsou chovány v paměti dětí.

Fābulās, in quibus dē leōne narrātur, docēmur et ēducāmur.

Ā magistrā monēris, puella! — *Ā magistrīs monēmīnī, puellae!*

Vitā bene docēmīnī et docēbimīnī.

Sermōnes patris et mātris diū memoriā liberōrum tenentur.

Nehodami lidí jsi poučován a napomínán.

Protože vojínové neposlouchali svého vůdce, byli napomínáni.

Lesy bouřemi byly ničeny.

Od otce i matky často jste byli, bratři a sestry, napomínáni.

Smrt zlých nebude oplakávána dobrými (= od dobrých).

Budete-li chybovati, právem budete napomínáni od přátel.

Mnozí lidé budou odstrašováni (odvraceni) od zločinu nikoli slovy, nýbrž ztrátou (škodou).

Hlupáci nehodou přátel nebudou poučeni.

Hominum calamitātibus docēris et monēris.

Militēs, quod ducī suō (dativ) nōn pārēbant, monēbantur.

Silvae procellīs dēlēbantur.

Saepe ā patre et mātře, frātrēs et sorōrēs, monēbāminī.

Malōrum mors ā bonīs nōn dēflēbitur.

Sī errābitis, rēctē ab amīcīs monēbiminī.

Multī hominēs ā scelere nōn verbīs, sed damnō dēterrēbuntur.

Stultī calamitāte amīcōrum nōn docēbuntur.

58. úloha.

sustentō, *ās, āre, āvī*, 1., (* *sustentó*), (Z. **sustent-**); kmen perf.: **sustentāv-**), a) držeti ve výši, podpírati; b) udržovati, zachovávati; c) vydržeti, odolávati, snášeti

vocō, *ās, āre, āvī*, 1., (* *vo-kó*), (Z. **voc-**; kmen perf.: **vocāv-**), a) volati, zavolati, povolati, přivolati; b)

nazývati, jmenovati; c) vyzývati, vybízeti; **vocor**, a) jsem volán, b) jsem nazýván, jmenuji se, sluji **exercēre** (viz. str. 271); **iūstitiam exerceō**, konati spravedlnost, jednati spravedlivě; **metū exerceor**, jsem znepokojován, týrán, trápen strachem

Germānia, *ae*, f. (I.), (* *Germānyja*, *Germānyjé*), (Z. **Germāni-**), Germanie, (země, která byla sídlem Germánů)

Iuscinia, *ae*, f. (I.), (* *Iuscinyja*, *Iuscinyjé*), (Z. **Iuscini-**), slavík

Arminius, *v̄*, m. (II.), (* *Arminyjus*, *Arminyji*), (Z. **Armini-**), Arminius nebo Armenius, kníže germánských Cherusků, který porazil římského vojevůdce Vara v lese Teutoburském r. 9 po Kr.

Britannī, *ōrum*, m. pl. (II.), (* *Britanný*), (Z. **Britann-**), Britannové, Britanové, (obyvatelé Britannie, dnešní Anglie a Skotska)

Cheruscī, *ōrum*, m. pl. (II.), (* *Cheruscī*, *Cheruskōrum*), (Z. **Cherusc-**), Cheruskové, (germánský národ, kdysi sídlící mezi

řekami Vesperou a Labem)
Helvetiī, *ōrum*, m. pl. (II.), (* *Helvecijī*, *Helvecijōrum*), (Z. **Helveti-**), Helvetiové (Helvetové), (gallský národ, sídlící za doby Gaia Julia Caesara v území dnešního Švýcarska)

regiō, *regiōnis*, f. (III.), (* *regijō*, *regijōnys*), (Z. **regiōn-**), krajina, země, kraj

incertus, *a*, *um*, (* *incertus*), (Z. **incert-**), a) nejistý, neurčitý; b) pochybný; c) nestálý, nespolehlivý; d) nerozhodný, jsoucí v nejistotě

obnoxius, *a*, *um*, (str. 181); **cāsibus obnoxius sum**, podléhám, jsem podroben příhodám, náhodám

optimus, *a*, *um*, (* *optymus*), (Z. **optim-**), nejlepší

rotundus, *a*, *um*, (* *rotundus*), (Z. **rotund-**), okrouhlý, oblý; kulatý

Cvičení.

Cantus Iuscinae iucundus est.

Vita nostra variis cāsibus obnoxia est.

Rotae currus rotundae sunt; formae curruum variae sunt.

Zpěv slavíka jest příjemný.

Náš život jest podroben (podléhá) rozmanitým příhodám (náhodám).

Kola vozu jsou kulatá; tvary vozů jsou rozmanité.

Cursus vitae hūmānae nōn est longus, sed multī et varīi sunt cāsūs hominis.

Currūs exercituum Britannōrum exercitibus Rōmānīs saepe periculōsī fuērunt.

Pugnārum ēventūs incertī sunt, sed fortitūdine exercituum et cōsiliō ducum clārae victōriae parantur.

Ē multīs regiōnibus Rōmānī fructūs magnōs habēbant.

Homō duo genua habet.

Rōmānī impetum equitātūs Helvetiōrum sustentāvērunt.

Dux exercitum ex interitū servāvit; ob eam rem imperātor ducem laudāvit.

Tyrannī, quod iūstitiam nōn exercēbant, metū exercēbantur. 287

In Italiā erant crēbrī terrae mōtūs, quī oppidīs et portibus perniciosī erant. Multae et pulchrae regiōnēs terrae mōtibus dēlentur. In nostrīs regiōnibus terrae mōtū nōn terrēmur.

In portū Rhodī insulae statua magna erat. — In

Běh lidského života není dlouhý, ale příhody člověka jsou mnohé a rozmanité.

Vozy vojsk (Britanů =) britanských často byly nebezpečné vojskům římským.

Výsledky bitev (jsou =) bývají nejisté, ale statečností vojsk a důmyslem vůdců bývají zjednávána slavná vítězství.

Římané měli z mnohých krajin veliké užitky (důchody).

Člověk má dvě kolena.

Římané vydrželi útok (odolali útoku) helvetské jízdy.

Vůce zachránil vojsko ze záhuby; proto vrchní velitel pochválil vůdce.

Tyranové, protože nekonali spravedlnost (= nedávali průchod spravedlnosti, nejednali spravedlivě), byli trápeni strachem.

V Itálii byla častá zemětřesení, která byla záhubná městům i přístavům. Mnohé krásné krajiny jsou ničeny zemětřeseními. V našich krajinách nejsme děšeni (strašeni) zemětřesením [= zemětřesení nás neděsí (v češt. aktivní vazba)].

V přístavu ostrova Rhodu byla veliká socha. Ve veli-

*magnīs portibus multī nau-
tae sunt.*

*Germānia olim plēna sil-
vārum magnārum fuit. In
numerō Germāniae saltuum
saltus Teutoburgiēnsis inte-
ritū exercitūs Rōmānī nōtus
et clārus est. In magnō sal-
tū, quī saltus Teutoburgiēn-
sis vocābātur, Arminius,
Cheruscōrum dux, exerci-
tum Rōmānum superāvit.*

Ūsus optimus magister.

kých přístavech (jsou mnozí
lodníci =) jest mnoho lod-
níků.

Germanie kdysi byla plna
velikých lesů. V počtu ger-
mánských hvozdů (lesů)
Teutoburský les jest známý
a slavný záhubou římského
vojska.

Ve velikém lese (hvozdě),
který se jmenoval Teutobur-
ský les, Arminius, vůdce
Cherusků, přemohl římské
vojsko.

Cvik (je) nejlepší učitel.

26. HODINA.

**Podstatná jména ženského rodu
(feminina) čtvrté deklinace.**

Několik podstatných jmen čtvrté deklinace, zakončených
v nominativu singuláru v »-us« a v genitivu singuláru
v »-ūs«, jest ženského rodu.

Ženského rodu (feminina) jsou:

a) podstatná jména znamenající ženy, na př.: **anus**, sta-
řena; **nurus**, snacha; **socrus**, tchyně;

b) jména stromů, na př.: **pīnus**, sosna, borovice; **quercus**,
dub; (některá jména stromů, náležející do *druhé* dekli-
nace, mají v některých pádech druhotvary podle *čtvrté*
deklinace a naopak, na př.:

cupressus, ī, f. (II.), cypřiš; vyskytují se tyto tvary podle
IV. deklinace: gen. sing. »*cupressūs*«; abl. sing. »*cu-
pressū*«; nom. a ak. plur. »*cupressūs*«;

laurus, *ī*, f. (II.), vavřín; vyskytují se tyto tvary podle IV. deklinace: abl. sing. »*laurū*«; nom. a akus. plur.: »*laurūs*«;

quercus, *ūs*, f. (IV.) dub; gen. plur. »*quercuum*«, (někdy též »*quercōrum*«);

c) těchto sedm podstatných jmen:

Īdūs, *tribus*, *porticus*, *acus manus*, *domus*, *Quīnquātrūs*.

Z těchto sedmi substantiv dvě jsou pomnožná (t. j. jsou pouze v množném čísle): *Īdūs*, *Quīnquātrūs*.

acus, *ūs*, f. (IV.), (* *akus*, *akūs*), (Z. *ac-*), jehla; *acus acūta*, ostrá jehla; (3. a 6. p. plur.: *acubus*) (viz str. 302, 303)

anus, *ūs*, f. (IV.), (* *anus*), (Z. *an-*), stařena

domus, *ūs*, f. (IV.), (* *domus*), (Z. *dom-*), a) dům, (byt, obydlí, příbytek); b) dům, domov (vlast); *domus nostra*, náš dům; (viz sklonění na str. 292)

Īdūs, *Iduum*, f. plur. (IV.), (* *īdūs*, *īduum*), (Z. *īd-*), *Idy*, (název 15. dne měsíců března, května, července, října a 13. dne ostatních měsíců); *Īdibus* (ablativ časový), o *idách*; *Īdūs Martiae*, březnové *idy* (= 15. března), (genit. *Īduum Martiārum*, dat. *Īdibus Martiīs* atd.)

manus, *ūs*, f. (IV.), (* *manus*), (Z. *man-*), a) ruka; b) branná četa, rota; *manus dextra*, pravá ruka;

parva manus equitum, malá četa jezdců; *suā manū*, svou rukou, vlastní rukou

nurus, *ūs*, f. (IV.), (* *nurus*; nikoli: *nūrus*), (Z. *nur-*), snacha; *nurus bona*, dobrá snacha

pīnus, *ūs*, f. (IV.), (* *pīnus*), (Z. *pīn-*), pinie, sosna, borovice; *pīnus alta*, vysoká pinie, sosna, borovice

porticus, *ūs*, f. (IV.), (* *portykus*, *portykūs*), (Z. *portic-*), (viz str. 303), sloupová síň slupoví, podsíň, podloubí; (*stavba otevřená po jedné podélné straně a opatřená sloupovím, sloužící k procházkám, hovorům, přednáškám a pod.*; u Řeků zvána »*stoa*«; u nás obdobná jest: kolonáda, galerie a pod.); *porticus opāca*, stinné slupoví

quercus, *ūs*, f. (IV.), (* *kverkus*), (Z. *querc-*), (3.

a 6. p. plur.: **quercubus**),
dub; **quercus nōta**, známý
dub; (*viz str. 291, 302,*
303)

socrus, ūs, f. (IV.), (* **so-**
krus), (Z. **socr-**), tchyně;
socrus sevēra, přísná
tchyně

tribus, ūs, f. (IV.), (* **tri-**
būs), (Z. **trib-**), **tribus** (=

okres); (za 1. punské vál-

ky Řím byl rozdělen na

4 okresy městské a 31

venkovských); **tribus ur-**
bāna, městská **tribus**,
(městský okres); (3. a 6.
p. plur.: **tribubus**); (*viz*
str. 302, 303)

Quinquātrūs, uum, f., plur.
(IV.), (* **kvínkvátrūs**,
kvínkvátruum), Kvinkva-
trus, (slavnost bohyně Mi-
nervy, slavená od 19. do
23. března po 5 dní; v
těchto dnech byly školní
prázdniny).

domus

Podstatné jméno »**domus** = *dům, domov*« se skloňuje podle **čtvrté** deklinace, ale v některých pádech má tvary podle **druhé** deklinace; skloňuje se takto (tvary, které se vyskytují méně často, jsou uvedeny v závorce):

Singulár.

N. **dom-us**

G. **dom-ūs**

D. **dom-uī**

Ak. **dom-um**

V. = *nom. sing.*

A. **dom-ō** (2. dekl.)

Lokatív:

domī = *doma (kde?)*

Plurál.

domūs

domuum (**domōrum**, 2. d.)

domibus

domōs (2. dekl.); (**domūs**)

= *nom. plur.*

domibus

V abl. sg. je pravidelný tvar podle 2. deklinace.

V akus. plur. je pravidelný tvar podle 2. deklinace.

V gen. plur. tvar podle 2. deklinace je řídký.

U tohoto podstatného jména si pamatuj:

domī, (*lokativ*) = *doma (kde?)*

domum, (*akus.*) = *domů (kam?)*

domō, (*abl.*) = z domu, z domova (*odkud?*)

domōs, (*akus.*) = domů; do domovů (*kam?*)

domi bellique } = { doma i ve válce (v poli)
domi militiaeque } = { v míru i ve válce

59. úloha.

acūtus, *a, um*, (* *akūtus*),
(Z. *acūt-*), **a**) ostrý, špičatý; **b**) bystrý, ostrovtipný, duchaplný, důvtipný

amplus, *a, um*, (* *amplus*),
(Z. *ampl-*), **a**) prostranný, rozsáhlý; **b**) velkolepý, skvělý, nádherný, skvostný; **c**) vznešený, vážený, slovuťný, slavný

finitimus, *a, um*, (* *fínyty-*
mus), (Z. *finitim-*), **a**) pohraniční, sousední, sousedící; **b**) blízký, příbuzný;

alicui finitimus sum, (jsem někomu sousedem =) sousedím s někým, jsem v sousedství někoho, něčeho

ignōtus, *a, um*, (* *ignōtus*),
(Z. *ignōt-*), **a**) neznámý; **b**) nízkého původu, nízký, prostý; **c**) neznalý, neznající

magnificus, *a, um*, (* *magnyfikus*), (Z. *magnific-*), velkolepý, nádherný, skvělý, vznešený

Martius, *a, um*, (* *Marcijus*, *Marcija*, *Marcijum*), (Z.

Marti-), březnový; **Martius**, *ũ, m.* (II.), (* *Marcijus*, *Marcijí*), březen

nūdus, *a, um*, (* *nūdus*), (Z. *nūd-*), **a**) nahý, neoděný, nepokrytý; **b**) neozbrojený, nechráněný, nekrytý; **c**) holý; **d**) zbavený, prostý; **e**) pouhý; **aliquā rē nūdus**, zbaven(ý) něčeho, (*v lat. ablativ, v češt. genitiv*); **foliis nūdus**, zbaven(ý), prostý listí

opācus, *a, um*, (* *opākus*),
(Z. *opāc-*), stinný

rūsticus, *a, um*, (* *rūstykus*), (Z. *rūstic-*), **a**) venkovský, selský; **b**) prostý, neohrabaný, nemotorný, nevzdělaný

Sibyllinus, *a, um*, (* *Sibyllinus*), (Z. *Sibyllin-*), sibyllin; **libri Sibyllinī**, sibylliny, sibyllské knihy; (Sibylla byla věstkyně; pověstné byly Sibylla kumská za doby Aeneovy a Sibylla za doby Tarkvinia Zpupného)

urbānus, *a, um*, (* *urbānus*), (Z. **urbān-**), městský

Galli, *ōrum*, m. (II.), (*Gallī, Gallōrum*), (Z. **Gall-**), Gallové, (kmen ve starověku, bydlící v dnešní Francii, jež slula Gallia, v severní Itálii a v zemích alpských)

Marcellus, *ī*, m. (II.), (* *Marcellus*), (Z. **Marcell-**), Marcellus

praefectus, *ī*, m. (II.), (* *præfektus*), (Z. **praefect-**), představený, správce, dozorce; náčelník, velitel

Tarquinius Superbus, *Tarquiniū Superbī*, m. (II.), (* *Tarkvinyjus Superbus*), (Z. **Tarquini-**), Tarkvinius Hrdý, Zpupný, (jméno posledního ze sedmi římských králů)

Viridomārus, *ī*, m. (II.), (* *Viridomārus*), (Z. **Viridomār-**), Viridomarus, (náčelník Haeduů, mocného galského kmene)

artificium, *ī, n.* (II.), (* *artyficijum, artyficijī*), *a*) dovednost, zručnost, zběhlost; řemeslo, řemeslné umění; umělecká činnost; *b*) umělecké dílo, umělecký výtvar

Capitōlium, *ī, n.* (II.), (* *Kapitolijum, Kapitolijī*), (Z. **Capitōli-**), Kapitolium,

Kapitol (jeden ze sedmi kopců římských)

folium, *ī, n.* (II.), (* *folijum, folijī*), (Z. **foli-**), list; (*plur.:*) **folia**, *-ōrum*, listí

forum, *ī, n.* (II.), (* *forum*; nikoli: *fórum*), (Z. **for-**), náměstí; (*v užším slova smyslu.:*) forum (=hlavní náměstí římské, zvané **forum Rōmānum**, prostírající se jihovýchodně od Kapitolia, středisko společenského života za republiky)

arbōr, *arbōris*, f. (III.), (* *arbor*), (Z. **arbor-**), (*plur.:* *arborēs, arborum*), strom

Caesar, *Caesaris*, (viz str. 232); Gaius Julius Caesar byl zabit od spiklenců o idách březnových (= 15. března) r. 44

haruspex, *haruspicis*, m. (III.), (* *haruspex*), (Z. **haruspic-**), žertvopravec, (hadač, věstec z vnitřností obětovaných zvířat)

hiems, *hiemis*, f. (III.), (* *hijems, hijemis*), (Z. **hiem-**), *a*) zima (*jako roční období*); *b*) zimní počasí, nepohoda, bouře; **hieme**, (*ablativ časový*), v zimě

urbs, *urbis*, f. (III.), (* *urbs, urbis*), (Z. **urb-**), město (*větší, opevněné*); (*často*

ve významu: hlavní město římské říše Řím); (plur.: **urbēs**, *urbium*, *urbibus*, atd.; v gen. plur. konc. *-ium*)

lacus, *ūs*, m. (IV.), (* **lakus**), (Z. **lac-**), (3. a 6. p. plur.: **lacubus**), jezero; viz str. 302, 303)

caveō, *ēs*, *ēre*, 2., (* **kaveó**), (Z. **cav-**), stříci se, vystříhati se (*něčeho*), míti se na pozoru (*před něčím*), varovati se (*něčeho*); **ca-vēre aliquid** (*akus.*)

dēvorō, *ās*, *āre*, *āvī*, 1., (* **dēvoró**), (Z. **dēvor-**; kmen perf.: **dēvorāv-**), a) pohltiti, pozřítí, spolknouti; b) utratiti, promarniti

lavō, *ās*, *āre*, *lāvī*, 1. (* **lavó**), (Z. **lav-**; kmen perf.: **lāv-**), mýti, umývati, koupiti

necō, *ās*, *āre*, *āvī*, 1. (* **ne-**

kó), (Z. **nec-**; kmen perf.: **necāv-**), usmrtiti, zabítí **nātus sum**, (* **nātus sum**), a) narodil jsem se; b) jsem stár (*kolik let?*), jsem (*kolika*)letý, jest mi (*kolik?*) let

quamquam, (* **kvamkvam**), (*spojka přípustková, uvádí vedl. větu přípustkovou*), ač, ačkoli, ačli

inter, (* **inter**), (*předložka s akusativem*), mezi (*něčím*); **inter domum et hortum**, mezi domem a zahradou

Rōma, *ae*, f. (I.), (* **Róma**), (Z. **Rōm-**), Řím, (hlavní město říše římské); *pamatuje*: **Rōmae** = v Římě (*kde?*); **Rōmam** = do Říma (*kam?*); **Rōmā** = z Říma (*odkud?*); (*v češt. pád předložkový, v lat. prostý pád*)

Cvičení.

Acus acūta est.

Domus paterna ā liberīs amātur.

Nōtae erant Idūs Martiae.

Manus dextra et sinistra.

Porticus opāca est.

243

Jehla jest špičatá.

Otcovský dům jest milován dětmi (od dětí).

Známy byly březnové idy (= den 15. března).

Pravá a levá ruka.

Sloupoví (sloupová síň) jest stinné.

Rōma urbs tribūs urbānās et rūsticās habēbat.

C(āiō) Iuliō Caesarī Idūs Martiae perniciosae erant.

C(āius) Iulius Caesar Idūs Martiās nōn cavēbat, quamquam ā haruspice monēbātur.

Manus manum lavat.

In oppidīs vidēmus multa artificia manuum hominum.

Fortūna mūnera manū caecā dat.

Marcellus, praefectus equitum Rōmānōrum, cum parvā manū equitum contrā Gallōs pugnāvit et suā manū Viridomārum, ducem Gallōrum, necāvit.

In vestrā domō pulchrā porticus ampla est. Imperātōrēs Rōmānī porticūs magnificās in Capitōliō et in forō aedificāverunt. In nostrīs oppidīs amplae porticūs nōn sunt. In porticibus magistrī et discipulī ambulābant. Porticūs saepe plēnae hominum erant.

Město Řím mělo tribue (= okresy) městské a venkovské.

Gaiu Juliu Caesarovi březnové idy (= den 15. března) byly nešťastné.

Gaius Julius Caesar nešťřehl se březnových id, ačkoli byl napomínán od haruspika (žertopřavce, hadače z vnitřností obětovaných zvířat).

Ruka ruku myje.

Ve městech vidáme mnoho uměleckých děl rukou (lidí =) lidských.

Štěstěna dává dary slepou rukou.

Marcellus, velitel římských jezdců, s malou hrstkou (četou) jezdců bojoval proti Gallům a (svou =) vlastní rukou zabil Viridomara, galského vůdce.

Ve vašem krásném domě jest prostranné sloupoví (sloupová síň). Římští císařové vystavěli na Kapitoliu a na foru (náměstí) velikolepá sloupoví. V našich městech (nejsou prostranná sloupoví =) není prostranných sloupoví; (v češt. záporný genitiv, jehož latina nemá). Ve sloupovích se učitelé a žáci procházeli. Sloupoví bývala (= byla) plna lidí.

Quercus arbor pulchra est. Aprī frūctūs quercuum dēvorant. Hieme quercūs foliūs nūdae sunt. Quercūs altae in rīpīs lacuum magnōrum sunt.

Tarquinius Superbus librōs Sibyllinōs ab ignōtā anū ēmit.¹

Socrus mea cum nurū tuā in pulchrā domō socerī tuī est.

In domō parvā saepe vir clārus nātus est. — Magnōrum oppidōrum incolae domōs altās et pulchrās aedificant. — In oppidīs magnus numerus magnārum et pulchrārum domuum est. — In oppidīs domūs altae et pulchrae sunt. — Nōn domus dominō, sed dominus domūs domuī honōrī est.

Domus vestra parva est; domuī vestrae finitimus est hortus plēnus flōrum pulchrōrum et quercuum umbrōsārum. Inter vestram domum et nostrum hortum patulae quercūs et altae pinūs sunt.

Malus homō etiam in domō magnificā saepe miser est.

Dub jest krásný strom. Kanci (divocí vepři) požívají plody dubů. V zimě duby jsou zbaveny (prosty) listí. Vysoké duby jsou na březích velikých jezer.

Tarkvinius Hrdý (Zpupný) koupil od neznámé stařeny sibyllské knihy.

Má tchyně s tvou snachou jest v krásném domě tvého tchána.

V malém domě se často narodil slavný muž. — Obyvatelé velikých měst budují vysoké a krásné domy. — Ve městech jest veliký počet (veliké množství) velikých a krásných domů. — Ve městech jsou vysoké a krásné domy. — Nikoli dům pánovi, nýbrž pán domu jest ke cti domu.

Váš dům jest malý; s vaším domem sousedí [vašemu domu jest sousední] zahrada plná krásných květů a stinných dubů. Mezi vaším domem a naší zahradou jsou košaté duby a vysoké borovice.

Špatný člověk i v nádherném domě často jest ubohý (nešťastný).

¹ = koupil

Substantiva. — Pátá deklinace.
(Páté skloňování podstatných jmen).

Podstatná jména **páté** deklinace (pátého skloňování) mají v genitivu singuláru koncovku »-**ěi**«, případně »-**eī**«.
— (Zopakujte výklad na str. 33 a 34!)

Podstatná jména **páté** deklinace jsou v nominativu singuláru zakončena v »-**ēs**«.

V **páté** deklinaci jsou dva vzory:

a) **diēs, diēi**, m. (f.), (V.), (Z. **di-**), (* **dyjés, dyjéji**); podle tohoto vzoru se skloňují ta podstatná jména **páté** deklinace, jejichž základ jest zakončen **v samohlásku**; podstatná jména této skupiny mají v genitivu a v dativu singuláru koncovku »-**ěi**«;

b) **rēs, reī**, f. (V.), (Z. **r-**), (* **rés, rejí**); podle tohoto vzoru se skloňují ta podstatná jména **páté** deklinace, jejichž základ jest zakončen **v souhlásku**; podstatná jména této skupiny mají v genitivu a v dativu singuláru koncovku »-**eī**«.

Příklady (napište si je do sešitu a naučte se českému významu):

aciēs, aciēi, f. (V.), (* **aci-jés, acijéji**), (Z. **aci-**), **a**) ostří, hrot; bystrost, břitkost, pronikavost; **b**) bystrost ducha, důmysl, důvtip; **c**) (*ve vojenství*:) (bitevní) šik, bitevní řada; voj; voje; (válečné) zástupy; **d**) bitva, boj

diēs, diēi, m. (v klasické prose: fem. jen v sing., ale jen ve významu: »určitý den, termin«), (V.), (* **dyjés, dyjéji**), (Z. **di-**), **a**) den; denní světlo;

b) určitý den, určitá doba, lhůta; **c**) doba, čas, lhůta
faciēs, faciēi, f. (V.), (* **facijés, facijéji**), (Z. **faci-**), **a**) zevnějšek, vzezření, podoba; **b**) obličej, tvář; **c**) vzhled, vzezření; způsob, ráz; **d**) krásný vzhled, sličnost

glaciēs, glaciēi, f. (V.), (* **glacijés, glacijéji**), (Z. **glaci-**) led

meridiēs, meridiēi, m. (V.), (*meridyjés, meridyjéji*), (Z. **meridi-**) poledne

perniciēs, perniciēi, f. (V.), (* *pernycijēs, pernycijé-jí*), (Z. **pernici-**), záhuba, zhoubá, zkáza; pohroma, zničení, zmar, pád

speciēs, speciēi, f. (V.), (* *specijēs, specijéjí*), (Z. **speci-**), **a)** pohled, vzezření, vzhled; **b)** (vnější zjev, vnějšek, podoba; **c)** krásný zjev, krása, nádhera, lesk, jas; **d)** vidina, zdání; **e)** záminka

fidēs, fidei, f. (V.), (* *fidēs, fidejí*), (Z. **fid-**), **a)** víra, důvěra; **b)** věrnost, poctivost, oddanost; svědomitost; **c)** (dané) slovo, slib, čestné slovo; **d)** zaručení bezpečnosti, ochrana, záštita

rēs, rei, f. (V.), (* *rēs, rejí*), (Z. **r-**), věc, předmět; (podst. jm. *rēs* má nejrozmanitější význam, na př.: podstata, ráz; látka; obsah; obor; hodnota; majetek, jmění; vláda; moc; říše; okolnost; stav, postavení, poměry; osud; zájem, prospěch, blaho; činnost; zaměstnání; podnik; právní záležitost, pře; jednání, čin, skutek; událost, případ; skutečnost a pod.)

spēs, spei, f. (V.), (* *spēs, spejí*), (Z. **sp-**), naděje; (očekávání, vyhlídka do budoucna)

*

Substantiva páté deklinace запиšte si příště do sešitu vždy způsobem uvedeným na str. 36; napište si nominativ singuláru, koncovku genitivu singuláru, zkratku mluvnického rodu a český význam substantiva!

V tištěných slovnících latinsko-českých není uveden celý genitivní tvar, nýbrž jen genitivní koncovka »-ēi (-ēi)«; čtete-li však substantivum páté deklinace v tištěném slovníku, čtete je tak, jako by tu byl vytištěn plný genitivní tvar.

Píše se! Tiskne se!

diēs, ei, m. (f.), den

rēs, ei, f., věc

Čte se!

dyjēs, dyjéjí, maskulinum (femininum), den

rēs, rejí, femininum, věc

V následujícím použijí u substantiv páté deklinace tohoto způsobu, obvyklého v tištěných slovnících latinsko-českých; při čtení substantiv páté deklinace ve slovníku si veďte způsobem zde uvedeným!

Skloňování substantiv páté deklinace.

Pádové koncovky. — Vzory.

Abyste mohli skloňovati substantiva páté deklinace, naučte se z paměti pádovým koncovkám páté deklinace, jež přistupují v jednotlivých pádech k základu. Základ obdržíte, oddělíte-li od genitivu singuláru koncovku »-ēi (« (-eī)«.

Pádové koncovky substantiv páté deklinace. (Přistupují k základu.)

	Ženský (mužský) rod.		
	Singulár.		Plurál.
	Základ se končí		
	samohláskou:	souhláskou:	
Nom.	-ēs [*és]	-ēs [*és]	-ēs (*és)
Gen.	-ēī [*é(j)i]	-ēī [*e(j)i]	-ērum (*érum)
Dat.	-ēī [*é(j)i]	-eī [*e(j)i]	-ēbus (*ébus)
Ak.	-em [*em]	-em [*em]	-ēs (*és)
Vok.	-ēs! [*és!]	-ēs! [*és!]	-ēs! (*és!)
Abl.	-ē [*é]	-ē [*é]	-ēbus (*ébus)

Koncovku »-ēi« v genitivu a dativu singuláru mají na př. tato substantiva: *aciēs, diēs, effigiēs, faciēs, glaciēs, merī-diēs, perniciēs, seriēs, speciēs* a j.

Koncovku »-eī« v genitivu a dativu singuláru mají na př. tato substantiva: *fidēs, spēs, rēs* a j.

V z o r y p á t é d e k l i n a c e .

S i n g u l á r .		P l u r á l .
N. diēs (* <i>dyjés</i>) den		di-ēs (* <i>dyjésʹ</i>) dni, dnové
G. di-ēi (* <i>dyjějí</i>) dne		di-ērurum (* <i>dyjěrurum</i>) dní, dnův
D. di-ēi (* <i>dyjějí</i>) dni, dnu		di-ēbus (* <i>dyjěbus</i>) dnům
Ak. di-em (* <i>dyjem</i>) den		di-ēs (* <i>dyjés</i>) dni, dny
V. di-ēs! (* <i>dyjés!</i>) dni!		di-ēs! (* <i>dyjés!</i>) dni, dnové!
A. di-ē (* <i>dyjé</i>) dnem		di-ēbus (* <i>dyjěbus</i>) dny

*

S i n g u l á r .		P l u r á l .
N. rēs (* <i>rés</i>) věc		rēs (* <i>rés</i>) věci
G. rei (* <i>rejí</i>) věci		rērurum (* <i>rěrurum</i>) věci
D. rei (* <i>rejí</i>) věci		rēbus (* <i>rēbus</i>) věcem
Ak. rem (* <i>rem</i>) věc		rēs (* <i>rés</i>) věci
V. rēs! (* <i>rés!</i>) věci!		rēs! (* <i>rés!</i>) věci!
A. rē (* <i>ré</i>) věcí		rēbus (* <i>rēbus</i>) věcmi

*

Pamatujte!

1. Všechny pády v singuláru i plurálu mají jen podstatná jména »*diēs*« a »*rēs*«.

2. Z ostatních podstatných jmen jen několik málo podstatných jmen má vedle pádů singuláru jen nominativ a akusativ plurálu; jsou to: »*spēs*«, »*aciēs*«, »*faciēs*«, »*speciēs*«, »*effigiēs*«.

3. Substantiva páté deklinace jsou feminina (ženského rodu).

4. Rodové výjimky:

a) Substantivum »*diēs*« jest maskulinum (mužského rodu); v singuláru »*diēs*« jest jen tehdy femininum (ženského rodu), značí-li »*určitý den, lhůta, termin*«, na př. »*diē certā*« (*ablativ časový*) = »*v určitý den*«; »*diē dictā*« = »*v určený den*«; »*pranepatrnā lhůta*« = »*diēs*«

perexigua«. — (Ale i v ostatních případech se již v době klasické, zejména u básníků, podstatné jméno »**diēs**« vyskytuje jako femininum.)

b) Substantivum »**merīdiēs** = *poledne*« jest vždy maskulinum (mužského rodu).

*

Singulár:

N. aciēs (* <i>acijés</i>)		spēs (* <i>spés</i>)		fidēs (* <i>fidés</i>)
G. aciēi (* <i>acijéji</i>)		spei (* <i>speji</i>)		fidei (* <i>fideji</i>)
D. aciēi (* <i>acijéji</i>)		spei (* <i>speji</i>)		fidei (* <i>fideji</i>)
Ak. aciem (* <i>aciem</i>)		spem (* <i>spem</i>)		fidem (* <i>fidem</i>)
V. aciēs! (* <i>aciēs!</i>)		spēs! (* <i>spés!</i>)		fidēs! (* <i>fidés!</i>)
A. aciē (* <i>aciē</i>)		spē (* <i>spé</i>)		fidē (* <i>fidé</i>)

Plurál:

N. aciēs (* <i>acijés</i>)		spēs (* <i>spés</i>)		—
Ak. aciēs (* <i>acijés</i>)		spēs (* <i>spés</i>)		—

»-u b u s« místo »-i b u s«
v dativu a ablativu plurálu
substantiv čtvrté deklinace.

Některá substantiva čtvrté deklinace mají v dativu a ablativu plurálu původní koncovku »-ubus«; zejména to jsou dvojslabičná substantiva zakončená v nominativu singuláru v »-cus« vedle některých jiných.

Sem náležejí tato substantiva: **acus**, jehla, [*acubus*]; **arcus**, luk, oblouk, [*arcubus*]; **artus**, úd, [*artubus*]; **lacus**, jezero, [*lacubus*]; **partus**, porod, mládě, dítě, potomstvo, [*partubus*]; **pecū**, dobytek, [*pecubus*]; **quercus**, dub, [*quercubus*]; **specus**, jeskyně, [*specubus*]; **tribus**, tribus, (místní) okres, [*tribubus*].

acus (viz str. 291); **acubus**)

arcus, *ūs*, m. (IV.), (* *ar-kus, arkūs*), (Z. *arc-*), (3. a 6. p. plur.: **arcubus**), a) luk; b) [vše, co má obloučnou podobu, na př.:] klenutí, klenba; vítězný oblouk, vítězná brána; oblouk

artus, *ūs*, m. (IV.), (* *artus, artūs*), (Z. *art-*), (3. a 6. p. plur.: **artubus**), úd; (obyčejně v plurále:) klouby, údy, končetiny; části; (**membra** = údy jako části těla, tedy také hlava, trup atd.; **artūs** = údy, pokud jsou končetinami částí těla)

lacus (viz str. 295); (**lacubus**)

partus, *ūs*, m. (IV.), (* *partus, partūs*), (Z. *part-*), (3. a 6. p. plur.: **partubus**), a) porod; b) plod, mládě, dítě; c) plémě, potomstvo

pecū, n. (IV.), (* *pekū*), (6. p. sing. *pecū*; 3. a 6. p. pl.: **pecubus**), dobytek, brav (*ovce, kozy, vepři*)

quercus (viz str. 290, 291); (**quercubus**)

specus, *ūs*, m. (IV.), (* *specus, spekūs*), (Z. *spec-*), jeskyně, sluj, propast, hlubina, rozsedlina; (3. a 6. p. plur.: **specubus**)

tribus (viz str. 292); (**tribubus**)

Substantivum »**portus** (str. 286) = *přístav*« má dativ a ablativ plurálu obvykle »**portibus**«, zřídka »**portubus**«; »**porticus** (str. 291) = *sloupová síň, sloupoví*« má »**porticibus**« (jest tříslabičné).

54. úloha. (Str. 260–262.) — Vypracování.

1. O ctnosti. — Sláva ctnosti jest věčná. Odměnou ctnosti je úcta. Ve ctnosti spočívá pravé štěstí. Velicí básníci srovnávají ctnost se zářícím světlem.

Jest mnoho ctností, jako (na př.) zbožnost, spravedlnost a statečnost. Pravá láska k vlasti je skvělá (vynikající) ctnost. Cesta ke ctnostem je příkrá (nesnadná).

Obzvláště skvělá (vynikající) jest sláva válečné zdatnosti, neboť válečná zdatnost vojínů a vůdce, který je zkušený ve válce, osvobozuje vlast od bídného otroctví (od bídné poroby) [= zbavuje vlast bídného otroctví (bídné poroby)] a upevňuje (zajišťuje) obci (státu) svobodu a pokojný mír.

Dobří lidé milují ctnosti, špatní (zlí) lidé milují nepravosti. Chyby mnohých lidí někdy zastiňují (zakrývají) jejich přednosti.

*

2. O míru. — Mír vždy byl, jest a bude obci (státu) milý. Klidný (pokojný) mír jest jakoby světlem a blahem (v češt. 7. pád) obce (státu). Dobří mužové i v míru i ve válce věnují práci blahu obce (státu). Pravé blaho obce (státu) spočívá ve zdatnosti a přičinlivosti obyvatelů. Také svoboda jest základem (v češt. 7. pád) blaha obce (státu).

*

3. O básních. Slavný básník velebí (oslavuje) vlast krásnou básní. Ve vašich knihách, hoši, jest veliký počet (veliké množství) krásných básní. Mnohé básně dobrých a velikých básníků jsou krásné [= mnoho básní dobrých a velikých básníků jest krásných]. Básníka po smrti proslaví krása básní. Ne všechny básně římských básníků jsou vynikající díla.

*

4. O Homérovi. Básně starověkých básníků řeckých jsou skoro všem národům známé. Také my milujeme krásné básně velikých básníků, obzvláště Homérovy básně. Slávou svých děl (prací) převyšil básníky (vynikl nad básníky) všech národů a všech dob Homér, který byl okrasou (chloubou) a ozdobou (v češt. 7. pád) starověku. Sláva Homérových básní již za starodávných časů byla veliká.

Kdo nezná Homérova jména [= jména »Homér«]? Homérovo jméno [= jméno »Homér«] jest přeslavné. Ilias a Odyssea jsou slavné a krásné Homérovy básně. Svými básněmi (= ve svých básních) Homér oslavil (opěvoval) boje Řeků a Římanů. Homérovy básně jsou plny skvělých (znamenitých) myšlenek (v lat. ablativ, v češt. genitiv).

Dobu (t. j. dobu života), vlast a život Homérův již staří Řekové a Římané neznali.

Památka Troje a Trojanů (upomínka na Troji a Trojaný) bude věčná (trvalá). Sláva slavných činů Řeků a Trojanů bude věčná (nesmrtelná).

*

5. O mramoru. Barvy mramoru jsou rozmanité. Parský mramor jest bělostný (jasně bílý). Spisovatelé chválí krásu parského mramoru. Známé mramory (= známé druhy mramoru) byly mramor parský a numidský.

Male parta male dilabuntur.

(* *Male parta male dýlábuntur.*)

Zle nabyté zle se rozprchává, mizí. — (*Naevius.*) — (Jmění nesprávným, nepoctivým způsobem nabyté nebývá požehnáno. — Jak nabyt, tak pozbyl.)

Gratius ex ipso fonte bibuntur aquae.

(* *Grácijus eks ípsó fonte bibuntur akvé.*)

Příjemněji se pije voda ze samého pramene. — (Lépe jíti ke kováři než ke kováříčkovi.)

Relata refero.

(* *Reláta referó.*)

Vypravuji z doslechu. — (Jak jsem koupil, tak prodávám.) — (*Relata* = co bylo pověděno, vypravováno.)

Ex ungue leonem.

(* *Eks ungue leónem.*)

Podle spáru lva (poznáš). — (Podobně: Lišku po ocase, lva a medvěda po pazouřích poznáš.) — (Z mála posoudíš celek.)

Myšlenky z básní

QUINTA HORATIA FLAKKA.

S připojeným českým básnickým překladem profesora Dra Otokara Jirániho.

Poznámka: U každé myšlenky jest uvedena báseň, odkud myšlenka byla vzata. Zkratka »*Carm.*« značí »*Carmina*«, název to Horatiovy básnické sbírky ód čili lyrických písní. Římská číslice značí, ze které knihy ód myšlenka byla vzata, arabské číslice značí, z kolikáté básně té které knihy ód myšlenka byla vzata.

Quintus Horatius Flaccus (* *Flakkus*) (narodil se v městečku Venusii na rozhraní Apulie a Lukanie r. 65 př. Kr., zemřel r. 8 př. Kr.) napsal:

- Carminum libri IV.**, (čtyři knihy ód);
- Epōdōn liber**, (jednu knihu epód, 17 básní);
- Satirārum libri II.**, (dvě knihy satir);
- Epistulārum libri II.**, (dvě knihy básnických listů).

K ódám se druží **Carmen saeculāre** (Píseň stoletní).

Složení básní spadá do doby mezi r. 40—9 př. Kr.

Chop se dneška, neptej se, co bude zítra!

Carpe diem, quam minimum crēdula posterō.

(Carm. I. 11.)

Dneška se chop, v zítřek však měj víry co nejméně!

*

Dōna praesentis cape laetus hōrae.

(Carm. III. 8.)

Vezmi rád, co přítomná chvíle skýtá.

*

**Quid sit futūrum crās, fuge quaerere et
quem Fors diērum cumque dabit, lucrō
adpōne nec dulcēs amōrēs**

**sperne, puer, neque tū chorēās,
donec virentī cāntiēs abest
mōrōsa. — — — —**

(Carm. I. 9.)

Co zítra bude, po tom se varuj ptát,
a každý den, jež vlídný ti osud dá,
si k zisku přiřiš; nezhrdej též
rozkoší lásky ni tancem v mládi,
kdy svěží jsi a mrzuté šediny
jsou v dáli — — — —

(Přeložil Ot. Jiráni.)

*

(Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

★

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečnicky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 10.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

Myšlenky z básní Q. Horatia Flakka.

Čas vše mění.

Spērat infestis, metuit secundis
alteram sortem bene praeparatum
pectus. — — —

— — — Nōn, si male nunc, et ōlim
sic erit: quondam citharā tacentem
suscitat Mūsam neque semper arcum
tendit Apollō.

(Carm. II. 10.)

Ve strastech vždy doufá a v štěstí změny
osudu se bojí, kdo v srdci na vše
připraven. — — —

— — — A je-li zle nyní, vždy tak
nebude: i Apollo občas zmlklou
Musu lyrou budí a nenapíná
stále jen luku.

*

Damnōsa quid nōn imminuit diēs?

(Carm. III. 6.)

Co neporuší záhubný času chvat?

*

Nic netrvá věčně!

Immortālia nē spērēs, monet annus et alium
quae rapit hōra diem.

Frīgora mitēscunt zephyris, vēr prōterit aestās
interitūra, simul

pōmifer autumnus frūgēs effūderit, et mox
brūma recurrit iners.

(Carm. IV. 7.)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

27. HODINA.

Slovesa. — Třetí konjugace.
(Třetí časování slovesné.)

Do **třetí** konjugace se řadí ta latinská slovesa, jejichž aktivní přítomný infinitiv (neurčitý způsob času přítomného rodu činného) se končí v »-ere«. — (Viz str. 46 a 47!) — [Dejte pozor na rozdíl mezi koncovkou aktivního přítomného infinitivu **druhé** konjugace, která jest »-ēre« (* ére) a koncovkou přítomného infinitivu **třetí** konjugace, která jest »-ere« (* ere).]

Oddělíte-li od aktivního přítomného infinitivu slovesa **třetí** konjugace infinitivní koncovku »-ere«, obdržíte **základ** slovesa. — (Str. 47.)

Základ slovesa jest potřebí znáti, abyste mohli časovati: *a*) aktivní a pasivní indikativ přítomný (přítomného času), imperfekta (soudminulého času) a prvního futura (prvního budoucího času); *b*) přítomný imperativ.

1. osoba singuláru aktivního přítomného indikativu (oznamovacího způsobu času přítomného rodu činného) sloves **třetí** konjugace má koncovku »-ō«, která přistupuje k základu.

Příklady sloves třetí konjugace:

<i>Aktivní přesentní indikativ:</i>	<i>Aktivní přesentní infinitiv:</i>	<i>Základ:</i>	<i>Česky:</i>
carp-ō (* <i>karpó</i>)	carp-ere (* <i>karpere</i>)	carp-	trhati
minu-ō (* <i>minuó</i>)	minu-ere (* <i>minuere</i>)	minu-	zmenšovati
dūc-ō (* <i>dūkó</i>)	dūc-ere (* <i>dūcere</i>)	dūc-	vésti
tribu-ō (* <i>tribuó</i>)	tribu-ere (* <i>tribuere</i>)	tribu-	{ udělovati, poskytovatí, propůjčovati
reg-ō (* <i>regó</i>)	reg-ere (* <i>regere</i>)	reg-	{ řídití, spravovatí
trah-ō (* <i>trahó</i>)	trah-ere (* <i>trahere</i>)	trah-	{ táhnoutí, vléci
acu-ō (* <i>akuó</i>)	acu-ere (* <i>akuere</i>)	acu-	{ ostříti, brousítí
dīc-ō (* <i>dýkó</i>)	dīc-ere (* <i>dýcere</i>)	dīc-	{ říkatí, mluvítí, tvrdítí
leg-ō (* <i>legó</i>)	leg-ere (* <i>legere</i>)	leg-	{ sbíratí, čístí

**Slovesa třetí konjugace.
Aktivní indikativ přesentní,
imperfekta a futura I.**

Aktivní indikativ **přesentní** (přítomného času), **imperfekta** (souminulého času) a **futura I.** (prvního budoucího času) sloves **třetí** konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

Koncovky aktivního indikativu:

a) přítomného:

<i>Singulár.</i>		<i>Plurál.</i>	
1. os.: - ō	(* <i>ó</i>)	1. os.: - imus	(* <i>imus</i>)
2. os.: - is	(* <i>is</i>)	2. os.: - itis	(* <i>itys</i>)
3. os.: - it	(* <i>it</i>)	3. os.: - unt	(* <i>unt</i>)

b) imperfekta:

<i>Singulár.</i>		<i>Plurál.</i>	
1. os.: - ēbam	(* <i>ēbam</i>)	1. os.: - ēbāmus	(* <i>ēbāmus</i>)
2. os.: - ēbās	(* <i>ēbās</i>)	2. os.: - ēbātis	(* <i>ēbātys</i>)
3. os.: - ēbat	(* <i>ēbat</i>)	3. os.: - ēbant	(* <i>ēbant</i>)

c) futura I.:

<i>Singulár.</i>		<i>Plurál.</i>	
1. os.: - am	(* <i>am</i>)	1. os.: - ēmus	(* <i>ēmus</i>)
2. os.: - ēs	(* <i>ēs</i>)	2. os.: - ētis	(* <i>ētys</i>)
3. os.: - et	(* <i>et</i>)	3. os.: - ent	(* <i>ent</i>)

V z o r: **carp-ere** = trhati. — Z á k l a d: **carp-**.

Aktivní indikativ přítomný:

Singulár.

1. os.: carp-ō	(* <i>karpó</i>)	(já) trhám
2. os.: carp-is	(* <i>karpis</i>)	(ty) trháš
3. os.: carp-it	(* <i>karpit</i>)	(on, ona, ono) trhá

Plurál.

1. os.: carp-imus	(* <i>karpimus</i>)	(my) trháme
2. os.: carp-itis	(* <i>karpitys</i>)	(vy) trháte
3. os.: carp-unt	(* <i>karpunt</i>)	(oni, ony, ona) trhají

Aktivní indikativ imperfekta:

Singulár.

1. carp-ēbam	(* <i>karpēbam</i>)	(já) jsem trhal (-a, -o)
2. carp-ēbās	(* <i>karpēbās</i>)	(ty) jsi trhal (-a, -o)
3. carp-ēbat	(* <i>karpēbat</i>)	(on, ona, ono) trhal (-a, -o)

Plurál.

1. carp-ēbāmus	(* <i>karpēbāmus</i>)	(my) jsme trhali (-y, -a)
2. carp-ēbātis	(* <i>karpēbātys</i>)	(vy) jste trhali (-y, -a)
3. carp-ēbant	(* <i>karpēbant</i>)	(oni, ony, ona) trhali (-y, -a)

Aktivní indikativ prvního futura:

Sg. 1. carp-am	(* karpam)	budu	}	utrhnou
2. carp-ēs	(* karpēs)	budeš	}	utrhneš
3. carp-et	(* karpet)	bude	}	utrhne
Pl. 1. carp-ēmus	(* karpēmus)	budeme	}	utrhneme
2. carp-ētis	(* karpētys)	budete	}	utrhnete
3. carp-ent	(* karpent)	budou	}	utrhnou

*

V následujícím cvičení uvedu zpravidla český překlad vždy jen první osoby singuláru; české tvary v ostatních osobách singuláru i plurálu si tvořte sami podle českého tvaru uvedeného při 1. osobě singuláru.

*

Aktivní indikativ přítomný. — Singulár: 1. **minuō** (* **minuó**), zmenšuji; 2. **minuis** [* **minu(j)is**]; 3. **minuit** [* **minu(j)it**]. — Plurál: 1. **minuimus** [**minu(j)imus**]; 2. **minuitis** [**minu(j)itis**]; 3. **minuunt** (* **minuunt**).

Sing.: 1. **dūcō** (* **dūkó**), vedu; 2. **dūcis** (* **dūcis**); 3. **dūcit** (* **dūcit**). — Plur.: 1. **dūcimus** (* **dūcimus**); 2. **dūcitis** (* **dūcitis**); 3. **dūcunt** (* **dūkunt**).

Sing.: 1. **tribuō** (* **tribuó**), uděluji, poskytuji, propůjčuji; 2. **tribuis** [* **tribu(j)is**]; 3. **tribuit** [* **tribu(j)it**]. — Plur.: 1. **tribuimus** [* **tribu(j)imus**]; 2. **tribuitis** (* **tribu(j)itys**); 3. **tribuunt** (* **tribuunt**).

Časujte latinsky a česky: **regō** (* **regó**), řídím, spravuji; **trahō** (* **trahó**), táhnu, vleku; **acuō** (* **akuó**), ostřím, brousím; **dīcō** (* **dýkó**), říkám, povídám, mluvím, tvrdím; **legō** (* **legó**), sbírám, čtu.

*

Indicativus imperfecti activi. — Sing.: 1. **minuēbam** (* **minuēbam**), zmenšoval (-a, -o) jsem; 2. **minuēbās** (* **minuēbās**); 3. **minuēbat** (* **minuēbat**). — Plur.: 1. **minuēbāmus** (* **minuēbāmus**); 2. **minuēbātis** (* **minuēbātys**); 3. **minuēbant** (* **minuēbant**).

Sing.: 1. **dūcēbam** (* **dūcēbam**), vedl (-a, -o) jsem; 2. **dūcēbās** (* **dūcēbās**); 3. **dūcēbat** (* **dūcēbat**). — Plur.:

1. **dūcēbāmus** (* *dūcēbāmus*), vedli (-y, -a) jsme; 2. **dūcēbātis** (* *dūcēbātys*); 3. **dūcēbant** (* *dūcēbant*).

Sing.: 1. **tribuēbam** (* *tribuēbam*), uděloval (-a, -o) jsem; poskytoval (-a, -o) jsem; propůjčoval (-a, -o) jsem; 2. **tribuēbās** (* *tribuēbās*); 3. **tribuēbat** (* *tribuēbat*). — Plur. 1. **tribuēbāmus** (* *tribuēbāmus*); 2. **tribuēbātis** (* *tribuēbātys*); 3. **tribuēbant** (* *tribuēbant*).

Časujte latinsky a česky: **regēbam** (* *regēbam*), řídil (-a, -o) jsem, spravoval (-a, -o) jsem; **trahēbam** (* *trahēbam*), táhl (-a, -o) jsem, vlekl (-a, -o) jsem; **acuēbam** (* *akuēbam*), ostřil (-a, -o) jsem, brousil (-a, -o) jsem; **dīcēbam** (* *dýcēbam*), říkal jsem, povídal jsem, mluvil jsem, tvrdil (-a, -o) jsem; **legēbam** (* *legēbam*), sbíral jsem, četl (-a, -o) jsem.

*

Indicātīvus futuri primī āctivī. — Sing.: 1. **minuam** (* *minuam*), budu zmenšovati, zmenším; 2. **minuēs** (* *minués*); 3. **minuet** (* *minuet*). — Plur.: 1. **minuēmus** (* *minuēmus*); 2. **minuētis** (* *minuētys*); 3. **minuent** (* *minuent*).

Sing.: 1. **dūcam** (* *dūkam*), budu vésti, povedu, přivedu, zavedu; 2. **dūcēs** (* *dúcés*); 3. **dūcet** (* *dūcet*). — Plur.: 1. **dūcēmus** (* *dúcēmus*); 2. **dūcētis** (* *dúcētys*); 3. **dūcent** (* *dūcent*).

Sing.: 1. **tribuam** (* *tribuam*), budu udělovati, poskytovati, propůjčovati; udělím, poskytnu, propůjčím; 2. **tribuēs** (* *tribués*); 3. **tribuet** (* *tribuet*). — Plur.: 1. **tribuēmus** (* *tribuēmus*); 2. **tribuētis** (* *tribuētys*); 3. **tribuent** (* *tribuent*).

Časujte latinsky a česky: **regam** (* *regam*), budu řídit, spravovati; **traham** (* *traham*), budu táhnouti, potáhnou, přitáhnou, přivleku; **acuam** (* *akuam*), budu ostřiti, brousiti; naostřím, přiostrím, nabrousím; **dīcam** (* *dýkam*), budu mluvit, budu tvrdit, řeknu, povím; **legam** (* *legam*), budu sbírat, budu číst.

**Slovesa třetí konjugace.
Aktivní přítomný imperativ.**

Aktivní přítomný imperativ (= rozkazovací způsob času přítomného rodu činného) sloves **třetí konjugace** utvoříte, přidáte-li k **základu** tyto koncovky:

Singulár:

2. os.: **-ě!**

Plurál:

2. os.: **-ite!**

V z o r: **carp-ere** = trhati

carp-ě! (* *karpe!*) trhej!

carp-ite! (* *karpite!*) trhejte!

Příklady:

Regě! (* *Rege!*) Řid'! — **Regite!** (* *Regite!*) Řid'te!

Minuě! (* *Minue!*) Zmenšuj! — **Minuite!** [* *Minu(j)ite!*]

Zmenšujte!

Trahě! (* *Trahe!*) Táhni! Vlec! — **Trahitte!** (* *Trahitte!*)
Táhněte! Vlecte!

Acuě! (* *Akue!*) Ostři! Brus! — **Acuite!** [* *Aku(j)ite!*]
Ostřete! Bruste!

Slovesa »**dūcere**« a »**dicere**« odsouvají v 2. osobě singuláru aktivního přítomného imperativu koncovku »-e«.

Dūc! (* *Dūk!*) Ved'! — **Dūcite!** (* *Dūcite!*) Ved'te!

Dīc! (* *Dýk!*) Řekni! Pověz! Rci! — **Dīcite!** (* *Dýcite!*)
Řekněte! Povězte! Rcete!

Záporné sloveso.

Singulár.

1. os.: **nōn carpō**

(*já*) netrhám

2. os.: **nōn carpis**

(*ty*) netrháš

3. os.: **nōn carpit**

(*on, ona, ono*) netrhá

Plurál.

1. os.: **nōn carpinus**

(*my*) netrháme

2. os.: **nōn carpitis**

(*vy*) netrháte

3. os.: **nōn carpunt**

(*oni, ony, ona*) netrhají

Singulár.

1. os.: **nōn carpēbam** netrhal (-a, -o) jsem
2. os.: **nōn carpēbās** netrhal (-a, -o) jsi
3. os.: **nōn carpēbat** (*on, ona, ono*) netrhal (-a, -o)

Plurál.

1. os.: **nōn carpēbāmus** netrhal (-y, -a) jsme
2. os.: **nōn carpēbātis** netrhal (-y, -a) jste
3. os.: **nōn carpēbant** (*oni, ony, ona*) netrhal (-y, -a)

*

Singulár.

1. os.: **nōn carпам** nebudu trhati; neutrhnu
2. os.: **nōn carpēs** nebudeš trhati; neutrhneš
3. os.: **nōn carpent** nebude trhati; neutrhne

Plurál.

1. os.: **nōn carpēmus** nebudeme trhati; neutrhneme
2. os.: **nōn carpētis** nebudete trhati; neutrhnete
3. os.: **nōn carpent** nebudou trhati; neutrhnou

*

**Jak si zapíšete do sešitu
slovesa třetí konjugace?**

Slovesa třetí konjugace si zapíšete do sešitu týmž způsobem, jež jsem uvedl na str. 49; napišete si:

carpō, is, ere, 3. = trhati.

[Tento zápis čtete : * *karpó, karpis, karpere*, třetí konjugace, (česky:) trhati.]

V tištěných slovnících se užívá buď téhož způsobu nebo někdy jiného způsobu, jak jsem poznamenal u sloves první konjugace na str. 50:

carpō, is, ere }
carpō, ere, 3. } trhati.
carpō, 3. }

Zájmeno: **is, ea, id.**

Singulár:

Mužský r. (m.).	Ženský r. (f.).	Střední r. (n.).
N. is { (* <i>is</i>) ten; on	ea { (* <i>ea</i>) ta; ona	id { (* <i>id</i>) to; ono
G. eius { (* <i>ejjus</i>) toho; jeho	eius { (* <i>ejjus</i>) té; jí	eius { (* <i>ejjus</i>) toho; jeho
D. ei, (eī) { (* <i>ej</i>) tomu; jemu, mu	ei, (eī) { (* <i>ej</i>) té; jí	ei, (eī) { (* <i>ej</i>) tomu; jemu, mu
Ak. eum { (* <i>eum</i>) toho, ten; jeho, ho, jej	eam { (* <i>eam</i>) tu; ji	id eam { (* <i>id</i>) to; je [on
V. —	—	—
A. eō { (* <i>eó</i>) tím; jím	eā { (* <i>eá</i>) tou; jí	eō { (* <i>eó</i>) tím; jím

Plurál:

Mužský r. (m.).	Ženský r. (f.).	Střední r. (n.).
N. iī, eī, ī { (* <i>ijī, ejī, ī</i>) ti; oni	eae { (* <i>eé</i>) ty; ony	ea { (* <i>ea</i>) ta; ona
G. eōrum { (* <i>eórum</i>) těch; jich jejich	eārum { (* <i>eārum</i>) těch; jich jejich	eōrum { (* <i>eórum</i>) těch; jich jejich
D. iīs, eīs, īs { (* <i>ijīs, ejīs, īs</i>) těm; jim	} Pro všechny tři rody.	
Ak. eōs { (* <i>eós</i>) ty; je	eās { (* <i>eás</i>) ty; je	ea { (* <i>ea</i>) ta; je
V. —	—	—
A. iīs, eīs, īs { (* <i>ijīs, ejīs, īs</i>) těmi; jimi	} Pro všechny tři rody.	

*

60. úloha.

Italia Superior, (* *Italija Superior*), Horní Itálie, Severní Itálie

Henna, *ae*, f. (I.), Henna, (město na ostrově Sicílii s chrámem bohyně Cerey; v okolí Henny byla prý bohyně Proserpina unesena Plutonem; dnešní Castrogiovanni)

sagitta, *ae*, f. (I.), (Z. *sagitt-*), šíp, střela

diabolus, *i*, m. (II.), (Z. *diabol-*), ďábel

lucus, *i*, m. (II.), (Z. *luc-*), háj, les

sagittarius, *ii*, m. (II.), (Z. *sagittari-*), lučištník

forum Rōmānum (str. 294)

scriptor (viz str. 202); **rērum scriptor**, (spisovatel věcí, událostí =) dějepisec

instrūctus, *a, um*, (* *instrūctus*, *instrūcta*, *instrūctum*), (Z. *instrūct-*), **a**) spořádaný, zařízený, sešikovaný; **b**) opatřený; vystrojený, vyzbrojený; vypravený; **c**) připravený; **d**) poučený, znalý

montānus, *a, um*, (Z. *montān-*), horský

ōrnātus, *a, um*, (Z. *ōrnāt-*), **a**) ozdobený; **b**) vystrojený, vypravený, opatřený

contineō, *ēs, ēre*, 2. (* *kontyneō*), (Z. *contin-*), **a**) pohromadě držeti, udržovati, zachovávat; **b**) omezovati, ohraničovati, svírat; obkličovati; **c**) zaujímat; v sobě skrývati, tajiti; **d**) zadržovati

undique, (* *undykve*), **a**) odevšad, se všech stran; **b**) na všech stranách, (všude)

Cvičení.

In dextrō et in sinistrō cornū exercitūs Rōmāni pugnābant sagittārū armātī firmīs arcubus et multīs sagittīs.

Na pravém i na levém křídle římského vojska bojovali lučištníci ozbrojení silnými luky a četnými šípy (mnoha šípy).

Equitēs Persārum arcubus instructi erant.

Salūs civitātis nōn in acubus et sermōnibus mulierum, sed in cōsiliis et gladiis virōrum sita est.

Forum Rōmānum multīs templīs, arcubus, statuīs ornātum erat.

Henna, Siciliae oppidum, lacubus lūcisque undique continēbātur. — In magnīs lacubus sunt multī et magnī piscēs.¹

Narrābimus fābulam dē diabolō et quercubus.

In amplīs porticibus oppidōrum Graecōrum multī poētae et rērum scriptōrēs vidēbantur.

Antiquīs temporibus hominēs in specubus montānīs habitābant.

Italia Superior lacubus abundat.

Perští jezdcí byli opatřeni (vyzbrojeni) luky.

Blaho obce (státu) spočívá nikoli v jehlách a hovořech žen, nýbrž v rozhodnutích a mečích mužů.

Římské forum (= náměstí) bylo ozdobeno mnohými chrámy, (vítěznými) oblouky a sochami.

Henna, sicilské město, bylo obkličováno se všech stran (na všech stranách) jezery a háji. — Ve velikých jezerech (jsou mnohé velké ryby =) jest mnoho velikých ryb.

Budeme vypravovati povídku (pověst) o ďáblu a dubech.

V prostranných sloupových (sloupových síních) řeckých měst [byli viděni (spatřováni) mnozí básníci a dějepisci =] bylo viděno (spatřováno) mnoho básníků a dějepisců.

Za starých (starodávných) časů lidé bydleli v horských jeskyních (slujích).

Severní (Horní) Itálie oplývá jezery.

¹ piscis, (m. III.), ryba; piscēs, ryby

61. úloha.

adspectus (aspectus), ūs, m. (IV.), (* *adspektus*), (Z. *adspect-*), **a)** pohled, hledění; **b)** obhled, obzor; **c)** hled, zrak; **d)** zjev, vzeření

auditus, ūs, m. (IV.), (* *audytus*), (Z. *audit-*), **a)** sluch; **b)** poslouchání; **do-** slech, pověst

gustatus, ūs, m. (IV.), (* *gustatus*), (Z. *gustāt-*), chut

magistratus, ūs, m. (IV.), (* *magistratus*), (Z. *magistrāt-*), **a)** úřad; **b)** úředník

odōratus, ūs, m. (IV.), (* *odōratus*), (Z. *odōrāt-*), čichání; čich

sēnsus, ūs, m. (IV.), (* *sēnzus*), (Z. *sēns-*), **a)** smysl (*zrak, sluch atd.*); **b)** cit, smysl (*pro něco*), porozumění; **c)** cítění, smýšlení, mínění, náhled; **d)** smysl (*něčeho*), obsah, význam

sonitus, ūs, m. (IV.), (* *sonytus*), (Z. *sonit-*), zvuk (*praskot, šumot, řinkot, dupot, hřmění*)

tāctus, ūs, m. (IV.), (* *tāctus*), (Z. *tāct-*), **a)** do-
tknutí, dotek; **b)** hmat

visus, ūs, m. (IV.), (* *vīzus*), (Z. *vīs-*), **a)** zrak; **b)** pohled; **c)** zjev, úkaz; vidění ve snu; **d)** vzhled, podoba

inertia, ae, f. (I.), (* *inercija, inercijé*), (Z. *inerti-*), lenost, netečnost

exercitātiō, exercitātiōnis, f. (III.), (* *exercitācijó, exercitācijónys*), (Z. *exercitātiōn-*), (vytrvalé, opě-
tovné) cvičení, cvik; výcvik; obratnost

lēx, lēgis, f. (III.), (* *léx, légis*), (Z. *lēg-*), **a)** zákon; návrh zákona; **b)** smlouva, podmínka; **c)** pravidlo, předpis, řád; pořádek; (plur.: *lēgēs, lēgum*)

sēdēs, sēdis, f. (III.), (* *sēdēs, sēdys*), (Z. *sēd-*), [(plur.:) *sēdēs, sēdium*], **a)** sedadlo, křeslo; **b)** sídlo; bydliště

senectūs, senectūtis, f. (III.), (* *senektūs, senektūtys*), (Z. *senectūt-*), stáří (= vysoký věk)

senex, senis, m. (III.), (* *senex, senys*), (Z. *sen-*), (plur.: *senēs, senum*), sta-
řec, kmet

nefās, n., (*nesklonné podst. jm.*), (* *nefās*), zločin, hřích, bezpráví, bezbožnost, hanebnost

imbēcillus, a, um, (* *imbēcillus*), (Z. *imbēcill-*), slabý, nedostatečný, vratký; slabý duchem, málo rázný

adsum, *ades, adesse, adfui* či **affui** (složenina slovesa »*esse*«, časuje se jako »*absum*«, viz str. 246, 247), a) býti tu, býti zde, býti přítomen; b) účastniti se; c) pomáhati, přispívati; c) objeviti se, dostaviti se; přitřhnouti; d) nastávati, blížit se, nadcházeti; (kmen perf. *adfu-* nebo *affu-*)

creō, *ās, āre, āvī*, 1., (* *kreó*, *kreás, kreáre, kreávi*), a)

tvořiti, ploditi, roditi; b) voliti (*na úřad*), ustanovovati; **aliquem creāre rēgem**, (*vazba 2 akus., str. 131*), někoho voliti králem (*v češt. 7. pád*)

dēbilitō, *ās, āre, āvī*, 1., (* *débilitó*), (Z. *dēbilit-*), ochromovati, vysilovati, oslabovati

nōnnūllus, a, um, (* *nónnūllus*), (ne nepatrný =) dosti značný; (*plur.:*) **nōnnūlli**, *ae, a*, někteří (-ré, -rá); (*v gen. sg. jest koncovka -ius pro všechny tři rody; v dat. sg. jest koncovka -ī pro všechny tři rody; v ostatních pádech se skloňuje podle »bonus, bona, bonum«*)

*

Dē sēnsibus.

(* *Dé sēnzibus.*)

†)

Sunt quinque sēnsūs hominis: visus, auditus, odō-
(* *Sunt kvínkve sēnzūs hominys: vízus, audýtus, odó-*)

rātus, gustātus, táctus. Caput hūmānum est sēdēs
(* *rātus, gustātus, táctus. Kaput hūmānum est sēdēs*)

quattuor sēnsuum: visūs, auditūs, odōrātūs, gustā-
(* *kvattuor sēnzuum: vízus, audýtūs, odórātūs, gustā-*)

tūs. Sēnsibus, imprimis visū, auditū, odōrātū, gustātū
(* *tūs. Sēnzibus, imprimis vízū, audýtū, odórātū, gustātū*)

multae et variae voluptātēs hominibus parantur.
(* *multé et varijé voluptátés hominybus parantur.*)

Bēstiārum sēnsūs nōn semper hominum sēnsūs supe-
 (* *Bēstijārum sēnzūs nōn semper hominum sēnzūs supe-*)
rant. Visuī nimia lūx periculōsa est. Auditūi
 (* *rant. Vizu(j)i nymija lūx perikulōza est. Audýtu(j)i*)
nimius sonitus periculōsus est. Sēnsūs nōnnūllōrum
 (* *nymijus sonytus perikulōzus est. Sēnzūs nōnnūllōrum*)
senum iam imbēcillī sunt, quod visus et auditus senec-
 (* *senum jam imbēcillī sunt, kvod vizus et audýtus senek-*)
tūte plērumque débilitantur. Ūsuī et exercitātiōnī
 (* *tūte plērumkve débilitantur. Ūzu(j)i et exercitácijóný*)
sēnsuum operam date, nam inertia sēnsibus nocet.
 (* *sēnzuum operam date, nam inercija sēnzibus nocet.*)
Ūsū et exercitātiōne sēnsūs nostrōs firmāmus.
 (* *Ūzū et exercitácijōne sēnzūs nostrōs firmāmus.*)

*

DĒ MAGISTRĀTIBUS RŌMĀNŌRŪM.

1. Rōmānī magistrātūs iūstōs habēbant; magistrātibus Rōmānōrum, quī ā populō creabāntur, ā rērum scriptōribus honor magnus habēbātur. — 2. In iūstīs magistrātibus salūs civitātis sita erat. — 3. Lēgēs civitātis ā magistrātibus sevērīs servābantur. — 4. Magistrātibus civitātis nōn pārēre nefās erat. — 5. Rōmānī magistrātibus suis (dativ) pārēbant.

28. HODINA.

62. úloha.

adimō, is, ere, 3., (* *adymó*),
 (Z. *adim-*), **a)** odnīmati,
 brāti; **b)** zभावovati (*něčeho*);
b) brániti, zabraňovati,
 překážeti

alō, is, ere, 3., (Z. *al-*), **a)** ži-
 viti, vyživovati; poskyto-
 vati výživy; **b)** živiti, sí-
 liti, posilovati
cernō, is, ere, 3., (Z. *cern-*),

- a)** rozlišovati; **b)** (*očíma, zrakem zřetelně:*) rozeznávati, viděti, pozorovati; **c)** (*duchem, myslí:*) rozeznávati, poznávati, znamenati; **d)** rozhodnouti (*o něčem*)
- claudō, is, ere, 3., (*klaudó),** (Z. **claud-**), zavírat, zamýkat, uzavírat
- colō, is, ere, 3., (*koló),** (Z. **col-**), **a)** (*o půdě:*) vzdělávati; **b)** (*o těle:*) pestiti, ošetřovati; **c)** (*o duši:*) šlechtiti, ušlechťovati; **d)** ctíti, uctívati, míti v úctě
- cōsulō, is, ere, 3., (*kónsuló),** (Z. **cōsul-**), **a)** tázati se na radu (*aliquem, někoho*); **b)** starati se, pečovati (*alicui, o někoho*)
- contemnō, is, ere, 3., (*kontemnó),** (Z. **contemn-**), pohrdati, opovrhovati (*aliquem, aliquid, někým, něčím*); nedbati, nevšímati si (*někoho, něčeho, aliquem, aliquid*)
- crēscō, is, ere, 3., (*kréskó, kréscis, kréscere),** (Z. **crēsc-**), **a)** růsti, vzrůstati, vznikat; **b)** rozmáhati se, mohutněti, přibývat
- diligō, is, ere, 3., (*dýligó, dýligere),** (Z. **dilig-**), vážit si, míti v úctě, míti rád, milovati
- discō, is, ere, 3., (*dyskó, dyscis, dyscere),** (Z. **disc-**), učiti se, naučiti se; *ab aliquō discere, býti od někoho vyučován, učiti se u někoho, býti něčím žákem; aliquid discere, něčemu se učiti; linguam Latīnam discere, učiti se jazyku latinskému*
- dūcō, is, ere, 3., (*dūkó, dūcis, dūcere),** (Z. **dūc-**), **a)** vésti, odváděti, přiváděti; **b)** vésti (= býti v čele); **c)** vésti (= ponoukati, pohnouti, vábiti, poutati, sváděti); **d)** protahovati, prodlužovati; **e)** pokládati, uznávati; **bellum dūcere, protahovati válku**
- fallō, is, ere, 3., (*falló),** (Z. **fall-**), klamat, podváděti, obelstít
- legō, is, ere, 3., (Z. leg-), a)** sbírat, shromážďovati; **b)** vybírat, voliti; **c)** čísti, předčítati
- lūdō, is, ere, 3., (*lúdó),** (Z. **lūd-**), hrát (si)
- metuō, is, ere, 3., [metuó, metu(j)is, metuere],** bát se, strachovati se (*někoho, něčeho, aliquem, aliquid*)
- redūcō, is, ere, 3., (redūkó),** (Z. **redūc-**), zpět vésti, zavést, uvést, přivést

relinquō, is, ere, 3., (* *relin-*
kvó), (Z. **relinqu-**), zane-
chatí, zústaviti, opustiti
scribō, is, ere, 3., (* *skríbó*),
(Z. **scrib-**), **a)** psáti; **b)**
sepsati, složití, vypsati,
popsati, vyličiti

vincō, is, ere, 3., (* *vinkó*,
vincis, vincere), (Z. **vinc-**),
a) přemoci, překonati, po-
raziti, zmoci, udolati; **b)**
(z) vítěziti (nad někým,
aliquem), vyhráti, nabýti
vrchu; **c)** býti vítězem

63. úloha.

administrō, ās, āre, āvī, 1.,
(* *adminystró*), (Z. **admi-**
nistr-), (kmen perf.: **ad-**
ministrāv-), **a)** spravova-
ti, řídití; **b)** obstarávati,
pořizovati, činiti opatření
celebrō, ās, āre, āvī, 1., (Z.
celebr-; kmen perf.: **cele-**
brāv-), **a)** hojně navštěvo-
vati, hlučně oživovati; **b)**
slaviti, světiti; **c)** oslavo-
vati, velebiti, opěvovati

fugō, ās, āre, āvī, 1., (Z.
fug-; kmen perf.: **fugāv-**),
zaháněti, zapuzovati, za-
plašovati; obraceti na ú-
těk;
ignōrō, ās, āre, āvī, 1., (*
ignóró), (Z. **ignōr-**; kmen
perf.: **ignōrāv-**), nevědětí,
neznati; (nic) netušiti;
nevšímati si
estō! budiž (ty)! estōte! (*
estōte!) buďtež (vy)!

*

aegritūdō, aegritūdinis, f. (III.), (* *égritúdó, égritūdynys*),
(Z. **aegritūdin-**), **a)** nemoc, choroba; **b)** hoře, žal, zá-
rmutek, útrapa

aestās, aestātis, f. (III.), (* *éstás, éstátys*), léto, letní doba;
aestāte (*abl. čas.*), v létě

auctōritās, auctōritātis, f. (III.) **a)** záruka, jistota; **b)**
(*osobní*) vážnost, vliv, váha, moc; **c)** rada, přímluva, do-
mluva, návod, návrh; vážné mínění, usnesení, nález, roz-
hodnutí, schválení

aurōra, ae, f. (I.), (* *auróra*), (Z. **aurōr-**), zora, jitřenka;
ranní záře, červánky; úsvit; **primā aurōrā** (*abl. čas.*), za
prvních červánků, za (prvního) úsvitu

- beneficium**, *beneficiū*, n. (II.), (Z. **benefici-**), **a**) dobrodiní; **b**) přízeň, laskavost, úsluha, úslužnost, služba
- convivium**, *iv̄*, n. (II.), (* *konvívijum*, *konvívijí*), (Z. **convivi-**), hostina, kvas
- diēs** (str. 298); **diēbus fēstis** (*abl. čas.*), o svátcích, o slavnostech; **diēbus calidis** (*abl. čas.*), v teplých, horkých dnech; za teplých, horkých dnů
- difficultās**, *difficultātis*, f. (III.), (* *dyffikultās*), (Z. **difficultāt-**), nesnáž, obtíž
- Dionýsius**, *Dionýsī*, m. (II.), (* *Dyjonýzijus*, *Dyjonýzijí*), Dionysius, vládce (tyran) nad Syrakusami a částí Sicilie
- explōrātor**, *explōrātōris*, m. (III.), (* *explōrātor*), (Z. **explōrātōr-**), vyzvědač, vojenský zvěd
- fidēs** (str. 299); **cum fidē**, s věrností, věrně; **fidem servāre**, zachovati věrnost; **dostāti** (danému) slovu
- insidiae**, *īnsidi-ārum*, f. (plur.) (I.), (* *īnsidyjé*), (Z. **īnsidi-**), záloha; nástrahy, úklady; lest; **īnsidiās parāre**, strojiti nástrahy, úklady
- iūs**, *iūris*, n. (III.), (* *jūs*, *jūris*), (Z. **iūr-**), (plur. *iūr-a*, *-um*), **a**) právo; **b**) soud; **c**) právo (na něco), pravomoc, výsada; **in iūs vocāre**, volati na soud
- līnea**, *līne-ae*, f. (I.), (Z. **līne-**), **a**) lněná nit; olovnice; **b**) čára, linie; **c**) cíl, **konec**, **hranice**
- mūnus**, *mūneris*, n. (III.), (* *mūnus*), (Z. **mūner-**), **a**) povinnost; **b**) úřad, služba; **c**) přátelská služba, úsluha; **d**) dar; (plur. *mūner-a*, *-um*)
- nox**, *noctis*, f. (III.), (* *noks*, *noktys*), (Z. **noct-**), [plur. **noct-ēs**, **noct-ium** (* *noktés*, *nokcijum*)], noc
- nūntius**, *nūnti-ī*, m. (II.), (* *nūncijus*, *nūncijí*), (Z. **nūnti-**), **a**) posel; **b**) zpráva, poselství
- nūntia**, *nūnti-ae*, f. (I.), (* *nūncija*), (Z. **nūnti-**), poselkyně
- orīgō**, *orīginis*, f. (III.), (* *orígó*), (Z. **orīgin-**), původ, počátek
- parentēs**, *parentum*, m. plur. (III.), (* *parentés*), (Z. **parent-**), rodiče

pila, *ae*, f. (I.), (Z. **pil-**), míč; (hra míčem)
potestās, *potestātis*, f. (III.), (* *potestās*), (Z. **potestāt-**),
 a) moc (z vnějšku získaná, u úředníků získaná volbou);
 b) vrchní moc, vláda, úřední moc; úřad, hodnost; c) možnost, schopnost, právo, dovolení
praetor, *praetōris*, m. (III.), (* **prétor**), (Z. **praetōr-**),
 prétor, (název jedné skupiny římských úředníků)
rēs pública, *reī publicae*, f., (* **rēs pública**), obec, stát
rēs secundae, *rērum secundārum*, f. plur., (* **rēs sekundé**),
 štěstí; (v češt. singulár, v lat. plurál)
rēs adversae, *rērum adversārum*, f. plur., (* **rēs adverzé**),
 neštěstí; (v češt. singulár, v latině plurál)
rēs dubiae, *rērum dubiārum*, f. plur., (* **rēs dubijé**) povážlivé postavení; nesnáze, nebezpečství
seriēs, *seri-ēi*, f. (V.), (* **serijés**, **serijéjí**), (Z. **seri-**),
 řetěz, řada
sōlācium, *ī*, n. (II.), (* **sólácijum**, **sólácijí**), (Z. **sōlāci-**),
 a) útěcha, potěcha, potěšení; b) náhrada, odškodnění
spatium, *ī*, n. (II.), (* **spacijum**, **spacijí**), (Z. **spati-**), a)
 závodíště; b) místo, prostor; c) rozměr (délka, velikost prostoru); e) vzdálenost; mezera; d) (časově:) doba, čas, trvání, lhůta, délka
vērūm, *ī*, n. (II.), (* **vērūm**), (Z. **vēr-**), (viz str. 125),
 pravda; skutečnost

*

adversus, *a*, *um*, (* **adverzus**), (Z. **advers-**), a) k někomu čelem obrácený; protější; b) protivný, nepříznivý, nepřátelský, škodlivý
aequus, *aequa*, *aequum*, (* **ékvus**, **ékva**, **ékvum**), (Z. **aequ-**), a) rovný, přímý; b) (myslí:) příznivý, nakloněný, milostivý; c) klidný, tichý, mírný, umírněný; d) rovný, stejný; spravedlivý, slušný, nestranný
calidus, *a*, *um*, (* **kalidus**), (Z. **calid-**), teplý, horký
dubius, *dubia*, *dubium*, (* **dubijus**), (Z. **dubi-**), a) nerozhodný, vrtkavý, rozpačitý; b) pochybný, nerozhodný; nespolehlivý, nejistý, záhadný, sporný; c) nebezpečný, povážlivý, choulostivý, kritický; (*rēs dubiae*, viz výše!)

- fēstus**, *a, um*, (* *fēstus*), (Z. *fēst-*), sváteční, slavný, slavnostní; **diēs fēstus**, (viz str. 320), svátek, slavnost
- firmus**, *a, um*, (* *firmus*), (Z. *firm-*), **a**) pevný, silný otužilý; **b**) jistý, spolehlivý
- frigidus**, *a, um*, (* *frigidus*), (Z. *frigid-*), **a**) studený, chladný, mrazivý, ledový; **b**) mdlý, chabý, malátný; **c**) chladně působící, všední, prázdňný, jalový, nudný
- prāvus**, *a, um*, (* *prāvus*), (Z. *prāv-*), **a**) křivý, nerovný; **b**) zvrácený, zpozdilý, pošetilý; **c**) špatný, zlý, nepoctivý, nešlechtný
- secundus**, *a, um*, (Z. *secund-*), **a**) následující; **b**) druhý; **c**) příznivý, šťastný; (*rēs secundae*, viz str. 321)
- summus**, *a, um*, (* *summus*), (Z. *summ-*), **a**) nejvyšší, nejhořejší; **b**) nejvyšší, svrchovaný; nejdůležitější, nejhlavnější; dokonalý, úplný
- suprēmus**, *a, um*, (* *suprēmus*), (Z. *suprēm-*), **a**) nejvyšší, nejhořejší; **b**) poslední
- ultimus**, *a, um*, (* *ultimus*), (Z. *ultim-*), **a**) nejzazší, nejzadnější; **b**) poslední

*

- crās**, (* *krās*), zítra, budoucně
- hodiē**, (* *hodyjē*), **a**) dnes, dnešního dne; ještě dnes; **b**) až dodnes, podnes; **c**) nyní, za nynější doby; **d**) teď hned, okamžitě
- perpetuō**, (* *perpetuō*), nepřetržitě; stále, ustavičně, neustále, trvale, věčně
- rēctē**, (* *rēktē*), **a**) přímo; **b**) správně, dobře, náležitě; **c**) právem; **d**) se zdarem; šťastně

Skloňujte!

N. <i>rēs pūblica</i>	<i>rēs</i>	<i>pūblicaē</i>	<i>(secundae)</i>
G. <i>reī pūblicae</i>	<i>rērum</i>	<i>pūblicārum</i>	<i>(secundārum)</i>
D. <i>reī pūblicae</i>	<i>rēbus</i>	<i>pūblicis</i>	<i>(secundis)</i>
Ak. <i>rem pūblicam</i>	<i>rēs</i>	<i>pūblicās</i>	<i>(secundās)</i>
V. <i>rēs pūblica!</i>	<i>rēs</i>	<i>pūblicaē!</i>	<i>(secundae)</i>
A. <i>rē pūblicā</i>	<i>rēbus</i>	<i>pūblicis</i>	<i>(secundis)</i>

Skloňujte! *Rēs adversae; rēs dubiae.*

Zájmenná adjektiva. I.

Zájmennými adjektivy (zájmennými přídavnými jmény) nazýváme několik adjektiv, která buď jsou tvořena od zájmenných kmenů nebo jsou aspoň svým významem blízká zájmenům.

Některá z nich mají v genitivu singuláru všech tří rodů koncovku »-ius«, v dativu singuláru všech tří rodů koncovku »-ī«.

1. Podle vzoru »*bonus, bona, bonum*« (str. 112) s odchylnou koncovkou v genitivu a dativu singuláru všech tří rodů se skloňují:

nūllus, nūlla, nūllum = žádný, -á, -é;
 gen. sing. m., f., n.: **nūllius** (* *nūllijus*);
 dat. sing. m., f., n.: **nūllī** (* *nūllī*);

ūllus, ūlla, ūllum = některý, -á, -é;
 gen. sing. m., f., n.: **ūllius** (* *ūllijus*);
 dat. sing. m., f., n.: **ūllī** (* *ūllī*);

sōlus, sōla, sōlum = sám; samojediný, -á, -é;
 gen. sing. m., f., n.: **sōlius** (* *sōlijus*);
 dat. sing. m., f., n.: **sōlī** (* *sōlī*);

tōtus, tōta, tōtum = celý, -á, -é;
 gen. sing. m., f., n.: **tōtīus** (* *tótýjus!!*);
 dat. sing. m., f., n.: **tōtī** (* *tótý*);

alius, alia, aliud = jiný, -á, -é; (jiný jiný!)
 toto zájmenné adjektivum se skloňuje podle vzoru »*bonus, bona, bonum*« ve všech pádech všech tří rodů mimo: nom., akus. a vok. sing. středního rodu, kde jest tvar **aliud**,

gen. sing. všech tří rodů, v němž se užívá tvaru jiného zájmenného adjektiva, totiž »**alterius**«,

dat. sing. všech rodů, v němž jest tvar »**aliī**« nebo »**alterī**«.

Cvičení.

1. *Diēs clārus noctem fugat.* 2. *Aestāte diēs longī sunt, hieme (* hijeme) noctēs (* noktés) longae sunt.* 3. *Hiems multōs et frīgidōs diēs habet.* 4. *Diēs serēnus adimit aegritūdinem hominibus.* 5. *Aurōra diēi (* dyjéji) nūntia (* nūncija) est.* 6. *Annus diērum noctiumque (* nokcijumkve) seriēs est.* 7. *Spātia (* spacija) diērum et noctium vēre, aestāte, autumnō, hieme varia sunt.* 8. *Calidīs diēbus aestātis arborēs umbram frīgidam praebent.*

9. *Antiquī Rōmānī deōrum diēs fēstōs convīvīs (* konvívijis) celebrābant.* 10. *Dux militēs diēi labōre fessōs in urbem redūcit.* 11. *Diē certā in iūs vocābo hominēs, quā lēgibus nōn pārēbant.* 12. *Dux diē certā explōrātōrēs vocāvit.* 13. *Diēs fēstī nōn procul sunt; quam laeti erimus diēbus fēstis!*

14. *Spēs incerta dubia est.* 15. *Homō semper bonae spēi plēnus est, semper spē animum fīrmat.* 16. *Miserīs virīs sōlācium in spē est.* 17. *Misera est fortūna nostra, nisi spem habēmus.*

18. *Amicum certum in rē incertā cernimus.* 19. *Parva, rēs saepe rērum magnārum causa est.* 20. *Concordiā parvae rēs crēscunt.* 21. *Mors ultima linea rērum est.* 22. *Multārum rērum originem ignōrāmus.* 23. *Prīncipia magnārum rērum saepe parva sunt.*

24. *Salūs et spēs liberāe rei pūblicae in bonīs lēgibus et in fidē magistrātuum sita est.* 25. *Lēgibus semper pārēbimus, nam lēgēs sevērae cūstōdes rei pūblicae sunt.* 26. *Concordiā rēs pūblica fīrma est, discordiā imbēcilla est.*

27. *Concordia in rē pūblicā fīrmum potestātis fundāmentum est.* 28. *Nisi rei pūblicae fidem servābitis, pernīciem ei parābitis.* 29. *Rem pūblicam cum fidē administrāre*

1. Jasný den zahání noc. — 2. V létě dni jsou dlouhé, v zimě noci jsou dlouhé. — 3. Zima má mnoho studených dní. — 4. Jasný den (odnímá lidem nemoc =) zbavuje lidi nemoci. — 5. Zora jest poselkyní dne. — 6. Rok jest řada dní a nocí. — 7. Délky dní a nocí na jaře, v létě, na podzim a v zimě jsou různé. — 8. Za horkých letních dnů stromy poskytují chladný stín. — 9. Staří Římané slavili (světli) svátky bohů hostinami. — 10. Vůdce přivádí vojíny unavené denní prací (námahou) do města. — 11. V určitý den (určitého, ustanoveného dne) zavolám na soud lidi, kteří zákonů (*v češt. gen.*) neposlouchali. — 12. Vůdce zavolal v určitý den (určitého, ustanoveného dne) vyzvědače. — 13. Svátky (sváteční dni) jsou nedaleko; jak veselí budeme o svátcích!

14. Naděje jest nejistá a pochybná (nespolehlivá). — 15. Člověk vždy je pln dobré naděje, vždy nadějí posiluje ducha. — 16. (Nešťastným mužům útěcha jest v naději =) nešťastní mužové mají útěchu v naději. — 17. Bídny jest náš osud, jestliže nemáme (= nemáme-li) naděje.

18. Jistého (= spolehlivého) přítele v nejisté (= pochybné) věci poznáváme. — 19. Malá věc často bývá příčinou velikých věcí. — 20. Svorností malé věci rostou. — 21. Smrt jest poslední konec věcí. — 22. Původ (vznik) mnohých věcí neznáme. — 23. Počátky velikých věcí často jsou malé.

24. Blaho a naděje svobodného státu (svobodné obce) spočívá v dobrých zákonech a ve věrnosti (poctivosti) úřadů (úředníků). — 25. Zákonů vždy budeme poslouchati (uposlechneme), neboť zákony jsou přísnými strážci (*v češt. maskulinum, v lat. femininum*) státu (obce). — 26. Svorností stát jest silný (obec je silná), nesvorností (jest) slabý (slabá). — 27. Svornost ve státě (v obci) jest pevným základem moci. — 28. Jestliže nebudete (nebudete-li) zachovávatí státu (obci) věrnost, záhubu (pád) mu (jí) připravíte. — 29. Veliký jest úkol věrně spravovati

magnum negotium est. 30. Primum rerum publicarum fundamentum iustitia est; iusti igitur este vos, qui res publicas administratis. 31. Non, qui rem publicam administrant, saepe acrius animam eam servant. 32. Luxuria incolarum causa perniciosa rei publicae est. 33. Leges malae rei publicae nocent, bonae rem publicam servant. 34. Pax rei publicae necessaria est. 35. In re publica Romana legum auctoritas magna erat. 36. Summi rei publicae Romanae magistratus erant consules et praetores. 37. Salus rei publicae suprema lex esto!

38. Amicos res secundae parant, res adversae probant. 39. Amicos fidem et in rebus secundis et in rebus adversis servate! 40. In rebus secundis res adversas expectate! In rebus secundis modesti este, nam res secundae incertae sunt. 41. Recte laudaris, quod amico in rebus adversis adfuiti (affuiti). 42. Aequam mentem in rebus adversis serva! 43. In rebus secundis, care socie, multos amicos habebimus; in rebus adversis paucos amicos numerabimus, nam multi nos relinquent. 44. Fortuna homini hodie res secundas dat, cras res adversas dabit. 45. Nisi plenus bonae spei in rebus adversis eris, nihil animo tuo solacium parabit.

46. Magna sunt matrum in liberis beneficia, nam matres liberi educant et alunt. 47. Patientia multas difficultates vincit. 48. Dionysius tyrannus perpetuo insidias metuebat. 49. Romani in rebus dubiis liberos Sibyllinos consulabant. 50. Antiqui Romani multos deos multasque deas colebant. 51. Imperator Augustus Vergilium poetam magnopere diligebat. 52. Spes vestra vos fallet. 53. Semper colere magistrum, a quibus educabaris et exercabaris. 54. Ira non cernit verum. 55. Malorum hominum munera contemnite! 56. Legere et scribere discite! 57. Iam antiquis temporibus pueri pilam ludabant.

stát. — 30. Spravedlnost jest první základ států (obcí);
budtež tudíž spravedliví vy, kteří spravujete státy (obce).
— 31. Ti, kteří (kdož) spravují stát (obec), často jej (ji)
zachovávají bystrostí ducha. — 32. Rozmařilost obyvatelů
bývá příčinou zkázy (pádu) státu (obce). — 33. Špatné
zákony škodí státu (obci), dobré zachovávají stát (obec).
— 34. Mír jest nezbytný (potřebný) státu (obci). — 35.
Ve státě římském (v římské obci) vážnost zákonů byla ve-
líká. — 36. Nejvyššími úředníky římského státu byli kon-
sulové a prétorové. — 37. Blaho státu budiž nejvyšším zá-
konem.

38. Přátele štěstí zjednává, neštěstí zkouší. — 39. Zachovávejte věrnost přátelům i ve štěstí i v neštěstí! — 40. Ve štěstí očekávejte (= obávejte se) neštěstí! Ve štěstí buďte skromní, neboť štěstí jest nejisté. — 41. Právem jsi chválen, že jsi pomohl příteli v neštěstí. — 42. V neštěstí zachovávej klidnou mysl! — 43. Ve štěstí, milý druhu, budeme mítí mnoho přátel; v neštěstí budeme počítati málo přátel, neboť mnozí nás opustí. — 44. Osud člověku dnes dává štěstí, zítra dá neštěstí. — 45. Jestliže nebudeš (nebudeš-li) pln dobré naděje v neštěstí, nic nezjedná útěchy (*gen. zápor.*) tvému srdci.

46. Veliká jsou dobrodiní matek dětem (prokazovaná), neboť matky vychovávají a živí děti. — 47. Trpělivost překonává (přemáhá, zdolává) mnohé obtíže. — 48. Tyran Dionysius neustále se bál úkladů. — 49. Římané v povážlivém postavení (v nebezpečí) se tázali na radu sibylských knih. — 50. Staří Římané ctili mnoho bohů a mnoho bohyň. — 51. Císař Augustus velice si vážil (miloval) básníka Vergilia. — 52. Vaše naděje vás zklame. — 53. Vždy budeš ctítí (mítí v úctě) učitele, od nichž jsi byl vychováván a cvičen. — 54. Hněv nevidí (nepoznává, nerozeznává zřetelně) pravdy. — 55. Dary zlých lidí pohrdejte! — 56. Učte se čísti a psátí! — 57. Již za starodávných časů hoši (si) hráli míčem.

58. Hoch čte (četl; bude čísti) krásnou knihu. — 59. Hoši čtou (čtli; budou čísti) krásné knihy. — 60. Hochu, čti krásnou knihu! Hoši, čtete krásné knihy! — 61. Proč,

58. *Puer librum pulchrum legit (legēbat; leget).* 59. *Pueri librōs pulchrōs legunt (legēbant; legent).* 60. *Librum bonum, puer, lege! Librōs bonōs, pueri, legite!* 61. *Cūr librum bonum, puella, nōn legis (nōn legēbās; nōn legēs)?* 62. *Cūr librōs bonōs, puellae, nōn legitis (nōn legētis)?* 63. *Dominus epistulam scribit (scribet).* *Epistulam, domine, scribe!* 64. *Dominī epistulās scribunt (scribent).* *Epistulās, dominī, scribite!* 65. *Puer bonus magistrum colit et dīligit. Puella bona magistrā colēbat et dīligēbat (* dyligēbat).* *Servus fīdus dominum bonum colet et dīliget.* 66. *Pueri boni magistrōs colunt et dīligunt. Puellae bonae magistrās colēbant et dīligēbant. Servi fīdī dominōs bonōs colent et dīligent.* 67. *Avum cole et dīlige, bone nepōs! Avōs colite et dīligite, boni nepōtēs!* 68. *Cūr parentēs tuōs, prāve puer, nōn colis, nōn dīligis, sed fallis? Cūr parentēs vestrōs, prāvī pueri, nōn colitis, nōn dīligitis, sed fallitis?* 69. *Cūstōs fīdus portam claudit (claudet). Cūstōdēs fīdī portās claudunt (claudent).* 70. *Puella virum caecum nōn dūcit; virum caecum dūc, puella! Puellae virōs caecōs nōn dūcunt; virōs caecōs dūcite, puellae!*

29. HODINA.

Slovesa. — Třetí konjugace.

Passivní indikativ přítomný,
imperfekta a futura I.

Passivní infinitiv přítomný.

Passivní indikativ **přítomný** (přítomného času), **imperfekta** (souminulého času) a **futura I.** (prvního budoucího času) utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

dívko, nečteš (jsi nečtla; nebudeš čísti) krásnou knihu? — 62. Proč, dívky, nečtete (jste nečtly; nebudete čísti) krásné knihy? — 63. Pán píše (bude psáti, napíše) dopis. Pane, napiš dopis! — 64. Páni píší (budou psáti, napíší) dopisy. Pánové, napište dopisy! — 65. Dobrý hoch ctí a miluje učitele. Dobrá dívka ctíla a milovala učitelku. Věrný otrok bude ctíti a (bude) milovati dobrého pána. — 66. Dobří hoši ctí a milují učitele. Dobré dívky ctily a milovaly učitelky. Věrní otroci budou ctíti a (budou) milovati dobré pány. — 67. Dobrý vnuku, cti a miluj děda! Dobří vnukové, ctěte a milujte dědy! — 68. Proč [tvých =] svých rodičů (*v češt. genitiv zápor.*), nešlechtný hochu, nectíš, nemiluješ, nýbrž [je] klameš? Proč [vašich =] svých rodičů (*gen. zápor.*), nešlechtní hoši, nectíte, nemilujete, nýbrž [je] klamete? — 69. Věrný strážce zavírá (bude zavíráti, zavře) bránu. Věrní strážcové zavírají (budou zavíráti, uzavrou) brány. — 70. Dívka nevede slepého muže; veď, dívko, slepého muže! Dívky nevedou slepé muže (slepých mužů); veďte, dívky, slepé muže!

Koncovky passivního indikativu:

a) *présentního*:

Singulár.		Plurál.	
1. os.: -or	(* <i>or</i>)	1. os.: -imur	(* <i>imur</i>)
2. os.: -eris	(* <i>eris</i>)	2. os.: -imini	(* <i>iminý</i>)
3. os.: -itur	(* <i>itur</i>)	3. os.: -untur	(* <i>untur</i>)

b) *imperfekta*:

Singulár:		Plurál:	
1. os.: -ēbar	(* <i>ēbar</i>)	1. os.: -ēbāmur	(* <i>ēbāmur</i>)
2. os.: -ēbāris	(* <i>ēbāris</i>)	2. os.: -ēbāmini	(* <i>ēbāminý</i>)
3. os.: -ēbātur	(* <i>ēbātur</i>)	3. os.: -ēbantur	(* <i>ēbantur</i>)

c) *futura I.*:

Singular:		Plurál:
1. os.: -ar (* <i>ar</i>)		1. os.: -ēmur (* <i>émur</i>)
2. os.: -ēris (* <i>éris</i>)		2. os.: -ēminī (* <i>éminý</i>)
3. os.: -ētur (* <i>étur</i>)		3. os.: -entur (* <i>entur</i>)

Passivní infinitiv přítomný sloves třetí konjugace.

K o n c o v k a (přistupuje k základu): **-ī**.

V z o r : **carp-ī** (* *karpí*) = býti trhán (-a, -o; -i, -y, -a).

*

V z o r : **carp-ere** = trhati.

Passivní indikativ přítomný.

Singular.

1. os.: carp-or (* <i>karp-or</i>)		jsem trhán (-a, -o)
2. os.: carp-eris (* <i>karp-eris</i>)		jsi trhán (-a, -o)
3. os.: carp-itur (* <i>karp-itur</i>)		jest trhán (-a, -o)

Plurál.

1. os.: carp-imur (* <i>karp-imur</i>)		jsme trháni (-y, -a)
2. os.: carp-iminī (* <i>karp-iminý</i>)		jste trháni (-y, -a)
3. os.: carp-untur (* <i>karp-untur</i>)		jsou trháni (-y, -a)

Passivní indikativ imperfekta:

Singular.

1. carp-ēbar (* <i>karp-ēbar</i>)		byl (-a, -o) jsem	}	trhán, (-a, -o)
2. carp-ēbāris (* <i>karp-ēbāris</i>)		byl (-a, -o) jsi		
3. carp-ēbātur (* <i>karp-ēbātur</i>)		byl (-a, -o)		

Plurál.

1. carp-ēbāmur (* <i>karp-ēbāmur</i>)		byli (-y, -a) jsme	}	trháni, (-y, -a)
2. carp-ēbāminī (* <i>karp-ēbāminý</i>)		byli (-y, -a) jste		
3. carp-ēbantur (* <i>karp-ēbantur</i>)		byli (-y, -a)		

Passivní indikativ prvního futura:

Singulár.

1. os.: carp-ar	(* <i>karp-ar</i>)	budu trhán (-a, -o)
2. os.: carp-ēris	(* <i>karp-ēris</i>)	budeš trhán (-a, -o)
3. os.: carp-ētur	(* <i>karp-ētur</i>)	bude trhán (-a, -o)

Plurál.

1. os.: carp-ēmur	(* <i>karp-ēmur</i>)	budeme trháni (-y, -a)
2. os.: carp-ēminī	(* <i>karp-ēminī</i>)	budete trháni (-y, -a)
3. os.: carp-entur	(* <i>karp-entur</i>)	budou trháni (-y, -a)

*

V následujících cvičeních uvedu zpravidla český překlad vždy jen první osoby singuláru a plurálu; české tvary v ostatních osobách singuláru i plurálu si tvořte sami!

*

Passivní indikativ přítomný. — Singulár.

1. **minuor** (*minuor*), jsem zmenšován (-a, -o); 2. **minueris** (*minueris*); 3. **minuitur** [* *minu(j)itur*]. — Plurál: 1. **minuimur** [* *minu(j)imur*], jsme zmenšováni (-y, -a); 2. **minuimini** [* *minu(j)iminī*]; 3. **minuuntur** (* *minuuntur*).

Sing.: 1. **regor** (* *regor*), jsem řízen (-a, -o); 2. **regeris** (* *regeris*); 3. **regitur** (* *regitur*). — Plur.: 1. **regimur** (* *regimur*), jsme řízeni (-y, -a); 2. **regimini** (* *regiminī*); 3. **reguntur** (*reguntur*).

Časujte latinsky a česky: **trahor**, jsem tažen, vlečen (-a, -o); **acuor** (* *akuor*), jsem broušen, ostřen (-a, -o); **dūcor** (* *dūcor*), jsem veden (-a, -o); **tribuor** (* *tribuor*), jsem udělován, poskytován, propůjčován (-a, -o).

*

Passivní indikativ imperfekta. — Sing.:

1. **minuēbar** (* *minuēbar*), byl (-a, -o) jsem zmenšován (-a, -o); 2. **minuēbāris** (* *minuēbāris*); 3. **minuēbātur**. — Plur.: 1. **minuēbāmur** (* *minuēbāmur*); 2. **minuēbāmini** (* *minuēbāminī*); 3. **minuēbantur** (* *minuēbantur*).

Sing.: 1. **regēbar** (* *regēbar*), byl (-a, -o) jsem řízen (-a, -o); 2. **regēbāris** (* *regēbāris*); 3. **regēbātur** (* *regē-*

bátur). — Plur.: 1. **regēbāmur** (* *regēbāmur*); 2. **regēbāminī** (* *regēbāminý*); 3. **regēbantur** (* *regēbantur*).

Časujte latinsky a česky: **trahēbar** (* *trahēbar*), byl (-a, -o) jsem tažen (-a, -o); **acuēbar** (* *akuēbar*), byl (-a, -o) jsem broušen (-a, -o), ostřen (-a, -o); **dūcēbar** (* *dūcēbar*), byl (-a, -o) jsem veden (-a, -o); **tribuēbar** (* *tribuēbar*), byl (-a, -o) jsem udělován (-a, -o), poskytován (-a, -o), propůjčován (-a, -o).

*

Passivní indikativ futura I. — Sing.: 1. **minuar** (* *minuar*), budu zmenšován, zmenšen (-a, -o); 2. **minuēris** (* *minuēris*); 3. **minuētur** (* *minuētur*). — Plur.: 1. **minuēmur** (* *minuēmur*); 2. **minuēminī** (* *minuēminý*); 3. **minuentur** (* *minuentur*).

Sing.: 1. **regar** (* *regar*), budu řízen (-a, -o); 2. **regēris** (* *regēris*); 3. **regētur** (* *regētur*). — Plur.: 1. **regēmur** (* *regēmur*), budeme řízeni (-y, -a); 2. **regēminī** (* *regēminý*); 3. **regentur** (* *regentur*).

Sing.: 1. **dūcar** (* *dūkar*), budu veden (-a, -o); 2. **dūcēris** (* *dūcēris*); 3. **dūcētur** (* *dūcētur*). — Plur.: 1. **dūcēmur** (*dūcēmur*), budeme vedeni (-y, -a); 2. **dūcēminī** (* *dūcēminý*); 3. **dūcentur** (* *dūcentur*).

Sing.: 1. **acuar** (* *akuar*), budu broušen, ostřen (-a, -o); 2. **acuēris** (* *akuēris*); 3. **acuētur** (* *akuētur*). — Plur.: **acuēmur** (* *akuēmur*); 2. **acuēminī** (* *akuēminý*); 3. **acuentur** (* *akuentur*).

Časujte latinsky a česky: **trahar**, budu tažen, vlečen (-a, -o); **tribuar** (* *tribuar*), budu udělován, poskytován, propůjčován (-a, -o).

*

Passivní přítomný infinitiv: **minuī** [* *mi-nu(j)í*], býti zmenšován (-a, -o; -i, -y, -a); **regī** (* *regí*), býti řízen (-a, -o; -i, -y, -a); **dūcī** (* *dūcí*), býti veden (-a, -o; -i, -y, -a); **trahī** (* *trahí*), býti tažen, vlečen (-a, -o; -i, -y, -a); **tribuī** [* *tribu(j)í*], býti udělován, poskytován, propůjčován (-a, -o; -i, -y, -a); **acuī** [* *aku(j)í*], býti broušen (-a, -o; -i, -y, a).

Záporné sloveso.

Singulár.

1. os.: nōn carpor	(* <i>nōn karpōr</i>)	nejsem	}	trhán (-a, -o)
2. os.: nōn carperis	(* <i>nōn karperis</i>)	nejši		
3. os.: nōn carpitur	(* <i>nōn karpitur</i>)	není		

Plurál.

1. os.: nōn carpimur	(* <i>nōn karpimur</i>)	nej sme	}	trháni (-y, -a)
2. os.: nōn carpimīni	(* <i>nōn karpimīnīy</i>)	nej ste		
3. os.: nōn carpuntur	(* <i>nōn karpuntur</i>)	nej sou		

*

Singulár.

1. os.: nōn carpēbar	ne byl (a, -o)	jsem	trhán	(-a, -o)
2. os.: nōn carpēbāris	ne byl (-a, -o)	jsi	trhán	(-a, -o)
3. os.: nōn carpēbātur	ne byl (-a, -o)		trhán	(-a, -o)

Plurál.

1. os.: nōn carpēbāmur	ne byli (-y, -a)	jsme	trháni	(-y, -a)
2. os.: nōn carpēbāmīni	ne byli (-y, -a)	jste	trháni	(-y, -a)
3. os.: nōn carpēbantur	ne byli (-y, -a)		trháni	(-y, -a)

*

Singulár.

1. os.: nōn carpar	ne budu	trhán,	utržen (-a, -o)
2. os.: nōn carpēris	ne budeš	trhán,	utržen (-a, -o)
3. os.: nōn carpētur	ne bude	trhán,	utržen (-a, -o)

Plurál.

1. os.: nōn carpēmur	ne budeme	trháni,	utrženi (-y, -a)
2. os.: nōn carpēmīni	ne budete	trháni,	utrženi (-y, -a)
3. os.: nōn carpentur	ne budou	trháni,	utrženi (-y, -a)

64. úloha.

acuere, 3., (str. 306), a) o- střiti, broušiti; b) brou- šiti, bystřiti, cvičiti; c) po- bízeti, podněcovati; d) vzněcovati, jitržiti	adulātor, <i>adulātōris</i> , m. (III.), (* <i>adulātor</i>), (Z. <i>adulātōr-</i>), pochlebník, patolízal agō , <i>is, ere</i> , 3., (* <i>agó</i>), (Z.
---	---

- ag-), a) hnáti, vléci; b) trávití, žítí; c) číniti, konati, jednati, prováděti; d) jednati, rokovati; e) vésti si, počínati si; **grā-tiās agere**, vzdávati díky, děkovati
- aliquandō**, jednou (*po drahném čase*); kdysi; časem, mnohdy, leckdy
- ānser**, *ānseris*, m. (III.), (Z. **ānser-**), husa
- assiduus**, *a, um*, (* *assiduus, assidua, assiduum*), (Z. **assidu-**), a) usedlý; b) ustavičně, stále přítomný; stálý, vytrvalý, neúnavný; c) stálý, vytrvalý, neustálý, ustavičný, nepřetržitý
- attribuō**, *is, ere, 3.*, (* *attribuō, attribuere*), (Z. **attribu-**), a) přidávati, přidělovati, příkazovati; b) přidělití, svěřiti, dáti; c) (*za vinu nebo za zásluhu*:) přičítati, klásti; klásti na vrub
- audācia**, *ae, f. (I.)*, (* *audācija, audācijé*), (Z. **audāci-**), smělost, odvaha, odvážnost; opovážlivost, drzost
- Cannae**, *Cannārum*, f. plur. (I.), (* **Kanné**), (Z. **Cann-**), Kanny, (městečko v Apulii v Itálii, proslulé porážkou Římanů r. 216 př. Kr., dnešní Can-
- ne); **ad Cannās**, u Kan(en) **canō**, *is, ere, 3.* (* **kanó**), (Z. **can-**), a) zpívati, pěti; b) hráti, pískati; c) (*o nástrojích*:) (za)zníti, (za)zvučeti; d) troubiti
- cavus**, *a, um*, (* **kavus**), (Z. **cav-**), dutý, vydutý, vyhloubený
- certus**, *a, um*, (Z. **cert-**), jistý, určitý; hodnověrný, spolehlivý; nepochybný, nesporný
- cervus**, *ī, m. (II.)*, (* **cer-vus**), (Z. **cerv-**), jelen
- cīvis**, *cīvis*, m. (III.), (* **cīvis**), (Z. **cīv-**), (6. sg. **cīve**; 1. pl. **cīvēs**; 2. pl. **cīvium**), občan; (spolu)-občan
- cīvis**, *cīvis*, f. (III.), občanka
- collocō**, *ās, āre, āvī, 1.*, (* **kollokó**), (Z. **colloc-**; kmen perf. **collocāv-**), a) umístiti, stavěti, rozestaviti; b) usazovati, usídliti; vykázati sídla (někomu); c) upravití, spořádati, zaříditi
- colōnia**, *colōniae*, f. (I.), (* **kolónyja, kolónyjé**), (Z. **colōni-**), osada
- condō**, *is, ere, 3.*, (* **kondó**), (Z. **cond-**), a) založiti, zbudovati, zříditi; b) sklídití, uložití, uchovati; c) uložití, pochovati, pohřbití

cōnsūmō, *is, ere, 3.*, (* *kón-sūmó*), (Z. *cōnsūm-*), **a**) spotřebovati, strávití, o-potřebovati; **b**) požívati, jísti; **c**) protrávití, promarniti, hýřiti; **d**) zničití, zhubiti; **e**) vynakládati; **f**) (*o čase:*) ztrávití, vynaložití

corrīgō, *is, ere, 3.*, (* *kor-rigō*), (Z. *corrīg-*), napravovati, opravovati, polepšovati

crēdō, *is, ere, 3.*, (* *krédó*), (Z. *crēd-*), **a**) věřiti, důvěřovati; **b**) mysliti, domnívatí se; **c**) svěřiti

curvus, *a, um*, (* *kurvus*), (Z. *curv-*), křivý, zakřivený, ohnutý; klikatý, křivolaký

dēfendō, *is, ere, 3.*, (* *dēfendó*), (Z. *dēfend-*), hájiti, brániti, chrániti

dēstituō, *is, ere, 3.*, [* *dē-stytuó, dēstytu(j)is, dē-stytuere*], (Z. *dēstitu-*), zůstaviti, ostaviti, opustiti; (zrádně opouštěti), zrazovati

diligenter, (* *dýligenter*), pečlivě, dbale, bedlivě, svědomitě

eximius, *a, um*, (* *eximijus, eximija, eximijum*), vybraný; výborný, výtečný, znamenitý, neobyčejný

facile, snadno, lehce

Germāni, *ōrum*, m. plur. (II.), (* *Germáný*), (Z. *Germān-*), Germánové, (národ, sídlící kdysi ve střední Evropě mezi Rýnem, Dunajem, Vislou a Severním mořem; jejich země slula *Germānia*, str. 288)

honestē, (* *honesté*), důstojně, čestně, ctnostně

hostis, *hostis*, m. (III.), (* *hostys*), (Z. *host-*), [6. sg. *hoste*; 1. pl. *hostēs*; 2. pl. *hostium* (* *hostyjum*)], **a**) cizinec; **b**) nepřítel (*ozbrojený, válečný*)

infidus, *a, um*, (* *infidus*), (Z. *infid-*), nevěrný, nespolehlivý, nejistý

ingenium, *ingeniū*, n. (II.), (* *ingenyjum, ingenyji*), (Z. *ingeni-*), **a**) přirozená povaha, přirozenost; **b**) duševní povaha, duch; síla duševní, nadání, schopnost, vlohy, tvůrčí duch, talent; vtip, důvtip

magis — quam, více — než

magnitūdō, *magnitūdinis*, f. (III.), (* *magnitūdó, magnytūdynys*), (Z. *magnitūdin-*), velikost

minuere, 3., (str. 306), zmenšovati, omezovati, zeslabovati

mittō, is, ere, 3., (* **mittō, mittys, mittere**), (Z. **mitt-**), posílati, poslati, seslati, vysílati

necātus, a, um, (* **nekātus**), (Z. **necāt-**), usmrčený, zabítý; (*necāre*, str. 295)

numquam, nunquam, nikdy

occupātus, a, um, (* **okkupātus**), (Z. **occupāt-**), obsazený

offendō, is, ere, 3., (* **offendō**), (Z. **offend-**), a) naráziti, vraziti (na někoho); b) nemile se dotknouti, urazit; c) vzbuditi nevoli, pohoršení

pious, pia, pius, (* **pijus, pi-ja, pijum**), (Z. **pi-**), a) zbožný, spravedlivý, bezúhonný, svědomitý; b) oddaný, milující, vděčný, věrný, laskavý

pōculum, ī, n. (II.), (* **pōkulum**), (Z. **pōcul-**), číše, pohár

prehendō, is, ere, 3., (* **prehendō**), (Z. **prehend-**), uchopiti, chytati, zachycovati, popadnouti; uchvacovati, zmocňovati se

prō, (str. 218); (*o zastupování*;) místo, jako, za; **cornua prō pōculis ūsurpāre,** užívati, používati rohů za číše, jako číše, místo číši

propter, (*předložka s akusativem*), (*o příčině*;) pro (*něco*), skrze (*něco*), k vůli (*něčemu*)

pūblicē, jménem obce; z rozkazu obce; úředně; v zájmu obce; nákladem obce, na státní útraty

quotannis, (* **kvotannys**), každého roku, každoročně, ročně

rāmōsus, a, um, (* **rámōzus**), (Z. **rāmōs-**), větvenatý, rozvětvený

regere, 3., (str. 306), řídit, vésti; ovládati, spravovati

rēs incertae, f. pl. (V., I.), věci nejisté, pochybné

signum, ī, n. (II.), (* **si-gnum**), (Z. **sign-**), znamení, značka; známka, stopa, znak; doklad, důkaz; **signum ad impetum dare,** dáti znamení k útoku

socius, m. (II.), (str. 130), spojenec

taurus, ī, m. (II.), (* **taurus**), (Z. **taur-**), tur, býk, vůl

tribuere, 3., (str. 306), rozdílet, rozdělovati, rozdávat; udělovati, propůjčovati, dávat; **honōrem alicui tribuere,** někomu vzdávat, prokazovati úctu; **beneficium tribuere,** prokazovati dobrodiní; **laudem tribuere,** vzdávat chválu

tuba, *ae*, f. (I.), (* **tuba**, nikoli **túba**), (Z. **tub-**), trouba, trubka, polnice (*kovová rovná, dole na konci rozšířená*)

ungula, *ae*, f. (I.), (* **ungula**), (Z. **ungul-**), kopyto, pazneht

urbs, *urbis*, f. (III.), (Z. **urb-**), (6. sg. **urbe**; 2. pl. **urbium**), město (*větší a opevněné*); (o Římu:) hlavní město (*říše římské*)

ūrus, *ī*, m. (II.), (* **ūrus**), (Z. **ūr-**), buvol, zubr

ūsurpō, *ās, āre, āvī*, 1., (* **ūsurpō**), (Z. **ūsurp-**; kmen perf. **ūsurpāv-**), užívati, využívat, používat, upotřebiti, (*aliquid, něčeho*;

v lat. [4] pád, v češt. 2. pád)

vehō, *is, ere, 3.*, (Z. **veh-**), vézti, voziti, přivážeti, dovážeti

vēr, *vēris*, n. (III.), (* **vēr**), (Z. **vēr-**), jaro, vesna; **vēre** (abl. časový), na jaře

vītō, *ās, āre, āvī*, 1., (* **vītō**), (Z. **vīt-**); (kmen perf. **vītāv-**), vyhýbati se (*něčemu*), varovati se (*něčeho*), chrániti se (*něčeho*), uniknouti (*něčemu*); **vītāre aliquid** (v lat. předmět je ve [4] pádě)

vīvō, *is, ere, 3.*, (* **vívó**), (Z. **vív-**), **a**) žíti, býti živ, býti na živu; **b**) žíti, živiti se; **c**) žíti (= stýkati se, obcovati)

*

Dē cornū. 352.

1. *Taurī cornū cavum et curvum est. Taurōrum cornua cava et curva sunt. Cornua arma taurōrum sunt. Taurī cornibus, equī unguīs periculōsī sunt. Hominēs cornū taurī vītant. Taurus cornū hominēs terret. Taurī cornibus hominēs terrent. Cornua ūrōrum necātōrum prō pōculīs ā Germānīs ūsurpābantur.*

2. *Cervī cornū fīrmum et plēnum est. Cervōrum cornua fīrma et plēna sunt. Caput cervī cornibus ōrnātur. Fōrma et magnitūdō cornuum varia est. Propter pulchritūdinem cornuum insidiae cervīs ab hominibus parantur. Cervī quo-*

tannīs vēre cornua mūtant. Multī hominēs rāmōsa³²⁶ cornua cervī laudant.

3. *Sonitū cornūs et tubae exercitū sīgnum ad impetum dābātur.*

4. *Rōmānōrum equitātus plērumque in cornibus exercitūs collocābātur. Ad Cānnās equitātus Rōmānus in cornū dextrō, equitātus sociōrum in cornū sinistro pugnābat. Dux sīgnum dextrō cornū suī exercitūs dat.*

5. *Fōrma lūnae interdum cornū similis¹ est.*

Cvičení.

1. *Magister bonus ā puerō pigrō fallitur.* 2. *Magistrī bonī ā puerīs pigrīs falluntur.* 3. *Porta ā servō claudēbātur.* 4. *Portae ā servīs claudēbantur.* 5. *Vir caecus ā puellā dūcitur.* 6. *Virī caecī ā puellīs dūcuntur.* 7. *Quā rē nostrum ingēnium acuitur [* aku(j)itur] et acūetur?* 8. *Parentibus semper grātiās agēmus.* 9. *In Capi-tōliō ānserēs pūblicē alēbantur.* 10. *Militibus Rōmānīs in colōniīs agrī attribuēbantur.* 11. *Exercitū medicī attri-buentur.* 12. *Apud Rōmānōs in convīvīs carmina canēbantur.* 13. *Amīcī certī in rēbus incertīs cernentur.* 14. *Cum hostēs ad urbem appropinquābunt, portae ā civibus claudentur.* 15. *Deus ab hominibus pūs colitur.* 16. *Lau-dārī, colī, diligī glōriōsum est.* 17. *Sī honestē vivēs, ab hominibus bonīs colēris et diligēris.* 18. *Á mē, cārī pa-rentēs, semper colēbāminī et diligēbāminī, semper colē-minī et diligēminī.* 19. *Virī doctī ā vōbis colentur.* 20.

¹ = podoben, podobný, —á

1. Dobrý učitel jest klamán od líného hochy (líným hochem). — 2. Dobří učitelé jsou klamáni od líných hochů (línými hochy). — 3. Brána byla zavírána od otroka (otrokem). — 4. Brány byly zavírány od otroků (otroky). — 5. Slepý muž (slepec) jest veden od dívky (dívkou). — 6. Slepí muži (slepci) jsou vedeni od dívek (dívkami). — 7. (Kterou věcí =) čím jest bystřen (= se bystří) a bude bystřen (= se zbystří) náš vtip? — 8. Rodičům vždy díky budeme vzdávati. — 9. Husy na Kapitoliu byly živeny na státní útraty. — 10. Římským vojínům pole (pozemky) byla přidělována v osadách. — 11. Vojsku budou přiděleni lékaři. — 12. U Římanů při hostinách byly zpívány (pěny) písně. — 13. Jistí (spolehliví) přátelé (budou poznáni =) se poznají v nejistých (pochybných) věcech. — 14. Až se nepřátelé budou blížiti k městu, brány budou uzavřeny od občanů (občany). — 15. Bůh jest ctěn (uctíván) od zbožných lidí. — 16. Býti chválen, býti ctěn a býti milován (vážen) jest slavné. — 17. Jestliže budeš (= budeš-li) čestně žíti, od dobrých lidí budeš ctěn a milován. — 18. Ode mne, drazí rodiče, vždy jste byli ctěni a milováni, vždy budete ctěni a milováni. — 19. Učení mužové (učenci) budou od vás ctěni. — 20. V obsazených krajinách byly od Římanů zakládány osady. — 21. Ustavičným užíváním také železo se opotřebuje. — 22. Přítel jest napravován přítelem (od přítele). Přátelé jsou napravováni přáteli (od přátel). — 23. Jestliže dívka dobře čte (čte-li dívka dobře), není opravována od učitelky (učitelkou). Jestliže dívka bude dobře čísti (bude-li dívka dobře čísti), nebude opravována od učitelky (učitelkou), — 24. Příklady řádných mužů nehodní hoši byli napravováni (= se napravovali). — 25. Jsi chráněn od přátel (přáteli), jestliže jich (*v češt. 2. pád.*) chráníš. Budeš chráněn od přátel (přáteli), budeš-li jich chrániti. — 26. Od věrných (nespolehlivých) přátel ve svrchovaném nebezpečí byli jsme opouštěni (zrazováni). — 27. Přátelé, od nichž v neštěstí budeš opuštěn, nikdy nebyli

In regiōnibus occupātis colōniae ā Rōmānīs condēbantur.

21. *Assiduō ūsū etiam ferrum cōnsūmitur.* 22. *Amīcus ab amīcō corrigitur. Amīcī ab amīcīs corrīguntur.* 23. *Sī puella bene legit, ā magistrā nōn corrigitur. Sī puella bene leget, ā magistrā nōn corrīgētur.* 24. *Virōrum probōrum exemplīs puerī improbī corrīgēbantur.* 25. *Dēfendēris ab amīcīs, sī eōs dēfendis. Dēfendēris ab amīcīs, sī eōs dēfendēs.* 26. *Ab amīcīs infīdīs in summō periculō dēstituēbāmur.* 27. *Amīcī, ā quibus in rēbus adversīs dēstituēris, nunquam tuī vēri amīcī fuērunt.* 28. *Amīcus probus ā tē dāligitur et dāligētur.* 29. *Amīcī probī ā tē dāliguntur et dāligentur.* 30. *Ab hostibus nōn vincēmur, sī ā duce bellī perīto ducēmur.* 31. *Nimiā audāciā hominēs saepe in perīculum ducēbantur.* 32. *Multīs hominibus crēdis, quamquam ab ūs falleris. Multīs hominibus crēditis, quamquam ab ūs falliminī.* 33. *Sī adūlātōribus magis quam amīcīs crēdēs, fallēris.* 34. *Poētārum Latīnōrum carmina in scholīs leguntur.* 35. *Librī tuī dāligenter ā mē legentur.*
36. *Rōmānōrum virtūs lūxuriā minuēbātur.* 37. *Mīlitibus dōnum magnum ab imperātōre mittitur (mittētur).* 38. *Exercituī dōna magna ab imperātōre mittuntur (mittentur).* 39. *Amīcus bonus verbō malō ā mē nōn offendētur. Amīcī bonī verbīs malīs ā nōbis nōn offendentur.* 40. *Agnus ā lupōprehendēbātur. Agnī ā lupīsprehendēbantur.* 41. *Clēmentīā liberī facile reguntur.* 42. *Sī nunc bene regeris, aliquandō bonus vir eris.* 42. *Apud Graecōs magnus honor ingeniō tribuēbātur.* 43. *Grātiās vōbis agēmus, sī nōbis beneficia tribuētis.* 44. *Eximiae mīlitum virtūtī ā rēge laus magna tribuitur.* 45. *Ex Sicilia frūmentum in Italiam vehēbātur.*

tvými pravými přáteli (*v lat. 1. pád, v češt. 7. pád*). — 28. Řádný (poctivý) přítel od tebe (tebou) jest milován a bude milován. — 29. Řádní (poctiví) přátelé od tebe (tebou) jsou milováni a budou milováni. — 30. Od nepřátel (nepřáteli) nebudeme přemáháni, jestliže budeme (budeme-li) vedeni od vůdce zkušeného ve válce (vůdcem zkušeným ve válce). — 31. Přílišnou odvahou lidé často byli přiváděni do nebezpečností. — 32. Věříš mnohým lidem, ačkoli jsi od nich (jimi) klamán. Věříte mnohým lidem, ačkoli jste od nich (jimi) klamáni. — 33. Budeš-li věřiti pochlebníkům více než přátelům, (budeš zklamán =) zklameš se. — 34. Básně latinských básníků jsou čteny (= se čtou) ve školách. — 35. Tvé knihy budou čteny ode mne pečlivě. — 36. Mužnost Římanů byla zmenšována (zeslabována) zhýralostí. — 37. Vojínům jest poslán (bude poslán) veliký dar od vojevůdce. — 38. Vojsku jsou posílány (budou poslány) veliké dary od vojevůdce. — 39. Dobrý přítel nebude ode mne (mnou) urážen zlým slovem. Dobří přátelé nebudou od nás (námi) urázeni zlými slovy. — 40. Beránek byl uchvacován vlkem (od vlka). Beránci byli uchvacováni vlky (od vlků). — 41. Děti laskavostí snadno jsou řízeny (= se řídí; dávají se řídit). — 42. Jestliže jsi (jsi-li) nyní dobře řízen, jednou budeš dobrým mužem (*v češt. 7. pád*). — 42. U Řeků veliká úcta byla vzdávána (prokazována) tvůrčímu duchu. — 43. Budeme vám děkovati, budete-li nám prokazovati dobrodiní. — 44. Neobyčejné mužnosti vojínů veliká chvála od krále (králem) jest vzdávána. — 45. Ze Sicílie obilí bylo dováženo do Itálie.

30. HODINA.

Zájmenná adjektiva. II. — (Viz str. 323.)

2. Podle vzoru »*liber, libera, liberum*« (str. 137) s odchýlnou koncovkou v genitivu a dativu singuláru všech tří rodů se skloňuje:

alter, altera, alterum = d r u h ý (ze dvou), -á, -é;
 gen. sing. m., f., n.: **alterius** (* *alterijus*);
 dat. sing. m., f., n.: **alteri** (* *alteri*).

3. Podle vzoru »*pulcher, pulchra, pulchrum*« (str. 164) s odchýlnou koncovkou v genitivu a dativu singuláru všech tří rodů se skloňují:

uter, utra, utrum = k t e r ý (-á, -é) z o b o u;
 gen. sing. m., f., n.: **utrius** (* *utrijus*);
 dat. sing. m., f., n.: **utri** (* *utri*);

neuter, neutra, neutrum = ž á d n ý (-á, -é) z o b o u;
 gen. sing. m., f., n.: **neutrius** (* *neutrius*);
 dat. sing. m., f., n.: **neutri** (* *neutri*).

*

4. Povšimněte si pozorně sklonění těchto tří zájmenných adjektiv: »*uterque, uterque, utervis*«! Příklonky »-que, -cumque, -vis« přistupují k pádovým tvarům zájmenného adjektiva »*uter, utra, utrum*«, jež se skloňuje podle vzoru vzoru »*pulcher, pulchra, pulchrum*« mimo genitiv a dativ singuláru všech tří rodů, jak bylo právě výše pověděno;

uterque, utraque, utrumque = o b a, o b ě; (j e d e n i d r u h ý, j e d n a i d r u h á, j e d n o i d r u h é);

uterque, utracumque, utrumcumque = k t e r ý k o l i z o b o u, k t e r á k o l i z o b o u, k t e r é k o l i z o b o u;

utervis, utravis, utrumvis = k t e r ý k o l i z o b o u, k t e r á k o l i z o b o u, k t e r é k o l i z o b o u.

Skloňujte!

Singulár.

Do češtiny přeložte plurálem!

N.	uterque cōsul	(* <i>uterkve</i>)	oba konsulové
G.	utriusque cōsulis	(* <i>utrijuskve</i>)	obou konsulů
D.	utrique cōsuli	(* <i>utrikve</i>)	oběma konsulům
Ak.	utrumque cōsulem	(* <i>utrumkve</i>)	oba konsuly
V.	= nom. sing.		
A.	utrōque cōsule	(* <i>utrókve</i>)	oběma konsuly

Plurál.

- N.* **utraque castra** (* *utrakve*) oba tábory
G. **utrōrumque castrōrum** (* *utrōrumkve*) obou táborů
D. **utrisque castris** (* *utriskve*) oběma táborům
Ak. = nom. plur. (neutrum!)
Vok. = nom. plur.
A. **utrisque castris** (* *utriskve*) oběma tábory

Zájmenné adjektivum »**utercumque**« má v genitivu singuláru všech tří rodů tvar »**utriuscumque**«, v dativu singuláru všech tří rodů tvar »**utricumque**«.

Zájmenné adjektivum »**utervis**« má v genitivu singuláru všech tří rodů tvar »**utriusvis**«, v dativu singuláru všech tří rodů tvar »**utrivis**«.

Skloňujte: »**utraque urbs** = obě města«, »**utrumque oppidum** = obě města«; pamatujte, že toto zájmenné adjektivum má v genitivě singuláru všech tří rodů tvar »**utriusque**«, v dativě singuláru všech tří rodů tvar »**utrique**«. Skloňujte: »**utrique milites** = vojínové obou stran«!

*

K zájmenným adjektivům se řadí též:

ambō, ambae, ambō = o b a, o b ě (zároveň);
 (skloňuje se jako »**duō, duae, duō**«, viz str. 258);

nēmō = n i k d o; (v lat. i v češt. muž. r.);
 skloňuje se: *N.* **nēmō** = n i k d o; *G.* **nūllius** (* *nūllijus*) = n i k o h o, n i ě í; *D.* **nēmīni** (* *nēminy*) = n i k o m u;
Ak. **nēmīnem** (* *nēminem*) = n i k o h o; *Abl.* **nūllō** (* *nūllō*) = n i k ý m; (z uvedeného sklonění poznáváte, že chybějící genitiv a ablativ se nahrazují příslušnými tvary zájmenného adjektiva »**nūllus**«); (»**nēmō**« jako v češtině »**nikdo**« má pouze singulár);

nihil = n i c; (v lat. i v češt. střed. r.);
 skloňuje se tím způsobem, že se chybějící pády nahrazují tvary výrazu »**nūlla rēs** = žádná věc«; skloňuje se tedy takto:

N.	nihil	(* nyhil)	nic
G.	nūllius rei	(* nūllijus rejí)	ničeho
D.	nūllí rei	(* nūllí rejí)	ničemu
Ak.	nihil	(* nyhil)	nic
V.	—	—	—
A.	nūllā rē	(* nūllā ré)	ničím

Poznámka 1.: V některých rčenicích, ale jen v těchto rčenicích, vyskytuje se pro genitiv tvar »nihilí (* nyhilí«), pro akusativ tvar »nihilum (* nyhilum)«, pro ablativ tvar »nihilō (* nyhiló)«; takováto rčení na př. jsou: »*nihilí esse* = nestáti za nic, nemíti žádné ceny«; »*ad nihilum redigere* = uvéstí v niveč«; »*nihilō minus* = nicméně«; »*nihilō sapientior* (* nyhiló sapijencijor) = o nic moudřejší«.

Poznámka 2.: *nēmō* = nikdo, [vzniklo z původního »*ne-hemō* (*homō*) = ne člověk«]; *nihil* = nic, [vzniklo z původního »*ne hilum* (= *filum*) = ani nit, ani zblo«].

Nepravidelné tvary substantiv III. deklinace.

Iūppiter, Iovis, m., Jupiter, syn Saturnův, choť Junonin, bratr mořského boha a vládce vod Neptuna a boha podsvětí Plutona; ochránce státu, nejvyšší bůh římský; (česky skloňujte: 1. Jupiter; 2. Jova; 3. Jovovi; 4. Jova; 5. Jupiterem! Jove! 6. Jovovi; 7. Jovem); (viz lat. sklonění na str. 345!).

bōs, bovis, a) m., býk, vůl, hovězí dobytek; b) f., kráva; plur.: skot, dobytek; (viz lat. sklonění na str. 345!).

sūs, suis, f., m., svině, prase, vepř; (viz lat. sklonění na str. 345!).

vās, vāsis, n., nádoba; váza; plur. (II. dekl.): nádobí, náčiní, nářadí; (viz lat. sklonění na str. 346!).

senex, senis, m., stařec; (viz lat. sklonění na str. 346!).

carō, carnis, f., (Z. *carn-*), (gen. plur. *carnium*), maso

nix, nivis, f., (Z. *niv-*), sníh; plur.: *nivēs, nivium*, sněhové spousty, závěje

iter, itineris, n., (Z. **itiner-**), cesta; *plur.:* **itinerā, itinerum**

femur, femoris nebo **feminis, n.,** (Z. **femor-** nebo **femin-**), stehno

iecur, iecoris nebo **iecineris, n.,** (* **jekur, jekoris, jecineris**), (Z. **iecor-**, **ieciner-**), játra

supellēx, supellēctilis, f., (Z. **supellēctil-**) nářadí, nábytek; (abl. sg. supellēctiī nebo supellēctile)

V následujícím připojuji sklonění některých substantiv ze skupiny právě uvedených substantiv; ke sklonění substantiva »*Iūppiter*« připojuji pravidelné sklonění substantiva:

Iūnō, Iūnōnis, f. (III.), (Z. **Iūnōn-**), (* **Jūnó**), Juno, (starořímská bohyně, sestra a choť nejvyššího boha Jova, dcera Saturnova a Rheina)

N. Iūppiter	(* Jūppiter)	Iūnō	(* Jūnó)
G. Iov-is	(* Jovis)	Iūnōn-is	(* Jūnónys)
D. Iov-ī	(* Joví)	Iūnōn-ī	(* Jūnóný)
Ak. Iov-em	(* Jovem)	Iūnōn-em	(* Junónem)
V. Iūppiter!	(* Jūppiter!)	Iūnō!	(* Jūnó!)
A. Iov-e	(* Jove)	Iūnōn-e	(* Jūnóne)

<i>Singulár.</i>	<u>Plurál.</u>	<i>Singulár.</i>	<u>Plurál.</u>
N. bōs	bov-ēs	sūs	su-ēs
G. bov-is	bo-um	su-is	su-um
D. bov-ī	{ būbus (zřídka bōbus)	su-ī	<u>subus</u>
Ak. bov-em	bov-ēs	su-em	su-ēs
V. bōs!	bov-ēs!	sūs!	su-ēs!
A. bov-e	{ būbus (zřídka bōbus)	su-e	subus

<i>Singulár.</i>	<i>Plurál</i> (II. dekl.)	<i>Singulár.</i>	<i>Plurál.</i>
N. vās	vās-a	senex	sen-ēs
G. vās-is	vās-ōrum	sen-is	sen-um
D. vās-ī	vās-īs	sen-ī	sen-ibus
Ak. vās	vās-a	sen-em	sen-ēs
V. vās!	vās-a!	senex!	sen-ēs!
A. vās-e	vās-īs	sen-e	sen-ibus

**Třetí deklinace (skloňování).
Substantiva. — Druhá část.**

Jak jsem pověděl již na str. 197, některá substantiva *třetí* deklinace mají *v některých* pádech *jiné* koncovky, než jsou koncovky uvedené v přehledu na str. 196.

1. V akusativu singuláru několika málo substantiv *třetí* deklinace místo koncovky »-em« k základu přistupuje koncovka »-im«.

2. V ablativu singuláru několika substantiv *třetí* deklinace místo koncovky »-e« k základu přistupuje koncovka »-ī«.

3. V genitivu plurálu některých substantiv *třetí* deklinace místo koncovky »-um« k základu přistupuje koncovka »-ium«.

4. V nominativu plurálu, akusativu plurálu a vokativu plurálu některých neuter (podstatných jmen rodu středního) *třetí* deklinace místo koncovky »-a« k základu přistupuje koncovka »-ia«.

1. Akusativ singuláru: »-im«.

Několik substantiv *třetí* deklinace má v akusativu singuláru místo koncovky »-em« koncovku »-im«; u některých z nich se někdy vyskytují u latinských spisovatelů vedle toho též tvary s koncovkou »-em«. — (Z. = základ; 4. sg. = akusativ singuláru.) — Příklady:

febris, febris, (Z. febr-), f., horečka, zimnice; 4. sg.: **febrim**, (též **febrem**)

puppis, puppis, (Z. pupp-), f., záď (lodi); 4. sg.: **puppim** (zřídka **puppem**)

secūris, secūris, (Z. secūr-), f., sekyra; 4. sg.: **secūrim** (též **secūrem**)

sitis, sitis, (Z. sit-), f., žízeň; vyprahlost, sucho; 4. sg.: **sitim** (* **sitym**)

turris, turris, (Z. turr-), f., věž; 4. sg.: **turrim** (též **turrem**)

tussis, tussis, (Z. tuss-), f., kašel; 4. sg.: **tussim**)

Vlastní jména měst a řek (rovnoslabičná), zakončená v nominativu singuláru v **-is** na př.:

Neāpolis, Neāpolis, (Z. Neāpol-), f. Neapol; 4. sg.: **Neāpolim**

Albis, Albis, (Z. Alb-), m., Labe; 4. sg.: **Albim**

Tiberis, Tiberis, (Z. Tiber-), m., Tiber(a), italská řeka; 4. sg.: **Tiberim**

2. Ablativ singuláru: »-ī«.

Několik substantiv třetí deklinace má v ablativu singuláru místo koncovky »-e« koncovku »-ī«; u některých z nich se někdy vyskytují u latinských spisovatelů vedle toho též tvary s koncovkou »-e«. (Z. = základ; 6. sg. = ablativ singuláru.) — Příklady:

febris, (str. 347); 6. sg.: **febrī** (též **febre**)

ignis, ignis, (Z. ign-), m., oheň; 6. sg.: **ignī** i **igne**; (*vždy*.) **ferrō ignīque**, mečem a ohněm; **aquā et ignī interdicere alicui**, někoho dáti do klatby

imber, imbris, (Z. imbr-), m., dešť; 6. sg.: **imbrī** (méně často **imbre**)

nāvis, nāvis, (str. 350), (Z. nāv-), f. (III.), loď; 6. sg.: **nāvī**, též **nāve**

puppis, (str. 347); 6. sg.: **puppī** (zřídka **puppe**)

secūris, (str. 347); 6. sg.: **secūri**

sitis (str. 347); 6. sg.: **sitī** (* **sitý**)

turris (str. 347); 6. sg.: **turri** (zřídka **turre**)

tussis, (str. 347); 6. sg.: tussī
Albis, (str. 347); 6. sg.: Albī
Tiberis, (str. 347); 6. sg.: Tiberi
Neāpolis, (str. 347); 6. sg.: Neāpoli

3. Genitiv plurálu: »-ium«.

1. V genitivu plurálu koncovku »-ium« mají substantiva třetí deklinace, jejichž základ jest zakončen dvěma nebo více souhláskami. — (Z. = základ. — 2. pl. = genitiv plurálu.) — Příklady:

ars, artis, (Z. art-), f., umění; 2. pl.: artium (* arcijum)

arx, arcis, (Z. arc-), f., hrad, tvrz; 2. pl.: arcium (* arcijum)

dēns, dentis, (Z. dent-), m., zub; 2. pl.: dentium (* dencijum)

fōns, fontis, (Z. font-), m., pramen; 2. pl.: fontium (* foncijum)

frōns, frondis, (Z. frond-), f., listí; 2. pl.: frondium (* frondyjum)

frōns, frontis, (Z. front-), f., čelo; 2. pl.: frontium (* froncijum)

gēns, gentis, (Z. gent-), f., kmen, národ; 2. pl.: gentium (* gencijum)

imber (str. 347); 2. pl.: imbrium (* imbrijum)

linter, lintris, (Z. linter-), f., člun; 2. pl.: linterium (* linterijum)

merx, mercis, (Z. merc-), f., zboží; 2. pl.: mercium (* mercijum)

mōns, montis, (Z. mont-), m., hora; 2. pl.: montium (* moncijum)

nox, noctis, (Z. noct-), f., noc; 2. pl.: noctium (* nokcijum)

os, ossis, (Z. oss-), n., kost; 2. pl.: ossium (* ossijum)

pars, partis, (Z. part-), f., část; strana; 2. pl.: partium (* parcijum)

pōns, pontis, (Z. pont-), m., most; 2. pl.: pontium (* poncijum)

stirps, *stirpis*, (Z. **stirp-**), f., kmen, peň; rod, rodina; 2. pl.: **stirpium** (* *styrpijum*)

urbs, *urbis*, (Z. **urb-**), f., město; 2. pl.: **urbium** (* *urbijum*)

adulēscēns, *adulēscēntis*, (Z. **adulēscēnt-**), m., mladík, jinoch; 2. pl.: **adulēscēntium** (* *adulēscēncijum*)

*

Vedle očekávaného tvaru s koncovkou »-ium« vyskytuje se i tvar s koncovkou »-um« — třebaže někde jen zřídka — v genitivu plurálu těchto substantiv třetí deklinace:

as, *assis*, (Z. **ass-**), m., as (peníz); 2. pl.: **assium** (* *assijum*) [někdy též **assum**]

cliēns, *clientis*, (Z. **cliēnt-**), m., klient, svěřenec, chráněnc; 2. pl.: **clientium** (* *kljencijum*) [zřídka **clientum**]

infāns, *infantis*, (Z. **infant-**), m., nemluvně; 2. pl.: **infantium** (* *infancijum*) [někdy též **infantum**]

parentēs, *parentum*, (Z. **parent-**), m., rodiče; 2. pl.: **parentum** [jen zřídka **parentium**]

*

Substantiva »**pāter**, **māter**, **frāter**« mají v gen. plur. koncovku »-um«: 1

»**patrum**, **mātrum**, **frātrum**«.

Substantivum »**civitās**, *civitātis*, (Z. **civitāt-**), f., obec«; 2. pl.: **civitātum** (někdy též **civitātium**).

*

2. Rovnoslabičnými (*parisyllaba*) nazýváme ta substantiva, která mají v genitivu singuláru stejný počet slabik jako v nominativu singuláru.

Rovnoslabičná (*parisyllaba*) substantiva třetí deklinace, která jsou zakončena:

v nominativu singuláru v »-ēs«,

v genitivu „ v »-is«,

a

v nominativu singuláru v »-is«,

v genitivu „ v »-is«

mají v genitivu plurálu — mimo několik výjimek — koncovku »-ium«. — Sklonění a příklady:

Singulár.

N.	nūbēs	cīvis	hostis	nāvis
G.	nūb-is	cīv-is	host-is	nāv-is
D.	nūb-ī	cīv-ī	host-ī	nāv-ī
Ak.	nūb-em	cīv-em	host-em	nav-em
V.	nūbēs!	cīvis!	hostis!	nāvis!
A.	nūb-e	cīv-e	host-e	{ nāv-ī nāv-e

Plurál.

N.	nūb-ēs	cīv-ēs	host-ēs	nāv-ēs
G.	nūb- <u>ium</u>	cīv-ium	host-ium	nāv-ium
D.	nūb-ibus	cīv-ibus	host-ibus	nāv-ibus
Ak.	nūb-ēs	cīv-ēs	host-ēs	nāv-ēs
V.	nūb-ēs!	cīv-ēs!	host-ēs!	nāv-ēs!
A.	nūb-ibus	cīv-ibus	host-ibus	nāv-ibus

aedēs, aedis, (Z. aed-), f.,
chrám; 2. pl.: **aedium** (*
édyjum); (*plurál.:*) **aedēs,**
ium, f. pl., dům, palác

nūbēs, nūbis, (Z. nūb-), f.,
mrak, oblak; 2. pl.: **nū-**
bium (* *nūbijum*)

vulpēs, vulpis, (Z. vulp-), f.,
liška; 2. pl.: **vulpium** (*
vulpijum)

auris, auris, (Z. aur-), f.,
ucho, sluch; 2. pl.: **aurium**
(* *aurijum*)

cīvis, cīvis, (Z. cīv-), m., ob-
čan; f., občanka; 2. pl.:
cīvium (* *cīvijum*)

hostis, hostis, (Z. host-), m.,
nepřítel (*vnější, válečný*);
2. pl.: **hostium** (* *hosty-*
jum)

ovis, ovis, (Z. ov-), f., ovce;
2. pl.: **ovium** (* *ovijum*)

piscis, piscis, (Z. pisc-), m.,
ryba; 2. pl.: **piscium** (*
piscijum)

puppis, (str. 347); 2. pl.:
puppium (* *puppijum*)

turris, (str. 347); 2. pl.:
turrium (* *turrijum*)

Alpēs, Alpium, (Z. Alp-), f.,
Alpy; 2. pl.: **Alpium** (*
Alpijum)

*

Výjimkou v genitivu plurálu vždy jen koncovku »-um« mají tato dvě rovnoslabičná substantiva třetí deklinace:

canis, canis, (Z. can-), m., pes; 2. pl.: canum

iūvenis, iuvenis, (Z. iuven-), m., mladík, jinoch; 2. pl.: iuvenum (* juvenum)

*

56. úloha. (Str. 275.) — Vypracování.

1. *Avus in hortō suō mālōs pulchrās habet.* — 2. *Militēs imperātōrem bonum habent.* — 3. *Sevēram poenam magistrī, puerī pigrī, timēte!* — 4. *Sī amīcō suādēs (* svádēs), bene suādē (* svádé)!* — 5. *Cum amīcīs suādēbitis, bene suādēte; (* svádēbitys; svádēte).* — 6. *Sī hominibus bonīs placēbis, etiam nōbis placēbis.* — 7. *Sī improbus eris, hominibus exemplum malum praebēbis et patriae nocēbis.* — 8. *Apud Graecōs et Rōmānōs ēloquentia magnōpere flōrēbat.* — 9. *Sī valēs, bene est, ego valeō.* — 10. *Memoriam exercere debēmus.* — 11. *Hominibus ira nocet; ob eam rem virī iram coercēbant.* — 12. *Rosae avī patrī placēbant.* — 13. *Puellae nōn tacēbant. Cūr nōn tacētis, puellae? Puellae iam tacēbunt.* — 14. *Cūr memoriam nōn exercētis, puerī?* — 15. *Fābulās magistrae puellae memoriā tenēbunt.*

61. úloha. (Str. 316.) — Vypracování.

O smyslech. Jest pět smyslů člověka (*Latiník řekne*: jsou pět smyslů člověka): zrak, sluch, čich, chuť a hmat. Lidská hlava jest sídlem (*v češt. 7. pád*) čtyř smyslů: zraku, sluchu, čichu a chuti. Smysly, především zrakem, sluchem, čichem a chutí [mnohé rozmanité rozkoše jsou připravovány (zjednávány) lidem ==] mnoho roz-

manitých rozkoší jest připravováno (zjednáváno) lidem. Smysly lidí ne vždy vynikají nad smysly zvířat. Zraku přílišné světlo jest nebezpečné. Sluchu přílišný zvuk jest nebezpečný. Smysly některých starců jsou již slabé (nedostatečné), protože zrak a sluch zpravidla stářím jsou oslabovány (= se oslabují). Věnujte práci užívání a cviku smyslů (pěstujte užívání a cvik smyslů), neboť lenost (netečnost) škodí smyslům. Užíváním a cvikem (naše =) své smysly silíme (posilujeme).

O římských úřednících. — 1. Římané měli spravedlivé úředníky; římským úředníkům, kteří byli voleni od národa, velická pocta byla prokazována. — 2. Na spravedlivých úřednících spočívalo blaho obce (státu). — 3. Zákony obce (státu) byly ostrhávány (od přísných úředníků =) přísnými úředníky. — 4. Neposlouchati úředníků obce (státu) bylo hřichem. — 5. Římané svých úředníků (v češt. 2. pád) poslouchali.

64. úloha. (Str. 337.) — Vypracování.

O rohu [*o parohu; o rohu* (k troubení); *o křídle* (vojška)]. — 1. Roh tura (býka) jest dutý a zakřivený. Rohy turů (býků) jsou duté a zakřivené. Býci jsou nebezpeční rohy, koně kopyty. Lidé se varují (se chrání) býkova rohu. Býk děsí (leká) lidi rohem. Býci děsí (lekají) lidi rohy. Rohy zabitých zubrů byly užívány (používány) od Germánů (Germány) místo číší (jako číše, za číše).

2. Paroh jelena jest pevný (silný) a plný. Parohy jelenů jsou pevné (silné) a plné. Hlava jelena jest zdobena parohy. Tvar a velikost parohů jsou rozmanité. Pro krásu parohů úklady jelenům od lidí jsou strojeny (= se strojí). Jeleni každoročně na jaře mění parohy. Mnozí lidé chválí větevnaté parohy jelena.

3. Zvukem rohů a trouby (polnice) vojsku bylo dáváno znamení k útoku.

4. Římská jízda zpravidla (obyčejně) na křídlech vojska byla umístována (stavěna). U Kan římská jízda bojovala na pravém křídle, jízda spojenců na levém křídle. Vůdce dává znamení pravému křídlu svého vojska.

5. Tvar měsíce někdy jest podoben rohu.

*

Věčně netrvá nic: tak rok tě i hodina učí,
blahý jež zkracuje den.
Mrazy se zefyry mírní a vesnu zas potírá léto,
jemuž je usouzen skon,
jakmile štědrá jeseň své vysype plody, a mrtvá
zima již přichvátá zas.

*

**Nōn semper idem flōribus est honor
vernīs, neque ūnō lūna rubēns nitet
voltū.**

(Carm. II. 11.)

Touž krásou jarní květy se neskví vždy
a stejnou tváří zardělý měsíc též
se neleskne.

*

Š t ě s t í j e v r a t k é .

**Fortūna saevō laeta negōtiō et
lūdum insolentem lūdere pertināx
trānsmutat incertōs honōrēs,
nunc mihi nunc alii benigna.**

(Carm. I. 34.)

Svým krutým dílem bavíc se Štěstěna
a neúnavná ve svojí zpupné hře,
zná přemísťovat pocty vratké,
štědrá hned ke mně, hned k jiným zase.

*

— — — — — **Valet ima summis
mūtāre et insignem attenuat deus,
obscura prōmēns; hinc apicem rapāx
Fortūna cum strīdōre acūtō
sustulit, hic posuisse gaudet.**

(Carm. III. 29.)

— — — — — Nejnižší povznést může
bůh nejvýše, on mocného snižuje
a skryté jeví: královskou korunu
tam s ostrým svistem křídel vyrve
Štěstěna, sem zas ji vloží ráda.

*

**Dēstrictus ēnsis cui super inpiā
cervice pendet, nōn Siculae dapēs
dulcem ēlabōrābunt sapōrem,
nōn avium citharaeque cantūs
sommum redūcent. — — —**

(*Carm. III. 1.*)

Kdo nad bezbožnou šíjí má zavěšen
meč nahý, tomu sicilské hostiny
chuť libou nikdy nevykouzlí,
ani hra loutny a ptáků zpěv ho
v sen nezkonejší. — — —

*

— — — — — **Saepe Diēspiter
neglēctus incestō addidit integrum,
rārō antecēdentem scelestum
dēseruit pede Poena claudō.**

(*Carm. III. 2.*)

Vždyť Juppiter byv uražen rouhače
již často ztrestal s nevinným; zřídka pak
trest kulhající nechá ujít
zločinci, třebaže před ním kráčí.

*

(Přeložil Ot. Jiráni.)

(Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 11.

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

Myšlenky z básní Q. Horatia Flakka.

Všichni musíme zemřítí.

Dives-ne, priscō et nātus ab Inachō,
nīl interest, an pauper et infimā
dē gente sub dīvō morēris,
victīma nīl miserantis Orcī.
Omnēs eōdem cōgimur, omnium
versātur urna sērius ōcius
sors exitūra et nōs in aeternum
exsilium inpositūra cymbae.

(Carm. II. 3.)

Vše jedno, ať jak boháč a z dávného
až Inachova rodu, či chud'as jen
a z vrstvy nejnižší tu v světě
žiješ, jsi krutého Orku žertva.
Jsme všichni tamtéž hnáni a los nás všech
se v urně točí, aby buď později
či dříve vypadl a ve člun
k věčnému vyhnanství usadil nás.

*

Mors et fugācem persequitur virum,
Nec parcit inbellis iuventae
poplitibus timidōque tergō.

(Carm. III. 2.)

I na útěku dostihne muže smrt
a neušetří podkolení
mládeže chabé ni bázlivých zad.

*

Nūlla certior tamen
rapācis Orcī fine dēstināta
aula dīvitem manet
erum. Quid ultrā tendis? Aequa tellūs
pauperī reclūditur
rēgumque puerīs . . .

(Carm. II. 18.)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

31. HODINA.

Třetí deklinace (skloňování). (Viz str. 346 a násl.)
Substantiva. — Druhá část. Dokončení.

Několik rovnoslabičných substantiv třetí deklinace, zakončených v nominativu singuláru v »-is« nebo »-ēs«, kolísá v koncovce genitivu plurálu; jsou to:

āpis, *apis*, (Z. **ap-**), f., včela;
2. pl.: **apium** (* *apium*)
[od dob dějepisce Livia
též **apum**]

clādēs, *clādis*, (Z. **clād-**), f.,
porážka; 2. pl.: **clādium**
(* *klādyjum*) [jen zřídka
clādum]

mēnsis, *mēnsis*, (Z. **mēns-**),
m., měsíc (kalendářní);
2. pl.: **mēnsium** (též **mēn-**
sium)

pānis, *pānis*, (Z. **pān-**), m.,

chléb; 2. pl.: **pānum** (též
pānium)

sēdēs, *sēdis*, (Z. **sēd-**), f., sí-
dlo; (str. 315); 2. pl.:
sēdium (jen zřídka **sē-**
dium)

vātes, *vātis*, (Z. **vāt-**), m.,
věstec; 2. pl.: **vātum** (jen
zřídka **vātium**)

volucris, *volucris*, (Z. **volu-**
cr-), f. (m.), pták; 2. pl.:
volucrum (též **volucrium**)

Při překladu z češt. do latiny užívejte jen tvarů hojně užívaných a nekladte tvarů zřídka užívaných.

3. Koncovku »-ium« v genitivu plurálu mají také ještě některá porůzná substantiva třetí deklinace; jsou to:

carō, faucēs, līs, mūs, nix, vīs;

Arpīnās, optimātēs, Penātēs;

Quirītēs, Samnītēs;

něutrá zakončená v nominativu singuláru v »-e«, »-al«, »-ar«, na př. *animal, calcar, exemplar, sedile, mare* a j.

carō, carnis, (Z. *carn-*), f., maso; 2. pl.: *carnium*

faucēs, faucium, (Z. *fauc-*), f. plur., hrdlo, jícen, chřtán; průsmyk, soutěška; 2. pl.: *faucium*

līs, litis, (Z. *lit-*), f., spor, pře, hádka, svár; 2. pl.: *litium* (* *licijum*)

mūs, mūris, (Z. *mūr-*), m., myš; 2. pl.: *mūrium* (* *mūrijum*)

nix, nivis, (Z. *niv-*), f., sníh; 2. pl.: *nivium* (* *nyvijum*)

Arpīnās, Arpinātis, (Z. *Arpināt-*), m., Arpiňan, (rodák, občan z latinského městečka Arpina); 2. pl.: *Arpinātium* (* *Arpinácijum*)

optimātēs, optimātium (jen zřídka *optimātum*), [* *op-*

tymátēs, optymácijum], (Z. *optimāt-*), m. plur., optimáti, šlechta, aristokratická strana

Penātēs, Penātium (někdy též *Penātum*), [* *Penátēs, Penácijum*], (Z. *Penāt-*), m. plur., penátové, ochranní bužkové domácnosti a rodiny

Quirītēs, Quirītium, (Z. *Quirīt-*), (* *Kvirītēs, Kvirícijum*), m. plur., Kvirítové, Římané, (římští občané)

Samnītēs, Samnītium, (Z. *Samnīt-*), (* *Samnýtēs, Samnýcijum*), m. plur., Samnité (obyvatelé středitalského kraje Samnia)

4. »Vīs; vīrēs; opēs«.

Substantivum »vīs« je v singuláru schodné, t. j. má pouze některé pády, a to vedle nominativu singuláru jen akusativ a ablativ singuláru. V plurále má všechny pády.

Od nedoloženého substantiva [ops] vyskytují se v sin-

guláru pouze genitiv, akusativ a ablativ; v plurále má všechny pády.

vīs, f., síla, moc, úsilí, násilí, platnost, význam, vliv; (*plurál:*) **vīrēs**, *vīrium*, f., a) síla, síly; b) branná moc, (vojsko)

[**ops**], *opis*, f., moc, síla; pomoc; (*plurál:*) **opēs**, *opum*, f., vojenská moc, bohatství, jmění, poklady

	<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>N.</i>	vīs	vīrēs	—	opēs
<i>G.</i>	—	vīrium	opis	opum
<i>D.</i>	—	vīribus	—	opibus
<i>Ak.</i>	vim	vīrēs	opem	opēs
<i>V.</i>	—	vīrēs!	—	opēs!
<i>A.</i>	vī	vīribus	ope	opibus

5. Neutra třetí deklinace, zakončená v »-e«, »-al«, »-ar«.

Neutra (podstatná jména středního rodu) třetí deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-e«, »-al«, »-ar«, mají v ablativu singuláru koncovku »-ī«, v nominativu plurálu }
 v akusativu „ } „ »-ia«,
 ve vokativu „ }
 v genitivu „ „ »-ium«.

Skloňujte tato neutra třetí deklinace:

mare, *maris*, (Z. **mar-**), n., moře

animal, *animālis*, (Z. **animāl-**), n., živočich, zvíře; tvor

calcar, *calcāris*, (Z. **calcār-**), n., ostruha

Singulár.

<i>N.</i>	mare	animal	calcar
<i>G.</i>	mar-is	animāl-is	calcār-is
<i>D.</i>	mar-ī	animāl-ī	calcār-ī
<i>Ak.</i>	mare	animal	calcar
<i>V.</i>	mare!	animal!	calcar!
<i>A.</i>	mar-ī	animāl-ī	calcār-ī

N.	mar-ia	animāl-ia	calcār-ia
G.	mar-ium	animāl-ium	calcār-ium
D.	mar-ibus	animāl-ibus	calcār-ibus
Ak.	mar-ia	animāl-ia	calcār-ia
V.	mar-ia!	animāl-ia!	calcār-ia!
A.	mar-ibus	animāl-ibus	calcār-ibus

Jiné příklady:

sedile, *sedilis*, n., (Z. *sedil-*),
sedadlo, lavice
rēte, *rētis*, n., (Z. *rēt-*), síť

moenia, *moenium*, n. plur.,
(Z. *moen-*), hradby
exemplar, *exemplāris*, n., (Z.
exemplār-), vzor

V ý j i m k y :

iubar, *iubaris*, n., (Z. *iubar-*),
(***jubar**, *jubaris*), světel-
ná záře; hvězda, (slunce);
[6. sg.: *iubare*]
nectar, *nectaris*, n., (Z.
nectar-), (* **nektar**), nek-

tar, nápoj bohů; [6. sg.:
nectare]
ancile, *ancilis*, n., (Z. *ancil-*),
štít; (2. pl.: *anciliōrum*,
podle 2. deklinace)

Slovesa. — Čtvrtá konjugace. (Čtvrté časování slovesné.)

Do čtvrté konjugace se řadí ta latinská slovesa, jejichž aktivní přítomný infinitiv (neurčitý způsob času přítomného rodu činného) se končí v »-ire«. — (Viz str. 46 a 47!)

Oddělíte-li od aktivního přítomného infinitivu slovesa čtvrté konjugace infinitivní koncovku »-ire«, obdržíte základ slovesa. — (Str. 47.)

Základ slovesa jest potřebí znáti, abyste mohli časovati: a) aktivní a passivní indikativ přítomný (přítomného času), imperfekta (souminulého času) a prvního futura (prvního budoucího času); b) přítomného imperativu.

1. osobu singuláru aktivního přítomného indikativu (oznamovacího způsobu času přítomného rodu činného) sloves čtvrté konjugace utvoříte, přidáte-li k základu koncovku »-iō«.

Příklady sloves čtvrté konjugace:

<i>Aktivní přesentní indikativ:</i>	<i>Aktivní přesentní infinitiv:</i>	<i>Základ:</i>	<i>Česky:</i>
aud-iō (* <i>audyjó</i>)	aud-īre (* <i>audýre</i>)	aud-	{ slyšeti, poslouchati
aper-iō (* <i>aperijó</i>)	aper-īre (* <i>aperire</i>)	aper-	{ otvírati, odkryti, objeviti
cond-iō (* <i>kondyjó</i>)	cond-īre (* <i>kondýre</i>)	cond-	{ kořeniti balzamovati
cūstōd-iō (* <i>kūstódyjó</i>)	cūstōd-īre (* <i>kūstódyre</i>)	cūstōd-	{ stržiti, strážiti, hlídati, chrániti, opatrovati
dispert-iō (* <i>dispertijó</i>)	dispert-īre (* <i>dyspertýre</i>)	dispert-	{ rozdělovati, rozdávati
dorm-iō (* <i>dormijó</i>)	dorm-īre (* <i>dormire</i>)	dorm-	spáti
ērud-iō (* <i>ērudyjó</i>)	ērud-īre (* <i>ērudýre</i>)	ērud-	{ vzdělávati, poučovati
ēsūr-iō (* <i>ēzurijó</i>)	ēsūr-īre (* <i>ēzurire</i>)	ēsūr-	{ hladověti, lačněti
fin-iō (* <i>fínyjó</i>)	fin-īre (* <i>fínyre</i>)	fin-	{ ochraničovati, omezovati, končiti, dokončiti, dokonati
haur-iō (* <i>haurijó</i>)	haur-īre (* <i>haurire</i>)	haur-	{ čerpati, nabíratí
imped-iō (* <i>impedyjó</i>)	imped-īre (* <i>impedyre</i>)	imped-	{ poutati, zaplésti, překážeti, zameziti
inven-iō (* <i>invenyjó</i>)	inven-īre (* <i>invenýre</i>)	inven-	{ naléztí, najítí vyhledati
lēn-iō (* <i>lényjó</i>)	lēn-īre (* <i>lényre</i>)	lēn-	{ mírniti, tišiti, zeslabovati
moll-iō (* <i>mollíjó</i>)	moll-īre (* <i>mollire</i>)	moll-	{ činiti měkkým, změkčovati, mírniti
mūn-iō (* <i>mūnyjó</i>)	mūn-īre (* <i>mūnýre</i>)	mūn-	{ opevňovati, chrániti, kryti hradbou opatrovati
nūtr-iō (* <i>nūtrijó</i>)	nūtr-īre (* <i>nūtrire</i>)	nūtr-	{ živiti, krmiti

oboed-iō (* <i>obédyjó</i>)	oboed-ire (* <i>obédýre</i>)	oboed-	{ poslouchati, { býti poslušen
pūn-iō (* <i>pūnyjó</i>)	pūn-ire (* <i>pūnýre</i>)	pūn-	{ trestati, { pokutovati
saev-iō (* <i>sévijó</i>)	saev-ire (* <i>sévire</i>)	saev-	{ zuřiti, vztekati se; { krutě, zle řádit
sc-iō (* <i>scijó</i>)	sc-ire (* <i>scire</i>)	sc-	{ věděti; { znáti, uměti
sepel-iō (* <i>sepelijó</i>)	sepel-ire (* <i>sepelíre</i>)	sepel-	{ pochovati, { pohřbíti
serv-iō (* <i>servijó</i>)	serv-ire (* <i>servire</i>)	serv-	{ otročiti, { sloužiti
sit-iō (* <i>sicijó</i>)	sit-ire (* <i>sitýre</i>)	sit-	žizniti
ven-iō (* <i>venyjó</i>)	ven-ire (* <i>venýre</i>)	ven-	{ přicházeti, { přijíti
vest-iō (* <i>vestyjó</i>)	vest-ire (* <i>vestýre</i>)	vest-	{ šatiti, { odívatí, { oblékati
vinc-iō (* <i>vincijó</i>)	vinc-ire (* <i>vincire</i>)	vinc-	{ vázati, poutati, { svazovati, { spoutávati, { vězniti

**Slovesa čtvrté konjugace.
Aktivní indikativ přítomný,
imperfekta a futura I.**

Aktivní indikativ **přítomný** (přítomného času), **imperfekta** (souminulého času) a **futura I.** (prvního budoucího času) sloves čtvrté konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

Koncovky aktivního indikativu:

a) přítomného:

<i>Singulár.</i>	<i>Plurál.</i>
1. os.: -iō (* <i>ijó</i>)	1. os.: -īmus (* <i>imus</i>)
2. os.: -īs (* <i>is</i>)	2. os.: -ītis (* <i>itys</i>)
3. os.: -it (* <i>it</i>)	3. os.: -iunt (* <i>ijunt</i>)

b) imperfekta:

<i>Singulár.</i>	<i>Plurál.</i>
1. os.: -iēbam (* <i>ijēbam</i>)	1. os.: -iēbāmus (* <i>ijēbāmus</i>)
2. os.: -iēbās (* <i>ijēbās</i>)	2. os.: -iēbātis (* <i>ijēbātys</i>)
3. os.: -iēbat (* <i>ijēbat</i>)	3. os.: -iēbant (* <i>ijēbant</i>)

c) futura I.:

<i>Singulár.</i>	<i>Plurál.</i>
1. os.: -iam (* <i>ijam</i>)	1. os.: -iēmus (* <i>ijēmus</i>)
2. os.: -iēs (* <i>ijés</i>)	2. os.: -iētis (* <i>ijētys</i>)
3. os.: -iet (* <i>ijet</i>)	3. os.: -ient (* <i>ijent</i>)

V z o r: **aud-ire** = slyšeti. — Z á k l a d: **aud-**.

Aktivní indikativ přítomný:

Singulár.

1. os.: aud-iō	(* <i>audyjó</i>)	(<i>já</i>) slyším
2. os.: aud-is	(* <i>audýs</i>)	(<i>ty</i>) slyšíš
3. os.: aud-it	(* <i>audyt</i>)	(<i>on, ona, ono</i>) slyší

Plurál.

1. os.: aud-imus	(* <i>audýmus</i>)	(<i>my</i>) slyšíme
2. os.: aud-itis	(* <i>audýtys</i>)	(<i>vy</i>) slyšíte
3. os.: aud-iunt	(* <i>audyjunt</i>)	(<i>oni, ony, ona</i>) slyší

Aktivní indikativ imperfekta:

Singulár.

1. os.: aud-iēbam	(* <i>audyjēbam</i>)	(<i>já</i>) jsem	} slyšel (-a, -o)
2. os.: aud-iēbās	(* <i>audyjēbās</i>)	(<i>ty</i>) jsi	
3. os.: aud-iēbat	(* <i>audyjēbat</i>)	(<i>on, ona ono</i>)	

Plurál.

1. os.: aud-iēbāmus	(* <i>audyjēbāmus</i>)	(<i>my</i>) jsme	} slyšeli (-y, -a)
2. os.: aud-iēbātis	(* <i>audyjēbātys</i>)	(<i>vy</i>) jste	
3. os.: aud-iēbant	(* <i>audyjēbant</i>)	(<i>oni, ony, ona</i>)	

Aktivní indikativ prvního futura:

Singulár.

1. os.: aud-iam	(* <i>audyjám</i>)	budu slyšeti; uslyším
2. os.: aud-iēs	(* <i>audyjés</i>)	budeš slyšeti; uslyšíš
3. os.: aud-iet	(* <i>audyjet</i>)	bude slyšeti; uslyší

Plurál.

1. os.: aud-iēmus	(* <i>audyjēmus</i>)	budeme slyšeti; uslyšíme
2. os.: aud-iētis	(* <i>audyjētys</i>)	budete slyšeti; uslyšíte
3. os.: aud-ient	(* <i>audyjent</i>)	budou slyšeti; uslyší

Cvičení.

Aktivní indikativ přítomný. — Sing. 1. **sitiō** (* *sicijó*), žízním; 2. **sitiš** (* *sitýs*), žízníš; 3. **sitiť** (* *sityť*), (on, ona, ono) žízní. — Plur. 1. **sitiimus** (* *sityimus*), žízníme; 2. **sitiťis** (* *sityťys*), žízníte; 3. **sitiunt** (* *sicijunt*), (oni, ony, ona) žízní.

sciō (* *scijó*), (já) vím; **sciš** (* *scis*), (ty) víš; **scit** (* *scit*), (on, ona, ono) ví; **sciimus** (* *scimus*), (my) víme; **scitís** (* *scitys*), (vy) víte; **sciunt** (* *scijunt*), (oni, ony, ona) vědí;

vestiō (* *vestyjó*), (já) odívám; **vestiš** (* *vestýs*), (ty) odíváš; **vestit** (* *vestyt*), (on, ona, ono) odívá; **vestimus** (* *vestýmus*), (my) odíváme; **vestitís** (* *vestýtys*), (vy) odíváte; **vestiunt** (* *vestyjunt*), (oni, ony, ona) odívají;

veniō (* *venyjó*), (já) přicházím; **veniš** (* *venýs*), (ty) přicházíš; **venit** (* *venyt*), (on, ona, ono) přichází; **veniimus** (* *venýmus*), (my) přicházíme; **venitís** (* *venýtys*), (vy) přicházíte; **veniunt** (* *venyjunt*), (oni, ony, ona) přicházejí.

*

Aktivní indikativ imperfekta. — Sing. 1. **sitiēbam** (* *sicijēbam*), žíznil (-a, -o) jsem; 2. **sitiēbās** (* *sicijēbās*), žíznil (-a, -o) jsi; 3. **sitiēbat** (* *sicijēbat*), (on, ona, ono) žíznil (-a, -o). — Plur. 1. **sitiēbāmus** (* *sicijēbāmus*), žíznili (-y, -a) jsme; 2. **sitiēbātis** (* *sicijēbātys*),

žíznilí (-y, -a) jste; 3. **sitiēbant** (* *sicijēbant*), (oni, ony, ona) žíznilí (-y, -a);

sciēbam (* *scijēbam*), (já) jsem věděl (-a, -o); **sciēbās** (* *scijēbās*), (ty) jsi věděl (-a, -o); **sciēbat** (* *scijēbat*), (on, ona, ono) věděl (-a, -o); **sciēbāmus** (* *scijēbāmus*), (my) jsme věděli (-y, -a); **sciēbātis** (* *scijēbātis*), (vy) jste věděli (-y, -a); **sciēbant** (* *scijēbant*), (oni, ony, ona) věděli (-y, -a);

vestiēbam (* *vestyjēbam*), (já) jsem odíval, šatil (-a, -o); **vestiēbās** (* *vestyjēbās*), (ty) jsi odíval, šatil (-a, -o); **vestiēbat** (* *vestyjēbat*), (on, ona, ono) odíval, šatil (-a, -o); **vestiēbāmus** (* *vestyjēbāmus*), (my) jsme odívali, šatili (-y, -a); **vestiēbātis** (* *vestyjēbātis*), (vy) jste odívali, šatili (-y, -a); **vestiēbant** (* *vestyjēbant*), (oni, ony, ona) odívali, šatili (-y, -a);

veniēbam (* *venyjēbam*), přicházel (-a, -o) jsem; **veniēbās** (* *venyjēbās*), přicházel (-a, -o) jsi; **veniēbat** (* *venyjēbat*), (on, ona, ono) přicházel (-a, -o); **veniēbāmus** (* *venyjēbāmus*), přicházeli (-y, -a) jsme; **veniēbātis** (* *venyjēbātis*), přicházeli (-y, -a) jste; **veniēbant** (* *venyjēbant*), (oni, ony, ona) přicházeli (-y, -a).

*

Aktivní indikativ prvního futura. —

Sing. 1. **sítiam** (* *sicijam*), budu žízniť; **sitiēs** (* *sicijés*), budeš žízniť; **sitiēt** (* *sicijet*), (on, ona, ono) bude žízniť; **sitiēmus** (* *sicijémus*), budeme žízniť; **sitiētis** (* *sicijétis*), budete žízniť; **sitiēt** (* *sicijent*), (oni, ony, ona) budou žízniť;

sciam (* *scijam*), budu věděti, zvíím; **sciēs** (* *scijés*), budeš věděti, zviš; **sciet** (* *scijet*), (on, ona, ono) bude věděti, zvi; **sciēmus** (* *scijémus*), budeme věděti, zviíme; **sciētis** (* *scijétis*), budete věděti, zviíte; **scient** (* *scijent*), (oni, ony, ona) budou věděti, zvědí;

vestiam (* *vestyjam*), budu odívati, oději, ošatím; **vestiēs** (* *vestyjés*), budeš odívati, oděješ, ošatíš; **vestiēt** (* *vestyjjet*), bude odívati, oděje, ošatí; **vestiēmus** (* *vestyjémus*), budeme odívati, odějeme, ošatíme; **vestiētis** (* *ve-*

styjětys), budete odívati, odějete, ošatíte; *vestient* (* *vestyjent*), (oni, ony, ona) budou odívati, odějí, ošatí;

veniam (* *venyjam*), (já) přijdu, budu přicházeti; *veniēs* (* *venyjēs*), (ty) přijdeš, budeš přicházeti; *veniet* (* *venyjet*), (on, ona, ono) přijde, bude přicházeti; *veniēmus* (* *venyjēmus*), (my) přijdeme, budeme přicházeti; *veniētis* (* *venyjētys*) (vy) přijdete, budete přicházeti; *venient* (* *venyjent*), (oni, ony, ona) přijdou, budou přicházeti.

*

Časujte latinsky a česky ve všech osobách singuláru i plurálu:

oboediō, poslouchám, jsem poslušen (poslušna, poslušno), atd.; *oboediēbam* (* *obedyjēbam*), poslouchal jsem, byl jsem poslušen (byla jsem poslušna, bylo jsem poslušno), atd.; *oboediam* (* *obedyjam*), budu poslouchati, uposlechnu, budu poslušen (poslušna, poslušno), atd.;

pūniō, trestám, atd.; *pūniēbam* (* *pūnyjēbam*), trestal (-a, -o) jsem, atd.; *pūniam* (* *pūnyjam*), budu trestati, potrestám, atd.;

cūstōdiō, střežu, atd.; *cūstōdiēbam* (* *kūstodyjēbam*), střežil (-a, -o) jsem, atd.; *cūstōdiam* (* *kūstodyjam*), budu stříci, ochráním, atd.;

ērudiō, vzdělávám, atd.; *ērudiēbam* (* *érudyjēbam*), vzdělával (-a, -o) jsem, atd.; *ērudiam* (* *érudyjam*), budu vzdělávati, vzdělám, atd.

*

Časujte latinsky a česky záporné sloveso ve všech osobách singuláru i plurálu!

nōn audiō, (já) neslyším; *nōn finiō*, (já) nekončím; *nōn dormiō*, (já) nespím; *nōn inveniō*, (já) nenalézám;

nōn audiēbam, (já) jsem neslyšel (-a, -o); *nōn finiēbam*, (já) jsem nekončil (-a, -o); *nōn dormiēbam*, (já) jsem nespal (-a, -o); *nōn inveniēbam*, (já) jsem nenalézal (-a, -o); *nōn audiam*, (já) nebudu slyšeti, neuslyším; *nōn finiam*,

(já) nebudu končiti, neukončím; **nōn dormiam**, (já) nebudu spáti; **nōn inveniam**, (já) nenaleznu, nebudu nalézati.

**Slovesa čtvrté konjugace.
Aktivní přítomný imperativ.**

Aktivní přítomný imperativ (= rozkazovací způsob času přítomného rodu činného) sloves čtvrté konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

V z o r: **aud-ire** = slyšeti.

Singulár:	
2. os.: -ī!	aud-ī! (* <i>audý!</i>) slyš!
Plurál:	
2. os.: -īte!	aud-īte! (* <i>audýte!</i>) slyšte!

Příklady:

Sitī! (* *sitý!*) Žizni! — **Sitīte!** (* *sitýte!*) Žizněte!

Sci! (* *sci!*) Věz! — **Scīte!** (* *scíte!*) Vězte!

Vestī! (* *vestý!*) Odívej! Šať! — **Vestīte!** (* *vestýte!*) Odívejte! Šaťte!

Venī! (* *vený!*) Přicházej! Přijď! — **Venīte!** (* *venýte!*) Přicházejte! Přijďte!

Oboedī! (* *obédý!*) Poslouchej! Buď poslušen (poslušna, poslušno)! — **Oboedīte!** (* *obédýte!*) Poslouchejte! Buďte poslušni (poslušny, poslušna)!

Pūnī! (* *pūný!*) Trestej! — **Pūnīte!** (* *pūnýte!*) Trestejte!

Cūstōdī! (* *kūstódý!*) Střez! — **Cūstōdīte!** (* *kūstódýte!*) Střezte!

Ērudī! (* *érudý!*) Vzdělávej! — **Ērudīte!** (* *érudýte!*) Vzdělávejte!

**Jak si zapíšete do sešitu
slovesa čtvrté konjugace?**

Slovesa čtvrté konjugace si zapíšete do sešitu týmž způsobem, jež jsem uvedl na str. 49; napíšete si:

audiō, īs, īre, 4. = slyšeti, poslouchati

[Tento zápis čtete: * **audyjó, audýs, audýre**, čtvrtá konjugace, (česky:) slyšeti, poslouchati.]

V tištěných slovnících se užívá buď téhož způsobu nebo někdy jiného způsobu, jak jsem poznamenal u sloves první konjugace na str. 50:

audiō, īs, īre,	} slyšeti, poslouchati.
audiō, īre, 4.	
audiō, 4.	

65. úloha.

Aegyptiī, Aegyptiōrum, m. (II.), (Z. **Aegypt-**), (* **Ěgyptyjí, Ěgyptyjórum**), Egyptané, (obyvatelé Egypta, str. 184)

captivus, ī, m. (II.), (Z. **captiv-**), zajatec

captus, a, um, (Z. **capt-**), zajatý, -á, -é; dobytý; obsazený; zabraný; chybný; zachvácený; přijatý, (atd., viz sloveso »*capere*«)

cibus, ī, m. (II.), (Z. **cib-**), pokrm, jídlo; potrava

citō, rychle, spěšně

cōgitātiō, cōgitātiōnis, f. (III.), (Z. **cōgitātiōn-**), (* **kógitációj**), a) myšlení, přemýšlení, úvaha; b) myšlenka, mínění, představa; c) záměr, úmysl

commodum, ī, n. (II.), (Z. **commod-**), a) pohodlí; b)

výhoda, prospěch, zájem; c) výsada; přednost

contumēlia, ae, f. (I.), (Z. **contumēli-**), **urážka, potupa, pohana**

cubīle, cubīlis, n. (III.), (6. sing. **cubīli**; 1. 4. 5. pl. **cubīlia**; 2. pl. **cubīlium**), (Z. **cubīl-**), a) lůžko, lože; postel; b) hnízdo, pelech, brloh

cupiditās, cupiditātis, f. (III.), (Z. **cupiditāt-**), žádost, žádostivost, touha, chtivost, vášně, naruživost; (*cupiditāte; cupiditātēs; cupiditātum*)

famēs, famis, f. (III.), (abl. sing. **famē**), (Z. **fam-**), hlad; lačnost, chtivost

fossa, ae, f. (I.), (Z. **foss-**), příkop

grātiam habēre alicui, (str. 271), chovati vděčnost

k někomu = býti vděčen někomu
grex, gregis, m. (III.), (Z. **greg-**), a) stádo, hejno; b) zástup, sbor, rota, družina; (*grege; gregēs; gregum*)
hospes, hospitis, m. (III.), (Z. **hospit-**), a) host; pohostiný přítel; b) cizinec; c) hostitel; (*hospite; hospitēs; hospitum*)
incertus, a, um, (Z. **incert-**), a) nejistý; neurčitý; b) nespolehlivý, nestálý; pochybný; c) nerozhodný
ingrātus, a, um, (Z. **ingrāt-**), a) nemilý, nepříjemný; b) nevděčný
inhonestus, a, um, (Z. **inhonest-**), nečestný, hanebný; bezectný
irācundia, ae, f. (I.), (Z. **irācundi-**), hněvivost, prechlivost
iūdex, iūdicis, m. (III.), (Z. **iūdic-**), (* **jūdex**), soudce; (*iūdice; iūdicēs; iūdicum*)
iūs (str. 320); **iūre** (* **jūre**), právem
Lacedaemonii, Lacedaemoniōrum, m. (II.), (Z. **Lacedaemoni-**), (* **Lacedemonyjí**), Lakedaimonští, Spartané
laus (str. 219); *laudēs, laudum*, f. plur., chvalořeč, chvála, pochvala

ligneus, lignea, ligneum, (Z. **ligne-**), dřevěný, ze dřeva
mare (str. 355); **mare altum**, (hluboké moře =) širé moře
molestia, ae, f. (I.), (Z. **molesti-**), obtíž, nepříjemnost; mrzutost
mortuus, mortua, mortuum, (Z. **mortu-**), mrtvý
mortuī, mortuōrum, m. (II.), mrtví; mrtvolvy
multa, (zpodstatnělý plur. střed. rodu), mnoho, mnohé věci, mnoho věcí
nōn — neque, ne — ani
Persae, ārum, m. (I.), (Z. **Pers-**), Peršané, obyvatelé říše perské
pōtiō, pōtiōnis, f. (III.); (Z. **pōtiōn-**), (* **pócijó**), a) pití; b) nápoj
precēs, precum, f. (III.), (Z. **prec-**), prosby, prošení; modlitba; (*nom. sing. prex se neužívá*)
quam, (po komparativu, po slovese *praestat*), než
quantum, (* kvantum), jak mnoho, jak velice, kolik
quot, (* kvot), kolik
sērō, pozdě
Spartiātae, Spartiātārum, m. (I.), (Z. **Spartiāt-**), (* **Spartyjáté, Spartyjátārum**) Spartané, obyvatelé Sparty (str. 178)

strāmentum, *ī*, n. (II.), (Z. **strāment-**), stelivo, slāma
victor, *victōris*, m. (III.),
(Z. **victōr-**), vítěz; (*victōre*;
victōrēs; *victōrum*)
virgō, *virginis*, f. (III.), (Z.
virgin-), panna, neprovdanā
dívka; (*virgine*; *virgi-*

nēs; *virginum*); **virgō Vestālis**, Vestálka, (panenská kněžka bohyně Vesty)
voluntās, *voluntātis*, f. (III.), (Z. **voluntāt-**),
vůle, přání; touha, žádost;
(*voluntāte*)

*

aperiō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
a) otvírati, odmykati; činiti
přístupným; **b**) odhaliti,
odkrýti; objeviti; vyzraditi,
prozraditi

audiō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
slyšeti, doslýchati, zaslechnouti;
poslouchati, naslouchati;
vyslýchati, vyslyšeti

condiō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
a) kořeniti; **b**) kořeniti
(= něco činiti chutnějším,
lahodnějším), zpříjemniti;
c) balzamovati

cūstōdiō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
a) hlídati, chrániti, opatrovati;
stříci, střežiti; **b**) dávat
pod dohlídku; vézniti

dormiō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
spím, spátí

ēruđiō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
vzdělávati, poučovati

ēsuriō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
míti hlad, hladověti, lačněti

exaudiō, *īs, īre*, 4., (Z. **exaud-**),
a) jasně, zřetelně slyšeti;
pozorně poslouchati; **b**) (*o prosbách
a přáních*;) vyslyšeti

fīniō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
a) ohraničovati, omezovati;
vymezovati, stanoviti; **b**)
končiti, skončiti, ukončiti,
dokončiti

īnserviō, *īs, īre*, 4., (Z. **īn-**
serv-), sloužiti; věnovati se,
oddati se (*něčemu*),
příčínovati se (*o něco*)

lēniō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
mírniti, zmirňovati, uklidňovati,
tišiti; zeslabovati; chlácholiti;
usmiřovati, udobřiti

moliō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
a) činiti měkkým, změkčovati;
b) mírniti, jemniti, ušlechtovati,
krotiti, obměkčovati; **c**) činiti
změkčilým

mūniō, *īs, īre*, 4., (str. 357),
a) opevňovati; opatrovati
hradbou; **b**) chrániti, krýti

nesciō, *nescīs, nescīre*, 4., (Z. **nesc-**), **a**) nevědět; **b**) neznati, neumět

nūtriō, *īs, īre*, 4., (str. 357), **a**) živiti, krmiti; **b**) pěstiti, pěstovati

oboediō, *īs, īre*, 4., (str. 358), poslouchati, býti poslušen

pūniō, *īs, īre*, 4., (str. 358), pokutovati, ukládati pokutu, trestati

saeviō, *īs, īre*, 4., (str. 358), zuřiti, vztekati se; kruté řádit

sciō, *īs, īre*, 4., (str. 358), vědět; znáti, umět

serviō, *īs, īre*, 4., (str. 358), sloužiti, otročiti; býti oddán; **īrācundiae serviō**, oddávám se, jsem oddán prchlivosti

sitiō, *sitīs, sitīre*, 4., (str. 358), (* **sicijó, sitýs, sitýre**), žízňiti, býti žízňiv

superbiō, *īs, īre*, 4., (Z. **superb-**), (* **superbijó**), býti pyšný, býti hrdý, vypínati se, holedbati se

veniō, *īs, īre*, 4., (str. 358), přicházeti, přijíti

vinciō, *īs, īre*, 4., (str. 358), vázati, svazovati; poutati, spoutávati; připoutati, upoutati, zavázati; vězniti

*

audeō, *ēs, ēre*, 2., (Z. **aud-**), mít odvahu, odvažovati se, odvážiti se, osmělit se

cingō, *is, ere*, 3., (Z. **cing-**), **a**) opásati; **b**) obklopovati, obkličovati, uzavírat; **c**) sevřít, obklíčiti

cremō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **crem-**), spalovati; upalovati

dēspērō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **dēspēr-**), nemít naděje, vzdávati se naděje, ztrá-

ceti naději, nedoufati, zoufati

humō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **hum-**), pohřbívati

pārēre (str. 271); **dolōrī pārēre**, poddávati se bolu, strasti

pernoctō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **pernoct-**), přenocovati, noclehovati

praestat, *praestāre*, 1., jest lépe

*

Přeložte do češtiny!

1. *Nōn timēbō et sententiam meam tibi aperiam.* —
 2. *Iūstās precēs nostrās, iūste rēx, audī!* — 3. *Tacēte et audīte, puellae, nam virī et puerī cantant. Audītis - ne? Audīmus.* — 4. *Brevī tempore aut mē vidēbis aut multa dē mē audiēs.* — 5. *Contumēliam sī dīcēs, contumēliam audiēs.* — 6. *Laudēs ſi audient, quī audēnt.* — 7. *Lacedaemoniū labōre et famē cēnam condiēbant.* — 8. *Nōs mortuōs humāmus aut cremāmus, Rōmānī eōs cremābant; Aegyptiū mortuōs nōn humābant, sed condiēbant.* — 9. *Canēs domōs et gregēs cūstōdiunt.* — 10. *Servi portās claudent et cūstōdient.* — 11. *Portās castrōrum, mīlitēs, claudite et bene cūstōdīte!* — 12. *Graeci libertātem suam armīs cūstōdiēbant.* — 13. *Virginēs Vestālēs ignem aeternum in urbe Rōmā cūstōdiēbant.* — 14. *Sāncta iūra patriae, bonī civēs, cūstōdīte!* — 15. *Quot hōrās hodiē, puerī, dormiēbātis? Diū dormīre corporī nocet.* — 16. *Nōnnūllae bēstiae tōtam noctem dormiunt.* — 17. *Agricolae fessī etiam in cubilī lignēō bene dormient.* — 18. *Nox est; dormiēmus.* — 19. *Spartiātārum puerī in strāmentō aut in dūrā terrā pernoctābant et dormiēbant.* — 20. *Verbīs et exemplīs puerōs docēs et ērudīs, magister! Verbīs et exemplīs puerōs docētis et ērudītis, magistrī!* — 21. *Verbīs et exemplīs puerōs docē et ērudī, magister! Verbīs et exemplīs puerōs docēte et ērudīte, magistrī!* — 22. *Magnam vōbis habeō grātiam, parentēs, quod mē ēducābātis, exercēbātis, ērudiēbātis, ad virtūtem dūcēbātis.* — 23. *Frāter meus bene vōs ērudiet.* — 24. *Ēsuriēbam, tū mē nūtriēbās; sitiēbam (* sicijēbam), tū mihi pōtiōnem praebēbās. Quis nōs nūtriet, cum ēsuriēmus, quis nōbis pōtiōnem praebēbit, cum sitiēmus*

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Nebudu se báti a vyjevím ti (mé ==) své mínění. — 2. Slyš, spravedlivý králi, naše spravedlivé prosby! — 3. Dívky, mlčte a poslouchajte, neboť muži a hoši zpívají. Zda posloucháte? Posloucháme. — 4. V krátkém čase buď mne uvidíš nebo budeš o mně (mnohé věci ==) mnoho slyšeti (uslyšíš). — 5. Budeš-li říkati hanu, hanu uslyšíš. — 6. Chvalořeč (pochvalu) ti uslyší, kdož mají odvalu. — 7. Lakonští (= Spartané) oběd kořenili (= činili chutnějším) prací a hladem. — 8. My mrtvé pohřbíváme nebo spalujeme, Římané je spalovali; Egypťané mrtvých nepohřbívali, nýbrž (je) balzamovali. — 9. Psi hlídají příbytky a stáda. — 10. Otroci uzavrou brány a budou je střežiti. — 11. Zavřete a dobře střežte bran tábora, vojínové! — 12. Řekové chránili (střežili) své svobody zbraní. — 13. (Panny Vestiny ==) Vestálky opatrovaly věčný oheň v městě Římě. — 14. Chraňte (střežte), dobří občané, svatých práv vlasti! — 15. Kolik hodin jste, hoši, spali? Dlouho spáti škodí tělu. — 16. Některá zvířata spí celou noc. — 17. Unavení rolníci budou dobře spáti i na dřevěném lůžku. — 18. Jest noc; budeme spáti. — 19. Spartští hoši přenocovali a spali na slámě nebo na tvrdé zemi. — 20. Hochy, učiteli, učíš a vzděláváš slovy a příklady. Hochy, učitelé, učíte a vzděláváte slovy a příklady. — 21. Hochy uč a vzdělávej, učiteli, slovy a příklady! Hochy učte a vzdělávejte, učitelé, slovy a příklady! — 22. (Velikou vděčnost k vám chovám ==) velice jsem vám vděčen, rodiče, že jste mne vychovávali, cvičili, vzdělávali a vedli ke ctnosti. — 23. Můj bratr bude vás dobře vzdělávati. — 24. Lačněl jsem, ty jsi mne sytil; žíznil jsem, ty jsi (mně poskytoval nápoje ==) mne napájel. Kdo nás bude sytiti, až budeme lačněti, kdo (nám poskytne nápoje ==) nás napojí, až budeme žízni? — 25. Poskytněte těm, kteří žízní, nápoje, těm, kteří lačnějí, po-

(* sicijemus)? — 25. *Praebēte ūs, quī sitiunt, pōtiōnem, ūs, quī ēsuriunt, cibum!* — 26. *Exaudi nōs, Domine!* — 27. *Mors aliquandō hominum labōrēs et molestiās finiet.* — 28. *Commodis patriae ĩnseruire honestum est.* — 29. *Verbīs vestrīs trīstitiam meam minuitis et lēnītis, minuētis et lēniētis.* — 30. *Mātris ĩram, cārī frātrēs, studiō et dāligentiā lēnīte!* — 31. *Tempus dolōrem meum lēniēbat.* — 32. *Quis iūdicis sevērī ĩram lēniet?* — 33. *Mūnera, quae hominum cōgitātiōnēs saepe mūtant, etiam deōs molliunt.* — 34. *Militēs castra fossā cingēbant et mūniēbant.* — 35. *Dux bellī perītus milites castra mūnīre docēbat.* — 36. *Parentibus nostrīs semper oboediēbāmus et oboediēmus.* — 37. *Magistrātibus, cīvēs, oboedīte!* — 38. *Sī magis lēgibus quam cupiditātibus oboediētis, ūberī eritis.* — 39. *Cīvēs bonī lēgibus libenter oboediunt et oboedient.* — 40. *Puerum, quī parentum voluntātī nōn oboediet, iūre magister pūniet.* — 41. *Persae hominēs ingrātōs morte pūniēbant.* — 42. *Autumnō crēbrae procellae saeviunt.* — 43. *Tantum scīmus, quantum memoriā tenēmus.* — 44. *Multās rēs, quās nunc nescīs, aliquandō sciēs; multās rēs nesciēbās, quās nunc scīs.* — 45. *Captīvus vītā suā in proeliō servat, sed victōrī servit.* — 46. *Cūr dīvitīs incertīs, homō stulte, servīs?* — 47. *Cōsulēs Rōmānī sōlī patriae serviēbant.* — 48. *Nōn pārēbō dolōrī meō neque irācundiae serviam; irācundiam lēniam, sī cum temperantiā vīvam.* — 49. *Cupiditātibus servire inhonestum est.* — 50. *Etiam in marī altō nautae sitiunt.* — 51. *Hominēs in rēbus adversīs dēspērānt, in rēbus secundīs superbiunt.* — 52. *Praestat sērō venīre quam nōn venīre.* — 53. *Ad tempus ad vōs veniam.* — 54. *Citō veniet tempus mortis.* — 55. *Quamquam saepe ad nōs veniēbās, semper grātus hospes erās.* — 56. *In bellō captōs saepe vīnciunt nī, quā vīncunt.*

krmu! — 26. Vyslyš nás, Pane! — 27. Smrt jednou ukončí lidské strasti a nepříjemnosti. — 28. Věnovati se zájmům vlasti jest čestné. — 29. Slovy (vašimi =) svými můj zármutek menšíte a mírníte, zmenšíte a zmírníte. — 30. Matčin hněv mírněte, drazí bratři, horlivostí (snahou) a dbalostí (pílí)! — 31. Čas mírnil mou bolest. — 32. Kdo zmírní hněv přísného soudce? — 33. Dary, které často mění lidská předsevzetí, obměkčují i bohy. — 34. Vojínové obháněli a opevňovali tábor příkopem. — 35. Vůdce zkušený ve válce učil vojíny opevňovati tábor. — 36. (Našich =) svých rodičů (*v češ. genitiv, v lat. dativ*) vždy jsme poslouchali (byli poslušni) a budeme poslouchati (budeme poslušni). — 37. Poslouchejte (buďte poslušni), občané, úřadů (*v češ. genitiv*)! — 38. Budete-li poslušni více zákonů než vášní, budete svobodni. — 39. Dobří občané rádi poslouchají a budou poslouchati (uposlechnou) zákonů. — 40. Hocha, který nebude poslušen vůle rodičů, učitel právem bude trestati (= potrestá). — 41. Peršané trestali nevděčné lidi (= nevděčníky) smrtí. — 42. Na podzim zuří časté vichřice. — 43. Tolik víme, kolik (chováme v paměti =) pamatujeme. — 44. Mnohé věci, kterých (*gen. zápor.*) nyní nevíš, jednou budeš věděti; mnohé věci jsi nevěděl, které nyní víš. — 45. Zajatec zachraňuje svůj život v boji, ale otročí vítězi. — 46. Proč otročíš, pošetilý člověče, nejistému bohatství? — 47. Římští konsulové jedině vlasti sloužili. — 48. Nepoddám se svému bolu, ani se neoddám prchlivosti; prchlivost zmírním, budu-li žítí umírněně. — 49. Otročiti žádostem (vášním) jest nečestné. — 50. Také na širém moři plavci žízní. — 51. Lidé v neštěstí zoufají, ve štěstí bývají hrdí. — 52. Jest lépe přijíti pozdě než (vůbec) nepřijíti. — 53. Přijdu k vám včas. — 54. Rychle přijde (čas =) hodina smrti. — 55. Ačkoli jsi k nám přicházel často, vždy jsi byl milým hostem. — 56. Zajaťé (muže) ve válce často spoutávají ti, kdož (= kteří) jsou vítězi.

32. HODINA.

66. úloha.

adventus, *ūs*, m. (IV.), (* *adventus*), (Z. **advent-**), příchod

appāreō, *ēs, ēre*, 2., (* *appāreō*), (Z. **appār-**), jevíti se; objevíti se, ukázati se; býti zjevný, býti patrný

armātus, *a, um*, (* *armātus*), (Z. **armāt-**), ozbrojený

augeō, *ēs, ēre*, 2., (* *augeó*), (Z. **aug-**), (str. 263, 270), rozmnožovati, zvětšovati, zesilovati, zvyšovati, zvelebovati, povznášeti; zveličovati; povznésti; **augērī** (str. 283) = býti zvětšován, býti rozmnožován = růsti, přibývati, množití se, mohutněti, vzmahati se

aut, neb, nebo, aneb, anebo, (*při úplně protivě*); **aut — aut**, buď — buď; buď — nebo

calidus, *a, um*, teplý, horký; (str. 320)

cōfirmō, *ās, āre, āvī*, 1., (* *kōnfirmó*), (Z. **cōfirm-**), a) upevniti, utužití; posílniti, povzbuditi, dodati mysli; b) zabezpečiti; po-

tvrditi, schváliti; c) s jistotou tvrditi, určitě prohlásiti, jistiti; dotvrditi, dokázati

cōspectus, *ūs*, m. (IV.), (* *kōnspektus*), (Z. **cōnspect-**), pohled, výhled, dohled; **in cōspectū alícuíus**, před pohledem, před očima, před tváří někoho; u přítomnosti někoho; **locus est in cōspectū**, místo jest v dohledu = místo lze viděti; **bellum erat in cōnspectū**, válka byla v dohledu, na obzoru

contentus, *a, um*, (* *kontentus*), (Z. **content-**), spokojený, spokojující se (*něčím*)

crūs, *crūris*, n. (III.), (* *krūs, krūris*), (Z. **crūr-**) (*plur. crūra, -um*), holeň; hnát, (noha); **crūra cerví**, běhy (nohy) jelena

cūrāre aliquid, pečovati, starati se o něco; hleděti si, všímáti si, dbáti *něčeho*

dēbere (str. 270); **vítam dēbere**, býti povinen, zavázán za život; děkovati za život

diēs (str. 298); **diem ex diē**, den ze dne, (ode dne ke dni)

domesticus, *a, um*, domácí; rodinný

dubius (str. 321); **dubium**, *ī, n.*, (* **dubijum**, **dubijī**), pochybnost, nejistota; **sine dubiō**, bez vši pochybnosti, nepochybně, rozhodně, jistě

ēdūcō, *is, ere, 3.*, (* **ēdūkó**), (Z. **ēdūc-**), vyvésti, odvésti; (o vojsku:) vytáhnouti, vytrhnouti (*s vojskem*)

exitus, *ūs, m.* (IV.), (* **exitus**), (Z. **exit-**), **a**) východ, vycházka; **b**) konec; výsledek; cíl; **c**) smrt, zánik

falsus, *a, um, a*) klamný, nepravdivý, mylný; **b**) vymyšlený, lživý; **c**) nepravý, padělaný, podvržený; **d**) podvodný, neupřímný, nepoctivý, zrádný

fidem praestāre (str. 375); **fidem habēre** (str. 373)

firmāre, (str. 178), zabezpečovati, zajišťovati

fuga, *ae, f.* (I.), (* **fuga**, nikoli *fūga*), útěk

gaudeō, *ēs, ēre, 2.*, (Z. **gaud-**), radovati se, těšiti se; **aliquā rē** (**reditū**) **gaudēre**, radovati se, těšiti se z něčeho, (z návra-

tu), (*v lat. ablativ, v češl. předložkový pád*)

habēre (str. 271); **alicui fidem habēre**, (míti víru=) věřiti někomu

Hannibāl, *Hannibālis, m.* (III.), (* **Hannybal**), (Z. **Hannibāl-**), Hannibal, nejslavnější vojevůdce kartaginský, úhlavní nepřítel Římanů

ictus, *ūs, m.* (IV.), (* **iktus**), (Z. **ict-**), úder, úhoz, rána

idem, *eadem, idem*, (* **ídem**, **e-a-dem, idem**), týž, táž, též; tentýž, tatáž, totěž

imperitus, *a, um*, (* **imperítus**), (Z. **imperít-**), nezkušený, neznalý

incursiō, *incursiōnis, f.* (III.), (* **inkurzijó**, **inkurzijónys**), (Z. **incursiōn-**), náběh, útok, vpád

instruō, *is, ere, 3.*, [***instruó**, **instru(j)is, instruere**], (Z. **instru-**), **a**) vystavěti, zbudovati, zříditi; **b**) zaříditi, uspořádati; **c**) opatřiti, vystrojiti, vyzbrojiti; **d**) (*ve vojenství:*) spořádati, v šik postaviti; **e**) poučiti, vzdělati, vyučiti; **aciem instruere**, zřizovati (bitevní) šik; (viz str. 313)

legiō, *legiōnis, f.* (III.), (* **legijó**, **legijónys**), (Z. **legiōn-**), **a**) vybrané, odve-

dené mužstvo; branný lid; **b)** legie (= římský pluk, který měl ve vojsku Gaja Julia Caesara 3000 až 3600 pěšáků, později 4200 až 6000 pěšáků; legie se dělila v 10 kohort; kohorta se dělila ve 3 manipuly; manipulus se dělil ve 2 centurie čili setniny; odznakem legie byl stříbrný orel)

levāre, (str. 122), polehčiti, ulehčiti, uleviti, zmírniti

libīdō, *libīdinis*, f. (III.), (* *libídó*), (Z. *libīdin-*), **a)** choutka, libovůle, rozmar, nárůživost, chlipnost; zhýralost, prostopášnost

lūctus, *ūs*, m. (IV.), (* *lūk-tus*), (Z. *lūct-*), smutek, zármutek

medius, *a, um*, (* *medyjus*, *medyja*, *medyjum*), střední, prostřední; **media aciēs**, prostřední šik; střed voje

mendāx, *mendācis*, m. (III.), (Z. *mendāc-*) lhář; (člověk) lživý, prohaný

mereō, *ēs, ēre*, 2., (Z. *mer-*), zasluhovati (něčeho, **aliquid**); *laudem merēre*, zasluhovati, zasloužiti chvály, pochvaly, (*v lat. akus., v češf. genit.*)

Cornēlius Nepōs, *Cornēlīi Nepōtis*, m. (III.), Korne-

lius Nepos, římský dějepisec, žil kol r. 80—30 př. Kr.

nūntiō, *ās, āre, āvī*, 1., (* *nūncijó*), (Z. *nūnti-*), ohlašovati, zvěstovati, dáti zprávu

officium, *officiū*, n. (II.), (* *officijum*), **a)** povinnost; **b)** služba práce; **c)** úřad, služba, zaměstnání

parsimōnia, *ae*, f. (I.), (* *parzimónýja*), (Z. *parsimōni-*), spořivost, šetrnost

perterreō, *ēs, ēre*, 2., (* *perterreó*), (Z. *perterr-*), postrašiti, přestrašiti, zastrašiti, poděsiti, polekati, poplašiti

philosophia, *ae*, f. (I.), (* *filozofija*, *filozofijé*), (Z. *philosophi-*), filosofie

plānē, (* *pláné*), **a)** přímo, zřetelně, jasně, zřejmě; **b)** úplně, zcela; **c)** jistě, ovšem

postrēmō, (* *postrémó*), konečně, nakonec, posléze; (*při výčtu* :) posléze, zkrátka, vůbec

postrīdiē, (* *postrīdyjé*), druhého dne, nazejtří

praesum, *praees, praeesse, praefuī*, (* *prěsum, prées, préesse, préfují*), (kmen perf. *praefu-*), (*složenina slovesa »esse«*, časuje se jako na př. »*absum*«, viz

str. 246, 247), (*praesse alicui*, v lat. dativ), býti v čele (někomu, něčemu); řídit, spravovati (někoho, něco); velet (někomu); býti velitelem (někoho); míti velení (nad někým)

praesidium, *ū*, n. (II.), (* *prézydyjum, prézydyj*), (Z. **praesidi-**), a) ochrana, záštita; pomoc; b) (*ve vojenství*;) ochranný průvod, tělesná stráž; vojenský sbor, oddíl vojska; mužstvo, posádka; stráž; c) místo obsazené posádkou; opevněné místo, opevněné stanoviště; **alicui esse praesidiō** (*dativ*), býti někomu ochranou, k ochraně, záštitou; někomu poskytovati ochrany; někoho chrániti

praestō, *ās, āre, praestiti*, 1., (* **préstó, préstytý**), (Z. **praest-**, kmen perf. **praestit-**), a) předčít, vynikati, převyšovati; b) poskytovati, propůjčovati, prokazovati; c) vykonávati, plniti, dosti činiti; **fidem praestāre**, dostāti slovu, stāti v slovu

prōfligō, *ās, āre, āvī*, 1., (* *prōfligó*), (Z. **prōflig-**), (*ve vojenství*;) poraziti, potříti

reditus, *ūs, m.* (IV.), (* *redytus*), (Z. **redit-**), návrat
repentinus, *a, um*, (* *repentynus*), (Z. **repentīn-**), náhlý, nenadálý

reportō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **report-**; kmen perf. **reportāv-**), zpět nésti, zpět vézt; přepraviti; odnésti z boje; **victōriam dē** (**ex aliquō reportāre**, (odnésti vítězství =) vyhráti bitvu na někom; zvítěziti nad někým

rēs dīvīnae, *rērum dīvīnārum*, f., věci božské; posvátné obřady, bohoslužba, obět; [**dīvīnus**, *a, um*, božský, boží, nebeský, svatý]

rēs domestīcae, *rērum domesticārum*, f., domácí věci, záležitosti; domácnost

rēs familiāris, (*abl. rē familiārī*), f. (sing.), jmění (soukromé), majetek; majetkový stav

rēs gestae, *rērum gestārum*, f., (vykonané věci =) činy

rēs hūmānae, *rērum hūmānārum*, f., věci lidské; osudy lidské

rēs militāris, *reī militāris*, (*abl. rē militārī*), f. (sing.), vojenství

rēs nova, f. (sing.), nová věc, nový zjev; **rēs novae**, *rērum novārum*, novoty, převrat (státní); **novīs rēbus** (dativ) **studēre**, přáti si novot, státního převratu; usilovati o novoty, o státní převrat

rēs pūblicaē, *rērum pūblicārum*, f. (plur.), a) věci, záležitosti obecní, státní; veřejné poměry; b) obce, státy

retineō, *ēs, ēre*, 2., (* *retyneó*), (Z. *retin-*), zadržeti, podržeti, udržeti

rōbur, *rōboris*, n. (III.), (* *róbur*), (Z. *rōbor-*), (plur. *rōbora, -um*), a) dubové, tvrdé dřevo; b) tvrdost, bezcitnost; c) síla, pevnost; d) základ, jádro; jádro (*vojska*)

sapienter, (* *sapijenter*), moudře, rozumně

scientia, *ae*, f. (I.), (* *sci-jenci-ja*), (Z. *scienti-*), znalost, vědění

scūtum, *ī*, n. (II.), (* *skūtum*), (Z. *scūt-*), štít (čtyřhranný podlouhlý, dřevěný, potažený koží a vroubený kovem)

sēgnitiēs, *ēi*, f. (V.), (* *sēgnycijēs, sēgnycijēji*), (Z. *sēgniti-*), zdlouhavost, loutavost, línost

sīgnum (str. 336); **sīgnum incursiōnis**, znamení k útoku, ke vpádu

sine, (*předložka s ablat.*), bez (*něčeho, genit.*); **sine duce** (*ducibus*), bez vůdce (*vůdců*)

strēnuus, *a, um*, (* *strēnuus, strēnuā, strēnuum*), (Z. *strēnu-*), silný, statný; rázný, odhodlaný, podnikavý; horlivý, čilý, činný

studeō, *ēs, ēre*, 2., (Z. *stud-*), usilovati (*o něco*), snažiti se; zabývati se (*něčím*), věnovati pozornost (*něčemtu*); horlivě se oddávati (*něčemu*); **novīs rēbus studēre** (str. 376)

Cvičení.

1. *Exercitus noster peditātū et equitātū multum valet. Rōbur exercitūs nostrī peditātus est; equitātus imprimīs ad repentinum impetum necessarius est. In bellō peditātus equitātūi, equitātus peditātūi necessarius est.*

2. *Fīnitimī (* fīnytymī) populī peditātum et equitātum*

tēctus, *a, um*, (* *téktus*), (Z. *tēct-*), krytý; ukrytý, skrytý; bezpečný, chráněný

Themistoclēs, *Themistoclis*, m. (III.), Themistokles, slavný státník a vojevůdce athénský za perských válek († r. 460 př. Kr.)

tolerō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. *toler-*; kmen perf. *tolerāv-*), snášeti, snéstí; trpěti, zakoušeti; vydržeti, přestáti, přetrpěti

tumultus, *ūs*, m. (IV.), (* *tumultus*), (Z. *tumult-*), a) hřmot, hluk, vřava; bouře, rozčilení; b) vzbouření, vzpoura; c) válečný poplach; (náhlý) útok, přepadení; d) zmatek

ūnus ē ducibus, jeden z vůdců

valēre (str. 272); **multum valēre**, mnoho platiti, míti velikou platnost, moc, váhu; mnoho zmoci; velmi vynikati

vānus, *a, um*, (* *vānus*), (Z. *vān-*), a) jalový, planý, nicotný, lichý, nepravdivý, nepravý, klamný, zdánlivý, domnělý; b) lehkomyšlný, vrtkavý, nepravdivý, lživý; c) chlubný, ješitný

vel, buď; nebo, čili; **vel — vel**, buď — buď, buď — nebo; jak — tak; **jednak — jednak**

versus, *ūs*, m. (IV.), (* *verzus*), (Z. *vers-*), (*v pís-mě:*) řádka, verš; (*plur.:*) verše; báseň; píseň

vinculum, *ī*, n. (II.), (* *vinculum*), (Z. *vincul-*), a) provaz, lano, stuha, tkaniče; b) pouto; c) (*plur.:*) pouta, okovy; vězení, žalář, vazba; d) pouto, pojítka, páska, švazek

vultus, *ūs*, m. (IV.), (* *vultus*), (Z. *vult-*), a) tvář; tvárnost; obličej; b) pohled, oči, zrak

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Naše vojsko mnoho zmůže (velmi vyniká) pěchotou a jízdou. — Jádrem (*v lat. 1. pád, v češ. 7. pád*) našeho vojska jest pěchota; jízda jest nutná (nezbytně potřebná) především k náhlému útoku. — Ve válce pěchota jest nezbytně potřebná jízdě, jízda pěchotě.

2. Sousední národové chválí naši pěchotu a jízdu. —

*nostrum laudant. Legiōnēs exercitūs nostrī causa liber-
tātis nostrae erant.*

3. *Victōriae exercituum nostrōrum glōriōsae erant; ob
eam rem patria exercitūs nostrōs laudābit et celebrābit.
Clārās exercitūs nostrī victōriās etiam poëtae nostrī multīs
versibus celebrābunt.*

4. *Salūs rei pūblicae in fidē cīvium sita est. Iūstitia
et fidēs cīvium rei pūblicae praesidium est. Fidēs firmum
vinculum rerum hūmānarum est. Exempla vērae fidei
nōn sunt multa. Virī bonī amīcīs fidem semper praestant.
Virī probī nōn solum in rēbus secundīs, sed etiam in rēbus
adversīs officia fidei servant. Mendācī hominī fidem
nōn habēmus.*

5. *Exercitus Rōmānus urbī Rōmae praesidiō erat. Glō-
ria exercitūs Rōmānī magna erat. Exercitiū Rōmānō viri
strēnuī praerant (* pré-e-rant). Adventum exercitūs
Rōmānī tubārum sonitus nūntiābat.*

6. *Cornēlius Nepōs rēs gestās clārōrum ducum et Graecō-
rum et Rōmānōrum narrāvit. Idem rerum scriptor dē vitā et
rēbus gestīs Themistoclis narrat. Titus Līvius multa dē
Hannibalis rēbus gestīs narrat. Dic nōbis, cāre magister,
aliquid dē rēbus gestīs Alexandrī Magnī!*

7. *Exercitūs Rōmānī patriam saepe ex interitū servāvē-
runt. Exercitiū Rōmānō dux strēnuus et bellī perītus
semper necessārius erat, nam exercitus sine duce strēnuō
et bellī perītō corpus sine animō est; vitia (* vicija) ducum
imperitōrum exercitibus perniciōsa erant.*

8. *Dux perītus rei militāris fuit. Multī cīvēs novīs rēbus
in rē pūblicā studēbant. Fēminae rēs domesticās cūrābant.*

9. *Dux exercitūs militēs ē castrīs edūcēbat et aciem in-
struēbat. Militēs, quī bellī perītī erant, in aciē plēnī
fidei pugnābant; postrēmō mediam aciem hostium prōflū-
gāvērunt. Dextrum cornū aciēi victōriam ex pugnā re-
portāvit.*

Legie našeho vojska jsou příčinou [= původcem] (v češt. 7. pád, v lat. 1. pád) naší svobody.

3. Vítězství našich vojsk byla slavná; proto vlast bude chváliti a (bude) oslavovati (velebiti) naše vojska. — Slavná vítězství našeho vojska také naši básníci budou oslavovati (oslaví) mnohými verši (= básněmi).

4. Blaho státu spočívá na věrnosti občanů. — Spravedlnost a věrnost občanů jest záštitou (v češt. 7. pád, v lat. 1. pád) státu. — Věrnost (poctivost, dané slovo) jest pevným poutem (v češt. 7. p., v lat. 1. p.) lidských věcí. — Příklady pravé věrnosti nejsou mnohé (četné); [příkladů pravé věrnosti není mnoho]. — Dobří mužové přátelům vždy stojí v slovu. — Řádní mužové plní povinnosti věrnosti nejen ve štěstí, ale i v neštěstí. — Lživému člověku nevěříme.

5. Římské vojsko bylo městu Římu k ochraně (záštitou). — Sláva římského vojska byla veliká. — Římskému vojsku bývali v čele (veleli) rázní mužové. — Příchod římského vojska ohlašoval zvuk polnic (ohlašovalo troubení polnic).

6. Kornelius Nepos vylíčil činy slavných vůdců i řeckých i římských. Tyž dějepisec vypravuje o životě a činech The mistokleových. — Titus Livius vypravuje mnoho o činech Hannibalových. — Pověz nám, milý učiteli, něco o činech Alexandra Velikého!

7. Římská vojska často zachránila vlast ze záhuby (ze zkázy). — Římskému vojsku rázný a ve válce zkušený vůdce vždy byl nezbytně potřebný, neboť vojsko bez rázného a ve válce zkušeného vůdce jest tělo bez ducha; chyby nezkušených vůdců byly vojskům škodlivé.

8. Vůdce byl zkušený ve vojenství. — Mnozí občané usilovali o převrat ve státě. — Ženy pečovaly (o domácí věci =) o domácnost.

9. Vůdce vojska vyváděl vojíny z tábora a zřizoval bitevní šik. — Vojínové, kteří byli zkušení ve válce, v bitevním šiku plní důvěry bojovali; posléze (pro)střední šik nepřátelský porazili. — Pravé křídlo voje (odneslo vítězství z boje =) vyhrálo bitvu.

10. *Aciēs ingenii hūmānī magna est. Multae bēstiae hominem aciē sēnsuum superant. Gallī aciem oculōrum Germānōrum tolerāre nōn poterant.*¹

11. *Spēs bona in rēbus adversis magnum sōlācium est. Spem retinēte! Spē animōs vestrōs cōfirmāte! Falsa rērum speciēs saepe ad vānam spem hominēs excitat.*

12. *Voluptātēs causa perniciēi iuvenum sunt; etiam sēgnitiēs saepe iuvenēs in perniciem dūcit. Ob eam rem impigrī iuvenēs sēgnitiem vitant.*

13. *Rēs hūmānae incertae et dubiae sunt. Cursus rērum hūmānārum incertus est. Etiam exitus multārum rērum incertus est. Rērum hūmānārum dōmina est fortūna, quā cūnctae rēs ex libīdine eius reguntur. Sapientia vel philosophia est rērum dīvinārum et hūmānārum scientia.*

14. *Meridiēs, media pars diēi, plērumque calidus est. Nōnnūllī virī cotīdiē ante meridiem rēbus pūblicis operam dant.*

15. *Indūstriā et parsimōniā rēs familiāris firmātur. Si iuvenēs sapienter rem familiārem cūrābunt, magnam laudem merēbunt et eōrum rēs familiāris diem ex diē sine dubiō augēbitur. Rem familiārem, quam iuvenēs inertīā minuunt, indūstriā augēbunt. Hominēs plērumque parvā rē familiārī contentī nōn sunt. Patriae et rem familiārem et vitam dēbēmus.*

16. *Exercitus Rōmānus iam in cōspectū erat. Tumultus exercitūs magnus erat. Ducēs in currū stābant, pedītēs in manibus aut arcūs aut gladiōs habēbant. Militum crūra et genua scūtō nōn plānē tēcta erant.*

17. *Ūnus ē ducibus magnum oppidum cum parvā militum manū oppugnāvit. Cornuum et tubārum sonitū exercitūi sīgnum incursiōnis dabātur. Militēs Rōmānī incolās*

¹ = nemohli

10. Bystrost lidského ducha jest veliká. — Mnohá zvířata bystrostí smyslů člověka předčí. — Gallové nemohli snéstí (pronikavost očí ==) pronikavý pohled Germánů.

11. Dobrá naděje bývá v neštěstí velikou útěchou (*v češt. 7. pád, v lat. 1. pád*). — Zachovejte si naději! Naději posilujte svá srdce (své mysli)! — Klamný vzhled věcí často povzbuzuje (podněcuje) lidi k liché naději.

12. Rozkoše bývají příčinou zkázy jinochů; také lenost často přivádí jinochy do záhuby. Proto se příčinliví jinoši varují lenosti.

13. Lidské věci jsou nejisté a vratké. — Běh lidských věcí jest nejistý. — Také konec (výsledek) mnohých věcí jest nejistý. — Paní (vládkyní) [*v češt. 7. pád, v lat. 1. pád*] lidských věcí jest štěstěna, kterou všechny věci po jejím rozmaru jsou řízeny. — Moudrost či filosofie jest znalost věcí božských a lidských.

14. Poledne, (pro)střední část dne, obyčejně bývá horké. — Někteří mužové (každo)denně před polednem věnují práci (veřejným) státním záležitostem [zabývají se veřejnými (státními) záležitostmi].

15. Pilností a šetrností jmění [majetek] (jest zajišťováno ==) se zajišťuje. — Budou-li [jestliže budou] jinoši rozumně pečovatí [staratí se] o majetek [o jmění], (budou zasluhovatí ==) zaslouží veliké chvály a jejich majetek [jmění] den ze dne bez vsí pochybnosti [jistě] bude rozmnožen [se rozmnoží, se zvětší]. — Jmění, které jinoši nečinností zmenšují, pilností zvětší. — Lidé obyčejně nejsou spokojeni [se nespokojují] malým jměním. — Vlasti děkujeme i za jmění [za majetek] i za život.

16. Římské vojsko bylo již v dohledu [= již bylo lze viděti]. — Hřmot [hluk] vojska byl veliký. — Vůdcové stáli na voze, pěší vojínové měli v rukou buď luky buď [nebo] meče. — Holeně a kolena vojínů nebyly zcela kryty [chráněny] *š'k'k'i*.

17. Jeden z vůdců oblehl veliké město s malou brannou četou vojínů. — Zvukem [hlaholem] rohů a polnic bylo dáváno vojsku znamení k útoku. — Římští vojínové děsili obyvatele města [náháněli strachu obyvatelům města]. —

oppidā terrēbant. Oppidānī repentinō tumultū peditātūs et equitātūs Rōmānī perterrēbantur. Sed in laetō vultū mīlitum Rōmānōrum metus nōn appārēbat.

18. *Postrīdiē peditātus Rōmānus primō impetū oppidānōs armātōs fugāvit. Equitēs Rōmānī multōs oppidānōs in fugā gladiōrum ictibus necāvērunt. Rōmānī virtūte exercituum et cōsiliō ducum magnam victōriam reportāvērunt. Militēs reditū in patriam gaudēbant. Filīōrum reditus in patriam lūctum mātrem levāvit.*

Adjektiva (přídavná jména).

V 11. hodině (str. 108 a následující), ve 12. hodině (str. 134 a násl.) a v 16. hodině (str. 161 a násl.) jste poznali *trojvýchodná* adjektiva (přídavná jména), jejichž

mužský rod skloněním náleží do *druhé* deklinace,
ženský rod skloněním náleží do *první* deklinace,
střední rod skloněním náleží do *druhé* deklinace.

Vzory sklonění těchto trojvýchodných adjektiv jsou:

bonus (str. 112) **liber** (str. 137) **pulcher** (str. 164),
bona (str. 112) **libera** (str. 137) **pulchra**, ^(s výpukl.)
bonum (str. 113) **liberum** (str. 137) **pulchrum** (str. 165).

V této hodině pojednám o latinských **adjektivech třetí deklinace**.

(Ve *čtvrté* a *páté* deklinaci latinských adjektiv není.)

Adjektiva třetí deklinace jsou **trojvýchodná**, **dvojvýchodná** a **jednovýchodná**. — (Viz výklad na str. 108!)

1. Trojvýchodná adjektiva třetí deklinace.

Trojvýchodná adjektiva jsou ta adjektiva, která mají pro *každý* rod *samostatný* tvar. Jsou zakončena:

Měšťané náhlým [nenadálým] útokem římské pěchoty a jízdy [byli děšeni =] se děšili. — Ale ve [na] veselé tváři římských vojínů strach se nejevil [nebyl patrný].

18. Druhého dne římská pěchota prvním útokem [při prvním útoku] ozbrojené měšťany obrátila na útěk. — Římští jezdci usmrtili mnoho měšťanů na útěku ranami mečů. — Římané udatností vojsk a rozvahou vůdců [veliké vítězství odnesli z boje =] dosáhli velikého vítězství v boji. — Vojínové se radovali z návratu do vlasti. — Návrat synů do vlasti zmírnil zármutek matek.

v muž. rodě:

»-er«

v žen. rodě:

»-ris«

ve středním rodě:

»-re«.

Příklady:

m.

āc-er
celeb-er

f.

āc-ris
celebr-ris

n.

āc-re
celeb-re

Samohláska »-e-« před souhláskou »-r-« mizí ve všech pádech singuláru i plurálu maskulina, feminina a neutra kromě *nominativu* a *vokativu* singuláru *maskulina*.

Výjimkou jest jediné adjektivum, které podržuje samohlásku »-e-« před souhláskou »-r-« ve všech pádech singuláru i plurálu všech rodů:

cel-er

cel-eris

cel-ere.

Příklady trojvýchodných adjektiv třetí deklinace, jež si napište do sešitu a jimž (českému významu jejich) se naučte!

ācer, ācris, ācre
(* ācer, ākris, ākre)

Základ:

ācr-

a) ostrý, bystrý;
prudký, rázný
b) divý, divoký;
ohnivý, vášnivý;
krutý

alacer, alacris, alacre
(* alacer, alakris, alakre)

alacr-

čilý, živý, hbitý,
čerstvý, jarý

celeber, celebris, celebre (* <i>celeber, celebris, celebre</i>)	celebr-	a) hojně navštěvovaný, hlučný, živý, lidnatý; b) rozhlášený, známý; slavný, proslulý, znamenitý
celer, celeris, celere (* <i>celer, celeris, celere</i>)	celer-	hbitý, rychlý, kvapný
equester, equestris, equestre (* <i>ekvester, ekvestris, ekvestre</i>)	equestr-	a) jízdní, jíздеcký; b) rytířský
palūster, palūstris, palūstre (* <i>palūster, palūstris, palūstre</i>)	palūstr-	a) bažinatý, močálovitý; b) bahenní
pedester, pedestris, pedestre (* <i>pedester, pedestris, pedestre</i>)	pedestr-	a) pěší; b) suchozemský, na pevnině, na souši
salūber, salūbris, salūbre (* <i>salūber, salūbris, salūbre</i>)	salūbr-	a) léčivý, hojivý, zdravý (= zdraví prospěšný, ke zdraví sloužící); b) prospěšný, výhodný

*

Trojvýchodná adjektiva třetí deklinace se skloňují týmž způsobem jako substantiva třetí deklinace všech tří rodů, avšak:

a) v <i>ablativu singuláru</i> všech tří rodů mají koncovku »-ī«,	} neutra mají koncovku »-ia«.
b) v <i>genitivu plurálu</i> všech tří rodů mají koncovku »-ium«,	
c) v <i>nominativu plurálu</i>	
d) v <i>akusativu plurálu</i>	
e) v <i>vokativu plurálu</i>	

Chcete-li skloňovati latinská adjektiva třetí deklinace, jest třeba — tak jako u substantiv třetí deklinace — i u adjektiv třetí deklinace znáti »základ«.

»Základ« adjektiva obdržíte, odepnete-li od genitivu singuláru genitivní koncovku třetí deklinace »-is«.

Protože v genitivu singuláru všech tří rodů *trojvýchodných* adjektiv *třetí* deklinace jest týž tvar jako v nominativu singuláru ženského rodu, lze v *praksi* »základ« těchto *trojvýchodných* adjektiv rychle určití, oddělíte-li od nominativu singuláru ženského rodu příponu »-is«.

Zopakujte základ (Z.) zde uvedených *trojvýchodných* adjektiv *třetí* deklinace!

Z. **celer-**;

Z. **ācr-**; **celebr-**; **equestr-**; **palūstr-**; **pedestr-**; **salūbr-**.

Poznámky ke sklonění trojvýchodných adjektiv třetí deklinace:

a) Maskulinum *ācer*, *celeber* atd. se skloňuje jako na př. substantivum »*frāter*«; ovšem v abl. sing. jest koncovka »-ī«, v genit. plur. »-ium«.

b) Maskulinum *celer* se skloňuje jako na př. substantivum »*carcer*«, ovšem s příslušnou odchylkou v koncovce ablat. sing. a genit. plur.

c) Femininum *ācris*, *celeris*, *celebris* atd. se skloňuje jako na př. substantivum »*nāvis*« (str. 350); ovšem v abl. sing. jest koncovka »-ī«; v genit. plur. jest koncovka »-ium«.

d) Neutrum *ācre*, *celere*, *celebre* atd. se skloňuje jako substantivum *mare* (str. 355).

e) V plurálu maskulinum a femininum mají stejné tvary.

f) Vokativ maskulina singuláru má týž tvar jako nominativ maskulina singuláru; vokativ maskulina plurálu má týž tvar jako nominativ maskulina plurálu. — (Platí i o sklonění dvojvýchodných a jednovýchodných adjektiv *třetí* deklinace.)

g) Vokativ feminina singuláru má týž tvar jako nominativ feminina singuláru; vokativ feminina plurálu má týž tvar jako nominativ feminina plurálu. — (Platí i o sklonění dvojvýchodných a jednovýchodných adjektiv *třetí* deklinace.)

h) Akusativ a vokativ neutra singuláru má týž tvar jako nominativ neutra singuláru; akusativ a vokativ

neutra plurál má týž tvar jako nominativ neutra plurálu.
— (Platí i o sklonění dvojjýchodných a jednovýchodných
adjektiv třetí deklinace.)

*

Vzor: ācer, ācris, ācre.

Základ: ācr-.

Singulár.

Mužský rod.		Ženský rod.		Střední rod.	
N.	ācer (* ācer)	ācris (* ācris)		ācre (* ākre)	
G.	ācr-is (* ācris)	ācr-is (* ācris)		ācr-is (* ācris)	
D.	ācr-ī (* ācrí)	ācr-ī (* ācrí)		ācr-ī (* ācrí)	
Ak.	ācr-em (* ākrem)	ācr-em (* ākrem)		ācre (* ākre)	
V.	ācer! (* ācer!)	ācris! (* ācris!)		ācre! (* ākre!)	
A.	ācr-ī (* ācrí)	ācr-ī (* ācrí)		ācr-ī (* ācrí)	

Plurál.

Mužský rod.		Ženský rod.		Střední rod.	
N.	ācr-ēs (* ākrés)	ācr-ēs		ācr-ia (* ākrija)	
G.	ācr-ium (* ākrijum)	ācr-ium		ācr-ium (* ākrijum)	
D.	ācr-ibus (* ākribus)	ācr-ibus		ācr-ibus (* ākribus)	
Ak.	ācr-ēs (* ākrés)	ācr-ēs		ācr-ia (* ākrija)	
V.	ācr-ēs! (* ākrés!)	ācr-ēs!		ācr-ia! (* ākrija!)	
A.	ācr-ibus (* ākribus)	ācr-ibus		ācr-ibus (* ākribus)	

*

Skloňujte: celer, celeris, celere.

Základ: celer-.

	Singulár.			Plurál.		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	celer	celeris	celere	celer-ēs	celer-ēs	celer-ia
G.	celer-is	celer-is	celer-is	celer-ium	celer-ium	celer-ium
D.	celer-ī	celer-ī	celer-ī	celer-ibus	celer-ibus	celer-ibus
Ak.	celer-em	celer-em	celere	celer-ēs	celer-ēs	celer-ia
V.	celer!	celeris!	celere!	celer-ēs!	celer-ēs!	celer-ia!
A.	celer-ī	celer-ī	celer-ī	celer-ibus	celer-ibus	celer-ibus

*

Skloňujte: **ventus ācer**, prudký vítr; **hiems ācris**, krutá (ostrá) zima; **ferrum ācre**, ostrý, břitký meč; **dolor ācer**, prudká bolest; **studium alacre**, čilá horlivost; **urbs celebris**, hlučné, lidnaté, slavné město; **equus celer**, rychlý kůň; **sententia celeris**, rychlý úsudek; **cōnsilium celere**, rychlé rozhodnutí; **regiō palūstris**, bažinatá krajina; **avis palūstris**, bahenní pták; **exercitus pedester**, pěší vojsko; **cōpia pedestrēs**, pěší (branné) zástupy; **cibus salūber**, zdravý pokrm; **iūdex ācer**, krutý, přísný soudce.

*

Skloňujte!

celer equus = rychlý kůň, (*v sing. i plur.*);
celeris fuga = rychlý útěk, (*v sing.*);
celeris sagitta = rychlý šíp, (*v plur.*);
celere cōnsilium = rychlé rozhodnutí, (*v sing.*);
celere tēlum = rychlá střela, (*v plur.*).

Singulár.

(m.)	(f.)	(n.)
1. celer equus	celeris fuga	celere cōnsilium
2. celeris equi	celeris fugae	celeris cōnsiliū
3. celeri equō	celeri fugae	celeri cōnsiliō
4. celerem equum	celerem fugam	celere cōnsilium
5. celer eque!	celeris fuga!	celere cōnsilium!
6. celeri equō	celeri fugā	celeri cōnsiliō

Plurál

(m.)	(f.)	(n.)
1. celerēs equi	celerēs sagittae	celerīa tēla
2. celerium equōrum	celerium sagittārum	celerium tēlōrum
3. celeribus equis	celeribus sagittis	celeribus tēlis
4. celerēs equōs	celerēs sagittās	celerīa tēla
5. celerēs equi!	celerēs sagittae!	celerīa tēla!
6. celeribus equis	celeribus sagittis	celeribus tēlis

*

Ve slovnících trojvýchodná adjektiva třetí deklinace uvedena jsou takto: plný tvar nominativu singuláru maskulina, koncovky nominativu singuláru feminina a neutra.

Tiskne se! Piše se!
celer, eris, ere,
nebo
celer, eris, e
equester, tris, tre,

Čte se!
celer, celeris, celere

celer, celeris, celere
ekvester, ekvestris, ekvestre

atd.

67. úloha.

(Poznámka. U podstatných jmen III. deklinace jsou připojeny tvary ablativu singuláru, případně i nominativu a genitivu plurálu.)

aēneus, aēnea, aēneum, (Z. **aēne-**), (* *a-é-neus*), kovový, bronzový, měděný; ocelový

aes, aeris, n. (III.), (Z. **aer-**), (* *és, éris*), kov; spěš, měď, bronz; (*aere; aera; aerum*)

aes aliēnum, aeris aliēni, n., dluhy, (*v češt. plur.*)

aetās, aetātis, f. (III.), (Z. **aetāt-**), (* *étás, étátys*), věk; lidský věk, doba života (lidského); věk, doba; pokolení

alimentum, ī, n. (II.), (Z. **aliment-**), pokrm, výživa

angustus, a, um, (Z. **angust-**), (* *angustus*), **a**) úzký, těsný; **b**) omezený, stísněný, skrovný; krátký, stručný; **c**) stísněný, povážlivý, trudný

Apollō, Apollinis, m. (III.), (Z. **Apollin-**), Apollon (*viz str. 180*); (*Apolline*); (*v češtině se Apollo skloňuje buď podle latiny: 1. Apollo, 2. Apollina, 3. Apollinovi atd., nebo podle řečtiny: 1. Apollon, 2. Apollona, 3. Apollonovi atd.*)

apportō, ās, āre, āvi, 1., (Z. **apport-**), (kmen perf. **apportāv-**), (*viz str. 77*), přinášeti, přivážeti, dopravovati, dovážeti

aquila, ae, f. (I.), (Z. **aquil-**), (* *akvila*), orel

argenteus, argentea, argenteum, (Z. **argente-**), (* *argenteus*), stříbrný, stříbrem ozdobený, stříbrolesklý

ariēs, arietis, m. (III.), (Z. **ariet-**), (* *arijés, arije-*

tys), **a**) beran (*zvíře*); **b**) beran (*mohutné břevno opatřené vpředu kovovou beraní hlavou k boření hradeb*); **c**) koza, trám (*šikmo postavené trámy, klády k ochraně mostu proti proudu*); (*ariete; arietēs; arietum*)

artēria, *ae*, *f.* (I.), (Z. **artēri-**), (* *artérija*), **a**) průdušnice, chřtán; **b**) tepna, srdečnice

āter, *ātra, ātrum*, (str. 162), **a**) tmavý, temný, černý; **b**) černý, chmurný, hrůzný, příšerný; **c**) zhoubný, neblahý, nešťastný

aureus, *aurea, aureum*, (Z. **aure-**), (* *aureus*), zlatý; zlatem zdobený; zlatý (= zlatobarvý, zlatožlutý, zlatoskvoucí)

avis, *avis*, *f.* (III.), (Z. **av-**), pták; (*abl. sg. ave*, někdy *avī*; *nom. pl. avēs*; *gen. pl. avium*)

āvolō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **āvol-**), (*kmen perf. āvolāv-*), odlétati, odletěti, ulétati; odkvapiti

Batāvī, *Batāvōrum*, *m. plur.* (II.), (Z. **Batāv-**), Batakové (* *Batāvové*), keltský¹ kmen, usdlý na ostrově mezi ústím řek Rýna a Mosy

beātus, *a, um*, (Z. **beāt-**), (* *beātus*), **a**) blažený, šťastný; **b**) zámožný, bohatý, majetný

bonus, *a, um*, (str. 110), **a**) dobrý, zdatný; **b**) dobrý (= zdravý, svěží, příhodný, prospěšný, zručný, obratný, udatný, statečný, pěkný, krásný, hojný, značný, zdárný, příznivý); **c**) mravně dobrý, řádný, poctivý, šlechetný, počestný; **d**) vlastenecky smýšlející, vlastenecký; **e**) laskavý, přívětivý, dobrotivý, milostivý; **bonus miles**, zdatný, udatný voják; **bonae artēs**, **a**) krásná umění; **b**) dobré vlastnosti

cadāver, *cadāveris*, *n.* (III.), (Z. **cadāver-**), mrtvola; zdechlina; (*cadāvere; cadāvera; cadāverum*)

caelum, *ī*, *n.* (II.), (Z. **cael-**), **a**) nebe, klenba nebeská; **b**) povětrí, počasí, podnebí; kraj

camera, *ae*, *f.* (I.), (Z. **camer-**), klenutí, klenba; sklepení

cāseus, *cāseī*, *m.* (II.), (Z. **cāse-**), sýr

causa, *ae*, *f.* (I.), (str. 42), **a**) příčina, důvod, podnět; **b**) věc (na níž se něco zakládá); záležitost; právní

věc; pře; spor; soud; c) zájem, prospěch; d) stav, okolnosti; e) poměr, styk; **causa grāminis**, zárodek trávy

cavō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **cav-**), (kmen perf. **ca-vāv-**), hloubiti, vyhlubovati, vydlabávati

ceterī, *ae, a*, (plur.), (Z. **ce-ter-**), ostatní

cicōnia, *cicōniae*, f. (I.), (Z. **cicōni-**), (* **cikónyja**), čáp

cōgnitiō, *cōgnitiōnis*, f. (III.), (Z. **cōgnitiōn-**), (* **kógnycijó**, **kógnycijónys**),

a) poznávání, poznání, seznání, seznámení se; **b**) vědomost, znalost, poznatek, představa; **c**) soudní vyšetřování; (**cōgnitiōne**)

cōgnōmen, *cōgnōminis*, n. (III.), (Z. **cōgnōmin-**), (* **kógnómen**), příjmení, příjmí; rodinné jméno; jméno; [ve jméně Římana, jež zpravidla záleželo ze tří částí, a to: jména osobního (*praenōmen*), jména rodového (*nōmen*, *nōmen gentile*) a jména rodinného čili příjmení (*cōgnōmen*), bylo jméno rodinné čili *cōgnōmen* kladeno vždy za rodovým jménem a značilo větve některého rodu; příklady rodinného jména: *Gāius Iūlius Cae-*

sar; *Mārcus Tullius Cicerō*; *Caesar* a *Cicerō* jsou jména rodinná; *Gāius* a *Mārcus* jsou osobní jména; *Iūlius* a *Tullius* jsou rodová jména); (**cōgnōmine**; **cōgnōmina**; **cōgnōminum**)]

cōgnōscō, *is, ere*, 3., (Z. **cōgnōsc-**), (* **kógnóskó**), **a**) poznávati, seznávati; uznávati; **b**) dovídati se, zvídati, slyšeti; **c**) vyzvídati, zvídati, pátrati; **d**) (soudně) vyšetřovati; rozhodnouti

colloquium, *colloquū*, n. (II.), (Z. **colloqui-**), (* **kollokvijum**), rozmluva, rozhovor, hovor

comes, *comitis*, m. (III.), f. (Z. **comit-**), **a**) *m.*: průvodce, druh, soudruh; **b**) *f.*: průvodkyně, družka; (**comite**; **comitēs**; **comitum**)

cōservō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **cōserv-**), (kmen perf. **cōservāv-**), **a**) uchovávat; zachovávat (*v neporušeném stavu*), udržovat; **b**) zachovati, zachrániti; **c**) dbáti, šetřiti

cōnstō, *ās, āre, cōnstī*, 1., (Z. **cōnst-**), (kmen perf. **cōnstī-**); **a**) záležeti, zakládati se (*v, na něčem*); **b**) býti, skládati se (*z ně-*

čeho); c) pevně státi; trvati, nezměnit se; býti stálý; býti jednotejný; srovnávati se, shodovati se; d) býti pevný, jistý; e) (*o ceně*;) státi, býti (*za kolík*)

cor, *cordis*, n. (III.), (Z. *cord-*), srdce; (= duše, cit, mysl); srdce (= smysl, duch, rozum); (*corde; corda*)

Corinthius, *Corinthia*, *Corinthium*, (Z. *Corinthi-*), korintský; (Korint, znamenité obchodní město ve středním Řecku na Isthmu, proslulé množstvím uměleckých bronzů; str. 184)

corvus, *i*, m. (II.), (Z. *corv-*), havran, krkavec

Delphicus, *a, um*, (Z. *Delphic-*), (* *Delfikus*), delfský; (Delfy, město ve Fokidě ve středním Řecku na úpatí Parnasu s proslulým chrámem a věštírnou boha Apollina)

disputātiō, *disputātiōnis*, f. (III.), (Z. *disputātiōn-*), (* *dysputációj*), zkoumání, badání; výklad, rozbor, rozprava, hovor, řeč; (*disputātiōne; disputātiōnēs; disputātiōnum*)

vir doctus, (str. 124), učený muž, učelec

dōnō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. *dōn-*), darovati, podarovati, obdarovati

elephantus, *i*, m. (II.), (Z. *elephant-*), (* *elefantus*), slon

ferreus, *ferrea, ferreum*, (Z. *ferre-*), železný, ze železa

firmus, *a, um*, (str. 322), mocný, mohutný

flūctus, *ūs*, m. (IV.), (Z. *flūct-*), (gen. plur. *flūctuum*), vlna, vlnobití, příboj

fulgur, *fulguris*, n. (III.), (Z. *fulgur-*), blesk; (*fulgure; fulgura; fulgurum*)

fūr, *fūris*, m. (III.), (Z. *fūr-*), zloděj; (*fūre; fūrēs; fūrum*)

grāmen, *grāminis*, n. (III.), (Z. *grāmin-*), tráva; drn, trávník; (*grāmine; grāmina; grāminum*)

gutta, *ae, f.* (I.), (Z. *gutt-*), kapka

colloquia habēre, (str. 271), konati rozmluvy

impleō, *ēs, ēre*, 2., (Z. *impl-*), naplniti, vyplniti, doplniti

iūcundus, *a, um*, (str. 124), příjemný, milý; (*o li-dech*;) oblíbený, milý

iuventūs, *iuventūtis*, f. (III.) (Z. *iuventūt-*), a) mládí, mladý věk; b) mládež, mladé mužstvo; (*iuventūte*)

lāc, *lactis*, n. (III.), (Z. *lact-*), mléko; (*lacte*)
lacrima, *ae*, f. (I.), (Z. *lacrim-*), (* *lakrima*), slza
lapis, *lapidis*, m. (III.), (Z. *lapid-*), kámen (*lapide*;
lapidēs; *lapidum*)
latus, *lateris*, n. (III.), (Z. *later-*), bok, strana; (*latere*;
latera; *laterum*)
lepus, *leporis*, m. (III.), (Z. *lepor-*), zajíc; (*lepore*;
leporēs; *leporum*)
aliquem servitūte liberāre, (str. 241), vysvobozovati,
vysvoboditi někoho z otroctví
limes, *līmitis*, m. (III.), (Z. *līmit-*), a) příční cesta;
mez; b) polní cesta, stezka, pěšina; (*līmite*;
līmitēs, *līmitum*)
magnum iter, (str. 124 a 345), dlouhý pochod
māximē, a) nejvíce; b) obzvláště
membrum, *ī*, n. (II.), (Z. *membr-*), úd
merx, *mercis*, f. (III.), (Z. *merc-*), zboží; (*merce*;
mercēs; *mercium*)
mīlitia, *mīlitiae*, f. (I.), (Z. *mīliti-*), (* *mīlicija*), vojenská služba, vojna;
(válka); *domī mīlitiaeque*, (str. 293), doma i ve válce (v poli), v míru i ve válce

ministrō, *ās*, *āre*, *āvī*, 1., (Z. *ministr-*), (kmen perf. *ministrāv-*), a) posluhovati, přísluhovati; b) opatřiti, obstarati; c) poskytovat, dodávat
miseria, *miseriae*, f. (I.), (Z. *miseri-*), bída, neštěstí, obtíž, utrpení
narrāre, 1., (str. 56), a) vypravovati, líčiti; podávati zprávu; b) vykládati, povídati
nocturnus, *a*, *um*, 3., (Z. *nocturn-*), (* *nokturnus*), noční
nōndum, ještě ne
obscurus, *a*, *um*, (Z. *obscur-*), a) temný, tmavý; b) skrytý, tajný; nejasný, temný, nesrozumitelný
ōrnāre, 1., (str. 56), a) zdobiti, ozdobovati, krášlit; b) (o loďstvu a vojsku:) vystrojiti, vypraviti, opatřiti; vyzbrojiti
pācem parāre, (str. 78), zjednávatí mír
pariēs, *parietis*, m. (III.), (Z. *pariet-*), (* *parijēs*, *parijetys*), stěna, zeď; (*pariete*;
parietēs; *parietum*)
pāstor, *pāstōris*, m. (III.), (Z. *pāstōr-*), pastýř, pásák; (*pāstōre*;
pāstōrēs; *pāstōrum*)

per (*str.* 182); **per artēriās**, tepnami; **per venās**, žilami
peregrinus, *ī*, m. (II.), (Z. **peregrin-**), (* *peregrīnus*), cizinec; (*str.* 252)
permānō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **permān-**), protékati; vtékati, rozlévati se; pronikati, vnikati
perveniō, *īs, īre*, 4., (Z. **perven-**), (* *pervenyjó*), přicházeti, přijíti; dojíti (*k cíli*); dostati se, doraziti, dospěti
Phoenīcēs, *Phoenīcum*, m. plur. (III.), (Z. **Phoenīc-**), (* *Fénýcés, Fénýkum*), Foiničané, obyvatelé Foiníkie
pictūra, *ae, f.* (I.), (Z. **pictūr-**), malba; obraz
pondus, *ponderis*, n. (III.), (Z. **ponder-**), váha; tíže, tíha; (*pondere; pondera; ponderum*)
praenōmen, *praenōminis*, n. (III.), (Z. **praenōmin-**), (* *prénómen*), předejmení, osobní jméno; (*praenōmine; praenōmina; praenōminum*); osobní jméno římského občana, které předcházelo před rodovým jménem; osobní jméno se v písmě psalo zkratkou; takové zkratky osobních jmen byly na př.:

A. = *Aulus*
C. nebo **G.** = *Gāius*
Cn. = *Gnaeus*
P. = *Pūblius*
Q. = *Quintus*
S. nebo **Sex.** = *Sextus*
T. = *Titus*
Ti. nebo **Tib.** = *Tiberius*

premō, *is, ere, 3.*, (Z. **prem-**),
a) tlačiti, tisknouti; svírat; **b)** tížiti, obtížiti, zatížiti; **c)** doléhati, dotírat, dorážeti; **d)** tísniti, trápiti, soužiti; potlačovati, utlačovati
pretium, *pretiū*, n. (II.), cena, (*kupní cena*); cena, hodnota, vážnost; **in magnō pretiō esse**, míti velikou cenu, býti ve veliké ceně
pulvis, *pulveris*, m. (III.), (Z. **pulver-**), prach
Pýthia, *Pýthiae*, f. (I.), (Z. **Pýthi-**), Pythia, kněžka a věstkyně boha Apollona v Delfech
quassō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **quass-**), otrásati, potřásati; roztrásati, rozbít; poškoditi
quiēs, *quiētis*, f. (III.), (Z. **quiēt-**), klid, pokoj; odpočinek, zotavení; (*quiēte*)
rādīx, *rādīcis*, f. (III.), (Z. **rādīc-**), (* *rádýx*), **a)** kořen; **b)** jedlý kořen, ředkev; **c)** nejnižší část (*ně-*

čeho, na př.: úpatí, pata hory a pod.); **d**) původ, základ, kořen

rārus, a, um, (Z. **rār-**), říd-
ký; ojedinělý; řídký, vzác-
ný

recreō, ās, āre, āvī, 1., (Z.
recre-), (* **rekreó**), obno-
viti, osvěžiti; **recreāri,** o-
svěžiti se, okráti, zotaviti
se

remānō, ās, āre, āvī, 1., (Z.
remān-), zpět vtékati, pro-
těkati

respōnsum, ī, n. (II.), (Z.
respōns-), odpověď

sacerdōs, sacerdotis, m.
(III.), (Z. **sacerdōt-**),
kněz; **f. (III.):** kněžka;
(*sacerdōte*; *sacerdōtēs*;
sacerdōtum)

salūs, salūtis, f. (III.), (Z.
salūt-), **a)** blaho; záchra-
na, spása; štěstí; **b)** po-
zdrav; (*salūte*)

sanguis, sanguinis, m. (III.),
(Z. **sanguin-**), (* **sangvis,**
sangvinys), krev; (*sang-
guine*)

sapor, sapōris, m. (III.), (Z.
sapōr-), chut; pochoutka,
lahůdka, pamlsek; vkus;
(*sapōre, sapōrēs, sapō-
rum*)

sēmen, sēminis, n. (III.), (Z.
sēmin-), (* **sēmen**), **a)** sí-
mě; **b)** rod, pokolení,
kmen; **c)** příčina, původ,
původce; (*sēmine, sēmina,*
sēminum)

**senātōrius, senātōria, senā-
tōrium, (Z. senātōri-),** se-
nátorský; **ōrdō senātō-
rius,** stav senátorský;
(str. 242)

serēnus, a, um, (Z. serēn-),
jasný

servō, ās, āre, āvī, 1., (Z.
serv-), zachovávati; chrá-
niti, zachraňovati; uchrá-
niti, (u) chovati

sic, (* sík), tak, takovým
způsobem; takto

significō, ās, āre, āvī, 1., (Z.
signific-), (* **signyfikó**),
dávati znamení, naznačo-
vati; označovati

somnus, ī, m. (II.), (Z.
somn-), spánek

Přeložte do češtiny!

1. *Aes Corinthium apud Rōmānōs in magnō pretiō fuit.*
— 2. *Multi hominēs aere (* ére) aliēnō premuntur.* — 3.
Aeris aliēnī comes est miseria. — 4. *Poētae Graecī
quattuor numerābant aetātēs: auream, argenteam,
aēneam (* a-é-neam), ferream.*

studēre, 2., (str. 376), studovati

subitus, *a, um*, (Z. **subit-**), nenadálý, náhlý, neočekávaný

sūstineō, *ēs, ēre*, 2., a) vzhůru držeti, podpírati, nésti; b) zadržovati, zdržovati, zastaviti; c) snésti, vydržeti, odolati; **impetum sūstinēre**, odolávati, odolati útoku

tegō, *is, ere*, 3., (Z. **teg-**), krýti, pokrývati, přikrývati; zahalovati, zakrývati; ukrývati, skrývati

tempora anni, (str. 242, 243), roční doby; roční časy, počasí

tener, *era, erum*, (str. 135), a) útlý, jemný; něžný; b) slabý, křehký, změkčilý, choulostivý; c) mladistvý, mladý

timor, *timōris*, m. (III.), (Z. **timōr-**), bázeň, strach, úzkost, hrůza; (*timōre*)

trabs, *trabis*, f. (III.), (Z. **trab-**), kláda, břevno,

trám; (*trabe; trabēs; trabum*)

tūtēla, *ae, f.* (I.), (Z. **tūtēl-**), (* *tūtēla*), a) ochrana, dohled; starost; b) poručnictví

ūsque ad aliquid, až k (*něčemu*), až do (*něčeho*)

validus, *a, um*, (Z. **valid-**), silný, statný; mohutný, mocný

vēna, *ae, f.* (I.), (Z. **vēn-**), a) céva, žíla; tepna; b) nitro, vnitřek

venter, *ventris*, m. (III.), (Z. **ventr-**), břicho; žaludek; (*ventre*)

verber, *verberis*, n. (III.), (Z. **verber-**), obyčejně jen plur.: **verbera**, *verberum*, rány (metlou, bičem, důtkami), výprask, bití; **multa verbera**, hojné rány = veliké bití, veliký výprask

virtūs, *virtūtis*, f. (III.), (viz str. 203), dokonalost, výbornost, výtečnost

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Korintská spěš měla u Římanů velikou cenu. — 2. Mnozí lidé jsou tísněni dluhy. — 3. Průvodkyní (*v lat. 1. pád*) dluhů jest bída. — 4. Řečtí básníci počítali čtyři věky: zlatý, stříbrný, měděný a železný. —

5. *Prīma in terrīs aetās aurea fuit. Tum vēr erat aeternum et terra semper flōrum plēna erat. Domūs hominibus necessāriae nōn erant. Fulgura hominum animōs nōn terrēbant, morbī corporibus hominum nōn nocēbant. Hominēs, quī exercitūs nōndum habēbant, iūdicēs nōn timēbant.*

6. *Batāvī agrōs suōs longīs et firmās aggeribus ex impetū ventōrum et flūctuum servāre studēbant.* — 7. *Poētae Apollinis comitēs sunt.* — 8. *Arborēs altae nōn semper radicēs longās habent.* — 9. *Arietibus ferreīs (* arietibus ferreīs) mūrī oppidōrum quassābantur.* — 10. *Cadāvera ferārum cibus multārum avium, ut corvōrum et aquilārum, sunt.* — 11. *Elephantī capita magna, oculōs parvōs, aurēs longās habent.* — 12. *Leporēs teneram carnem habent.* — 13. *Corpora animālium ex ossibus et carne et sanguine cōstant.* — 14. *Animālia suā carne hominēs alunt.* — 15. *In carminibus Homēri et in parte carminum Vergilī certāmina Graecōrum et Trōiānōrum narrantur.* — 16. *Multī sērō ad vēram rērum cōgnitiōnem perveniunt.* — 17. *Vīna probantur colōre, odōre, sapōre.*¹ — 18. *Cōnsulum potestās domī militīaeque magna fuit.* — 19. *Cor, quod in corpore hominis est, in sinistrō latere pectoris est.* — 20. *Pārēmus nātūrae, praeclārae ducī et magistrae.* — 21. *Post equitem ātra cūra sedet.* — 22. *Fulgura splendida hominēs terrent; fulgurum splendor caelum saepe illūstrat.* — 23. *Fūrem fūr cōgnōscit et lūpus lūpum.* — 24. *Hieme magnī gregēs ānserum in calidās regiōnēs āvolant.* — 25. *Variūs rēbus hospitēs ā Graecīs dōnābantur.* — 26. *In pāce agricolārum opera nōn dēlentur et lēgēs iūraque civitātum servantur.* — 27. *Labōriōsa iuventūs fundāmentum est honestae beātaeque senectūtis.* — 28. *Germānī lacte, cāseō, carne vivēbant.* — 29. *Lapidēs pretiōsī rārī sunt.* — 30. *Gutta lapidem dūrum cavat.* — 31. *Agricolārum agrōs angustī līmitēs dīvidunt.* — 32. *Lacedaemoniōrum (* Lacedemonyjōrum) puerī ūsque ad septimum aetātis suae annum sub tūtēlā mātrum domī educābantur.* — 33. *Mer-*

¹ Do češř. přeložte předložkovým pádem: „podle...“

5. Na zemích zlatý věk byl první. Tehdy bylo věčné jaro a země byla^{vč} plna květů. Domy (příbytky) lidem nebyly potřebné. Blesky neděsily lidských myslí (v češl. *gen. zápor.*), nemoci neškodily lidským tělům. Lidé, kteří ještě neměli vojsk, nebáli se soudců. —

6. Batavové se snažili zachraňovati svá pole z návalu větrů a vln dlouhými a pevnými hrázezi. — 7. Básníci jsou Apollinovými průvodci (v *lat. 1. pád*). — 8. Vysoké stromy ne vždy mají dlouhé kořeny. — 9. Železnými berany městské hradby bývaly poškozovány. — 10. Zdechliny šelem jsou potravou (v *lat. 1. pád*) mnohých ptáků, jako (na př.) krkavců a orlů. — 11. Slonové mají veliké hlavy, malé oči, dlouhé uši. — 12. Zajíci mají jemné maso. — 13. Těla živočichů skládají se (sestavají) z kostí, masa a krve. — 14. Živočichové živí lidi svým masem. — 15. V Homérových básních a v části Vergiliových básní jsou líčeny zápasy Řeků a Trojanů. — 16. Mnozí (lidé) pozdě přicházejí (se dostávají) k pravému poznání věcí. [Mnoho (lidí) pozdě přichází k pravému poznání věcí.] — 17. Vína se zkoušejí podle barvy, vůně a chuti. — 18. Moc konsulů v míru i ve válce byla veliká. — 19. Srdce, které jest v těle člověka, jest na levé straně prsou. — 20. Jsme poslušni přírody, znamenité vůdkyně a učitelky.¹ — 21. Za jezdcem sedí příšerná starost. — 22. Zářící blesky děsí lidi; záře blesků často osvětluje nebe. — 23. Zloděj poznává zloděje a vlk vlka. — 24. V zimě (na zimu) veliká hejna hus odlétají do teplých krajin. — 25. Hosté bývali od Řeků obdarováváni rozmanitými věcmi. — 26. V míru práce rolníků nejsou ničeny a zákony a práva obcí jsou zachovávány (ostříhány). — 27. Pracovité (snaživé) mládí jest základem (v *lat. 1. pád*) váženého a pozeňnaného (šťastného) stáří. — 28. Germánové se živili mlékem, sýrem a masem. — 29. Drahé kameny jsou vzácné. — 30. Kapka vyhlubuje tvrdý kámen. — 31. Úzké meze oddělují pole rolníků. — 32. Lakonští (spartští) hoši byli vychováváni doma pod dohledem ma-

¹ V *lat.* dativ, v češl. genitiv.

cēs pretiōsās Phoenicēs Graeciae incolīs ōlim apportābant.

34. Praeclārā virtūte militum bonōrum pāx iūcunda civitatī parātur. — 35. Magna itinera militibus interdum perniciosā sunt. — 36. Viātor militibus iter mōnstrāvit. — 37. Animōs militum saepe timor subitus occupat. — 38. Militem bonum virtūs et vērū amor patriae ōrnat. —

39. Somnus est quasi mortis imāgō. — 40. Antiquīs temporibus māximē apud Graecōs nepōtēs saepe nōmina avōrum habēbant; Rōmānī praenōmine, nōmine, cōgnōmine sīgnificābantur. — 41. Hominibus ōrdō non solum necessārius, sed etiam grātus est. — 42. Viās ōrnant ōrdinēs longī pōpulōrum pōcērārum. — 43. Rōmae ōrdō senātōrius magnam auctōritātem habēbat. — 44. Orīgō multārum rerum hominī ignōta est. — 45. Parietēs (* parijetēs) multōrum templōrum altī sunt. — 46. Magnus honor ā pāstōribus praecipuē quercubus tribuēbātur. — 47. Cicōniae et ānserēs saepe diū in ūnō pede stant. — 48. Elephantōrum pedēs lātī sunt. — 49. Magnum erat pondus armōrum militum Rōmānōrum. — 50. Amplae porticūs ōrnābant domōs imperātōrum, templa deōrum, fora. Antiquī Graecī porticūs amplās pictūrīs et statuīs ōrnābant. In domibus multōrum Graecōrum porticūs opācae et amplae praebēbant idōneum locum, in quō colloquia et disputātiōnēs virōrum doctōrum habēbantur. —

51. Precēs et lacrimae arma mulierum sunt. — 52. Via pulvere nigrō tegitur; pulvis viātōrī ingrātus est. — 53. Quiēte nocturnā hominum fessa membra recreantur. — 54. Multae regiōnēs patriae nostrae propter pulchritūdinem suam etiam peregrinīs placent. — 55. Impetum equitātūs sūstinet rōbur peditātūs. — 56. Nūlla salūs sine virtūte, nūlla virtūs sine labōre. —

57. Sanguis corporis hūmānī ruber est. Sanguis cibō et pōtiōne alitur et cōservātur. Sanguis ex corde per artēriās in omnēs¹ partēs corporis permānat et per vērās in cor

¹ omnēs = všichni, všchny

tek až do sedmého roku svého věku. — 33. Foiničané kdysi dováželi obyvatelům Řecka drahocenné zboží. —

34. Vynikající statečností zdatných vojnů zjednává se obci milý mír. — 35. Dlouhé pochody někdy bývají vojnům škodlivé. — 36. Pocestný ukázal vojnům cestu. — 37. Myslí (*v lat. akusativ*) vojnů často se zmocňuje náhlý strach. — 38. Zdatného vojína zdobí mužnost a pravá láska k vlasti.

39. Spánek jest takřka obrazem (*v lat. 1. pád*) smrti. — 40. Za starodávných časů obzvláště u Řeků vnukové často mívali jména dědů; Římané (byli označováni =) se označovali (předejmením =) osobním jménem, rodovým jménem a příjmením. — 41. Pořádek lidem jest nejen nevyhnutelně potřebný, ale i milý. — 42. Dlouhé řady štíhlých topolů zdobí cesty. — 43. V Římě senátorský stav měl velikou vážnost. — 44. Původ (počátek) mnohých věcí člověku jest neznámý. — 45. Stěny mnohých chrámů jsou vysoké. — 46. Veliká úcta byla prokazována (od pastýřů =) pastýři zejména dubům. — 47. Čápi a husy často dlouho stojí na jedné noze. — 48. Nohy slonů jsou široké. — 49. Váha (tíha) zbroje římských vojnů byla veliká. — 50. Velikolepá sloupoví zdobila domy (příbytky) císařů, chrámy bohů a náměstí. Starověcí Řekové kráslili skvělá sloupoví (sloupení, sloupové síně) malbami a sochami. V domech (příbytcích) mnohých Řeků stinná a nádherná sloupoví poskytovala vhodné místo, v němž (byly konány =) se konaly rozmluvy a rozpravy učenců. —

51. Prosby a slzy bývají zbraní (*v lat. 1. pád*) žen. — 52. Cesta jest pokrývána černým prachem; prach chodci jest nepříjemný. — 53. Nočním odpočinkem unavené údy lidí se osvěžují. — 54. Mnohé krajiny naší vlasti se také cizincům líbí pro svou krásu. — 55. Útoku (*v lat. 4. pád*) jízdy odolává jádro pěchoty. — 56. (Žádné blaho bez dokonalosti, žádná dokonalost bez přičinění =) není blaha bez dokonalosti, není dokonalosti bez přičinění. —

57. Krev lidského těla jest červená. Krev (jest vyživována a udržována =) se vyživuje a udržuje pokrmem a nápojem. Krev proniká ze srdce tepnami do všech částí těla

remānat; sic alimentum carnī, ossibus ceterisque partibus corporis ministrat. —

58. *In sēmine parvō causa vel grāminis teneri vel arboris altae est. — 59. Respōnsa Pŷthiae (* Pŷthijé), nōtae sacerdotis Apollinis Delphicī (* Delficī), obscūra erant. — 60. Quae est magnitūdō serēni sōlis, cuius lūce regiōnēs implentur et illūstrantur? — 61. Quattuor sunt annī tempora: vēr, aestās, autumnus, hiems. — 62. Cūr trabēs validās in villam tuam vehis? Nova camera ē trabibus validis aedificābitur. — 63. Plēnus venter nōn studet libenter. — 64. Dominī servōs pigrōs multīs verberibus pūniēbant. — 65. Bellicā virtūte ducis perītī patria servitūte liberātur civitātiq̄ue pāx tranquilla parātur. — 66. Iūstitia virtūtum hūmānarum fundāmentum est. — 67. In virtūte milites praesidium firmum habēbunt. —*

a žilami vtéká zpět do srdce; tak opatruje výživu masu, kostem a ostatním částem těla. —

58. V malém semeni jest (příčina =) zárodek buď útlé trávy nebo vysokého stromu. — 59. Odpovědi (věštby) Pythie, známé kněžky Apollina Delfského, byly temné. — 60. Která (= jaká) jest velikost jasného slunce, jehož světlem krajiny jsou naplňovány a osvětlovány? — 61. Jsou čtyři (doby roku =) roční doby: jaro, léto, podzim a zima. — 62. Proč vezeš do (tvého =) svého dvorce silné klády? Nové sklepení (bude stavěno =) se bude stavěti ze silných klad. — 63. Plný (= jídlem naplněný, přeplněný) břich rád nestuduje (= nepracuje). — 64. Pánové trestali líné otroky hojnými ranami (velikým bitím). — 65. Válečnou mužností zkušeného vůdce vlast se vysvobozuje z otroctví a obci klidný mír se zjednává. — 66. Spravedlnost jest základem (v lat. 1. pád.) lidských ctností. — 67. V mužnosti vojínové budou míti mocnou záštitu. —

A přec žádný nečeká
dům na boháče jistěji než Orku
hltavého určený
nám cíl. Proč dál se pachtíš? Země stejně
chud'asu se otevře
i synům králů

*

**Linquenda tellūs et domus et lacēns
uxor, neque hārum, quās colis, arborum
tē praeter invīsās cupressōs
ūlla brevem dominum sequētur.
Absūmet hērēs Caecuba dignior
servāta centum clāvibus et merō
tinguet pavimentum superbō
pontificum potiōre cēnīs.**

(Carm. II. 14.)

Jest opustit nám zemi i milou choť
i dům a ze všech stromů, jež pěstuješ,
a nakrátko jich pánem jsi, jen
protivný cypřiš tě doprovodí.
Pak dědic, tebe hodnější, vypije
tvé na sto zámků zavřené caekubské
a skropí půdu mokem vzácným
předčícím hostiny pontifiků.

*

Bezúhonný muž.

**Integer vitae scelerisque pūrus
nōn eget Mauris iaculis neque arcū
nec venētātis gravidā sagittis,
Fusce, pharetrā,
sive per Syrtēs iter aestuōsās
sive factūrus per inhospitālem
Caucasum vel quae loca fābulōsus
lambit Hydaspsēs.**

(Carm. I. 22.)

Kdo živ bez úhony a zločinu je
prost, ten nemá potřebl maurských kopí
ani luku, Fusku, ni toulce s šípy
jedovatými,
ať se chce brát Syrtami vyprahlými,
nebo krajem Kavkazu nehostinným,
nebo končinami, jež omývá tok
Hydaspu bájný.

*

Muž pevných zásad nic nezviklá.

Iūstum et tenācem prōpositi virum
non cīvium ārdor prāva iubentium,
non voltus īstantis tyranni
mente quatit solidā neque Auster,
dux inqūiētī turbidus Hadriae,
nec fulminantis magna manus Iovis;
sī frāctus inlābātur orbis,
inpauidum ferient ruinae.

(Carm. III. 3.)

Muž spravedlivý, pevný v svých zásadách,
ni vášní lidu, který jej nutí k zlu,
ni zrakem vládce hrozícího
nedá se zviklati v mysli pevné,
ni Austrem, pánem Adrie bouřlivé,
ni bleskometnou pravicí Jovovou:
byť zhroucen celý svět se zřítíl,
trosky ho pohrobí bázně prosta.

*

(Přeložil Ot. Jiráni.)

(Pokračování.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 12.

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

DAT.

Myšlenky z básní Q. Horatia Flakka.

Zlatá střední cesta!

**Rēctius vivēs, Licinī, neque altum
semper arguendō neque, dum procellās
cautus horrēscis, nimium premendō
litus inīquum.**

**Auream quisquis mediocritātem
dīligit, tūtus caret obsolētī
sordibus tēctī, caret invidendō
sōbrius aulā.**

(Carm. II. 10.)

Lépe budeš žíti, můj Licinie,
v širé moře stále se nepouštěje,
ni zas příliš břehů se drže z bázně
před bouří bdělé.

Zlatou střední cestu kdo oblíbí si,
bezpečně se vyhne i špině sešlé
chaty, moudře vyhne se paláci, jenž
probouzí závist.

*

Zachovej duševní rovnováhu!

**Aequam mementō rēbus in arduīs
servāre mentem, nōn secus in bonīs
ab insolentī temperātam
laetitīā, moritūre Dellī,
seu maestus omnī tempore vixeris,
seu tē in remōtō grāmine per diēs
fēstōs reclinātum beāris
interiōre notā Falernī.**

(Carm. II. 3.)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

33. HODINA.

68. úloha.

appellāre (str. 131); (*passiv.*;) **appellor**, *appellārī*, 1., býti nazýván, býti jmenován; nazývati se, jmenovati se, zvatí se, slouti **armātī**, *ōrum*, m. plur. (II.), (Z. **armāt-**), (*viz str.* 234), ozbrojenci, vojíní

Athēnae, *ārum*, f. plur. (I.), (Z. **Athēn-**), Athény, slavné řecké město, hlavní město Attiky ve středním Řecku, (str. 180)

Athēniēsēs, *Athēniēsium*, m. plur. (III.), (** Athēnyjénzēs*, *Athēnyjénzijum*), (Z. **Athēniēs-**), Athéňané, (obyvatelé Athén)

cōnsilium, *ū*, n. (II.), (*viz str.* 140), a) rada, porada;

b) rada, poradní sbor, rádcové, shromáždění rádců; c) rozvaha, důmysl, důvtip, obratnost, věhlas; d) (*daná rada* ==) návrh, mínění; e) (*usnesená rada* ==) usnesení, rozhodnutí, vůle, opatření; f) (*rada v mysli pojatá* ==) předsevzetí, úmysl, záměr

cōpia, *ae*, f. (I.), (*viz str.* 120), a) zásoba, hojnost, dostatek, množství; b) možnost, příležitost; (*plural:*) **cōpiae**, *cōpiārum*, f., a) (hojné) zásoby, prostředky, zámožnost; b) branné zástupy (vojenské), branný lid, vojsko, voje

cruentus, *a, um*, (Z. **cruent-**),

a) krvavý; zkrvavený, potřísněný krví; b) červený (jako krev); c) krvelačný, krvežíznivý

dolōrem excitāre, (str. 122), buditi, způsobovati bolest

expugnō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **expugn-**), a) dobýti (*aliquid*, něčeho), vzítí, ztéci (*vojensky*); b) (o osobách:) přemoci, překonati, podrobiti si; c) dobýti, došici, domoci se (něčeho, *aliquid*), vymoci (něco)

ferrum, ī, n. (II.), (str. 70), a) železo; b) (věc, výrobek, nástroj ze železa, na př.): nůž, nůžky, sekyra, pluh, železný hrot (u šípu, u kopí), meč, zbraň

flūmen, flūminis, n. (III.), (Z. **flūmin-**), a) tok, proud; b) řeka; (*flūmine; flūmina; flūminum*)

fortiter, (* **fortyter**), silně, statně; statečně, udatně, rázně

gerō, is, ere, 3., (Z. **ger-**), (* **geró, gerere**), a) nésti, nositi; nositi (na sobě, v sobě); míti; b) provozovati, konati; **aliquid geritur**, něco se koná, se děje; **bellum cum aliquō gerere**, vésti válku s někým

gradus, ūs, m. (IV.), (Z. **grad-**), a) krok; b) stupeň, schod; c) stupeň hodnosti; postavení, hodnost,

Cvičení.

1. *Ventus ācer est; hiems ācris est; ferrum ācre est.* —
2. *Lupī ācrem vīsum, audītum, odōrātum habent.* — 3. *Aquilae oculōs ācrēs habent; aquilārum oculī ācrēs sunt.* —
4. *Bella, quae Rōmānī cum Germānīs gerēbant, ācria erant.* —
5. *Post ācria verba saepe ācria verbera.* — 6. *Etiam aurea calcāria dolōrem ācrem excitant.* — 7. *Clārum est nōmen Miltiadis, quī ad Marathōnem exercitū Athēniēnsium praeerat (* pré-e-rat) et ācrī proeliō cōpiās Persārum fugāvit.* — 8. *Multa animālia sēnsibus ācribus praestant; imprīmīs canis ācrī odōrātū ceterās bēstiās superat.*
9. *Equō alacrī (dativ) calcāria nōn sunt necessāria.* —
10. *Magistrī alacrī discipulōrum studiō (ablativ) gaudent.*

důstojnost; **d**) stupeň (*věku, příbuzenství a pod.*)
grūs, gruīs, f. (III.), (Z. **gru-**), jeřáb; (*grue; gruēs; gruum; gruibus*)
periculis (abl.) liberor, (str. 241), jsem zbavován nebezpečí
Marathōn, Marathōnis, f. (III.), (Z. **Marathōn-**), Maraton, ves na východním pobřeží ve středním Řecku, proslulá bitvou, v níž Řekové r. 490 př. Kr. porazili Peršany; **ad Marathōnem,** u Maratona
multitūdō, multitūdinis, f. (III.), (Z. **multitūdin-**), **a**) množství, veliký počet; **b**) množství lidu, lid, dav,

obyvatelstvo; (*multitūdine*)
Lūcius Mummius, římský konsul, podmanitel Řecka; r. 146 př. Kr. zničil Korint a odvezl odtud všechna umělecká díla do Itálie
ōrāculum, ī, n. (II.), (Z. **ōrācul-**), (* **ōrākulum**); **a**) věštitrna; **b**) věštba, výrok věštitrny
ōrātiō, ōrātiōnis, f. (III.), (Z. **ōrātiōn-**), (* **ōrācijó**), **a**) řeč (*umělá, složená podle řečnických pravidel*); [**ōrātiōnem habēre,** míti řeč, pronést řeč, řečniti]; **b**) řeč, mluva; **c**) výraz, vylíčení, projev (*myšle- nek*)

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Vítr jest prudký; zima jest ostrá (krutá); meč je ostrý (břítký). — 2. Vlci mají ostrý (bystrý) zrak, sluch a čich. — 3. Orlové mají bystré oči; oči orlů jsou bystré. — 4. Války, které Římané vedli s Germány, byly kruté. — 5. Po ostrých slovech často [následují] prudké rány. — 6. Také zlaté ostruhy způsobují prudkou bolest. — 7. Slavné jest jméno Miltiada, který velel athénskému¹ vojsku [byl v čele athénskému vojsku²] u Maratona a branné zástupy perské¹ v tuhé bitvě (= tuhou bitvou)³ obrátil na útěk. — 8. Mnozí živočichové vynikají bystrými smysly; obzvláště pes překonává ostatní zvířata (vyniká nad ostatní zvířata) bystrým čichem. —

¹ V lat. genit. plur. subst.

² V lat. dativ.

³ V lat. abl.

— 11. *Apollinis orāculum in Graeciā celebre erat.* — 12. *Mummius Corinthum, celebrem Graeciae urbem, expugnāvit.* — 13. *Bellis cruentis urbēs celebrēs delentur.* — 14. *Nōmina multarum urbium celebrium nobis nōta sunt.* — 15. *In Graeciā magnus quondam erat celebrium oppidorum numerus.* — 16. *Multae sunt urbēs celebrēs. Multa oppida sunt celebra.* —

17. *Ventus celer est; lūx celeris est; flūmen celere est; ventī celerēs sunt; flūmina celeria sunt.* — 18. *Equitēs celerēs sunt; equitēs calcārī acūtō equōs celerēs et ācrēs nōn incitant.* — 19. *Celerēs sunt cōgitātiōnēs (* kōgitāci-jónés), celeria sunt cōsilia hominum alacrium. Interdum celerī cōsiliō imperātōris patria magnis periculīs (ablativ) liberātur.* — 20. *Sententiae celerēs saepe iūstae nōn sunt.* — 21. *Militēs celerī gradū ad castra hostium (* hosty-jum) properant.* —

22. *Exercitus equester et pedester fortiter cum hostibus pugnat.* — 23. *In regiōne palūstrī praelium equestre equis et equitibus periculōsum est.* — 24. *In proeliō equestri cōsulem filius eius servāvit.* — 25. *Caelum regiōnum palūstrium salūbre nōn est.* — 26. *In Germāniā magna multitudō silvarum palūstrium erat.* — 27. *Grūs et cicōnia avēs palūstrēs sunt.* — 28. *Salūbribus cōsiliis¹ parentum parēte, adulēscentēs!* — 29. *Cibus salūber corpus firmat.* — 30. *Cōpiae pedestrēs et equestrēs, quae imperātōri, plērumque cōsulī, quī bellābat, ā populō Rōmānō dabantur, legiōnēs appellābantur; in legiōne Rōmānā armātōrum multitudō nōn semper eadem (* e-a-dem) fuit. Imperātōrēs ācri orātiōne saepe legiōnēs ad fortitudinem excitābant.* —

¹ V lat. dativ, v češt. genit.

9. Hbitému (čilému, jarému) koni ostruhy nejsou nutné; (*smysl věty*: hbitý, čilý, jarý kůň nepotřebuje býti pobízen ostruhami). — 10. Učitelé se radují z čilé horlivosti⁵ žáků. — 11. Známa (proslulá, slavná) byla Apollinova věštírna v Řecku. — 12. Mummius dobyl Korinta⁴, slavného (proslulého, lidnatého) řeckého¹ města. — 13. Krvavými válkami znamenitá (slavná, lidnatá) města jsou ničena. — 14. Jména mnohých lidnatých (znamenitých) měst jsou nám známa. — 15. Počet hojně navštěvovaných (lidnatých, proslulých, slavných) měst v Řecku kdysi byl veliký. — 16. Jsou mnohá lidnatá (slavná, znamenitá) [*veliká*] města; [jest mnoho lidnatých (slavných, znamenitých) měst]. Mnohá (*venkovská*) města jsou známá (znamenitá).

17. Vítr jest rychlý; světlo jest rychlé; řeka jest rychlá; větry jsou rychlé; řeky jsou rychlé. — 18. Jezdci jsou rychlí; jezdci nepobízejí rychlých a bujarých koní (*gen. zápor.*) ostrou ostruhou. — 19. Rychlé jsou myšlenky, rychlá jsou rozhodnutí čilých lidí. Někdy rychlým rozhodnutím vojevůdcovým⁵ vlast jest zbavována velikých nebezpečí⁶. — 20. Rychlé úsudky často nebývají spravedlivé. — 21. Vojínové rychlým krokem spěchají k nepřátelskému¹ táboru. —

22. Jízdní i pěší vojsko statečně bojuje s nepřáteli. — 23. V bažinaté krajině jezdecká bitva koním i jezdcům bývá nebezpečná. — 24. V jízdní bitvě konsula zachránil jeho syn. — 25. Podnebí bažinatých krajin nebývá zdravé (= zdraví prospěšné). — 26. V Germanii bylo veliké množství bažinatých lesů. — 27. Jeřáb a čáp jsou bahenní ptáci. — 28. Mladíci, poslouchajte prospěšných rad rodičů! — 29. Zdravý pokrm sílí (posilňuje) tělo. — 30. Branné zástupy pěší i jízdní, které byly od národa římského (= národem římským) dávány vojevůdci, zpravidla konsulovi, který válčil, [byly nazývány =] nazývaly se (= sluly) legie; v římské legii množství ozbrojenců nebylo vždy totéž. Vojevůdcové často ohnivou řečí rozohňovali, k udatnosti. —

⁵ V lat. genit. sing. subst. ⁴ V češt. genit.; v lat. akus.

⁶ V češt. genit., v lat. abl.

34. HODINA.

69. úloha.

(P o z n á m k a. U podstatných jmen III. deklinace jsou připojeny tvary ablativu singuláru, případně i nominativu a genitivu plurálu nebo jiného pádu.)

- āēr, āēris, m. (III.),** (* *á-ér, á-e-ris*), (Z. *āēr-*), (akus. sing. *āēra*, abl. sing. *āēre*), **a)** vzduch, (dolejší, hustší vrstva vzduchová obklopující zemi), ovzduší; **b)** mlha, oblak
- amnis, amnis, m. (III.),** (Z. *amn-*), **a)** bystřina; **b)** řeka (*veliká*), veletok; **c)** tok, proud; (*amne*, u Livia a u básníků někdy též *amnī; amnēs; amnium*)
- apertus, aperta, apertum,** (Z. *apert-*), **a)** otevřený, nezavřený; **b)** volný, přístupný; **c)** odkrytý, nezahalený, nepokrytý, nekrytý, viditelný; **d)** nepokrytý, zjevný, zřejmý, patrný; **e)** (*o řeči:*) zřetelný, srozumitelný; **f)** (*o povaze:*) otevřený, přímý, upřímný
- auceps, aucupis, m. (III.),** (Z. *aucup-*), ptáčník; (*aucupe; aucupēs; aucupum*)
- autem, (odporovací spojka, klade se na druhé místo),** ale, však, avšak; pak; dále
- calor, calōris, m. (III.),** (Z. *calōr-*), teplo, horko, vedro, parno; (*calōre; calōrēs; calōrum*)
- Carthāgō, Carthāginis, f. (III.),** Kartago, slavné město v severní Africe, rozbořeně Římany r. 146 př. Kr.; (*Carthāgine*)
- circumdō, ās, are, circumdēdī, 1.,** (Z. *circumd-*), kolem zříditi; obklopuvati, obkličovati, ohrazovati, obehnati; sevřiti
- commendō, ās, are, āvī, 1.,** (Z. *commend-*), **a)** odevzdávati, svěřovati (*něčí ochraně*); **b)** doporučovati, činiti oblíbeným
- committō, is, ere, 3.,** (Z. *committ-*), **a)** spojovati, slučovati; sváděti k boji; **b)** zaviniti, dopustiti, připustiti; **c)** svěřiti, odevzdati, přenechati; **proelium committere,** boj po-

čínati, sváděti; pouštěti se do boje; sraziti se
cornū (str. 277); **ā dextrō cornū** = na pravém křídle [vojska]; (*v češtině na označení místa, odkud se něco jeví, se často tážeme otázkou: kde?*)

dēcernō, *is, ere, 3.*, (Z. **dēcern-**), (* **dēcernō**), **a**) rozhodovati, činiti rozhodnutí; (*rozhodnutím, náleženem:*) ustanoviti, naříditi, prohlásiti; **b**) (*usnesením:*) povolit, přirknouti, přisouditi; **c**) navrhovati, činiti návrh; hlasovati (*pro něco*); **d**) rozhodnouti se, umíniti si; ustanoviti se (*na něčem*); **e**) bojem rozhodovati, sváděti rozhodný boj

dilacerō, *ās, āre, āvī*, 1., roz-sápati, roztrhati; roz-chvacovati, rozdírat, roz-zervati

domicilium, *domiciliū*, n. (II.), (Z. **domicili-**), **a**) obydlí, příbytek, bydlíště, byt, sídlo, domov; **b**) [dům, zámek, palác, hrad]

ēdō, *is, ere, 3.*, (Z. **ēd-**), vydati, vydávati, vypustiti

fidem alicui praestāre, osvědčovati věrnost k někomu

flectō, *is, ere, 3.*, (Z. **flect-**), ohýbati, zahýbati, skláněti, kroutiti; zatačeti, otá-

četi, obracet; **genua flectere**, ohýbati kolena = klekati, pokleknouti

fundō, *is, ere, 3.*, (Z. **fund-**), **a**) líti, vylévati, rozlévati; **b**) vydávati ze sebe, sy-pati, chrliti, poskytovat; **c**) rozsypávati; rozptylovati, rozháněti; **d**) (*ve vojenství:*) poraziti, přemoci, potříti

fundus, *ī*, m. (II.), (Z. **fund-**), **a**) dno; spodek, základ; **b**) půda, pozemek; statek

gemitus, *ūs*, m. (IV.), (Z. **gemit-**), lkání, stenání, nářek; **gemitum ēdere**, vydávati vzdechy = lkáti, stenati

honōrārius, *a, um*, (Z. **honōrāri-**), (* **honórārijus**), čestný; ke cti; k vůli cti

imāgō, *imāginis*, f. (III.), (Z. **imāg-**), (* **imágó**), obraz, podobizna (*malba, socha, poprsí, rytina a pod.*)

impavidus, *a, um*, (Z. **impavid-**), (* **impavidus**), neohrožený, srdnatý

incidō, *is, ere, 3.*, (Z. **incid-**), padnouti, upadnouti (*do něčeho*), vpadnouti; připadnouti

incitō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **incit-**), **a**) pobízet, povzbuditi, pobádati, pobíd-

nouti; ponuknouti, pod-
drážditi; **b)** vzbuditi, pod-
nítiti

influō, *is, ere, 3.*, (Z. **influ-**),
vtékati, téci (*do něčeho*)

lītus, *lītoris*, n. (III.), (Z. **lī-**
tor-), břeh (*mořský*);
břeh (= nábreží, pobře-
ží); (*lītore, lītora, līto-*
rum)

Marathōnius, *a, um*, (Z. **Ma-**
rathōni-), maratonský;
(str. 403)

Nerō, *Nerōnis*, m. (III.), (Z.
Nerōn-), Nero, římský cí-
sař, vládl r. 54—68 po Kr.;
(*Nerōne*)

ōs, *ōris*, n. (III.), (Z. **ōr-**); **a)**
ústa; (*o zvířeti*;) huba,
tlama; **b)** otvor; ústí (*ře-*
ky); **c)** obličej, tvář; (*ōre*;
ōra; ōrum)

pendō, *is, ere, 3.*, (Z. **pend-**),
a) vážiti; **b)** platiti; **c)** po-
suzovati, oceňovati

per septem ōra, (str. 182),
(skrze sedm ústí =) sed-
mi ústími

probō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z.
prob-), **a)** zkoušeti, zkou-
mati; **b)** schvalovati, uzná-
vati (za dobré, za prospěš-
né, za příhodné), býti spo-
kojen (něčím), míti za-
líbení; **c)** doporučiti, zjed-
nati schválení, zjednati

uznání; **d)** učiniti uvěři-
telným, dokázati, dovodi-
ti, přesvědčiti (*o pravdě*);
probārī (*passiv.*) = do-
cházeti pochvaly, uznání;
líbiti se; **rēs mihi probā-**
tur, věc se mi líbí, jsem
věci spokojen, vážím si věci

prōvincia, *ae, f.* (I.), (Z. **prō-**
vinci-), provincie (t. j.
země od Římanů dobytá,
připojená k římskému
státu a římským úřední-
kem spravovaná)

rapidus, *a, um*, (Z. **rapid-**),
prudký, rychlý; dravý,
bouřlivý; divoký, divý

ratiō, *ratiōnis*, f. (III.) (Z.
ratiōn-), (* **racijó**), **a)** vý-
počet, počet, účet; **b)** se-
znam, suma; obchodní zá-
ležitost, obchod; záleži-
tost; **c)** výhoda, prospěch,
zájem; **d)** ohled, zření
(*k něčemu*); způsob, ráz,
tvářnost, stav, poměry;
e) r o z u m, rozvaha; **f)**
rozumový důvod, pohnut-
ka; **g)** obor, směr, proud,
tendence; **h)** teorie, teore-
tické vědění, systém, vě-
decká soustava, věda;
(*ratiōne; ratiōnes; ratiō-*
num)

recēdō, *is, ere, 3.*, (Z. **re-**
cēd-), **a)** ustupovati, cou-
vati; odejíti; **b)** ustoupiti
(*od něčeho*), vzdáti se

- (*něčeho*), upustiti (*od něčeho*)
- receptus**, *ūs*, m. (IV.), (Z. *recept-*), vzeti zpět; odvolání; ústup, zpětný pochod; *receptuī* (*dativ*) *canere*, troubiti k ústupu, na ústup
- ruō**, *ruis*, *ruere*, 3., (Z. *ru-*), a) prouditi, řítiti se, spěchat, páditi, valiti se; hnáti se; bořiti se, sesouiti se, padati (*dolů*); b) (*něco*) zbořiti, skáceti, strhnouti; s sebou strhnouti; rozvířiti, rozrýti
- salsus**, *a*, *um*, (Z. *sals-*), a) solený, slaný; b) vtipný, kousavý
- sedeō**, *ēs*, *ēre*, 2., (Z. *sed-*), a) seděti; b) seděti, zasedati (v radě, na soudu); c) klidně nečinně seděti, trvati, meškati, prodlévati
- senātus**, *ūs*, m. (IV.), (Z. *senāt-*), senát (= nejvyšší poradní a zákonodárný sbor u Římanů)
- sīdus**, *sīderis*, n. (III.), (Z. *sīder-*), souhvězdí, hvězda; (*sīdere*; *sīdera*; *sīderum*)
- stultitia**, *stultitiae*, f. (I.), (Z. *stultiti-*), (* *stultycijé*), hloupost, pošetilost, zpozdilost
- tam**, tak, tak velice, tou měrou; (*klade se obyčejně u příd. jm. a zájmena, zřídka u slovesa a podstat. jm.*)
- terrā marique**, na zemi (souši) i na moři (na vodě)
- theātrum**, *ī*, n. (II.), (Z. *theātr-*), a) divadlo; b) hlediště; jeviště (*v divadle*)
- triumphus**, *ī*, m. (II.), (Z. *triumph-*), (* *triumfus*), triumf (= vítězoslavný průvod Římem, povolovaný vojevůdci, který dobyl vítězství)
- vectīgal**, *vectīgālis*, n., (Z. *vectīgāl-*), (* *vektýgal*), a) daň, poplatek, (*poplatky placené státu za užívání státních cest, mostů, přístavů a pod., nájemné z polností a pastvin*); b) příjem, důchod; (*vectīgāh*; *vectīgālia*; *vectīgālium*)
- vōx**, *vōcis*, f. (III.), (Z. *vōc-*), a) hlas; b) mluvení, řeč, volání, křik, zpěv; c) zvuk, hlas, hlahol, tón; d) řeč, jazyk, mluva

Přeložte do latiny!

1. V Evropě jest mnoho velikých řek (= veletoků). — 2. Prudké bystřiny se valí s hor. — 3. Včela jest pracovitá. Včely jsou pracovité. — 4. Po maratonské bitvě Athéňané obrazem Miltiádovým ozdobili veřejné sloupoví. —

5. Orel se nazývá (= jest nazýván) králem¹ ptáků. — 6. Pravý přítel jest vzácný pták. — 7. Ptáci obveselují svým podivuhodným hlasem náš sluch (= naše uši). — 8. Ptáčím² hlasem náš sluch (= naše uši) se baví; hlasy mnohých ptáků našemu sluchu (= uchu) jsou příjemné. — 9. Malým ptákům příroda dala krásné hlasy. — 10. V naší zahradě zejména slavík čarokrásným hlasem pěje; jak příjemný hlas jest v tak malém ptáku! — 11. Na podzim mnoho ptáků opouští (= mnozí ptáci opouštějí) Evropu a odlétá (= odlétají) do teplých krajin. — 12. Budeš vypravovati bajku o malém ptáku. — 13. V lesích jest mnoho rozmanitých ptáků (= jsou mnozí a rozmanití ptáci). — 14. Řádný muž osvědčuje věrnost k³ přátelům a vlasti; mnozí lidé svěřují své blaho věrnosti řádných (poctivých) přátel.

15. Dobří občané pečují o blaho státu. — 16. Svornost občanů jest státu nezbytně potřebná, neboť svorností malé obce mohutní, nesvornost však i veliký stát rozchvacuje. — 17. V římském státě (v římské obci) moc konsulů byla nejvyšší. — 18. Ve státě rozmanité přednosti dobrých občanů docházejí pochvaly. — 19. Zákony jsou dobrými strážci⁴ státu. —

20. Mnoho živočichů žije (^{plu}= mnozí živočichové žijí) v hlubokém moři. — 21. Veliký jest počet živočichů, kteří žijí na zemi, ve vodách a ve vzduchu. — 22. Člověk převyšuje živočichy (^{plu}= vyniká nad živočichy) rozumem a řečí. — 23. Země jest plna rozmanitých živočichů. — 24. Někteří živočichové vynikají nad člověka (převyšují člo-

1 V lat. nom. sing. fem. 2 Gen. plur. v lat.

3 V lat. prostý dativ.

4 V češt. doplňk. jméno »strážci« jest v muž. rodě, protože podmět »zákony« jest muž. rodu; v lat. »cūstōdēs« v této větě je femininum, protože podmět »lēgēs« je žen. rodu.

Překlad. — Přeložte do češtiny!

1. *In Eurōpā multī et magnī amnēs sunt.* — 2. *Amnēs rapidī dē montibus ruunt.* — 3. *Apis labōriōsa est. Apēs labōriōsae sunt.* — 4. *Post pugnam Marathōniam Athēniēnsēs Miltiadis imāgine porticum pūblicam ōrnāvērunt.* —

5. *Aquila avium rēgīna vocātur.* — 6. *Amīcus vērus rāra avis est.* — 7. *Avēs suā vōce mīrā aurēs nostrās dēlectant.* — 8. *Avium vōce aurēs nostrae dēlectantur; vōcēs multārum avium aurī nostrae iūcundae sunt.* — 9. *Avibus parvīs nātūra vōcēs pulchrās dedit.* — 10. *In hortō nostrō imprīmīs lusciniā mīrā vōce cantat; quam iūcunda vōx est in tam parvā ave!* — 11. *Autumnō multae avēs Eurōpam relinquunt et in calidās regiōnēs āvolant.* — 12. *Fābulam dē ave parvā narrābis.* — 13. *In silvīs multae et variae avēs sunt.* — 14. *Vir probus fidem amīcīs et patriae praestat; multī hominēs salūtem suam fideī amīcōrum probōrum commendant.* —

15. *Bonī cīvēs salūtī reī pūblīcae cōnsulunt.* — 16. *Cīvium concordia reī pūblīcae necessāria est, nam concordīā parvae rēs ^{fructus} crēscunt, discordia autem etiam magnam rem pūblīcam dīlacerat.* — 17. *In rē pūblīcā Rōmānā potestās cōnsulum summa erat.* — 18. *In rē pūblīcā variae virtūtēs cīvium bonōrum probantur.* — 19. *Lēgēs bonae cūstōdēs reī pūblīcae sunt.* —

20. *Multa animālia in marī altō vivunt.* — 21. *Magnus est numerus animālium, quae in terrā, in aquis, in āere (* á-e-re) vivunt.* — 22. *Homō animālia ratiōne et sermōne superat.* — 23. *Terra variōrum animālium plēna est.* — 24. *Nōnnūlla animālia hominem corporis rōbore superant.* — 25. *Magna pars animālium sanguinem rubrum habet.* — 26. *Nimī sōlis calōrēs animālibus et arboribus et flōribus*

věka) tělesnou silou (= silou těla). — 25. Veliká část živočichů má červenou krev. — 26. Přílišná sluneční vedra (= vedra slunce) jsou záhubná živočichům, stromům a krásným květům. —

27. Jezdec pobízí (pobádá) koně ostruhou. — 28. Také zlaté ostruhy mají zuby. — 29. Ostruhy jsou ostré. — 30. Kůň jest pobízen (pobádán) ostruhou jezdcovou, žák chválou učitelovou; dobrému koni ostruhy nejsou nutné. —

31. Moře jest veliké. — 32. Mořská voda (= voda moře) jest slaná. — 33. Neohrožení plavci se nebojí nebezpečí mořských (= moře). — 34. Mnoho velikých řek vtéká (se vlévá) do moře. — 35. (Jak mnohé ostrovy jsou v moři!) Jak mnoho ostrovů jest v moři! — 36. V moři žije veliké množství ryb. — 37. Hluboká moře jsou obydlím rozmanitých živočichů; také na dnech moří žije mnoho rozmanitých živočichů (= žijí mnozí rozmanití živočichové). — 38. V mnohých válkách Římané byli vítězi na zemi i na moři (na souši i na moři). — 39. Kartago bylo Římany (= od Římanů) obléháno na souši i na moři. — 40. Evropa a Asie jsou obkličovány se všech stran (na všech stranách) mořem. — 41. Kdo spočte nebeské hvězdy (= hvězdy nebe), kdo spočte vlny mořské (= vlny moře)? — 42. Řeky mají (říční) břehy, moře mají (mořské) břehy. — 43. Pošetilost lije vodu do moře. —

44. Nero lovil⁵ ryby⁵ zlatou sítí. — 45. Hloupí lidé upadají do sítí pochlebníků. — 46. Pták se varuje nekrytých tenat⁶ (= sítí) ptáčníků. — 47. Římstí rytíři seděli v divadle v prvních řadách čestných sedadel. — 48. Také svobodné provincie platily římskému národu veliké daně. —

49. V lidském těle jsou malé i veliké kosti. — 50. Počet kostí v lidském těle jest veliký. — 51. V hlavě lidské jsou 63 (šedesát tři) kosti. [V hlavě lidské jest třiašedesát kostí.] 52. Člověk má dvě uši, ale (jen) jedna ústa. — 53. Nil vtéká (se vlévá) do moře sedmi ústími. — 54. Ve lví tlamě (= v tlamě lva) jsou silné a ostré zuby. —

55. Vůdce s jízdou na pravém křídle vojska sváděl bitvu. — 56. Nepřátelé ze strachu (= strachem) před porážkou

⁵ = *piscābātur* ⁶ V češt. genitiv, v lat. akus.

pulchrīs perniciosī sunt. — 27. *Eques equum calcārī incitat.* — 28. *Etiā aurea calcāria dentēs habent.* — 29. *Calcāria acūta sunt.* — 30. *Equitis calcārī equus, praeceptōris laude discipulus incitātur; equō bonō calcāria necessāria nōn sunt.* —

31. *Mare magnum est.* — 32. *Maris aqua salsa est.* — 33. *Nautae impavidī perīcula maris nōn timent.* — 34. *Multa et magna flūmina in mare influunt.* — 35. *Quam multae sunt insulae in marī!* — 36. *In marī magna multitūdō piscium vivit.* — 37. *Maria alta domicilium variōrum animalium sunt; etiā in fundīs marium multa et varia animalia vivunt.* — 38. *In multis bellīs Rōmānī terrā marīque victōrēs fuērunt.* — 39. *Carthāgō terrā marīque ā Rōmānīs oppugnābātur.* — 40. *Eurōpa et Asia marī undique circumdantur.* — 41. *Quis sidera caelī, quis undās maris numerābit?* — 42. *Flūmina rīpās, maria litora habent.* — 43. *Stultitia in mare aquam fundit.* —

44. *Nerō aureō rēti piscābātur.* — 45. *Stultī hominēs in rētia adulātōrum incidunt.* — 46. *Aperta rētia (* récija) vītat avis.* — 47. *Equitēs Rōmānī in primīs ordinibus sedīlium honorāriōrum in theātrō sedēbant.* — 48. *Etiā prōvinciae līberae populō Rōmānō vectīgālīa magna pendēbant.* —

49. *In corpore hūmānō parva et magna ossa sunt.* — 50. *Magnus est numerus ossium in corpore hūmānō.* — 51. *In capite hūmānō sexāgintā tria ossa sunt.* — 52. *Duās aurēs, sed ūnum ōs homō habet.* — 53. *Nīlus per septem ōra in mare influit.* — 54. *In ōre leōnis dentēs firmī et acūtī sunt.*

55. *Dux cum equitātū ā dextrō cornū exercitūs proelium committēbat.* — 56. *Hostēs metū clādis recedēbant.* — 57.

ustupovali. — 57. Trouby (polnice) troubily na ústup. — 58. Po vůdcově návratu (= po návratu vůdce) do vlasti senát mu povoluje triumf. — 59. Bílí koně táhli vítězův vůz (= vůz vítěze). — 60. Zajatci poklekali (= skláněli kolena) a vydávali hojné vzdechy. —

35. HODINA.

Slovesa. — Čtvrtá konjugace.

**Passivní indikativ přítomný,
imperfekta a futura I.**

Passivní infinitiv přítomný.

Passivní indikativ **přítomný** (*přítomného času*), *imperfekta* (souminulého času) a **futura I.** (prvního budoucího času) sloves **čtvrté** konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

Koncovky passivního indikativu:

a) přítomného:

<i>Singulár.</i>		<i>Plurál.</i>
1. os.: -ior (* <i>ijor</i>)		1. os.: -imur (* <i>imur</i>)
2. os.: -iris (* <i>iris</i>)		2. os.: -iminī (* <i>iminī</i>)
3. os.: -itur (* <i>itur</i>)		3. os.: -iuntur (* <i>ijuntur</i>)

b) imperfekta:

<i>Singulár.</i>		<i>Plurál.</i>
1. os.: -iēbar (* <i>ijēbar</i>)		1. os.: -iēbāmur (* <i>ijēbāmur</i>)
2. os.: -iēbāris (* <i>ijēbāris</i>)		2. os.: -iēbāminī (* <i>ijēbāminī</i>)
3. os.: -iēbātur (* <i>ijēbātur</i>)		3. os.: -iēbantur (* <i>ijēbantur</i>)

c) futura I.:

<i>Singulár.</i>		<i>Plurál.</i>
1. os.: -iar (* <i>ijar</i>)		1. os.: -iēmur (* <i>ijēmur</i>)
2. os.: -iēris (* <i>ijēris</i>)		2. os.: -iēminī (* <i>ijēminī</i>)
3. os.: -iētur (* <i>ijētur</i>)		3. os.: -ientur (* <i>ijentur</i>)

*

Tubae receptū canēbant. — 58. *Post reditum ducis in patriam senātus ei triumphum (* trijumfum) dēcernit.* — 59. *Albī equī victōris currum trahēbant.* — 60. *Captīvī genua flectēbant et crēbrōs gemitūs ēdēbant.* —

Passivní infinitiv présentní

sloves čtvrté konjugace.

K o n c o v k a (přistupuje k základu): **-īrī** (* *írí*).

V z o r: **aud-īrī** (* *audýrī*)=býti slyšen (-a, -o; -i, -y, -a).

*

V z o r: **aud-ire** = slyšeti.

Passivní indikativ présentní:

Singulár.

1. os.:	aud-ior	(* <i>audyjor</i>)	jsem slyšen (-a, -o)
2. os.:	aud-iris	(* <i>audýris</i>)	jsi slyšen (-a, -o)
3. os.:	aud-itur	(* <i>audýtur</i>)	jest slyšen (-a, -o)

Plurál.

1. os.:	aud-īmur	(* <i>audýmur</i>)	jsme slyšeni (-y, -a)
2. os.:	aud-īminī	(* <i>audýminý</i>)	jste slyšeni (-y, -a)
3. os.:	aud-iuntur	(* <i>audyjuntur</i>)	jsou slyšeni (-y, -a)

Passivní indikativ imperfekta:

Singulár.

1. os.:	aud-iēbar	(* <i>audyjēbar</i>)	byl (-a, -o) jsem	} slyšen (-a, -o)
2. os.:	aud-iēbāris	(* <i>audyjēbāris</i>)	byl (-a, -o) jsi	
3. os.:	aud-iēbātur	(* <i>audyjēbātur</i>)	byl (a, -o)	

Plurál.

1. os.:	aud-iēbāmur	(* <i>audyjēbāmur</i>)	byli (-y, -a) jsme	} slyšeni (-y, a)
2. os.:	aud-iēbāminī	(* <i>audyjēbāminý</i>)	byli (-y, -a) jste	
3. os.:	aud-iēbantur	(* <i>audyjēbantur</i>)	byli (-y, -a)	

Passivní indikativ prvního futura:

Singulár.

1. aud-iar	(* <i>audyjar</i>)	budu slyšen, uslyšen (-a, -o)
2. aud-iēris	(* <i>audyjēris</i>)	budeš slyšen, uslyšen (-a, -o)
3. aud-iētur	(* <i>audyjētur</i>)	bude slyšen, uslyšen (-a, -o)

1. **aud-iēmur** (* *audyjēmur*) budeme slyšeni, uslyšeni (-y, -a)
2. **aud-iēmīni** (* *audyjēmīnī*) budete slyšeni, uslyšeni (-y, -a)
3. **aud-ientur** (* *audyjentur*) budou slyšeni, uslyšeni (-y, -a)

Cvičení.

Passivní indikativ přítomný. — Sing. 1. **cūstōdior** (* *kūstōdyjor*), jsem strážěn, chráněn (-a, -o); 2. **cūstōdiris** (* *kūstōdýris*), jsi strážěn, chráněn (-a, -o); 3. **cūstōditur** (* *kūstōdýtur*), jest strážěn, chráněn (-a, -o). — Plur. 1. **cūstōdimur** (* *kūstōdýmur*), jsme stráženi, chráněni (-y, -a); 2. **cūstōdimīni** (* *kūstōdýmīnī*), jste stráženi, chráněni (-y, -a); 3. **cūstōdiuntur** (* *kūstōdyjuntur*), jsou stráženi, chráněni (-y, -a);

1. **lēnior** (* *lényjor*), jsem mírněn (-a, -o); 2. **lēnīris** (* *lénýris*); 3. **lēnītur** (* *lénýtur*); 1. **lēnimur** (* *lénýmur*), jsme mírněni (-y, -a); 2. **lēnīmīni** (* *lénýmīnī*); 3. **lēniuntur** (* *lényjuntur*);

1. **vestior** (* *vestyjor*), jsem odíván, šacen (-a, -o); 2. **vestīris** (* *vestýris*); 3. **vestītur** (* *vestýtur*); 1. **vestimur** (* *vestýmur*), jsme odíváni, šaceni (-y, -a); 2. **vestīmīni** (* *vestýmīnī*); 3. **vestiuntur** (* *vestyjuntur*).

*

Passivní indikativ imperfekta. — Sing. 1. **cūstōdiēbar** (* *kūstōdyjēbar*), byl (-a, -o) jsem strážěn, chráněn (-a, -o); 2. **cūstōdiēbāris** (* *kūstōdyjēbāris*), byl (-a, -o) jsi strážěn, chráněn (-a, -o); 3. **cūstōdiēbātur** (* *kūstōdyjēbātur*), byl (-a, -o) strážěn, chráněn (-a, -o). — Plur. 1. **cūstōdiēbāmur** (* *kūstōdyjēbāmur*), byli (-y, -a) jsme stráženi, chráněni (-y, -a); 2. **cūstōdiēbāmīni** (* *kūstōdyjēbāmīnī*), byli (-y, -a) jste stráženi, chráněni (-y, -a); 3. **cūstōdiēbantur** (* *kūstōdyjēbantur*), (oni, ony, ona) byli (-y, -a) stráženi, chráněni (-y, -a);

1. **lēniēbar** (* *lényjēbar*), byl (-a, -o) jsem mírněn (-a, -o); 2. **lēniēbāris** (* *lényjēbāris*); 3. **lēniēbātur** (* *lényjēbātur*); 1. **lēniēbāmur** (* *lényjēbāmur*), byli, (-y, -a) jsme

mírněni (-y, -a); 2. **lěniēbāminī** (* *lěnyjēbāminý*); 3. **lěniēbantur** (* *lěnyjēbantur*);

1. **vestiēbar** (* *vestyjēbar*), byl (-a, -o) jsem odíván, šacen (-a, -o); 2. **vestiēbāris** (* *vestyjēbāris*); 3. **vestiēbātur** (* *vestyjēbātur*); 1. **vestiēbāmur** (* *vestyjēbāmur*), byli (-y, -a) jsme odíváni, šaceni; 2. **vestiēbāminī** (* *vestyjēbāminý*); 3. **vestiēbantur** (* *vestyjēbantur*).

*

Passivní indikativ prvního futura. — Sing. 1. **cūstōdiar** (* *kūstōdyjar*), budu strážěn, chráněn (-a, -o); 2. **cūstōdiēris** (* *kūstōdyjēris*), budeš strážěn, chráněn (-a, -o); 3. **cūstōdiētur** (* *kūstōdyjētur*), bude strážěn, chráněn (-a, -o). — Plur. 1. **cūstōdiēmur** (* *kūstōdyjēmur*), budeme stráženi, chráněni (-y, -a); 2. **cūstōdiēminī** (* *kūstōdyjēminý*), budete stráženi, chráněni (-y, -a); 3. **cūstōdiēntur** (* *kūstōdyjēntur*), budou stráženi, chráněni (-y, -a);

1. **lěniar** (* *lěnyjar*), budu mírněn (-a, -o); 2. **lěniēris** (* *lěnyjēris*); 3. **lěniētur** (* *lěnyjētur*); 1. **lěniēmur** (* *lěnyjēmur*), budeme mírněni (-y, -a); 2. **lěniēminī** (* *lěnyjēminý*); 3. **lěniēntur** (* *lěnyjēntur*);

1. **vestiar** (* *vestyjar*), budu odíván, šacen (-a, -o); 2. **vestiēris** (* *vestyjēris*); 3. **vestiētur** (* *vestyjētur*); 1. **vestiēmur** (* *vestyjēmur*), budeme odíváni, šaceni (-y, -a); 2. **vestiēminī** (* *vestyjēminý*); 3. **vestiēntur** (* *vestyjēntur*).

*

Časujte latinsky a česky tato záporná slovesa ve všech osobách singuláru i plurálu!

nōn audior, nejsem slyšen (-a, -o); **nōn invenior**, nejsem nalézán (-a, -o); **nōn vestior**, nejsem odíván, šacen (-a, -o);

nōn audiēbar, nebyl (-a, -o) jsem slyšen (-a, -o); **nōn inveniēbar**, nebyl (-a, -o) jsem nalézán (-a, -o); **nōn vestiēbar**, nebyl (-a, -o) jsem odíván, šacen (-a, -o);

nōn audiar, nebudu slyšen (-a, -o); **nōn inveniar**, nebudu nalézán (-a, -o); **nōn vestiar**, nebudu odíván, šacen (-a, -o).

*

Passivní infinitiv přítomný: **cūstōdirī**, (* *kūstōdýrī*), býti strážěn, chráněn (-a, -o; -i, -y, -a); **lēnirī** (* *lénýrī*), býti mírněn (-a, -o; -i, -y, -a); **vestirī** (* *vestýrī*), býti odíván, býti šacen (-a, -o; -i, -y, -a); **invenirī** (* *invenýrī*), býti nalézán (-a, -o; -i, -y, -a).

*

Časujte sloveso třetí konjugace »**vincō** = *přemáhám*, *vítězím*« a sloveso čtvrté konjugace »**vinciō** = *váži*, *poutám*«!

Aktivní indikativ přítomný.

3. konjugace:		4. konjugace:	
přemáhám		poutám	
Sg.	1. vinc-ō (* <i>vinkó</i>)	vinc-iō (* <i>vincijó</i>)	
	2. vinc-is (* <i>vincis</i>)	vinc-īs (* <i>vincis</i>)	
	3. vinc-it (* <i>vincit</i>)	vinc-it (* <i>vincit</i>)	
Pl.	1. vinc-imus (* <i>vincimus</i>)	vinc-īmus (* <i>vincimus</i>)	
	2. vinc-itis (* <i>vincitys</i>)	vinc-ītis (* <i>vincitys</i>)	
	3. vinc-unt (* <i>vinkunt</i>)	vinc-iunt (* <i>vincijunt</i>)	

Passivní indikativ přítomný.

jsem přemáhán (-a, -o)		jsem poután (-a, -o)	
Sg.	1. vinc-or (* <i>vinkor</i>)	vinc-ior (* <i>vincijor</i>)	
	2. vinc-eris (* <i>vinceris</i>)	vinc-īris (* <i>vinciris</i>)	
	3. vinc-itur (* <i>vincitur</i>)	vinc-ītur (* <i>vincitur</i>)	
Pl.	1. vinc-imur (* <i>vincimur</i>)	vinc-īmur (* <i>vincimur</i>)	
	2. vinc-iminī (* <i>vinciminý</i>)	vinc-īminī (* <i>vinciminý</i>)	
	3. vinc-untur (* <i>vinkuntur</i>)	vinc-iuntur (* <i>vincijuntur</i>)	

Aktivní indikativ imperfekta.

přemáhal (-a, -o) jsem		poutal (-a, -o) jsem	
Sg.	1. vinc-ēbam (* <i>vincēbam</i>)	vinc-iēbam (* <i>vincijēbam</i>)	
	2. vinc-ēbās (* <i>vincēbās</i>)	vinc-iēbās (* <i>vincijēbās</i>)	
	3. vinc-ēbat (* <i>vincēbat</i>)	vinc-iēbat (* <i>vincijēbat</i>)	
	atd.	atd.	

Passivní indikativ imperfekta.

byl (-a, -o) jsem přemáhán
(-a, -o)

- Sg. 1. **vinc-ēbar** (* *vincēbar*)
2. **vinc-ēbāris** (* *vincēbāris*)
3. **vinc-ēbātur** (* *vincēbātur*)
atd.

byl (a, -o) jsem poután
(-a, -o)

- vinc-iēbar** (* *vincijēbar*)
vinc-iēbāris (* *vincijēbāris*)
vinc-iēbātur (* *vincijēbātur*)
atd.

Aktivní indikativ prvního futura.

budu přemáhati, přemohu

- Sg. 1. **vinc-am** (* *vin-kam*)
2. **vinc-ēs** (* *vinc-ēs*)
3. **vinc-et** (* *vinc-et*)
atd.

budu poutati, spoutám

- vinc-iam** (* *vincijam*)
vinc-iēs (* *vincijēs*)
vinc-iēt (* *vincijēt*)
atd.

Passivní indikativ prvního futura.

budu přemožen (-a, -o)

- Sg. 1. **vinc-ar** (* *vin-kar*)
2. **vinc-ēris** (* *vinc-ēris*)
3. **vinc-ētur** (* *vinc-ētur*)
atd.

budu spoután (-a, -o)

- vinc-iar** (* *vincijar*)
vinc-iēris (* *vincijēris*)
vinc-iētur (* *vincijētur*)
atd.

*

70. úloha.

acerbus, *a, um*, (* *acerbus*),
(Z. **acerb-**), **a**) trpký, hoř-
ký; **b**) žalostný, trudný
certē, **a**) jistě, zajisté; **b**)
vskutku, ovšem; **c**) aspoň,
přece
conditor, *conditōris*, **m.**
(III.), (Z. **conditōr-**), za-
kladatel, původce
exsilium, *exsilii*, **n.** (II.), (Z.
exsili-), (* *exsilijum*), vy-
hnanství

iniūcundus, *a, um*, (* *injū-*
kundus), (Z. **iniūcund-**),
nepříjemný, nelibý
ipse, *ipsa, ipsum*, sám, sama,
samo
lacrima, *ae, f.* (I.), (Z. **la-**
crim-), slza; krůpěj
lupa, *ae, f.* (I.), (Z. **lup-**),
vlčice
mēnsis (str. 353); **paucis**
mēnsibus, (*abl. čas.*), v
několika málo měsících

optimē (str. 288), nejlépe
per (str. 182); **per multōs**
annōs, po mnoho let

praeceptum, *ī*, n. (II.), (Z.
praecept-), (**préceptum*),
a) rozkaz, příkaz, naříze-
ní, předpis; b) rada, po-
vzbuzení; c) návod, pravi-
dlo; d) naučení, poučení;
nauka, učení

praeda, *ae*, f. (I.), (Z.
praed-), kořist, lup

quoque, (**kvokve*, vyslovte
krátce), (v lat. se zakládá
za slovo, k němuž náleží),

také, též, i; **nunc quoque**
(také nyní), ještě nyní
Remus, *ī*, m. (II.), (Z.
Rem-), Remus, bratr Ro-
mulův

repente, (**repente*), náhle,
znenadání

Rōmulus, *ī*, m. (II.), (Z. **Rō-**
mul-), Romulus, zaklada-
tel Říma a první král římský

sūdor, *sūdōris*, m. (III.), (Z.
sūdōr-), a) pot, výpotek;
b) námaha

vēnātus, *ūs*, m. (IV.), (Z.
vēnāt-), lov, lovení

*

Přeložte do češtiny!

1. *Militēs, quī castra mūniēbant, repente ab hostibus circumveniēbantur.* — 2. *Quā rē cēna optimē conditur? Famē cibī optimē condiuntur.* — 3. *Cibī condiuntur sale, cēna ipsa conditur salibus.* — 4. *Lacedaemoniōrum cēna condiēbātur labōre in vēnātū, sūdōre, cursū, famē, siti.* — 5. *Apud Aegyptiōs corpora mortuōrum condiēbantur.* — 6. *Portae urbis ā cūstōdibus fidis cūstōdiēbantur, cūstōdiuntur, cūstōdientur.* — 7. *Vituperārī et monērī minus iniūcundum est quam contemnī et cūstōdārī.* — 8. *Librī tuī ā mē diligenter et legentur et cūstōdientur.* — 9. *Praeda milītibz dispertiētur (* dyspercijētur).* — 10. *Ā parentibus aleris et vestīris, ā magistrō docēris et erudīris.* — 11. *Ā parentibus alērīs et vestiērīs (* vestyjērīs), ā ma-*

<p>arceō, <i>ēs, ēre</i>, 2., (Z. <i>arc-</i>), a) hraditi, ohrazovati; sví-rati, omezovati; b) brá-niti, překážeti, zdržovati, zadržovati</p> <p>bibō, <i>bibis, bibere</i>, 3., (Z. <i>bib-</i>), píti</p> <p>circumveniō, <i>īs, īre</i>, 4., (Z. <i>circumven-</i>), (* <i>cirkumvenyjó</i>), a) obcházeti, ob-stupovati; obkličovati, sví-rati, zaskočiti; b) obe-lstíti, podvésti, ošáliti</p> <p>dispertiō, <i>īs, īre</i>, 4., (str. 357), a) rozdělovati, roz-dělití; b) rozdíletí, rozdá-vati</p>	<p>hauriō, <i>īs, īre</i>, 4., (str. 357), čerpati, nabíratí; až do dna vyprázdniti; do sebe pojímati, vnímati, chápati</p> <p>peccō, <i>ās, āre</i>, 1., (Z. <i>pecc-</i>), (* <i>pekkó, pekkáre</i>), hře-šiti, chybovati, udělati chybu</p> <p>praeveniō, <i>īs, īre</i>, 4., (Z. <i>praeven-</i>), (* <i>prévenyjó</i>), předejítí, předstihnouti, předhoniti</p> <p>sepeliō, <i>īs, īre</i>, 4., (str. 358), pochovati, pohřbítí</p> <p>vestiō, <i>īs, īre</i>, 4., (str. 358), šatiti, odívati, oblékati; pokrývati, halítí</p>
---	--

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Vojínové, kteří opevňovali tábor, náhle byli obkličováni od nepřátel. — 2. (Kterou věcí=) čím [jest kořeněn=] se koření oběd nejlépe (*t. j.* se zpřijemňuje, se činí chutnějším)? Hladem pokrmů nejlépe [jsou kořeněny =] se koření. — 3. Pokrmů [jsou kořeněny =] se koření solí, oběd sám nejlépe [jest kořeněn =] se koření vtípem (humorem). — 4. Oběd Spartanů byl kořeněn námahou na lovu, potem, během, hladem a žízní. — 5. U Egyptanů těla mrtvých byla balzamována. — 6. Městské brány od věrných strážců byly střeženy, jsou střeženy a budou střeženy. — 7. Býti haněn a napomínán jest méně nepříjemné než býti v opovržení a býti vězněn. — 8. Tvé knihy budou ode mne pečlivě i čteny i opatrovány. — 9. Kořist bude rozdělena vojínům. — 10. Od rodičů jsi živen a (jsi) šacen, od učitele jsi vyučován a (jsi) vzděláván. — 11. Od rodičů

gistrō docēberis et ērudiēris. — 12. Nōn semper ab ūs ērudiēminī, ā quibus per multōs annōs ērudiēbāminī et nunc quoque ērudīminī. — 13. Puerī in scholīs ēducantur, exercentur, litterīs artibusque ērudīuntur [ēducābuntur, exercēbuntur, litterīs artibusque ērudientur]. — 14. Precēs nostrae ā vōbis certē exaudientur. — 15. Dolor tempore, nōn lacrimīs minuētur et lēniētur; dolōrēs et molestiae hominum morte finientur. — 16. Bellum paucīs mēnsibus finīētur; dux militibus praedam dispertiet. — 17. Aqua, quam bibitis, ex fonte haurītur. — 18. Patris ira lacrimīs liberōrum mollītur et lēnītur — 19. Castra Rōmāna fossā et aggere arcēbantur et mūniēbantur. — 20. Rēgēs magis cīvium amōre contrā hostēs quam militum armīs mūniuntur. — 21. Rōmulus et Remus, urbis Rōmae conditōrēs, ā lupā nūtriēbantur. — 22. Praestat praevenīre quam praevenīrī. — 23. Apud quam gentem hominēs ingrātī sevērīs poenīs pūniēbantur? — 24. Quamquam semper vituperāris, monēris, pūnīris, tamen nōn corrigeris. — 25. Ab Athēniēnsībūs etiam praec̄lārī virī aut exsiliō aut morte pūniēbantur. — 26. Adulēscentēs, sī peccant, monēri, castīgārī, corrigī, pūnīrī dēbent. — 27. Puer, quī parentibus nōn oboedit, iūre ā magistrō pūniētur. — 28. Sī magistrōrum praeceptīs oboediētis, puerī, nōn pūniēminī. — 29. Corpora mortuōrum antiquīs temporibus nōn sepeliēbantur, sed cremābantur. — 30. Vēre campī variīs flōribus vestiuntur (* vestyuntur). — 31. Vinceris et vincīris; vincēris et vinciēris. — 32. Acerbum est ab amīcō circumvenīrī et fallī.

budeš živen a (budeš) šacen, od učitele budeš vyučován a (budeš) vzděláván. — 12. Ne vždy od těch budete vzděláváni, od nichž po mnoho let jste byli vzděláváni a ještě nyní jste vzděláváni. — 13. Hoši ve školách jsou vychováváni, (jsou) cvičeni a ve vědách a uměních (jsou) vzděláváni [budou vychováváni, (budou) cvičeni a ve vědách a uměních (budou) vzděláváni]. — 14. Naše prosby budou vámi (= od vás) vyslyšeny. — 15. Bolest časem, nikoli slzami [bude zmenšena a bude zmírněna =] se zmenší a zmírní; lidské strasti a nepříjemnosti [budou ukončeny =] se ukončí smrtí. — 16. Válka bude skončena v několika málo měsících; vůdce rozdělí kořist vojínům. — 17. Voda, kterou pijete, [jest čerpána, jest nabírána =] nabírá se z pramene. — 18. Otcův hněv [jest obměkčován a mírněn =] se obměkčuje a mírní slzami dítek. — 19. Římský tábor byl hrazen a opevňován příkopem a náspem. — 20. Králové proti nepřátelům jsou chráněni více láskou občanů než zbraní vojínů. — 21. Romulus a Remus, zakladatelé města Říma, byli krmeni vlčicí (= od vlčice). — 22. Lépe jest předstihovati než býti předstihován. — 23. U kterého národa [nevďěční lidé =] nevďěčníci byli trestáni přísnými tresty? — 24. Ačkoli stále jsi kárán, napomínán a trestán, přece se nenapravuješ. — 25. Od Athéňanů také přeslavní mužové byli trestáni buď vyhnanstvím nebo smrtí. — 26. Mladíci, chybuji-li, musí býti napomínáni, káráni, napravováni a trestáni. — 27. Hoch, který neposlouchá rodičů (*v češtině genit., v lat. dat.*), právem ^{ještě} jest trestán od učitele. — 28. Budete-li (= jestliže budete) poslouchati rozkazů učitelů, hoši, nebudete trestáni. — 29. Těla mrtvých za starých časů nebyla pohřbívána, nýbrž byla spalována. — 30. Na jaře pole [jsou odívána =] se odívají pestrými květy. — 31. Jsi přemáhán a poután; budeš přemáhán a poután (budeš přemožen a spoután). — 32. Trpké jest od přítele býti podváděn a klamán.

36. HODINA.

71. úloha.

ad flūmina, k řekám; u řek, při řekách

aedificium, aedificiū, n. (II.), (Z. *aedifici-*), (* *édyfici-jum*), stavení, budova

aetāte imperātōrum, (str. 388), (*abl. časový*), za doby císařů, za císařské doby

alere canēs, (str. 313), živi, chovati psy

Alexandria, Alexandriāe, f. (I.), (Z. *Alexandri-*), Alexandrie, proslulé město při ústí řeky Nilu, založené r. 322 př. Kr.

ambiguus, ambigua, ambiguum, (Z. *ambigu-*), (* *ambiguus*), a) obojaký, obojetný; b) pochybný, nejistý, sporný; c) nerozhodný, rozpačitý; d) dvojsmyslný, temný, záhadný, nejistý; e) nejistý, pochybný, povážlivý, nebezpečný

America, ae, f. (I.), Amerika
aptus, a, um, (Z. *apt-*), vhodný, případný, způsobilý, přiměřený, (*pro něco, k něčemu*)

Aristīdēs, Aristīdis, (*abl. sing. Aristīde*), m. (III.),

(* *Aristýdēs*), Aristides, známý státník a vojevůdce athénský, přijímám „Spravedlivý“, soupeř Themistokleův, († r. 473 př. Kr.)

cacūmen, cacūminis, n. (III.), (Z. *cacūmin-*), (* *kakūmen*), špička, hrot; vrchol, témě; (*cacūmine; cacūmina; cacūminum*)

caedēs, caedis, f. (III.), (Z. *caed-*), (* *cédēs*), a) zabítí, vražda; b) vraždění, krveprolití; pobití, porážení; (*caede; caedēs; caedium*)

Campānia, Campāniae, f. (I.), (Z. *Campāni-*), Kampanie, krajina ve střední Itálii

cānus, a, um, (Z. *cān-*), šedý, šedivý; bělošedý; **cāni** = **cāni capilli**, šedivé vlasy, šediny

Carthāginiēnsēs, Carthāginiēnsium, m. (III.), (Z. *Carthāginiēns-*), (* *Karthāginyjézés*), Kartaginčané, Kartaginští, obyvatelé afrického města Kartaga)

cervix, cervicis, f. (III.), (Z. **cervic-**), šíje, týl; vaz, krk; (*cervice; cervicēs; cervicum*)

Cimōn, Cimōnis, m. (III.), (Z. **Cimōn-**), Kimon, (syn slavného vojevůdce Miltiada, Athéňan)

circēnsēs [lūdī], circēnsium (lūdōrum), hry slavené v cirku; *pānis et circēnsēs* = chléb a hry

classis, classis, f. (III.), (Z. **class-**), **a**) třída; (občané římské králem Serviem podle majetku byli rozděleni v pět tříd); **b**) výzva (= branné mužstvo povoláné do zbraně); **c**) námořní moc; **loďstvo válečné (i s mužstvem)**; loďní vojsko; (*classe, jen zřídka classī; classēs, classium*)

cohors, cohortis, f. (III.), (Z. **cohort-**), **a**) kohorta, (desátá část římské legie čili pluku); **b**) osobní stráž vojevůdce, družina vojevůdce; (*abl. sing. cohorte*); plur.: **cohortēs, cohortium**, **a**) kohorty; **b**) pomocné sbory spojenců

collis, collis, m. (III.), (Z. **coll-**), chlum, pahorek, vrch, kopec, návrší; (*colle; collēs; collium*)

crinis, crinis, m. (III.), (Z. **crin-**), vlas; (*crīne; crīnēs; crīnium*)

cupīdus, a, um, (Z. **cupid-**), žádostivý, chtivý (*něčeho*), toužící (*po něčem*)

Darēus (Darius), Darēi, m. (II.), (Z. **Darē-, Darī-**), Dareios, (jméno několika perských králů; (české sklonění: 1. Dareios, Darius; 2. Dareia, Daria; 3. Dareiovi, Dariovi; 5. Darie! Darie! 7. Dareiem, Dariem) *Lat. vola. v: Darie!*)

dēvāstō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **dēvāst-**), (*nadobro*) zpusťošiti, vypleniti, pohubiti

fēlēs (fēlis), fēlis, f. (III.), (Z. **fēl-**), kočka; (*fēle; fēlēs; fēlium*)

finis, finis, m. (III.), (Z. **fin-**), **a**) mez, hranice; **b**) omezení, míra; **c**) konec, cíl; ukončení, dokončení; **d**) krajnost, vrchol, dokonalost, (ideál); **e**) cíl, účel; [*plur.: finēs, finium*, (ohraňčená místa), končiny; krajina, kraj, území, země, říše (*v češt. sing.*); pozemky, dědina]; (*fine, starší abl. finī*)

flāvus, a, um, (Z. **flāv-**), žlutý, žlutavý; zlatožlutý, zlatý; (*o vlasech:*) rusý, plavý, světlý

fōns, fontis, m., (str. 348),
a) pramen, zdroj (= studánka); **b)** pramen, zdroj (= původ, počátek)
honōrō, ās, āre, āvī, 1., (Z. **honōr-**), ctíti, uctívati, počtíti; vyznamenati; míti v úctě, v uctivosti
imber, imbris, m., (str. 347), dešť, liják; (*plur.:*) **imbrēs, imbrium**, deště, lijavce, lijáky, deštivé počasí
index, indicis, m. (III.), (Z. **indic-**), **a)** udavatel, oznamovatel, zvěstovatel; **b)** vyzvědač, zrádce; **c)** ukazatel, nápis, seznam, obsah; (*indíce; indicēs, indicum*)
iugum, ī, n. (II.), (Z. **iug-**), **a)** jho (*zahnuté dřevo na krku tažného dobytka*); **b)** jho (*ve vojenství sestavené ze tří kopí; jím musel projítí poražený nepřítel na znamení, že jest roven otroku*); **c)** jho otrocké, ujařmení, jařmo; **d)** horský hřbet, horské pásmo; (* **jugum**)
iūs gentium, (* jūs gencium), (str. 320), mezinárodní právo
lāna, ae, f. (I.), (Z. **lān-**), vlna
largus, a, um, (Z. **larg-**), **a)** hojný, plný, štědrý, vydat-

ný, bujný; **b)** štědrý (= hojně a rád dávající)
laureus, a, um, (Z. **laure-**), vavřínový, bobkový
lēgātus, ī, m. (II.), (Z. **lēgāt-**), vyslanec, posel; (*ve vojenství:*) legát, pobočník velitelův, podvelitel
linter, lintris, f. (III.), (str. 348), člun, loďka
memoria clādium, (str. 92), upomínka na porážky
Mithridātēs, Mithridātis, m. (III.), (Z. **Mithridāt-**), Mithridates, král pontský, s nímž bylo Římanům válčiti; v boji s ním se proslavil Pompeius
nātus, a, um, (Z. **nāt-**), (str. 295), zrozený, stvořený, určený (*k něčemu*); vyrostlý, utvářený
nīdus, ī, m. (II.), (Z. **nīd-**), (* **nýdus**), hnízdo
nocte, (str. 320), (*abl. čas.*), v noci
opēs, opum, f. (III.), (str. 355), statky
orbis, orbis, m. (III.), (Z. **orb-**), **a)** kruh, kolo; **b)** dráha, oběh kruhový; **c)** kotouč; **orbis terrārum**, okrsek zemský, země; lidstvo, (svět); (*orbe, orbēs, orbium*)
parāre, (str. 78), **a)** připravovati, strojiti, chystati, hotoviti; **b)** připravovati

se (*k něčemu*); c) chystati se, zamýšleti, hodlati; d) opatřovati, zjednávat, získávati (si); **bellum parare alicui**, strojiti se k válce proti někomu, konati přípravy k válce proti někomu

pāscō, *is, ere, 3.*, (Z. **pāsc-**), a) pásti; b) krmiti, živiti, vyživovati, poskytovat výživu

pellis, *pellis*, f. (III.), (Z. **pell-**), kůže, kožišina (*se srstí neb vlnou, na zvířeti nebo stažená*); (*pelle; pel-lēs; pellium*)

plēbs, *plēbis*, f. (III.), a) lid, (*za doby královské v Římě svobodní obyvatelé bez politických práv; v dobách pozdějších prostý a chudý lid*); b) nižší třídy lidu, chátka, nízký lid; (*abl. sing. »plēbe«*)

pōstulō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **pōstul-**), žádati, požadovati, vyžadovati, dožadovati se; (*aliquid ab aliquō*)

praedicō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **praedic-**), (* **prédykó**), a) hlásati, vyhlašovati, prohlašovati, ohlašovati; b) zvěstovati, oznamovati; říkati, tvrditi; c) rozhlašovati, vychvalovati, velebiti

prīstinus, *a, um*, (Z. **prīstin-**), dřívější, bývalý, někdejší, dávný, starý; předešlý

prōfluō, *is, ere, 3.*, (Z. **prōflu-**), vytékati, téci, řinouti se, prýštiti (se) [*odněkud*]

quam multus, jak mnohý, jak četný

quondam, (*o minulosti:*) kdysi, jednou; (*o přítomnosti:*) druhdy, někdy; (*o budoucnosti:*) jednou, kdysi

rūpēs, *rūpis*, f. (III.), (Z. **rūp-**), skála (*příkrá; srázná*); skalisko; (*rūpe; rūpēs; rūpium*)

sors, *sortis*, f. (III.), (Z. **sort-**), a) los, losovací kamének; b) losování; c) věštba; d) životní úděl, o s u d, sudba; e) práce, povinnost, úřad (*losem přidělený*)

studium pugnandī, (str. 141), bojektivost

tribuō, *is, ere, 3.*, (str. 336), příkládati, přičítati, připisovati

trīstitia, *trīstitiae*, f. (I.), (Z. **trīstiti-**), (* **trīstycija, trīstycijé**), a) smutek, zármutek, sklíčenost, zarmoucenost; zkormoucenost, truchlivost; b) ne-

vlídnost, mrzutost, ne- vrlost; e) přisnost, tvr- dost, necitelnost ũniversus , <i>a, um</i> , (Z. ũni- vers-), (* <i>ũnyversus</i>), veškeren, všechen, celý vallis , <i>vallis</i> , f. (III.), (Z. vall-), údolí, úval, dolina; (<i>valle; vallēs; vallium</i>)	vēnātor , <i>vēnātōris</i> , m. (III.), (Z. vēnātōr-), lovec vestis , <i>vestis</i> , f. (III.), (Z. vest-), a) oděv, oblek, šat(y), šatstvo, roucho; b) tkanina, látka (při- krývka, koberec); [<i>veste;</i> <i>vestēs; vestium</i> (* <i>ve-</i> <i>styjum</i>)]
--	---

Přeložte do latiny!

1. Nesvornost bývá příčinou¹ vraždění občanů. — 2. Aristides a Kimon byli vůdci² řeckého² loďstva proti Peršanům. — 3. Slavné jest jméno Hannibala, vůdce vojska a loďstva kartaginského². — 4. Bouře ničí i veliké loďstvo. — 5. V Kampanii bylo mnoho révonosných pahorků (návrší) a veliké množství horkých pramenů. — 6. Básníci připisují (= udělují) bohu Apollinovi plavé vlasy. — 7. Konec věční dílo. — 8. Konec života jest nejistý. — 9. Smrt jest jistý konec (jisté ukončení) strastí. — 10. Počet nepřátel byl veliký. — 11. Římané byli kdysi pány skoro celého světa (= okrsku zemského); vůle senátu a národa římského byl poslušen skoro celý svět (= okrsek zemský). — 12. V naší zemi jsou veliká stáda černých ovcí; veliká stáda skotu (dobytky) a ovcí pasou pastýři. — 13. Jest přísloví: Vlk strážcem ovcí. — 14. Z ovčí² vlny dobrý šat se hotoví; také ovčí³ kůže nám jest nezbytně potřebná.

15. Chléb náš vezdejší (= každodenní) dej nám dnes, Bože! — 16. Za císařské² doby lid v Římě se dožadoval

¹ V lat. nominativ; ² v lat. gen. plur. subst.; ³ v lat. gen. sing. subst.; ⁴ v lat. akus.

victor, *victōris*, m. (III.),
(Z. **victōr-**), vítěz; (*vic-
tōre*; *victōrēs*; *victōrum*)
vigilantia, *vigilantiae*, f. (I.),
(Z. **vigilanti-**), (* *vigilan-
cija*), bdělost, ostražitost,
bedlivost
violō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z.
viol-), (* **vijoló**) a) činiti

násilí, ubližovati, (*ali-
quem*, někomu); týrati
(*něko*ho); b) urážeti,
zlehčovati; poškozovati;
zneuctíti, znesvětiti; c)
rušiti, porušiti
vītifer, *era, erum*, (* **vīti-
fer-**), révonosný

Překlad. — Přeložte do češtiny!

1. *Discordia causa caedis cīvium est.* — 2. *Aristīdēs et Cimōn ducēs classis Graecōrum contrā Persās fuērunt.* — 3. *Clārum est nōmen Hannībalis, ducis exercitūs et classis Carthāginiēnsium.* — 4. *Procella etiam magnam classem dēlet.* — 5. *In Campāniā erant multī collēs vītiferī et magna fontium calidōrum cōpia.* — 6. *Poētae deō Apollinī crīnēs flāvōs tribuunt.* — 7. *Fīnis corōnat opus.* — 8. *Fīnis vītae incertus est.* — 9. *Mors certus labōrum finis est.* — 10. *Numerus hostium (* hostyjum) magnus erat.* — 11. *Rōmānī ōlim dominī ūniversī ferē orbis terrārum fuērunt; voluntātī senātūs populīque Rōmānī ūniversus ferē orbis terrārum pārēbat.* — 12. *In nostrā terrā magnū gregēs ovium nigrārum sunt; magnōs boum oviumque gregēs pāstōrēs pāscunt.* — 13. *Est prōverbium: Lupus cūstōs ovium.* — 14. *Ex lānā ovium vestis bona parātur; etiam pellis ovis nōbis necessāria est.* —

15. *Pānem nostrum cotīdiānum dā nōbis hodiē, ō Deus!* — 16. *Imperātōrum aetāte plēbs Rōmae pānem et circēnsēs pōstulābat.* — 17. *In maribus, lacubus, flūminibus magnus numerus piscium magnōrum et parvōrum vivit.*

chleba⁴ a her⁴. — 17. V mořích, jezerech a řekách žije veliký počet velikých a malých ryb.

18. Upomínka na dřívější porážky roznítla Římany k bojechtivosti. — 19. Malý pták často bývá kořistí¹ kočky. — 20. Černé mraky bývají zvěstovateli dešťů. — 21. Orlové mají hnízda na vrcholech skal. — 22. Helvetiové (* *Helvéciové*), žádostivi nových sídel, konali přípravy k válce. — 23. Odpovědi věštců často bývaly temné nebo obojaké. — 24. Kůže černých lišek, které žijí v Americe, mají velikou cenu.

25. Alexandrie byla kdysi slavným sídlem¹ věd a umění. — 26. Příroda jest učitelkou¹ umění. — 27. K jak mnohým uměním lidské² ruce jsou způsobilé! — 28. Rozmanitý jest užitek umění.

29. Hrady (vyšehrady) řeckých³ měst byly ozdobeny krásnými chrámy. — 30. Městské a hradní brány (= brány měst a hradů) v noci se zavírají (= jsou zavírány). — 31. V Čechách byl veliký počet měst a hradů (tvrzí), které ležely u řek.

32. Udatnost římských kohort od mnohých spisovatelů jest velebena. — 33. Něžná ovce jest rozsápávána ostrým zubem vlka. — 34. Z vysoké hory prýští mnoho pramenů. — 35. Voda mnohých pramenů je studená; voda studeného pramene v létě pocestného osvěžuje. — 36. Bohatým (vydatným) pramenem¹ přátelství je laskavost. — 37. Ctnost jest živým¹ zdrojem¹ pravé slávy.

38. Husté listí vysokého buku je krásné. — 39. Vavřínovým listím vítězové věnčili svá čela. — 40. Na lidském čele se ukazují radost i zármutek. — 41. Dareiovi poslové požádali od Athéňanů vody¹ a země¹ (hlíny); tehdy Athéňané usmrtili Dareiovy posly a porušili mezinárodní právo. — 42. Mezinárodní právo jest svaté (neporušitelné). —

18. *Memoria pristinārum clādiū Rōmānōs ad novum studium pugnandī inflammāvit.* — 19. *Parva avis saepe praeda fēlis est.* — 20. *Nūbēs nigrae indicēs imbriū sunt.* — 21. *Aquilae nīdōs in cacūminibus rūpiū habent.* — 22. *Helvētī, cupidī novārum sēdum, bellum parābant.* — 23. *Vātum respōsa saepe obscūra vel ambigua erant.* — 24. *Pellēs vulpiū nigrārum, quae in Americā vivunt, in magnō pretiō sunt.* —

25. *Alexandriā quondam clāra sēdēs litterārum et artium fuit.* — 26. *Nātūra magistra artium est.* — 27. *Ad quam multās artēs aptae sunt hominū manūs!* — 28. *Variū est ūsus artium.* —

29. *Arcēs urbium Graeciae templīs pulchrīs ōrnātae erant.* — 30. *Portae urbium et arcium nocte clauduntur.* — 31. *In Bohēmiā magnus numerus urbium et arcium erat, quae sitae erant ad flūmina.* —

32. *Fortitūdō Rōmānārum cohortium ā multīs scriptōribus praedicātur.* — 33. *Tenera ovis acūto dente lupī lacerātur.* — 34. *Ex altō monte multī fontēs prōfluunt.* — 35. *Aqua multōrum fontium frīgida est; aqua frīgidī fontis aestāte viātōrem recreat.* — 36. *Largus fōns amīcitiae est benevolentia.* — 37. *Virtūs pūrus fōns vērae glōriae est.* —

38. *Dēnsa frōns altae fāgī pulchra est.* — 39. *Laureā fronde victōrēs frontēs suās corōnābant.* — 40. *In fronte hominis laetitia et trīstitia appārent.* — 41. *Darēi lēgātī ab Athēniēnsibus aquam et terram pōstulāvērunt; tum Athēniēnsēs lēgātōs Darēi necāvērunt et iūs gentiū violāvērunt.* — 42. *Iūs gentiū sānctum est.* — 43. *Mithridātēs rēx multārum gentiū erat.* — 44. *Multae gentēs sēdēs certās nōn habent.* — 45. *Multitūdine imbriū flōrēs*

dēlentur. — 46. *Assiduō imbrī seges saepe dēvāstātur.* — 47. *Nautae magnam līntrium cōpiam parāvērunt.* — 48. *Cacūmina multōrum montium etiam aestāte nive teguntur.* — 49. *In patriā nostrā multī et altī montēs multaeque vallēs amoenae sunt.* — 50. *Quis sorte suā contentus est?* — 51. *Conditōrēs urbium civitātī lēgēs dabant.* — 52. *Dux exercitūs magnam cōpiam utrius parāvit.* — 53. *Mōs pius est imāginēs avōrum et parentum mortuōrum corōnīs ōrnāre.* —

54. *Canis gregī magnō necessārius est. Venātōrēs magnum numerum canum alunt. Cavē canem!* — 55. *Canum vigilantīā aedificia cīvium servantur.* — 56. *Cānum caput honōrā!* —

57. *Boum cervicēs ad iugum (* jugum) nātae sunt.* — 58. *Nōn opibus virtūs, sed opēs virtūte parantur.*

43. Mithridates byl králem mnoha národů. — 44. Mnohé kmeny nemají pevných (= jistých) sídel. — 45. Množstvím lijáků květy bývají ničeny. — 46. Trvalým deštěm osení často bývá nadobro zrušeno. — 47. Lodníci připravili veliké množství (= zásobu) člunů (loděk). — 48. Vrcholy mnohých hor také v létě jsou pokrývány sněhem. — 49. V naší vlasti jest mnoho vysokých hor a mnoho půvabných údolí. — 50. Kdo je spokojen svým osudem? — 51. Zakladatelé měst dávali obci zákony. — 52. Vůdce vojska opatřil velikou zásobu měchů. — 53. Jest zbožný mrav (obyčej) věnci zdobiti obrazy zemřelých dědů a rodičů.

54. Pes jest nezbytně potřebný velikému stádu. Lovci chovají veliký počet psů. Střez se psa (měj se na pozoru před psem)! — 55. Ostražitostí psů stavení občanů jsou chráněna (ostříhána). — 56. Měj v uctivosti šedivou hlavu! — 57. Šíje skotu (= volů) jsou určeny (= stvořeny) ke jhu. — 58. Ctnost se nezjednává statky, nýbrž statky se zjednáávají ctností.

Hled' rovnováhu duševní v dobách zlých
si zachovati, stejně jak ve štěstí
jsi uměl nemírné se zdržet
radosti, Dellie! Zemřít musíš,
ať v smutku ztrávíš veškeren žití čas,
či ulehneš si v zátiší na trávník
v dnech svátečních a mysl svoji
oblažíš falernským staré známky.

*

Člověku nic není těžkého.

**Nīl mortālibus arduī est;
caelum ipsum petimus stultitiā, neque
per nostrum patimur scelus
irācunda Iovem pōnere fulmina.
Audāx omnia perpetī
gēns hūmāna ruit per vetitum nefās.
Audāx Īapetī genus
ignem fraude malā gentibus intulit.
Post ignem aetheriā domō
subductum maciēs et nova febrium
terrīs incubuit cohors,
sēmōtique prius tarda necessitās
lētī corripuit gradum.
Expertus vacuum Daedalus āera
Pinnīs nōn hominī datīs;
perrūpit Acheronta Hercules labor.**

(Carm. I. 3.)

Lidem těžkého není nic:
samu nebeskou báň zpozdíle ztéci chcem'
a svým zločinem bráníme,
aby hněvivý blesk Juppiter odložil.
Vše jsa odhodlán podstoupit
v zakázaný mu hřích říti se lidský rod.
Smělý potomek Japetův
lidstvu neblahou Istí přinesl ohně dar.
Když však ze sídel nebeských
uzmul oheň, hned dav nemocí neznámých
na svět doleh' i chřadnutí,
smrt pak, nezbytná sic, dotud však váhavá,
nyní zrychlila kroky své.
Křídly zkusil se vznést Daedalus v širý vzduch,
kterých neďáno člověku;
vnikl v podsvětní říš Herakles nezdolný.

*

Život lidský rychle plyne.

**Ěheu fugacēs, Postume, Postume,
lābuntur annī, nec pietās moram
rūgis et instantī senectae
adferet indomitaeque mortī.**

(Carm. II. 14.)

Ach žel, jak plyne, Postume, Postume,
let kvapný proud, a nezdrží zbožnost tvá
ni vrásek, ani hrozícího
stáří, ni smrti, již zdolat nelze.

*

(Přeložil Ot. Jiráni.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečnický.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 13.

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

DAT.

Myšlenky z básní Q. Horatia Flakka.

J sme prach a pouhý jen stín!

Damna tamen celerēs reparant caelestia lūnae;
nōs ubi dēcidimus,
quō pater Aenēās, quō Tullus dives et Ancus,
pulvis et umbra sumus.

Quis scit, an adiciant hodiernae crāstina summae
tempora dī superī?

Cūncta manūs avidās fugient hērēdis, amicō
quae dederis animō.

(Carm. IV. 7.)

Ztráty však svoje si nahradí luna svým oběhem rychlým,
my však, jak sejdeme tam,
otec kam Aeneas sešel, kam bohatý Tullus i Ankus,
prach jsme a pouhý jen stín.

Kdož ví, zdali ti k souhrnu dnů tvých nebeští bozi
přidají zítřejší čas?

Unikne všechno tvých dědiců hrabivým rukám, co srdci
milému dopřeješ zde.

*

Smrt ke všem spravedlivá!

Pallida Mors aequō pulsat pede pauperum tabernās
rēgumque turrēs. — — —

Vitae summa brevis spem nōs vetat incohāre longam.

Iam tē premet nox fābulaeque Mānēs
et domus exīlis Plūtōnia. — — —

(Carm. I. 4.)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

37. HODINA.

2. Dvojjýchodná adjektiva třetí deklinace.

Dvojjýchodná adjektiva jsou ta latinská adjektiva, která mají jeden společný tvar pro mužský a ženský rod, druhý samostatný tvar pro střední rod. (Přídavných jmen dvojjýchodných čeština nemá.)

Latinská dvojjýchodná adjektiva jsou zakončena:

v muž. a ženském rodě:

»-is«

ve středním rodě:

»-e«.

Příklady:

m. f.

brevis,
facilis,
fortis,

n.

breve
facile
forte

m. f.

nōbilis,
omnis,
ūtilis,

n.

nōbile
omne
ūtile

Dvojjýchodná adjektiva třetí deklinace se skloňují tímž způsobem jako substantiva třetí deklinace všech tří rodů, avšak

- a) *v ablativu singuláru* všech tří rodů mají koncovku »-ī«,
- b) *v genitivu plurálu* všech tří rodů mají koncovku »-ium«,

c) v nominativu plurálu	}	neutra mají koncovku »-ia«.
d) v akusativu plurálu		
e) ve vokativu plurálu		

(Platí tu o dvojjýchodných adjektivech totéž, co bylo pověděno o trojjýchodných adjektivech na str. 385.)

Chcete-li skloňovati dvojjýchodná latinská adjektiva třetí deklinace, jest třeba znáti jejich »základ«. »Základ« (»Z.«) obdržíte, odepnete-li od genitivu singuláru genitivní koncovku třetí deklinace »-is«.

Protože v genitivu singuláru dvojjýchodných adjektiv třetí deklinace jest týž tvar jako v nominativu singuláru mužského a ženského rodu, lze v praxi »základ« těchto dvojjýchodných adjektiv rychle určití, oddělíte-li od nominativu singuláru mužského a ženského rodu koncovku »-is«.

Základ dvojjýchodných adjektiv třetí deklinace, výše zde uvedených, jest:

Z.: brev-, facil-, fort-, nōbil-, omn-, ūtil-.

*

Napište si tato trojjýchodná adjektiva a naučte se jejich českému významu!

brevis, breve, (Z. brev-), a) krátký; b) krátký, (krátkověký, pomíjející); c) krátký, malý, nízký, mělký

civilis, civile, (Z. civil-), (* *civilis*), občanský

commūnis, commūne, (Z. commūn-), (* *kommūnys*), a) společný; pospolitý, obecný; b) vlídný, laskavý, blahosklonný

crūdēlis, crūdēle, (Z. crūdēl-), (* *krūdēlis*), a) krutý, ukrutný, surový; bezcitný, nemilosrdný, nelidský; b) krutý, hrozný, děsný

difficilis, difficile, (Z. difficil-), (* *dyfficilis*), a) nesnadný, těžký, namáhavý; b) (*nesnadný přístupem*), nepřístupný, neschůdný; c) (*o osobách*;) nepřístupný, nevrlý, nevlídný

dissimilis, dissimile, (Z. dissimil-), (* *dyssimilis*), nepodobný, nestejný

- dulcis, dulce**, (Z. *dulce*-), sladký, chutný; líbezný, lahodný, libý, příjemný; rozkošný, rozmilý, drahý
- facilis, facile**, (Z. *facil*-), (* *facilis*), a) snadný, lehký; b) snadno dosažitelný, přístupný, povolný, ochotný; c) vlídný, příjemný; d) důvěřivý, lehkomyšlný
- familiāris, familiāre**, (Z. *familiār*-), (* *familijāris*), a) domácí, rodinný; soukromý; b) (důvěrně) známý; obvyklý; c) důvěrný, přátelský, příznivý, nakloněný, oblíbený; *rēs familiāris*, (str. 375), jmění, majetek; majetkový stav; *familiāris amicitia*, důvěrné přátelství
- fertilis, fertile**, (Z. *fertil*-), (* *fertylis*), úrodný; úrodu dávající
- fortis, forte**, (Z. *fort*-), (* *fortys*), silný, mohutný, statný, statečný, udatný, zmužilý, chrabrý, hrdinský
- gracilis, gracile**, (Z. *gracil*-), a) štíhlý, zteplý, svižný; b) hubený, suchý, vytáhlý; c) jemný, něžný
- gravis, grave**, (Z. *grav*-), a) těžký; b) závažný, důležitý, významný, pádný, důrazný, důstojný; c) (*stārim, nemoci a pod.*:) obtížený, slabý, zesláblý; d) těžce snesitelný, tvrdý, zlý, smutný, přísný, krutý, bolestný; e) protivný, odporový
- illūstris, illūstre**, (Z. *illūstr*-), (* *illūstris*), a) jasný, světlý, zářící; b) skvělý, výtečný, znamenitý, slavný; c) vznešený, vážený
- immortālis, immortalē**, (Z. *immortāl*-), (* *immortālis*), a) nesmrtelný; b) věčný, nepomíjející
- insignis, insigne**, (Z. *insign*-), (* *insignys*), význačný, vyznamenávající se, skvělý, proslulý, pověstný
- levis, leve**, (Z. *lev*-), a) lehký; lehce snesitelný; b) hbitý; c) nepatrný, malicherný, nezávažný, bezvýznamný; d) lehkomyšlný, vrtkavý, nestálý, nespolehlivý
- militāris, militāre**, (Z. *militār*-), (* *militāris*), vojenský; *rēs militāris*, vojenství
- mortālis, mortāle**, (Z. *mortāl*-), (* *mortālis*), a) smrtelný; b) lidský, pozemský, pomíjející
- nōbilis, nōbile**, (Z. *nōbil*-), (* *nōbilis*), a) známý, proslulý, slavný; b) urozený, šlechtický, vznešený; c) ušlechtilý

omnis, omne, (Z. *omn-*), **a**) všechen, všecek, veškeren; **b**) všeliký, všeho druhu; **c**) všecek, celý; **d**) každý; **omnēs**, všichni; **omnis Gallia**, (veškerá Gallie jako celek, v celku =) celá Gallie; **omnis pecūnia**, všechny peníze; **omnis insula**, celý ostrov; **omni tempore**, v každé době

quālis, quāle, (Z. *quāl-*), (* *kvālis*) jaký

similis, simile, (Z. *simil-*), podobný, podoben

suāvis, suāve, (Z. *suāv-*), (* *svāvis, svāve*), sladký, libý, lahodný, líbezný, příjemný

tālis, tāle, (Z. *tāl-*), (* *tālis*), takový

terribilis, terribile, (Z. *terribil-*), (* *terribilis*), strašný, hrozný, hrozivý, děsný

trīstis, trīste, (Z. *trīst-*), (* *trīstys, trīste*), **a**) smutný, zachmuřený, zasmušilý; zkormoucený, zarmoucený; **b**) žalostný, truchlivý; **c**) nevlídný, chmurný, pošmourný; **d**) zhoubný, nešťastný, příšerný, hrozný

ūtilis, ūtile, (Z. *ūtil-*), (* *ūtylis*), **a**) užitečný, prospěšný; **b**) upotřebitelný, vhodný, potřebný (*k něčemu, pro něco*); **nōn ūtilis**, neprospěšný, škodlivý, zhoubný

viridis, viride, (Z. *virid-*), (* *viridys*), **a**) zelený; **b**) svěží, čerstvý, zdravý, kvetoucí

virīlis, virīle, (Z. *virīl-*), (* *virīlis*), **a**) mužský; **b**) (*muži, jednotlivci*) příslušný; **c**) mužný, silný

*

Poznámky ke sklonění dvojjýchodných adjektiv třetí deklinace:

a) Maskulinum a femininum dvojjýchodných adjektiv třetí deklinace se skloňuje jako na př. subst. *nāvis* (str. 350), ovšem v abl. sing. je koncovka »-ī«; v gen. plur. jest koncovka »-ium«.

b) Neutrum dvojjýchodných adjektiv třetí deklinace se skloňuje jako substantivum »*mare*« (str. 355, 356).

c) O vokativu singuláru a plurálu maskulina a feminina a o akusativu a vokativu singuláru a plurálu neutra platí totéž, co bylo pověděno u trojjýchodných přídavných jmen (viz str. 385).

*

Vzor: **fortis, forte.**

Základ: **fort-**.

Singular.		Plurál.	
(m. f.)	(n.)	(m. f.)	(n.)
N. fortis	forte	fort-ēs	fort-ia
G. fort-is	fort-is	fort-ium	fort-ium
D. fort-ī	fort-ī	fort-ibus	fort-ibus
Ak. fort-em	forte	fort-ēs	fort-ia
V. fortis!	forte!	fort-ēs!	fort-ia!
A. fort-ī	fort-ī	fort-ibus	fort-ibus

Skloňujte podle tohoto vzoru všechna ostatní již vám známá dvojvýchodná adjektiva třetí deklinace!

Tvořte genitiv plurálu některých adjektiv, na př.:

fortis — *fortium* (* *forcijum*); **trīstis** — *trīstium* (* *trīstyjum*); **brevis** — *brevium* (* *brevijum*); **facilis** — *facilium* (* *facilium*); **difficilis** — *difficilium* (* *difficilijum*), **omnis** — *omnium* (* *omnyjum*).

Tvořte nominativ plurálu neutra některých adjektiv, na př.:

fortis — *fortia* (* *forcija*); — **trīstis** — *trīstia* (* *trīstyja*); **crūdēlis** — *crūdēlia* (* *krūdēlija*); **omnis** — *omnia* (* *omnyja*); **dulcis** — *dulcia* (* *dulcija*).

*

Skloňujte: **vīta brevis**, krátký život; **breve tempus**, krátká doba; **bellum cīvile**, občanská válka; **rēs familiāris**, jmění; **mel dulce**, sladký med; **ager fertilis**, úrodné pole; **corpus mortāle**, smrtelné tělo; **omnēs hominēs**, všichni lidé; **turpis clādēs**, hanebná porážka.

*

Ve slovnících dvojvýchodná adjektiva třetí deklinace uvedena jsou takto: plný tvar nominativu singuláru maskulina a feminina (společný tvar pro oba rody) a koncovka nominativu singuláru neutra.

Tiskne se! Píše se!

brevis, e
mortālis, e

Čte se!

brevis, breve
mortālis, mortāle

atd.

72. úloha.

Abdērītae, ārum, m. plur. (I.), (Z. **Abdērīt-**), Abdeřané, obyvatelé thrackého města Abder, známí v Řecku svým ⁴¹šosáctvím; («Kocourkovští«)

Achillēs, Achillis, m. (III.), (Z. **Achill-**), Achilles, Achilleus, (syn Peleův a Thetidin, nejslavnější a nejstatečnější hrdina před Trojou)

ad, (*str.* 117), **a**) k, ke, ku; **b**) u (něčeho), při (něčem); *ad Salamīnem*, u Salaminy

adhibeō, ēs, ēre, 2., (Z. **adhib-**), (* *adhibeó*), **a**) přičiňovati, přikládati; přibíratí, povolávati; **b**) přičiňovati, užívati; **modum adhibēre**, dbáti míry, zachovávati míru

annus (*str.* 242); **sextō decimō aetātis annō**, (*abl. čas.*), v šestnáctém roce věku

apricus, a, um, (Z. **apric-**), slunci otevřený, přístupný; výslunný, slunný

arātrum, ī, n. (II.), (Z. **arātr-**), pluh, radlice

arbitrium, arbitrū, n. (II.), (Z. **arbitri-**), **a**) nález, rozsudek; **b**) rozhodnutí, výrok; **c**) volné uznání, soud, úsudek, uvážení, zdání, vůle

artifex, artificis, m. (III.), (Z. **artific-**), obratný řemeslník; znalec, umělec, mistr

ātrium, ātrū, n. (II.), (Z. **ātri-**), (* *ātrijum*), **a t r i u m**, (v nejstarších dobách ústřední a největší místnost v domě, v níž v zadní části bylo ohnisko či krb se skřínkami penátů; byla to místnost pracovní, obývací, přijímací, jídelna; v pozdějších dobách byl to přijímací pokoj pána domu)

Babylōnius, a, um, (Z. **Babylōni-**), babylonský

bellum (*str.* 70); **bellis cīvilibus**, (*abl. čas.*), za občanských

válek, v občanských válkách; **secundō bellō Pūnicō**, za druhé punské války, (v...); **bellum gerere**, vésti válku

Bēlus, ī, m. (II.), (Z. **Bēl-**), **Belus**, (mythický zakladatel a budovatel Babylonu)

callidus, a, um, (Z. **callid-**), důvtipný, chytrý, důmyslný; zchytralý, lstivý, úskočný

cella, ae, f. (I.), a) komora, zásobárna, špižirna; b) chrámová síň, cela; c) buňka (medového plástve)

celeritās, **celeritātis**, f. (III.), (Z. **celeritāt-**), hbitost, rychlost; čilost, živost; (**celeritāte**)

Cnidus, ī, f. (II.), (Z. **Cnid-**), (* **Knydus**), Knidos, přímořské město v Karii v Malé Asii; **Cnidius**, **Cnidia**, **Cnidium**, knidský

colligō, is, ere, 3., (Z. **collig-**), sbíratí, snášeti, shromažďovati

cōsultō, zúmýslně, schválně

cōsuētūdō, **consuētūdinis**, f. (III.), (Z. **cōsuētūdin-**), (* **kónsvétúdó**), a) zvyk, obyčej; b) obvyklý způsob života, živobytí; c) (obvyklé žití), důvěrný styk; (**cōsuētūdine**)

continuus, **continua**, **continuum**, (Z. **continu-**), a) souvislý, přilehlý, sousední; b) bezprostředně za sebou jdoucí; c) nepřetržitý, ustavičný, neustálý

coquō, is, ere, 3., (Z. **coqu-**), (* **kokvó**, **kokvere**), vařiti, péci

cōs, **cōtis**, f. (III.), (Z. **cōt-**), (* **kós**), brus; (**cōte**)

crīmen, **crīminis**, n. (III.), (Z. **crīmin-**), (* **krīmen**), a) vina, přečin, provinění; zločin; b) obvinění, nařknutí, žaloba; c) výčítka, výtka; (**crīmine**; **crīmina**; **crīminum**)

cupiditās glōriae, (*str.* 364), touha po slávě, slávychtivost

cūrāre muscam, (*str.* 120, 372), všímati si mouchy, starati se o mouchu

cursus nāvium, (*str.* 285), plavba lodí

Cýrus, ī, m. (II.), (Z. **Cýr-**), (* **Cýrus**), Kyros (jméno několika perských králů)

dēbilitāre, (*str.* 316), zeslabovati

dēcrētum, ī, n. (II.), (Z. **dēcrēt-**), rozhodnutí, nález, nařízení

- dēdūcō**, *is, ere, 3.*, (Z. **dēdūc-**), **a**) vésti shora dolů, sváděti; **b**) odváděti, odvésti, odvléci; **c**) vésti, přivésti (*někam*); **in scholam dēdūcere**, odváděti, voditi do školy
- dēlectāre** (*str. 55*); **dēlectāri**, těšiti se, baviti se, míti zálibu (*v něčem*), míti požitek (*z něčeho*)
- dictātor**, *dictātōris*, m. (III.), (Z. **dictātōr-**), (* *dyktátor*), diktátor, (nejvyšší úředník v Římě)
- diffindō**, *is, ere, 3.*, (Z. **diffind-**), rozštěpiti, rozdělit, roztržiti; **ligna diffindere**, (roz)štípati dříví
- diffundō**, *is, ere, 3.*, (Z. **diffund-**), **a**) rozlévati, vylévati; **b**) rozlévati, šířiti; **c**) rozptylovati, rozveselovati; **diffundor**, *diffundī*, rozlévati se; šířiti se, rozkládati se
- dignitās**, *dignitātis*, f. (III.), (Z. **dignitāt-**), **a**) důstojnost, hodnost; vážnost, čest; **b**) důstojenství, hodnost; (*dignitāte*)
- disciplīna**, *ae, f. (I.)*, (Z. **disciplīn-**), **a**) vyučování, učení; vychovávání, cvičení, cvik; vzdělávání; **b**) (*cíl vyučování*;) vzdělání, vzdělanost; výcvik, znalost; **c**) (*prostředky vyučování*;) nauka, předmět, obor; **d**) kázeň; **e**) způsob, směr života, zásady
- distendō**, *is, ere, 3.*, (Z. **distend-**), **a**) roztahovati, napínati; **b**) naplňovati; **c**) rozpínati, rozpřahati, rozptylovati
- divīsus**, *a, um*, (* *dývízus*), rozdělen (ý)
- doctrīna**, *ae, f. (I.)*, (Z. **doctrīn-**), **a**) vyučování, vzdělávání; **b**) vědění, vědomost, vzdělanost; **c**) nauka, věda, obor
- domina**, (*str. 77*), paní, vládkyně, (královna)
- druidēs**, *druidum*, m. (III.), (Z. **druid-**), (* *drujidés*), **d r u i d o v é**, (kněží starověkých Gallů)
- effundō**, *is, ere, 3.*, vylévati, rozlévati; vysypati, vypustiti; roztrousiti, rozptýlit, rozházeti; **imbrem effundere**, dešť vylíti, vydati
- ēgregius**, (*str. 141*), vynikající; skvělý; nádherný
- error**, *errōris*, m. (III.), (Z. **errōr-**), **a**) omyl, blud, klam; **b**) poblouzení; pochybení, poklesek
- exoptō**, *ās, āre, āvi, 1.*, (Z. **exopt-**), toužebně si přát, snažně si žádati, vyžádati si (*něčeho*)

expellō, is, ere, 3., (Z. expell-), a) vyháněti, zahnatí, zapudití; **b)** vyhostiti, vyobcovati

Fabius, Fabiū, m. (II.), (Z. Fabi-), Fabius; (Fabiové byli starý patricijský římský rod, z něhož se zrodili mnozí slavní mužové, na př. *Quintus Fabius Maximus Verrucōsus*, nazvaný pro svou opatrnost *Cunctator*, a j.)

facilius, snáze

fascēs, fascium, m. plur. (III.), (Z. fasc-), s v a z k y p r u t ů (s vyčnívajícími sekýrami, jež nosili liktoři před úředníky, kteří měli »imperium«, jako odznak moci těchto úředníků; v Římě svazky prutů byly bez sekýr)

ferrō ignique = mečem a ohněm; (*str. 347, 402*)

frūmentum, ī, n. (II.), (Z. frūment-), obilí

futūrus, a, um, (Z. futūr-), budoucí; příští, nastávající

Gallia, ae, f. (I.), (Z. Galli-), Gallie, Galie, (země Gallů, dnešní Francie, severní Itálie a část země alpských)

gerere (str. 402); bellum gerere, vésti válku; fascēs gerere, nositi svazky prutů

gubernāculum, ī, n. (II.), (Z. gubernācul-), kormidlo

gubernātor, gubernātoris, m. (III.), (Z. gubernātor-), a) kormidelník; **b)** vůdce, správce

id, quod . . . = to, co . . . ; (plur. neutr.: ea, quae . . . = ty věci, které . . . ; to, co . . .

igitur, (klade se ve větě na druhé neb další místo), tedy, tudíž

induō, is, ere, 3., (Z. indu-), [* induó, indu(j)is, induere], obléci, odíti; bráti na sebe, vzíti na sebe

initium, initū, n. (II.), (Z. initi-) (* inycijum), začátek, počátek; původ

inquam = pravím, řku; inquit = (on, ona, ono) praví, dí, vece; (on, ona, ono) řekl (-a, -o), pravil, zvolal, odpověděl (-a, -o)

insigne, insignis, n., (III.), (Z. insign-), znak, odznak; (insigni; insignia; insignium)

interdicō, is, ere, 3., (Z. interdīc-), zapověděti, zakázati; alicui aquā et ignī interdīcere, někoho dáti do klatby

interdum, (str. 131), časem, někdy, mnohdy

iussū (*alicuius*), na (*něčí*) rozkaz
labōrāre febrē, (*str.* 201), stonati horečkou, míti horečku
lectus, *i*, m. (II.), (Z. **lect-**), lože, lůžko
levāre tussim, (*str.* 122, 347, 348), zmirňovati, mírniti kašel, zbavovati kašle, (vyléčiti kašel)
lictōr, *lictōris*, m. (III.), (Z. **lictōr-**), l i k t o r; (liktoři byli úřední zřizenci vyšších úředníků, konsulů, praetorů, diktátorů; nesouce svazky prutů kráčeli všude na veřejnosti před úředníky); (*lictōre*; *lictōrēs*; *lictōrum*)
Marathōnius campus, (*str.* 403, 408), rovina Maratonská
Marius, *Mariū*, m. (II.), (Z. **Mari-**), (jméno příslušníků římského rodu, z něhož nejslavnější byl Gaius Marius)
medicāmen, *medicāminis*, n. (III.), (Z. **medicāmin-**), a) lék; b) kouzelný prostředek; c) jed; d) ličidlo
mel, *mellis*, n. (III.), (Z. **mell-**), med; (*melle*; *mella*)
memoria calamitātum, (*str.* 92), upomínka na nehody, na pohromy
migrō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **migr-**), stěhovati se, vystěhovati se, přesídliti
minister, (*str.* 69), pomocník, sluha, služebník
mītigō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **mītig-**), zjemňovati, mírniti, krotiti, usmiřovati, chlácholiti, obměkčovati
nāvis longa, *nāvis longae*, f., (*str.* 347), válečná loď
nimis, (* *nymis*), příliš, nadmíru
nummus, *i*, m. (II.), (Z. **numm-**), peněz, mince
onus, *oneris*, n. (III.), (Z. **oner-**), a) břímě; náklad; b) tíže, obtíž
operōsus, *a, um*, (Z. **operōs-**), (* *operōzus*), pracný, obtížný, namáhavý; námahu působící, s námahou spojený
paedagōgus, *i*, m. (II.), (Z. **paedagōg-**), (* *pédagógus*), vychovatel, (*otrok*, který doprovázel syny pánovy do školy a ze školy a doma na ně dozíral)
parāre (*str.* 78); **cibum parāre**, připravovati, hotoviti pokrm, jídlo; **perniciem parāre**, strojiti záhubu
parēre dēcrētō, (*str.* 271), poslouchati rozhodnutí, nařízení
peragō, *is, ere*, 3., (Z. **perag-**), a) vykonati, dodělati, dokonati, dokončiti, skončiti; b) (*o čase*): prožiti, ztráviti
perrōdō, *is, ere*, 3., (Z. **perrōd-**), prohrýzti

Pharus, *ī*, f. (II.), (Z. **Phar-**), (* **Farus**), **F a r o s** (ostrůvek u Alexandrie s majákem téhož jména, jež zřídil Ptolemaios Filadelfos)

posteā, (* **po-ste-á**), potom, poté

prātum, *ī*, n. (II.), (Z. **prāt-**), (* **prātum**), louka, lučina, luh

prōdō, *is, ere*, 3., (Z. **prōd-**), (* **pródó**), **a**) vydávati (ze sebe), (na jevo); vyjevovati, projevovati, ukazovati; vyhlašovati, prohlašovati; **b**) vyzrazovati, prozrazovati; **vultū prōdere**, prozraditi tváří

Ptolomaeus, *Ptolomaeī*, m. (II.), (Z. **Ptolomae-**), (* **Ptoloméus**), též: **Ptolemaeus**, **P t o l e m a i o s**, (jméno členů královského rodu, který vládl v Egyptě od r. 323)

Pūnicus, *a, um*, (Z. **Pūnic-**), (* **pūnykus**), punský (= kartaginský)

pūrus, *a, um*, (Z. **pūr-**), (* **pūrus**), **a**) čistý; bezúhonný, nevinný, poctivý; **b**) čistý, jasný; **c**) holý, prázdný, volný; prostý (*něčeho*)

quaerō, *is, ere*, 3., (Z. **quaer-**), (* **kvéró**), **a**) hledati; vyhledávati; vymysleti; **b**) vyptávati se, dotazovati se, pátrati; **c**) (*soudně:*) vyšetřovati

quam operōsus, jak pracný, jak obtížný, jak namáhavý

rāmus, *ī*, m. (II.), (Z. **rām-**), (* **rāmus**), větev, haluz, rastolet

regō, *is, ere*, 3., (*str.* 306), řídit; ovládati, spravovati, **nāvem regere**, řídit loď

reliquus, *reliqua, reliquum*, (Z. **reliqu-**), (* **relikvus**), zbylý, zbývající; (*plur.:*) **reliquī**, *ae, a*, ostatní

Salamis, *Salamīnis*, f. (III.), (Z. **Salamīn-**), **S a l a m i s**, (ostrov v zálivu Saronském proti Athénám, známé námořní bitvou Řeků s Peršany r. 480 př. Kr.); (české sklonění: 1. Salamis, 2. Salaminy, 3. Salamině, 4. Salaminu, 6. Salamině, 7. Salaminou)

sentīō, *īs, īre*, 4., (Z. **sent-**), (* **sencijó, sentýs, sentýre**), **a**) (smysly vnímati), cítiti, pociťovati; znamenati; **b**) seznati, poznávati; **c**) smýšleti

significāre, (*str.* 67, 173), značiti, naznačovati, označovati

Sostratus Cnidius, Sostratus Knidský, (z Knidu), zname-
nitý stavitel a budovatel Faru

spectāre (*str.* 250); **labōrem spectāre**, dívati se na práci;
aurum spectāre, zkoumati, zkoušeti zlato

splendeō, *ēs, ēre*, 2., (Z. **splend-**), lesknouti se, třpytiti se,
zářiti, skvíti se

tandem, a) konečně; konečně přece; přece tedy; b) přece,
jenom, jen

tempore nocturnō, (*abl. čas.*), v nočním čase, v noční době
toga, ae, f. (I.), (Z. **tog-**), (* **toga**), toga (svrchní roucho
římských občanů)

Přeložte do češtiny!

1. *Vita brevis, ars longa. — 2. Breve est tempus vitae hūmānae; nātūra hominibus breve tempus vitae dat. Multa animālia breve tempus (akus.) vivunt. — 3. Gladīi Rōmānōrum brevēs erant. — 4. Achillēs, quod liberum erat ei arbitrium, ā Iove, deōrum patre, exoptāvit nōn longam et tristem, sed brevem et clāram vitam. —*

5. *Bella cīvilia, quae rei pūblicae perniciōsa sunt, semper cruenta erant; in bellō cīvili saepe filius contrā patrem, frāter contrā frātrem pugnat. Rōmae bellis cīvilibus patrēs filiūs, filiū patribus, nepōtēs avīs, avī nepōtibus, frātrēs sorōribus perniciem parābant; tum milītēs rem familiārem cīvium vāstābant. —*

6. *Crūdēlia erant bella, quae Rōmānī cum Carthāginiēn-sibus (* Karthāginyjēnzibus) gerēbant. — 7. Exercitū Hannibalis trānsitus Alpiūm difficilis erat. — 8. Difficile est crīmen nōn prōdere vultū. — 9. Rōmānōrum mōrēs mō-ribus Graecōrum dissimilēs erant. — 10. Sēdula apis ex omnibus flōribus mel dulce colligit; apēs melle dulcī cellās*

trānsitus, *ūs*, m. (IV.), (Z. **trānsit-**), přecházení; přechod; průchod; **trānsitus Alpium**, přechod přes Alpy
vadum, *i*, n. (II.), (Z. **vad-**), brod, mělčina
vexō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **vex-**), **a**) sužovati, trápati, trýzniti; tísniti, svíratí; **b**) pleniti, pustošiti
vīs (*str. 355*); **vīs ignis**, síla ohně; **vīs ingenii**, duševní mohutnost, schopnost; **vírēs ingenii**, duševní schopnosti; **vírēs corporis**, tělesné síly, tělesná síla
vīsus, *ūs*, m. (IV.), (Z. **vīs-**), (* **vízus**), **a**) zrak, oči; pohled; **b**) zjev, úkaz; div; vidění ve snu; sen
volō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **vol-**), **a**) letěti, létati, poletovati; přiletěti; **b**) letěti, kvapiti, páditi

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Život (jest) krátký, umění dlouhé. — 2. Krátká jest doba lidského života; příroda dává lidem krátkou dobu života. Mnozí živočichové žijí krátkou dobu. — 3. Meče Římanů byly krátké. — 4. Achilles, protože (mu bylo svobodné rozhodnutí =) měl svobodné (volné) rozhodnutí, vyžádal si život nikoli dlouhý a smutný, nýbrž krátký a slavný. —

5. Občanské války, které jsou záhubné (obci =) pro obec (pro stát), vždy byly krvavé; v občanské válce často bojuje syn proti otci, bratr proti bratru. V Římě za občanských válek otcové strojili záhubu synům, synové otcům, vnukové dědům, dědové vnukům, bratři sestrám; tehdy vojáci pustošili (plenili) majetek občanů. —

6. Kruté byly války, jež Římané vedli s Kartaginskými. — 7. Vojsku (Hannibala =) Hannibalově přechod přes Alpy byl nesnadný (namáhavý). — 8. Jest nesnadné neprozraditi tváří vinu (provinění). — 9. Mravy Římanů byly nepodobné mravům Řeků. — 10. Přičinlivá (neúnavná) včela sbírá (shromažďuje) sladký med se všech květů; včely naplňují buňky sladkým medem. — 11. Sladké mléko jest (člověku =) pro člověka zdravý nápoj. — 12. (Vína Kampanie =) kampanská vína byla sladká (lahodná). —

distendunt. — 11. *Lāc dulce hominī pōtiō salūbris est.* — 12. *Vīna Campāniae dulcia erant.* — 13. *Cibī, quibus hominum vīta sustentātur, multī sunt et variī; ē carne, ē frūmentō, ex herbīs, ē lacte pūrō, ē melle dulcī parantur.* — 14. *Aestāte fōns dulcis aquae viātōrī grātus est.* — 15. *Facile est vituperāre errōrēs aliōrum, difficile corrigere suōs.* — 16. *Omne initium difficile est, sed finis facilis est.* — 17. *Nōn omnēs agrī fertilēs sunt.* — 18. *Hannibal, vir fortis et bellī perītus, secundō bellō Pūnicō Carthāginiēnsibus praeerat (* pré-e-rat).* — 19. *Sī fortēs eritis, mīlitēs, exercitum hostium vincētis; fortī et alacrī animō pugnāte!* — 20. *Sparta erat plēna iuvenum nōbilium et fortium, Athēnae erant patria poētārum illūstrium et artificum insīgnium.* — 21. *Virī fortēs cupiditāte glōriae ad fortia facta incitantur ut equī calcārī acūtō.* — 22. *Celerī cōsiliō fortis virī patria interdum magnīs periculīs liberātur.* — 23. *Crūra celerium equōrum gracilia sunt.* — 24. *Aurum grave est.* — 25. *Etiam grave onus est leve, sī grātum est.* — 26. *Vulnera mīlitis gravia sunt.* —

27. *Taurus arātrō agrum arāvit; musca parva in cornū taurī volāvit et diū labōrem taurī spectāvit. Tandem: »Quam operōsī,« inquit, »nostrī sunt labōrēs!« Sed taurus muscam levem nōn cūrāvit. Tandem musca ad taurum: »Nimis gravis sum,« inquit, »corporī tuō«. Postea āvolāvit.*

28. *Nōmina multōrum virōrum insīgnium immortālia sunt.* — 29. *Achillēs celeritāte pedum insīgnis erat.* — 30. *Campus Marathōnius celebrer erat et gravī clāde Persārum et insīgnī victōriā Graecōrum.* — 31. *Fortūna in rē mīlitārī multum valet.* —

32. *Hominum corpora mortālia sunt, animus immortālis est.* — 33. *Animō immortālī homō reliqua (* reliqua)*

13. Pokrmy, jimiž lidský život (jest udržován =) se udržuje, jsou mnohé a rozmanité; [jest mnoho rozmanitých pokrmů, jimiž se udržuje lidský život]; (jsou připravovány =) připravují se z masa, z obilí, z rostlin, z čistého mléka a ze sladkého medu. — 14. V létě pramen lahodné (chutné) vody pocestnému jest milý (vítaný). — 15. Je snadné kárati poklesky jiných, nesnadné napravovati své [poklesky]. — 16. Každý (všeliký) počátek jest nesnadný (těžký), ale konec je snadný (lehký). — 17. Ne všechna pole jsou úrodná. — 18. Hannibal, statečný a ve válce zkušený muž, (velel Kartaginským =) byl v čele Kartaginských za (ve) druhé punské válce. — 19. Jestliže budete (budete-li) stateční, vojínové, přemůžete nepřátelské vojsko (= zvítězíte nad nepřátelským vojskem); bojujte chrabřím a jarým duchem! — 20. Sparta byla plna urozených a udatných mladíků, Athény byly vlastí slavných básníků a proslulých umělců. — 21. Stateční mužové jsou podněcováni k (udatným =) hrdinským činům touhou po slávě jako koně ostrou ostruhou. — 22. Rychlým rozhodnutím (opatřením) statečného muže vlast někdy bývá zbavována velikých nebezpečností.¹ — 23. Nohy rychlých koní jsou štíhlé. — 24. Zlato jest těžké. — 25. Také těžké břímě jest lehké, jestliže jest (= jest-li) milé (příjemné). — 26. (Rány vojína =) vojínovy rány jsou těžké (vojínova zranění jsou těžká). —

27. Vůl (býk) oral pole pluhem. Malá moucha přiletěla na volův (býkův) roh a dlouho se dívala na práci volovu (býkovu). Konečně pravila: »Jak namáhavé jsou na š e práce!« Ale vůl (býk) si nevyšimal lehké mouchy. Konečně moucha pravila volovi (býkovi): »Jsem příliš těžká tvému tělu.« Potom odletěla. —

28. Jména mnohých proslulých mužů jsou nesmrtelná. — 29. Achilles byl proslulý (pověstný) rychlostí nohou. — 30. Marathonská rovina byla slavná (známá) i (jak) těžkou porážkou Peršanů i (tak) pověstným vítězstvím Řeků. — 31. Štěstí ve vojenství mnoho znáhá (zmůže, pořídí). — 32. Těla lidská jsou smrtelná, duch jest nesmrtelný. —

¹ V češt. gen., v lat. abl.

animālia superat. — 34. *In mortālī corpore hominis animus immortālis est.* — 35. *Genus hominum mortāle est.* — 36. *Omnia animālia mortālia sunt.* —

37. *Nōbilēs Rōmānī magnum numerum clientium habebant.* — 38. *Fīliū nōbilium Rōmānōrum ā servīs, quī paedagōgī appellābantur, in scholam dēdūcēbantur.* —

39. *Nōn omnis labor facilis est.* — 40. *Omne nimium nocet.* — 41. *Omne initium difficile.* — 42. *Omnī animālī vīta cāra est.* — 43. *Sanguis in omne corpus per vēnās diffunditur.* — 44. *Omnēs hominēs mortālēs sunt.* — 45. *Vulpēs, bēstia callida, omnēs insidiās hominum vītāt.* — 46. *Iūstītia omnium virtūtum rēgīna et domina est.* — 47. *In exercitū cīvēs omnium ōrdinum sunt.* — 48. *In omnibus rēbus modum adhibēte, sociī!* — 49. *Cyro omnia militum nōmina nōta erant.* — 50. *Nōn omnibus ea, quae sentiēbāmus, dācebāmus.* — 51. *Nōn omne est aurum, quod splendet.* — 52. *Hominī omnia animālia obtemperant.* — 53. *Gallia omnis ōlim in partēs trēs dīvīsa erat.*¹ —

54. *Quālis rēx, tālis grex.* — 55. *Quālēs sumus, tālēs amīcōs quaerimus.* — 56. *Diēs diēi similis nōn est.* — 57. *Diēbus hiemis similēs sunt diēs senectūtis.* — 58. *Cornua cervōrum rāmās arborum similia sunt.* — 59. *Cornua taurī cornibus cervī similia nōn sunt.* — 60. *Fōrma lūnae interdum cornū similis est.* —

61. *Suāvī (* svāvī) avium vōce dēlectāmur.* — 62. *Leōnis vōx terribilis est.* — 63. *Memoria calamitātum trīstis est.* — 64. *Memoriam trīstium (* trīstyjum) diērum nārō renovāmus.* — 65. *Futūram sortem nescīre nōbis trīste nōn est.* — 66. *Hiems multōs habet trīstēs et frīgidōs diēs.* — 67. *Turpis fuit clādēs Persārum in bellīs, quae Graeci cum*

¹ = byla rozdēlena

33. Nesmrtelným duchem člověk převyšuje ostatní živočichy. — 34. Ve smrtelném těle lidském jest nesmrtelný duch. — 35. Pokolení lidské jest smrtelné. — 36. Všichni živočichové (tvorové) jsou smrtelní. —

37. Vznešení Římané měli veliký počet chráněnců. — 38. Synové vznešených Římanů byli doprovázeni do školy (od otroků =) otroky, kteří (byli nazýváni =) se nazývali »pedagogové (= vychovatelé)«. —

39. Není (všechna =) každá práce snadná (lehká). — 40. (Vše nemírné =) každá nemírnost škodí. — 41. Každý počátek je nesnadný (těžký). — 42. Každému živočichovi život jest milý. — 43. Krev (jest rozlévána =) se rozlévá do celého těla žilami. — 44. Všichni lidé jsou smrtelní. — 45. Liška, lstivé zvíře, varuje se všelikých (všech) nástrah² lidských (vyhýbá se všem nástrahám lidským). — 46. Spravedlnost jest královnou³ a vládkyní³ všech etností. — 47. Ve vojsku jsou občané všech tříd (občanských). — 48. Ve všech věcech (= ve všem) zachovejte míru (dbejte míry), druhové! — 49. Kyrovi jména všech vojinů byla známa. — 50. Neříkali jsme všem, to⁴, co⁴ jsme cítili. — 51. Není všechno zlato, co se třpytí. — 52. Člověka jsou poslušni všickni živočichové. — 53. Celá Gallie byla rozdělena kdysi ve tři části. —

54. [Jaký vládce, takové stádo =] jaký pán, takový krám. — 55. Jací jsme, takové přátele hledáme. — 56. Den dni není podoben. — 57. (Dnům zimy =) zimním dnům jsou podobny dni stáří. — 58. Parohy jelenů jsou podobny větvím stromů. — 59. Rohy býka nejsou podobny parohům jelena. — 60. Tvar měsíce mnohdy bývá podoben rohu. —

61. Libým hlasem (ptáků =) ptačím se těšíme (bavíme). — 62. (Hlas lva =) lví řev jest děsný. — 63. Upomínka na nehody (pohromy) jest smutná. — 64. Upomínku na smutné dni zřídka obnovujeme. — 65. Neznati budoucího osudu (nám =) pro nás není smutné. — 66. Zima má mnoho smutných a mrazivých dní. — 67. Hanebná

² V češt. gen., v lat. akus.; ³ v lat. nom.

⁴ V lat. akus. plur. neutr.

Persis gerēbant. — 68. Hominī cōsultō nocēre turpe est. —

69. Equitī equus celer in proeliō equestrī ūtilis est. —

70. Puerīs etiam difficilis labor ūtilis est. — 71. Bella rei pūblicae saepe nōn sunt ūtilia. — 72. Celere cōsiliū The-

mistoclis commūnī classī Graecōrum ad Salamīnem ūtile fuit. — 73. Viridis color visuī iūcundus est. — 74. In patriā

nostrā collēs apricī, prāta viridia, agrī fertilēs sunt. —

75. Sextō decimō aut septimō decimō aetātis annō adu-
lēscentēs Romānī albam togam virilem induēbant. —

38. HODINA.

Přeložte do latiny!

76. Velikost lodí jest rozmanitá. — 77. Farus byl ostrov, na němž byla vysoká věž, jejíž noční ohně (světla) řídily plavbu lodí. — 78. Kartaginští počtem válečných lodí dlouho převyšovali římské loďstvo. —

79. Oheň jest lidem nezbytně potřebný. — 80. Často malá jiskra roznítí veliký požár. — 81. Zlato (jest zkoušeno =) se zkouší silou ohně. — 82. Pokrmy vaříme (ohněm =) na ohni. — 83. Ve válce města a vesnice bývají pustošeny ohněm a mečem. — 84. Druidové, gallští kněží, dávali do klatby ty, kteří (kdož) nebyli poslušni jejich rozhodnutí (nařízení). —

85. Násilí zahání (= odráží) násilí násilím. — 86. Veliká je síla (moc) zvyku. — 87. Mraky (mračna) vydávají veliké množství (velikou spoustu) dešťů. — 88. Mnoho věcí snáze vykonáme rozvahou než silou. — 89. Mnohá zvířata vynikají nad člověka silou (mohutností) smyslů. — 90. Veliká jest moc vyučování a vzdělání; vyučování a vzdělání posilňuje duševní mohutnost. Znamenité a vy-

byla porážka Peršanů ve válkách, které vedli Řekové s Peršany. — 68. Zúmynlně člověku škoditi jest hanebné.

69. Rychlý kůň jest jezdcí v jíздеcké bitvě prospěšný. —

70. Hochům i nesnadná (těžká) práce jest užitečná (prospěšná). — 71. Války obci (státu) často jsou škodlivé (zhoubné). — 72. Rychlé rozhodnutí Themistokleovo bylo společnému loďstvu řeckému u Salaminy prospěšné. —

73. Zelená barva zraku jest příjemná. — 74. V naší vlasti jsou slunné kopce, zelené louky a úrodná pole. — 75. V šestnáctém nebo sedmnáctém roce věku jinoši římsí oblékali (= brali na sebe) bílou mužskou togu. —

Překlad. — Přeložte do češtiny!

76. *Magnitūdō nāvium varia est.* — 77. *Pharus fuit insula, in quā turris alta erat, cuius nocturnī ignēs cursum nāvium regēbant.* — 78. *Carthāginiēnsēs diū classem Rōmānōrum numerō nāvium longārum superābant.* —

79. *Ignis hominibus necessārius est.* — 80. *Parva scintilla saepe magnum ignem excitat.* — 81. *Aurum vī ignis spectātur.* — 82. *Igne cibōs coquimus.* — 83. *In bellō oppida et vīcī ferrō ignīque vāstantur.* — 84. *Druidēs, Gallōrum sacerdotēs, ūs[†], quā dēcrētō eōrum nōn pārēbant, aquā et ignī interdīcēbant.* —

85. *Vis vim vī expellit.* — 86. *Magna est vīs cōnsuētūdinis.* — 87. *Nūbēs magnam vim imbrīum effundunt.* — 88. *Multa facilius cōsiliō quam vī peragēmus.* — 89. *Multae bēstiae hominem vī sēnsuum superant.* — 90. *Magna est vīs doctrīnae et disciplīnae; doctrīna et disciplīna vim ingenū firmant. Praeclārae et ēgregiae vīres ingenū sine doctrīnā et disciplīnā paulātīm dēbilitantur. Assidua igitur exercitātiō vīrium ingenū necessāria est.* — 91. *Iūs*

nikající duševní schopnosti bez vyučování a vzdělávání se zeslabují. Stálý tedy cvik duševních schopností jest nutný (nevyhnutelný). — 91. Právo často (jest porušováno =) se porušuje násilím. — 92. Proti síle (moci) smrti není léku v zahradách. — 93. Veliké věci často se konají nikoli silami, nýbrž rozvahou. — 34. Lvi předčí mnoho zvířat tělesnou silou. — 95. Chraňte, občane, vlasti od násilí nepřátel!

96. Bratr stůně horečkou. Horečku (zimnici) mírníme klidem. — 97. Kormidelník sedí na lodní zádi (na kormě) a řídí loď kormidlem. — 98. Železnou sekyru brousíme brusem; ostrou sekyrou štípáme dříví. — 99. Svazky prutů se sekyrou byly odznaky moci a důstojenství římských diktátorů; liktorové, služebníci a průvodci římských konsulů, nosili svazky prutů se sekyrou. — 100. Vojínové ne vždy snadno snášejí hlad a žízeň; často však na pochodu jsou trápeni hladem a žízní. — 101. Pocestný, který jest trápen žízní, (jest občerstvován =) občerstvuje se čistým pramenem vody. — 102. Na ostrově Faru Sostratus Knidský na rozkaz krále Ptolomaia vystavěl vysokou věž; z té věže v noční době stálými ohni lodím byly značeny mělčiny. — 103. Ve (na) vysoké babylonské věži bylo zlaté lůžko Belovo. — 104. Vavřínové listí zmirňuje kašel (zba-vuje kašle). — 105. Římský as byl měděný peníz. — 106. Peníze často bývají příčinou sporů (rozepří). — 107. Malé myši často prohryží silné zdi (hradby). — 108. Abdérané, protože byli trápeni množstvím žab a myši, se vystěhovali z domova. — 109. Pro velikost sněhových závějí naši přátelé k nám nepřijdou. — 110. Sláva dvou Arpiňanů, Maria a Cicerona, byla veliká. — 111. Nesvornost lidu a optimátů (šlechty) v Římě veliká nebezpečí státu římskému připravila. — 112. Římanů úcta penátů (= bůžků ochraňujících domácnost a rodinu) byla veliká; sídlem penátů bylo atrium. — 113. Vojsko (Samnitů =) samnitské přemohl Quintus Fabius. —

saepe vī violātur. — 92. *Contrā vim mortis nōn est medicāmen in hortīs.* — 93. *Rēs magnae saepe nōn vīribus, sed cōnsiliō geruntur.* — 94. *Leōnēs multās bēstias vīribus corporis superant.* — 95. *Dēfendite, cīvēs, patriam ā vī hostium!*

96. *Frāter febrī labōrat. Febrim quiēte mūtigāmus.* — 97. *Gubernātor in puppī sedet et gubernāculō nāvem regit.* — 98. *Secūrim ferream cōtē acuimus; secūrī acūtā ligna diffindimus.* — 99. *Fascēs cum secūrī erant īnsignia potestātis et dignitātis dictātōrum Rōmānōrum; lictōrēs, ministrī et comitēs cōsulum Rōmānōrum, fascēs cum secūrī gerēbant.* — 100. *Militēs nōn semper facile famem et sitim tolerant; saepe autem in itinere famē et siti vexantur.* — 101. *Viātor, quī siti vexātur, pūrō fonte aquae recreātur.* — 102. *In īnsulā Pharō Sostratus Cnidius iussū rēgis Ptolomaeī turrīm altam aedificāvit; ex eā turrī nocturnō tempore continuīs ignibus vada nāvibus significābantur.* — 103. *In altā turrī Babylōniā aureus Bēli lectus fuit.* — 104. *Folia laurī tussim levant.* —

105. *As Rōmānus nummus aēneus (* a-é-neus) fuit.* — 106. *Pecūnia saepe causa litium est.* — 107. *Parvī mūrēs saepe validōs mūrōs perrōdunt.* — 108. *Abdērītae, quod multitudīne rānārum et mūrium vexābantur, domō migrāvērunt.* — 109. *Propter magnitudinē nivium amīcī nostrī ad nōs nōn venient.* — 110. *Glōria duōrum Arpinātium, Mariī et Cicerōnis, magna erat.* — 111. *Discordia plēbis et optimātium Rōmae magna perīcula rei pūblicae Rōmānae parāvit.* — 112. *Magna erat apud Rōmānōs penātium reverentia; sēdēs penātium ātrium erat.* — 113. *Exercitum Samnītium Quīntus Fabius superāvit.*

3. Jednovýchodná adjektiva třetí deklinace.

Jednovýchodná adjektiva jsou ta latinská adjektiva, která mají v nominativu singuláru a ve většině pádů pro všechny tři rody jeden společný tvar.

Zakončení latinských jednovýchodných adjektiv třetí deklinace jest rozmanité.

Chcete-li skloňovati jednovýchodná latinská adjektiva třetí deklinace, jest třeba znáti jejich »základ«, jež obdržíte, odepnete-li od genitivu singuláru genitivní koncovku třetí deklinace »-is«.

Proto si zapamatujte u jednovýchodných přídavných jmen třetí deklinace vedle nominativu singuláru vždy také genitiv singuláru.

Jednovýchodná latinská adjektiva třetí deklinace mají tak jako trojvýchodná (str. 384) a jako dvojvýchodná (str. 433) adjektiva třetí deklinace v ablativu všech tří rodů koncovku »-ī«, v genitivu plurálu všech tří rodů koncovku »-ium«, v nominativu, akusativu a vokativu plurálu neutra koncovku »-ia«.

Všechny tři rody jednovýchodných adjektiv třetí deklinace mají společné tvary v těchto pádech:

v nominativu	}	singuláru,		v genitivu	}	plurálu.
v genitivu				v genitivu		
v dativu				v dativu		
ve vokativu				v ablativu		
v ablativu						

V akusativu singuláru jest jeden společný tvar pro rod mužský a ženský, druhý samostatný tvar pro rod střední.

V nominativu, akusativu a vokativu plurálu jest jeden společný tvar pro rod mužský a ženský, druhý samostatný tvar pro rod střední.

V z o r: fēlix (m. f. n.). — **Z á k l a d: fēlic-**.

<i>Singulár.</i>		<i>Plurál.</i>	
(m. f. n.).		(m. f.)	(n.)
N.	fēlix	fēlic-ēs	fēlic-ia
G.	fēlic-is	fēlic-ium	
D.	fēlic-ī	fēlic-ibus	
Ak.	(m. f.) fēlic-em (n.) fēlix	(m. f.) fēlic-ēs	(n.) fēlic-ia
V.	fēlix!	fēlic-ēs!	fēlic-ia!
A.	fēlic-ī	fēlic-ibus	

Skloňujte!

prūdēns vir = prozíravý muž, (*v sing. i plur.*);

prūdēns ōrātiō = rozvážná řeč, (*v sing. i plur.*);

prūdēns cōnsilium = chytrý záměr, (*v sing. i plur.*).

*

<i>Singulár.</i>			<i>Plurál.</i>	
N.	prūdēns	<i>vir</i>	prūdentēs	<i>virī</i>
G.	prūdentis	<i>virī</i>	prūdentium	<i>virōrum</i>
D.	prūdentī	<i>virō</i>	prūdentibus	<i>virīs</i>
Ak.	prūdentem	<i>virum</i>	prūdentēs	<i>virōs</i>
V.	prūdēns	<i>vir!</i>	prūdentēs	<i>virī!</i>
A.	prūdentī	<i>virō</i>	prūdentibus	<i>virīs</i>

<i>Singulár.</i>			<i>Plurál.</i>	
N.	prūdēns	<i>ōrātiō</i>	prūdentēs	<i>ōrātiōnēs</i>
G.	prūdentis	<i>ōrātiōnis</i>	prūdentium	<i>ōrātiōnum</i>
D.	prūdentī	<i>ōrātiōnī</i>	prūdentibus	<i>ōrātiōnibus</i>
Ak.	prūdentem	<i>ōrātiōnem</i>	prūdentēs	<i>ōrātiōnēs</i>
V.	prūdēns	<i>ōrātiō!</i>	prūdentēs	<i>ōrātiōnēs!</i>
A.	prūdentī	<i>ōrātiōne</i>	prūdentibus	<i>ōrātiōnibus</i>

<i>Singulár.</i>			<i>Plurál.</i>	
N.	prūdēns	<i>cōnsilium</i>	prūdentia	<i>cōnsilia</i>
G.	prūdentis	<i>cōnsiliī</i>	prūdentium	<i>cōnsiliōrum</i>
D.	prūdentī	<i>cōnsiliō</i>	prūdentibus	<i>cōnsiliīs</i>
Ak.	prūdēns	<i>cōnsilium</i>	prūdentia	<i>cōnsilia</i>
V.	prūdēns	<i>cōnsilium!</i>	prūdentia	<i>cōnsilia!</i>
A.	prūdentī	<i>cōnsiliō</i>	prūdentibus	<i>cōnsiliīs</i>

*

Uvádím zde skupinu pravidelných latinských jedno-
východných adjektiv, která jsou zakončena:

v ablativu singuláru všech tří rodů . . . v »-ī«,

v nominativu plurálu muž. a žen. rodu . . v »ēs«,

v nominativu plurálu středního rodu . . v »-ia«,

v genitivu plurálu všech tří rodů . . . v »-ium«.

Jsou to na př. tato adjektiva:

a) *absēns, clēmēns, dīligēns, frequēns, imprūdēns, ingēns, innocēns, libēns, neglegēns, potēns, praesēns, prūdēns, recēns, sapiēns, vehemēns*;

b) *arrogāns, cōnstāns, ēlegāns, flāgrāns, praestāns*;

c) *audāx, edāx, effiāx, fallāx, fugāx, mendāx, mināx, rapāx*;

d) *duplex, simplex, triplex*;

d) *fēlix, infēlix*;

f) *ferōx, vēlōx*;

g) *anceps, praeceps*;

h) *concors, expers, iners*;

i) *dispār, pār*;

j) *hebes, locuplēs*;

k) *ūber*.

Napište si tato adjektiva do sešitu a naučte se jejich českému významu!

absēns, *gen. sing.: absentis*, 1., (Z. **absent-**), (* **absēns**, *absentys*), [abl. sing., je-li v platnosti adjektivní: **absenti**]; [nom. pl. m. a f.: **absentēs**, n. **absentia**; *gen. pl.: absentium*], a) nepřítomný; **b**) vzdálený, daleký

arrogāns, *gen. sing.: arrogantis*, 1., (Z. **arrogant-**), (* **arrogāns**, *arrogantys*), osobivý, zpupný, domýšlivý

clēmēns, *gen. sing.: clémentis*, 1., (Z. **clément-**), (* **klémēns**, *klémentys*), a) mírný, laskavý, milostivý; **b**) mírný, klidný, pokojný

cōnstāns, *gen. sing.: cōstantis*, 1., (Z. **cōstant-**), (* **kōnstāns**), a) stálý, pevný, (pevné povahy), odhodlaný, vytrvalý, důsledný; **b**) jednotejný, souhlasný

dīligēns, *gen. sing.: dīligentis*, 1., (Z. **dīligent-**), (* **dýligēns**, *dýligentys*), (**dīligenti**; **dīligentēs**, **dīligentia**; **dīligentium**), a) pečlivý, dbalý, bedlivý, svědomitý, pilný; **b**) přesný, správný, důkladný; úzkostlivý, pozorný, všímavý; **c**) *vēritātis dīligēns*, pravdymilovný

ēlegāns, *gen. sing.: ēlegantis*, 1., (Z. **ēlegant-**), (* **ēlegāns**), vybraný, vkusný, lepší, uhlašený

flāgrāns, *gen. sing.: flāgrantis*, 1., (Z. **flāgrant-**), (* **flā-**

gráns), **a**) hořící, planoucí, žhavý, horký; **b**) zářivý, třpytící se, ohnivý; **c**) horoucí, plamenný, vřelý; **d**) vášnivý, náruživý

frequēns, *gen. sing.*: **frequentis**, 1., (Z. **frequent-**), (* **frekvéns**), **a**) lidnatý; četně, hojně navštěvovaný; **b**) plný, naplněný, bohatý (*něčím*); **c**) hojně, četně shromážděný; **d**) hustý, hojný, četný; **e**) častý

imprūdēns, *gen. sing.*: **imprudentis**, 1., (Z. **imprudent-**), (* **imprūdēns**, *imprudentys*), **a**) nic netušící, nepředvídací; **b**) neznalý (*něčeho*), nevědoucí (*o něčem*); **c**) nerozumný, pošetilý

ingēns, *gen. sing.*: **ingentis**, 1., (Z. **ingent-**), (* **ingéns**), (**ingentī**; **ingentēs**, **ingentia**; **ingentium**), ohromný, nesmírný, náramný, převeliký

innocēns, *gen. sing.*: **innocentis**, 1., (Z. **innocent-**), (* **innocēns**), neškodný; nevinný; řádný, poctivý; nezištný

libēns, *gen. sing.*: **libentis**, 1., (Z. **libent-**), rád; ochoten; dobrovolný

neglegēns, *gen. sing.*: **neglegentis**, 1., (Z. **neglegent-**), (* **neglegéns**), nedbalý

potēns, *gen. sing.*: **potentis**, 1., (Z. **potent-**), (* **poténs**), mocný, schopný; mající moc (váhu, vážnost, vliv, význam); vynikající; (*plur. v platnosti substantivní:*) **potentēs**, *potentium*, m., mocné osoby, velmožové, panstvo, páni, vládcové, boháči

praesēns, *gen. sing.*: **praesentis**, 1., (Z. **praesent-**), (* **prézéns**), (*abl. sing., je-li v platnosti adjektivní: -ī*); **a**) přítomný; **b**) patrný, zřejmý; **c**) pomocný, účinný; milostivý; mocný; **d**) okamžitý; **e**) naléhavý, neodkladný

praestāns, *gen. sing.*: **praestantis**, 1., (Z. **praestant-**), (* **préstāns**), přední, vynikající, znamenitý, výborný, výtečný

prūdēns, *gen. sing.*: **prudentis**, 1., (Z. **prudent-**), (* **prūdēns**), prozíravý, znalý, zkušený, bystrý, rozumný, rozvážný, obezřelý, opatrný, chytrý

recēns, *gen. sing.*: **recentis**, 1., (Z. **recent-**), (**recentī**; **re-**

centēs, recentia; recentium), nedávný, čerstvý, nový; (*silami*) svěží; statný

sapiēns, gen. sing.: sapientis, 1., (Z. **sapient-**), (* **sapijēns, sapijentys**), (**sapientēs, sapientia; sapientium**), moudrý, rozumný

vehemēns, gen. sing.: vehementis, 1., (Z. **vehement-**), **a)** prudký; rychlý, kvapný; **b)** náhlý, prchlý, prchlivý, vášnivý; **c)** bouřlivý, násilný; **d)** rázný, důrazný, rozhodný, přísný

*

anceps, gen. sing.: ancipitis, 1., (Z. **ancipit-**), **a)** dvouhlavý; **b)** dvoustranný, oboustranný; dvojí; **c)** obojetný, pochybný, nerozhodný, kolísavý, nejistý; **d)** dvojsmyslný; **e)** povážlivý, nebezpečný; **ancipitī Marte pugnāre**, bojovati s nerozhodným válečným štěstím, nerozhodným bojem, nerozhodně

concors, gen. sing.: concordis, 1., (Z. **concord-**), **a)** svorný, jednomyslný; **b)** souhlasný

dispār, gen. sing.: disparis, 1., (Z. **dispar-**), (* **dyspār, dysparis**), nerovný, nestejný, rozdílný, různý

expers, gen. sing.: expertis, 1., (Z. **expert-**), (* **ekspers**), neúčasten, nemající podílu; prost (*něčeho*), prázdenný; **ratiōnis expers**, prost rozumu, nerozumný, bez rozumu

hebes, gen. sing.: hebetis, 1., (Z. **hebet-**), tupý, slabomyslný, blbý; mdlý, slabý, chabý

iners, gen. sing.: inertis, 1., (Z. **inert-**), **a)** neumělý, neobratný, nemotorný; **b)** líný, lenivý, nečinný; **c)** zbabělý

locuplēs, gen. sing.: locuplētis, 1., (Z. **locuplēt-**), (* **lokuplēs**), **a)** zámožný, bohatý; **b)** spolehlivý, hodnověrný

pār, gen. sing.: paris, 1., (Z. **par-**), **a)** stejný, rovný; rovný věkem; rovnoměrně rozdělený; sudý; **b)** schopný, vhodný, přiměřený, způsobilý (*k něčemu*); **pār proelium**, nerozhodná bitva

praiceps, gen. sing.: praecipitis, 1., (Z. **praecipit-**), (* **préceps, précipitys**), **a)** po hlavě, střemhlav (dolů); klesa-

jící, sklánějící se, chýlíci se (ke konci), nachýlený; b) prudký, náhlý, kvapný, překotný; náhlý, ukvapený, přenáhlený; náchylný; c) prudký, s r á z n ý, p ř í k r ý, s t r m ý

über, *gen. sing.*: **überis**, 1., (Z. **über-**), a) úrodný, plodný, žírný, tučný; b) bohatý, hojný, plný

*

audāx, *gen. sing.*: **audācis**, 1., (Z. **audāc-**), (* **audáks**, **audācis**), (**audāci**; **audācēs**, **audācia**; **audācium**); a) smělý, odvážný; srdnatý, chrabřý, neohrožený; b) smělý, drzý, opovážlivý

duplex, *gen. sing.*: **duplicis**, 1., (Z. **duplic-**), a) dvojitý, dvojí, dvojnásobný; b) dvojsmyslný, obojetný, neupřímný, obmyslný

edāx, *gen. sing.*: **edācis**, 1., (Z. **edāc-**), žravý; hlodavý, ničivý, hltavý

efficāx, *gen. sing.*: **efficācis**, 1., (Z. **efficāc-**), (* **effikáks**), účinný, působivý, úspěšný

fallāx, *gen. sing.*: **fallācis**, 1., (Z. **fallāc-**), klamavý, klamný, šalebný, podvodný, neupřímný, nepoctivý, zrádný

fēlix, *gen. sing.*: **fēlicis**, 1., (Z. **fēlic-**), (* **féliks**, **fēlicis**), (**fēlici**; **fēlicēs**, **fēlicia**; **fēlicium**), a) šťastný; b) štěstí přinášející, poskytující; blahodárný; zdárný, prospěšný, příznivý; c) (o *stromech a ovoci*): štěpný, plodný, plodnosný

ferōx, *gen. sing.*: **ferōcis**, 1., (Z. **ferōc-**), a) divoký, divý, bujný, prudký; zuřivý, dravý; zpupný, nezkontný, nevázaný; b) smělý, srdnatý, zmužilý, bojovný, udatný, neohrožený

fugāx, *gen. sing.*: **fugācis**, 1., (Z. **fugāc-**), prchavý, prchající, utíkající, unikající; pomíjející, nestálý; lekající se, bojící se; plachý; uteklý

infēlix, *gen. sing.*: **infēlicis**, 1., (Z. **infēlic-**), a) nešťastný, nebohý; b) nešťastný (= k neštěstí sloužící), neblahý; c) neplodný, planý, (nesoucí nejedlé ovoce)

mendāx, *gen. sing.*: **mendācis**, 1., (Z. **mendāc-**), lživý, prohlhaný; klamný, falešný, šalebný

mināx, *gen. sing.*: **minācis**, 1., (Z. **mināc-**), hrozivý, výhrůžný
rapāx, *gen. sing.*: **rapācis**, 1., (Z. **rapāc-**), dravý, nenasytný, hltavý
simplex, *gen. sing.*: **simplicis**, 1., (Z. **simplic-**), **a**) jednoduchý; **b**) jednotlivý, jediný; **c**) přímý, prostý, přirozený, bezelstný, poctivý
triplex, *gen. sing.*: **triplicis**, 1., (Z. **triplic-**), trojí, trojitý, trojnásobný; trojdílný
vēlōx, *gen. sing.*: **vēlōcis**, 1., (Z. **vēlōc-**), rychlý, hbitý, čerstvý, křepký

*

73. úloha.

accipiter, *accipitris*, m. (III.), (Z. **accipitr-**), jestřáb
adhūc, **a**) dosud, dotud; až do nynějška; **b**) podnes, ještě nyní, posavad, stále ještě
aetāte aureā (*str.* 338), (*abl. čas.*), za zlatého věku
altum mare, (*str.* 109), (hluboké moře), širé moře
antīquitās, *antīquitātis*, f. (III.), (Z. **antīquitāt-**), (* *antýkvitās*), dávnověkost, starobylost; starověk
apertum mare, (*str.* 406), (otevřené moře), širé moře
augēri, (*str.* 270, 372), (býti zvětšován), zvětšovati se, množiti se, přibývati, růsti; mohutněti, vzmáhati se
auriga, *ae*, m. (I.), (Z. **aurīg-**), vozataj, vozka
auxilium, *auxiliū*, n. (II.), (Z. **auxili-**), **a**) pomoc, podpora, přispění; **b**) (*ve vojenství, plur.:*) pomocná vojska, pomocné voje, pomocné pluky
carpere, (*str.* 306), **a**) škubati, trhati, rváti; **b**) sžíratí, trávití, soužití, oslabovati; rozdrobovati; **c**) strhati, tupiti, haněti; zlehčovati; **d**) (*cestou*) kráčetí, bráti se, ubíratí se; **e**) (*o spánku, klidu a pod.:*) požívati, okoušeti; **carpe diem**, (rychle) užij dneška; **tempus omnia carpit**, čas vše stravuje, sžírá
cēdō, *is, ere*, 3., (Z. **cēd-**), **a**) kráčetí, ubíratí se; **b**) ustupovati, couvati; **d**) upouštěti (*od něčeho*), vzdávati se,

- zříkati se (*něčeho*); e) ustupovati, poddávati se, podrobovati se
- cōgnātus**, *ī*, m. (II.), (Z. **cōgnāt-**), příbuzný
- collātus**, *a*, *um*, snesený (*dohromady, na jedno místo*); spojený, sloučený
- columba**, *ae*, f. (I.), (Z. **columb-**), holubice, holub
- compēscō**, *is*, *ere*, 3., (Z. **compēsc-**), (* *kompěskó*), držeti v mezích, držeti na uzdě; krotiti
- compos sum meī**, (*str. 474*), (jsem mne mocen =) ovládám sebe; jsem při smyslech
- Croesus**, *ī*, m. (II.), (Z. **Croes-**), (* *Krézus*), Kroisos, (lydský král, pověstný bohatstvím)
- dēclivis**, *dēclive*, 2., (Z. **dēcliv-**), (mající svah), spádový
- dēnūntiō**, *ās*, *āre*, *āvī*, 1., (Z. **dēnūnti-**), a) oznamovati, ohlašovati, dávat na jevo, jeviti; b) vyhrožovati; c) věštiti, prorokovati
- dēsīderō**, *ās*, *āre*, *āvī*, 1., (*aliquid, akus.*), (Z. **dēsīder-**), a) toužiti (*po něčem*), žádati si, přát si, vyžadovati (*něčeho*); b) postrádati, pohřešovati
- dissipō**, *ās*, *āre*, *āvī*, 1., (Z. **dissip-**), a) rozsypávati, roztrousiti, rozházeti; rozptylovati; b) rozšiřovati, roznésti, roztrousiti; c) rozhazovati, rozplýtvati, prohýřiti
- dōnec**, dokud, pokud
- excitāre**, (*str. 122*), (*něco*) způsobiti, vzbuditi
- explicō**, *ās*, *āre*, *āvī*, 1., (Z. **explic-**), a) rozvinouti, rozložit; b) vyplésti, vyprostiti; c) (*slovem, písmem*;) vyložiti, vysvětliti, objasniti; rozluštiti, rozřešiti
- facinus**, *facinoris*, n. (III.), (Z. **facinor-**); a) čin, skutek; b) (*někdy*;) zlý čin, provinění, zločin; zločinnost, ničemnost, ohavnost; (*facinore; facinora; facinorum*)
- faveō**, *ēs*, *ēre*, 2., (Z. **fav-**), a) hověti, vyhovovati; b) býti nakloněn, býti přízniv, přát; osvědčovati přízeň, prokazovati přízeň; c) býti milostiv; býti nápomocen, podporovati, přispívati, pomáhati; d) straniti (*někomu*); býti přívržencem, příznivcem
- fertilitās**, *fertilitātis*, f. (III.), (Z. **fertilitāt-**), úrodnost, plodnost
- fortūnā disparī**, (*abl.*), (*str. 122*), s nestejným štěstím

- frēnum**, *ī*, n. (II.), (Z. **frēn-**), uzda
pari glōriā, (*abl.*), se stejnou slávou
in magnō honōre esse, (*str.* 218), býti ve veliké úctě, váž-
nosti
- immoderātus**, *a, um*, (Z. **immoderāt-**), **a**) nezřízený, ne-
mírný; **b**) nespořádaný; **c**) bez míry, nezměrný
- impetus flūctuum**, (*str.* 285), příval, příboj vln
- impius**, *a, um*, (Z. **impi-**), bezbožný, bohaprázdňý; zlo-
činný
- innumerābilis**, *e, 2.*, (Z. **innumerābil-**), (* *innumerābilis*,
innumerābile), nesčíslný, nesčetný
- integer**, *integra, integrum*, (Z. **integr-**), **a**) neporušený, ne-
tknutý, čerstvý, svěží, neunavený; **b**) úplný, (*počtem:*)
nezmenšený, neztenčený; **c**) neposkvrněný, bezúhonný;
d) nestranný, poctivý
- invenire**, (*str.* 357), nalézt, vynalézt, najít, shledat (*ně-*
co), přijít (*na něco*)
- irātus**, *a, um*, (Z. **irāt-**), rozhněvaný, rozzlobený, hněvivý;
(jsa rozhněván)
- iuvō**, *ūs, āre*, |(perf.:) *iūvī*, 1., (Z. **iuv-**, kmen perf. **iūv-**),
(* **juvō**), (*aliquem*, akus.), podporuji (*někoho*), pomá-
hám (*někomu*)
- Lacedaemoniī**, *Lacedaemoniōrum*, m. (II.), (Z. **Lacedae-**
moni-), (* *Lacedémonyjí*), Lakedaimonští, Spartané
- lātrātus**, *ūs*, m. (IV.), (Z. **lātrāt-**), štěkání, štěkot
- locus**, *ī*, m. (II.), (Z. **loc-**), místo; (plur.:) **loca**, *ōrum*, n.,
místa; (plur. mascul. *locī, locōrum*, m., = místa v kni-
hách); **locō dēclivī**, na spádném místě
- longitūdō**, *longitūdinis*, f. (III.), (Z. **longitūdin-**), délka
- lūbricus**, *a, um*, (Z. **lūbric-**), kluzký, klouzavý, smekavý
- lūctus**, *ūs*, m. (IV.), (Z. **lūct-**), smutek; žal(ost), hoře
- Mars**, *Martis*, m. (III.), (Z. **Mart-**), **a**) Mars, (starolatin-
ský bůh rolnictví, pak bůh války); **b**) (*metonymie:*) boj,
válečné štěstí; **Mars anceps fuit**, výsledek boje byl ne-
rozhodný; **ancipitī Marte**, s nerozhodným válečným
štěstím, (nerozhodně)
- mēns**, *mentis*, f. (III.), (Z. **ment-**), **a**) mysl, rozum, duch;

srdce; smýšlení; **b**) myšlenka, závěr; (*mente; mentēs; mentium*)

mercātor, *mercātōris*, m. (III.), (Z. **mercātōr-**), kupec, obchodník; (*mercātōre; mercātōrēs; mercātōrum*)

meritus, *a, um*, (Z. **merit-**), **a**) zasloužilý (= *ten, jenž si něčeho zasloužil, jenž má zásluhy*); **b**) zasloužený

misericordia, *misericordiae*, f. (I.), (Z. **misericordi-**), (* *mizerikordyja*), milosrdenství, útrpnost, slitování

moderātus, *a, um*, (Z. **moderāt-**), umírněný, šetřící míry, zachovávající míru, rozvázný, klidný, mírný, středmý

monumentum, *ī, n.* (II.), (Z. **monument-**), památka; pomník

mōtus animī, (*str.* 286), hnutí mysli

moveō, *ēs, ēre*, 2., (Z. **mov-**), **a**) hýbati, pohybovati; **b**) dojímati, činiti dojem; **c**) způsobiti, vzbuditi; **misericordiam moveōre**, buditi útrpnost, milosrdenství

-ne? (*tázací částice, jež se připíná ke slovu, na němž je v otázce důraz*), **-li?** *zda?* *zda?* (*někdy se do češtiny nepřeloží a vyjádří se jen hlasem*)

nōnnumquam, (* *nónnumkvam*), někdy, leckdy, druhdy

occupō, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **occup-**), **a**) obsaditi, zaujmouti; zmocniti se; uvéstí ve svou moc; **b**) přepadnouti, napadnouti; zmocniti se; **c**) zaměstnati, zaneprázdniti

ōrdō equester, (*str.* 242), rytířský stav

parēns, *parentis*, f. (III.), rodička, matka; **m.** (III.), ploiditel, otec; (*plur.:*) **parentēs** (*str.* 320, 349)

Pausaniās, *Pausaniae*, m. (I.), (Z. **Pausani-**), (* *Pauzanyjás*), Pausanias, (spartský král, vítěz nad Peršany u Plataj r. 479 př. Kr.)

pāvō, *pāvōnis*, m. (III.), (Z. **pāvōn-**), páv

penna, *ae*, f. (I.), (Z. **penn-**), pero, brk; křídlo, perut'; (*plur.:*) křídla, peruti; peří

Phoenīca, *ae*, f. (I.), (Z. **Phoenīc-**), (* *Fényka*), F o i n i k i e, (přímořská země při východním břehu Středozemního moře, severně od Palestiny); (*viz str.* 393)

- piē**, (*str.* 336), zbožně; (s láskou; dětinně; synovsky; otcovsky, mateřsky; přátelsky; laskavě, vděčně)
- Plataeae**, *Plataeārum*, f. plur. (I.), (Z. **Platae-**), (* *Platé-é*, *Pla-té-á-rum*), P l a t a j e, (městečko v Boiotii v Řecku, proslulé vítězstvím Řeků nad Peršany r. 479 př. Kr.)
- rationis expers**, prostý rozumu, nerozumný
- rōbur corporis**, (*str.* 202), tělesná síla
- Scipiō**, *Scipiōnis*, m. (III.), (Z. **Scipiōn-**), Scipio, (příjmi, kognomen, několika členů v rodu Korneliů); [*Publius Cornēlius Scipiō*, konsul r. 218 př. Kr.; *Publius Cornēlius Scipiō Africānus Maior*, vítěz nad Hannibalem u Zamy r. 202 př. Kr.; *Publius Cornēlius Scipiō Aemiliānus Africānus Minor Numantīnus*, dobyl r. 146 př. Kr. Kartaginy a r. 134 Numantie]
- strepitus**, *ūs*, m. (IV.), (Z. **strepit-**), hřmot, šumot, šustot, praskot, hukot
- studium** (*str.* 141); *disparī studiō*, s nestejnou snahou, pílí; (*plur.:*) **studia**, snahy, náklonnost(i), zamilovaná zaměstnání, záliby
- tam — quam**, tak — jako
- tempestās**, *tempestātis*, f. (III.), (Z. **tempestāt-**), špatné počasí, nečas, nepohoda, bouře
- tempus** (*str.* 242); **omnibus temporibus annī**, (*abl. čas.*), ve všech ročních dobách
- tractō**, *ās, āre, āvī*, 1., (Z. **tract-**), a) ohmatávati, bráti do rukou; míti v rukou; b) zacházeti, nakládati (*s někým*), chovati se (*k někomu*); c) zabývati se (*něčím*), provozovati, dělati, pěstovati (*něco*), obíratí se (*něčím*); d) jednati (*o něčem*), projednávati, vyjednávati; **litterās tractāre**, pěstovati vědy, obíratí se vědami, studiem věd
- tūtus**, *a, um*, (Z. **tūt-**), bezpečný, jistý
- valētūdō**, *valētūdinis*, f. (III.), (Z. **valētūdin-**), zdraví, zdravotní stav; **bona valētūdō**, (dobrý zdravotní stav =) zdraví
- vēritās**, *vēritātis*, f. (III.), (Z. **vēritāt-**), pravda

Stejně zabušit zná smrt zsinalá na chatrče chudých
i hrady králů.

Spřádati naději dlouhou nám zbraňuje krátký žití úděl:
již tě shltí noc a bájná říše
stínů i chudičkový příbytek Plutonův.

*

**Sed omnēs ūna manet nox
et calcanda semel via lēti.**

(*Carm. I. 28.*)

A přec nás všechny noc jediná čeká,
cestou smrti nám jednou jest kráčet.

*

**Quid quisque vītet, numquam hominī satis
cautum est in hōrās.**

(*Carm. II. 13.*)

Ba, neví člověk bezpečně, čeho včas
se má vždy stříci.

*

(Přeložil Ot. Jiráni.)

Sešitem 15. ukončíme tento přípravný běh jazyka latinského „Latinsky v 1000 slovech pro začátečníky“.

Redakce „Světových řečí v 1000 slovech“ děkuje všem, kdož podpořili vydání tohoto přípravného běhu jazyka latinského.

Redakce vítá všechna přání odběratelů „Světových řečí v 1000 slovech“ a prosí za zprávy, s jakým výsledkem se předplatitelé a odběratelé seznámili se základy latinského jazyka a zdali touto knihou jim bylo usnadněno poznání těchto základů.

Nakladatelství „Světových řečí v 1000 slovech“ nebude se rozpakovati vydati pokračovací běh latiny „Latinsky pro pokročilé“; bude-li dostatečný zájem v kruzích předplatitelů a odběratelů. Proto všichni, kdož se chtějí státi předplatiteli nebo odběrateli učebnice „Latinsky pro pokročilé“, přihlaste se v nakladatelství (A. Neubert, Praha II., Hybernská ul. č. 12.) nebo u svého knihkupce.

Redakce „Světových řečí v 1000 slovech“.

VARIA.

MAGNUS.

Latiník užívá adjektiva »*magnus, a, um*« za nejrozmanitější česká adjektiva:

- magnus clamor* = hlasitý křik
magnum praemium = skvělá odměna
magnum iter = rychlý pochod
magnus impetus = prudký útok
magna res = důležitá věc
magnus comitatus = četná družina
magnum argumentum = pádný důkaz
magna pecunia = mnoho peněz
magnū ducēs = znamenití, výteční vůdcové
magna iactura = těžká ztráta
magnā voce = hlasitě
magnus imber = silný, prudký dešť
magnus frumentī numerus = značné množství obilí
magnus dolor = prudká, hluboká bolest, žal
magnus luctus = hluboký smutek
magnum testimōnium = závažné svědectví
magnus amor = vřelá láska
magna causa = důležitá příčina
magnus casus = čirá náhoda
magna occasiō = dobrá příležitost
magnae precēs = naléhavá prosba
magna ratiō = pádný důvod
magna cōnsuetūdō = úzký, blízký styk
magna scientia = hluboké vědomosti
magnum iudicium = významný úsudek
magna silva = veliký, hluboký les.

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 14.
(předposlední.)

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

VARIA.

Báti se:

metuere = báti se (z opatrnosti, ze starostlivosti)

timēre = báti se (ze slabosti nebo zbabělosti)

venērī = báti se (z úcty nebo ze skromnosti), ostýchati se

pavēre = strachovati se, děsiti se (z malomyslnosti)

trepidāre = strachovati se (úzkostlivě sem tam pobíhati)

tremere = strachovati se (třásti se, teteliti se)

Bitva, boj:

pugna, ae, f., = srážka jednotlivých nebo mnoha protivníků, od pěstního boje až k řádnému polnímu boji

proelium, ů, n., = boj promyšlený mezi dvěma voji k boji rozestavěnými

aciēs, ēi, f., = šik; bitevní řada; bitva, boj svedený se sešikovaným vojskem

bellum, ů, n., = válka (válečný stav, souhrn bitev)

certāmen, certāminis, n., = boj, zápas, spojený s námahou; boj o závod

dāmicātiō, -tiōnis, f., = půtka, bitva, seč, zápas; (nebezpečný boj)

Zbraň:

arma, ōrum, n., zbraň; zbroj

tēlum, ů, n., zbraň

arma = zbraň ochranná:

cassis = kovová přilbice

galea = kožená přilbice (s chocholem)

Latinsky $\frac{V\ 1000}{SLOVECH}$

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knižkupectví A. Neubert v Praze.

39. HODINA.

Zvratné osobní zájmeno
třetí osoby.

se

Zvratného osobního zájmena, jímž se označuje předmět, který je zároveň podmětem slovesného děje, užívá latina jenom pro 3. osobu (třetí osobu) singuláru a plurálu. Liší se tu latina od češtiny; čeština užívá zvratného zájmena i pro 1. (první) i 2. (druhou) osobu.

Latinské zvratné zájmeno má tvary jen pro genitiv, dativ, akusativ a ablativ; tyto tvary jsou společné singuláru i plurálu všech tří rodů.

N.	—	
G.	suī	= sebe
D.	sibi	= sobě, si
Ak.	sē	= sebe, se
V.	—	
A.	{ sē	= ^{sobě} sebou
	{ sēcum	= s sebou

Přeložte do češtiny!

1. *Absentis amīcī dēsīderium meum erat magnum.* —
2. *Virī cōstantis est in rēbus adversīs nōn dēspērāre.* —
3. *Diligentī discipulō labōrēs dulcēs sunt.* — 4. *Cicerōnis orātiōnēs ēlegantēs adhūc in scholīs leguntur et explicantur.* — 5. *Persae quondam Graeciam exercitū ingentī occupāvērunt.* — 6. *Croesi dīvitiae ingentēs erant.* — 7. *Captivōrum vultūs ingentem lūctum dēnūntiābant.* — 8. *In marī ingentī magnam multitudīnem animālium ūtilium invenīmus.* — 9. *Maris flūctūs ingentī strepitū nautās terrent.* — 10. *In ingentī ore leōnis rapācis dentēs fīrmī et ācrēs sunt.* —

11. *Patria nostra salūbrī caelō et ingentī fertilitāte agrōrum praecłāra est; lātōs patriae nostrae fīnēs flūmina ingentia et rīvī celerēs irrigant. Patria nostra ingentī numerō oppidōrum quondam opulentōrum et celebrium alīs terrīs praestābat.*

12. *Bonōs dīlige, malōs terrē, innocentēs dēfende, impiōs pūnī!* — 13. *Quis neglegentēs laudābit? Quis inertibus favēbit? Quis malōs dīliget eōrumque cōsilīis serviet?* — 14. *Potentium precēs armātae sunt.* — 15. *Praesēns tempus idōneum ad auxiliū est.* — 16. *Patria nostra multōrum virōrum praestantium et fortium parēns est.* — 17. *Grātum est laudārī ā virō prūdentī.* — 18. *Cīvitās crēscet, sī ā virīs prūdentibus regētur.* — 19. *Nōn omnēs senēs prūdentēs sunt.* — 20. *Elephantī animālia prūdentia sunt.* — 21. *Rēs pūblica, quae ā sapientī virō regitur, fēlix est.* — 22. *Virōrum sapientium sermōnēs puerīs ūtilēs sunt.* — 23. *In marī apertō et in lacubus flūctūs saepe vehementēs*

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Má touha *po* vzdáleném (nepřítomném) příteli byla veliká. — 2. [Vlastností] muže pevného (vytrvalého) jest nezoufati v neštěstí. — 3. Práce jsou (pilnému žákovi =) pro pilného žáka příjemné. — 4. Uhlazené Ciceronovy řeči (jsou dosud ve školách čteny a vykládány =) se dosud ve školách čtou a vykládají. — 5. Peršané kdysi obsadili Řecko ohromným (převelikým) vojskem. — 6. Kroisovo bohatství bylo nesmírné. — 7. Tváře zajatců jevily nesmírný smutek. — 8. V ohromném moři nalézáme velké množství užitečných živočichů. — 9. (Vlny, příboj, vlnobití moře =) mořské vlny (mořský příboj, mořské vlnobití) děsí plavce ohromným (převelikým) hukotem. — 10. V převeliké (obrovské) tlamě (lva =) lví jsou silné (mohutné) a ostré zuby. —

11. Naše vlast je proslulá zdravým podnebím a nesmírnou úrodou polní; širé (rozsáhlé) kraje naší vlasti převeliké řeky a rychlé potoky zavodňují. Naše vlast vynikala nad jiné země převelikým počtem měst kdysi bohatých a slavných. —

12. Dobrých si važ, zlé postrašuj, nevinné braň, bezbožné trestej! — 13. Kdo bude chváliti nedbalé? Kdo bude nakloněn lenivým? Kdo si bude vážit špatných a sloužití jejich záměrům? — 14. Prosby mocných (velmožů) jsou ozbrojené. — 15. Přítomná doba jest vhodná ku pomoci. — 16. Naše vlast jest rodičkou (matkou) mnohých výtečných a statečných mužů. — 17. Milé jest býti chválen od rozumného (rozvážného) muže. — 18. Obec poroste, bude-li řízena (od rozvážných mužů =) rozvážnými muži. — 19. Ne všichni starci jsou rozvážní. — 20. Sloni jsou chytrá zvířata. — 21. Stát, který jest řízen (spravován) (od moudrého muže =) moudrým mužem, jest šťastný. — 22. Hovory moudrých mužů jsou prospěšné hochům. — 23. Na širém moři a na jezerech často (jsou, bývají) prudké vlny =) bývá prudké vlnobití; v přístavech lodí jsou

sunt; in portibus nāvēs ā flūctuum impetū tūtae sunt. Vehementī ventō in marī altō magnae undae excitantur. — 24. Vehementēs animī mōtūs flūctibus maris similēs sunt. — 25. Illūstria sunt nōmina Pausaniae, rēgis Lacedaemōniōrum, (* La-ce-dé-monyjōrum), et Aristīdis, ducis Athēniēnsium (* Athényjénzium), quā ad Plataeās (* Platé-ās) vehementī impetū magnās Persārum cōpiās superāvērunt. — 26. Caesarem in marī altō vehemēns tempestās occupāvit. — 27. Canis vehementī lātrātū fūrem fugāvit.

28. Audācem nautam omnia maris perīcula nōn terrent. — 29. Phoenīca antiquās temporibus audācium nautārum et prūdentium mercātōrum patria fuit. — 30. Fortūna fortibus et audācibus favet. — 31. Virōrum fortium facinora audācia laudibus magnīs celebrantur. — 32. Hostibus audācibus nōn cedēmus. — 33. Honor est iūstum praemium virōrum ācrium, fortium, audācium, quōrum cōnsilia celeria rem pūblicam servant. — 34. Ad īnsulam Šalamīnem audācī cōnsiliō Themistoclēs parvā Graecōrum classe innumerābilēs nāvēs Persārum fugāvit et dissipāvit. — 35. Audācem fortūna iuvat. — 36. Hannībalis, Carthāginiēnsium (* Karthāginyjénzium) ducis, cōnsilia audācia erant. — 37. Tempus edāx omnia carpit. — 38. Longum est iter per praecepta, breve et effiēcax per exempla. — 39. Quam incertae et fallācēs sunt spēs hominum!

40. Dōnec eris fēlix, multōs numerābis amīcōs. Fēlicium multī sunt cōgnātī. — 41. Nēmō ante mortem plānē beātus et fēlix est. — 42. Aureā aetāte hominēs sine rēgibus et sine lēgibus fēlicēs erant. — 43. Fēlicēs diēs vītae rārī sunt. — 44. Incolae opulentārum urbīum dulcem et fēlicem agricolārum vītam laudant; agricolae bonā valetūdine nōn

bezpečné od přívalu (příboje) vln. Prudkým (bouřlivým) větrem (jsou způsobovány =) se způsobují veliké vlny na širém moři. — 24. Prudká (vášnivá) hnutí mysli jsou podobna mořskému vlnobití (příboji). — 25. Slavná jsou jména Pausania, lakonského krále, a Aristida, athénského vůdce, kteří u Plataj přemohli veliké (branné) zástupy perské prudkým útokem. — 26. Caesara přepadla (napadla) na širém moři, bouře. — 27. Pes zahnal zloděje prudkým štěkotem. — ^{Prudká}

28. Odvážného plavce všechna (všeliká) nebezpečí mořská neděsí. — 29. Za starodávných časů Foinikie byla vlastí odvážných (smělých) plavců a chytrých kupců. — 30. Štěstí statečným a odvážným přeje (jest příznivé, nakloněno). — 31. Odvážné činy statečných mužů velikými chválami jsou velebeny. — 32. Smělým nepřátelům neustoupíme. — 33. Pocta jest spravedlivou (náležitou) odměnou rázných, statečných a odvážných (smělých) mužů, jejichž rychlá rozhodnutí zachraňují stát (obec). — 34. U ostrova Salaminy Themistokles smělým rozhodnutím na útěk obrátil a rozptýlil malým řeckým loďstvem nesčetné lodi perské. — 35. Odvážného (člověka) štěstěna podporuje (= odvážnému štěstí pomáhá). — 36. Záměry Hanibala, vůdce kartaginského, byly smělé. — 37. Žravý (hloдавý) čas vše (strhuje =) stravuje (szírá). — 38. Dlouhá jest cesta předpisy (naučeními), krátká a účinná (úspěšná) příklady. — 39. Jak pochybné a klamné jsou lidské naděje! — 40. Pokud budeš šťasten, budeš počítati (= míti) mnoho přátel. (Mnozí jsou příbuzní šťastných =) jest mnoho příbuzných šťastných lidí (= šťastní lidé mají mnoho příbuzných). — 41. Před smrtí nikdo není docela blažený a šťasten. — 42. Za zlatého věku lidé byli šťastni bez králů a bez zákonů. — 43. Šťastné dni života jsou řídké (vzácné). — 44. Obyvatelé bohatých měst chválí příjemný (slastný) a šťastný život rolníků; rolníci, nespokojení žďřavím, touží po bohatství a rozkoších měst. — 45. Život šťastného člověka bývá krátký. — 46. Lidský život jest dlouhá řada šťastných a nešťastných dní. —

contenti opulentiam et voluptates urbium desiderant. — 45. Vita hominis felix brevis est. — 46. Vita humana longa series dierum felicitum et infelicitum est.

47. Equum ferocem freno compesce! — 48. Tempus fugax est. — 49. Vita fugacibus undis similis est. — 50. Homini mendaci non credimus. — 51. Leo rapax robore corporis ceteras bestias superat. — 52. Lupis, bestias rapacibus, oculi acres sunt. — 53. Columbae insidias accipitrum rapacium timent. — 54. Simplex est veritas, simplicia sunt verba veritatis. — 55. Est-ne sita vera felicitas hominis in mente integra et simplici? — 56. Mores multorum hominum simpliciter sunt.

57. Samnitium bella a Romanis ancipiti Marte gerentur. — 58. Magnus est usus verae et concordis amicitiae. — 59. Salus civitatis concordia civium amicitia augetur. — 60. Laborate viribus collatis et animo concordia! — 61. Amore civium concordium patria ex omni periculo servabitur. — 62. Hannibal et Scipio pari gloria, sed dispari fortuna pro patria pugnaverunt. — 63. Disparia sunt discipulorum studia. — 64. Discipuli studio dispari litteras tractant. — 65. Virtus ab homine rationis experti contemnitur. — 66. Laboreres utiles hominibus diligentibus semper iucundi et faciles, sed hominibus inertibus molesti et difficiles sunt. — 67. Hora homini laborioso brevis, inertis longa est. — 68. Dierum noctiumque longitudo omnibus temporibus anni par non est; aestate dies longi, noctes breviores sunt, hieme dies breviores, noctes longiores sunt. — 69. Paria iura, paria officia. — 70. Non sunt paria omnia ova. — 71. De praecipiti et lubrica vitae via cedite, pueri! — 72. Aurigae loco declivi et praecipiti equos retinent. —

47. Divokého (bujného) koně krotí uzdou! — 48. Čas (jest prchavý =) prchá. — 49. Život jest podoben prchavým vlnám. — 50. Prolhanému člověku nevěříme. — 51. Dravý lev převyšuje ostatní šelmy tělesnou silou. — 52. (Vlkům, dravým šelmám, jsou bystré oči =) vlci, dravé šelmy, mají bystré oči. — 53. Holubi se bojí nástrah dravých jestřábů. — 54. Jednoduchá (= prostá, přirozená) jest pravda, jednoduchá (= bezelstná, poctivá) jsou slova pravdy. — 55. Zdaž záleží pravé štěstí člověka v bezúhonné a bezelstné (poctivé) mysli (v...srdci)? — 56. Mravy (= povaha, charakter) mnohých lidí jsou prosté (přirozené, přímé, poctivé). —

57. Samnitské války byly vedeny (od Římanů =) Římány s nerozhodným válečným štěstím (= nerozhodně). — 58. Veliký jest užitek pravého a svorného přátelství. — 59. Blaho obce se zvětšuje svorným přátelstvím občanů. — 60. Pracujte spojenými silami a svorným duchem! — 61. Láskou svorných občanů vlast bude zachráněna ze všeho nebezpečí. — 62. Hannibal a Scipio bojovali za vlast se stejnou slávou, ale s nestejným štěstím. — 63. Nestejně jsou snahy (náklonnosti, zamilovaná zaměstnání) žáků. — 64. Žáci s nestejnou snahou (pílí) pěstují vědy (= obírají se vědami, studiem věd). — 65. Ctnost jest zlehčována (od člověka prostého rozumu, nerozumného =) nerozumným člověkem. [Ctnost jest opovrhována nerozumným člověkem.] — 66. Prospěšné (užitečné) práce vždy jsou pilným lidem příjemné a snadné, ale lenivým lidem jsou obtížné a nesnadné. — 67. Pracovitému člověku hodina jest krátká, lenivému (nečinnému) dlouhá. — 68. Délka dní a nocí ve všech ročních dobách není stejná; v létě jsou dni dlouhé, noci krátké, v zimě dni jsou krátké, noci dlouhé. — 69. Stejná práva, stejné povinnosti. — 70. Nejsou všechna vejce stejná. — 71. Ustupte (odejděte), hoši, se srázné a kluzké životní cesty! — 72. Vozkové zadržují koně na spádném a srázném místě. —

Cvičení.

Utvořte tyto tvary uvedených zde jednovýchodných latinských adjektiv: nominativ a ablativ singuláru všech tří rodů; nominativ plurálu maskulina a feminina; nominativ plurálu neutra; genitiv plurálu všech tří rodů!

Provedení:

arrogāns; *arrogantī*; *arrogantēs*, *arrogantia*; *arrogantium*; **clēmēns**; *clēmēntī*; *clēmēntēs*, *clēmēntia*; *clēmēntium*; **cōnstāns**; *cōstantī*; *cōstantēs*, *cōstantia*; *cōstantium*; **ēlegāns**; *ēlegantī*; *ēlegantēs*, *ēlegantia*; *ēlegantium*; **flāgrāns**; *flāgrantī*; *flāgrantēs*, *flāgrantia*; *flāgrantium*; **frequēns**; *frequentī*; *frequentēs*, *frequentia*; *frequentium*; **imprūdēns**; *imprudentī*; *imprudentēs*, *imprudentia*; *imprudentium*; **innocēns**; *innocentī*; *innocentēs*, *innocentia*; *innocentium*; **libēns**; *libentī*; *libentēs*; **neglēgēns**; *neglegentī*; *neglegentēs*, *neglegentia*; *neglegentium*; **potēns**; *potentī*; *potentēs*, *potentia*; *potentium*; **praesēns**; *praesentī*; *praesentēs*, *praesentia*; *praesentium*; **praestāns**; *praestantī*; *praestantēs*, *praestantia*; *praestantium*; **prūdēns**; *prudentī*; *prudentēs*, *prudentia*; *prudentium*; **vehēmēns**; *vehementī*; *vehementēs*, *vehementia*; *vehementium*;

duplex; *duplicī*; **edāx**; *edacī*; *edacēs*, *edacia*; *edacium*; **efficāx**; *efficacī*; *efficacēs*, *efficacia*; *efficacium*; **fallāx**; *fallacī*; *fallacēs*, *fallacia*; *fallacium*; **ferōx**; *ferocī*; *ferocēs*, *ferocia*; *ferocium*; **fugāx**; *fugacī*; *fugacēs*, *fugacia*; *fugacium*; **infēlix**; *infelicī*; *infelicēs*, *infelicia*; *infelicium*; **mendāx**; *mendacī*; *mendacēs*, *mendacia*; *mendacium*; **mināx**; *minacī*; *minacēs*, *minacia*; *minacium*; **rapāx**; *rapacī*; *rapacēs*, *rapacia*; *rapacium*; **simplex**; *simplicī*; *simplicēs*, *simplicia*; *simplicium*; **triplex**; *triplicī*; *triplicēs*, *triplicia*; *triplicium*; **vēlōx**; *vēlocī*; *vēlocēs*, *vēlocia*; *vēlocium*;

anceps; *ancipitī*; *ancipitēs*, *ancipitia*; **concors**; *concordī*; *concordēs*, *concordia*; *concordium*; **dispār**; *disparī*; *disparēs*, *disparia*; *disparium*; **hebes**; *hebetī*; *hebetēs*; **iners**;

inertī; inertēs, inertia; inertium; pār; parī; parēs, paria; parium; praiceps; praecipitī; praecipitēs, praecipitia; praecipitium; locuplēs; locuplētī (někdy locuplēte); locuplētēs, locuplētia; locuplētium (u Caesara někdy i locuplētum).

*

4. Jednovýchodná přídavná jména. Odchytky ve skloňování.

Několik jednovýchodných přídavných jmen třetí deklinace má v *některých* pádech tytéž koncovky, které mají podstatná jména třetí deklinace (*viz str. 196*); bývá to:

v ablativu singuláru všech tří rodů koncovka **»-e«** (místo očekávané koncovky **»-ī«** podle vzoru *»fēlīx«*);

v nominativu plurálu neutra koncovka **»-a«** (místo očekávané koncovky **»-ia«** podle vzoru *»fēlīx«*);

v genitivu plurálu všech tří rodů koncovka **»-um«** (místo očekávané koncovky **»-ium«** podle vzoru *»fēlīx«*).

Jsou to tato jednovýchodná adjektiva třetí deklinace:

caelebs, compos, dēgener, dēses, discolor, dīves, immemor, inops, memor, particeps, pauper, prīnceps, pūbēs, quadrupēs, sōspes, supplex, vetus, vigil.

Některá z nich mají:

a) stejné koncovky se substantivy třetí deklinace (*viz str. 196*) i v abl. sing. všech tří rodů i v nom. plur. neutra i v gen. plur. všech tří rodů;

b) stejné koncovky se substantivy třetí deklinace (*viz str. 196*) *jen* v ablativu sing. a v genitivu plur. nebo *jen* v genitivu plur.

Některá z nich nevytvorují nominativu (akusativu, vokativu) plurálu neutra.

Následující přehled poučí vás o všech odchytkách těchto jednovýchodných adjektiv třetí deklinace.

Nominativ singuláru: (m. f. n.)	Ablativ singuláru: (m. f. n.)	Nominativ plurálu:		'Genitiv plurálu: (m. f. n.)
		(m. f.)	(n.)	
caelebs	caelibe	caelibēs	caelibā	caelibum
compos	compote	compotēs	—	compotum
dēgener		dēgenerēs	—	dēgenerum
dēses	dēside	dēsidēs		dēsidum
discolor		discolōrēs		discolōrum
dīves	dīvite	dīvitēs	dātia!	dīvitum
immemor	immemori	immemorēs	—	immemorum
inops	inopī	inopēs	—	inopum
memor	memori	memorēs	—	memorum
particeps	participe	participēs	—	participum
pauper	naupere	pauperēs	—	pauperum
prīnceps	prīncipe	prīncipēs	—	prīncipum
pūbēs	{ pūbero puberī	pūberēs	—	pūberum
quadrupēs	{ quadrupede quadrupedi	quadrupedēs	—	quadrupedum
sōspes	sōspite	sōspitēs	—	sōspitum
superstes	superstite	superstitēs	—	superstitum
supplex	supplici	supplicēs	—	supplicum
vetus	vetere	veterēs	vetera	veterum
vigil	vigilī	vigilēs	—	vigilum

caelebs, (*gen. sing.:*) caelibis, 1., (Z. caelib-), (*tvary na str. 473*), neženatý, svobodný

compos, (*gen. sing.:*) compotis, 1., (Z. compot-), (* kompos, kompotys), (*tvary na str. 473*), vládnoucí (něčím); mocen, účasten (něčeho); (*str. 461*)

dēgener, (*gen. sing.:*) dēgeneris, 1., (Z. dēgener-), (* dēgener, dēgeneris), (*tvary na str. 473*), odrodilý, zruďný; zvrhlý, nezdárný

dēses, (*gen. sing.:*) dēsidis, 1., (Z. dēsid-), (*tvary na str. 473*); nečinný, líný

discolor, (*gen. sing.:*) discolōris, 1., (Z. discolōr-), (*tvary na str. 473*), různobarevný; pestrý

dīves, (*gen. sing.:*) dīvitis, 1., (Z. dīvit-), (* dýves, dývitys), (*tvary na str. 473*), bohatý

- immemor**, (*gen. sing.:*) **immemoris**, 1., (Z. **immemor-**), (* **immemor**, **immemoris**, vyslovte krátce), (*tvary na str. 474*), nepamětlivý
- inops**, (*gen. sing.:*) **inopis**, 1., (Z. **inop-**), (*tvary na str. 473*), a) bezmocný, bez pomoci, bez rady; b) nuzný, chudý; c) mající nedostatek, potřebný
- memor**, (*gen. sing.:*) **memoris**, 1., (Z. **memor-**), (* **memor**, **memoris**, vyslovte krátce), (*tvary na str. 474*), pamětlivý (*něčeho*), pamatující se (*na něco*), mající na paměti (*něco*)
- particeps**, (*gen. sing.:*) **participis**, 1., (Z. **particip-**), (* **partyceps**, **partycipis**), (*tvary na str. 474*), účastný, účasten (*něčeho*, *na něčem*)
- pauper**, (*gen. sing.:*) **pauperis**, 1., (Z. **pauper-**), (*tvary na str. 474*), chudý
- princeps**, (*gen. sing.:*) **principis**, 1., (Z. **prīncip-**), (* **prīnceps**, **prīncipis**), (*tvary na str. 474*), a) přední, vynikající, čelný; b) přední (= nejváženější, nejmocnější, vznešený); c) (*o věcech:*) hlavní, nejdůležitější
- pūbēs**, (*gen. sing.:*) **pūberis**, 1., (Z. **pūber-**), (*tvary na str. 474*), dospělý, dorostlý, mužný; (*o rostlinách:*) bujný, šťavnatý
- quadrupēs**, (*gen. sing.:*) **quadrupedis**, 1., (Z. **quadruped-**), (* **kvadrupēs**), (*tvary na str. 474*), čtvernohý
- sōsipes**, (*gen. sing.:*) **sōspitis**, 1., (Z. **sōspit-**), (*tvary na str. 474*), zdrav, neporušený
- superstes**, (*gen. sing.:*) **superstitis**, 1., (Z. **superstit-**), (* **superstes**), (*tvary na str. 474*), zbylý, pozůstalý na živu, přečkavší (*někoho*, *něco*)
- supplex**, (*gen. sing.:*) **supplicis**, 1., (Z. **supplic-**), (*tvary na str. 474*), pokorně prosící, pokorný, prosebný
- vetus**, (*gen. sing.:*) **veteris**, 1., (Z. **veter-**), (*tvary na str. 474*), starý (= vetchý, dávný, letitý, dlouhou dobu trvající); starý, starobylý, starožitný, dřevní, někdejší, (= za starých, dřívějších časů existující, žijící)
- vigil**, (*gen. sing.:*) **vigilis**, 1., (Z. **vigil-**), (*tvary na str. 474*), bdící; bdělý, strážný, ostražitý

*

Přeložte do češtiny!

1. *Dū ā virō virtūtis compote piē colēbantur.* — 2. *Homīnem, quī irātus suī compos nōn est, cavēmus, nam hominēs irātī suī compotēs nōn sunt et sibi māximē nocent.* — 3. *Dēgenerum filiōrum patrēs misericordiā nostrā dignī sunt.* — 4. *Discolōrum pāvōnum pennae pulchrae sunt.* — 5. *Vīta dīvitum hominum nōn semper tam fēlix est quam vīta pauperum.* — 6. *Pauperēs cīvēs nōnnumquam ā virō dīvite pecūniā dōnantur.* — 7. *Vir bonus semper memor est patriae.* — 8. *Militēs semper veteris glōriae bellī et veterum suārum victōriārum memorēs erunt.* — 9. *Magister semper ā discipulō memori omnium beneficiōrum dāligētur.* — 10. *Inter omnia animālia homō sōlus ratiōnis ac sermōnis particeps est, cetera animālia expertia sunt.* — 11. *Vīta hominum ratiōnis participum moderāta est; vīta hominum ratiōnis expertium immoderāta est.* — 12. *Merita laus ā milite victōriae particeps expectātur.* — 13. *In magnīs urbibus magna multītūdō hominum pauperum vivit.* — 14. *In homine paupere plērumque dēsiderium fortūnae dīvitum est, in homine dīvite saepe dēsiderium tranquillae vītae pauperum est.* — 15. *Laudārī ā virō prīncipe grātum est.* — 16. *Lacrimae hominum supplicum misericordiam movent.* — 17. *Vetus vīnum bonum est.* — 18. *In nostrā urbe arx vetus est; arcī fīnitimus est hortus magnus arborumque veterum et umbrōsārum plēnus. Etiam in aliīs oppidīs veterēs arcēs sunt. Vetera monumenta antiquitātis servāmus.* — 19. *Apud veterēs Rōmānōs imprīmīs honestus fuit ōrdō senātōrius; etiam ōrdō equester in magnō honōre fuit.* — 20. *Multī hominēs vetera tempora dēsiderant.* — 21. *Nostra urbs veteribus et firmīs*

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Bohové ^{byli} budou zbožně uctíváni od muže účastného ctnosti. — 2. Člověka, který jsa rozhněván není sebe mocen (*t. j. sebe neovládá*), se varujeme [= před člověkem . . . se máme na pozoru], neboť rozhněvání lidé nebývají sebe mocni (*t. j. se neovládají*) a sobě nejvíce škodí. — 3. Otcové odrodilých synů jsou hodni naší útrpnosti. — 4. Křídla různobarevných pávů jsou krásná. — 5. Život bohatých lidí není vždy tak šťastný jako život chudých. — 6. Chudí občané někdy (leckdy) bývají obdarováváni penězi od bohatého muže. — 7. Dobrý (= vlastenecky smýšlející, vlastimilovný) muž vždy jest pamětliv vlasti. — 8. Vojínové vždy budou pamětlivi staré slávy válečné a starých (= někdejších) svých vítězství. — 9. Učitel vždy bude milován od žáka pamětlivého všech dobrodiní. — 10. Mezi všemi tvory (samo) jediný člověk jest účasten rozumu a řeči, ostatní tvorové jsou neúčastni (*t. j. člověk jest nadán rozumem a řečí, ostatní tvorové nejsou nadáni*). — 11. Život lidí (účastných rozumu =) rozumných bývá mírný (střídmý); život lidí (rozumu neúčastných =) nerozumných bývá nemírný (nezřízený). — 12. (Od vojína účastného vítězství =) vojínem účastným vítězství zasloužená chvála jest očekávána. — 13. Ve velikých městech žije veliké množství chudých lidí. — 14. V chudém člověku obyčejně (velmi často) bývá touha po údělu (osudu, štěstěně) bohatců, v bohatém člověku často bývá touha po klidném životě chudáasů. — 15. Býti chválen od předního (výnikajícího, čelného) muže jest milé. — 16. Slzy pokorně prosících lidí budí milosrdenství (útrpnost). — 17. Staré víno bývá dobré. — 18. V našem městě jest starý (starobylý) hrad; s hradem (jest sousedící =) sousedí zahrada, veliká a plná starých a stinných stromů. Také v jiných městech jsou staré (starobylé) hrady. Chráníme staré památky dávnověkosti. — 19. U starých Římanů obzvláště vážený byl stav senátorský; také rytířský stav byl ve veliké vážnosti. — 20. Mnozí lidé touží po starých ča-

mūrīs quondam undique circumdabātur; ex nostrā vetere urbe libenter in silvam umbrōsam properāmus. — 22. Vigilēs canēs, quī hominum fidī comitēs et cūstōdēs sunt, hominibus ūtilēs sunt. —

40. HODINA.

Zápor v latině.

1. V latinské větě, jež se *celá* popírá, jest přípustná *toliko* jedna záporka (ať je to záporka prostá či dvojitá), případně *toliko* jeden záporný výraz, má-li tato věta míti záporný smysl. (Dva záporné znaménka v latině kladí; mění záporný obsah na kladný = nikoliv pohrdá každý s každým.)

»Nōn audiō = neslyším.«

»Nihil audiō = nic neslyším.«

»Nēmō audit = nikdo neslyší.«

»Neque videō neque audiō = ani nevidím ani neslyším.«

Pozorujte uvedené příklady! V češtině při překladu z latiny klademe vedle záporného neurčitého zájmena a vedle záporného příslovce (»**nic, nikdo, nikdy, nikde, nikam**« atd.) ještě záporku »**ne-**« k přísudku (»**nic neslyším**«, »**nikdo neslyší**«, »**nikdy nezpívám**« a j.).

Při překladu z češtiny do latiny klademe buď jen jednu latinskou záporku (prostou, dvojitou) nebo jen jedno záporné neurčité zájmeno nebo jen jedno záporné neurčité příslovce. (Záporné neurčité zájmeno a příslovce)

*

2. Záporka prostá: **nōn** = ne, nikoli.

Záporka dvojitá: **neque — neque (nec — nec)** = ani — ani.

Záporné neurčité výrazy:

nēmō = nikdo; **nihil** = nic; (str. 343, 344);

nūllus, nūlla, nūllum = žádný, -á, -é (str. 323); **neuter, neutra, neutrum** = žádný z obou (str. 342).

sech. — 21. Naše město kdysi se všech stran bylo obklo-
pováno starými a pevnými zdmi (hradbami); z našeho
starého města rádi spěcháme do stinného lesa. — 22. Ostra-
žití psi, kteří jsou věrnými průvodci a strážci lidí, lidem
jsou prospěšní. —

Záporná neurčitá příslovce:

numquam, nunquam = nikdy;

nūsqum = nikde.

Pamatujte!

neque (* nekve) } (je-li ojedinělé) = a ne;
nec (* nek) }

ani (je-li ojedinělé) = ne **quidem** (* ne kvidem)

ani — ani = **neque (nec) — neque (nec)**

*

3. Záporka »nōn«, popírajíc celou větu, stojí před urči-
tým slovesem nebo na počátku věty.

»**Sapiēns mortem nōn timet.** Mudrc se nebojí smrti.«

Záporka nōn, popírající jen část věty nebo jen větný
člen, stojí před tímto větným členem.

»**Mortem timet nōn sapiēns, sed stultus.** Smrti se bojí
nikoli mudrc, nýbrž vzpzdilec.«

»**Nōn mortem sapiēns timet, sed ignōminiam.** Nikoli
smrti, nýbrž bezectí se bojí mudrc.«

*

4. Záporka »ne **quidem**« důrazně popírá slovo, polo-
žené mezi »ne« a »**quidem**«.

»**Multi pueri ne parentēs quidem colunt.** Mnozí hoši ani
rodičů nectí.«

»**Ne tū quidem ad nōs venīs.** Ani ty k nám nepřicházíš.«

*

5. Protože v latině jest ve větě přípustný jen jeden záporný výraz, přeložte dva české záporné výrazy ve větě *do latiny* tím způsobem, že jeden záporný výraz český přeložíte latinským výrazem záporným, druhý záporný výraz český přeložíte latinským výrazem kladným.

»Zbabeľým **nikdy žádná** pocta nebyla prokazována. *Ignāvis nūllus umquam honor habēbātur.*«

»Umění v **žádné době nikde** nekvetla více než v městě Athénách za věku Perikleova. *Artēs nūllō ūsquam tempore magis flōrēbant quam in urbe Athēnīs aetāte Periclis.*«

umquam, unquam = někdy; **ūsquam** = někde.

*

6. Užitím dvou záporů se působí důrazný klad; záleží tu ovšem na slovosledu záporky.

»**Nōn ignōrō** = (ne neznám ==) dobře znám.«

»**Nōn neglegō** = (ne nedbám ==) bedlivě si všímám.«

»**Nōn sum nescius** = (nejsem neznalý ==) dobře znám, dobře vím.«

»**Nōn mediocriter** = (ne prostředně ==) značně, značnou měrou.«

»**Nēmo ... nōn** = každý (+ *klad*).«

(»*Nōn nēmō ...* = někdo, mnohý, leckdo ...)«

»**Nihil ... nōn** = vše (+ *klad*).«

(»*Nōn nihil ...* = něco, leccos ...)«

»**Nūllus ... nōn** = každý (+ *klad*).«

(»*Nōnnūllus ...* = některý ...)«

»**Nunquam ... nōn** = vždy (+ *klad*).«

(»*Nōnnunquam ...* = někdy, leckdy ...)«

Nēmō sapiēns mortem nōn contemnit. Každý mudrc pohrdá smrtí. *Nōn nēmō miser mortem exoptat.* Mnohý ubožák si toužebně přeje smrti.

*

74. úloha.

ab omni parte, (str. 116), po každé stránce

beātē, šťastně, blaženě

conciatō, *ās, āre, āvī*, 1., **a**)

pohaněti, pobídnouti, **b**)

pobouřiti, rozjitřitⁱ, roz-

nítiti; **c**) podnítiti, rozní-

titi, vzbuditi; způsobiti

dēterrēre ab officiis, odvra-
ceti od povinnosti; (str.
284)

disertus, *a, um*, výmluvný

emō, *is, ere, 3.*, **a**) kupovati;

b) vykoupiti, zakoupiti,

koupí získati

exoptāre, (str. 440), toužeb-
ně si přát

exōrō, *ās, āre, āvī*, 1., **a**) (*ně-*

co) vyprositi; prosbami

dosíci; **b**) uprositi, pros-

bami pohnouti (*někoho*)

ignāvus, *a, um*, **a**) mdlý, ma-

látný; líný, nečinný, líkna-

vý; **b**) zbabělý

ignōminia, *ae, f.* (I.), (ztráta

dobrého jména), bezectí,

pohana; potupa, hanba

laedō, *is, ere, 3.*, (*aliquem*),

a) poškoditi, porušiti, po-

kaziti; **b**) **u r a z i t i** (*ně-*

koho); ublížiti, škoditi,

křivditi (*někomu*); **c**)

trápití, mrzeti, rmoutiti

licet, *licēre*, 2., jest dovole-
no, lze, jest možno; *alicui*

licet, někomu jest dovole-
no, někdo smí

mediocriter, (**medyokri-*

ter), prostředně, ne příliš;

nōn mediocriter, (nikoli

nepatrně =) značně, ve-

lice

necessitās, *necessitātis*, f.

(III.), nutnost, nevyhnu-

telnost; naléhavost, tíseň;

nutná potřeba

neglegō, *is, ere, 3.*, (*aliquid*,

akus.), nedbati (*něčeho*),

nestarati se (*o něco*), za-

nedbávati (*něco*); nevá-

žiti si (*něčeho*)

nēmō nostrum, (str. 343),

nikdo z nás; **nēmō**

vestrum, nikdo z vás;

(*nostrum, vestrum* geni-

tiv celkový)

nescius, *nescia, nescium*, (**-*

nescijus), nevědoucí, ne-

vědomy, neznalý

nihil certū, (str. 343), nic ji-

stého q: . . .

nisi, (**nyzi*), **a**) jestliže ne,

ne-li, (*spojka podmínko-*

vá); **b**) (*po záporu*;) leč,

leda, než; **nēmō nisi**, nikdo

leč . . .

in numerō discipulōrum,

(str. 250), v počtu žáků

= mezi žáky

omnia, (*plur. neutr.*), vše-

chny věci, vše, všechno, všecko

opprimō, is, ere, 3., a) přitlačiti, přitisknouti; **b)** potlačiti; **c)** ujařmiti, potříti, přemoci; **d)** napadnouti, překvapiti

paupertās, paupertātis, f. (III.), chudoba, nemajetnost

Periclēs, Periclis, m. (III.), Perikles, (slavný athénský státník, zemřel r. 429 př. Kr.)

Přeložte do češtiny!

1. *Spēs sōla hominem nunquam relinquit.* — 2. *In rēbus hūmānīs nihil certī est; sōla spēs animōs nostrōs fīrmat.* — 3. *Nihil rēs secundās rei pūblicae sic fīrmat ut concordia et fidēs incolārum; sed discordia eōrum rei pūblicae, rēbus pūblicis eārumque rēbus secundis perniciem parat.* — 4. *Neque viri neque iuvenēs poenam merent.* — 5. *Vēritās saepe premitur, sed nunquam opprimētur.* — 6. *Patris praecepta nunquam ā nōbis neglegentur.* — 7. *Peccāre nēmini licet.* — 8. *Sī nēminem laedēs, ā nullō laedēris.* — 9. *Pueri, quī parentum praecepta neglegent, neque magistrīs neque amīcis suis placēbunt.* — 10. *Multī multa sciunt, nēmō scit omnia.* — 11. *Cūr hominēs nunquam beātē vīvent?* — 12. *Amīcī ā vōbis nunquam laedentur.* — 13. *Nisi plēnus bonae spēi in rēbus adversis eris, nihil animō tuō sōlācium parābit.* — 14. *Fīdus canis hominem malum nōn ignōrat.* — 15. *Amīcī bonōrum amīcōrum cōnsilia nunquam neglegent.* — 16. *Sōcratēs dīcēbat: Ego nihil sciō praeter id, quod nihil sciō; sed multī hominēs id quoque nesciunt.* — 17. *Nihil omnibus hominibus placēbit.* — 18. *Nēmō ante mortem beātus appellābitur.* — 19. *Sī nullā rē (str. 344) ab officīs dēterrēbimimī (str. 485), iūre laudābimimī.* —

praeter, (*předložka s akusativem*), **m i m o** (*s akusativem*); **k r o m ě** (*s genitivem*); **praeter id**, mimo to, kromě toho

Sōcratēs, **Sōcratis**, m. (III.), Sokrates, (athénský filo-

sof, žil v l. 469—399 př. Kr.)

virga, ae, f. (I.), **a**) prut, proutek, větev, větvička, ratolest; **b**) metla; **c**) (kouzelná) hůlka, proutek; **d**) koště

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. *Jediná* (jediné) naděje člověka *nikdy* neopouští. — 2. V lidských věcech *není nic* jistého; *jediná* (jediné) naděje posilňuje našeho ducha (naše srdce, naši mysl). — 3. Štěstí státu *nic* tak nezabezpečuje jako svornost a věrnost obyvatel; ale jejich nesvornost strojí záhubu státu, státům a jejich štěstí. — 4. *Ani* mužové *ani* jinoši *nezaslужují* trestu. — 5. Pravda často bývá tlačena (utlačována), ale *nikdy* nebude potlačena. — 6. Rozkazy otcovy *nikdy* (od nás ⇒) námi *nebudou* zanedbávány. — 7. Hřešiti *nikomu* *není* dovoleno. (*Nikdo* nesmí hřešiti.) — 8. Jestliže *nebudeš* (*nebudeš-li*) *nikoho* urážeti, od *nikoho* (= *nikým*) *nebudeš* urážen. — 9. Hoši, kteří (budou) *nedbati* (=) *nebudou* dbáti příkázání rodičů, *nebudou* se líbiti *ani* učitelům, *ani* svým přátelům. — 10. Mnozí (mnozí lidé) mnoho vědí, *nikdo* neví vše. — 11. Proč lidé *nikdy* *nebudou* blaženě žítí? — 12. Přátelé (od vás ⇒) vámi *nikdy* *nebudou* uráženi. — 13. Jestliže *nebudeš* (= *nebudeš-li*) pln dobré naděje v neštěstí, *nic* *nezjedná* útěchu tvému srdci (duchu). — 14. Zlého člověka věrný pes (*ne* *nezná* ⇒) dobře zná. — 15. Přátelé (*nikdy* *nebudou* *nedbati* ⇒) vždy budou dbáti rad dobrých přátel. — 16. Sokrates říkal: Já *nevím nic* kromě toho, že *nic* *nevím*; ale mnozí lidé také toho¹ *nevědí*. — 17. *Nic* se *nebude* líbiti všem lidem. — 18. *Nikdo* před smrtí *nebude* nazýván blaženým². — 19. Jestliže se *nedáte* (= *nedáte-li* se) *ničím* odvracetí od povinností, právem budete chváleni. — 20. Římstí občané *nesloužili*

¹ V češt. genitiv záporný; ² v češt. instrumentál.

20. *Civēs Romānī nēminī serviēbant nisi patriae.* — 21. *Equus nōbilis umbrā virgae regitur; equus ignāvus ne calcārī quidem concitātur.* — 22. *Sapientem neque paupertās neque mors nec vincula terrent.* — 23. *Amīcōrum precibus facile neque exorāmur neque lenīmur.* — 24. *Urbs Sparta neque mūrōs neque portās habēbat, sed civium virtūte cūstōdiēbātur.* — 25. *Verbīs vestrīs crēdēbāmus neque īnsidiās timēbāmus; nunquam enim sententiam vestram tegēbātis.*¹⁾ — 26. *Nunquam dīcam omnia omnibus.* — 27. *Vir bonus nunquam cupiditātibus serviet.* — 28. *Nunquam in numerō discipulōrum negligentium numerābor.* — 29. *Sermōnī falsō nunquam crēdam.* — 30. *Quis nunquam peccāvit?* — 31. *Nunquam in eō disertī eritis, quod nesciētis.* — 32. *Malōrum mors ā nūllō dēflēbitur.* — 33. *Lībertās est nūllī rei servīre, nūllī necessitātī, nūllīs cāsibus.* — 34. *Nūllius vīta ab omnī parte beāta est.* — 35. *Ā nūllō beneficiō vincar.*

41. HODINA.

Latinské passivum.

Latinské passivum (= trpný rod slovesný) se překládá do češtiny:

a) českým trpným rodem, na př.: *amor*, jsem milován; *moneor*, jsem napomínán; *dūcor*, jsem veden; *audior*, jsem slyšen;

b) českým zvratným slovesem, na př.: *dēlector*, bavím se; *mūtor*, měním se;

c) někdy českými pomocnými slovesy »dāti, býti, lze, viděti, cititi« s infinitivem zvratného slovesa, na př.: *fallor*, dávám se klamati; *cōgor*, vidím se nucen; *dēterreor*, dávám se odstrašiti; *corrumpor*, dávám se podplatiti; *rēs facile opprimitur*, věc snadno lze potlačiti.

nikomu leč vlasti. — 21. Ušlechtilý oř se dává řídit (str. 485) stínem metly; liknavý kuň *ani* ostruhou se *nedá* poháněti (popohnati). — 22. Mudrce *ani* chudoba *ani* šmrt *ani* vězení *neděsí*. — 23. Prosbami přátel *ani* se snadno *nedáváme* uprositi *ani* se *nedáváme* uchlácholiti. (Prosbami přátel se *nedáváme* snadno *ani* uprositi *ani* uchlácholiti). (Str. 485.) — 24. Město Sparta *nemělo ani* hradeb *ani* bran, nýbrž bylo chráněno statečností občanů. — 25. Věřili jsme vašim slovům a nebáli jsme se nástrah; neboť *nikdy* jste se *netajili* svým míněním. — 26. *Nikdy* neřeknu vše (chno) všem lidem. — 27. Dobrý muž *nikdy* nebude otročiti vášním. — 28. *Nikdy* nebudu počítán (v počtu nedbalých žáků =) mezi nedbalé žáky. — 29. Nepravdivé řeči *nikdy* nebudu věřiti (neuvěřím). — 30. Kdo *nikdy* nezhrěšil? — 31. *Nikdy* nebudete výmluvní v tom, co nebudete věděti. — 32. Smrt zlých lidí od *nikoho* (= *nikým*) nebude oplakávána. — 33. Svoboda jest *neotročiti* (*nesloužití*) *ničemu*, *žádné* nutnosti, *žádným* náhodám. — 34. *Ničí* život *není* blažený po každé stránce. — 35. Dobrodiním nebudu překonán (*nedám* se překonati) od *nikoho* (= *nikým*).

Úplné passivum mají jen přechodná slovesa; nepřechodná slovesa mají trpný rod jen ve 3. osobě singuláru, na př.:
eō, *īre* = jdu, jíti; *ītur* = jde se;
vīvere = žíti; *vīvitur* = žije se.

*

Latina ráda klade trpnou vazbu ve větě, v níž by při činné vazbě bylo podmětem odtažitě (abstraktní) podstatné jméno; na př.: *Válka pustoší pole* (= pole jsou pustošena válkou =) *agrī bellō vāstantur*.

Příklady:

fallor = a) jsem klamán; b) klamu se; c) dávám se klamati;

vestior = a) jsem odíván, oblékán; b) odívám se, oblékám se;

exerceor = a) jsem cvičen; b) cvičím se;

mollior = a) jsem obměkčován; b) obměkčuji se; c) dávám se obměkčovati;

cōgor = a) jsem nucen; b) nutím se; c) vidím se nucen;

augēri = růsti, mohutněti, vzrůstat, zvyšovati se, množiti se.

Zvratná činnost se v latině vyjadřuje:

a) aktivem (činným rodem) slovesa s osobním nebo zvratným zájmenem, na př.: *dēlectō mē*, bavím se;

b) někdy passivem, jež sluje »medium (mediální passivum)«, na př.: *ozbrojiti se* = *armārī*; *baviti se* = *dēlectārī*; *mýti se* = *lavārī*; *měnití se* = *mūtārī*; *pohybovati se* = *movērī*; *množiti se* = *augērī*; *cvičiti se* = *exercērī*; *klamati se* = *fallī*.

Avšak české zvratné zájmeno »se« u slovesa není vždy známkou trpného rodu (passiva) také v latině. Jest dosti českých zvratných sloves, kterých v češtině bez zvratného zájmena »se« nelze v určitém významu užívati a která se v latině vyjadřují činným (aktivním) tvarem [bez zájmena], na př.:

aequāre = { rovnati se,
aequiperāre = { vyrovnávati se

affectāre = { chápati se,
snažiti se,
domáhati se

ambulāre = procházeti se

appropinquāre = { blížiti se,
přibližovati se

audēre = { odhodlati se,
odvážiti se

cavēre = { stříci se,
vystříhati se

convenīre = { scházeti se,
shromažďovati se

cūrāre = starati se

dēcernere = usnėti se

discere = učiti se

errāre = mýliti se

gaudēre = radovati se

horrēre = { hroziti se,
děsiti se,

interrogāre = tázati se

irridēre = { posmívati se,
vysmívati se

latēre = { skrývati se,
schovávati se,
tajiti se

maerēre = rmoutiti se

metuere = { báti se,
strachovati se

migrāre = stěhovati se

placēre = líbiti se

putāre = domnívati se

quaerere = { vyptávati se,
dotazovati se

rīdēre = smáti se

ruere = řítiti se

spectāre = dívati se

studēre = snažiti se

succensēre = horšiti se

tangere = dotýkati se

temptāre = pokoušeti se

timēre = { báti se,
obávati se,
strachovati se

vītāre = { varovati se,
stříci se

Několik příkladů latinských zvratných sloves:

sē praebēre = osvědčiti se (*nějakým*);

sē praestāre = osvědčiti se (*nějakým*);

sē gerere = chovati se, počínati si, vésti si;

fugae sē mandāre = dáti se na útěk.

75. úloha.

Britannia, Britanniae, f. (I.), (* *Britannyja*), Britanie, (dnešní Velká Britanie, Anglie a Skotsko)

calliditās, calliditātis, f. (III.), **a)** zkušenost, znalost, zběhlost, chytrost; **b)** zchytralost, úskočnost, lstivost

cēra, ae, f. (I.), **a)** vosk; **b)** psací deska, vosková tabulka (*potážená voskem, do níž se písmo rylo rydlem*)

comparō, ās, āre, āvī, 1., **a)** chystati, připravovati, opatřovati; **b)** (*lidí*) opatřovati, sbírat; zjednávat, získati; **c)** připravovati se, chystati se, strojit se (*k něčemu*); konati

přípravy; **d)** uspořádati, upravit

conclūsus, a, um, uzavřený, zahrazený

corrumpō, is, ere, 3., (* *kor-rumpó*), **a)** zmařiti; kaziti, zničiti; poškozovati; **b)** (*mavně:*) zkaziti, porušiti, svést; **c)** (*penězi, dary:*) porušiti, uplatiti, podplatiti

misceō, ēs, ēre, 2., **a)** mísiti, směšovati; **b)** pojiti, spojovati, družiti, přidružovati; **c)** ve zmatek uváděti

parāre, (str. 78); divitiās parāre, zjednávat bohatství; **vestem parāre**, hotoviti, opatřovati šat; **sōlācium parāre**, zjednati útěchu

Přeložte do češtiny!

1. *Liberorum morēs nimio mātris amōre mūtantur et saepe corrumpuntur.* — 2. *Patris ira lacrimīs liberorum mollitur et lenitur.* — 3. *Amicitia animi hominum delectantur.* — 4. *Corpus veste tegitur.* — 5. *Praeceptis parentum regemur.* — 6. *Sapientia aurō nōn emitur, sed diligentia industriaque comparatur.* — 7. *Malis exemplis pueri corrumpuntur.* — 8. *Conclusa aqua facile corrumpetur.* — 9. *Pueri ludō, puellae cantū delectantur.* — 10. *Labōre, cursū, famē, siti cēna conditur.* — 11. *Amor misceri cum timore nōn potest.*¹ — 12. *Incolae Britanniae olim pellibus vestiebantur.* — 13. *Aestate calidā lacte frigidō recreamur.* — 14. *Iusti iudicēs aurō nōn corrumpuntur.* — 15. *Bestiae calliditate vulpium falluntur.* — 16. *Cera calore, animus humanus lacrimīs mollitur.* — 17. *Sapientēs nōn cupiditatibus, sed ratione regentur.* — 18. *Ex ovium lanā vestis bona paratur.* — 19. *Divitiae labōre et parsimoniā parantur.* — 20. *Fi, quā verbis nōn movēbuntur, poenā deterrēbuntur.* —

42. HODINA.

Slovesa. — Vzor:
CAPIŌ, CAPERE.

Kromě pravidelných sloves třetí konjugace, která se častují podle vzoru »**carpō, carpere**« (str. 307 a násl.), náležejí do třetí konjugace ještě slovesa, zakončená v 1. osobě aktivního přítomného indikativu (oznamovacího způsobu přítomného času činného rodu) v »-iō«. Jsou to na př. tato slovesa:

capio, capis, capere, 3., (Z. **cap-**), (* **kapijō**), **a**) jímati, bráti, chápati se; chytati, zajímati, lapiti, polapiti; **b**)

¹ = nemůže

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Mravy dětí přílišnou matčinou láskou se mění a často se kazí. — 2. Otcův hněv se mírní a usmírjuje slzami dětí. — 3. Přátelstvím lidské mysli (lidská srdce) se těší. — 4. Tělo šatem se kryje. — 5. Rozkazy rodičů budeme se řídit. — 6. Moudrost se nekupuje (se nedá koupiti), za zlato, nýbrž se získává (se dá získati) svědomitou pílí. — 7. Špatnými příklady se hoši kazí. — 8. Uzavřená (zahrazená) voda se snadno zkazí. — 9. Hoši se baví hrou, dívky zpěvem. — 10. Prací, během, hladem a žízni oběd se koření. — 11. Láska se nemůže mísiti se strachem. — 12. Obывatelé Britanie se kdysi odívali kožišinami. — 13. V hor-kém létě se osvěžujeme studeným mlékem. — 14. Spravedliví soudcové se nedávají podplatiti zlatem. — 15. Zvířata se dávají klamati lstivostí lišek. — 16. Vosk se dá měkkčiti (obměkčovat) teplem, srdce lidské slzami. — 17. Moudří se nebudou řídití vášněmi, nýbrž rozumem. — 18. (Z vlny ovčí =) z ovčí vlny se zhotovuje dobrý šat. — 19. Bohatství se zjednává prací a šetrností. — 20. Ti, kdož se nedají pohnouti slovy, budou odstrašeni trestem. —

vzíti, dobytí, zmocniti se; c) přijímati, obdržeti, dostá-vati

accipiō, accipis, accipere, 3., (Z. accip-), (* akcipijó, akci-pis, akcipere), a) přijímati, bráti; b) dostati, obdržeti; c) (smysly přijímati =) vnímati, znamenati, pozorovati, zvěděti, dověděti se; d) (smysly:) pocítiti (o rozkoši); utržiti, utrpěti (o ranách, porážce); slyšeti (o zprávě)

cōspiciō, cōspicis, cōspicere, 3., (Z. cōspic-), (* kōn-spicijó, kōnspicis, kōnspicere), a) spatřovati, uzříti, uvi-děti; b) hleděti, pohlížeti, dívati se (na něco)

cupiō, cupis, cupere, 3., (Z. cup-), (* kupijó), (horlivě) žá-dati si, přát si, toužiti, bažiti, dychtiti

ēliciō, ēlicis, ēlicere, 3., (Z. ēlic-), (* ēlicijó, ēlicis, ēlicere), (vy)lákati, (vy)louditi, vábiti

fodiō, *fodis, fodere*, 3., (Z. **fod-**), (* **fodyjō**), **a**) kopāti, překopávati, vykopávati; **b**) bodati, píchati

fugiō, *fugis, fugere*, 3., (Z. **fug-**), (* **fugijō**), **a**) utíkati, prchati, unikati; **b**) střící se, varovati se, vyhýbati se, štítiti se; **c**) utíkati ze země, jíti do vyhnanství, býti vypověděn

iaciō, *iacis, iacere*, 3., (Z. **iac-**), (* **jacijō**, **jacis, jacere**), házeti, vrhati, metati

pariō, *paris, parere*, 3., (Z. **par-**), **a**) roditi, poroditi; ploditi; **b**) tvořiti, působiti, nabývati, dobývati, zjednávati si

quatiō, *quatis, quater*, 3., (Z. **quat-**), (* **kvacijō**, **kvatys, kvatere**), třásti, potřásati, otrásati (*něčím*); tepati, bítí

rapiō, *rapis, rapere*, 3., (Z. **rap-**), **a**) prudce uchopiti, unášeti, rváti, vyrvati, urvati; **b**) uchvátiti, ukořistiti, uloupiti; unéstí

*

U těchto sloves třetí konjugace se udrželo kmenové »-i-« před samohláskami »a, o, u, e«, takže v těchto osobách tvoří tvary podle čtvrté konjugace (podle vzoru »*audiō*«), v ostatních osobách tvoří tvary podle třetí konjugace.

Podle IV. konjugace jsou to tvary:

1. os. singuláru a 3. osoba plurálu přítomného indikativu aktivního i passivního;

všechny osoby singuláru i plurálu indikativu imperfekta aktivního i passivního;

všechny osoby singuláru i plurálu indikativu prvního futura aktivního i passivního.

O jiných slovesných tvarech podle čtvrté konjugace u těchto sloves bude promluveno později.

*

V z o r : **capiō** = chytám.

(Tvary podle IV. konjugace jsou vtištěny tučně, tvary podle III. konjugace jsou vtištěny kursivním písmem.)

Indicātīvus praesentis āctīvī.

Sg. 1.	cap-iō	(* <i>kapijō</i>)	chytám
2.	<i>cap-is</i>	(* <i>kapis</i>)	chytáš
3.	<i>cap-it</i>	(* <i>kapit</i>)	chytá
Pl. 1.	<i>cap-imus</i>	(* <i>kapimus</i>)	chytáme
2.	<i>cap-itis</i>	(* <i>kapitys</i>)	chytáte
3.	cap-iunt	(* <i>kapijunt</i>)	chytají

Indicātīvus praesentis passīvī.

Sg. 1.	cap-ior	(* <i>kapijor</i>)	jsem chytán, -a, -o
2.	<i>cap-eris</i>	(* <i>kaperis</i>)	jsi chytán, -a, -o
3.	<i>cap-itur</i>	(* <i>kapitur</i>)	jest chytán, -a, -o
Pl. 1.	<i>cap-imur</i>	(* <i>kapimur</i>)	jsme chytáni, -y, -a
2.	<i>cap-iminī</i>	(* <i>kapiminý</i>)	jste chytáni, -y, -a
3.	cap-iuntur	(* <i>kapijuntur</i>)	jsou chytáni, -y, -a

Imperātīvus praesentis āctīvī.

Sg. 2.	cap-e!	(* <i>kape!</i>)	chytej! chyť!
Pl. 2.	cap-ite!	(* <i>kapite!</i>)	chytejte! chyťte!

Infinātīvus praesentis āctīvī.

<i>cap-ere</i>	(* <i>kapere</i>)	chytati, chytiti
----------------	--------------------	------------------

Indicātīvus imperfecti āctīvī.

Sg. 1.	cap-iēbam	(* <i>kapijēbam</i>)	chytal, -a, -o jsem
2.	cap-iēbās	(* <i>kapijēbās</i>)	chytal, -a, -o jsi
3.	cap-iēbat	(* <i>kapijēbat</i>)	chytal, -a, -o
Pl. 1.	cap-iēbāmus	(* <i>kapijēbāmus</i>)	chytali, -y, -a jsme
2.	cap-iēbātis	(* <i>kapijēbātys</i>)	chytali, -y, -a jste
3.	cap-iēbant	(* <i>kapijēbant</i>)	chytali, -y, -a

Indicātīvus imperfecti passīvī.

Sg. 1.	cap-iēbar	(* <i>kapijēbar</i>)	byl jsem chytán (-a, -o)
2.	cap-iēbāris	(* <i>kapijēbāris</i>)	byl jsi chytán (-a, -o)
3.	cap-iēbātur	(* <i>kapijēbātur</i>)	byl chytán (-a, -o)
Pl. 1.	cap-iēbāmur	(* <i>kapijēbāmur</i>)	byli jsme chytáni (-y, -a)
2.	cap-iēbāminī	(* <i>kapijēbāminý</i>)	byli jste chytáni (-y, -a)
3.	cap-iēbantur	(* <i>kapijēbantur</i>)	byli chytáni (-y, -a)

Indicātīvus futūrī prīmī āctīvī.

Sg. 1.	cap-iam	(* <i>kapijam</i>)	budu chytati, chytím
2.	cap-iēs	(* <i>kapijés</i>)	budeš chytati, chytíš
3.	cap-iet	(* <i>kapijet</i>)	bude chytati, chytí
Pl. 1.	cap-iēmus	(* <i>kapijémus</i>)	budeme chytati, chytíme
2.	cap-iētis	(* <i>kapijētys</i>)	budete chytati, chytíte
3.	cap-ient	(* <i>kapijent</i>)	budou chytati, chytí

Indicātīvus futūrī prīmī passīvī.

Sg. 1.	cap-iar	(* <i>kapijar</i>)	budu	} chytán, } chycen } (-a, -o)
2.	cap-iēris	(* <i>kapijéris</i>)	budeš	
3.	cap-iētur	(* <i>kapijētur</i>)	bude	
Pl. 1.	cap-iēmur	(* <i>kapijémur</i>)	budeme	} chytáni, } chyceni } (-y, -a)
2.	cap-iēminī	(* <i>kapijéminý</i>)	budete	
3.	cap-ientur	(* <i>kapijentur</i>)	budou	

*

Ovčeni. Časujte podle vzoru »**capiō**« tato slovesa :

accipiō, cōspiciō, cupiō, ēliciō, fugiō, iaciō, pariō, qua-tiō, rapiō;

abiciō (Z. *abic-*, * *abicijó*), odhazuji; **abripīō** (Z. *abrip-*), odtrhuji; **adiciō** (Z. *adic-*), připojuji; **afficiō** (Z. *affic-*), opatřuji (*něčím*), působím (*na někoho*); **alliciō** (Z. *allic-*), lákám, vábím; **aspiciō** (Z. *aspic-*), pohlížím; **concutiō** (Z. *concut-*), otrásám; **cōnficiō** (Z. *cōnfic-*) dokonávám, zhotovuji; **cōnfugiō** (Z. *cōnfug-*), utíkám se, uchyluji se; **coniciō** (Z. *conic-*; * *kon-y-cijó*), metám, dohaduji se; **corripiō** (Z. *corrip-*), zachvacuji; **dēcipiō** (Z. *dēcip-*), klamu; **dēficiō** (Z. *dēfic-*), scházím, opouštím; **dēiciō** (Z. *dēic-*; * *dé-i-cijó*), shazuji; **dēspiciō** (Z. *dēspic-*), shlížím; **dīripiō** (Z. *dīrip-*), rozchvacuji, pléním; **discutiō** (Z. *discut-*), roztríšťuji, zaháním; **efficiō** (Z. *effic-*), způsobuji; **effodiō** (Z. *effod-*), vykopávám; **effugiō** (Z. *effug-*), unikám; **ēiciō** (Z. *ēic-*; * *é-i-cijó*), vyháním; **ēripiō** (Z. *ērip-*), vytrhuji, uchvacuji; **illiciō** (Z. *illic-*), vábím, svádím; **incipiō** (Z. *incip-*), počínám; **iniciō** (Z. *inic-*), vhazuji, vzbuzuji; **interficiō** (Z. *interfic-*), zabívám; **percipiō**

(Z. *percip-*), chápu, vnímám; **percutiō** (Z. *percut-*), pro-
rážím, zabíjím; **perficiō** (Z. *perfic-*), dokončuji; **perfodiō**
(Z. *perford-*), prokopávám; probodávám; **perfugiō** (Z. *per-
fug-*), přebíhám; **perspiciō** (Z. *perspic-*), prohlédám; **prae-
cipiō** (Z. *praecip-*), nařizuji; **praeficiō** (Z. *praefic-*), stavím
v čelo; **reficiō** (Z. *refic-*), obnovuji; **respiciō** (Z. *respic-*),
ohlédám se; **subiciō** (Z. *subic-*), podmaňuji; **suscipiō** (Z.
suscip-), podnikám, podstupuji; **suspiciō** (Z. *susplic-*),
vzhlížím, podezírám; **trāiciō** (Z. *trāic-*; * *trā-i-cijó*), pře-
pravuji; **sapiō** (Z. *sap-*), chutnám, mám chut, voním.

*

Poznámka:

Podle vzoru »*capiō, capere*« časuje se též sloveso »**faciō**«,
ale jen v aktivu.

faciō, facis, facere, 3., (Z. *fac-*), dělati, činiti, konati; způ-
sobiti, vykonati, prováděti

V passivu se užívá tvarů nepravidelného slovesa »**fiō,**
fieri«, o němž bude pověděno níže.

V 2. osobě singuláru aktivního imperativu přítomného
jest odchylný tvar: »**fac!**« = *dělej, čin, konej!*

*

Časujte »**quatiō**«!

Indik. praes. akt.: **quatiō** (* *kvacijó*), **quatis** (* *kvatys*),
quatit (* *kvatyt*); **quatimus** (* *kvatymus*), **quatitis** (*
kvatytys), **quatiunt** (* *kvacijunt*).

Indik. praes. passiv.: **quator** (* *kvacijor*), **quateris** (*
kvateris), **quatitur** (* *kvatytur*); **quatimur** (* *kvatymur*),
quatimiū (* *kvatyminý*), **quatiuntur** (* *kvacijuntur*).

Imperat. praes. akt.: **quate! quatite!**

Inf. praes. akt.: **quaterere.**

Indik. imperf. akt.: **quatiēbam** (* *kvacijēbam*) atd.

Indik. imperf. passiv.: **quatiēbar** (* *kvacijēbar*) atd.

Indik. fut. I. akt.: **quatiam** (* *kvacijam*) atd.

Indik. fut. I. passiv.: **quatiar** (* *kvacijar*) atd.

Stejně časuje: *concutiō, discutiō, percutiō!*

*

Adjektiva v platnosti substantiv.

Latinská adjektiva často mívají význam substantiv:

1. V singuláru maskulina a feminina bývá to při označení povolání, společenských poměrů a j. Na př.:

amicus	(příd. jm.)	=	přátelský, příznivý, oddaný
„	(podst. jm.)	=	přítel
amica	(příd. jm.)	=	přátelská, příznivá, oddaná
„	(podst. jm.)	=	příteľkyně
pār	(příd. jm.)	=	stejný, rovný
„	(podst. jm.)	=	společník, druh
„	(podst. jm.)	=	družka
familiāris	(příd. jm.)	=	důvěrný, přátelský
„	(podst. jm.)	=	důvěrný přítel
rūsticus	(příd. jm.)	=	venkovský, selský
„	(podst. jm.)	=	venkovan, sedlák

Jiná: *iuvenis*, *vīcīnus* (soused), *vīcīna* (sousedka), *argentārius* (peněžník, směnárník).

Některých adjektiv se užívá v platnosti substantiv ve smyslu hromadném, na př.:

sapiēns = mudřec, mudrc (*t. j.* každý mudrc, všichni mudrci);

Rōmānus = Říman (*t. j.* každý Říman);

ēruditus = znalec (*t. j.* každý znalec).

*Samostatnýci. **

Některých adjektiv se užívá v substantivní platnosti jen v plurálu, na př.: [v sing. ... a]]

učenec = **homō doctus**

učenci = **doctī, ōrum, m.**

žádný učenec = **nēmō doctus**

šlechtic = **homō nōbilis, vir nōbilis**

šlechtici = **nōbilēs, ium, m.**

meī, meōrum, m. = moji příslušníci, moji přátelé, moji krajané (a pod.)

tuī, tuōrum, m. = tvoji lidé, tvoji přátelé, tvoji společníci,
tvoji krajané (a pod.)

suī, suōrum, m. = příslušníci, druzi, přátelé, krajané
(a pod.)

nostrī, nostrōrum, m. = naši přátelé, našinci, naši druhové
(a pod.)

vestrī, vestrōrum, m. = vaši přátelé, druhové, přívrženci
(a pod.)

vīvī, vīvōrum, m., živí lidé

mortuī, mortuōrum, m., mrtví, umrlci, mrtvolý

* (ad. + ad. + tiv. substantivum)

2. V singuláru neutra bývá to k označení abstraktních
pojmu, při genitivu celkovém, ve výrazech předložkových
a j. Na př.:

bonum, ī, n., dobro; — nadání, přednost; — prospěch, uži-
tek, výhoda *absr*

malum, ī, n., zlo; — špatnost, vada; — nehoda, utrpení,
útrapa

honestum, ī, n., čest, ctnost, důstojnost, krásno

ūtile, is, n., užitečné, užitečná věc, potřeba

ināne, is, n., prázdný prostor

vērum, ī, n., pravda, skutečnost

nihil novī = nic nového

in tūtō esse, býti v bezpečí

ex improvīsō, znenadání

sine dubiō, bez pochyby

meum, meī, n., má vlastnost, má povinnost, má věc (a pod.)

tuum, tuī, n., tvá věc, tvůj majetek, tvůj zvyk (úkol, vý-
rok a pod.)

suum, suī, n., svůj majetek

vestrum, vestrī, n., vaše věc (povinnost, úloha, a pod.)

summum, *ī*, n., nejdůležitější věc; — nejvyšší místo, vrchol, povrch

vivum, *ī*, n., živé maso; — jistina, kapitál

*

3. V *plurálu neutra* bývá latinské adjektivum ve významu substantiva tehdy, zahrnuje-li v sobě více věcí stejnorodých; v češtině se tu klade buď střední rod přídavného jména v singuláru nebo plurál přídavného jména ve spojení s podstatným jménem »věci«; někdy se takové adjektivum překládá i jinak. Na př.:

bona = dobré, dobré věci; statky, jmění

omnia = vše, všechno, všechny věci

multa = mnoho, mnohé věci, mnoho věcí

pauca = málo, málo věcí

futūra = budoucí věci

hūmāna = lidské věci

maiōra = větší věci, vyšší věci

iūsta = slušná, náležitá, spravedlivá věc; — předepsané pohřební slavnosti

ūtīlia = užitečné věci

V nepřímých pádech přistupuje u mnohých i v latině substantivum »**rēs**«. Skloňujte:

N.	omnia	=	vše, všechno, všechny věci
G.	omnium rērum	=	všeho, všech věcí
D.	omnibus rēbus	=	všemu, všem věcem
Ak.	omnia	=	vše, všechno, všechny věci
V.	omnia!	=	vše, všechno, všechny věci!
A.	omnibus rēbus	=	vším, všemi věcmi

Podobně skloňujte: **multa**, **pauca** a j.

Neutr. plur. »**bona**«, značí-li »statky, jmění«, nepřibírá v nepřímých pádech substantivum »**rēs**«; (N. *bona*; G. *bonōrum*; D. *bonīs* atd.).

lōrīca = náprsní pancíř (kožený, kovový, šupinový, pásovitý)

thōrāx = brnění, pancíř

ocreae = holeně, holínky, plechovice

clipeus = malý okrouhlý štít, kovový nebo kovem pobitý

scūtum = veliký čtverhranný podlouhlý dřevěný štít, potažený koží a olemovaný kovem

sagitta = šíp, střela

arcus = luk

funda = prak

missiles lapidēs = prakové kameny

missilia = házecí, metací kopí, střely

glandēs = olověné nebo hliněné metací koule (kuličky) na střelení

malleōī = ohnivé šípy (k zapalování)

ferrum, ī, n., = železo; každá železná zbraň: meč, oštěp, dýka, sekýra a j.

tēla = zbraň útočná (zejména k boji na dálku); (střely, kopí, oštěp, šíp, meč, dýka, sekýra, luk):

gladius = meč (rovný, krátký, dvojsečný, spíše k bodání a sekání)

ēnsis = meč (*u básníků*)

pīlum = oštěp, kopí (záležející z dřevěného ratiště, dlouhého 1.33 m, a ze stejně dlouhé železné tyče z měkkého železa s ocelovým hrotem, jež byla zapuštěna do ratiště tak, že kopí mělo délku něco málo přes 2 metry)

verūtum = kopí (menší)

iaculum = kopí (házecí), (menší)

hasta = dřevce, kopí, oštěp

lancea = kopí, (uprostřed opatřené házecím řemenem)

Bázeň, strach:

metus = obava, strach (z možného zla)

tímor = obava, strach (ze skutečného zla)

verēcundia = stydlivost, nesmělost, ostych

pavor = chvění, strach, zděšení, hrůza, leknutí

trepidātiō = strach, zděšení, nepokoj, rozčilení, vzrušení

tremor = strach, hrůza, chvění

formīdō = hrůza, strach

horror = hrůza, děs, mrazení, chvění

Břeh:

lītus, lītōris, n., = břeh (*mořský*)

rīpa, ae, f., = břeh (*říční*)

ōra, ae, f., = pobřeží (*mořské*)

Cesta:

via, ae, f., = cesta, silnice, (urovnaná cesta, po které se chodí)

iter, itinērs, n., = a) cesta, chůze (někam), (cesta, kterou někdo koná, pochod); b) cesta (=silnice, stezka, pěšina)

iūs, iūris, n., = právo, právní cesta

Děti:

līberī, ōrum, m., = děti (*vzhledem k rodičům*)

puerī, ōrum, m., = děti (*proti dospělým lidem*)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 15.
(poslední.)

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT

Našim odběratelům!

Tímto sešitem končíme přípravný běh jazyka latinského „Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky“.

Odběratelé sami si vynutili svými žádostmi na redakci zařazení kursu jazyka latinského do naší sbírky „Světové řeči v 1000 slovech“.

Redakce požádala autora, aby napsal *praktickou, všeobecně přístupnou, lehce srozumitelnou* učebnici latiny, z níž by se mohly nejen učit, ale především *naučiti* latině všechny vrstvy odběratelů „Světových řečí v 1000 slovech“.

Že autor velmi dobře pochopil a provedl svoji úlohu, svědčí četné dopisy odběratelů a i kritika v odborném tisku.

Naše kniha přišla především vhod
**absolventům a absolventkám reálků a našim učitelům
a učitelkám,**

kteří se — aby jim byla umožněna návštěva university — podrobují doplňovací maturitní zkoušce z latiny na gymnasiích všech typů a chtějí se naučiti latině *bez zbytečné ztráty času*. Neménší radost působí tato kniha

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro začátečníky.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

43. HODINA.

O některých zpodstatněných adjektivech třetí deklinace.

Nabudou-li adjektiva třetí deklinace platnosti substantivní (t. j. užívá-li se jich jako podstatných jmen), mívají v ablativu singuláru koncovku »-e«; vždy mají koncovku »-e« v ablativu singuláru, užívá-li se jich jako vlastních jmen; na př.:

ā virō fēlicī

od šťastného muže

celerī auxiliō

rychlou pomocí

ā sapientī virō

od moudrého muže

dē Arpinātī homine

o arpinském muži

in terrā continentī

na pevnině

supplicī vōce

prosebným,
hlasem

pokorným

ā Minūciō Fēlice

od Minucia Felixe

ā Metellō Celere

od Metella Celera

ā sapiente

od mudrce

dē Arpināte

o Arpiňanovi

in continente

na pevnině

dē supplice

o prosebníkovi

Zpodstatnělá adjektiva, která mají v abl. sing. koncovku »-e«, jsou také tato:

īnfāns, *īnfantis*, m., f., nemluvně, dítě; (*īnfante*); (abl. adjektiva: *īnfantī*)

occidēns, *occidentis*, m., západ; (*ab occidente*)

oriēns, *orientis*, m., východ; (*ex oriente*)

prīnceps, *prīncipis*, m., předák, náčelník, hlava, vládce, kníže; (*prīncipe*)

*

Některá zpodstatnělá adjektiva třetí deklinace však podržují v ablativu singuláru koncovku »-ī«, i když se jich užívá v platnosti substantiva; jsou to:

aequālis, *aequālis*, (abl. *aequāī*), m., vrstevník; (*aequālēs*, *aequālium*)

affinis, *affinis*, (abl. *affinī*), m., příbuzný, švagr; (*affinēs*, *affinium*)

annālis, *annālis*, (abl. *annāī*), m., letopis; (*annālis liber*);

annālēs, *annālium*, m., plur., letopisy, anály (= *chronologicky sestavené vypsání důležitých událostí*)

cōsulāris, *cōsulāris*, (abl. *cōsulārī*), m., konsulár, bývalý konsul; (*cōsulāris vir*); (*cōsulārēs*, *cōsulārium*)

familiāris, *familiāris*, (abl. *familiārī*), m., důvěrný přítel, důvěrník, druh, společník; (*familiārēs*, *familiārium*)

nātālis, *nātālis*, (abl. *nātāī*), m., narozeniny; (*nātālis diēs*); **nātālēs**, *nātālium*, m., rod, původ

trirēmīs, *trirēmīs*, (abl. *trirēmī*), f., trojřada, trojveslice, (lod' se třemi řadami vesel); (*trirēmīs nāvis*); (*trirēmēs*, *trirēmium*)

*

Jména měsíců, pokud náležejí skloněním do *třetí* deklinace, také podržují v ablativu singuláru koncovku »-ī«.

Aprīlis, *Aprīlis*, (abl. *Aprīī*), m., duben

Quīntilis, *Quīntilis*, (abl. *Quīntīī*), Kvintilis, (ve starém kalendáři římském, kdy březem byl první měsíc roku, byl to název pátého měsíce; později tento název byl nahrazen názvem *Iūlius* podle Gaia Julia Caesara, který se v červenci narodil)

Sextilis, Sextīlis, (abl. *Sextīlī*), m., Sextilis, (ve starém kalendáři římském, kdy březem byl první měsíc roku, byl to název šestého měsíce; později tento název byl nahrazen názvem *Augustus* podle císaře Augusta)

September, Septembris, (abl. *Septembrī*), m., září

Octōber, Octōbris, (abl. *Octōbrī*), m., říjen

November, Novembris, (abl. *Novembrī*), m., listopad

December, Decembris, (abl. *Decembrī*), m., prosinec

*

Jména ostatních měsíců se skloňují podle druhé deklinace:

Iānuārius, Iānuārī, m., leden; (* *Jānuārijus*)

Februārius, Februārī, m., únor; (* *Februārijus*)

Mārtius, Mārtī, m., březem; (* *Mārcijus*)

Maius, Maī, m., květen; (* *Majjus, Majjī*)

Iūnius, Iūnī, m., červen; (* *Jūnyjus*)

Iūlius, Iūliī, m., červenec; (* *Jūlijus*)

Augustus, Augustī, m., srpen

*

U velmi mnohých z uvedených adjektiv se takřka zapomnělo na jejich původní význam adjektivní, i pokládají se za substantiva a bývají ve slovnících uvedena jako samostatná substantiva. Taková jsou:

amicus, familiāris, inimicus, adversarius (protivník), *adulēscēns, iuvenis, senex, cōgnātus* (příbuzný), *peregrīnus* (cizinec), *vīcīnus, malum, bonum, praeceptum* a j.

Zápor v latině. — (Viz str. 470 a násl.)

7. Dva záporny se neruší, jde-li ^(ne) *po* předchozím záporném výrazu (po předchozí záporce):

a) buď zápornka ne . . . **quidem**,

b) nebo zápornky **neque (nec)** — **neque (nec)**.

Nunquam tē ne verbō quidem offendam. Nikdy tě neurazím ani slovem.

Nēmīnem vestrum terret neque magnitudō bellī neque virtūs exercitūs hostium. Nikoho z vás neděsí ani velikost války ani udatnost nepřátelského vojska.

76. úloha.

ad Tiberim, (*str.* 348, 438), u Tiberu

agere vītam, (*str.* 333), žítí, trávití život

amoenitās, *amoenitātis*, f. (III.), a) pŭvabná, rozkošná, romantická, malebná poloha, krajina; b) pŭvabnost, rozkošnost, líbeznost

Ancus Mārcius, *Ancī Mārciū*, m. (II.), Ankus Marcius, (čtvrtý král římský)

Aniō, *Aniēnis*, m. (III.), (Z. Aniēn-), Anio, (přítok Tiberu)

Appennīnus mōns, *Appennīnī montis*, m., pohoří Apenniny, (pohoří v Italii)

aqua (*str.* 42); *aquae*, *ārum*, f. plur., léčivé teplé prameny, teplice, vary, lázně

Chalcidēnsēs, *Chalcidēnsium*, m. (III.), Chalkidští, Chalkid'ané, (obyvatelé Chalkidy, hlavního města na ostrově Euboi)

contendō, *is, ere, 3.*, a) napínati; b) napínati své síly, namáhati se, usilovati; c) domáhati se, usilovati (o něco), zasazovati se (o

něco); d) spěchati, pospíšiti, kvapiti, chvátati, kvapně táhnouti; e) (usilovati o něco tvrzením), důrazně tvrditi, jistiti; f) (v boji se měřiti), pouštětí se v zápas, do boje, v závod; bojovati, zápasiti; zápolití; přítí se; **dē prīncipātū contendere**, zápasiti o náčelnictví

Drūsus, *ī*, m. (II.), Drusus, (římské příjmení obvyklé v římském rodě Juliů a Klaudiů); Nero Claudius Drusus, obyčejně zvaný jen Drusus, bratr císaře Tiberia, vítězný vojevůdce v bojích s Germány, (r. 38 až r. 9 př. Kr.)

Horātius Cocles, *Horātī Coclitis*, m., Horatius Kokes, (známý obhájce dřevěného mostu proti Etruskům)

immīneō, *ēs, ēre, 2.*, a) vyčnívati, přečnívati; strměti, čnítí (*nad něčím, alicui rei*); b) býti vedle, blízko něčeho; c) čfhati (*na něco*), usilovati (*o něco*); d) blížiti se, hroziti

Latium, *Latū*, n. (II.), Latium (* *Lacijum*), (krajina ve střední Itálii u moře Tyrhenského s městem Římem)

Liris, *Lāris*, (akus. *Lārim*; abl. *Lārī*), m. (III.), Liris, (řeka v jihových. Latii, dnešní Garigliano)

mēnsis (*str.* 353); *mēnse Aprīlī*, v měsíci dubnu; *mēnsibus Novembrī et Decembrī*, v měsících listopadu a prosinci; *mēnse Mārtiō*, *Maiō*, v měsíci březnu, květnu (=abl. časové)

nātālis (*str.* 498); *nātālī tuō*, o tvých narozeninách

nāvigō, *ās, āre, āvī*, 1., plavit se, plouti

nōminō, *ās, āre, āvī*, 1., pojmenovati, nazvati, jmenovati (*jménem*); jmenovati (*na úřad*)

penetrō, *ās, āre, āvī*, 1., vnikati, pronikati, probíjeti se, prodírat se

per Tiberim, (*str.* 182), po Tiberu

pluvius, *pluvia, pluvium*, a) dešťový; b) deštivý; dešť přinášející

pontifex, *pontificis*, m. (III.), kněz, pontifex; **pontificēs**, *pontificum*, m., pontifikové; (kněžský sbor, který měl na péči

vrchní správu všeho náboženského kultu, vedení kalendáře a vedení análů; nejvyšší z nich slul *pontifex maximus*)

prīncipātus, *ūs*, m. (IV.), vrchní moc, vláda, nadvláda, panství, náčelnictví

prope, (*předložka s akus.*), blízko, nablízku (*něčeho*, genit.); *prope Neāpolim*, blízko Neapole

sub rādīcibus, (*str.* 182), pod kořeny; na úpatí

sublicius, *sublicia, sublicium*, kolový, pilotový

superāre hostem proeliō, (*str.* 201), přemoci nepřitele v bitvě

Cornēlius Tacitus, slavný římský dějepisec, (*str.* 152)

Tamesis, *Tamesis*, (akus. -im; abl. -ī), m. (III.), Tamesis (= Temže), (řeka v Británii)

Thybris, *Thybridis*, (akus. *Thybrim, Thybrin*; abl. *Thybrī*), Thybris, starší a básnický název řeky Tiberu

Tiberius, *Tiberū*, m. (II.), Tiberius Claudius Nero, potomní císař římský, Augustův nástupce (vládl 14—37 po Kr.)

Tigris, *Tigridis* nebo *Tigris*,
(akus. *Tigrim*; abl. *Ti-*
grī), m. (III.), Tigris, (ře-
ka v Asii)

trānsnō, *ās*, *āre*, *āvī*, 1., pře-
plovati

Vesuvius, *Vesuvū*, m. (II.),

Vesuv (sopka v Itálii ji-
hových. od Neapole)

Visurgis, *Visurgis*, (akus.
-im; abl. **-ī**), Visurgis =
Vesera, (řeka v Němec-
ku)

Přeložte do češtiny!

1. *Themistoclēs cum aequāli suō Aristīde dē prīncipātū contendēbat.* — 2. *Cornēlius Tacitus in annālī suō dē Augustō et Tiberiō multa narrat.* — 3. *Antiquīs temporibus annālēs apud Rōmānōs scrībēbant pontificēs.* — 4. *Nātālī tuō ad tē veniam.* —

5. *Mēnsium nōminā apud Rōmānōs erant: Iānuārius, Februārius, Mārtius, Aprīlis, Maius, Iūnius, Quīntīlis, Sextīlis, September, Octōber, November, December.* — 6. *Mēnsis Quīntīlis postea Iūlius, mēnsis Sextīlis postea Augustus nōminābātur.* — 7. *Mēse Aprīlī multī flōrēs in prātīs et in hortīs flōrent.* — 8. *Diēs pars mēnsis est, hōra pars diēi.* — 9. *Mēnsibus Novembrī et Decembrī diēs brevēs sunt.* — 10. *Mēse Mārtiō initium vēris, Iūniō initium aestātis, Septembrī initium autumnī, Decembrī initium hiemis est.* — 11. *Mēse Maiō caelum modo serēnum, modo pluvium est.*

12. *Drūsus ūsque ad Albim penetrāvit et Germānōs tribus proelūs superāvit.* — 13. *In Albī, Tamesī, Visurgī magnus numerus magnārum nāvium et parvārum lūtrium est.* — 14. *Per Albim, Tamesim, Visurgim, Tiberim, Tigrim multae nāvēs nāvigant.* — 15. *Inter Tiberim et Līrim Latium situm erat.* — 16. *Horātius Cocles Tiberim trānsnāvit.* — 17. *Ancus Mārcius, quārtus rēx Rōmānōrum, pontem sublēcium in Tiberī fēcit¹; pōns sublēcius in Tiberī factus² est.* — 18. *Tiberis, quā antiquīs temporibus Thybris appellābātur, ex Appennīnō monte prōfluit; ex magnō numerō*

1 = vystavěl; 2 = byl vystavěn;

Překlad. — Přeložte do latiny!

1. Themistokles zápasil se svým vrstevníkem Aristidem o náčelnictví. — 2. Kornelius Tacitus vypravuje mnoho o Augustovi a Tiberiovi ve svých letopisech. — 3. Za starých dob letopisy u Římanů psali pontifikové. — 4. O tvých narozeninách přijdu k tobě. —

5. Jména měsíců u Římanů byla: (* Jánuařijus = leden), (* Februárijus = únor), (* Márcijus = březen), (* Aprílis = duben), (* Maj-jus = květen), (* Júnijus = červen), (* Kvintýlis = starý název července), (* Sekstýlis = starý název srpna), (* September = září), (* Október = říjen), (* November = listopad), (* December = prosinec). — 6. Měsíc (* Kvintýlis) (= starý název července) později se jmenoval (* Július), měsíc (* Sekstýlis) (= starý název srpna) později se jmenoval (* Augustus). — 7. V měsíci dubnu (kvetou mnohé květiny =) kvete mnoho květin na lukách i v zahradách. — 8. Den jest část měsíce; hodina (jest) část dne. — 9. V měsících listopadu a prosinci dni jsou krátké. — 10. V měsíci březnu jest počátek jara, v červnu (jest) počátek léta, v září (jest) počátek podzimu, v prosinci (jest) počátek zimy. — 11. V měsíci květnu počasí jest hned jasné, hned deštivé.

12. Drusus pronikl až k Labi a přemohl Germány (třemi bitvami =) ve třech bitvách. — 13. Na Labi, Temži a Veseře jest veliký počet velikých lodí a malých člunů (loděk). — 14. Po Labi, Temži, Veseře, Tiberu a Tigridu [plaví se (plují) mnohé lodí =] pluje mnoho lodí. — 15. Mezi Tiberem a Lirem leželo (prostíralo se) Latium (* Lacijum). — 16. Horatius (* Horácijus) Kokles přeplaval (přes) Tiber. — 17. Ankus Marcius, čtvrtý král římský, vystavěl kolový (pilotový) most (na Tiberu =) přes Tiber; kolový most byl vystavěn (na Tiberu =) přes Tiber. — 18. Tiber, který za starodávných dob (byl nazýván =) se nazýval Thybris, vytéká (prýští) z pohoří Apenin; z velikého počtu řek, které vtékají (se vlévají) do Tiberu, největší jest Anio. U Tiberu leží Řím, kdysi hlavní město nejen Itálie, ale také celého okrsku zemského.

fluviōrum, quā in Tiberim influunt, m̄aximus est Anio. Ad Tiberim sita est Rōma, caput ōlim nōn solum Italiae, sed etiam tōtius orbis terrārum.

19. *Neāpolis, celebris urbs Italiae, in Campāniā sub rādīcibus montis Vesuviū sita est; Chalcidēsēs Neāpolim quondam posuerunt³. — 20. Ad Neāpolim imminet mōns Vesuvius. — 21. Prope Neāpolim aquae celebrēs erant. — 22. Multī Rōmānī propter loci amoenitātem in urbe Neāpoli vitam agēbant.*

19. Neapol, slavné (lidnaté) italské město, leží v Kampánii (pod kořeny =) na úpatí hory Vesuvu; Chalkidští kdysi založili Neapol. — 20. U Neapole strmí hora Vesuv. — 21. Blízko Neapole byly proslulé (hojně navštěvované) lázně. — 22. Mnozí Římané trávili život v městě Neapoli pro půvabnost (půvabnou polohu) místa.

³ = založili

Opravy.

(Str. = stránka; ř. = řádek.)

Chyby, jež se vyskytují v textu přes péči, věnovanou opravě, opravte si v sešitech sami; zejména správně má býti:

Str. 11, ř. 17, 18, 20, 32, 33; str. 12, ř. 1, 2; ř. (zdola) 9, 8, 5, 2: **örnäre** (* *órnäre*), **örnō** (* *órnó*), **örnāt** (* *órnāt*), **örnānt** (* *órnānt*), **örnā** (* *órnā*), atd. Všude náslovnou slabiku »ör-« opatřte délkou a vyslovte dlouze! Tak opravte tvary tohoto slovesa na str. 13 (ř. 1, 3), 15 (ř. 13, 14), 17, 19 (ř. 8 a 7, zdola), 29 (ř. 2, zdola), 32 (ř. 16), 48 (ř. 19), 56 (ř. 18, 19), 58 (ř. 13, 14), 59 (ř. 10, 11), 60 (ř. 4, 5), 79 (ř. 10, 11), 95 (ř. 5, zdola), 100 (ř. 8), 121 (ř. 1, 2), 123, 158 (ř. 17, levý sloupec), 168 (ř. 9), 175 (ř. 26), 187 (ř. 32), 188 (ř. 1), 189 (ř. 8, 9), 203 (ř. 4, 3, zdola), 221 (ř. 9, 10);

str. 17 (ř. 3, 2, zdola): **castigant** (* *kastýgant*); str. 19 (ř. 5): **počta**; str. 22 (ř. 11, 12): **Acadēmia** (* *Akadémija*); str. 24 (ř. 9, zdola): **Acadēmīa**; str. 29 (ř. 3): **plūrālia**; str. 35 (ř. 12): **amīcīcijé*; (ř. 33): v s e c h n a; str. 40 (ř. 5, zdola): **régíné*; str. 42 (ř. 8): k t e r á; (ř. 9): j i m; (ř. 20, levý sloupec): **magistré*; str. 45 (ř. 2, zdola): p a s s i v u m; str. 53 (ř. 5, levý sloupec, zdola): **dývicijé*; str. 54 (ř. 24): **dýligencijé*; str. 55 (ř. 4): G. **viārum**; str. 56 (ř. 9, levý sloupec): **labórás*; str. 60 (ř. 2, zdola): **Dē puellā**; str. 62 (ř. 12, zdola): **labórate**;

str. 68 (ř. 20): t v a r; (ř. 21): s i n g u l á r u; (ř. 22): k o z n a č e n í; (levý sloupec zdola, ř. 2): **agnus** (*agnus, agný*); toto substantivum má v násloví krátkou samohlásku »a-«, proto opravte všude nesprávnou délku, na př. str. 71 (ř. 5), str. 81 (ř. 7), str. 84 (ř. 5), str. 123 (ř. 13, 7, zdola), str. 127 (ř. 14, 13, 11, 10), str. 150 (věta 13, 14), třetí str. obálky druhého sešitu; str. 85 (ř. 12);

str. 76 (ř. 2, 1, zdola): est (*est*); str. 77 (ř. 3); j s o u; (ř. 6): v y j á d ř e n ý; (ř. 13, 15): v i n s t r u m e n t

tále; str. 77 (ř. 15, zdola): jejich; str. 80 (ř. 14): passivum; str. 83 (dativ singuláru vzoru »puer«): hochu, -ovi;

str. 113 (ř. 2): *fēmin-ārum*; str. 116 (ř. 19): dvojhláskou; str. 117 (ř. 28): **Ad poētās**; str. 122 (pravý sloupec, zdola, ř. 7): šťastný osud;

str. 129 (věta 1, 5): (7. *pád*, v *lat. 1. pád*); (věta 9): (2. *pád*, v *lat. 4. pád*); (věta 10): (2. *pád*, v *lat. 3. pád*);

str. 137 (dativ plurálu muž. rodu): **liber-īs puer-īs**;

str. 138 (ř. 8): Slovní přízvuk; str. 139 (ř. 1, úl. 27): **2. vocābās**; str. 147 (čís. 9, ř. 4): starověkých;

str. 150 (ř. 18, levý sloupec, zdola), str. 158 (ř. 10, levý sloupec), str. 168 (ř. 4): ve tvarech slovesa »**exōrnāre**« slabiku »-ōr-« všude opatřte délkou;

str. 150 (ř. 16, pravý sloupec, zdola); str. 167 (č. 3, ř. 4): ve tvarech slovesa »**vāstāre**« slabiku »**vā-**« všude opatřte délkou;

str. 158 (čl. 8, ř. 4): Měšťané (obyvatelé města) a přátelé; str. 159 (ř. 4): **quārtus** (* **kvártus**); (ř. 14): **quārtus decimus** (* **kvártus decimus**); str. 160 (ř. 19): **undēvicēsimus**;

str. 163 (ř. 1, zdola): »viz str. 83«; str. 172 (ř. 1), 179 (ř. 15, zdola), 185 (ř. 10, 11, 28, 29): **nōbis** (* **nóbis**);

str. 178 (ř. 3, levý sloupec), 188 (ř. 2, zdola): ve tvarech slovesa »**fīrnāre**« slabiku »**fīr-**« všude opatřte délkou a dlouze vyslovte;

str. 178 (ř. 34), str. 186 (ř. 9), str. 3 (obálky čís. 6): ve tvarech substantiva »**fōrma**« slabiku »**fōr-**« všude opatřte délkou a dlouze vyslovte;

str. 179 (ř. 8), str. 188 (ř. 1): ve tvarech substantiva »**ōrnāmentum**« slabiku »**ōr-**« všude opatřte délkou a dlouze vyslovte;

str. 183 (ř. 8): *cypřiš*; str. 185 (ř. 32): *kónzilija* (*kónsilija*); str. 187 (ř. 21): **nōta**; str. 191 (ř. 17); R(h)odos.; str. 193 (ř. 7): »-īs«.

Str. 194 (ř. 9, zdola): **sevērus**; str. 197 (ř. 5): naučíte . . . skloňovati; str. 201 (ř. 10, pravý sloupec, zdola), str. 204 (ř. 9, 10): ve tvarech substantiva »**lūxuria**« slabiku »**lū**« všude opatřte délkou a dlouze vyslovte;

str. 202 (ř. 15, zdola): **mōs**; str. 202 (ř. 19, zdola): **opus**; str. 203 (ř. 1): **sermōnis**; str. 203 (ř. 19): * **dēdyta**;

str. 208 (ř. 6): **ēducāvī** = *vychoval jsem*; (nesprávné jest »*vychovával jsem*«); str. 215 (ř. 5, zdola): *on, ona, ono*; str. 223 (ř. 6): **undēoctōgēsimus**; str. 238 (ř. 17): * *nōn laudābiminý*; str. 245 (ř. 21): **septimus**; str. 247 (ř. 3, zdola): * *kví, kvé*;

str. 259 (ř. 21, pravý sloupec): *války*; str. 267 (ř. 15): * *vidébamus*; (ř. 16): * *vidébātys*; str. 274 (ř. 29, pravý sloupec): *pārēbātis*; str. 287 (ř. 5, pravý sloupec, zdola): **iūstitiam exercēre**; str. 288 (ř. 2, 3, 4), str. 289 (ř. 16, levý sloupec): v substantivu »**Helvétii**« jest slabika »-vĕ-« dlouhá;

str. 289 (ř. 19, pravý sloupec): v *údce*; str. 296 (ř. 3): **Iūliō**, (ř. 5): **Iūlius**; str. 302 (ř. 10): * *acijem*, ř. 11): * *acijés*, (ř. 12): * *acijé*;

str. 312 (v akusativu singuláru neutra, jak z připojené výslovnosti *vysvítá*, není tvar *eam*, nýbrž má býti tvar): **id**;

str. 317 (ř. 9): **dēbilitantur**; str. 318 (ř. 13, levý sloupec): *pĕstiti*; (ř. 25, pravý sloupec): *shromažďovati*; str. 320 (ř. 16): **Z. insidi-**; str. 324 (ř. 13): *laetī*; str. 340 (ř. 11): *dāliguntur*, (ř. 13): *dūcēmur*, (ř. 13): *saepe*, (ř. 14): *dūcēbantur*; str. 344 (ř. 12): *vni več*;

str. 374 (ř. 10, pravý sloupec): *služba, práce*; str. 386 (ř. 1.): plurálu; str. 405 (ř. 23): (*Zrušte poznámku!*); str. 411 (ř. 18): **Cīvium**; (ř. 30): **flōribus**; str. 412 (ř. 16): mnozí a rozmanití; str. 413 (ř. 22): *prōvinciae*;

str. 491: (správně:) *Infīnitīvus . . . Indicātīvus*.

Na obálkách:

1. sešit (4. str.): **magister liberālium artium** (* *magister liberālium arcijum*); 2. sešit (3. str.): * **Sāktus**; (ř. 1): **vōbiscum** (* *vóbiskum*); (4. str., ř. 11, 12): **quotidiānum** (* *kvotýdyjānum*); (ř. 14, 15): **nōbis** (* *nóbis*); 4. sešit (4. str., ř. 25, 28): **māximae** (* *máximé*).

11. sešit (3. str., ř. 7): **placēns** (nesprávné jest **lacēns**); (6. ř., zdola): **venēnātis** (chybně **venētātis**); (4. str., ř. 10 a 11): **nōn nōn**.

12. sešit (2. str., 8. ř.): **invidendā** (chybně **invidendō**).

14. sešit: (str. 3) **iter, itineris**.

Zkratky častěji užívané.

A. neb *Abl.* = ablativ
A. neb *Ak.* = akusativ
abl. = ablativ
a j. = a jiné
Ak. neb *A.* = akusativ
aktiv. = { aktivum,
 aktivní }
akus. = akusativ
a p. = a podobný (-ně)
atd. = a tak dále
čtyřslab. = čtyřslabičný (-ě)
D. } = dativ
Dat. }
f. = { femininum,
 ženský rod }
fut. = futurum
G. } = genitiv
Gen. }
imper. = imperativ
imperf. = imperfektum
indik. = indikativ
infin. = infinitiv
jedn. č. } = jednotné číslo
jednot. č. }
m. = { maskulinum,
 mužský rod }
mn. č. } = množné číslo
množ. č. }
n. = { neutrum,
 střední rod }
N. } = nominativ
Nom. }

na př. = na příklad
násl. = následující
os. = osoba
 (1., 2., 3., 4., 5., 6.) *p.* = pád
passiv. = { passivum,
 passivní }
perf. = perfektum
pl. } = plurál
plur. }
podst. jm. = podstatné jméno
prés. = { présens,
 présentní }
příd. jm. = přídavné jméno
sg. } = singulár
sing. }
str. = strana
t. j. = to jest
trojslab. = trojslabičný (-ě)
V. } = vokativ
Vok. }
Z. = základ
 * = vyslovte!

Číslice (arabská) u sloves
 značí konjugaci (viz str. 49,
 50)

Číslice (římská) u podstatných
 jmen značí deklinaci

Číslice u adjektiv značí, koli-
 kavýchodné jest přídavné
 jméno.

Rejstřík věcný.

Abeceda latinská 20, 21

Ablativ 27

Ablativ časový: autumnno 179, antiquis temporibus 243; horis matutinis 250; hieme 294; aestate 319; prima aurora 319; diebus festis, calidis 320; vere 337; paucis mensibus 419; aetate 424, 460; nocte 426; bellis civilibus 438; bello Punico 439; tempore nocturno 444; mensibus 501; natali 501

Adjektiva: úvod 27, 108, 382, 383;

trojvýchodná (*us, a, um*) 109; skloňování (vzor *bonus*) 111, 112, 113; cvičení ve skloňování 113, 114, 166, 167; příklady 109, 110, 141, 142, 181, 182, 260 a j.;

trojvýchodná (*er, era, erum*) 134, 135; skloňování (vzor *liber*) 136—138, příklady 135;

trojvýchodná (*er, ra, rum*) 161; skloňování (vzor *pulcher*) 163 až 165; příklady 162;

trojvýchodná třetí deklinace, úvod 382, 383; příklady 383, 384; jak se skloňují 384; základ 384, 385; poznámky k jednotlivým pádům 385, 386; vzor *acer, acris, acre* 386; *celer, celeris, celere* 386, 387;

dvojvýchodná třetí deklinace 433—438; příklady 433—436; skloňování 436; poznámky k jednotlivým pádům 433, 434, 435, 436; vzor *fortis, forte* 437; genitiv plurálu 437;

jednovýchodná třetí deklinace, úvod 454, skloňování 454, pádové koncovky 454, vzor *felix* 454, *prudens* 455, příklady 456—460, cvičení 472, 473, odchylky ve skloňování 473—475

Adjektiva v platnosti substantiv 494—496; adjektiva singularia neutra v platnosti substantiv 495; adjektiva pluralia neutra v platnosti substantiv 496; zpodstatnělá adjektiva třetí deklinace 497 až 499, jejich ablativ singuláru 497—499

Adjektiva přívlastkem a doplňkem 114—116, 142—148, 165, 166

Adjektiva zájmenná viz Zájmenná adjektiva

Adjektivum přívlastňovací české, jak se překládá do latiny, 72

Aktivum (činný rod slovesný) 45

Akusativ 27; vazba dvojího akusativu 131, 132, (*appellare*) 180, (*creare*) 316

Ambo 343

Asyndeton 102

Budoucí čas první viz Futurum I. (primum); budoucí čas druhý (budoucně skonaly čas) viz Futurum II. (secundum, exactum)

Celkový genitiv viz Genitiv

Časování sloves viz Konjugace

Časy slovesné v latině 45; 90, 91

Činný rod slovesný viz Aktivum

Číslo jednotné viz Singulár; číslo množné viz Plurál

- Číslovky základní: (1—100) str. 205, 206, 207; (100—1000) str. 224; unus 257; duo 258; tres 258
- Číslovky řadové (1.—20.) (desítky) str. 158, 159, 160; (sta) str. 189, 190; (18., 19. atd.) str. 235, 236; (21.—27. atd.) str. 244, 245
- Dare 138, 176, 177
- Dativ 27
- Deklinace 27; počet deklinací 28; koncovka genitivu singuláru substantiv pěti deklinací 34
- Deklinace první: 34—42, 43, 50—52, 105, 106, 107, 154; nominativ 34; genitiv 35; rod substantiv 35; maskulina 35; pádové koncovky 38; vzor skloňovací *femina*; příklady skloňování: (*regina, silva, villa, puella, poëta*) 40, 41, 42; (*aqua, epistula*) 43; (*gratia, Asia, bestia, Bohemia*) 51; (*modestia, divitiæ*) 52; (*mea magistra*) 154; substantiva: *filiæ* 105, 106; *dea* 107
- Deklinace druhá 65—71, 81—90, 104—107, 118—119, 154—155, 182—184; úvod 65; základ 66, 81; vzory skloňování 66; čtyři skupiny substantiv (přehled) 67; příklady: (podle *servus*) 68, 69, 85; (podle *puer*) 69, 85, 86; (podle *ager*) 69, 86; (podle *verbum*) 70, 86; nominativ sing. 65, 66; genitiv sing. 65, 66; pádové koncovky 82; pozorujte koncovku některých pádů 84, 85; vzor skloňovací *servus* 82, 83; příklady skloňování 86, 87, 88; skloňování substantiv a vlastních jmen v »-ius« 105, 118, 119; substantiva: *filius* 105; *deus* 106, 107; *meus dominus* 154; vzor skloňovací *puer* 83; příklady skloňování 88, 89; vzor skloňovací *ager* 83; příklady skloňování 89; vzor skloňovací *verbum* 83; příklady skloňování 89, 90; *meum verbum* 155; substantivum *vir* 106; rod substantiv 70, 71; rodové výjimky (stromy, města, země, ostrovy) 183, 184; (*pelagus, virus, vulgus*) 85; (*humus*) 184
- Deklinace třetí 193—201, 344—351, 353—356; úvod 33, 34, 193; základ 193, 194, 195; pádové koncovky 196; vzory skloňovací a příklady (pravidelné i nepravidelné): *homo* 197; *miles* 197, 198; *dux* 197, 198; *rex* 198; *pater* 198; *soror* 198, 199; *virtus* 198, 199; *nomen* 199; *caput* 199; *iter* 199, 200; *corpus* 199, 200; *leo* 200; *mulier* 200; *civitas* 200; *consul* 201; *pes* 201; (*mare, animal, calcar*) 355, 356; (*nubes, civis, hostis, navis*) 350; (*vis, vires, opis, opem, ope, opes*) 354, 355; (*Iuppiter, Iuno, bos, sus, vas, senex*) 345, 346; nepravidelná substantiva (*bos, caro, femur, iecur, iter, Iuppiter, nix, senex, supellex, sus, vas*) 344, 345; neutra v »-e, -al, -ar«, jejich skloňování, odchylky 355, 356; akusativ sing. v »-im« 346, 347; ablativ sing. v »-ŕ« 347, 348; genitiv plur. v »-ium« 348, 349, 354; odchylky 349, 351; genitiv plur. v »-ium«, někdy v »-um« 353
- Deklinace čtvrtá: úvod 33, 34; 276; příklady 276, 277; pádové koncovky 277, 278; vzory skloňovací: *currus, cornu* 278, 279; příklady skloňování: *exercitus, genu, equitatus, metus* 279; *femina*

290, 291, 292; dativ a ablativ plur. »-ubus« 302; 303; *domus* 292, 293
Deklinace p á t á : úvod 33, 34; 298; příklady 298, 299; koncovky
pádové 300; vzory skloňovací: *dies, res* 301; rodové pravidlo a ro-
dové výjimky 301; příklady skloňování: *acies, spes, fides* 302;
res publica 322

Deklinovati 27

Domī, domo, domum 292, 293; *domi bellique, domi militiaeque* 293
Doplňěk v latině 76, 77; doplňkové jméno podstatné a přídavné 76,
77, 114—116, 142—148, 165, 166

Esse 56, 57, 98, 173, 177, 216, 217; imperativ 319; složeniny: *absum*
desum, obsum 246, 247; *adsum* 316; *praesum* 374; *est mihi ali-*
quid 119, 120

Femininum (ženský rod mluvnický) 28

Fráze (rčení), vazby: *acies* 373, 374; *adhibere* 438; *adnumerare* 177;
agere 334, 500; *alere* 424; *amor* 202; *animus* 180; *appropinquare* 78;
bellum 372, 402, 427, 441; *canere* 409; *committere* 406; *comparare*
241; *compos* 461; *conspectus* 372; *consulere* 318; *creare* 316; *cupi-*
ditas 439; *curare* 123, 124, 372, 439; *debere* 372; *delere* 270; *dies*
373; *diffindere* 440; *dignus* 272; *discere* 318; *ducere* 318; *effun-*
dere 440; *exercere* 271, 287; *expers* 464; *expugnare* 402; *fides* 320,
373, 375, 407; *finitimus* 293; *gaudere* 373; *gerere* 402, 441; *gratia*
334, 364; *habere* 271, 364, 373, 391, 403; *habitare* 178; *honor* 219, 336,
462; *imminere* 500; *inflammare* 201; *instruere* 373; *interdicere* 441;
ius 320, 426; *iuvere* 462; *laedere* 479; *levare* 442; *liber* 251; *liberare*
241, 392, 403; *mandare* 152; *Mars* 458, 462; *memoria* 270, 271, 272,
426, 442; *merere* 374; *metuere* 318; *modus* 438; *movere* 463; *mutare*
131; *neglegere* 481; *nudus* 293; *obnoxius* 288; *obtemperare* 123,
124; *operam dare* 241; *ornamentum* 179, 242; *parare* 78, 131, 320,
392, 427, 442, 487; *parere* 271, 367, 442; *peritus* 234; *placere* 271;
praebere 272; *praesidium* 375; *praestare* 375, 407; *pretium* 393;
probare 408; *prodere* 443; *proelium* 406, 458; *receptus* 409; *report-*
are 375; *servare* 123, 131, 241, 320; *servire* 367; *signum* 336, 376;
spectare 250, 444; *studere* 376; *superare* 201, 501; *sustinere* 395;
temptare 201; *timere* 272; *tribuere* 336; *usurpare* 337; *usus* 286;
vacare 241; *valere* 377; *vincere* 319; *violare* 429; *vitare* 337;
vocare 320

Futurum I. (primum) 91; úvod 172; čtvero konjugací: 172—177;
237—239; 264—268; 280—283; 307—309; 330—332; 359—362;
414—417; 492; »esse« 173

Futurum II. (secundum, exactum) 91

Genitiv 27; celkový genitiv 152, 481; český záporný genitiv 91, 92;
latinský přivlastňovací genitiv, slovosled, jak se překládá do češ-
tiny 71—73

Imperativ 27; 49, 269, 270, 310, 363, 491, 493

Imperfektum 91; jak se překládá do češtiny (97, příklady, cvičení
99—101, 208—212); který minulý děj se vyznačuje imperfektem

97; »esse« 98; čtvero konjugací: 98—101, 139, 208, 212, 228—231; 264—267, 280—283; 307—309, 329—332; 359—361, 414—417; 491

Indikativ 45

Infinitiv 46; 226

Jednotné číslo viz Singulár

Konjugace (*časování sloves*): úvod 44; co vyjadřuje určitý tvar slovesný 45; gramatická osoba 45, číslo 45, slovesné způsoby 45, slovesné časy 45, 90, 91, slovesné rody 45; čtvero latinských konjugací (časování) 46, 47; infinitiv (neurčitý způsob) přítomní aktivní čtyř konjugací 46;

první konjugace [**laudo, are**]: aktivní přítomní indikativ 48, imperativ 49; passivní přítomní indikativ a infinitiv (koncovky 226; vzor 226, 227, 228; příklady, cvičení 230, 231); aktivní indikativ imperfekta (koncovky 98, vzor 98, příklady, cvičení, 99, 100, 101, 139, 208, 209, 210, 211, 212); passivní indikativ imperfekta (koncovky 228, vzor 228, 229, 230, příklady, cvičení 230, 231); aktivní indikativ futura I. (úvod 17, koncovky 193, vzor 174, 177, příklady, cvičení 174, 175, 176, 177); passivní indikativ futura I. (koncovky 237, vzor 237, 238, příklady, cvičení 238, 239); aktivní indikativ imperfekta 214, 215, 216;

druhá konjugace [**monco, ere**]: úvod 46, 47, 262; základ 263; příklady 263; aktivní indikativ přítomní (koncovky 264, vzor 264, 268, příklady, cvičení 265, 266); passivní indikativ přítomní (279, koncovky 280, vzor 280, 283, příklady, cvičení 281, 282); aktivní indikativ imperfekta (koncovky 264, vzor 265, 268, příklady, cvičení 265, 266, 267); passivní indikativ imperf. (koncovky 280, vzor 281, 284, příklady, cvičení 281, 283); aktivní indikativ futura I. (koncovky 264, vzor 265, 269, příklady, cvičení 266, 267, 268); passivní indikativ futura I. (koncovky 280, vzor 281, 284, příklady, cvičení 282, 283); aktivní imperativ přítomní 269, 270; passivní infinitiv přítomní 283;

třetí konjugace [**carpo, ere**]: úvod 46, 47, 305; základ 305, 306; příklady 306; aktivní indikativ přítomní (koncovky 307, vzor 307, 310, příklady, cvičení 308); passivní indikativ přítomní (koncovky 329, vzor 330, 333, příklady, cvičení 331); aktivní indikativ imperfekta (koncovky 307, vzor 307, 311, příklady, cvičení 308, 309); passivní indikativ imperfekta (koncovky 329, vzor, 330, 333, příklady cvičení 331, 332); aktivní indikativ futura I. (koncovky 307, vzor 308, 311, příklady, cvičení 309); passivní indikativ futura I. (koncovky 330, vzor 331, 333, příklady cvičení 332); aktivní imperativ přítomní 310; passivní infinitiv přítomní 332; časování slovesa »vincere« 418, 419;

čtvrtá konjugace [**capio, ere**]: úvod 488; příklady 488, 489, 490, 492, 493; jak se tato slovesa časují 490; vzor (koncovky, aktiv. a passiv. indik. přítomní, imperfekta, futura I., 490—492; aktivní imperativ přítomní 491; časování sloves: »facio« 493, »quatio« 493;

- čtvrtá konjugace [audio, ire] : úvod 46, 47, 356; základ 356, 357, 358; příklady 357, 358; aktivní indikativ přítomný (koncovky 359, vzor 359, příklady, cvičení 360); pasivní indikativ přítomný (koncovky 414, vzor 415, příklady, cvičení 416); aktivní indikativ imperfekta (koncovky 359, vzor 359, příklady, cvičení 360, 361); pasivní indikativ imperfekta (koncovky 414, vzor 415, příklady, cvičení 416, 417); aktivní indikativ futura I. (koncovky 359, vzor 360, příklady, cvičení 361, 362); pasivní indikativ futura I. (koncovky 414, vzor 415, 416, příklady, cvičení 417); aktivní imperativ přítomný 363; pasivní infinitiv přítomný 415, 418
- Maskulinum (mužský rod mluvnický) 28
- Medium (mediální passivum) 486
- Měsíců jména, sklonění, (ablativ singuláru), 498, 499
- Města, rod jmen měst 180, 181, 184; Romae, Romam, Roma 295
- Minulé časy slovesné, minulý čas historický 91
- Míti, mám 119, 120
- Množné číslo viz Plurál
- Multus 170, 171, 172
- Nemo 343, 344
- Neurčité zájmeno viz Zájmeno neurčité
- Neurčitý způsob viz Infinitiv
- Neutrum (střední rod mluvnický) 28
- Nihil 343, 344
- Nominativ 27
- Numeralia viz Číslovky
- Osobní zájmena 44, (130)
- Ostrov, rod jmen ostrovů 180, 181, 184
- Oznamovací způsob viz Indikativ
- Pády latinské 27
- Passivum 45, 485, 486; jak se vyjadřuje původce děje při passivních slovesech 239, 240; jak se překládá do češtiny 484, 485, 486; passivum mediální čili medium 486; čtvero konjugací: 226—231, 237—239, 279—283, 329—332, 414—417; 490—492
- Pauci, ae, a, 170—172
- Perfektum (historické) 91, 208—217; jak se překládá do češtiny 208, 209, 210, 211, 212; příklady, cvičení 208, 209, 210, 211, 212; koncovky aktivního indikativu 212; perfektní kmen 213, 214; vzor 214, 215, 216; příklady časování 215; »esse« 216, 217
- Písmena velká, kdy se v latině píše, 21
- Plurál (množné číslo) 28, 45
- Plusquamperfektum 91
- Podstatné jméno viz Substantivum
- Polysyndeton 102
- Pomnožná podstatná jména viz Pluralia tantum
- Předložky: úvod 60; *a, ab* 116, 117, 118, 481; *ad* 116, 117, 118, 182, 424, 438, 500; *ante* 182; *apud* 272; *contra* 182; *cum* 61, 74, 117, 118, 249, (123, 130, 320); *de* 60, 74, 117, 118; *e, ex* 132, 133; *in* 61,

- 74, 75; *inter* 295; *ob* 182; *per* 182, 251, 393, 408, 420, 501; *post* 259; *praeter* 483; *pro* 218, 336; *prope* 501; *propter* 336; *sine* 376, 373; *sub* 182, 501
- Présens (*přítomný čas*) 45, 91; čtvero konjugací: 46; 226; 48, 49, 226—231, 264—266, 269, 270, 279—282, 283, 307, 308, 310, 329—332, 358—360, 363, 414—416, 418, 491; »esse« 56, 57
- Přídavná jména viz Adjektiva; české přivlastňovací přídavné jméno, jak se překládá do latiny, 72
- Přivlastňovací jméno české, jak se překládá do latiny, 72; přivlastňovací zájmena 153, 168, 169; přivlastňovací zájmena v platnosti substantiv 494, 495
- Přítomný čas viz Présens
- Přízvuk slovní v latině 7, 8, 29, 30
- Pronomina viz Zájmena
- Původce děje, jak se vyjadřuje při passivních slovesech, 239
- que (*spojka*) 106
- Relativní zájmeno (*pronomen relativum*) viz Zájmeno vztažné
- Rod podstatných jmen 28
- Rod činný (slovesný) viz Aktivum; rod trpný (slovesný) viz Passivum
- Rozkazovací způsob viz Imperativ
- Řadové číslovky viz Číslovky řadové
- Samohlásky dlouhé a krátké, označování jich 9
- Singulár (*jednotné číslo*) 28, 45
- Skloňování podstatných jmen viz Deklinace; skloňování přídavných jmen viz Adjektiva; skloňování zájmen viz Zájmena; skloňování číslovek viz Číslovky
- Slovosled v latině 72, 75, 76
- Substativum 27
- »Sum« viz »Esse«
- Tázací zájmeno 93
- Trpný rod (slovesný) viz Passivum
- Ukazovací zájmeno 312
- Vazby viz Fráze
- Vincere, vincire, (časování), 418, 419
- Vokativ 27
- Výslovnost: *a, e, i, o, u, y*, 8—10; *b, d, f, g, h, l, m, n, p, r, t, v*, 10; *ae, oe, au, eu, ae, oě*, 13; *s* 14; *ss* 15; *c* 15, 16; *k* 16; *di, ti, ni* 17; *de, te, ne* 18; *h* 21; *i, ia, ie, ii, io, iu* 21; »i« jako »j« 22; »i« mezi dvěma samohláskami uvnitř slova 23; »i« v řeckých slovech 23; *ch, ph, qu, th, x, z*, 23; *-ter* 24; *ti, tia, tie, tio, tiu, tii* 25; *stius, stia, stium, ttius, xtius*, 25; »-ti-« v řeckých slovech 26
- Vztažné zájmeno 247, 248, 249
- Zájmenná adjektiva: *alter, uter, neuter, uterque, utercunque, uter-vis* 341, 342, 343; *nullus, ullus, solus, totus, alius* 323
- Zájmeno neurčité *aliquis, aliquid*, jeho skloňování, 170
- Zájmena osobní 44, (130)

Zájmena přivlastňovací 153, 168, 169; v platnosti substantiv 494, 495
Zájmeno tázací *quis, quid* 93
Zájmeno ukazovací *is, ea, id*, jeho skloňování, 312
Zájmeno vztahné *qui quae, quod*, jeho skloňování, 247, 248, 249
Zájmeno zvrtné 465, (120)
Základní číslovky viz Číslovky základní
Zápor v latině 478—480, 499; dva zápor 480; kdy se zápor neruší 499
Záporky: prostá a dvojité 57, 478, 479; postavení záporky »non« ve větě 479; záporka »ne-*quidem*« 479, 499
Záporné neurčité výrazy 478, 479
Záporné tvary slovesné 50, 177, 216, 217, 227, 228, 229, 230, 238, 283, 284, 310, 311, 333, 362, 363, 417
Země, rod jmen zemí, 180, 181, 184
Způsoby slovesné 45; oznamovací, rozkazovací 45; neurčitý 46
Zvratná činnost, jak se vyjadřuje v latině, 486, 487
Zvratná slovesa česká, jak se překládají do latiny, 486, 487
Zvratná slovesa latinská 487
Zvratné zájmeno 465, (120)

Latinsko - český slovník.

V tomto slovníku jsou uvedena latinská slova, která se vyskytují v této učebnici.

Číslice vedle každého slova značí stránku této knihy, kde latinské slovo jest uvedeno.

Zkratky: *m.* = maskulinum (mužský rod); *f.* = femininum (ženský rod); *n.* = neutrum (střední rod); *pl.* = plurál (množné číslo); *příd. jm.* = přídavné jméno, adjektivum; *předl.* = předložka; *abl.* = ablativ; *přísl.* = příslovce.

A

Aulus 393	adsum 316	Africus 181
a, ab 116, 117, 118, 239, 407, 481	adulator 333	ager, <i>m.</i> , 69, 83, 164
Abderitae 438	adulescens 348	agere 333; (<i>gratias</i>) 334; (<i>vitam</i>) 500
abesse 246, 250	adventare 77	agger 218
abicere 492	adventus, <i>m.</i> , 372	agnus 68
abripere 492	adversus, a, um, 321	agricola 35, 42, 72
absens 456	advocare 77, 99, 174, 209	agricultura 92
abstinentia 26, 53, 54	aedes 350	alacer 383
abundare 150	aedificare 217	Albis 347, 348
ac, atque 218	aedificium 424	albus 109
Academia 22	aeger, gra, grum 162	alere 317, 424
accipere 489	aegritudo 319	Alexander 232
accipiter 460	aegrotare 99, 103	Alexandria 424
acer 383, 386	Aegyptii, orum, 364	(alienus); aes alienum 388
acerbus 419	Aegyptius, a, um, 26	alimentum 388
Achilles 438	Aegyptus 184	aliquamdiu 179
acies 298, 302	aeneus, a, um, 388	aliquando 334
acre 383, 386	aequalis, <i>m.</i> , 498	aliquid 93, 170
acris 383, 386	aequare 486	aliquis 92, 170
acuere 306, 310, 332, 333	aequiperare 486	alienus 388
acus 291, 302, 303	aequus, a, um, 321	alius 323
acutus 293	aer 14, 406	allectare 250
ad 117, 118, 182, 334, 403, 424, 438, 500	aes 388	allicere 492
adesse 316	aes alienum 388	Alpes 29, 350
adhibere 438	Aesopus 151	alter 342
adhuc 460	aestas 319; aestate 319	altus 109, 460
adicere 492	aetas 388; (aetate) 424, 460	amare 10, 11, 15, 17, 44, 45, 46, 46, 48, 55, 99, 100, 174, 230, 238
adimere 317	aeternus 260	ambiguus 424
administrare 319	affectare 486	ambo 343
adnumerare 177	afficere 492	ambulare 99, 100, 101, 120, 174, 486
adspectus 315	affinis, <i>m.</i> , 498	America 424
	afflictare 241	
	Africa 178	

n. pl.) 496; (bonum,
n.) 495
bonus 108, 112, 113;
110, 389
bos 344, 345
brevis 434, 437
Britanni 288
Britannia 487
Bruttii 26
buxus 183
Byzantium 26

C

C. = Caius 393
cacumen 424
cadaver 389
caducus 243
caecus 141
caedes 424
caelebs 473, 474, 474
caelum 389
Caesar 232, 294
calamitas 284
calcar 355, 356
calidus 321, 372
calliditas 487
callidus 439
calor 406
camera 389
Campania 424
campus 68; 442
cancer 69, 89
candidus 260
canere 334; (receptui
c.) 409
canis 351
Cannae 334
cantare 61, 99, 175,
209
cantus 285
canus 424
capere 488, 490, 491,
492
Capitolium 294
captivus, *m.*, 364
captus, *a, um*, 364
caput 195, 199

carcer 233
carmen 259
caro 344, 354
carpere 47, 306, 307,
308, 310, 311, 330,
331, 333, 460
Carthaginenses 424
Carthago 406
carus, *a, um*, 110
casa 140
caseus 389
castigare 17, 18, 48,
55, 99, 175, 209, 230,
238
castra 217, 218
casus 285
causa 14, 42, 389
cavare 390
cavere 295, 486
cavus 334
cedere 460
cedrus 183
celeber 383, 384
celebrare 92, 99, 175,
212, 319
celer 383, 384, 386,
387, 497
Celer 497
celeritas 439
cella 439
cena 77
cenare 178
censor 251
centesimus 160, 189
centum 206, 224
cera 487
cernere 317
certamen 259
certe 419
certus 110, 334
cervix 425
cervus 334
ceteri, *ae, a*, 390
Chalcidenses 500
Cherusci 288
cibus 364
Cicero 283
ciconia 390

Cimon 425
cingere 367
circenses 425
circumdare 406
circumvenire 421
cito 364
civilis 343
civis, *m.*, 334, 350
civis, *f.*, 334, 350
civitas 195, 200, 218,
348
clades 353, 426
clam 131
clamare 61, 99, 175,
209
clarus 110
classis 425
claudere 318
clemens 456
clementia 130
cliens 348
Cn. = Gnaeus, 393
Cnidius, *a, um*, 444
Cnidus 439
coercere 14, 263, 265,
266, 270, 281, 282
(cogere); cogor 484,
486
cogitare 92, 99, 175,
212
cogitatio 364
cognatus 461
cognitio 390
cognomen 390
cognoscere 390
cohors 425
coire 14
colere 318
collatus, *a, um*, 461
colligere 439
collis 425
collocare 334
colloquium 390; (*c.*
habere) 391
colonia 334
color 251
columba 461
comes 390

commendare 406
committere 406; (c.
proellum) 406
commodum 364
communis 434
comparare 241, 487
compescere 461
compos 461, 473, 474
conciliare 131
concitare 481
conclusus, a, um, 487
concordia 22, 53, 54
concors 458, 472
concutere 492
condere 334
condire 357, 366
conditor 419
conficere 492
confirmare 372
conformare 241
confugere 492
conicere 492
coniugatio 45
conservare 390
consilium 86, 140, 401
conspectus, m., 372
conspicere 489
constans 456
constare 390
consuetudo 439
consul 15, 194, 201
consularis 498
consulere 318
consulto 439
consumere 335
contemnere 318
contendere 500
contentus 372
continens, (příd. jm.),
497
continere 313
continuus 439
contra 182
contumelia 364
convenire 486
convivium 320
copia 120, 401
coquere 439

cor 391
Corinthius 391
Corinthus 184
Cornelius Nepos 374
cornu 277, 279, 407
corona 61
coronare 122
corpus 195, 199, 200,
202
corrigere 335
corripere 492
corrumpere 484, 487
Corsica 92, 180
corvus 391
cos 439
cotidianus 251
cotidie 179
cras 322
creare 316
creber 162
credere 335
cremare 367
crescere 318
creta 102
crimen 439
crinis 425
Crispus 118, 119
Croesus 461
crudelis 434, 437
cruentus 401
crus 372
cubile 364
cultura 178
cum, (předl.), 61, 74,
117, 118, 249
cum, (spojka), 273
cunctus 260
cupere 489
cupiditas 364, 439
cupidus 425
cupressus 183, 290
cur 56
cura 122, 152
curare 120, 372, 486;
(fráze:) 123, 124, 439
currus 276, 278
cursus 285; (navium
c.) 439

curvus, a, um, 335
custodire 367, 362, 363,
366, 416, 416, 417, 418
custos, m., 251
custos, f., 251
Cyprus 184
Cyrus 439
cytisus 183

D

Damnum 179, 284
dare 138, 139, 176, 177
Dareus (Darius) 425
de 60, 61, 74, 75, 117,
118
dea 107
debere 270; (vitam)
372
debilitare 316, 439
decem 18, 205
December 499
decernere 407, 486
decimus 159
decipere 492
declivis 461: (loco d.)
462
decretum 439; 442
decus 259
deditus 203
deducere 440
deesse 246
defendere 335
deficere 492
deflere 284
degener 473, 474, 474
deicere 492
delectare 18, 44, 48,
55, 99, 175, 209, 440,
484, 486
delere 47, 263, 266,
267, 270, 282, 283
Delphi 181
Delphicus 391
Delus 184
Demosthenes 33
dens 348
densus 141

denuntiari 461	disputatio 391	duodeoctogesimus 236
deses 473, 474, 474	dissimilis 434	duodeoctoginta 206
desiderare 461	dissipare 461	duodequadragesimus
desiderium 140	distendere 440	235
desperare 367	diu 179	duodequadragesima 206
despicere 492	dives 473, 474, 474	duodequingagesimus
destituere 335	divinus 375	235
desum 246	divitiae 26, 29, 52, 53	duodequingagesima
detertere 284, 481, 484	divisus, a, um, 440	206
deus 106, 107	docere 270	duodeseptuagesimus
devastare 425	doctrina 150 440	235
devorare 295	doctus 124; (vir d.)	duodeseptuagesima 206
dexter 135, 162	391; (docti) 494	duodesexagesimus 235
diabolus 113	dolor 202; (d. excita-	duodesexagesima 206
Diana 178	re) 402	duodetricesimus 235
dicere 47, 306, 310	domesticus 373	duodetricesima 206
dictare 61	domi 292; (d. bellique,	duodevicesimus 160,
dictator 440	d. militiaeque) 293,	235
dies 298, 298, 301, 320,	392	duodeviginti 206
322; (diem ex die)	domicilium 407	duplex 459, 472
373	domina 77, 440	durus 110
difficilis 434, 437	dominus 15, 69, 86, 87,	dux 197, 198; (m., f.,)
difficultas 320	112	218; 194
diffindere 440	domo 293	
diffundere 440	domos 293	E
dignitas 440	domum 292	E, ex 132, 133
dignus 272	domus 291, 292	ea 44, 45; 312
dilacerare 407	donare 78, 391	ea quae 441
diligens 456	donec 461	eadem 373
diligenter 335	donum 70	edax 459, 472
diligentia 26, 53, 54,	dormire 357, 366	edere 407, 407
123	druides 440	educare 92, 99, 175,
diligere 318	Drusus 500	208, 230, 238
Dionysius 320	dubium, n., 373; (sine	educere 373
diripere 492	d.) 495	efficax 459, 472
discere 318, 486	dubius, a, um, 321	efficere 492
disciplina 440	ducentiesimus 189	efflare 231
discipula 102	ducenti, ae, a, 224	effodere 492
discipulus 17, 69	ducere 306, 308, 308,	effugere 492
discolor 473, 474, 474	309, 310, 318, 332	effundere 440
discordia 22, 53	dulcis 435, 437	ego 44, 45
discutere 492	duo ae, o, 205, 258	egregius 141, 166, 440
disertus 481	duodecentiesimus 236	eicere 492
dispar 458; (d. fortu-	duodecim 205	elegans 456
na) 461; 472	duodecimimus 159	elephantus 391
dispertire 357, 421	duodenonagesimus	elicere 489
disputare 17, 18, 48,	236	eloquentia 272
55, 99, 175, 212	duodenonagesima 206	

emere 481
eminere 271
enim 251
Ephesus 184
epistula 15, 42, 43
eques 218
equester 384; (ordo
e.) 463
equitatus 276, 279
equus 69, 87
eripere 492
errare 284, 486
error 440
erudire 357, 362, 363,
366
eruditus 494
esse 56, 57, 98, 119,
173, 177, 211, 216;
(esto, estote) 319;
(est mihi aliquid) 119
esurire 357, 366
et 29, 56
et — et 78
etiam 26, 78; (etiam
nunc) 179
Europa 52
eventus, *m.*, 285
ex 132, 133
exaudire 366
excitare 122, 461; (do-
lorem e.) 402
exemplar 356
exemplum 140, 165
exercere 263, 266, 267,
268, 270, 271, 282,
283, 485, 486; 287
(iustitiam e.; metu
e.)
exercitatio 315
exercitus 276, 279
eximius 335
exitus, *m.*, 373
exoptare 440, 481
exorare 481
exornare 150
expellere 441
expers 458; (rationis
e.) 464

explicare 461
explorator 320
expugnare 402
exsilium 419
exspectare 61
externus 181

F

Fabius 441
fabula 10, 36, 36
facere 493
facies 298
facile 335
facilis, e, 435, 437
facilius 441
facinus 461
factum 179
fagus 183
fallax 459, 472
fallere 318, 484, 485
falsus 373
fames 364
familia 122
familiaris, e, 435, 494
familiaris, *m.*, 494, 498
famulus 140
fascēs 441
fasti 29
fauces 354
favere 461
febris 347, 347; (f. la-
borare) 442
Februarius 499
fecundus 181
feles 425
felicitas 259
felis 425
felix 454, 459, 497
Felix 497
femina 11, 36, 38, 112,
113
femur 345
fenestra 122
fera 120
fere 259
ferax 459, 472
ferreus 391

ferrum 70, 402; (ferro
ignique) 441
fertilis, e, 435
fertilitas 461
fessus 141
festus 322
ficus 183
fides 299, 302, 320;
(f. habere) 373; (f.
praestare) 407
fiducia 140
fidus 124
figura 231
filia 72, 77, 105
filius 22, 104, 105, 122
finire 357, 366
finis 425; (fines, *m.*
pl.) 425
finitimus 293
firmare 178, 373
firmus 322, 391
flagrans 456, 472
flamma 122
flame 150
flavus 425
flectere 407
flere 271
florere 263, 266, 267,
268, 271
flos 251
fluctus 391; (impetus
f.) 462
flumen 402
fluvius 22, 85, 104, 130
fodere 490
folium 294
fons 348, 426
Fonteus 23
forma 178
formare 250
formica 140
fortis, e, 435, 437
fortiter 402
fortitudo 259
fortuna 122; (dispar
f.) 461
forum 294; (f. Roma-
num) 294

fossa 364
frater 285, 348
frenum 462
frequens 457, 472
frigidus 322
frons, -dis, 348
frons, -tis, 348
fructus 285
frugifer 135
frumentum 441
frustra 179
fuga 373
fugare 319
fugax 459, 472
fugere 490
fui, viz: esse, 216
fulgur 391
fumus 140
fundamentum 259
fundere 407
fundus 407
fur 391
futurus 441; (futura,
n. pl.) 496

G

G. = Gaius 393
Gaius 23, 105
Galli 294
Gallia 441
gaudere 373, 486
gaudium 140
gaza 24
gelu 277
gemitus 407
gener 69, 88
genius 104
gens 348; (ius g.) 426
genu 277, 279
genus 242
gerere 402; (bellum
g.) 402, 439, 441;
(fasces g.) 441; (se
g.) 487
Germani 335
Germania 288
glacies 298

gladius 22, 217
gloria 22, 53, 54, 217,
439; (par g.) 462
gloriosus 220
gracilis 435
gradus 402
Graeci 88, 151
Graecia 22, 52
Graecus, a, um, 110
gramen 391
gratia 26, 51, 53, 364
gratus 110
gravis, e, 435
grex 365
grus 403
gubernaculum 441
gubernator 441
gustatus, m., 315
gutta 391

H

habere 263, 266, 267,
267, 270, 271; (h. ho-
norem; gratiam; h.
in animo) 271, 364;
(h. fidem) 373; (h.
colloquia) 391; (ora-
tionem h.) 403
habitare 178
Hannibal 373
haruspex 294
haurire 357, 421
hebes 458, 472
Henna 313
Helvetii 288
herba 120
Herculanum 180
heres, m., 233
heres, f., 233
hiems 294; hieme 294
historia 150, 151
hodie 322
Homerus 258
homo 194, 197, 202
honeste 335
honestus 220; (hone-
stum n.) 495

honor 218; (in honore
esse) 462
honorare 426
honorarius 407
hora 250
Horatius 151
Horatius Cocles 500
horrere 486
hortus 15, 69
hospes 365
hostis 335, 350, 350
humanus 110; (huma-
na, n. pl.) 496
humare 367
humus 184

I

iacere, iacio, 490
iam 22, 251
iambus 23
Ianuarius 22, 499
Iason 23
ibi 21
ictus, m., 373
id 44, 45, 312; id quod
441
idem 373
idoneus 181
Idus 291
iecur 345
igitur 441
ignavia 201
ignavus 481
ignis 347; (ferro igni-
que) 441; (i. inter-
dicere) 441
ignominia 481
ignorare 150, 319
ignotus 293
Ilias 259
illicere 492
illustris 435
imago 407
imber 347, 348, 426
imbecillus 316
immemor 473, 474, 475
imminere 500

immoderatus 462	ingratus 365	is, ea, id, 44, 45, 179, 312
immortalis, e, 435	inhonestus 365	ita 242
impavidus 407	inicere 492	Italia 22, 52, 180; Ita- lia Superior 313
impedire 357	inimicus 130	itaque 51
imperare 10, 11, 15, 17, 48, 55, 99, 175, 176, 208 215	initium 26, 441	iter 195, 199, 200, 219, 345, 392
imperator 233	iniucundus 419	iubar 356
imperitus 373	innocens 457, 472	iucundus 22, 124, 391
imperium 86, 140; (i. Romanum 232	innocentia 130	iudex 365
impetus 285, 462	innumerabilis, e, 462	iugum 426
impiger 162	inopia 201	Iulius 23; 499
impius 462	inops 473, 474, 475	iuniperus 183
implere 391	inquam, inquit, 441	Iunius 23; 499
importare 21, 48, 55, 99, 175, 209	inservire 366	Iuno 345
imprimis 151	insidiae 29, 320	Iuppiter 344, 345
improbus 141	insigne, n., 441	ius 23, 320: (ius gen- tium) 426; iure 365
ex improvise 495	insignis, e, 435	iussu 442
imprudens 457, 472	instructus 313	iustitia 130
in 61, 74, 75	instruere 373; (aciem i.) 373	iustus 23, 110, 113, 114; (iusta, n. pl.) 496
inane, n., 495	insula 14, 15, 42	iuare 462
incendium 140	insulanus 151	iuvenis 351, 494
incertus 288, 365	integer 462	iuventus 391
incidere 407	inter 295	
incipere 492	interdicere 441	K
incitare 21, 48, 56, 99, 175, 209, 230, 238, 407	interdiu 151	Kaeso 17
incola 21, 35, 42	interdum 131, 441	Kalendae 17
incursio 373	interficere 492	Karthago 16
index 426	interitus, m., 285	
India 22, 52	interrogare 11, 12, 15, 17, 48, 56, 99, 175, 209, 215, 486	L
induere 441	intrare 99, 103, 175, 209	Labor 219
industria 61, 167	inundare 150	laborare 11, 15, 17, 44, 48, 46, 56, 100, 175, 201, 211, 442
industrius 141	invenire 357, 418, 462	laboriosus 22, 124
iners 458, 472, 473	invitare 131	lac 392
inertia 315	io! 23	Lacedaemonii 365, 462
infans 348; (m., f.) 498	iocus 22	lacrima 392, 419
infelix 459, 472	Iones 23	lacrimare 100, 103
infidus 335	Ionia 23, 52	lacus 295, 302, 303
infirmus 243	ipse 419	laedere 481
inflammare 201	ira 21, 42	
influere 408	iracundia 365	
ingenium 335; (vis i.) 445	iratus 462	
ingens 457	ire 485	
	irridere 486	
	irrigare 150	

laetitia 130; (cum l.) 130	libri, <i>m. pl.</i> , 151; (l. Sibyllini) 293	Maius 499
laetus 110	licet 481	malum, <i>n.</i> , 201, 495
lana 426	liCTOR 442	mālum, <i>n.</i> , 183
lapis 392	ligneus 365	malus, <i>a, um</i> , 124
largus 426	lignum 440	mālus, <i>f.</i> , 183
lassus 15	limes 392	mandare 92; (memo- riae <i>m.</i>) 93; (fugae se <i>m.</i>) 487; (equum <i>m.</i>) 152
latebra 120	linea 320	manus 291
latere 486	lingua 140	Marathon 403
Latinus 141	linter 348, 426	Marathonius 408, 442
Latium 501	Liris 501	Ancus Marcius 500
Latona 178	lis 354	Marcellus 294
latratus, <i>m.</i> , 462	littera 141	mare 355, 356, 365, 460, 460; (terra ma- rique) 409
latus, <i>a, um</i> , 124	litterae 141	Maria 103
latus <i>n.</i> , 392	litus, <i>n.</i> , 408	Marius 442
laudare 46, 49, 62, 98, 174, 177, 210, 214, 216, 226, 227, 228, 229, 230, 237, 238	Titus Livius 151	marmor 259
laureus 426	locuples 458, 473	Mars 462; (anceps M.) 458
laurus 183, 291	locus 462	Martius 293, 499
laus 219, 365	longitudo 462	mater 285, 348
lavare 295, 486	longus 124; (navis l.) 442	matutinus 252
lectus, <i>m.</i> , 442	lubricus 462	maxime 392
legatus 426	lucere 271	me 130
legere 47, 306, 318	lucerna 122	medicamen 442
legio 373	luctus, <i>m.</i> , 374, 462	medicina 17, 42
legionarius 22, 104	lucus, <i>m.</i> , 313	medicus 17, 69
lenire 357, 366, 416, 416, 417, 418	ludere 318	mediocriter 481
leo 194, 200	ludus 151	medius 374
lepus 392	lumen 259	mel 442
Leuctra 181	luna 241	membrum 392
levare 122, 374, (tus- sim l.) 442	lupa 419	memor 473, 474, 475
levis, <i>e</i> , 435	lupus 69	memoria 92, 178, 426, 442; (mandare <i>m.</i>) 93
lex 24, 315	luscinia 288	mendax, <i>m.</i> , 374
libens 457, 472	luxuria 201	mendax, (<i>prid. jm.</i>), 459, 472
libenter 18, 131		mens 462
liber, <i>m.</i> , 151		mensa 77
liber, 135		mensis 353, 419, 501
liber, <i>a, um</i> , 251, 137		mercator 463
liberare 241, 392, 403		Mercurius 105
liberi, orum, <i>m.</i> , 29, 179		merere 374
libertas 219		meridies 298, 302
libido 374		

M

Maerere 486
magis quam 335
magister 24, 69, 89
magistra 14, 42, 167
magistratus 315
magnificus 293
magnitudo 335
magnopere 272
magnus 124, 392
maior 23; (maiora, *n. pl.*) 496

non solum - sed etiam
180
nonagesimus 160
nonaginta 206
nondum 392
nongentesimus 190
nongenti 224
nonnullus 316
nonnumquam 463
nonus 159
nos 44, 45, 130; (no-
bis) 179; (nostrum)
481
noster 168, 169; (no-
stri, *m.*) 495
notus 125
novem 205
November 499
novus 181; (nihil novi)
495
nox 320, 348; (nocte)
426
nubes 350, 350
nudus 293
nullus 323, 478
numerare 178
numerus 250; (in nu-
mero) 481
Numidicus 260
nummus 442
numquam 336, 479,
499
nunc 29, 78; (n. quo-
que) 420
nunquam 336, 479, 499
nuntia 320
nuntiare 374
nuntius 26, 320
nurus 290, 291
nusquam 479
nutrire 357, 367

Ob 182
obesse 246
obnoxius 181, 288
oboedire 358, 362, 363,
367

obscurare 258
obscurus 392
obsum 246
obtemperare 62, 100,
123
occidens 498
occupare 463
occupatus, a, um, 336
octavus 159
octingentesimus 190
octingenti 224
octo 205
October 499
octogesimus 160
octoginta 206
oculus 140
odor 251
odoratus, *m.*, 315
Odyssea 258
offendere 336
officium 374
olim 131
olitor 251
omnis, e, 436, 437; 481
(*o. pars*); (*omnia*,
n. pl.) 482, 496
onus 442
opacus 293
opera 241; (*o. dare*)
241
operosus 442
opes 355, 426
oppidanus 151
oppidum 70, 90
opprimere 482, 484
oppugnare 217
(*ops*, *opis*, *opem*, *ope*,
355
optimates 354
optime 420
optimus 288
opulentia 178
opulentus 181
opus, *n.*, 202
oraculum 403
orare 62
orator 234
oratio 403

orbis; (*o. terrarum*)
426
ordo 242; (*o. senato-*
rius, equester) 394,
463
oriens 498
origo 320
ornamentum 179
ornare 11, 12, 15, 17,
209, 230, 239, 392
ornatus 313
os, oris, 408
os, ossis, 348
ostium 26
ostium 202
Ovidius 151
ovis 350
ovum 140

P

P. = Publius 393
paedagogus 442
paeninsula 102
palam 131
paluster 384
panis 353
Paphus 184
par 458, 473; 494; (*p.*
gloria) 461; (*par*,
m.) 494; (*par, f.*)
494
parare 78; 78 (*cenam*,
gloriam, divitias);
100; 131 (*amicum*);
175, 210; 320 (*insi-*
dias); 392 (*pacem*);
426 (*bellum*); 442
(*cibum, perniciem*);
487 (*vestem, sola-*
cium)
parens 463
parentes 320, 348, 463
parere, pario, 490
parere, pareo, 271; 367
(*p. dolori*); 442 (*p.*
decreto)
paries 392

Parius 260	periculosus 141	pomarium 179
pars 348, 481	periculum 70, 403	pomus 183
parsimonia 374	peritus 125, 234	pomus 183
particeps 473, 474, 475	permanare 393	pondus 393
partus, <i>m.</i> , 302, 303	perniciēs 299	pons 348
parvus 125	perniciosus 22, 188	pontifex 501
pascere 427	pernoctare 367	populus, <i>m.</i> , 151
passus, <i>m.</i> , 15	perpetuo 322	pōpulus, <i>f.</i> , 151, 183
pastor 392	perrodere 442	porta 120
pater 194, 198, 348	Persa35; Persae 365	portare 11, 15, 17, 48, 56, 100, 217
paternus 141	perspicere 493	porticus 291 303
patientia 26, 53	perterrere 374	portus 286, 303
patria 22, 53	pervenire 393	post 259
patrius 203	pes 194, 201	postea 443
patronus 69	Pharus 443	postremo 374
patulus 181	pharetra 23, 42	postridie 374
pauci, <i>ae, a</i> , 170, 171, 172; 419; (<i>pauca, n.</i> <i>pl.</i>) 496	Philippus 24	postulare 427
pauper 473, 474, 475	philosophia 23, 53, 54, 374	potens 457, 472
paupertas 482	philosophus 23	potentia 26, 53
Pausanias 463	Phoenica 463	potestas 321
pavo 463	Phoenices 393	potio 365
pax 219, 392	pictura 393	praebere 271, 272; (<i>p.</i> <i>exemplum</i>) 271; (<i>se</i> <i>praebere</i>) 271, 487
peccare 421	pie 464	praiceps 458, 473
pectus 219	pietas 259	praeceptor 234
pecu 302, 303	piger 162, 164	praeceptum 420
pecunia 77, 78, 436	pila 321	praecipere 493
pedes 219	pilum 218	praecipue 123
pedester 24, 348	pinus 290, 291	praeclearus 182
peditatus 276	pirum 183	praeda 420
pelagus 85	pirus 183	praedicare 427
pellis 427	piscis 350	praedium 179
penates 354	pius 336	praesesse 374
pendere 408	placere 271, 486	praefectus, <i>m.</i> , 294
penetrare 501	plane 374	praeficere 493
penna 463	plantare 92	praemium 86, 140
per 182, 251, 393, 408, 420, 501	Plataeae 464	praenomen 393
peragere 442	platanus 183	praesens 457, 472
percipere 492, 493	Plato 234	praesidium 375
percutere 493	plebs 427	praestans 457, 472
peregrinus 252, 393	plenus 141	praestare 375; (<i>fidem</i> <i>p.</i>) 375, 407; (<i>se p.</i>) 487; (<i>praestat</i>) 367
perficere 493	plerumque 180	praeter 483
perfidus 141	pluvia 178	praetor 321
perfordere 493	pluvius 501	praevenire 421
perfugere 493	poculum 336	
Pericles 482	poena 140	
	poëta 14, 35, 36, 41, 42 152, 166	

pratum 443
pravus 322
preces 365
prehendere 336
premere 393
pretiosus 26, 182
pretium 179, 393
primus 159
princeps 473, 474, 475;
princeps (*m.*) 498
principatus 501; 500
principium 179
pristinus 427
pro 218, 336
probare 178, 408
probus 203
procella 250
procerus 182
prodere 443
proelium 218; (*com-*
mittere p.) 406
profligare 375
profluere 427
prope (*p̄isl.*), 151;
(*p̄redl.*) 501
properare 11, 15, 17,
48, 56, 100, 175, 210
propter 336
prosper 135
proverbium 273
provincia 408
prudens 455, 457, 472
prunus 183
prunum 183
Ptolemaeus — Ptole-
maeus, 443
pubes 473, 474, 475
publice 336
puella 10, 36, 41
puer 69, 83, 113, 114
pugna 42
pugnare 11, 15, 17, 48,
56, 100, 175, 211
pulcher 23, 162, 164,
165
pulchritudo 260
pulvis 393
Punicus 443

punire 358, 362, 363,
367
puppis 347, 347, 350
purgare 78
purus 443
putare 486
Pythia 393

Q

Q. = Quintus 393
qua 93
quadragesimus 160
quadraginta 206
quadringentesimus
189
quadringenti 224
quadrupes 473, 474,
475
quaerere 443; 486
qualis, e, 436
quam 202, 365, 427,
434; (*tam—quam*)
464
quamquam 295
quando 93
quantum 365
quartus 159, 224
quasi 259
quassare 393
quatere 490, 493
quattuor 205
quattuordecim 205
-que 106
quercus 24, 290, 291,
302, 303
qui, quae, quod, 247,
248, 249
quies 393
quindecim 205
quingentesimus 189
quingenti 224
quinquagesimus 160
quinquaginta 206
Quinquatrus 292
quinque 24, 205
Quintilis 498
quintus 159

Quirites 354
quis? quid? 93
quo 93
quod, (*spojka*), 24, 29,
103
quondam 427
quoque 420; (*nunc*
quoque) 420
quot 365
quotannis 336

R

Radix 393, 501
ramosus 336
ramus 443
rana 140
rapax 460, 472
rapere 490
rapidus 408
raro 123
rarus 394
ratio 408; (*expers r.*)
464
recedere 408
recens 457
receptus 409; (*canere*
r.) 409
recitare 62, 100
recreare 394
recte 322
reditus, *m.*, 375
relucere 318
refertus 260
reficere 493
regere 306, 310, 331,
332, 336, 443
regina 10, 36, 40
regio 288
regius 234
relinquere 24, 319
reliquus 443
remanare 394
Remus 420
renovare 122
repente 420
repentinus 375
reportare 375; (*victo-*
riam r.) 375

res 298, 299, 301
res adversae 321
res divinae 375
res domesticae 375
res dubiae 321
res familiaris 375, 435
res gestae 375
res humanae 375
res incertae 336
res militaris 375, 435
res nova, res novae,
376
res publica, res publi-
cae, 321, 322, 376
res secundae 321, 322
resalutare 78
respicere 493
respondere 272
responsum 394
rete 356
retinere 376
rex 194, 198
Rhodus 184
ridere 486
ripa 92
rivus 130
robur 202, 376, 464
Roma 180, 295; (Ro-
mae, Romam, Ro-
ma) 295
Romanus 110; (Roma-
nus, m.); (Romani,
m.) 88, 152
Romulus 420
rosa 14, 42
rotundus 288
ruber 162
ruere 409, 487
ruina 273
rupes 427
rusticus 69, 293, 494;
(rusticus, m.) 494

S

S. = Sextus 393
sacer 182
sacerdos 394
saepe 15, 78

saevire 358, 367
sagitta 313
sagittarius 313
sal 242
Salamis 443
Sallustius Crispus 118,
119
salsus 15, 409
saltus, m., 286
saltus, m., 286
saluber 384
salus 220, 394
salutare 62, 100, 175,
210
salve! salvet! 131
Samnites 354
Samus 184
sanctus 182
sanguis 394
sapere 493
sapiens, (*prid. jm.*),
458; 497
sapiens, m., 494, 497
sapientia 26, 53
sapienter 376
sapor 394
Sardinia 22, 52, 180
scelus 285
schola 14, 42, 440
scientia 376
scintilla 18, 42
scire 358, 360, 361, 361
363, 367
Scipio 464
scribere 319
scriptor 202; (rerum
s.) 313
scutum 376
se 120, 465
secundus 159, 322
securis 347, 347
sed 29, 56
sedecim 205
sedere 409
sedes 315, 353
sedile 356
sedulus 141
segnities 376

sella 103
semen 394
semper 14, 78
senatorius 394
senatus 409
senectus 315
senex 315, 344, 346
sensus 315
sententia 258
sentire 443
sepelire 358, 421
septem 205
September 499
septendecim 206
septimus 159
septingentesimus 190
septingenti 224
septuagesimus 160
septuaginta 206
sepulcrum 251
Sequana 35
serenus 394
series 321
sermo 203
sero 365
serva 15, 42
servare 100, 122, 175,
210, 394; (agnum)
123; (amicum) 131;
(ordinem) 241; (fi-
dem) 320
servire 47, 358, 367
servitus 260, 392
servus 15, 68, 82, 83
sescentessimus 190
sescenti 224
severus 125
Sex. = Sextus, 393
sex 205
sexagesimus 160
sexaginta 206
Sextilis 499
Sextius 26
sextus 159
si 180
Sibyllinus 293
sic 394; (ut — sic) 242
Sicilia 22, 52, 180

sidus 409
significare 394, 443
silva 11, 36, 36, 41
signum 336, 376
similis, e, 436
simplex 460
sine 376
sinister 162
sitire 358, 360, 360,
361, 363, 367
sitis 347, 347
situs 220
Socratēs 483
socer 69, 88, 89
socia 92
socius 22, 85, 104, 130,
336
socrus 290, 292
sol 203
solacium 321
solum, n., 179
solus 323
somnus 394
sonitus 315
soror 195, 198, 199
sors 427
sospes 473, 474, 475
Sostratus 444
Sparta 178
Spartiatæ 365
spatium 321
species 299
spectare 92, 100, 175,
210, 250, 487; (labo-
rem, aurum s.) 444
specus 302, 303
sperare 14, 17, 48, 56,
100, 175, 211
spes 299, 302
splendere 444
splendidus 243
splendor 242
stare 100, 150, 175
statua 14, 42
stella 14, 18, 42
stirps 348
stramentum 366
strenuus 376

streptus 464
studere 376, 395; 487;
(novis rebus s.) 376;
studiosus 22
studium 141, 464; (s.
pugnandi) 427
stultitia 409
stultus, a, um 284;
(stultus, m.) 284
suadere 272
suavis, e, 436
sub 182, 501
subicere 493
subitus 395
sublicius 501
succensere 487
sudor 420
sum, viz: esse
summus 322; (sum-
mum, n.) 496
supellex 345
superare 201, 501
superbire 367
superbus 141
superstes 474, 475
supplex, (*pr̄id.* jm.),
473, 474, 475, 497;
(supplex m.) 497
supremus 322
sus 344, 345
suscipere 493
susplicere 493
sustentare 287
sustinere 395
suus 153; (sui, m. pl.)
495; (suum, n.) 495
Syracusæ 180

T

T. = Titus 393
tabula 103
tacere 272
Tacitus 152, 501
tactus, m., 315
talis, e, 436
tam 409; (tam —
quam) 464

Tamesis 501
tandem 444
tangere 487
Tarquinius 294
taurus 336
taxus 183
te 130
tectus a, um, 377
tegere 395
tempesta 464
templum 18, 140
temptare 201, 487
tempus 242, 395; 436,
444, 464
tener 135, 395
tenere 272; (memoria
t.) 272
terminare 178
terra 18, 42; (terra
marique) 409
terrere 272
terribilis, e, 436
territare 217
tertius 159
Teutoburgiēsis, e, 286
theatrum 24, 409
Thebæ 24, 178
Themistocles 377
Thybris 501
Ti. = Tiberius, 393
Tib. = Tiberius, 393
Tiberis 348, 500, 501
Tiberius 347, 501
tigris 17
Tigris 502
timere 272, 487
timidus 141,
timor 395
titulus 17
toga 444
tolerare 377
totus 323
trabs 395
tractare 464
trahere 306, 310, 332
traicere 493
tranquillus 260
transitus 445

transnare 502
trecenti 224
trecentessimus 189
tredecim 205
tres, tria 205, 258
tribuere 306, 308, 309
309, 332, 336; (honor-
em, beneficium, lau-
dēm t.) 36; 427
tribus 292 302, 303
triginta 206
tricesimus 160
triplex 460, 472
triremis 498
tristis 436, 437
tristitia 427
triumphus 409
Troia 260
Troiani 259
Troianus 260
Tsecoslovakia 17
tu 44
tuba 337
Tullius 105
tum 103
tumultus 377
turris 347, 347, 350
tussis 347, 348; (leva-
re t.) 442
tutela 395
tutus 464; (in tuto
esse) 495
tuus 153: (tuum, n.)
495; (tui, m. pl.) 495
tyrannus 273

U

Uber 459
ubi 93
ullus 323
ulmus 183
ultimus 322
umbra 11, 42
umbrosus 182
unda 151
unde 93
undecentesimus 236

undecim 205
undecimus 159, 224
undenonagesimus 236
undenonaginta 206
undeoctogesimus 236
undeoctoginta 206
undequadagesimus
235
undequadraginta 206
undequinquagesimus
235
undequinquaginta 206
undeseptuagesimus
236
undeseptuaginta 206
undesexagesimus 235
undesexaginta 206
undetricesimus 235
undetriginta 206
undevicesimus 160,
224, 235
undeviginti 206
undique 313
ungula 337
universus 428
unus 205, 257, 377
urbanus 294
urbs 294, 337, 348
urus 337
usque ad 395
usurpare 337
usus, m., 286
ut 242; (ut — ita, ut
— sic) 242
uter 342
uterque 342
uterque 342
utervis 342
utilis, e, 436; (utile,
n.) 495; (utilia, n.
pl.) 496

V

Vacare 241
vadum 445
valde 180
valere 272, 377

Valerius 105, 118, 119
valetudo 464
validus 395
vallis 428
vanus 377
varius 182
vas 344, 346
vastare 150
vates 353
vectigal 409
vehemens 458, 472
vehere 337
Veii 181
vel; vel — vel; 377
velox 460, 472
vena 395
venator 428
venatus, m., 420
venire 358, 360, 361,
362, 363, 367
venter 395
ventitare 150
ventus, m., 151
ver 337; (vere) 337
verber 395
verbum 70, 83, 113
vere (abl.) 337
vere, (p̄risl.), 232
Vergilius 105, 118, 119,
152
veritas 464
versus m., 377
veru 277
verum, n., 321, 495
verus 125
vesper 69; (ad v.) 182
vester 168; (vestri,
m.) 495; (vestrum,
n.) 495
vestire 358, 360, 361,
361, 363, 416, 417,
417, 418, 421; (vesti-
ri) 485
vestis 428
Vesuvius 502
Vettius 26
vetus 473, 474, 475
vetustas 260

vexare 445
 via 22, 53, 55
 viator 220
 vicesimus 160
 vicina, *f.*, 494
 vicinus 151, 494
 victor 366, 429
 victoria 92
 vicus 130
 videre 47, 263, 266,
 267, 268, 270, 272,
 282, 283
 vigil 473, 474, 475
 vigilantia 429
 viginti 206
 villa 11, 36, 36, 41
 vincere 319, 418, 419
 vincere 358, 367, 418,
 419
 vinculum 377
 vinea 140
 vinum 140
 viola 22, 42
 violare 429
 vir 106, 130
 vires, (*viz.*: vis), 355,
 445
 virga 483
 virgo 366
 viridis, *e.*, 436
 Viridomarus 294
 virilis, *e.*, 436
 virtus 195, 198, 199,
 203, 395
 virus 85
 vis 355; (*v. ingenii*)
 445
 visitare 122
 Visurgis 502
 visus, *m.*, 315, 445
 vita 232
 vitare 337, 487
 vitifer 429
 vitium 151, 259
 vituperare 131
 vivere 337; (*vivitur*)
 485
 vivus 182; (*vivi, m.*)
 495; (*vivum, n.*) 496
 vocare 45, 46, 46, 241,
 287; (*in ius v.*) 320
 volare 445
 volucris 353
 voluntas 366
 voluptas 203
 vos 44, 46, 130
 vox 409
 vulgus 85
 vulneratus 220
 vulnerare 217
 vulnus 220
 vulpes 350
 Vultava 35
 vultus 377

X

Xerxes 24

Z

Zona 24, 42

Obsah:

	Str.		Str.
SEŠIT 1.		SEŠIT 2.	
Předmluva	3	5. hodina.	
1. hodina.		Co si zapamatujete u každé- ho podstatného jména? . . .	33
Latinský slovní přízvuk . . .	7	Základ podstatného jména . .	34
Samohlásky »a, e, i, o, u, y«	8	První deklinace. (1. část) . .	34
Některé souhlásky; jejich výslovnost	10	Jak zapíšete substantiva první deklinace do sešitu? Jak jsou uvedena ve slovní- ku?	36
1. úloha	12	Základ substantiva. Pádové koncovky první deklinace .	37
2. hodina.		Vzor první deklinace: »fēmina«	38
Dvojhlásky »ae, oe, au, eu« .	13	5. úloha. — (Slovník.) . . .	42
Souhláska »s«	14	6. úloha	43
„ »c«	15		
„ »k«	16	6. hodina.	
Slabiky »di, ti, ni«	17	Osobní zájmena	44
„ »de, te, ne«	18	Časování čili konjugace slo- ves. (Úvod.)	44
2. úloha	18	Čtvero latinských slovesných konjugací. (Časování.) . . .	46
Latinská abeceda	20	Základ slovesa	47
Kdy se užívá velikých písmen	21	Aktivní přítomný indikativ sloves první konjugace. Vzor »laudāre«	48
Souhlásky »j«, »h«	21	Aktivní přítomný imperativ sloves první konjugace. Vzor »laudāre«	49
3. hodina.		Jak si zapíšete slovesa do sešitu?	49
Samohláska »i«. Skupiny »ia, ie, ii, io, iu«	21	Záporné sloveso	50
Kdy se vysloví samohláska »i« jako naše »j«?	22	První deklinace. (2. část.) .	50
Souhlásky a skupiny »ch, ph, qu, th, x, z«	23	7. úloha. — (Slovník.) . . .	52
Slabika »-ter«	24	8. úloha. — (Slovník.) . . .	53
3. úloha	24	9. úloha	54
4. hodina.		10. úloha. — (Slovník.) . . .	55
Slabika »-ti«	25	Sloveso »sum, esse«	56
Podstatná jména. Přídavná jména	27	11. úloha (I.)	57
Pády v latině	27	11. „ (II.)	60
Deklinace, jejich počet . . .	28		
Rod podstatných jmen	28		
Pomnožná podstatná jména	29		
Slovní přízvuk v latině	29		
4. úloha	32		

7. hodina.	Str.
Předložky. (1.) — Předložkové pády	60
13. úloha. — (Slovník.) . . .	61
<i>Dē puellās</i>	62

SEŠIT 3.

8. hodina.	
Druhá deklinace. (1. část.) . . .	65
14. úloha. — (Slovník.) . . .	68
Rod substantiv druhé deklinace	70
Latinský přivlastňovací genitiv. České přivlastňovací přídavné jméno	71
15. úloha	74
Předložkové pády. (Cvičení.)	74
Slovosled v latině	75
Doplňk	76
16. úloha. — (Slovník.) . . .	77
Fráze	78
<i>Dē dominā et ancillās</i>	78
11. úloha. (II.) (Vypracování.)	80
Opakování	80

9. hodina.

Druhá deklinace (2. část) . . .	81
Pádové koncovky druhé deklinace	82
Vzor » <i>servus</i> «, » <i>puer</i> «, » <i>ager</i> «, » <i>verbum</i> «	82
Pozorujte koncovku některých pádů!	84
Která podstatná jména se skloňují podle vzorů » <i>servus</i> «, » <i>puer</i> «, » <i>ager</i> «, » <i>verbum</i> «?	85
17. úloha	86
18. „	88
19. „	89
20. „	89
Slovesné časy	90
Záporný genitiv u českých přechodných sloves	91
21. úloha. — (Slovník.) . . .	92

Tázací zájmeno » <i>quis</i> ? <i>quid</i> ?«	93
<i>Dē agricolās</i>	93
22. úloha	95
23. „	95
15. úloha. (Vypracování) . . .	96
Mapka starověké Itálie, římské říše, starověké Galie (příloha).	

SEŠIT 4.

10. hodina.

Imperfektum (souminulý čas). Který minulý děj vyznačuje imperfektum? Jak se latinské imperfektum překládá do češtiny?	97
Imperfektum slovesa » <i>esse</i> «	98
Koncovky aktivního indikativu imperfekta sloves první konjugace. Vzor » <i>laudāre</i> «	98
Cvičení. — Cvičení v větách	99
Z latinské skladby	102
24. úloha. — (Slovník.) . . .	102
<i>In scholā</i>	103
<i>O evropských zemích</i>	104
Druhá deklinace (3. část) . . .	104
Skloňování: » <i>filius</i> , » <i>vir</i> , » <i>deus</i> «	105
22. úloha. (Vypracování.) (<i>Dē poētīs</i>)	107

11. hodina.

Adjektiva (přídavná jména)	108
Trojvýchodná adjektiva v »- <i>us</i> «, - <i>a</i> «, - <i>um</i> «	109
25. úloha. — (Slovník.) . . .	109
Skloňování trojvýchodných adjektiv v »- <i>us</i> «, - <i>a</i> «, - <i>um</i> «	111
Přídavná jména přivlastkem a doplňkem	114
Předložky » <i>ā</i> «, » <i>ab</i> «, » <i>ad</i> «. — Předložkové pády. (Cvičení.)	116
Druhá deklinace (4. část) . . .	118
» <i>Mām</i> «, » <i>mīti</i> «	119

	Str.
26. úloha — (Slovník.) —	
<i>Dē puellīs. — Dē silvā</i> . . .	120
27. úloha	121

12. hodina.

28. úloha. — (Slovník.) . . .	122
29. „ — (Slovník.) . . .	122
30. „ — <i>Dē herbīs</i> . . .	123
Fráze	123
31. úloha. — (Slovník.)	
<i>Dē dominīs et servīs</i> . . .	124
32. úloha	128

SEŠIT 5.

13. hodina.

33. úloha	129
34. „ — (Slovník.) . . .	130
35. „ — (Slovník.) . . .	191
Fráze	131
Vazba dvojího akusativu . . .	131
Předložka » <i>ē, ex</i> «	132
36. úloha — <i>Dē amīcīs</i> . . .	133
Trojvýhodná adjektiva v »-er, -era, -erum«	134
37. úloha. — (Slovník.) . . .	135
Skloňování trojvýhodných adjektiv v »-er, -era, -erum«	136
Sloveso » <i>dō, dare</i> «	138
27. úloha. (Vypracování.) . . .	139
30. „ („) . . .	139

14. hodina.

38. úloha. — (Slovník.) . . .	140
39. „ — (Slovník.) . . .	141
Adjektivum přivlastkem a doplňkem. (Cvičení.)	142
40. úloha	148
32. úloha. (Vypracování.) . . .	148
33. „ („) . . .	149

15. hodina.

41. úloha. — (Slovník.) . . .	150
42. úloha	152

	Str.
Zájmeno přivlastňovací. (I.)	
— Cvičení: Skloňte! . . .	153
43. úloha. — 1. <i>Dē magis-</i> <i>trīs et discipulīs</i> . — 2.	
<i>Dē rivīs et fluvīs</i> . — 3.	
<i>O učitelích a žácích</i> . —	
4. <i>Dē rusticō</i> . — 5. <i>O</i>	
<i>bajkách</i> . — 6. <i>Dē me-</i>	
<i>tallis</i> . — 7. <i>Dē Rōmā-</i>	
<i>nīs</i>	155
Řadové číslovky (1.—20., 30.—100.)	158

SEŠIT 6.

16. hodina.

Trojvýhodná adjektiva v »-er, -ra, -rum«	161
jejich skloňování	163
Adjektivum přivlastkem a doplňkem. (Cvičení.)	165
40. úloha. (Vypracování.) . . .	165
42. „ („) . . .	167
43. „ („) . . .	167
Zájmena přivlastňovací (II.). — Cvičení	168
<i>Aliquis, aliquid</i> . (Skloňování.)	170
<i>Multī, pauci</i>	170

17. hodina.

Futurum I. (První čas bu- doucí.)	172
Futurum I. slovesa »esse« a aktivní futurum I. sloves první konjugace. Vzor » <i>laudāre</i> «. — Cvičení . . .	172
44. úloha. — (Slovník.) . . .	177
Jména měst, zemí, ostrovů . . .	180
45. úloha. — (Slovník.) . . .	181
Druhá deklinace. — Rodové výjimky	182
46. úloha. — 1. <i>Dē amīcīs</i> . — 2. <i>Dē silvā</i> . — 3. <i>Dē</i>	

	Str.
<i>metallīs. — 4. Dē Aegyptō et insulās et oppidās antiquās. — 5. In villā avī. — 6. Dē patriā nostrā. — 7. Dē bellō. — 8. In nostrō pōmāriō.</i>	184
Řadové číslovky (100.—1000.)	189
46. úloha. (Vypracování.)	190

SEŠIT 7.

18. hodina.

Třetí deklinace. Substantiva (1. část)	193
Sklonování podstatných jmen třetí deklinace	196
47. úloha. — (Slovník.) —	
1. <i>Dē homīne.</i> — 2. <i>Dē sermōne.</i>	201
Základní číslovky (1—20, 30—100, 18, 19 atd.)	205
Cvičení (základní číslovky)	207
Vypracování tohoto cvičení	222

19. hodina.

Aktivní perfektní (historické)	208
Koncovky aktivního indikativu perfekta	212
Perfektní kmen	213
Aktivní indikativ perfekta sloves první konjugace.	
Vzor » <i>laudāre</i> « — Cvičení	214
Záporný aktivní indikativ perfekta	216
Indikativ perfekta slovesa » <i>esse</i> «	216
48. úloha. — (Slovník.) —	
— <i>Dē mīlitibus</i>	217
47. úloha. (Vypracování.)	222
48. „ („)	223
Základní číslovky (100-1000)	224

SEŠIT 8.

20. hodina.

Trpný rod slovesný. Passivum	225
Passivní infinitiv přítomný; jeho koncovky	226
Passivní přítomný indikativ sloves první konjugace (kladný, záporný)	226
Passivní indikativ imperfekta sloves první konjugace (kladný, záporný)	228
Cvičení	230
49. úloha. — (Slovník.) —	
1. <i>Dē virīs clārīs.</i> — 2. <i>Dē leōne.</i>	235
Řadové číslovky (18., 19., 28., 29. atd.)	235

21. hodina.

Passivní indikativ futura I. sloves první konjugace (kladný, záporný)	236
Jak se vyjadřuje původce děje při passivních slovesech?	239
50. úloha.	240
51. úloha. — (Slovník.) —	
1. <i>Dē labōre.</i> — 2. <i>Dē sōle.</i>	241
Řadové číslovky (21.—27. atd.)	244
52. úloha. — (Řadové číslovky — cvičení.)	245

22. hodina.

Složeniny slovesa » <i>sum, esse</i> «	246
Vztažné zájmeno » <i>quī, quae, quod</i> «. — Cvičení	247
53. úloha. — (Slovník.) —	
1. <i>Dē flōribus.</i> — 2. <i>Dē mōribus.</i>	250

	Str.
49. úloha. (Vypracování.) . . .	253
50. „ („) . . .	253
51. „ („) . . .	254
52. „ („) . . .	255
53. „ („) . . .	256

9. SEŠIT.

23. hodina.

Číslovky » <i>ūnus, duo, trēs</i> «	257
54. úloha. — (Slovník.) —	
1. <i>Dē virtūte.</i> — 2. <i>Dē pāce.</i> — 3. <i>Dē carminibus.</i> — 4. <i>Dē Homērō.</i> — 5. <i>Dē marmore.</i> . . .	258

24. hodina.

Slovesa. — Druhá konjugace	262
Aktivní indikativ přítomný, imperfekta a futura I. sloves druhé konjugace.	
Vzor » <i>moneō</i> «. — Cvičení.	263
Záporné sloveso	268
Jak si zapíšete do sešitu slovesa druhé konjugace? . . .	269
Aktivní přítomný imperativ sloves druhé konjugace.	
Vzor » <i>moneō</i> «. — Cvičení.	269
55. úloha. — (Slovník.) Cvičení.	270
56. úloha. — Přeložte do latiny!	275

25. hodina.

Substantiva. — Čtvrtá deklinace.	276
Sklonění substantiv čtvrté deklinace. (Pádové koncovky. Vzory.)	277
Passivní indikativ přítomný, imperfekta a futura I. a passivní infinitiv přítomný sloves druhé konjugace (kladný, záporný). — Cvičení.	279

	Str.
57. úloha. — (Slovník.) —	
Cvičení.	284
58. úloha. — (Slovník.) —	
Cvičení.	287

26. hodina.

Feminína čtvrté deklinace	290
» <i>Domus.</i> «	292
59. úloha. — (Slovník.) —	
Cvičení	293
Substantiva. — Pátá deklinace	298
Skloňování substantiv páté deklinace. (Pádové koncovky. Vzory.)	300
Čtvrtá deklinace: » <i>-ubus</i> « v dativu a ablativu plurálu substantiv	302
54. úloha. (Vypracování.) . . .	303

SEŠIT 10.

27. hodina.

Slovesa. — Třetí konjugace	305
Aktivní indikativ přítomný, imperfekta a futura I. sloves třetí konjugace (kladný, záporný). Aktivní přítomný imperativ. — Cvičení	306
Jak si zapíšete do sešitu slovesa třetí konjugace? . . .	311
Zájmeno » <i>is, ea, id</i> «	312
60. úloha. — (Slovník.) — Cvičení	313
61. úloha. — (Slovník.) — <i>Dē sēnsibus.</i> — <i>Dē magistrātibus Rōmānōrum</i>	315

28. hodina.

62. úloha. — (Slovník.) . . .	317
63. „ — („) . . .	319
» <i>Rēs pūblica.</i> « (Skloňování.) — » <i>Rēs secundae.</i> «	322

	Str.
Zájmenná adjektiva. (I.) . . .	323
Cvičení. (Přeložte do češtiny!)	324, 326, 328
Cvičení. (Překlad. — Přeložte do latiny!)	325, 327, 329

29. hodina.

Passivní indikativ přítomný, imperfekta a futura I. (kladný, záporný) a passivní infinitiv přítomný sloves třetí konjugace. — Cvičení	328
64. úloha. — (Slovník.) —	

<i>Dē cornū</i>	333
Cvičení. (Přeložte do češtiny!)	338, 340
Cvičení. (Překlad. — Přeložte do latiny!)	339, 341

30. hodina.

Zájmenná adjektiva. (II.)	341
Nepřavidelné tvary substantiv třetí deklinace	344
Třetí deklinace. (2. část.) Akusativ sing. »-im«, ablativ sing. »-ī«, genitiv plur. »-ium«	346
56. úloha. (Vypracování.)	351
61. „ („)	351
64. „ („)	352

SEŠIT 11.

31. hodina.

Třetí deklinace (2. část, dokončení); » <i>vīs, vīrēs, opēs, mare, animal, calcar</i> «	353
Slovesa. — Čtvrtá konjugace.	356
Aktivní indikativ přítomný, imperfekta a futura I. sloves čtvrté konjugace. — Cvičení	358

Str.

Aktivní přítomný imperativ sloves čtvrté konjugace	363
Jak si zapíšete do sešitu slovesa čtvrté konjugace?	363
65. úloha. — (Slovník.)	364
Cvičení: Přeložte do češtiny!	368, 370
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	369, 371

32. hodina.

66. úloha. — (Slovník.)	372
Cvičení: Přeložte do češtiny!	376, 378, 380, 382
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	377, 379, 381, 383
Adjektiva	382
Trojvýchodná adjektiva třetí deklinace	382
Vzor: » <i>ācer, ācris, ācre</i> .« Sklonění » <i>celer</i> «	386
67. úloha. — (Slovník.)	388
Cvičení: Přeložte do češtiny!	394, 396, 398, 400
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	395, 397, 399, 400

SEŠIT 12.

33. hodina.

68. úloha. — (Slovník.)	401
Cvičení: Přeložte do češtiny!	402, 404
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	403, 405

34. hodina.

69. úloha. — (Slovník.)	406
Cvičení: Přeložte do latiny!	412, 414
Cvičení: Překlad. — Přeložte do češtiny!	411, 413, 415

35. hodina.

Passivní indikativ přítomný, imperfekta a futura I. a passivní infinitiv přítomný	
---	--

	Str.
slaves čtvrté konjugace.	
— Cvičení	414
Slovesa »vincō« a »vinciō«	418
70. úloha. — (Slovník.) . . .	419
Cvičení: Přeložte do češtiny!	420, 422
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	421, 423

36. hodina.

71. úloha. — (Slovník.) . . .	424
Cvičení: Přeložte do latiny!	428
	430, 432
Cvičení: Překlad. — Přeložte do češtiny!	429, 431, 432

37. hodina. SEŠIT 13.

<i>Dvojvýchodná</i> adjektiva	
třetí deklinace	433
Vzor »fortis, forte«	437
72. úloha. — (Slovník.) . . .	438
Cvičení: Přeložte do češtiny!	444
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	445

38. hodina.

Cvičení: Přeložte do latiny!	450
Cvičení: Překlad. — Přeložte do češtiny!	451
<i>Jednovýchodná</i> adjektiva	
třetí deklinace	454
Vzor »fēlix«. — Sklonění	
»prūdēns«.	454
Pravidelná latinská <i>jednovýchodná</i> adjektiva třetí deklinace	456
73. úloha. — (Slovník.) . . .	460

39. hodina. SEŠIT 14.

Latinské zvrtné osobní zájmeno třetí osoby	465
Cvičení. Přeložte do češtiny!	466
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	467
<i>Jednovýchodná</i> adjektiva	
třetí deklinace. (Cvičení.)	472

	Str.
Odhylky ve skloňování <i>jednovýchodných</i> přídavných jmen třetí deklinace	473
Cvičení: Přeložte do češtiny!	476
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny	477

40. hodina.

Zápor v latině	478
Záporky	478
Záporná neurčitá příslovce .	479
74. úloha. — (Slovník.) . . .	481
Cvičení: Přeložte do češtiny!	482
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	483

41. hodina.

Latinské <i>passivum</i>	484
Zvrtná činnost, česká zvrtná slovesa	486
Latinská zvrtná slovesa . . .	487
75. úloha. — (Slovník.) . . .	487
Cvičení: Přeložte do češtiny!	488
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	489

42. hodina.

Slovesa. Vzor »capiō, capere«	488
Adjektiva v platnosti substantiv	494

SEŠIT 15.

43. hodina.

O některých <i>zpodstatnělých</i> adjektivech třetí deklinace	497
Zápor v latině. (Dodatek.) .	499
76. úloha. — (Slovník.) . . .	500
Cvičení: Přeložte do češtiny!	502
Cvičení: Překlad. — Přeložte do latiny!	503
Opravy	505
Zkratky častěji užívané . . .	509
Rejstřík věcný	510
Latinsko-český slovník . . .	517
Obsah	534

Ve sbírce »Světové řeči v 1000 slovech« vyšlo :

ANGLICKY

- „Anglicky v 1000 slovech“ pro začátečníky. S úplným označením výslovnosti a přízvuku, zpracoval a upravil dr. A. Osička, lektor angličtiny Karlovy university. Druhé vydání. Vyšlo ve 12 sešitech po Kč 3.60, úplné v pouzdře Kč 43.—
- Anglicky pro pokročilé.** (Anglicky v 1000 slovech II. část.) Obsahuje 250 článků, novinářských zpráv a anekdot se slovníčkem, mluvnickými poznámkami a vysvětlivkami. Napsal a sestavil dr. A. n. t. Osička, lektor Karlovy university atd. 148 str. Kč 17.—
- Mluvnice jazyka anglického.** Pro školy, kroužky a jednotlivce. Jediná příručka k samostatné přípravě ke všem státním zkouškám. Napsal dr. A. Osička. 1932. 132 stran. Kč 18.—
- Česko-anglická korespondence obchodní, bankovní i soukromá.** Vzoré dopisy s překlady. Napsal dr. Čapka, lektor. 1930. 122 stran. Kč 15.—
- Deset minut souvislé česko-německé, česko-francouzské a česko-anglické konverzáce v jedné knize.** (Č. D. E. F.) Život slovem a obrazem. Souvislé rozhovory z denního praktického života. Napsali prof. dr. J. Willinger a V. Vaniš, s obrázky V. Garseise. Cena pouze Kč 9.—. (Vyšlo mimo sbírku Světové řeči v 1000 slovech.)

BULHARSKY

- Bulharsky.** Rozmluvy, čítanka s označením přízvuku a mluvnice. Napsali J. Vetešník a A. Pavlov. Jediná česká praktická příručka bulharštiny. 118 stran. Vyšlo mimo sbírku „Světové řeči v 1000 slovech“. Kč 5.—

FRANCOUZSKY

- „Francouzsky v 1000 slovech pro začátečníky“. S úplným a důsledným označením výslovnosti, přízvuku, zpracovala a upravila prof. dr. Jarmila Hüttlová. Druhé vydání ve 12 sešitech po Kč 3.60, úplný kurs v pouzdře Kč 45.—
- „Francouzsky pro pokročilé.“ Mluvnice — Rozmluvy — Četba — Anekdoty atd. Napsala A. Formánková-Kubínová. Vyšlo ve 13 sešitech po Kč 3.60, úplné dílo v pouzdře Kč 45.—
- Přehledné tabulky časování francouzských sloves pomocných, pravidelných i všech nepravidelných ve všech časech a osobách.** 32 stran. 1930. Kč 5.—

Přehledná a soustavná francouzská mluvnice s příklady. Zvláštní rozšířený a upravený otisk z díla „Francouzsky pro pokročilé.“ Napsala A. Formánková - Kubínová, 1930. 180 stran. Kč 18.—

Francouzsko-český slovník terminologický a frazeologický pro obchodní a průmyslovou korespondenci. Napsali Jan Strnad a Frant. Maštera. 1929. 421 stran, vázaný, antikvární výtisk (pokud zásoba stačí) místo Kč 60.— jen Kč 20.—

Deset minut souvislé česko-německé, česko-francouzské a česko-anglické konveršace v jedné knize. (Č. D. E. F.) Život slovem a obrazem. Souvislé rozhovory z denního praktického života. Napsali prof. dr. J. Willinger a V. Vaniš, s obrázky V. Gareise. Cena pouze Kč 9.—. (Vyšlo mimo sbírku Světové řeči v 1000 slovech.)

Česko-francouzský a francouzsko-český slovník „Unikum“ nejčastěji užívaných slov ve franštině, s označením výslovnosti, přízvuku, s připojenou mluvnici a frazeologií u každého slova. **Dokonalý, důkladný, prakticky zpracovaný slovník**, obsahující v obou částech na 160.000 slov. Sestavila A. Formánková - Kubínová, učitelka moderních jazyků v Praze, za spolupráce K. Kumprechta. Vyjde koncem roku 1934.

Přehled nejčastěji užívaných slov ve franštině s českým překladem, s připojenou výslovností, přízvukem a mluvnickými poznámkami u každého slova. Přehled je seřazen v sestupném pořadí od slov nejužívanějších k méně často se vyskytujícím. Na základě výsledku statistického sčítání podle „French Word book“ by George E. Vander Beke. Za spolupráce K. Kumprechta zpracovala A. Formánková - Kubínová, učitelka moderních jazyků. Tento přehled obsahuje 6136 slov, jež se mezi 1,547.748 statisticky zkoumanými slovy vyskytla a opakovala nejméně 5krát a nejčastěji 106.000krát. 1935. 152 str. **Kdo se chce učití nejpotřebnějšími slovy ve franštině, musí sáhnouti k této příručce, na které pracovalo 87 amerických profesorů a učitelů franštiny s 1000členným štábem studentů plně 4 roky.**

ITALSKY

„Italsky v 1000 slovech“ pro začátečníky. Zpracoval a upravil prof. dr. Jan Schmitt. 1928. 400 stran s četnými obrázky a se slovníčkem (asi 3000 slov). Přesná výslovnost a přízvuk uveden u každého slova. Ve 12 sešitech po Kč 3.60 nebo úplně v elegantním pouzdře za Kč 45.—

Česko-italský a italsko-český slovníček s označením přízvuku a výslovnosti. Rozšířené vydání z díla „Italsky v 1000 slovech“. 1929. 78 stran. Kč 9.—

LATINSKY

Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky. S úplným označením výslovnosti a přízvuku, překlady, slovníčky, vzory a četnými příklady. Napsal profesor Josef Bradáč. Vyšlo v 15 sešitech po Kč 4.—. Úplné dílo v pouzdře Kč 60.—

MAĎARSKY

„Maďarsky v 1000 slovech.“ S částečným označením výslovnosti. Napsali Josef Střelba a Eliška Střelbová. Vyšlo v 11 sešitech po Kč 4.20, úplné v pouzdře za Kč 46.—

Maďarsky pro československé důstojníky, rotmistry a poddůstojníky. Stručná a praktická příručka maďarštiny s označením výslovnosti pro styk s čsl. vojnou maďarské národnosti. Napsali Jan a Eliška Střelbovi. 1931. 95 stran Kč 12.—

Csehnyelv a Csehszlovák hadsereg Magyar Katonái részére. Könnyű, praktikus kézi szótár példakkal, beszélgetésekkel és helyes Cseh szókiejtéssel. (Česky pro čsl. vojáky maďarské národnosti.) Střelba Jan és Eliška. 1931. 103 stran. Kč 8.—

NĚMECKY

„Německy v 1000 slovech.“ Osvědčená metoda pro úplné začátečníky. S částečným označením výslovnosti a přízvuku. Napsal Jaroslav Ulrich, vrchní školní rada. Vyšlo ve 12 sešitech (327 stran) po Kč 3.60, nebo úplné v pouzdře za Kč 43.—

„Dokonale německy pro samouky.“ Napsala A. Formánková-Kubínová. Vyšlo ve 13 sešitech po Kč 3.60, úplné v pouzdře za Kč 48.60

Německo-český a česko-německý slovník nejužívanějších slov v němčině. (Neubertovy slovníky „U n i k u m“.) Na základě statistiky 11 milionů slov zpracoval a každé slovo mluvnickými tvary opatřil Karel Kumprecht. Část 1. a 2. Abecední část německo-česká a česko-německá. 292 stran. V celoplátěné vazbě Kč 18.—
Část 3., srovnaná podle toho, kolikrát se to které slovo mezi 11 miliony statisticky zkoumanými slovy vyskytlo (obsahuje asi 5500 německo-českých hesel). 160 stran. V celoplátěné vazbě Kč 12.—

Deset minut souvislé česko-německé konverzace. (Č. D.) Život slovem a obrazem. Rozmluvy z denního praktického života. Napsali prof. dr. J. Willinger a V. Vaníš, s obrázky V. Gareise. Cena pouze Kč 6.—. (Vyšlo mimo sbírku Světové řeči v 1000 slovech.)

„Německy pro pokročilé.“ Napsal Stan. Štrup, ředitel čsl. reálného gymnasia v Liberci. Vyšlo ve 12 sešitech po Kč 3.60, nebo úplně v pouzdře za Kč 45.—

POLSKY

„Polsky v 1000 slovech.“ (Mluvnice — Rozmluvy — Četba — Obchodní korespondence — Slovníčky.) Napsal dr. M. Zelenka, lektor polštiny na Karlově universitě. Vyšlo ve 12 sešitech po Kč 4.80 nebo úplně v pouzdře Kč 60.—

RUSKY

„Rusky v 1000 slovech pro začátečníky.“ Vl. E. Bělanovič-Zubov. 1928. Asi 480 stran s četnými obrázky. Přízvuk uveden u každého slova. S označením výslovnosti. V 15 jednotlivých sešitech po Kč 3.60. V elegantním pouzdře Kč 56.—

Ruská skladba pro Čechy (Syntax). Pro filology, linguisty, profesory a učitele ruštiny, pro pokročilé žáky atd. Napsal Ph. dr. Kopeckij. 1929. 160 stran. Kč 28.—

Ruský pravopis pro Čechy v příkladech. Pro školní i praktickou potřebu. Napsal Ph. dr. L. Kopeckij. 1928. 64 stran. Kč 8.—

SRBOCHORVATSKY

„Srbochorvatsky v 1000 slovech.“ Napsal dr. Dragutin Prohaska, lektor. Vyšlo v 11 sešitech po Kč 4.80, úplný kurs v pouzdře Kč 50.—

ŠPANĚLSKY

„Španělsky v 1000 slovech pro začátečníky“. S důsledným označením výslovnosti, přízvuku a četnými skupinovými slovníčky se zvláštním zřetelem k vystěhovalcům. Zpracoval a upravil dr. Jar. Lenský. Vyšlo v 11 sešitech po Kč 3.60, nebo úplně v pouzdře Kč 43.—

Slovník česko-španělský a španělsko-český. Kromě slovníků obsahuje praktický přehled mluvnice, frazeologie pro turisty a vystěhovalce, přehled sloves a klíč k časování, předložky, příslovce, spojky atd. v praktických názorných příkladech atd. Napsal H. V. Bejček. 383 stran. V elegantní vazbě Kč 45.—

příštím terciánům a terciánkám

gymnasií a reálných gymnasií a příštím *kvintánům a kvintánkám* reformních reálných gymnasií.

Četné odběratele máme v řadách

absolventů a absolventek obchodních akademií, kteří se připravují k doplňovací maturitní zkoušce z latiny za účelem dosažení způsobilosti k návštěvě právnické fakulty Masarykovy university v Brně.

Nemálo byste se podivili, kdybyste nahlédli do našeho seznamu předplatitelů a odběratelů latinského kursu. Setkali byste se tu se jmény

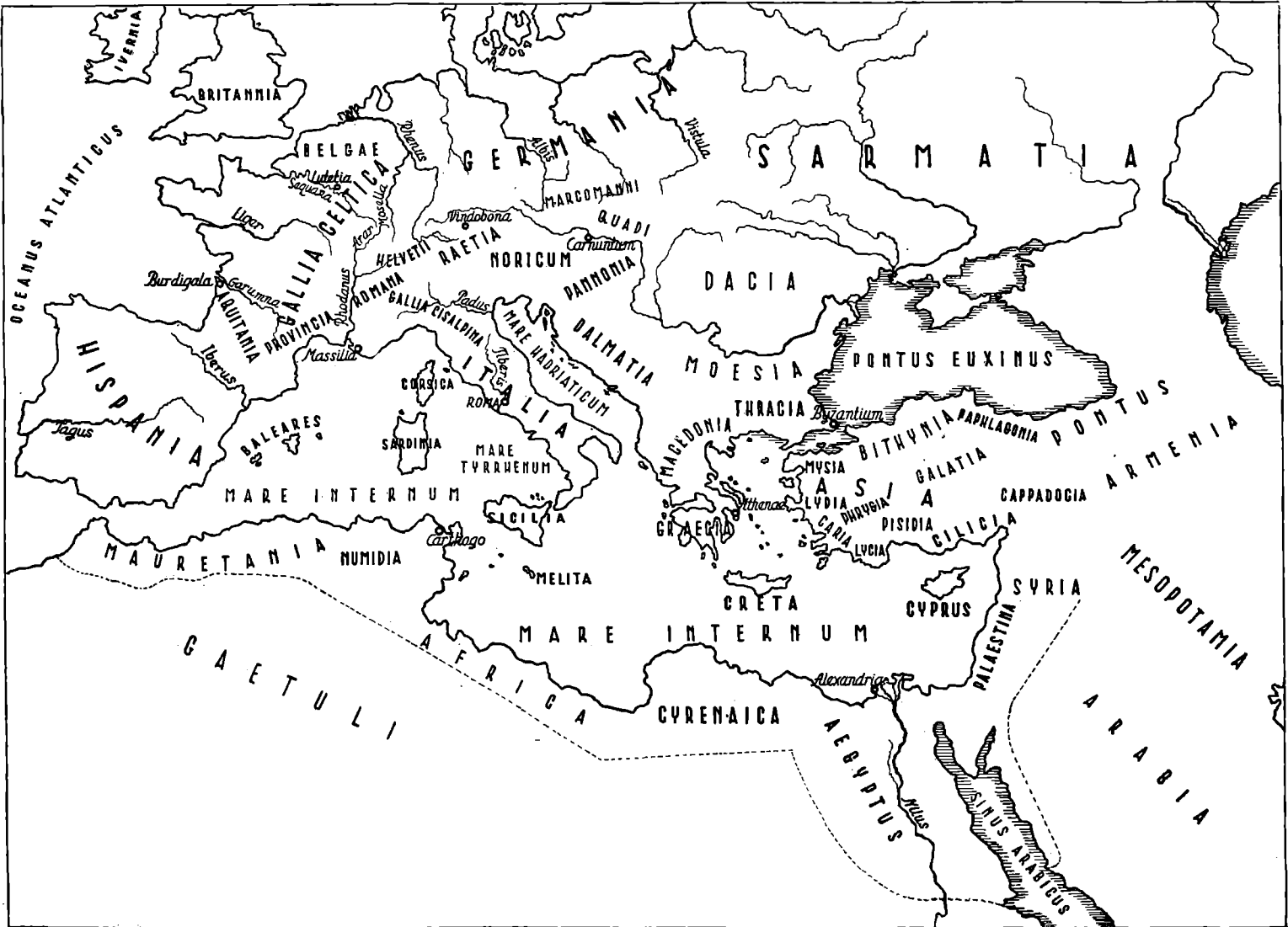
profesorů, inženýrů, politiků, advokátů, soukromých úředníků, ba i značného počtu dělníků samouků.

A máme radost, že naše učebnice latiny pronikla i do řad *žactva měšťanských škol*, kdež ve velmi mnohých místech podpořili odebírání přípravného kursu latiny páni odborní učitelé měšťanských škol, zač jim vřele děkujeme.

»Latinsky pro pokročilé«

bychom vydali, kdyby se přihlásil dostatečný počet zájemců. Přihlaste se proto zcela nezávazně u svého knihkupce nebo přímo v nakladatelství A. Neuberta v Praze, Hybernská 12.

Pokračování na 4. stránce.

IMPERIUM ROMANUM — ŘÍMSKÁ ŘÍŠE.

Děkujeme všem a prosíme všechny

odběratele, aby své známé upozornili na praktickou sbírku „*Světové řeči v 1000 slovech*“ a zejména na tuto učebnici latiny pro začátečníky, jež je první a jedinou pomůckou tohoto druhu u nás. Děkujeme vám předem za vaše laskavé doporučení.

Redakce Světových řečí v 1000 slovech
v Praze, Hybernská 12.

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1934. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.